

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း
ပထမတွဲ

မာတိကာ

နိဒါန်း

သင်္ကေတ၏ရည်ရွယ်ချက်

ထုတ်မင်္ဂလာစကား

ဂန္ဓာရမ္မ-ကျမ်းဦးစကား

အကျဉ်းချုပ်အစီအစဉ်

အခန်း (၁)

သတိပေးစကားနှင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ

ရဟန်းတော်တို့၏သီလဝိသုဒ္ဓိ

ဣဏပရိဘောဂ အဓိပ္ပါယ်

စူဠာနာဂမထေရ်၏ဝါဒ

ရှုမှတ်မှုဖြင့်လဲ ဆင်ခြင်မှုပြီး၏

ဣန္ဒြိယသံဝရ

သံဝရ အသံဝရတို့၏ သရုပ်အဓိပ္ပါယ်

အားမထုတ်မီက စောင့်ရှောက်ပုံ

လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ

အန္တရာယ် ငါးပါး

အမတ်ကြီး ရဟန္တာဖြစ်ပုံ

အရှင်ဥတ္တိယကို ဆုံးမပုံ

သမထ၏ ကျေးဇူးများပုံ

လူသတ်မို့လိကြီးနှင့် အနုလောမဉာဏ်

ကျင့်မှု၊ ဟောမှု လို၍ တရားထူးမရ

ဘာဝနာဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံ

ဘာဝနာဖြင့် ပြီးစီးပုံ

သီလ၌ တည်၍ ပွားစေပုံ

အထူးမှတ်ဖွယ်

အခန်း (၂)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

မဂ်ကို ပွားနည်း (၂)ပါး

အမြတ်စားဝိပဿနာနှင့် သမာဓိ

ပဋ္ဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

ဒုတိယနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

တတိယနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

စတုတ္ထနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

ပဉ္စမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

ဆဋ္ဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

သတ္တမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

အဋ္ဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ

ကိုယ့်အကျိုးကိုသာ ကြည့်ပါ

အမြတ်ဆုံးပူဇော်တွယ်

အလိုတော်မြင့်မြတ်ပုံ

အထူးနှလုံးသွင်းပုံများ

သမာဓိ၏စားရန်နှင့် ကုစားနည်းများ

ဝိပဿနာစိတ်၏ ဧကတ္တန္တံ တည်ပုံ

အခန်း (၃)

ပရမတ်နှင့်ပညတ်

ဝိပဿနာ၏အာရုံ

သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုး

ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ရှုမှတ်အပ်ကြောင်း

ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်

အနုမာနဝိပဿနာ၏ အမည်များ

နည်းယူဖွယ်

နာမ်ရှုပ်ကိုသိမ်းဆည်းပုံ အဓိပ္ပါယ်

အာနာပါနန္တိ ဝိပဿနာဖြစ်ပုံ

ဇာတ် ၄-ပါးမျှ အကုန်မသိဘဲ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်ပုံ

ပဌမ ရဟန္တာကြီး၏ ဖြေဆိုပုံ

အနုပဿနာနှင့် အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဝိပဿနာ

အခန်း (၄)

တက္ကသိုလ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်

ရင်းပညတ်ဖြင့် ရှုမှတ်အပ်ကြောင်း

သုတမရှိဘဲ လက္ခဏာစသည်တို့ကို သိနိုင်ပုံ

လက္ခဏာစသည်တို့တွင် တပါးပါးကိုသာ သိနိုင်စေသည်

ခက္ခပသာဒကို သိပုံ

သုတမယ၊ စိန္တာမယသည် ဝိပဿနာမဟုတ်

ဝိပဿနာ နည်းပြ အမေးအဖြေ

ဝိပဿနာရှုနည်း အကျဉ်း

နိဗ္ဗာန်နှင့်ဝေးသူ၊ နီးသူများကို ဖြေသော ဂါထာများ

ကိလေသာကို မှတ်၍ ပယ်ပုံ

ပဉ္စဒါရ၍ ဧဝံဆိပ်ပုံ

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာနှင့် ဖြည့်စုံပုံ

အရှင်ပေါဠိလဝတ္ထု

မမြင်ရှုံ့ဖြင့် ဘာဝနာမဖြစ်

တိုက်ရိုက်ပြ သာဓကများ

ကြားဆဲစသည်၌ မှတ်ပုံ

ထိဆဲ၌ မှတ်ပုံ

အာနာပါနကို မှတ်ပုံ

ဇာတ် ၄-ပါးကို မှတ်ပုံ

ကြံသိဆဲ၌ မှတ်ပုံ

ဣရိယာပထကို မှတ်ပုံ

ဇွေးသိ၊ လူသာမန်သိ မဟုတ်

ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာ အရတူပုံ

သမ္မဇည မှတ်ပုံ

ဗဟိဒ္ဓကို ရှိပုံ

သမုဒယနှင့် ဝယကို ရှိပုံ

မှန်ကန်စွာ သတိထင်ပုံ

ဝေဒနာနုပဿနာ

ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ

သာမိသသ္မုခ (စသည့်)

အရှင်မဟာသီဝ ဝတ္ထု

သမုဒယနှင့် ဝယကို သိပုံ

စိတ္တာနုပဿနာ

စိတ်ကို လက္ခဏာစသည့်ဖြင့် သိပုံ

ဓမ္မာနုပဿနာ

နိဝရဏကို သိပုံ

ယောနိသော မနသိကာရ

ခန္ဓာကို သိပုံ

ရှုပ်၏ သမုဒယ, ဝယကို သိပုံ

အာယတန, ဇာတ် နာမ်ရှုပ်တို့ကို သိပုံ

သံယောဇဉ်ကို သိပုံ

မပေးတိုင်း မစ္ဆရိယ မဟုတ်

ဗောဇ္ဈင်ကို သိပုံ

အရိယသစ္စာ လေးပါး

ဒုက္ခသစ္စာ

ဒုက္ခ (၇)ပါး

နိရောဓသစ္စာ

မဂ္ဂသစ္စာ

သစ္စာလေးပါးကို ရှိပုံ

ဒုက္ခကို သိပုံ

အနိစ္စိယဗဒ္ဓရုပ်သည် ဒုက္ခသစ္စာမမည်

ကိုယ့်သစ္စာကိုသာ သိရန်လို၏

သမုဒယကို သိပုံ

ပေါ်လွင်ပါလျက် အသိဓက်၏

နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့ကို သိပုံ

မှတ်တိုင်း သစ္စာ (၄)ပါးကို သိပုံ

မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိပုံ

ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာတို့၏ အသိ ထူးခြားကြောင်း

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ပွားစေပုံ

ဝိဝေကနိဿိတ စသည်ဖြစ်ပုံ

ဝိပဿနာ၌ သီလမဂ္ဂင်ပါဝင်ကြောင်း

စတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်း

သတိပဋ္ဌာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး

ဝန်ခံတော်မူချက်

ပဓာနိယင်္ဂီဝါးပါး

အထူးမှာထားချက်

နိဒါန်း

အပ္ပမာ ဒေါ အမတံ ပဒံ၊ ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒံ။

မမေခြင်း = အမှတ်ရခြင်းသည် မသေရခြင်း၏ အကြောင်းတည်း။

မေခြင်း = အမှတ်မရခြင်းသည် သေရခြင်း၏ အကြောင်းပေတည်း။

ဤဘုရားမိန့်ခွန်းတော်ကို ယုံကြည်သောသူတိုင်းပင်၊ သေခြင်းကင်းလိုလျှင်=သေရမည်ကိုကြောက်လျှင်၊ မမေမှု= အမှတ်ရမှု = သတိတည်း ဟူသော အပ္ပမာဒတရားကိုအလေးအမြတ်ပြု၍ ပွားစေထိုက်လှပါပေ၏။

ဤအပ္ပမာဒကို ပွားစေလျှင်, ...

“ဟန္တု! ဒါနိ ဘိက္ခဝေ! အာမန္တယာမိ ဝေါ၊ ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရ၊ အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေဝ= ရဟန်းတို့! ဟော! ယခု ဆရာဘုရားက သင်တို့အား မှာထားအမိန့်ရှိခဲ့မည်၊ သင်္ခါရတို့သည် ပျက်ကြသည်ချည်းပင်၊ မမေမှု=အမှတ်ရမှု=သတိဖြင့် သီလ, သမာဓိ, ပညာကို ပြီးစေရစ်ကြရမည်” ဟု ....

နောက်ဆုံးမိန့်မှာခဲ့သော ဤအဆုံးအမတော်ကိုလည်း ရိုသေလိုက်နာရာရောက်၏။ သို့ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူခါနီး ဆဲဆဲ၌ ပိဋကတ်သုံးပုံ၏ လိုရင်းအတိုချုပ်အနေအားဖြင့် မှာထားတော်မူချက်ကို ရိုသေလိုက်နာလိုသောသူတိုင်းပင် ဤအပ္ပမာဒတရားကို အလေးအမြတ်ပြု၍ ပွားစေထိုက်လှပါပေ၏။

ဤမျှသာ မကသေး, ...

အပ္ပမာဒနှင့် သတိပဋ္ဌာန်သည်၊ အမှတ်ရမှု=သတိ၏ အမည်ချည်းဖြစ်သောကြောင့်၊ အနက်သဘောအားဖြင့် အတူတူ သာတည်း။ ထိုကြောင့်, အပ္ပမာဒကို ပွားစေသောသူသည်, ...

“ယေသံ ဧကသဉ္စိ ဘိက္ခဝေ! စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ အာရဒ္ဓါ၊ အာရဒ္ဓေါ တေသံ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ သမ္မာဒုက္ခက္ခယဂါမီ=ရဟန်းတို့! သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးကိုပွား ပြီးစီးစေသောသူသည်၊ ဆင်းရဲအမှန်ကုန်ရာသို့ ဆိုက်ရောက်သော အဋ္ဌင်္ဂိက အရိယမဂ်ကို ပြီးစေအပ်ပြီ” ဟူသော ....

ဤမိန့်ခွန်းတော်နှင့်အညီ, မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း ရနိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍, မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရလိုသောသူသည်၊ ဆုတောင်းရုံမျှဖြင့် အားရကျေနပ်၍မနေသင့်၊ အပ္ပမာဒ=သတိပဋ္ဌာန်လုပ်ငန်းကိုပြီးစီးအောင်သာ လျင်မြန်စွာ အားထုတ်သင့်ပေ၏။

ဤမျှသာ မကသေး, ...

“စတုန္ဒခေါ ဗြာဟ္မဏ! သတိပဋ္ဌာနာနံ ဘာဝိတတ္တာ ဗဟုလီကတတ္တာ တထာဂတေ ပရိနိဗ္ဗုတေ သဒ္ဓမ္မော စိရဋ္ဌိတိ ကော ဟောတိ အိုပုဏ္ဏား! သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးကို ဆရာတပည့် အဆက်ဆက် ပွားစေခြင်း, များစွာ လေ့လာခြင်းကြောင့် သူတော်ကောင်းတရား တည်းဟူသော သာသနာတော်သည် ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးသည့် နောက်ကာလ၌ ရှည်မြင့်စွာတည်တံ့နိုင်ပေသည်” ဟူသော ....

ဤဖြေဆိုတော် မူချက်နှင့်အညီ, သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားစေသောသူသည် သာသနာတော်ကို အရှည်တည်အောင် ပြုစုနေရာလည်းရောက်၏။ သို့ဖြစ်၍, သာသနာတော် အရှည်တည်တံ့ခြင်းကို အလိုရှိသောသူတိုင်းပင် အပ္ပမာဒ=သတိပဋ္ဌာန် အလုပ်ကို အားထုတ်သင့်လှပါပေ၏။

အပ္ပမာဒကို **မပွားစေသောသူသည်ကား.....** ပြောင်းပြန် ပြအပ်သော မိန့်ခွန်းတော်များနှင့်အညီ” အဖန်ဖန်သေ၍ သေ၍သာ နေရချေတော့မည်။ “သေခါနီးဆဲဆဲတွင် အရေးတကြီးမှာခဲ့သော မိဘ၏စကားကို မနာယူသူကဲ့သို့” ဘုရားသခင်၏ နောက်ဆုံးမိန့်မှာချက်ကို မနာခံရာလည်းရောက်၏။ ရထိုက်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်မှ ချော်လွဲအောင် ပြုရာလည်းရောက်၏။ သာသနာကိုတိုအောင် ပြုရာလည်း ရောက်၏။

ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသည်မှ နောက်၌ အနှစ်တထောင်ကျော်တိုင်အောင် ဤအပ္ပမာဒတရားကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် လူ၊ ရှင်၊ ရဟန်းတို့ အထူးလေ့လာပွားစေခဲ့ကြသည် ဟူ၍၎င်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ နှလုံးဓာတ်တို့၌ ဤအပ္ပမာဒတရား ကိန်းဝပ်ကွန့်မြူးခဲ့ပြီဟူ၍၎င်း၊ အဋ္ဌကထာဋီကာ ဒီပဝင်မဟာဝင်သာသနာဝင် စသောကျမ်းတို့ဖြင့် ထင်ရှား၏။ အကြောင်းကား .....ထိုကာလအတွင်းက အရိယာဖြစ်သူတို့၏ အကြောင်းအရာကို ထိုကျမ်းတို့၌ ပြဆိုထားသောကြောင့်ပင်တည်း။ ထိုအနှစ် တထောင်ကျော်မှ နောက်ကာလ၌ကား ထိုသို့သောပြဆိုချက်ကို များစွာမတွေ့ရသောကြောင့်၊ အပ္ပမာဒအလုပ်ကို အားထုတ်သူ နည်းပါးခဲ့သည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏။ ကြာမြင့်စွာသော ကာလမှစ၍ အစဉ်အဆက် လေ့လာပွားစေမှု နည်းပါးခဲ့ကြသည့်အတွက် ဤအပ္ပမာဒသတိပဋ္ဌာန် အားထုတ်နည်းကို ကျနစွာသိရန်ပင် နောင်လာနောက်သားတို့မှာ မလွယ်ကူဘဲ ရှိခဲ့လေပြီ။ ဝမ်းနည်း ဖွယ်ကောင်းလေစွ ....

သို့သော်လည်း၊ “ဤအပ္ပမာဒတရား လုံးဝကွယ်သွားပြီ” ဟူ၍ကား မမှတ်အပ်ပေ။ အတ္တဟိတ အစစ်အမှန်ကို ရှာမှီး လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ကား ဤအပ္ပမာဒသည် တည်လျက်ပင် ရှိခဲ့ပေသည်။ တည်ရှိပုံကို အနီးကာလအားဖြင့် ဖော်ပြရလျှင်၊ **သီးလုံးတောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်** ဤအပ္ပမာဒ ပဋိပတ်အရာ၌ နေ-လ အလားကဲ့သို့ ထင်ရှားတော်မူခဲ့ လေပြီ။

တဆင့်ကြားရသည်မှာ .... ရှိမ်းမကားရွာ၌ သိမ်သမုတ်ကိစ္စအတွက် မန္တလေး စစ်ကိုင်း စသောဌာနများမှ ရာဇဂုရု တံဆိပ်ရဆရာတော်ကြီးများစွာတို့ စုဝေးမိကြရာတွင် လျှောက်ထား တောင်းပန်သောကြောင့်၊ သီးလုံး ဆရာတော်ဘုရားကြီးက သံဃာပုဂ္ဂိုလ်သတ်အား တရားဟောပြ ဆုံးမတော်မူသတတ်၊ ဟောသောအခါမှာလည်း၊ “မိမိသဘောကျ နှလုံးသွင်း အားထုတ် သည့်အတိုင်း ဟောပါမည်”ဟု စကားပလ္လင်ခံပြီးလျှင်၊ အနာဂါမိ မဂ်ဖိုလ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာရှုပုံ၊ ဝိပဿနာ ဉာဏ်များဖြစ် ပုံ၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်ပုံ၊ ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံတို့ကို ကျနစွာ ဟောပြတော်မူသတတ်၊ ဟောအပ်သော ထိုတရားတော်သည် ကျမ်းဂန်တတ်ဖြစ်သော ထိုဆရာတော်ကြီးများပင် အံ့ဩလောက်အောင် နက်နဲသိမ်မွေ့သတတ်။ ထို့ကြောင့် သင်္ဂဇာဆရာတော် က “ယခုအရှင်ဘုရား ဟောပြသည့်အတိုင်း ကျမ်းပြုစုတော်မူပါက အလွန်ကောင်းပါလိမ့်မည်”ဟု လျှောက်သတတ်၊ ထိုအခါ၌ ဆရာတော်ဘုရားကြီးက အမိန့်တော်ရှိသည်မှာ.... “ဦးအဂ္ဂရေ! ဟောမူကျင့်မူကတော့ ကိုယ်သဘောကျသည့်အတိုင်း ပြုလုပ်နိုင် သည်။ ကျမ်းရေးသားလျှင်တော့ သူတပါးကျမ်းများနှင့် တူညီစေရသည်၊ ငါတို့ရှိခိုက်မှာ နားလည်အောင် ဖြေပြနိုင်သော်လည်း ငါတို့က မကြာမီ သေသွားကြမည်၊ ထိုအခါမှာ ထူးသောအချက်၌ ငြင်းခုံမှု ဖြစ်ပွားနေရစ်ကြမည်ကို စိုးရိမ်ရသည်”ဟု မိန့် တော်မူသတတ်၊ ရှေးဟောင်းအဋ္ဌပြုတ္တိများကို မြဲမြံစွာမှတ်သားလေ့ရှိသော ဆိပ်ခွန်ရွာ အင်ကြင်းတော၊ တိုက်သစ် ဆရာတော် ထံမှ မှတ်သားရဘူးသော တဆင့်ကြား စကားပေတည်း။

မှတ်ချက်။ ။အထက်ပါ တဆင့်ကြား စကားကို ထောက်ဆသောအားဖြင့် “သီးလုံး ဆရာတော် ဘုရားကြီးသည် မိမိ၏ အားထုတ်ပုံကို ကျမ်းဂန် မရေးခဲ့”ဟု ထင်ရှားသိရ၏။ ထိုသို့ မရေးခဲ့ခြင်းမှာလည်း “ထိုခေတ် ကာလက လိုက်နာမည့်၊ ပုဂ္ဂိုလ်နည်းပါးသောကြောင့်”ဟု ယူဆဖွယ် ရှိပေ၏။ “အားထုတ်ပုံနှင့် ကျမ်းဂန်မတူ” ဟူရာ၌လည်း အမည်ဝေါဟာရမျှကို သာစွဲ၍ ဆိုသည်ဖြစ်ရာ၏။ သဘောအနက်အားဖြင့်ကား တူညီသည် ဟူ၍သာ ယူသင့်ပေသည်။

ဤသီးလုံးဆရာတော်ကြီး၏ တပည့်များစွာတို့တွင် တပါး အပါအဝင်ဖြစ်သော စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ **အလယ်တောရ ဆရာတော်ကြီးသည်** တပါးသောကိစ္စ၌ ကြောင့်ကြမစိုက်မူ၍ အပ္ပမာဒပဋိပတ်၌သာ မွေ့လျော်မူသတတ်။ ထို ဆရာတော်ကြီး ထံမှ နည်းနိဿယကို မှတ်သားခံယူဘူးသော **မင်းကွန်း၊ ဇေတဝန် ဆရာတော် ဘုရားကြီးသည်** လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၃၀) ကျော် ကာလမှစ၍ **အပ္ပမာဒ သတိပဋ္ဌာန်လုပ်ငန်းတရားကို** ပေါ်လွင်ထင်ရှားစွာ ဟောကြား ညွှန်ပြခဲ့ပေ၏။ ယခုထက်တိုင် သထုံမြို့၊ ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ သီးတင်းသုံးလျက် ရှိတော်မူ၏။

ဤဇေတဝန် ဆရာတော်ဘုရားထံ၌ လေးလခန့် သီတင်းသုံးလျက် အပ္ပမာဒပဋိပတ်၏ နည်းနိဿယကို ခံယူဘူး သည်အားလျော်စွာ (ဤ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်) **မော်လမြိုင်မြို့၊ တောင်ပိုင်းကလေး၊ တိုက်ကျောင်း ဆရာတော်သည်လည်း** အတ္တဟိတ အစစ်ကို ရှားမှီးလေ့ရှိသူတို့အား ဤအပ္ပမာဒဝိပဿနာလုပ်ငန်း တရားကိုဟောကြား တိုက်တွန်းခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းအတန် ကြာခဲ့ပေပြီ၊ အထူးအားဖြင့်ကား....၁၃၀၀-ပြည့်နှစ်က သီတင်းသုံးမြဲဌာန မော်လမြိုင်မြို့မှရွှေဘိုမြို့၊ မိမိ၏ဇာတိအရပ် ဆိပ်ခွန် ရွာသို့ကြွလာပြီးလျှင် အင်ကြင်းတောတိုက်၊ မဟာစည်ကျောင်း၌ ၇-လခန့် သီတင်းသုံးလျက် ဤအပ္ပမာဒ ဝိပဿနာတရားကို အကျယ်ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေ၏။ ထိုအခါက သမ္မာဆန္ဒရှိသူ လူများစွာတို့သည် ဆရာတော်၏ ညွှန်ပြချက်အတိုင်း လိုက်နာ ၍အားထုတ်စ ပြခဲ့ကြရာ၊ တရားတော်၏ မွန်မြတ်အရသာကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ တွေ့မြင်ကြရသောကြောင့်၊ဤအပ္ပမာဒ

လုပ်ငန်းကို လမ်းဟောင်းလမ်းမှန်အစစ်ဟု တထစ်ချ ယုံကြည်ကြပြီးလျှင်၊ တသက်ပတ်လုံး အားထုတ်ရန် ရည်သန်ဆုံးဖြတ် သူတို့များစွာပင် ရှိခဲ့ကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုအခါမှစ၍ ဤအရပ်၌ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း အခွင့်သာသော အချိန်များ၌ အားထုတ် သူတို့သည် ပြတ်စဲခြင်းမရှိဘဲ တိုးတက်များပြားလျက်သာ ရှိခဲ့ပေ၏။ ထိုအားထုတ်သူတို့၏ ဉာဏ်အဆင့် တိုးမြှင့်ခဲ့သည်မှာ လည်း တရားကိုသိမြင်သူတို့အား ယုံမှားဖွယ်မရှိ ဖြစ်ပေသည်။ ဆရာတော်သည် ယခု ၁၃၀၃-ခုနှစ်မှစ၍ စစ်ဘေးရန်ကြောင့်၊ ဇာတိအရပ် ဆိပ်ခွန်ရွာသို့ တဖန်ကြွလာကာ အင်ကြင်းတောတိုက်၊ မဟာစည်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးခိုက်တွင် “ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်ကိုရလိုသော သမ္မာဆန္ဒရှိကြပါလျက်၊ လမ်းမှန်ကို ဧကန်မသိသောကြောင့်၊ မိမိတို့၏ လိုလားချက်ကို မပြည့်စေနိုင်သူ တို့လည်း များစွာရှိကြပါသည်။ ဤအရပ်၌၊ အားထုတ်သူတို့လည်း တနှစ်ထက် တနှစ်တိုးပွားလျက် ရှိကြပါသည်။ ထိုသူတို့ အား နားလည်စေရန် ပြည့်စုံ ခိုင်ခံ့သော ကျမ်းတခု လိုနေပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ စီးပွားမှန်ကို လိုလားသူတို့အား ထို စီးပွားမှန်ကို ရစေရန်၊ သာသနာတော်ကိုလည်း ကြီးပွားစေရန်၊ ဉာဏ် နှင့် လတ် ရင့် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းနှင့်သင့်သော ဝိပဿနာကျမ်းတခုကို ပြုစု စီရင်တော်မူပါ”ဟု တပည့် ဥပါသကာတို့က တောင်းပန်သောကြောင့် ဆရာတော်သည် “အဆက်ဆက်သော ဟိတတ္တိက ပုဂ္ဂိုလ်များစွာတို့အား ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော အကျိုးစီးပွားအစစ်ကို ရစေလျက်၊ ပဋိပတ် ပဋိဝေဓ သာသနာတော်အား လည်း ကြီးပွားစေမည်ကို “မြော်မြင်တော်မူ၍ ဤဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်းကို ရေးသားစီရင်တော်မူပေသည်။ နည်းမှန်ကိုပြုလျက်၊ နည်းမှားကို ပယ်ဖျောက်လေ့ရှိသော ဤဆရာတော်၏ အစွမ်းကြောင့် အသစ်သဖွယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာရှုနည်းနှင့်၊ ထိုနည်းကိုပြသော ဤကျမ်းကြီးသည် သူတော်ကောင်းတို့၏ နှလုံး၌ အပ္ပမာဒတရားကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည့်ပြင် မြဲမြံ တည်တံ့သည်ကိုလည်း ပြုပေပြီ။ စီးပွားအစစ်ကို လိုလားသူတို့အဖို့ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ကြီးတခု ဖြစ်ပါကြောင်း။

ဧဇ္ဇေဒံ ဝုစ္ဆတိ ဂါထာရှုခိကာန မတ္တာယ ဝိညနံ

ယော အပ္ပမာဒေါ အမတဿ ဝေ ပဒံ၊
 သမ္မာဒနော သေဋ္ဌ သိက္ခတ္တယဿပိ။
 အရိယ မဂ္ဂဉ္စ အာရာဓယေ ဘာဝိတော၊
 ကရောတိ သဒ္ဓမ္မ စိရဋ္ဌိတိမ္မိ ဝေ။

သော နိဗ္ဗုတေ ပီ'ဓ ဇိနေ စိရံ မနေ၊
 လလာသ ဝိညန မနေက ကောဋ္ဌိနံ။
 ပစ္စာတွ.နာရာဓိတတာယ ပါယသော၊
 ဒုဗ္ဗောဓော သွာ'သီ၊ ပစ္စိမနံ ပုနာပိ။

တထာပိ သော တိဋ္ဌတိ ယေဝ ကေသုစိ၊
 တသ္မိံ ဟိ သီးလုံးဝနိကော'သိ ဝိသုတော။
 တဿိဿ ဘူတော စ ဇေယျဒ္ဓိ ဝေမဇ္ဇ၊
 အာရညက ဝါသီ၊ တသ္မိံဝ ရရာမ။

လဒ္ဓညာယော စ'သ္မာ သန္တဂါရေ ဇေတ-
 ဝနေ ဝုတ္တ ပုဗ္ဗော ပကာသေတိ ဧတံ။
 သာဓိကတ္တိံသ ဝဿာ ပဘုတျ'ဇူပိ၊
 သုဓမ္မ နာမေ ဝသတေ ပုရမ္ပိ သော။

ထေရဿ စေ'တဿ ဥပန္နိကေ အယံ၊
 ဝသိယ သိက္ခိတ ဝိပဿနာ နယော။
 ဣဒ ပုဏေတာပိ ဟိတေသိ သာဓုနံ၊
 နိယောဇကော တမ္ပိ စိရဿ ကာလတော။

ထေရဿိ'မဿ 'နယ ဝိပုဟာယိနော၊
 ပဘာဝ သမ္ပုတ ဝိပဿနာ နယော။
 တ'မပ္ပမာဒံ ဝိဒိတဉ္စ သုဋ္ဌိတံ၊
 ပုနာပျ'ကာသိ သာဓု မာနသေ အဟော။

သွာယဉ္စ နာသေတွ'စိရသုတာ'နယံ၊
 ဒုဗ္ဗောဓ ပေါရာဏ နယဉ္စ ဒီပယေ။

သာဓုနံ စိတ္တေ၊ စာပုမာဒံ ဌပေန္တော၊
ပါပေတု သန္တိံ တုဝဋံ ဟိတေသကေတိ။

(ဂါထာများ၏ အနက်ကို ဒုတိယတွဲမှာ ကြည့်ပါ)

ဦးသုန္ဒရ (ဂဏဝါစက)

သာသနာနှစ် ၂၄၈၇ }
မြန်မာနှစ် ၁၃၀၅ } တပို့တွဲလ၊

ပိဋကကျောင်း၊ အင်ကြင်းတောတိုက်၊
ဆိပ်ခွန်ရွာ၊ ရွှေဘိုခရိုင်။

ဤကျမ်း၌ ဖော်ပြထားသော သင်္ကေတ လက္ခဏာတို့၏

ရည်ညွှန်းချက်များ

= .... ဤညီမျှခြင်းလက္ခဏာဖြင့်၊ သူ၏ ရှေးပုဒ်နှင့် နောက်ပုဒ်၊ သူ၏ရှေးစကားနှင့် နောက်စကားများကို အဓိပ္ပါယ် တူသည်ဟု သိစေ၏။

- ပုံကား ..... ဒေသနာက္ခမ = ဒေသနာအစဉ်
- ပိသုဏဝါစာ = ဂုံးတိုက်ခြင်း
- ပိဋကသမ္ပဒါန = ကျမ်းဂန်နှင့် ညီညွတ်ခြင်း
- ရှုမှတ်မှု = ဝိပဿနာဇော

, ... ဤကော်မာ လက္ခဏာဖြင့်၊ သူ၏ ရှေးကပုဒ်၊ ရှေးက အပိုဒ်ကို ဝါကျကြီး၏ အစိတ်အပိုင်း စကားတရပ် ဟူ၍၎င်း၊ ထိုပုဒ်၊ ထိုပုဒ်များကို သူ၏နောက်ရှိ အနီးကပ်ပုဒ်နှင့်မစပ်ရ။ ခုန်ကျော်၍ ဆိုင်ရာပဓာနပုဒ်များနှင့်သာ စပ်ရသည် ဟူ၍၎င်း သိစေ၏။ ဤ ကော်မာ ပြရာ၌ စဉ်းငယ် ရပ်တန့်ပြီးမှ နောက်ပုဒ်များကို ဆက်၍ ဖတ်ပါလေ။

ပုံကား ..... ထိုသို့သောနည်းကို ပယ်မြစ်မိလျှင်၊ ဘုရားအဆုံးအမတော်ကို ပယ်မြစ်ရာရောက်၏.....ဤ၌ ကော်မာဖြင့်၊ သူ၏ ရှေးကအပိုဒ်ကို ဝါကျကြီး၏ စကားတစ်ပုဒ်ဟူ၍လဲ သိစေ၏။ ၎င်းအပိုဒ်ကို **ဘုရား အဆုံးအမ** ဟူသော သူ့နောက်ရှိ အနီးကပ်ပုဒ်နှင့် မစပ်မူ၍၊ **ပယ်မြစ်ရာရောက်၏** ဟူသော ပဓာနပုဒ်နှင့်သာ စပ်ရသည်ကိုလဲ သိစေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ .....လျှင်၊ သော်၊ သော်လဲ၊ ၎င်း၊ သော်၎င်း၊ ဖြစ်စေ၊ မူ၍-ဟူသော ဤဝိဘတ်တို့၏နောက်၌ ကော်မာကိုတွေ့လျှင်၊ ဤနည်း ချည်းပင် မှတ်ပါလေ။ စဉ်းငယ် ရပ်တန့်၍လဲ ဖတ်ပါလေ။

ထိုအခါ၊ ထိုမှတစ်ပါး၊ ထို့ပြင်၊ ထို့ကြောင့်၊ သို့ဖြစ်၍၊ သို့သော်လဲ-ဤသို့စသော ပုဒ်တို့၏နောက်၌၎င်း၊.....ကြောင့်၊ ၍၊ ၌၊ ဖြင့်၊ နှင့်၊ ဘဲ၊ လျက်-ဤသို့စသော ဝိဘတ်တို့၏နောက်၌၎င်း ကော်မာကိုတွေ့ရလျှင်လဲ၊ “၎င်းပုဒ်၊ ၎င်းဝိဘတ်များ သည် သူတို့၏နောက်ရှိ အနီးကပ်ပုဒ်များနှင့်မဆိုင်၊ သူတို့၏ စပ်ဆိုင်ရာပုဒ် ဝေးသည်၊ ဆိုင်ရာ ပဓာနပုဒ်များနှင့် ခုန်ကျော်၍ စပ်ရသည်”ဟု သိပါလေ။ စဉ်းငယ်ရပ်တန့်၍လဲ ဖတ်ပါလေ။

ထို့ပြင်၊ ..... အင်တူ အားတူဖြစ်သော ဒွန်ပုဒ်များကိုလဲ ဤကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြထား၏။

ပုံကား .... အဟိတ်၊ ဒွိဟိတ် ပဋိသန္ဓေသည်.....ဤ၌ **အဟိတ်နှင့် ဒွိဟိတ်**- ဤ ၂-ပုဒ်သည် အင်တူအားတူဖြစ်၏။ **ပဋိသန္ဓေ** ဟူသော ဆိုင်ရာပုဒ်နှင့် အင်တူအားတူစပ်လျက် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေဟု ၂-နက်ခွဲခြား၍ယူရန်၊ ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားပြသည်။

ပုံစံ ..... အံ့ချီးဖွယ်၊ ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းပါပေစွတကား.....ဤ၌ အံ့ချီးဖွယ်ကောင်းပါပေသည်၊ ကြည်ညိုဖွယ် ကောင်းပါပေသည်ဟု အင်တူ အားတူ ၂-ပုဒ် ဖြစ်သည်ကို သိစေ၏။

ပုံစံ ..... ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ် ..... ဤ၌ ပါဠိ၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်၊ အဋ္ဌကထာ၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်၊ ဋီကာ၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ဟု အင်တူအားတူ ၃-ပုဒ် ဖြစ်သည်ကို သိစေ၏။

ပုံစံ ..... အမှတ်ပြု၍ သိသော၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏ .... ဤ၌ အမှတ်ပြု၍ သိသောဉာဏ်၊ ထူးသောဉာဏ် -ဤသို့ ဉာဏ် ဟူသော ပုဒ်၏ ဝိသေသန ၂-ခု ဖြစ်ကြောင်းကို ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြသည်။

ပုံစံ ..... ဥက္ခဋ္ဌိတညူအား သီလသမထတို့ကို၊ ဝိပဋ္ဌိတညူအား သီလကို၊ “အထူးကျေးဇူးများသည်၊ အထူးသင့်လျော်သည်” ဟု မဆိုအပ်ကုန်ပြီ.....ဤ၌ သီလနှင့်သမထတို့ကို “ဥက္ခဋ္ဌိတညူအား အထူးကျေးဇူးများသည်” ဟု မဆိုအပ်။ သီလကို “ဝိပဋ္ဌိတညူအား အထူးကျေးဇူးများသည်” ဟု မဆိုအပ်-ဤသို့ မဆိုအပ် ဟူသော ပဓာနပုဒ်နှင့် ၂-ပုဒ်လုံး အင်တူအားတူ စပ်ရသည်ကို ကော်မာ ၂-ခုဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြ၏။

ပုံစံ ..... ရုပ်အပေါင်း၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သဘော၊ ဟူသော ဤ ၄-မျိုးထဲက....ဤ၌ ၄-မျိုး၏ သရုပ်များကို သိလွယ်စေရန် ကော်မာ ၄-ခုဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြ၏။

ပုံစံ ..... ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သဘော၊ တို့တွင်....ဤ၌လဲ သရုပ် ၄-ပါးလုံး ရှင်းလင်းစေရန် နောက်ဆုံးသရုပ်ကိုလဲ ကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားထား၏။ သို့သော်လဲ၊ ဝိဘတ်နှင့် ယဉ်တွဲနေသော ဤနောက်ဆုံးကော်မာ အရာမျိုး၌ကား ရုပ်တန်ရန် မလိုပြီ၊ တဆက်တည်း ဖတ်သွားပါလေ။

ထို့ပြင်, ... လင်္ကာသွား အနက်စာပိုဒ်များကိုလဲ တပိုဒ်စီ ကွဲပြားစေရန် ဤ ကော်မာဖြင့်ပင် ပိုင်းခြားထားသည်။

ပုံစံကား ..... ဧတ္ထ၊ ကျမ်းသစ်ထွန်းလင်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏၊ ကြောင်းရင်းမူလ၊ ပဘာဝကို၊ ဖော်ပြစဉ်လာ၊ ဤနိဒါန်းအရာ၌။

“.....” ဤအဖွင့်အပိတ် ကော်မာများဖြင့်၊ သူတို့၏ အလယ်ကြား၌ရှိသော စကားများသည် ၎င်းကော်မာတို့၏ ရှေးစကားများနှင့်မဆိုင်ဟု သိစေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ၎င်းအဖွင့်အပိတ်ကော်မာတို့၏ ရှေး၌ရှိသောစကားများကို ၎င်းတို့၏အတွင်းက စကားများနှင့်ဆက်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်မယူရ။ ဤအဖွင့်အပိတ်ကော်မာများဖြင့်၊ နှလုံးသွင်းပုံ၊ ရှုမှတ်ပုံ၊ သိမြင်ပုံ၊ ပြောဆိုပုံ၊ စွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာတို့ကို အစအဆုံး ပိုင်းခြား၍ ပြသည်။ စကားတိုရာ၌ ဤ အဖွင့်အပိတ် ကော်မာများကို တခုစီဖြင့်သာ ‘...’ ဤသို့ ပြထားသည်။ ထို့ပြင်, ... အခြံအရံ များစွာနှင့် တည်သော ဝိသေသနပုဒ်၊ ဟိတ်ပုဒ်၊ ကံပုဒ်၊ ကတ္တားပုဒ်၊ စသည်တို့ကိုလဲ ဤ အဖွင့်အပိတ်ကော်မာ ဖြင့်ပင် ပိုင်းခြား၍ ပြထားသော အရာလဲ ရှိသေး၏။

( )..... ဤကွင်းလက္ခဏာဖြင့် ပိုင်းခြားထားသော စကားများမှာ သူ့ရှေ့ကပုဒ်များ၊ အပိုဒ်များ၏အနက်အဓိပ္ပါယ် အဖွင့်များနှင့် မှာထားချက်များ ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ၎င်းကွင်းကို ခုန်ကျော်ပြီးလျှင်၊ ကွင်း၏ ရှေးကစကားကို ကွင်း၏ နောက်စကားနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖတ်ပါလေ။ ဆက်စပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ယူပါလေ။

+ ..... ဤအပေါင်းလက္ခဏာဖြင့်၊ ပုဒ်စပ်ကို၎င်း၊ ပေါင်းစပ်၍ ရေတွက်ရမည့် တရားများကို၎င်း၊ ဉာဏ်အထူး မဖြစ်သေးမီက “တပေါင်းတည်း၊ တခုတည်း၊ တကောင်းတည်း” ဟု ထင်မှတ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်များသည် ဉာဏ်အထူး ဖြစ်ပေါ်သော အခါ၌ အသီးအသီးကွဲပြား၍ ထင်ပေါ်သည်ကို၎င်း ဖော်ပြသည်။

! ..... ဤ အံ့ဩခြင်းလက္ခဏာဖြင့်၊ အံ့ဩချီးမွမ်းဖွယ် ကြည်ညိုဖွယ်ကို၎င်း၊ အံ့အားသင့်ခြင်းကို၎င်း၊ ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်က အမည်ထုတ်ဖော်၍၊ အို အာနန္ဒာ! ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ပုံကို၎င်း ထင်းရှာသိစေ၏။

? ..... ဤ အမေးလက္ခဏာဖြင့်၊ မေးခွန်းဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားစေသည်။

ဤရည်ညွှန်းချက်များကို လေ့လာမှတ်သား နားလည်ထားပါလျှင်၊ ဤကျမ်းကို ကြည့်ရှုရာ၌ အထူးပင် သိလွယ်လိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ပါသတည်း။

ဂန္ထကာရဆရာတော်၊
အရှင်သောဘာနမထေရ်၊
မဟာစည်ကျောင်း၊
ဆိပ်ခွန်ရွာ၊ ရွှေဘိုခရိုင်။

ခစ်ကိုင်းခရိုင်၊ ရွာသစ်ကြီး၊ ရွှေစေတီတောရေဆရာတော်၏

ထူတိမင်္ဂလာ ဂါထာများ

ဘဒ္ဒန္တ သောဘနတ္ထရော၊ တိက္ခ ဂမ္ဘီရ ဉာဏိကော။
ဂန္ထံ ယံ ရစယီ သမ္မာ၊ ဂမ္ဘီရ နယ မဏ္ဍိတံ။

တိက္ခ ဂမ္ဘီရ ဉာဏိကော၊ ထက်မြက်နက်နဲ၊ ထူးကဲသော ဉာဏ်ပညာရှိတော်မူသော။ ဘဒ္ဒန္တ သောဘနတ္ထရော၊ ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ နှံ့စပ်စုံညီ၊ အရှင်သောဘနမထေရ်သည်။ ဂမ္ဘီရ နယ မဏ္ဍိတံ၊ သိနားလည်ရန်၊ အမှန်ခက်ခဲ၊ နက်နဲလှစွာ၊ ဘာဝနာနည်း၊ နိဿိတည်းတို့ဖြင့်၊ သိပ်သည်းစုံလင်၊ တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ယံ ဂန္ထံ၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ အကြင်ကျမ်းကြီးကို။ သမ္မာ၊ မဆုတ်မဆိုင်၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ။ ရစယီ၊ ရေးသားတီထွင်၊ စီရင်တော်မူလေပြီ။

အပ္ပါတော ဝတ ဘော! လောကေ၊ သုန္ဒရောယံ သုဒုလ္လဘော။
ပဿထိမံ နယာကိဏ္ဍံ၊ ဒဠု ဒီပံ သုဒုဒသံ။

ဘော၊ ဘဝသုံးသွယ်၊ ပင်လယ်စခန်းမှ၊ ထွက်လမ်းကိုရှာ၊ သမ္မာဆန္ဒ၊ သံဝေဂနှင့်၊ ပြည့်ဝရင့်ညောင်း၊ အို သူတော် ကောင်းတို့။ လောကေ၊ လူ့ဘုံဌာန၊ လူ့လောက၌။ သုဒုလ္လဘော၊ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကမ္ဘာကြေလဲ၊ အလွန်ပင် ရခဲလှစွာသော။ သုန္ဒရော၊ ကျမ်းဂန်အဆို၊ ယောဂီအတွေ့၊ စွယ်စုံမွေ့လျက်၊ စေ့စေ့စပ်စပ်၊ စီရင်အပ် သဖြင့်၊ ကောင်းမြတ်လှစွာသော။ အယံ ဂန္ထော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း ဤကျမ်းကြီးသည်။ အပ္ပါတော ဝတ၊ သာသနာ တော်နှစ်၊ နှစ်ထောင်ကျော် ဤခေတ်တွင်မှ၊ မဖြစ်စဘူး၊ အဖြစ်ထူးစွာ၊ ဩဝံ ... ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်၍ လာခဲ့လေပြီတကား။ တုမေ၊ ဘဝသုံးသွယ်၊ ပင်လယ်စခန်းမှ၊ ထွက်လမ်းကိုရှာ၊ သမ္မာဆန္ဒ၊ သံဝေဂနှင့်၊ ပြည့်ဝရင့်ညောင်း၊ သင် သူတော်ကောင်းတို့သည်။ သုဒုဒသံ၊ မြင်းမိုရ်တောင်ဖုံး၊ မှန်ညင်းလုံးအသွင်၊ အလွန်ပင် မြင်နိုင်ခဲ့စွာသော။ ဒီပံ၊ ရေလယ်မှာ ပေါ်ထွန်းသည့် ကျွန်းကြီးအလား၊ နိဗ္ဗာန်တရားကို။ ဒဠု၊ ဝိပဿနာအခြေခံ၊ မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့်၊ အမြန်တက်ရောက်၊ မျက်မှောက်ဒိဋ္ဌိ၊ ကောင်းစွာ မြင်ရခြင်း အကျိုးငှါ။ နယာကိဏ္ဍံ၊ ဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာစခန်း၊ ရှုမှတ်ပုံနည်းလမ်းတို့ဖြင့်၊ ပြီးပြမ်းရောယှက်၊ ပြည့်နှက်လျက် ရှိသော။ ဣမံ ဂန္ထံ၊ ဝိပဿနာရှုနည်း ဤကျမ်းကြီးကို။ ပဿထ၊ သဒ္ဓါ၊ ပညာ၊ ညီမျှစွာနှင့်၊ သေချာစေ့စပ်၊ သုံးသပ်ကြည့်ရှုပါကုန်လော့။

ယေ စိမံ နုကရေယျံ၊ တေ၊ ပုဗ္ဗာ ပရ ဝိသေသိနော။
ခံသေယျံ အတ္တဒိဋ္ဌိဉ္စ၊ အညာဏံ သစ္စသာဒနံ။

စ၊ အကျိုးကျေးဇူး၊ ပြဆိုဦးအံ့။ ယေ၊ ကလျာဏဂိုဏ်းဝင်၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဣမံ ဂန္ထံ၊ နည်းအသွယ်သွယ်၊ ရှုမှတ်ဖွယ်တို့ဖြင့်၊ တင့်တယ်လျောက်ပတ် ဤကျမ်းမြတ်ကို။ အနုကရေယျံ၊ လိုက်နာသဖြင့်၊ ပြုကျင့် အားထုတ်ကုန်ရာ၏။ တေ၊ ဤကျမ်းမြတ်က၊ ညွှန်ပြဆိုတိုင်း၊ မဆိုင်မဆုတ်၊ လိုက်နာ၍ အားထုတ်ကုန်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ပုဗ္ဗာပရဝိသေသိ နော၊ ရှေးကာလမှ၊ နောက်နောက်ကျလေ၊ အခြေအနေထူးစွာ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ပညာသတိ၊ သမာဓိတရားနှင့်၊ ထူးထူး ခြားခြား ပြည့်စုံကုန်သည်ဖြစ်၍။ အတ္တဒိဋ္ဌိဉ္စ၊ ငါကောင်မဟုတ်၊ နာမ်ရပ် ၂-ဖြာ၊ ငါးခန္ဓာကို၊ ငါကောင်ထင်စွဲ၊ အမြင်လွဲသည့်၊ အတ္တဒိဋ္ဌိတရားဆိုးကြီးကိုငင်း။ သစ္စသာဒနံ၊ အမှန်လေးဖြာ၊ လေးသစ္စာကို၊ မှန်စွာမသိ၊ မှားယွင်းစွာသိလျက်၊ ဖုံးဝှက်ကာကွယ် တတ်သော။ အညာဏံစ၊ အဝိဇ္ဇာမှောင်လုံး၊ အမှိုက်တုံး တရားဆိုးကြီးကိုငင်း။ ခံ သေယျံ၊ တဖန်တခါ၊ မပြန်လာနိုင်အောင်၊ မှန်စွာအပြီး၊ ဖျက်ဆီးပယ်ဖျောက်နိုင်ကုန်ရာ၏။

အနေန နာဝါကရဏော ပဒေသိနာ၊
ဝိဓာယ မဂ္ဂင်္ဂံ မဟာတရီလဟံ။
သမာရဟဌော တရိတုံ ဘဝဏ္ဏဝံ၊
သုဒုလ္လဘော ဂေါတမ ဗုဒ္ဓသာသနေ။

တသ္မာ၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ဤကျမ်းကြီးက၊ ညွှန်းပြသည့်အတိုင်း၊ မဆိုင်မဆုတ်အားထုတ်ပါက၊ အတ္တဒိဋ္ဌိနှင့်၊ သူ၏ ခေါင်းဆောင်၊ အဝိဇ္ဇာမှောက်ကို၊ ကင်းအောင်အပြီး၊ ဖျက်ဆီးနိုင်ကောင်း၊ ထိုအကြောင်းကြောင့်။ ဘောန္တော၊ ဘဝသုံးသွယ်၊ ပင်လယ်စခန်း၌၊ အနုစိကြီး နှစ်မြုပ်လျက်၊ ကူးတတ်နိုင်ရန်၊ စိတ်သန်ရည်ညောင်း၊ အို ... သူတော်ကောင်းတို့။ တုမေ၊ ဘဝ သုံးသွယ်၊ ပင်လယ်အတွင်းမှ၊ လွယ်ကင်းထွက်မြောက်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း၊ စိတ်ညွတ်ပျောင်းသည့်၊ သင်သူတော်ကောင်း တို့သည်။ သုဒုလ္လဘော၊ ကမ္ဘာအသင်္ချေ၊ လွန်လေသော်လဲ၊ အလွန် ရခဲစွာ၊ ရအပ်ဆဲ ဖြစ်၍နေပါသော။ ဂေါတမ ဗုဒ္ဓသာသနေ၊ အရှင်ဂေါတမ နာမထင်ရှား၊ မြတ်ဘုရား၏၊ သုံးပါးသိက္ခာ၊ သာသနာတော် ထွန်းပေါ်ထင်လင်း၊ ဤသာသနာခေတ်အတွင်း၌

သာလျှင်။ ။ (ဧဝတ္ထုဖော်၍ အနက်ပေးသည်။) ။ ဘဝဏ္ဏဝံ၊ မောဟ ဒိဋ္ဌိ၊ စရိများစွာ၊ ကိလေသာ အမြစ်ဥတို့ကြောင့်၊ ဖြစ်မှုမတုံး၊ စဆုံးမထင်၊ အပြင်ကျယ်လျက်၊ အလွန်နက်သော ဘဝပင်လယ်ကြီးကို။ တရိတုံ၊ နိဗ္ဗာန်ကျွန်းရောက်၊ ထုတ်ချင်း ပေါက်အောင်၊ ကူးမြောက်နိုင်ရန်အလို့ငှါ။ နာဝါကရဏောပဒေသိနာ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ မြတ်တရားတည်းဟူသော ဘဝကူးသင်္ဘော ကိုချောမောစွာ ဆောက်လုပ်ရန်၊ လမ်းမှန်ညွှန်ပြ၊ နည်းဥပဒေသ ပေးတတ်သော။ အနေန ဝိပဿနာ နယဂန္ဓေ၊ ဝိပဿနာ ရှုနည်း ဤကျမ်းကြီးဖြင့်။ မဂ္ဂင်မဟာတရိ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ မြတ်တရားအပေါင်းတည်းဟူသော ဘဝကူးသင်္ဘောကြီးကို။ လဟုံ၊ လ-ရက် မဖင့်၊ မဆိုင်းလင့်ဘဲ၊ အသင့်လက်ငင်း၊ ချက်ခြင်းလျင်မြန်စွာ။ ဝိဇာယ၊ ဖြစ်ခိုက် နာမ်ရုပ်၊ ဉာဏ်ဖြင့် အုပ်လျက်၊ ဆောက်လုပ် တည်ထောင်ကုန်ပြီး၍။ သမာရဟတေ၊ ဖြစ်ပျက်မစဲ၊ ဘဝထဲ၌၊ မြုပ်မြဲမြုပ်နစ်၊ မကျန်ရစ်အောင်၊ သတိဆောင် ကာ၊ ကောင်းစွာအပြီး၊ ထက်စီးကြပါကုန်လော့။ (ဝံသတ္ထဝိလာ)

စိရဉ္စ ဌာတု လောကေ'ယံ၊ ဇိနသာသန ဝုဒ္ဓိယာ။
ပကာသေန္ဓောဝ ယောဂီနံ၊ ပေါရာဏံ ဘာဝနာနယံ။

စ၊ ပတ္တနာ အထူး၊ မြွက်ဆိုဦးအံ့။ အယံ ဝိပဿနာနယဂန္ဓော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ဤကျမ်းကြီးသည်။ ယောဂီနံ၊ ကလျာဏဂိုဏ်းဝင်၊ ယောဂီရှင်တို့အား။ ပေါရာဏံ၊ လမ်းမှန်လမ်းကောင်း၊ ရှေးနည်းဟောင်းဖြစ်သော။ ဘာဝနာနယံ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ ရရန် ဖြောင့်မတ်၊ ဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာ နိဿယည်း၊ ရှုမှတ်နည်းကို။ ပကာသေန္ဓောဝ၊ လက်ဝယ်တင်ထား၊ ပတ္တမြား သို့၊ ထင်ရှားညွှန်ပြလျက်သာလျှင်။ ဇိနသာသန ဝုဒ္ဓိယာ၊ ငါးမာရ်အောင်မြင်၊ ဘုရားရှင်၏၊ သွန်သင်ဆုံးမ၊ သုံးဝသိက္ခာ၊ သာသနာတော်ကြီး၊ ပွားစီးတိုးတက်ခြင်း အကျိုးငှါ။ လောကေ၊ လူ့လောကဓာတ်၊ အနယ်အနယ် အရပ်ရပ်၌။ စိရံ၊ ငါးထောင် သာသနာ၊ ရှည်မြင့်ကြာအောင်။ ဌာတု၊ မယိမ်းမယိုင်၊ ကျောက်စာတိုင်သို့၊ ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ တည်တံ့ပါစေသတည်း။

ဂန္ဓကာရော မဟာထေရော၊ တထေသကော ဗဟူဇနေ။
သကကိစ္စေ နိယောဇေန္ဓော၊ ဇောတေတု ဇိနသာသနံ။

ဂန္ဓကာရော၊ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ဤကျမ်းကြီးကို၊ ဖွဲ့စည်း တီထွင်၊ စီရင်သမှု၊ ကျမ်းပြုဆရာတော် ဖြစ်ပေသော။ တထေသကော၊ ပရမ္မရာဂတ၊ ရိုးရာနည်းမျှဖြင့်၊ အားမရ မရောင့်ရဲ၊ ခိုင်မြဲကျမ်းဂန်၊ လမ်းမှန်ကို၊ ရှာမှီးလေ့ရှိသော။ ဝါ၊ ယူသည်းကင်းကွာ၊ ရိုးရာမလိုက်၊ အမှန်ကိုသာ၊ ကြိုက်လေ့ရှိသော။ မဟာထေရော၊ မဟာစည်ဆရာတော်၊ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်၊ မထေရ်မြတ်သည်။ ဗဟူဇနေ၊ များစွာထောင်သောင်း၊ လူရှင်အပေါင်းတို့ကို။ သကိစ္စေ၊ ယခုဘဝ၊ ပစ္စုပ္ပန်တွင်၊ အရိယသစ္စာ၊ အမှန် ငှ-ဖြာကို၊ လျင်စွာသိကြောင်း၊ အလုပ်ကောင်းစင်စစ်၊ ကိုယ့်ကိစ္စဖြစ်သော ဝိပဿနာလုပ်ငန်း၌။ နိယောဇေန္ဓော၊ ညွှန်ပြ ဟောဖော်၊ နှိုးဆော်တိုက်တွန်းလျက်။ ဇိနသာသနံ၊ ငါးမာရ်အောင်မြင်၊ ဘုရားရှင်၏၊ သွန်သင်ဆုံးမ၊ သုံးဝသိက္ခာ၊ သာသနာ တော်မြတ်ကြီးကို။ ဇောတေတု၊ ရောင်ခြည်တထောင်၊ ထွန်းလင်းပြောင်သည့်၊ နေရောက်မက၊ တောက်ပထိန်ဝင်း၊ လင်းထက် လင်းအောင်၊ ရွက်ဆောင်တော်မူနိုင်ပါစေသတည်း။

အသျှင် သုန္ဒရ၊
ရွှေစေတီတောရ၊
ရွာသစ်ကြီး၊
စစ်ကိုင်းခရိုင်၊

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း

ပဌမတွဲ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ဓာရမ္မ = ကျမ်းဦးစကား

အဟော ဗုဒ္ဓေါ! အဟော ဓမ္မော!
အဟော သံဃော အနုတ္တရော!
ဣတိ စိတ္တံ ပဟံသေတွာ၊
ဝိပဿိတွာ တဒါ ဂတော။

ဝိပဿနာနယ် ကဿံ၊ သီဃံ မဂ္ဂါဒိပါပကံ။
ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေဝ သာဓူနံ၊ ယထာဂုတ္တံ ဝိပဿတန္တိ။

အနုတ္တရော၊ အရဟတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ကြောင့် အလွန်အကဲမရှိ၊ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူပေသော။ ဗုဒ္ဓေါ၊ တရားအလုံးစုံကို အကုန်သိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ အဟော၊ ဪ... ပြောပြ၍မပြီးအောင် အံ့ချီးဘွယ်၊ ကြည်ညိုဘွယ် ကောင်းပါပေစွတကား။ အနုတ္တရော၊ သွာက္ခာတတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော် တို့ကြောင့် အလွန်အကဲမရှိ၊ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူပေသော။ ဓမ္မော၊ မဂ်လေးပါး၊ ဖိုလ်လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ်အားဖြင့် (၁၀)ပါးသော တရားတော်မြတ်သည်။ အဟော၊ ဪ... ပြောပြ၍မပြီးအောင် အံ့ချီးဘွယ်၊ ကြည်ညိုဘွယ် ကောင်းပါပေစွတကား။ အနုတ္တရော၊ သုပ္ပဋိပန္နတာ အစရှိသောဂုဏ်တော်တို့ကြောင့် အလွန်အကဲမရှိ၊ အမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်မူပေသော။ သံဃော၊ မဂ်ပုဂ္ဂိုလ်လေးပါး၊ ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်လေးပါး အပေါင်းတည်းဟူသော သံဃာတော်သည်။ အဟော၊ ဪ... ပြောပြ၍ မပြီးအောင် အံ့ချီးဘွယ်၊ ကြည်ညိုဘွယ် ကောင်းပါပေစွတကား။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဆင်ခြင်အောက်မေ့လျက်။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ ပဟံသေတွာ၊ အထူးကြည်လင် ရွှင်လန်းစေပြီး၍။ တဒါဂတော၊ ထိုအခိုက်၌ ဖြစ်ကုန်သော အောက်မေ့ဆင်ခြင် ကြည်လင်ရွှင်လန်းသော စိတ်နှင့်တကွ ၎င်း၏မှီရာ ရုပ်တရားတို့ကို။ ဝိပဿိတွာ၊ ရှုမှတ်ပြီး၍။

ယထာဂုတ္တံ၊ ဤကျမ်း၌ ပြဆိုအပ်သည့်အတိုင်း။ ဝိပဿတံ၊ ရှုမှတ်ကြလျှင်။ ဝါ၊ ရှုမှတ်ကုန်သော။ သာဓူနံ၊ သူတော်ကောင်းတို့ကို။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင်။ သီဃံ၊ ၇-ရက်၊ ၁၅-ရက်၊ တလ စသည်အတွင်း လက်ငင်း လျင်မြန်စွာ။ မဂ္ဂါဒိပါပကံ၊ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော။ ဝိပဿနာနယ်၊ ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်းကို။ အဟံ၊ ငါသည်။ ကဿံ၊ ရေးသားစီရင်ပါအံ့သတည်း။ ။ဣတိ၊ ကျမ်းဦးစကား ပြီး၏။

အကျဉ်းချုပ်အစီအစဉ်

ဤကျမ်းကို အခဏ်း (၇)ခုတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ရေးမည်။ အခဏ်း (၁)၌ သတိပေးစကားနှင့် သီလဝိသုဒ္ဓိကိုပြမည်။ အခဏ်း (၂)၌ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိကို ပြမည်။ အခဏ်း (၃)၌ ပရမတ် ပညတ်ခွဲခြင်း၊ ဝိပဿနာ၏ အာရုံကို ပိုင်းခြားခြင်းနှင့်၊ သမထ ယာနိကတို့၏ ရှုမှတ်ပုံမှ နည်းယူဘွယ်တို့ကို ပြမည်။ အခဏ်း (၄)၌ ရှုမှတ်ပုံနှင့် မှန်ကန်စွာ ထင်ပုံ သိပုံ တို့ကို ဒေသနာက္ကမ = ဒေသနာအစဉ်အားဖြင့် ပြမည်။ အခဏ်း (၅)၌ ရှုမှတ်ပုံနှင့် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပုံ တို့ကို ပဋိပတ္တိက္ကမ = ကျင့်စဉ်အားဖြင့် ပြမည်။ အခဏ်း (၆)၌ ရှုမှတ်သူအား ဖြစ်ပေါ်သော ဉာဏ်တို့ကို ကျမ်းဂန်နှင့် နှိုင်းနှိုင်းဆုံးဖြတ်၍ ပြမည်။ အခဏ်း (၇)၌ မဟာဝိပဿနာ (၁၈)ပါးတို့ကို ပြမည်။

အခန်း (၁)

သတိပေးစကားနှင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ

သတိပေးစကား။ ။နာမ်ရုပ်အစစ်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာအစစ်၊ သစ္စာ (၄)ပါး အစစ်တို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်စေနိုင်သော ဝိပဿနာရှုနည်းများသည် ဘုရားအလိုတော်ကျဖြစ်၍၊ ဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ချည်း ဖြစ်ကြပေသည်။ ထိုသို့သောနည်းကို ပယ်မြစ်မိလျှင်၊ ဘုရားအဆုံးအမတော်ကို ပယ်မြစ်ရာရောက်၏။ ယုံကြည်လိုလားသောသူတို့၏ သဒ္ဓါဆန္ဒကို ဖျက်ဆီးရာရောက်၏။ အားထုတ်လိုသော သူတို့အား ဖြစ်ထိုက်သည့် ဝိပဿနာ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့မှ ဆုံးရှုံးချော်လွဲစေရာ ရောက်၏။ မည်မျှ အပြစ်ကြီးမားသည်ကို အောက်ပါ ဓမ္မပဒဂါထာဖြင့် သိရ၏။

ယော သာသနံ အရဟတံ၊ အရိယာနံ ဓမ္မဇီဝိနံ။
ပဋိက္ခောသတိ ဒုမ္မေဓော၊ ဒိဋ္ဌိ နိဿာယ ပါပိကံ။
ဖလာနိ ကဋ္ဌကသေဝ၊ အတ္တဃာတာယ ဖလ္လတိ။ (၁၆၄)

ယော ဒုမ္မေဓော၊ အကြင် ပညာမဲ့သောသူသည်။ ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိ၊ ယုတ်ညံ့သောအယူကို။ နိဿာယ၊ အမှီပြု၍။ အရိယာနံ၊ ကိလေသာကင်းကုန်သော။ ဓမ္မဇီဝိနံ၊ တရားဖြင့် အသက်မွေးကုန်သော။ အရဟတံ၊ ပူဇော် အထူးကို ခံထိုက်ကုန်သော မြတ်စွာဘုရားတို့၏။ သာသနံ၊ အဆုံးအမတော်ကို။ ပဋိက္ခော - သတိ၊ တားမြစ်၏။ တဿ၊ ထိုသူ၏။ တံ ပဋိက္ခောသနံ စ၊ ထို တားမြစ်မှုသည်၎င်း။ သာ ဒိဋ္ဌိ စ၊ မှီခိုအားကိုးအပ်သော ထိုအယူသည်၎င်း။ ကဋ္ဌကဿ၊ ဝါးပင်၏။ ဖလာနိဣဝ၊ မှီရာ အပင်ကို သတ်တတ်သော ဝါးသီးတို့နှင့်တူကုန်၏။ သော၊ ထိုတားမြစ်သော သူသည်။ တာဒိသံ ဖလံ၊ တားမြစ်မှုနှင့် ဒိဋ္ဌိ တည်းဟူသော ထိုအသီးမျိုးကို။ အတ္တဃာတာယ၊ မိမိကိုယ်ကို သတ်ခြင်းငှါ။ ဖလ္လတိ၊ သီးသည် မည်၏။

အခွင့်ကောင်းနှင့် အဘိုးတန်တရား။ ။ယခုအခါတွင် ဘုရား၏အဆုံးအမကို မှန်ကန်စွာရသော လူတိုင်းပင် အလွန်ကောင်းသော အခါအခွင့်ကြီးကို ရနေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် .... ဤအခါအခွင့် ကောင်းကြီးထဲမှ ထုတ်ယူနိုင်ပါလျှင်၊ အဘိုးတန်ဆုံး ဖြစ်သော မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်သောကြောင့် ပေတည်း။

အမြဲတမ်းကား မဟုတ်။ ။သို့သော် ဤအခါကောင်းကြီးမှာ အမြဲတမ်း တည်နေမည်ကား မဟုတ်ချေ။ အကြောင်းမူကား - လူတို့၏ အသက်တမ်း ကာလသည် မကြာမီကုန်၍ သွားတတ်၏။ အသက်တမ်းပင် မကုန်သေး သော်လဲ၊ မည်သည့်အချိန်မှာ သေမည်ဟု အတပ်မသိနိုင်ချေ။ မသေသေးသော်လဲ၊ အိုမင်းမစွမ်းဖြစ်သောအခါ၊ မကျန်းမာသောအခါ၊ ဘေးရန်အနှောင့်အယှက် တမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံနေသောအခါတို့၌ အလိုရှိတိုင်း ခရီးရောက်အောင် အားထုတ်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။

အချိန်ကို အလွဲသုံးစား မပြုအပ်။ ။ဤကျမ်းကို ကြည့်ရှုပြီးလျှင် အဆိုပါ အခွင့်ကောင်းကြီးကို ရဆဲ ဖြစ်ပါက သင်သည် ထိုအခွင့်ကောင်းကြီးကို ဘယ်လိုအသုံးပြုပါမည်နည်း? တတ်သိနားလည်သမျှကို ပြောဟော နေရုံမျှဖြင့် ရောင့်ရဲနေရန် သင့်ပါမည်လော? သို့မဟုတ် - မပြီးဆုံးနိုင်သော ကာမကိစ္စတို့၌ ကြောင့်ကြစိုက်မှုဖြင့်သာလျှင် အမှတ်မဲ့ အချိန်ဖြုန်းနေရန်လဲ သင့်ပါမည်လော? အမှန်အားဖြင့်ဆိုလျှင်၊ သေရမည့် ညောင်စောင်း၌ တဖန် မထဘဲ လျောင်းရမည့်အခါတွင် တရားလက်မဲ့ မဟုတ်မူ၍၊ အားကိုးလောက်သော လက်ကိုင်တရား အသင့်ရှိစေရန် အားထုတ်ဖို့ အချိန်တန်နေမည် မဟုတ်ပါလော! အချိန်မို့ ကြိုတင်၍ ထိထိရောက်ရောက် အားထုတ်ဖြစ်အောင်၊ အောက်ပါ ဘုရား အမိန့်တော်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မပြတ် နှိုးဆော်ပေးပါ။

အဇ္ဇေဝ ကိစ္စမာတပုံ၊ ကော ဇညာ မရဏံ သုဝေ။
န ဟိ နော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာသေနေန မစ္စနာ။
(ဥပရိပဏံ၊ ဘဒ္ဒေကရတ္ထသုတ် ၂၂၆)

သုဝေ၊ နက်ဖန်ခါ၌။ ဇီဝိတံ ဝါ၊ အသက်ရှင်ဦးမည်ကို၎င်း။ မရဏံ ဝါ၊ သေရမည်ကို၎င်း။ ကော ဇညာ၊ အဘယ်သူ သိနိုင်ပါအံ့နည်း။ (ဇီဝိတံ ဝါ မရဏံ ဝါ ကော ဇာနာတိ - အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ဣတိ၊ ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ အာတပုံ၊ ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်စေတတ်သော ဝိပဿနာ အားထုတ်မှုကို။ အဇ္ဇေ ဝေ၊ နက်ဖန် သဘက် နေ့ရက်မရွေ့ ယနေ့ပင်လျှင်။ ကိစ္စံ၊ မဆိုင်း မရပ်ပြုလုပ်အပ်၏။ ဟိ၊ နက်ဖန် သေမည် ရှင်မည်ဟု မသိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ မဟာသေနေန၊ ရေ၊ မီး၊ အဆိပ်၊ လက်နက်၊ ရောဂါစသည်ဖြင့် သေစေနိုင်ကြောင်း စစ်သည်ပေါင်း များစွာရှိသော။ တေန မစ္စနာ၊ သေမင်းဟုခေါ်သော ထိုသေခြင်းတရားနှင့်။ နော၊ ငါတို့အား။ သင်္ဂရံ၊ ရက်ချိန်း ပေးထားခြင်း၊ တံစိုးလက်ဆောင် ပေးထားခြင်း၊ ခုခံနိုင်အောင် စစ်သည်ဗိုလ်ပါ စုဆောင်းထားခြင်းသည်။ န အတ္တိ၊ မရှိချေ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သုဝေ မရဏံ၊ နက်ဖန် ရှင်ဦးမည်၊ သေဦးမည်ကို။ ကော ဇညာ၊ ဘယ်သူ သိနိုင်ပါအံ့နည်း။

မှားပြီးမှ မှားမှန်းသိ၍ အကျိုးမများ။ ။အခွင့်သာစဉ်က အားမထုတ်မိလျှင်၊ နောင် မကျန်းမာသောအခါ၊ အိုမင်းမစွမ်းဖြစ်သောအခါ၊ သေရမည့် ညောင်စောင်း၌ လျောင်း၍နေရသောအခါ၊ အပါယ် ၄-ပါး၌ ကျရောက် နေသည့်အခါများ၌၊ “ဟိုတုန်းက အားမထုတ်ခဲ့မိသည်မှာ မှားလေစွ မှားလေစွ”ဟု ကြီးစွာ နောင်တရတတ်၏။ မှားပြီးမှ မှားမှန်းသိလျက် ပူပန်သော ဤ နောင်တခြင်းမျိုးနှင့် မကြိုရလေအောင် အောက်ပါအဆုံးမတော်ကို နာယူနိုင်ပါစေ။

ဈာယထ ဘိက္ခဝေ မာ ပမာဒတ္ထ၊
မာ ပစ္ဆာ ဝိပုဋ္ဌိသာရိနော အဟုဝတ္ထ၊
အယံ ဝေါ အမှာကံ အနုဿသနီ။ (မ ၁-၁၆၇)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဈာယထ၊ ရှုကြကုန်လော့၊ မှတ်ကြကုန်လော့၊ သမထဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်ကြကုန်လော့။ မာပမာဒတ္ထ၊ မမေ့ကြကုန်လင့်၊ မရှုမှတ်ဘဲ မနေကြကုန်လင့်။ ပစ္ဆာ၊ အခွင့်ကောင်းလွန်ပြီးသော နောင်အခါ၌။ ဝိပုဋ္ဌိသာရိနော၊ မရှုမှတ်ခဲ့မိသည်မှာ မှားလေစွဟု နောင်တ၊ ရကာ နှလုံးမသာကုန်သည်။ မာ အဟုဝတ္ထ၊ မဖြစ်ကြပါကုန်လင့်။ အယံ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော စကားသည်။ ဝေါ၊ သင်တို့အား။ အမှာကံ၊ ငါဘုရား တို့၏။ အနုဿသနီ၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပေးတော်မူအပ်သော အဆုံးအမတော်ပေတည်း။

ကိုယ်တိုင် သိပြီးလား? ။ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်သည် ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ ဟောထားအပ်သည့် သွာက္ခာတဂုဏ်နှင့်လဲ ပြည့်စုံပါပေသည်။ အချိန်အခါ မဆိုင်းလင့်ဘဲ ချက်ခြင်း အကျိုး ပေးတတ်သည့် အကာလိက ဂုဏ်နှင့်လဲ ပြည့်စုံပါပေသည်။ လာစမ်းပါ၊ အားထုတ်ကြည့်စမ်းပါ၊ ကောင်းမှန်းသိပါ လိမ့်မည်ဟု တိုက်တွန်းထိုက်သည့် ဧဟိပဿိက ဂုဏ် စသည်တို့နှင့်လဲ ပြည့်စုံပါပေသည်ဟူ၍ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါပြီလော့?။

အားမငယ်နှင့်။ ။တပါးသောနည်းတို့ဖြင့် အားထုတ်၍ ကျေနပ်လောက်အောင် မပေါက်ရောက်နိုင် သေးသော်လဲ စိတ်အား ငယ်၍မနေလင့်။ ဤကျမ်း၌ ပြအပ်သောနည်းဖြင့် ၇-ရက်ဖြစ်စေ၊ ၁၅-ရက်ဖြစ်စေ၊ တလဖြစ်စေ ဆရာထံမှနည်းခံ၍ ကျကျနန အားထုတ်ကြည့်ပါဦး။ ကျေနပ်လောက်အောင် ဉာဏ်အထူးများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ဒိဋ္ဌ တွေ့မြင်ရပါလိမ့်မည်။ တရားတော်၏ ဆိုခဲ့ပြီးသောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကိုလဲ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါ လိမ့်မည်။

ပေါ့ပေါ့ကလေးသဘောမထားနှင့်။ ။သို့ဖြစ်၍ ကျမ်းဆရာ၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်များနှင့် ထုတ်ပြအပ်သော သာဓက ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်များကို ကျကျနန သိနားလည်အောင် ယောနိသော မနသိကာရ ရှေ့ဆောင်လျက် ဤဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်းကို စ၊ လယ်၊ အဆုံး အကုန်လုံး ကြည့်ရှုရန် လေးနက်စွာ သတိပြုပါလေ။

စိတ်မပျက်လင့်။ ။ဤကျမ်းတွင် နားမလည်သော ပါဠိ၊ အနက်၊ အဓိပ္ပါယ်များကို တွေ့ရသည့်အတွက် စိတ်မပျက်ပါလင့်။ ၎င်းတို့ကို “မိမိထက် တတ်သိနားလည်သော သုတရှင်တို့အတွက်သာ ပြထားသည်”ဟု မှတ်ပါလေ။ သိလိုပါက တတ်သိသော ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ မေးမြန်း၍ မှတ်ယူပါလေ။

သိနိုင်၍ အနက်မပေး။ ။ကျမ်းကျဉ်းစေလို၍ အနက် မပြန်အပ်သော ပါဠိတို့တွင် သုတရှင်များအတွက်သာ ရည်ရွယ်အပ်သော ပါဠိတို့ကို သုတရှင်တို့ လွယ်ကူစွာ သိနိုင်ပါလိမ့်မည်။ သတိပဋ္ဌာနသုတ် ပါဠိများကိုကား ၎င်း၏ နိဿယစာအုပ်မရှားသောကြောင့် အလိုရှိသူတိုင်း သိနိုင်ပါလိမ့်မည်။

သတ်ပုံနှင့် ကျမ်းသုံးစကား။ ။အချို့အနည်းငယ်သောအရာ၌ ရှေးရိုးသတ်ပုံသို့ မလိုက်ဘဲ အသံမှန်သို့လိုက်၍ ရေးအံ့၊ ပုံကား-မရှိပါပဲလျက်၊ သို့သော်လည်း၊ လျစ်လျူ-ဤသို့စသော အရာတို့၌ မရှိပါဘဲလျက်၊ သို့သော်လဲ၊ လစ်လျူ-ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရေးအံ့။ ကျမ်းဂန်သုံးစကားသို့ မလိုက်မူ၍ ထင်ရှားသိလွယ်စေရန် အရပ်သုံးစကားသို့လဲ လိုက်၍ ရေးအံ့။ ဤသို့ ရေးသားချက်များသည် အထူးအားဖြင့် အခဏ်း (၅)၌ များစွာ ပါဝင်လတ်၍ မြတ်စွာ ဘုရားသည် တရားတော်ကို ထိုစဉ်အခါက ကျမ်းသုံးစကားဖြစ်သော သက္ကတဘာသာဖြင့် မဟောခဲ့ချေ။ တောရွာသူ ကလေးများအထိ အများပင် နားလည်၍ သုံးစွဲပြောဆိုနေသော မာဂဘောသာဖြင့်သာ ဟောတော်မူခဲ့ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအရပ်သုံးစကားကိုလဲ အလေးပြုသင့်သည်သာ တည်း။ ဆန်းသည်၊ သေးနပ်သည်ဟူ၍ကား မအောက်မေ့ သင့်ပေ။

သုတနဲ့သူတို့အတွက်။ ။သုတနဲ့သူဖြစ်လျှင် အခဏ်း (၄)နှင့် အခဏ်း (၅)ကို သာလျှင် အထူးအားထား၍ ကြည့်ရှုပါလေ။ ထိုအခဏ်း ၂-ခုတို့တွင်လဲ အခဏ်း (၅) သည်သာလျှင် လိုရင်းပေတည်း။ ၎င်း အခဏ်း (၅)ကို ကြည့်ရှုခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်သည် တိုင်အောင် ဝိပဿနာအလုပ်ကို ဖြောင့်မတ်စွာ အားထုတ်နိုင်ပါလတ်သတည်း။

သတိပေးစကားပြီး၏။

ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ

သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်း = စင်ကြယ်သောသီလ။ ။သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ သုပရိသုဒ္ဓိ ပါတိမောက္ခ သံဝရာဒိ စတုဗ္ဗိခံ သီလံ-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သော၊ ပါတိမောက္ခ သံဝရ အစရှိသော သီလ ၄-ပါးသည် သီလဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ဤသို့ သာမညအားဖြင့်သာ ဆိုအပ်သောလဲ ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိအား ဖြင့် ၂-မျိုးခွဲခြား၍ သိအပ်၏။ ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိသည် အလွန်ကျယ်ဝန်း၏။ ဤကျမ်း၌ ပြည့်စုံရုံ အကျဉ်းမျှသာ ပြပါအံ့။

ရဟန်းတော်တို့သည် ပါတိမောက္ခ သံဝရ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရ၊ အာဇီဝရိသုဒ္ဓိ၊ ပစ္စယသန္နိသိတဟူသော ဤသီလ ၄-ပါးကို ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင် ပြုအပ်၏။ ထို ၄-ပါးတို့တွင် မြတ်စွာဘုရား၏ အာဏာပညတ် ဖြစ်သော ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ်တော်ကို ကိုယ်နှုတ်တို့ဖြင့် မလွန်ကျူးမိအောင် စောင့်ရှောက်မှုသည် **ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလ** မည်၏။ စောင့်ရှောက်သောသူကို ဘေးဒုက္ခအမျိုးမျိုးတို့မှ လွတ်စေတတ်သော စောင့်စည်းမှု သီလဟု ဆိုလိုသည်။

ဤသီလကို စင်ကြယ်စေရန်မှာ။ ။အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝိ သမာဒါယ သိက္ခာတိ သိက္ခာပဒေသု- ဟူသည်နှင့်အညီ အလွန်သေးငယ်သော ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသီ အာပတ်မျှပင် ဖြစ်သော်လဲ မဂ်ဖိုလ်ကိုမရအောင် အန္တရာယ်ပြုနိုင်သည့်ပြင် အပါယ်သို့လဲ ကျစေနိုင်သောကြောင့် အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးကြီးဟု အောက်မေ့လျက် သိက္ခာပုဒ်ဟူသမျှကို မလွန်ကျူးမိအောင် စောင့်ရှောက်အပ်၏။ အာပတ်မသင့်အောင် စောင့်ရှောက်ရမည်-ဟူလို။ သင့်ပြီးသော အာပတ်ရှိလျှင်လဲ “မီးခဲကို ကိုင်မိသော သူငယ်သည် လျင်စွာစွန့်လွှတ်လိုက်သကဲ့သို့” ထိုအာပတ်ကို လျင်မြန်စွာ ကုစားအပ်၏။ ပရိဝတ်မာနတ်ကျင့်ခြင်း၊ နိဿဂ္ဂိယပစ္စည်း-အဓမ္မိယပစ္စည်း ဟူသမျှကိုစွန့်၍ ဒေသနာ ပြောကြားခြင်းတို့ဖြင့် စင်ကြယ်စေရမည်-ဟူလို။ ဤသို့ သင့်ပြီးသောအာပတ်ကို ဝိနည်းနှင့်အညီ ကုစား၍ တဖန် အာပတ်မသင့်ရအောင် စောင့်ရှောက်လျက်နေသော ရဟန်း၏ ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလသည် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သည် မည်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ကျယ်သောကြောင့် နောက်မှ ပြပါအံ့။ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်းအစရှိသော ပစ္စည်းတို့ကို မတရားသော နည်းဖြင့် မရှာမှီးမှု၍ တရားသောနည်းဖြင့်သာလျှင် ရှာမှီးသုံးဆောင်မှုသည် **အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ** မည်၏။ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သော အသက်မွေးကြောင်း သီလဟု ဆိုလိုသည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့်သော်ကား - ပစ္စယပရိယေသနဝါယာမော-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ ပစ္စည်းတို့ကို တရားသောနည်းဖြင့်သာလျှင် ရှာကြံအားထုတ်မှု ဝီရိယပင်တည်း။ မတရားသော နည်းများမှာ ကျယ်ဝန်း၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မှာ ကြည့်ရှုပါလေ။

ပစ္စည်းတို့ကို မတရားသောနည်းဖြင့် ရှာမှီးသော ရဟန်းအား ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသိသံ၊ ထုလ္လစဉ်း၊ ဒုက္ကဋ်တို့တွင် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ တပါးပါးသောအာပတ် သင့်တတ်၏။ များသောအားဖြင့်ကား ဒုက္ကဋ်အာပတ် သင့်တတ်၏။ မတရားသဖြင့် ရှာမှီး၍ရသော ပစ္စည်းတို့ကို သုံးစွဲသောအခါ၌လဲ ဒုက္ကဋ်အာပတ် သင့်တတ်၏။ ဤ အာပတ်များသင့်လျှင် ပါတိမောက္ခ သီလပါ ပျက်လေ၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ၂-ပါးလုံး ဖြစ်လေ၏။ ဆိုခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့် ကုစားပါမှ ပါတိမောက္ခသီလ တဖန် စင်ကြယ်နိုင်သည်။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ်မှ လွတ်ကင်းနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအာဇီဝသီလကိုလဲ မုချ စင်ကြယ်စေအပ်၏။

ပစ္စယသန္နိသိတသီလ- ဟူသည်မှာ ချမ်းအေးမှုပျောက်အောင် ဤသင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရသည် ဤသို့စသည်ဖြင့် သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးပစ္စည်းတို့ကို သုံးဆောင်သောအခါ၌ သုံးဆောင်ခြင်း၏ အကျိုးကို နည်းလမ်းမှန်ကန်စွာ ဆင်ခြင်မြင်သိမှုပေတည်း။ ဤ သီလစင်ကြယ်စေရန် ပစ္စည်း ၄-ပါးကို မှီဝဲသုံးဆောင်တိုင်း အကျိုးကိုဆင်ခြင်အပ်၏။ ဆွမ်းပစ္စည်း၌ ဆွမ်းလုပ်တိုင်း ဆင်ခြင်အပ်၏။ ထိုသို့ မဆင်ခြင်နိုင်လျှင် နောက်တနေ့ အရုဏ်မတက်မီအတွင်း ပြန်၍ ဆင်ခြင်အပ်၏။ မဆင်ခြင်မိဘဲ အရုဏ်တက်သွားလျှင် ဣဏပရိဘောဂ = အကြွေး သုံးဆောင်မှု ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ဆို၏။

ဣဏပရိဘောဂ အဓိပ္ပါယ်။ ။ဣဏပရိဘောဂဟူရာ၌ ပစ္စည်းရှင် ဒါယကာတို့အား နောက်ဘဝ၌ အကြွေးဆပ်ရလိမ့်ဦးမည်ဟူ၍ကား ဆိုလိုသည်မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်ကား-အကြွေးယူ၍ သုံးဆောင်သည်နှင့် တူသောကြောင့်သာလျှင် ဣဏပရိဘောဂဟု ဆိုပေသည်။ တူပုံကား-သီလအလုံးစုံ စင်ကြယ်သောရဟန်းအား လှူအပ်သောဒါနသည် “အလှူခံဘက်မှ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ = အလှူစင်ကြယ်ကြောင်း သီလအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့်” ပြည့်စုံစွာ အကျိုးပေးနိုင်၏။ မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်သော ရဟန်းသည် ပစ္စယသန္နိသိတ သီလချွတ်ယွင်း သောကြောင့် ထိုဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိ အင်္ဂါမပြည့်စုံချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သော ရဟန်းအား လှူအပ်သော ဒါနသည် ပြည့်စုံစွာ အကျိုးမပေး နိုင်ချေ။ သို့ဖြစ်၍ ပေးလှူသော ဒါယကာမှာ ဒါန၏ အကျိုးကို ရသင့်သလောက် ပြည့်စုံစွာမရသောကြောင့် အကြွေး ရောင်းရ၊ ပေးရသည်နှင့် တူ၏။ မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်သော ရဟန်းသည်လည်း ဒါန၏ အကျိုးကို ပြည့်စုံစွာ မရစေသောကြောင့် အကြွေးဝယ်ယူ၍ သုံးဆောင်သည်နှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဣဏပရိဘောဂ ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ဆိုလေသည်။ အောက်ပါ မဟာဋီကာအဖွင့်ကို ကြည့်ပါ။

ဣဏဝသေန ပရိဘောဂေါ ဣဏပရိဘောဂေါ၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယာ အဘာဝတော ဣဏံ ဂဟေတွာ ပရိဘောဂေါ ဝိယာတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီကာ ၁-၇၂)

ဣဏဝသေန၊ အကြွေး အလိုအားဖြင့်။ ပရိဘောဂေါ၊ သုံးဆောင်ခြင်းတည်း။ ဣဏပရိဘောဂေါ၊ အကြွေးသုံးဆောင်ခြင်း။ ပဋိဂ္ဂါဟကတော၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဘက်မှ။ ဒက္ခိဏာ-ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ အလှူစင်ကြယ်ကြောင်း သီလ၏။ အဘာဝတော၊ မရှိခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်းကြောင့်။ ဣဏံ ဂဟေတွာ၊ အကြွေးယူ၍။ ပရိဘောဂေါ ဝိယ၊ သုံးဆောင်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ဣတိ အတ္ထော၊ ဤကား ဣဏပရိဘောဂပုဒ်၏ အနက်တည်း။

သို့ဖြစ်လျှင် “ယထာ ဣဏာယိကော အတ္တနော ရုစိယာ ဂန္တံ န လဘတိ၊ ဧဝံ ဣဏပရိဘောဂယုတ္တော လောကတော နိဿရိတံ န လဘတိ” ဟူသော မဟာဋီကာ (၁-၇၄)ကို အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်းဟူမူ - မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်လေ့ရှိသဖြင့် ဣဏပရိဘောဂနှင့် အမြဲယှဉ်သော ရဟန်းအား ပစ္စည်းတို့၌ စွဲလမ်းမှု ကိလေသာ မပြတ်ဖြစ်၏။ ထိုစွဲလမ်းမှုကြောင့် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ ဒုဂ္ဂတိသို့ရောက်တတ်၏။ ဤသို့ ကျရောက်တတ်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဣဏပရိဘောဂနှင့်ယှဉ်သော ရဟန်းသည် လောကမှထွက်မြောက်ခြင်းငှါ မရ၊ ထွက်ခွင့်မရ”ဟု မဟာဋီကာ၌ ဆိုလေသည်ဟု မှတ်ရာ၏။ စွဲလမ်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်တတ်သည်ကို အရှင်တိဿ၏ ဝတ္ထုဖြင့် သိအပ်၏။

ရဟန်းနှင့် သန်းဝတ္ထု။ ။သင်္ကန်းကို စွဲလမ်း၍ သေလေသော အရှင်တိဿ ရဟန်းတော်သည် ထိုသင်္ကန်း၌ပင် သန်းဖြစ်ရာ လေ၏။ မတသံဃိတ ဖြစ်သော ထိုသင်္ကန်းကို ရဟန်းတို့က ဝေဘန်မည် ပြုကြလေရာ ထိုတိဿ သန်းကြီးက ‘ငါ့ဥစ္စာကို လှယက်ကြသည်’ဟု မြည်တမ်းလျက်နေလေ၏။ ထိုအသံကို မြတ်စွာဘုရားက အဘိညာဖြင့် ကြားတော်မူလေလျှင် ထိုသင်္ကန်းကို ဝေဘန်ပါက တိဿ သန်းကြီးမှာ ရဟန်းတို့၌ ပြစ်မှား၍ ငရဲသို့လားရှာရမည်ကို မြင်တော်မူသောကြောင့် ထို သင်္ကန်းကို မဝေဘန်ဘဲ ဆိုင်းငံ့ထားစေ၏။ ၇-ရက်မြောက်နေ့၌ တိဿသန်းကြီးသည် စုတေ၍ တုသိတာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်လေ၏။ ထိုအခါကျမှ မြတ်စွာဘုရားက ထိုသင်္ကန်းကို ဝေဘန်စေသည်ဟု ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၌ ဆို၏။

ကြောက်ဖွယ်ကောင်းလေစွ။ ။ဤဝတ္ထု၌ သန်းဘဝမှ စုတေသောအခါ တုသိတာ နတ်ဘုံ၌ ဖြစ်သည်ကို ထောက်ဆ၍ စွဲလမ်းမှုမရှိခဲ့ပါလျှင် ရဟန်းဘဝက စုတေသည်၏ အခြားမဲ့၌ နတ်ပြည်သို့ ရောက်နိုင်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ သင်္ကန်းဝေဘန်မှုကို မြတ်စွာဘုရားက ဆိုင်းမထားပါလျှင် ငရဲသို့ပင် ကျရောက်ရာဦးမည်၊ စွဲလမ်းမှုသည် အပြစ်ကြီးမားလေစွ၊ ကြောက်ဖွယ်ကောင်းလေစွ။

ဤအကြောင်းအရာနှင့် စပ်၍ အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

အယသာဝ မလံ သမုဋ္ဌိတံ၊ တတုဋ္ဌာယ တမေဝ ခါဒတိ။
ဧဝံ အတိဓောန စာရိနံ၊ သာနိ ကမ္မာနိ နယန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၂၄၀)

အယသာ၊ သံတုံး သံချောင်းမှ။ သမုဋ္ဌိတံ၊ ဖြစ်ပေါ်သော။ မလံ၊ သံချေးသည်။ တတော ဥဋ္ဌာယ၊ ထိုသံမှ ပင်ထ၍။ တံ ဧဝ၊ ထို သံကိုပင်လျှင်။ ခါဒတိ ဣဝ၊ စားဘိသကဲ့သို့။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ အတိဓောန စာရိနံ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ ပညာကိုလွန်ကျူး၍ ကျင့်သောသူကို။ ဝါ၊ မဆင်ခြင်မှု၍ သုံးဆောင်သော သူကို။ သာနိ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ကမ္မာနိ၊ စွဲလမ်းခြင်းစသော အမှုတို့သည်။ ဒုဂ္ဂတိံ၊ အပါယ်ဘုံသို့။ နယန္တိ၊ ဆောင်တတ်ကုန်၏။

ဤအရာ၌ အချို့က “ဣဏပရိဘောဂ ဖြစ်လျှင်၊ ပစ္စည်းရှင်တို့အား အကြွေး ဆပ်ရဦးမည် ဖြစ်၍ မဂ် ဖိုလ်ကို မရနိုင်” ဟူ၍ ယူဆပြောဆိုကြ၏။ ထိုသို့သော အဓိပ္ပါယ်မှာ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ အလျှင်းပင်မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ဋီကာဆရာသည် ဘုရား၏ အရာသာဖြစ်သော ထိုအဓိပ္ပါယ်ကို ရည်ရွယ်မည်လဲမဟုတ်၊ သင့်လဲ မသင့်သည်သာတည်း။

မသင့်ပုံကား။ ။ထိုအချို့ဆရာတို့၏ ယူဆချက်အတိုင်းဆိုလျှင်၊ ဣဏပရိဘောဂသည် ထေယျပရိဘောဂနှင့်၊ ပါရာဇိက အာပတ်တို့ထက်ပင် အပြစ်ကြီးမားလေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ပါရာဇိကသို့ရောက်ပြီး၍ ထေယျပရိဘောဂဖြစ်ပြီးသော သူတို့သည်ပင် လူသာမဏေ အဖြစ်၌တည်၍ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သောကြောင့်ပေတည်း။ အောက်ပါမှာ ဧကဂုံတ္တရ အဋ္ဌကထာပေတည်း။

ဣမံ ပန ဒေသနံ သုတွာ ဇာတသံဝေဂါ ဌာနံ ဇဟိတွာ သာမဏေရဘူမိယံ ဌိတာ ဒသသီလာနိ ပူရေတွာ ယောနိ သောမနသိကာရေ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ ကေစိ သောတာပန္နာ၊ ကေစိသကဒါဂါမိနော၊ ကေစိ အနာဂါမိနော အဟေသံ၊ ကေစိဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ ဧဝံ ပါရာဇိကာပန္နာနမ္ပိ သဖလာ အဟောသိ။ (အံ-ဋ္ဌ ၁-၅၂)

ပါရာဇိက အာပတ်သင့်ပြီးသော ရဟန်း (၆၀) တို့သည် အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမ သုတ်ကို ကြားနာခြင်းကြောင့် သာမဏေ အဖြစ်၌တည်ကုန်လျက် အားထုတ်ကြ၍၊ အချို့သောတာပန်၊ အချို့သကဒါဂါမိ၊ အချို့အနာဂါမိဖြစ်ကြောင်းနှင့် အချို့နတ်ပြည် ၌ ဖြစ်ကြောင်းကို အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဖြင့် ပြ၏။ ထို ရဟန်း (၆၀)တို့၏ ပါရာဇိက အာပတ် သင့်ခြင်းကို မြင်တော်မူ၍၊ ထိုသုတ်ကို ဟောရန် မြတ်စွာဘုရား ဒေသစာရီ ကြွတော်မူကြောင်းနှင့်၊ လမ်းခရီး၌ ရပ်နား၍ ဟောတော်မူကြောင်းများကို အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုသောကြောင့်၊ ထိုရဟန်းတို့သည် အာပတ်သင့်ပြီးနောက် အတန်ကြာအောင်ပင် ရဟန်းအသွင်၌ တည်နေ ကြသေးသည် ဟူ၍၎င်း၊ ထေယျပရိဘောဂမှ မကင်းကြဟူ၍၎င်း သိသာထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်၊ ပါရာဇိကသို့ ရောက်ပြီး၍ ထေယျပရိဘောဂ ဖြစ်ပြီးသောသူတို့ပင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်ပါလျက်၊ ပါတိမောက်သီလ စင်ကြယ်သော ရဟန်းကို ဣဏပရိဘောဂမျှဖြင့် မဂ် ဖိုလ်ကို မရနိုင်ဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုထိုက်ပါအံ့နည်း၊ မဆိုထိုက်သည်သာတည်း။

ထို့ပြင် - ပစ္စည်းတို့ကို ဆင်ခြင်၍ သုံးစွဲရန် ဟောသော ဒေသနာသည် ဝိနည်းပညတ် အာဏာဒေသနာ မဟုတ်၊ သုတ်ဒေသနာမျှသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်မှုသည် အာဏာပညတ်ကို ကျူးလွန်မှုကဲ့သို့ အာဏာဝီတိက္ကမ အန္တရာယ်လဲမဖြစ်၊ တပါးသော အန္တရာယ်တို့၌လဲ မဝင်ချေ။ ထို့ကြောင့်၊ ဣဏပရိဘောဂကို ဒုက္ကဋ် အာပတ်လောက်ပင် အပြစ် ကြီးလေးသည်ဟု မဆိုထိုက်သည်သာတည်း။

ဆေးပစ္စည်းကို သတိမပြုဘဲ သုံးဆောင်လျှင် အာပတ်သင့်သည်ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ဆိုသောကြောင့် ပစ္စယသန္နိသိတ သီလပျက်ခြင်းသည်လည်း အာပတ်သင့်ကြောင်းပင် မဟုတ်ပါလော့? ဟူငြားအံ့။ မဟုတ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်လျှင်၊ ထို အဋ္ဌကထာစကား၌ အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း? ဟူမူ - ဆေးပစ္စည်းကို အနာရောဂါ အကြောင်းရှိလျှင်၊ သုံးဆောင် ရန် ခွင့်ပြုတော်မူ၏။ သို့သော်လဲ အကြောင်းရှိသည်ကို သိမှသာလျှင် သုံးဆောင်အပ်၏။ အကြောင်းရှိမှန်းမသိဘဲ သုံးဆောင်လျှင်၊ အကြောင်းမဲ့ သက်သက် အာဟာရအတွက် သုံးဆောင်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် -

ယာမကာလိကံ သတ္တာဟကာလိကံ ယာဝဇီဝိကံ
အာဟာရတ္ထာယ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။
အဇ္ဈောဟာရေ အဇ္ဈောဟာရေ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ (ဝိ-၂-၁၁၆)

ဟူသော ဝိနည်းပညတ်ဖြင့် ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၏။ အကြောင်းရှိသည်ကို သိခြင်း၊ သတိပြုခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်းတို့မှာ ဤအရာ၌ အတူတူပင်တည်း။ ဥပမာ - နံနက်ပိုင်း ကာလ၌ ဖြစ်သော်လဲ၊ အရုဏ် မတက်သေးဘူးဟု အထင်ရှိလျက် ဖြစ်စေ၊ နေလျှို့ဟု အထင်ရှိလျက် ဖြစ်စေ၊ ယာဝကာလိက ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စားသောက်လျှင်၊ သိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးမည်ဟု စေတနာအမှတ် ရှိခြင်းကြောင့်၊ **ကာလေ ဝိကာလသညီ အာပတ္တိဒုက္ကဋ္ဌဿ** ဟူသည်နှင့်အညီ၊ အာပတ်သင့်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

သို့ဖြစ်၍၊ “ဆေးပစ္စည်းကို သုံးဆောင်သောအခါ၌ သတိမပြုလျှင် အာပတ်သင့်သည်”ဟု ဆိုသောစကားမှာ ဝိနည်း သိက္ခာပုဒ်၌ ကျူးလွန်မှုကိုသာရည်၍ ဆိုအပ်သောစကားသာတည်း။ ပစ္စယသန္နိသိတ သီလပျက်ခြင်းကိုရည်၍ ဆိုအပ်သည် ကားမဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် “သုံးဆောင်ပြီးနောက် အရုဏ်မတက်မီအတွင်း၌ ပြန်၍ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်လဲ ၎င်းသီလ စင်ကြယ်နိုင်သေးသည်” ဟူ၍ ဋီကာတို့၌ မိန့်ဆိုကြပေသည်။

ထို့ပြင်-ဆိုခဲ့ပြီးသော အချို့ဆရာတို့၏ ယူဆချက်သည် အဋ္ဌကထာတို့၌လာသော အောက်ပါ ထေရဝါဒနှင့်လဲ ဆန့်ကျင်၏။

စူဠာနာဂ မထေရ်၏ ဝါဒ။ ။တိပိဋက စူဠာနာဂထေရော ပနာဟာ - ပါတိမောက္ခ သံဝရောဝ သီလံ၊ ဣတရာနိ တီဏိ သီလန္တိ ဝုတ္တဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိတိ ဝတော၊ တံ အနနဇာနန္တော အာဟာ - ဣန္ဒြိယသံဝရော နာမ ဆဒ္ဒါရ ရက္ခဏာ - မတ္တမေဝ၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယပုပ္ဖတ္တိမတ္တံ၊ ပစ္စယသန္နိသိတံ ပဋိလဒ္ဓပစ္စယေ ဣဒမတ္တိတံ ဖစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇနမတ္တံ၊ နိပုရိယာယေန ပါတိမောက္ခသံဝရောဝ သီလံ၊ ယဿ သော ဘိန္နော၊ အယံ ‘ဆိန္နသီသော ဝိယ ပုရိသော ဟတ္ထပါဒေ’ သောသာနိ ရက္ခိဿတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ယဿပန အရောဂေါ၊ အယံ ‘အစ္ဆိန္နသီသော ဝိယ ပုရိသော ဇီဝိတံ’ သေသာနိ ပုန ပါကတိကာနိ ကတွာ ရက္ခိတုံ သမတ္ထောတိ။ (သံ-ဋ္ဌ ၃-၂၆၂)

မြန်မာပြန်အံ့။ ။အရှင် တိပိဋက စူဠာနာဂမထေရ်သည်ကား ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ ပါတိမောက္ခသံဝရ သည်သာလျှင် သီလမည်၏။ အခြား ၃-မျိုးတို့ကိုကား ‘သီလ မည်၏’ဟု ဟောတော်မူသောအရာ ပါဠိတော်မည်သည် မရှိချေဟု မိန့်ဆိုပြီး လျှင်၊ ရှိ၏ဟုဆိုသော ထိုစကားကို ခွင့်မပြုလို၍ မိန့်ဆိုပြန်သည်မှာ-ဣန္ဒြိယသံဝရ ဟူသည်မှာ ဒွါရ (၆)ပါးကို စောင့်ရှောက် ရုံမျှသာတည်း။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိဟူသည်မှာ တရားနှင့်အညီ ပစ္စည်းတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းမျှသာတည်း။ ပစ္စယသန္နိသိတ ဟူသည် မှာ ရပြီးသောပစ္စည်းတို့ကို အအေးပျောက်ခြင်းစသော ဤအကျိုးရှိသည်ကို ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ခြင်းမျှသာတည်း။ မသွယ် မဝိုက် တိုက်ရိုက် မုချအားဖြင့်ဆိုလျှင်၊ ပါတိမောက္ခသံဝရ သည်သာလျှင် သီလမည်၏။ အကြင်သူအား ထိုပါတိမောက်

သီလပျက်ခဲ့ပြီ၊ ပါတိမောက်သီလ ပျက်ပြီးသော ဤသူသည် ကြွင်းသော သီလ ၃-ပါးကို စောင့်ရှောက်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မဆိုအပ်။ ဥပမာ-ဦးခေါင်းပြတ်ပြီးသော ယောက်ျားသည် ကျန်သောလက်ခြေတို့ကို စောင့်ရှောက်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မဆိုအပ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ အကြင်သူအားမူကား ထိုပါတိမောက်သီလသည် အနာရောဂါမရှိ၊ စင်ကြယ်၏။ ပါတိမောက်သီလ စင်ကြယ်သော ဤသူသည် ကြွင်းသောသီလတို့ကို တဖန် ပကတိအတိုင်း စင်ကြယ်အောင်ပြု၍ စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်ပါ၏။ ဥပမာ-ဦးခေါင်း မပြတ်သေးသော ယောက်ျားသည် အသက်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ပင်တည်းဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဤတိပိဋက စုဋ္ဌနာဂ မထေရ်ကြီးသည် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ ဆရာထက်ပင် များစွာ ရေးကျသေး၏။ ပိဋကတ် (၃)ပုံလုံးကို အာဂုံဆောင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည့်ပြင်-အဋ္ဌကထာဆရာတို့ပင် အလေးပြုအပ်သော မထေရ်မြတ်လဲ ဖြစ်ပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤမထေရ်ကြီး၏ ဝါဒကို လေးနက်စွာ မှတ်သားအပ်၏။

ဤမထေရ်၏ ဝါဒ၌၊ ပါတိမောက်သီလ မပျက်စီးလျှင်၊ ကြွင်းသော သီလ ၃-ပါးတို့မှာ ဘယ်လိုပင် ပျက်စီးနေစေကာမူ ပကတိအတိုင်း စင်ကြယ်အောင် ပြုပြင်နိုင်သည်။ ကုစားနိုင်သည်ဟု ဆိုထား၏။ ပကတိအတိုင်း စင်ကြယ်သောအခါ၌ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၍ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်ကြောင်းမှာ ယုံမှားဘွယ်မရှိပြီ။ အချို့ဆရာတို့၏ ယူဆချက်အားဖြင့်ကား- ဣဏပရိဘောဂ ဖြစ်လျှင်၊ မဂ်ဖိုလ်ကိုမရနိုင်ဟု ယူဆသောကြောင့်၊ ပစ္စယသန္နိသိတ သီလကို တကြိမ်မျှပျက်စေလျှင်ပင် စင်ကြယ်အောင် ပြုပြင်ကုစား၍ မရပြီဟု ဆိုရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ ထေရဝါဒနှင့် ဆန့်ကျင်၏။

ပစ္စယသန္နိသိတသီလဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ပြုအပ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာကို၊ ဘောဇနေ မတ္တညူပုဒ်၊ ဘောဇနေ မတ္တညူတာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ဖြစ်သော သုတ် အဘိဓမ္မာတို့၌၎င်း၊ မူလပဏ်-သဗ္ဗာသဝ သုတ်၌၎င်း၊ ဆဋ္ဌဂုံတ္တရ မဟာဝဂ်၌၎င်း ဟောတော်မူသည်။ သို့သော်လဲ၊ ထိုသုတ်အဘိဓမ္မာတို့၌ သီလအဖြစ်ဖြင့် တိုက်ရိုက် ဟောတော်မမူချေ။ ဘောဇနေ မတ္တညူတာဟူသော အမည်ဖြင့်၎င်း၊ ပဋိသေဝနာ ပဟာတဗ္ဗ အာသဝေါတို့ကို ပယ်တတ်သော တရားအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဤအမည်တို့ဖြင့်သာ ဟောတော်မူချေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ အရှင်တိပိဋက စုဋ္ဌနာဂမထေရ်က ၎င်းကို သီလဟုဟောသော ပါဠိတော်မရှိဟု ဆိုတော်မူလေသည်။ တရားကိုယ်အားဖြင့်လဲ ပစ္စဝေက္ခဏာသည် ဉာဏ်ပညာသာဖြစ်၍၊ ပညာသိက္ခာ၌သာဝင်၏။ မုချအားဖြင့် သီလသိက္ခာ၌ မဝင်သည်ကို သတိပြုရာ၏။ **ထို့ပြင်**-ထိုထို သုတ် အဘိဓမ္မာတို့၌ ဤ ပစ္စဝေက္ခဏာကို ဟောတော်မူသည်မှာ မန္တန်မန်းမှုတ် သကဲ့သို့ ရွတ်ဖတ်ရုံမျှ အတွက်လဲ မဟုတ်၊ အဓိဋ္ဌာန်၊ ဝိကပ္ပနာစသော ဝိနည်း ပရိယာယ်များကဲ့သို့ သုံးဆောင်ကောင်းရုံမျှ အတွက်လဲမဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား-ပစ္စည်းလေးပါးနှင့်စပ်၍ အာသဝေါကိလေသာ မဖြစ်စေရန် အတွက်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စည်းကို သုံးစွဲမှုနှင့်စပ်၍ ရထိုက်သောအကျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် ထိထိရောက်ရောက် ဆင်ခြင်၍ သာလျှင် သင်္ကန်းစသည်ကို သုံးဆောင်အပ်၏။

ရှုမှတ်မှုဖြင့်လဲ ဆင်ခြင်မှု ပြီး၏။ ။ပဋိလာဘကာလေပိ ဟိ ဓာတုဝသေန ဝါ ပဋိကူလဝသေန ဝါ ပစ္စဝေက္ခိတ္တာ ဌပိတာနိ စီဝရာဒီနိ တတော ဥတ္တရိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိသ အနဝဇ္ဇောဝ ပရိဘောဂေါ၊ တထာ ပရိဘောဂ ကာလေပိ = ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၁-၄၁)နှင့်အညီ၊ ဓာတ် ၄-ပါး၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုမှတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ပစ္စည်းများကို ရစဉ်ကာလ၊ သုံးဆောင်စဉ် ကာလတို့၌ ရှုမှတ်မှုဖြင့်လဲ ပစ္စဝေက္ခဏာကိစ္စ ပြီးသေးသည်ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ အကျယ်ကို လူတို့၏ သီလအရာ၌ တွေ့မြင်ရပါလတုံ။

သို့ဖြစ်၍၊ အကျိုးကို ဆင်ခြင်၍ဖြစ်စေ၊ ဘာဝနာတပါးပါးကို နှလုံးသွင်း၍ဖြစ်စေ၊ ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးဆောင်သော ရဟန်း၏ ပစ္စယသန္နိသိတ သီလသည် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သည် မည်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရ။ ။ဒွါရ ဇ-ပါး၌ အာရုံ ဇ-ပါး ထင်လာ၍ ဝိညာဏ် ဇ-ပါးဖြင့် သိမြင်ရသောအခါ၊ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် အမှတ်ပြုမှုသတိဖြင့် ပိတ်ဆို့စောင့်ရှောက်မှုသည် **ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ**မည်၏။ ဤသီလ စင်ကြယ်စေရန် စောင့်ရှောက်ပုံကို စက္ခုဒွါရ၌သာ အပြည့်အစုံ ပြပါအံ့။ ကြွင်းသော ဒွါရတို့၌ နည်းတူပင် သိပါလေ။

စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ဟောတိ နာနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ = အစရှိသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ၊ မျက်စိဖြင့် အဆင်းကို မြင်လျှင်၊ ကိလေသာဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော မိန်းမပုံသဏ္ဍာန်ကို နှလုံးမသွင်းရ၊ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ သဏ္ဍာတိ-ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ မြင်အပ်သော အဆင်းရုပ်မျှ၌သာလျှင် စိတ်ကိုတန်ရပ်စေရမည်။ ဋီကာ၌ ထပ်၍ဖွင့်သည်မှာ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ=ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ၊ မြင်ရသော အဆင်း၌ မြင်ရုံမျှ စိတ်ကိုသာ ဖြစ်စေရမည်။ ထို့ထက် ပိုလွန်၍ တင့်တယ်သော အခြင်းအရာ၊ အို ဆိုးသော အခြင်းအရာ စသည်ကို နှလုံးမသွင်းရ - ဟူ၏။

ဝိသဘာဝဖြစ်သော မိန်းမ၊ ယောက်ျားတို့၏ မျက်နှာ၊ လက်၊ ခြေ စသည်ကို မှတ်သား၍ အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းလျှင် ရာဂစသော ကိလေသာတို့ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်ကုန်၏။ ရာဂစသည်ကို ထင်ရှားဖြစ်စေနိုင်သော ထိုမျက်နှာ၊ မျက်ခုံး၊ မျက်လုံး၊ နှာတံ၊ နှုတ်ခမ်း၊ ရင်၊ ဝမ်း၊ လက်၊ ခြေ၊ ကိုယ်အင်္ဂါတို့ကို နှလုံးမသွင်းရ။ ပြီးဟန်၊ ရယ်ဟန်၊ ပြောဆိုဟန်၊ နှုတ်ခမ်းစုဟန်၊ မျက်စောင်းထိုးဟန်စသော အမူအရာတို့ကိုလဲ နှလုံးမသွင်းရ။ ယံ တတ္ထ ဘူတံ တဒေဝ ဂဏှာတိ = ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ မြင်ရသော သူ၏သန္တာန်၌ အမှန်ထင်ရှားရှိသော ဆံပင်၊ အမွေး၊ ခြေသံ၊ လက်သံ၊ သွား၊ အရေ၊ အသား၊ အကြော၊ အရိုးအစရှိသော အဖို့မျှကိုသာ နှလုံးသွင်းရမည်။ သို့မဟုတ် ဘူတရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်မျှကိုသာ နှလုံးသွင်းရမည်။

စောင့်စည်းမှုဖြစ်ပုံ ပျက်ပုံတို့ကို- အဋ္ဌကထာ၌ ပြသည့်အတိုင်း ဝီထိဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြဦးအံ့။ စက္ခုဒွါရ၌ အဆင်းရပ် ထင်သောအခါ ဘာလဲဟု ဆင်ခြင်မှု=အာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောင် ၎င်းအဆင်းကို မြင်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၊ လက်ခံ၍ အာရုံပြုသော သမ္ပဋိစိုက်စိတ်၊ စဉ်းစားစူးစမ်းသော သန္တိရဏစိတ်၊ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သော ပုဏ္ဏောစိတ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း တကြိမ်စီဖြစ်၍ ချုပ်ကုန်၏။ ထို့နောင် ဇောစိတ်များ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤဇောစိတ်၌ သီလ၊ သတိ၊ ဉာဏ၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယဟူသော **သံဝရတရား** ငါးပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လျှင် စက္ခုမြေ၌ စောင့်စည်းမှုဖြစ်၏။ စက္ခုန္ဒြိယသံဝရသီလ စင်ကြယ်၏။ ထိုသို့ မဟုတ်ပါဘဲ ဒုဿီလျ၊ မုဋ္ဌဿစွ၊ အညာဏ၊ အက္ခန္တိ၊ ကောသဇ္ဇ ဟူသော **အသံဝရတရား** ငါးပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လျှင် စက္ခုမြေ၌ စောင့်စည်းမှု ပျက်၏။ စက္ခုန္ဒြိယသံဝရသီလ ပျက်၏။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာ၌ ပြ၏။

သရုပ်အဓိပ္ပါယ်။ ။သံဝရ အသံဝရတရားတို့၏ သရုပ်အဓိပ္ပါယ်ကို ဤသို့ သိအပ်၏။ **ဣမိနာ ပါတိမောက္ခေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတောတိ အယံ သီလသံဝရော=** ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ **သီလသံဝရ** ဟူသည်မှာ ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလပင်တည်း။ **ဒုဿီလျ အသံဝရ**-ဟူသည်မှာ ၎င်းပါတိမောက္ခ သီ၏ ပျက်ခြင်းပင်တည်း။ သိက္ခာပုဒ်ကို ကိုယ်နှုတ်တို့ဖြင့် ကျူးလွန်၍ အာပတ်သင့်ခြင်းပင်တည်း။ ဤအရာ၌ ဒုဿီလျ အသံဝရသည် “ဝီတိက္ကမ ကိလေသာဖြစ်သောကြောင့် ပဉ္စဒွါရ၌ မဖြစ်၊ မနောဒွါရ၌သာ ဖြစ်သည်” ဟူ၍၎င်း “ကြွင်းသော အသံဝရ ၄-ပါးတို့သည် ဒွါရ ၆-ပါးလုံး၌ ဖြစ်ကြသည်” ဟူ၍၎င်း မူလဋီကာ၊ မဟာဋီကာတို့၌ မိန့်ဆိုသည့်အတိုင်း မှတ်သားရာ၏။

ရက္ခတိ စက္ခုန္ဒြိယံ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတိတိ အယံ သတိ သံဝရော= ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ **သတိသံဝရ** ဟူသည်မှာ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ အစစ်ပေတည်း။ တရားကိုယ်အားဖြင့်သော်ကား - ဒွါရ ၆-ပါး၌ ကိလေသာမဖြစ်ရအောင် စောင့်ရှောက်သော သတိ စေတသိက်ပင်တည်း။ **မုဋ္ဌဿစွ အသံဝရ** ဟူသည်မှာ အာရုံ ၆-ပါးနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ သတိ လွတ်ခြင်း သတိမေ့ခြင်း အမှတ်မရခြင်းပင်တည်း။ တရားကိုယ် အားဖြင့်သော်ကား - စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝရံ ဝိဟရန္တံ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အနာဿဝေယျံ=ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ အဘိဇ္ဈာဟုခေါ်သော လောဘနှင့် ဒေါမနဿဖြင့် ပြုအပ်သော ဒေါသတို့ပင်တည်း။ ဋီကာတို့၌ မောဟကိုလဲ ထည့်သွင်း၍ ပြကြ၏။

သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမိ၊ ပညာယေတေ ပိမိယရေတိ အယံ ဉာဏသံဝရော= ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ကိလေသာ၊ ဒုစရိုက်၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော အကုသိုလ်အယဉ်တို့ကို ပိတ်ဆို့ ပယ်ဖြတ် တတ်သော အရိယာမဂ်ဉာဏ်သည် **ဉာဏသံဝရ** မည်၏။ (စုဋ္ဌနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နှင့် သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ တို့ကိုလဲ မှီ၍ဆိုသည်။)

ပစ္စယသန္နိဿိတ သီလသည်လည်း ဤဉာဏသံဝရ၌ ဝင်သည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆို၏။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည်လည်း ဤဉာဏသံဝရ၌ ဝင်သင့်သေး၏။ အကြောင်းမူကား-ကိလေသာအယဉ်တို့ကို ပစ္စယေက္ခဏာဖြင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းထက် “အာရမ္မဏာနုဿယမှစ၍ တဒဂံပဟာန်အလိုအားဖြင့် ပယ်နိုင်သော ဝိပဿနာဖြင့်” ပိတ်ဆို့ခြင်းက သာ၍ပင် လုံခြုံစေနိုင်၏။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ ဇာနတော ပဿတော ပညာ ယေတေ သောတာ ပိမိယန္တိ = စသည်ဖြင့် ဝေဘန်ဖွင့်ပြသော နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်၌ ဝိပဿနာကိုလဲ ရည်ရွယ်သည်ဟု ဆိုထိုက်၏။ ဤသည်တို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဉာဏသံဝရ မည်သင့်ကြောင်းတို့ တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ပစ္စယသန္နိဿိတ သီလ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ကို **ဉာဏသံဝရ**ဟု မှတ်ရာ၏။ **အညာဏ အသံဝရ** ဟူသည်မှာ ၎င်းဉာဏ် ၃-မျိုးတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟ တရားပင်တည်း။

ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥဏှဿာတိ အယံ ခန္တိ သံဝရော= ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ အအေး၊ အပူ စသည်တို့ နှင့်တွေ့သောအခါ၊ အလွန်မခံသာသော ဝေဒနာတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၊ အလွန် ကြမ်းတမ်းယုတ်မာ၍ နားမခံသာသော ဆဲရေးကျိန်ဆို စကားတို့ကိုကြားရသောအခါ စသည်တို့၌ ဒေါသကို မဖြစ်စေဘဲ ချုပ်တည်းသည်းခံခြင်းသည် **ခန္တိသံဝရ** မည်၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် အဒေါသ စေတသိက်ပင်တည်း။ သည်းမခံလိုသော ဒေါသသည် အက္ခန္တိ အသံဝရ မည်၏။

ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာမိဝါသေတိတိ အယံ ဝီရိယသံဝရော= ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ကာမဝိတက် စသည်ကို ပယ်ရန် အားထုတ်မှုသည် **ဝီရိယသံဝရ** မည်၏။ တရားကိုယ်အားဖြင့် သော်ကား-အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပ္ပါဒါယ ဆန္တံ ဇနေတိ ဝါယမတိ-စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော သမ္ပပုဇာန် ဝီရိယပင်တည်း။ အာဇီဝါရိသုဒ္ဓိသီလ

သည်လည်း ဤဝီရိယသံဝရ၌ ဝင်သည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ဆို၏။ ကာမဝိတက် စသည်တို့ကို ပယ်ရန် အားမထုတ်လိုဘဲ ထိန မိဒ္ဓ ပြဇာန်းလျက် ပျင်းရိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ကောသဇ္ဇ အသံဝရ မည်၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော သံဝရ ငါးပါးတို့တွင် သီလသံဝရသည် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ အသီးအခြားသာ ဖြစ်၏။ ဉာဏသံဝရ ၌ဝင်သော ပစ္စယသန္နိသိတသီလနှင့် ဝီရိယသံဝရ၌ဝင်သော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလတို့သည်လည်း အသီးအခြား သီလတို့သာ တည်း။ ထို့ကြောင့် သီလ ၄-မျိုးခွဲခြားသော ဤသီလ ဝိသုဒ္ဓိအရာ၌ ထို သီလ ၃-မျိုးတို့ကို ဣန္ဒြိယ သံဝရ သီလ၌ မထည့် သွင်းအပ်ကုန်။ ထည့်သွင်းခဲ့လျှင် သီလ ၄-မျိုးမကွဲပြားဘဲ သီလတမျိုးတည်းသာ ဖြစ်လေရာ၏။

သို့ဖြစ်၍၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ စင်ကြယ်ပုံကို ကြွင်းသော သံဝရ ၄-ပါးတို့ဖြင့်သာလျှင် သိအပ်၏။ ထို ၄-ပါးတို့တွင် လဲ ဉာဏသံဝရမှာ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်များဖြစ်သောကြောင့် ဘာဝနာကို အားမထုတ်မီ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်နိုင်ခွင့်မရှိသေး။ သတိ၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယဟူသော သံဝရ ၃-ပါးတို့သည်သာလျှင် ဖြစ်နိုင်ခွင့် ရှိကြပေသည်။

အားမထုတ်မီ စောင့်ရှောက်ပုံ။ ။ထိုကြောင့်၊ ဘာဝနာကို အားမထုတ်မီက ဣန္ဒြိယ သံဝရကို စင်ကြယ် စေလိုလျှင် သတိ၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယဟူသော ၎င်းသံဝရ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေလျက် စင်ကြယ်စေအပ်၏။ စင်ကြယ်အောင် အားထုတ်နည်းကိုကား-တဿ ဣမိနာ နိယမိတဝသေန၊ ပရိဏာမိတဝသေန၊ သမုဒါစာရဝသေန၊ အာဘုဇိတဝသေန စ ကုသလံ နာမဇာတံ ဟောတိ-ဟူ သော အဋ္ဌသာလိနီကို (၁၁၇)မှီ၍ သိအပ်၏။

စိတ်ကိုကန့်သတ်ထားပါ။ ။ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အကြံမျိုးကိုသာ ကြံမည်၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အပြောမျိုး အလုပ်မျိုးကို သာပြောဆိုမည်၊ လုပ်ကိုင်မည်။ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ကုသိုလ်စိတ်ကိုသာ ဖြစ်စေမည်။ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် အမြဲသတိပြုမည်။ ဘယ် အရာကိုမဆို စိတ်မဆိုးဘဲ သည်းခံမည်။ မကောင်းတဲ့ အကြံမျိုးကိုမကြံမိအောင် အားထုတ်မည်ဟု ဤသို့ **မိမိစိတ်ကို ကန့် သတ်၍ ထားအပ်၏။** ဤသို့ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ကန့်သတ်ထားပြီးသော သူသည် မိမိကန့်သတ်ချက် အတိုင်း ပြည့်စုံစေရန်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အာရုံကိုများသောအားဖြင့် မမြှင့်လင့်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ထို အာရုံမျိုးနှင့်မရှောင်သာ၍ တွေ့ရသော်လဲ၊ ထိုအာရုံ၌ အကုသိုလ်ဖြစ်လောက်အောင် အလေးမပြုဘဲ ရှိတတ်၏။ ကုသိုလ်နှင့်စပ်၍ သာလျှင် စိတ်ကူးကြံစည်မိတတ်၏။ ဥပမာ-ဒါနပြုရန် စိတ်အားထက်သန်စွာနှင့် ကြံစည်နေသောသူအား သင့်လျော်သော အဘိုးတန်ပစ္စည်းကိုရလျှင်၊ သုံးဆောင် ခံစားရန် စိတ်မကူးမိသေးဘဲ၊ လှူမည်ဟု ကြံသော စိတ်ကူးက ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံရသော်လဲ သည်းခံမည်ဟု ကန့်သတ်ထားသည့်အတိုင်း၊ စိတ်မဆိုးဘဲ သည်းခံနိုင်တတ်၏။ ဤကား **နိယမိတဖြင့် စင်ကြယ်စေပုံ အကျဉ်းတည်း။**

ပြောင်းလဲပေးပါ။ ။အကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊ ထိုစိတ်ကို ကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ စေအပ်၏။ ပုံကား- မာတုဂါမကိုမြင်၍ ကိလေသာစိတ်ဖြစ်လျှင်၊ အမိအရွယ်ရှိပါက အမိရင်းကဲ့သို့၊ အစ်မနှစ်မအရွယ်ရှိပါက အစ်မ နှစ်မအရင်းကဲ့ သို့၊ ဆွေမျိုးအရင်းကဲ့သို့၊ အောက်မေ့ပြီးလျှင် သူ၏ဆင်းရဲတို့ကို မြှော်တွေး၍ သနားခြင်း ကရုဏာအစစ်၊ ချမ်းသာစေလိုခြင်း မေတ္တာအစစ်တို့ကို ဖြစ်စေရမည်။ ။**တနည်းကား-**ထို မာတုဂါမ၏ သဏ္ဍာန်၌ ရှိသော မျက်ရည်၊ မျက်ချေး၊ နှပ်၊ တံထွေး၊ ခွဲ၊ သလိပ်၊ ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ် စသော စက်ဆုပ်ဖွယ်တို့ကိုသာ ကွက်၍ အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းလျက်၊ အသုဘသညာကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ။**တနည်းကား-**ထိုမာတုဂါမအာရုံကို ပယ်ဖျောက်၍ စာပေကျမ်းဂန်ကို ကြံခြင်း၊ မေးခြင်း၊ ပြောဟောခြင်း၊ ကြည့်ခြင်း၊ ရွတ်ဖတ်ခြင်း၊ ဝေယျာဝစ္စ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်တို့ကို ပြုခြင်းစသည်ဖြင့်လဲ ကုသိုလ်စိတ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေအပ် ၏။ ထို့ပြင်-သတိပဋ္ဌာန် အဋ္ဌကထာတို့၌လာသော မူလပရိညာနည်း၊ အာဂန္ဓုအဖြစ်အားဖြင့် ဆင်ခြင်နည်း၊ တာဝကာလိက အဖြစ်အားဖြင့် ဆင်ခြင်နည်း၊ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်ပစ္စည်းတို့ကို ခွဲ၍ ဆင်ခြင်နည်းဟူသော ဤ **ပဋိသင်္ခါနနည်း**တို့ဖြင့်လဲ စိတ်ကိုပြောင်းလဲ စေအပ်၏။ **ပရိဏာမိတ** အကျဉ်းတည်း။

ကုသိုလ်မပြတ် ဖြစ်ပါစေ။ ။ပရိယတ် ကျန်းဂန်တို့ကို မပြတ်သင်ယူခြင်း၊ ပို့ချခြင်း၊ ကျက်မှတ်ခြင်း၊ ကြည့်ခြင်း၊ ကြံခြင်း၊ ရွတ်ဖတ်ခြင်း၊ သေနာသနဝတ် စသည်ကို မပြတ်ပြုခြင်း၊ တရားဟောခြင်း၊ ဆွေးနွေး မေးမြန်းခြင်း၊ တရား စကားကိုသာ ပြောခြင်း၊ နာခံခြင်း၊ ဓုတင်ကျင့်ဝတ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ ပြခဲ့ပြီးသော မူလပရိညာနည်း စသည်တို့ဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း စသော ကုသိုလ်အလုပ်တို့ကို အမြဲမပြတ် ပြုလုပ်အပ်၏။ ဤသို့ မနေမနား အားထုတ်နေသော သူအား အကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ခွင့်မရမူ၍၊ ဒွါရ ၆-ပါး၌ အများအားဖြင့် ကုသိုလ်စိတ်သာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ **သမုဒါစာရ** အကျဉ်းတည်း။

သင့်တော်အောင်နှလုံးသွင်းပါ။ ။အာရုံ ၆-ပါးနှင့် တွေ့တိုင်း ယောနိသော မနသိကာရကိုသာ ဖြစ်စေအပ်၏။ ကုသိုလ်ဖြစ် အောင် သင့်လျော်ဖြောင့်မှန်စွာ နှလုံးသွင်းရမည်ဟု ဆိုလို၏။ **ပုံကား-**အပြစ်မရှိဘဲ အကဲ့ရဲ့ခံရလျှင်၊ ဤသို့နှလုံးသွင်းအပ်၏။ သူမသိရာလို့ ကဲ့ရဲ့လေသည်။ ထင်တိုင်း ပြောဆိုတတ်ခြင်းမှာ မစောင့်စည်းသော သူတို့၏ ဓမ္မတာပင်တည်း။ အကယ်၍သာ အမှန်အတိုင်း သိသွားပါက၊ ကဲ့ရဲ့မှားမိတဲ့အတွက် သူမှာ အများကြီးစိတ်မကောင်း ဖြစ်ရှာလိမ့်မည်။ ငါယခုအကဲ့ရဲ့ခံရသည်

မှာလဲ အပြစ်မရှိတဲ့သူကို ကဲ့ရဲ့ခဲ့ဘူးလို့ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဝဋ်ကြေးရှိတဲ့အတွက် ခံရသည်မှာ စိတ်နာဘွယ်မရှိပေ။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်းအပ်၏။

တနည်းကား-ကဲ့ရဲ့ခြင်းသည် လူတိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော လောကဓံတရားပေတည်း။ မြတ်စွာဘုရားသော်မှ တွေ့ကြုံ ရသေး၏။ ငါ့မှာ အဘယ်ကြောင့် မတွေ့ကြုံဘဲ ရှိအံ့နည်း။ ဤလောကဓံနှင့်တွေ့၍ စိတ်ဖောက် ပြန်ခြင်းမှာလဲ လူအများနှင့် ဆိုင်၏။ သည်းခံနိုင်ခြင်းသည်ကား မြင့်မြတ်သော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်သာဆိုင်၏။ ငါသည် မြင့်မြတ်သော သူတော် ကောင်းတို့၏ လမ်းကိုသာလိုက်မည်။ မြတ်စွာဘုရားက ဆုံးမတော်မူသည်မှာ-လူဆိုးများက မိမိကိုယ်ကို လွှဲဖြင့်တိုက်ဖြတ် သော်လဲ ထိုလူဆိုးတို့၌ စိတ်မဆိုးရဘူးတဲ့၊ စိတ်ဆိုးခဲ့လျှင် ဘုရား၏အဆုံးအမကို နာခံသူမဟုတ်ဘူးတဲ့၊ ဤကဲ့ရဲ့မှုသည် လွှဲဖြင့်တိုက်ဖြတ်ခြင်းထက် များစွာပင် ခံသာပါသေး၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဘုရား၏ အဆုံးအမကို မခံနိုင်ဘဲရှိအံ့နည်း။ ဤသို့ စသည်ဖြင့်လဲ သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်း အပ်၏။

တနည်းကား - ကဲ့ရဲ့သူ ဆိုသည်မှာ ဒေါသ ပြဇာန်းသော စိတ္တပျာဒိနှင့် စိတ္တဇရုပ်သာတည်း။ ခန္ဓာ ငါးပါး၊ ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမျှသာတည်း။ ကဲ့ရဲ့တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ အသီးအခြားမရှိချေ။ ထိုရုပ်နာမ်တို့မှာလဲ ကဲ့ရဲ့ဆဲမှာပင် ချုပ်ပျက်ကြလေပြီ။ ယခုစိတ်ဆိုးစရာမရှိတော့ပြီ။ ကဲ့ရဲ့သော ရုပ်နာမ်များ မရှိသည့်နောက်မှ စိတ်ဆိုးနေလျှင်၊ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ အကျိုးဆက်ဖြစ် သော ရုပ်နာမ်သစ်များ အပေါ်၌သာ ကျရောက်၏။ သို့ဖြစ်၍ ယခုမှ စိတ်ဆိုးနေလျှင်၊ မိဘများကို မုန်းသည့်အတွက် သူတို့ သေဆုံးသွားပြီးမှ သူတို့၏သား၊ မြေးများကို ရန်တုံ့မူသည်နှင့်သာ တူချေတော့မည်။ ကဲ့ရဲ့ခံရသော သင်သည်လည်း ခန္ဓာငါး ပါးမျှသာတည်း။ ထိုခန္ဓာ ရုပ်နာမ်တို့သည် ယခုပင် ချုပ်ပျက်ကြလေပြီ။ ၎င်းရုပ်နာမ်တို့၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သော လက်ရှိ ရုပ်နာမ်များက စိတ်ဆိုးနေလျှင် မိဘလက်ထက်က မတတ်နိုင်၍ သား၊ မြေး၊ မြစ်တို့၏ လက်ထက်ကျမှ ရန်တုံ့မူသည်နှင့်သာ တူချေတော့မည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့်လဲ သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်းအပ်၏။ ဤသည်တို့ကား နည်းပြပုံစံတို့သာတည်း။ နှလုံး သွင်းပုံကား များစွာကျယ်ဝန်း၏။ ဤအရာ၌ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် သင့်တော်သလို နှလုံးသွင်းမှု ဟူသမျှသည် ယောနိသောမန သိကာရ ချည်းသာတည်း။ ၎င်း၏ သရုပ်ကို အခဏ်း (၄) နိဝရဏ ဓမ္မာနုပဿနာအရာ၌ ပြအံ့။ **အဘုဇိတဖြင့် စင်ကြယ်စေပုံ အကျဉ်းတည်း။**

ဤနိယမိတ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ဒွါရ ၆-ပါး၌ ကုသိုလ်စိတ်ကိုသာ ဖြစ်စေလျက်၊ ဣန္ဒြိယ သံဝရသီလကို စင်ကြယ်စေအပ်၏။ ဤသို့ အားထုတ်နေသော သူအား အာရုံ ၆-ပါးနှင့် တွေ့တိုင်း၊ အများအားဖြင့် ကုသိုလ်သတိသာ ဖြစ် တတ်၏။ **ဤသတိသည် သတိသံဝရ** မည်၏။ တရံတခါ၌ အကုသိုလ်ဖြစ်လျှင်လဲ၊ နောင်တဖန် ဤသို့ မကြံပါဘူးဟု စိတ်ကို ဆောက်တည်အပ်၏။ ဤဆောက်တည်မှုဖြင့်လဲ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ စင်ကြယ်သည်မည်၏။ ဥပမာ-ဒေသနာ ပြောကြားခြင်း ဖြင့် အာပတ်မှ စင်ကြယ်သကဲ့သို့တည်း။ အနိဋ္ဌာရုံများနှင့် တွေ့လျှင်လဲ၊ အများအားဖြင့် သည်းခံနိုင်တတ်၏။ ဤ **သည်းခံမှု သည် ခန္တိသံဝရ** မည်၏။ ကာမဝိတက် စသည်မဖြစ်ရအောင်၊ ဖြစ်ပြီးသော ဝိတက် ပျောက်ကင်းအောင်၊ အားထုတ်မှုများသည် **ဝီရိယသံဝရ** မည်၏။

အထက်ပါနည်းများမှာ ကောင်းလှပါပေ၏။ သာမန်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် လွယ်ကူမည်ကဲ့သို့ရှိ၏။ သို့သော်လဲ တကယ် တမ်းအားထုတ်ကြည့်လျှင်၊ ထင်သလောက်မလွယ်ဘဲ ခဲယဉ်းလှသည်ကို သိကြမည်သာတည်း။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား -ဘာဝနာဖြင့် မဆုံးမရသေးသောစိတ်သည် အလွန်ရိုင်းစိုင်း၏။ စိတ်မကူးပါဘူးဟု ဆုံးဖြတ်ထားသည့် အာရုံသို့လဲ အပြိုင် အဆိုင်ပြုသကဲ့သို့ အတင်းထွက်၍ ထွက်၍သွားတတ်၏။ ဤသို့ ထားရာတွင်မနေဘဲ မလိုရာသို့သွားတတ်ခြင်း၊ ရိုင်းစိုင်းခြင်း သည် ဘာဝနာဖြင့် မဆုံးမရသေးသော စိတ်၏ ဓမ္မတာသဘော ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။

သီလလေးပါးလုံး အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်ပြီးမှ ဘာဝနာကို အားထုတ်ကောင်းသည်ဟူ၍၎င်း၊ ဘာဝနာကင်းလျက် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေနိုင်သည်ဟူ၍၎င်း၊ အချို့က မှတ်ထင်လျက်ရှိ၏။ ဤအထင်မျိုးရှိလျှင်၊ “မြင်ရုံမျှ စသည်၌သာ စိတ်ကို တည်စေရမည်။ ဒွါရ ၆-ပါးလုံး၌ ကိလေသာတို့ကို အလျှင်း မဖြစ်စေရ”ဟု ကြပ်တည်းစွာ မိန့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ကို လေးနက်စွာ ဆင်ခြင်ပါလေ။ ဒွါရ ၆-ပါး၌ အာရုံ ၆-ပါးထင်၍ ဝိညာဏ် ၆-ပါးဖြစ်တိုင်း ကိလေသာမဖြစ်ရအောင် ဘာဝနာမှကင်းလျက် မည်သူစောင့်ရှောက် နိုင်ပါအံ့နည်း?။ **ဗလဝ ဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်အား** သော်မှလဲ ဤ ကိလေသာတို့ ဖြစ်နိုင်သေးသည်ကို ထောက်ဆ၍၊ မည်သူမျှ မစောင့်ရှောက်နိုင်ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ အဘယ့်ကြောင့် မစောင့်ရှောက်နိုင်သနည်း ဟူမူကား-ဣန္ဒြိယ သံဝရဖြင့် ပယ်အပ်သော ကိလေသာတို့သည် ကိုယ်၊ နှုတ်တို့ဖြင့် လွန်ကျူးမှု = **ဝိတိက္ကမ** မဟုတ်ကုန်။ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့်သာ ပယ်နိုင်သော **ပရိယုဋ္ဌာန်**၊ **အနုသယ** တို့သာတည်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရသည်လည်း ပရိယာယ်သီလ သာတည်း။ ပါတိမောက်သီလကဲ့သို့ မုချသီလအစစ် မဟုတ်ချေ။ ၎င်းသီလ၏ တရားကိုယ်ဖြစ်သော သတိ၊ ဉာဏ်၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယတို့သည် မုချအားဖြင့် သမာဓိ၊ ပညာ၊ သိက္ခာတို့၌သာ အတွင်းဝင်ကြသောကြောင့်၊ ဘာဝနာ၌သာ အတွင်း ဝင်ပေသည်။ ဤအရာ၌၊ ဉာဏ်သံဝရ၏ အရကို **မဂ်ဉာဏ်**ဟု ဖွင့်ဆိုသော သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာနှင့် စူဠနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်တို့ ကိုအထူးသတိပြုပါလေ။ ဤအကြောင်းများကြောင့် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ဘာဝနာနှင့်ကင်း၍ အပြည့်အစုံ စောင့်ရှောက်ခြင်း ၎် မစွမ်းနိုင်ပါသတည်း။

ဘာဝနာဖြင့် ဆုံးမအပ်ပြီးသော စိတ်သည်ကား အလွန်နူးညံ့ ယဉ်ကျေး၏။ ထားရာ၌သာ နေ၏။ လိုရာရာကို ဖြောင့်မတ်စွာ နှလုံးသွင်းနိုင်၏။ ဤသို့ထားရာ၌သာ နူးညံ့ယဉ်ကျေးခြင်းသည် ဘာဝနာဖြင့်ဆုံးမအပ်ပြီးသော စိတ်၏ မေတ္တာသဘောပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဣန္ဒြိယသံဝရကို ဘာဝနာဖြင့်သာလျှင် အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေနိုင်သည်။ ဘာဝနာ ရင့်သန်လေလေ ၎င်းသီလအထူး စင်ကြယ်လေလေဖြစ်၏။ ဘာဝနာ အပြည့်အစုံ ရင့်သန်သောအခါမှ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ ဆိုသည့်အတိုင်း အပြည့်အစုံပင် စင်ကြယ်လေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ မဟာတိဿမထေရ်ကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းရမည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ မိန့်ဆိုလေသည်။ ၎င်းမထေရ်သည် အသုဘဘာဝနာ လက်ရှိဖြစ်၍၊ ပြင်းစွာရယ်သော မာတုဂါမကို ကြည့်မိသော်လဲ စိတ်ကို နိုင်နင်းစွာထားနိုင်သည့်အတွက် မြင်ရသောသွားရိုး၌သာလျှင် အသုဘသညာကို ဖြစ်စေလျက် ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၏။ ထိုဈာန်ကိုပင် အခြေပြု၍ ဝိပဿနာရှုသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူလေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၁-၂၀)၌ အောက်ပါ ပေါရာဏဂါထာကို ထုတ်ပြတော်မူ၏။

တဿာ ဒန္တဋ္ဌိကံ ဒိသွာ၊ ပုဗ္ဗသညံ အနုဿရီ။
တတ္ထေဝ သော ဌိတော ထေရော၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏိ။

ဤဂါထာ၌ **ပုဗ္ဗသညံ အနုဿရီ** - ဟူသော ပါဠိဖြင့် ထိုမထေရ်သည် အဋ္ဌိက ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ရှေးအခါကပင် နိုင်နင်းစွာ အားထုတ်ပြီး ဖြစ်ကြောင်းကိုပြ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုမထေရ်ကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းရမည်ဆိုလျှင်၊ ထိုမထေရ်ကဲ့သို့ပင် နိုင်နင်းသော ဘာဝနာလက်ရှိဖြစ်ဖို့လို၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော်-ဘာဝနာလက်မဲ့ဖြစ်သော သူသည် ဘာဝနာလက်ရှိပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ နိုင်နင်းစွာ နှလုံးမသွင်းနိုင်ရာသောကြောင့်ပေတည်း။ ဘာဝနာလက်မဲ့ ဖြစ်သော်လဲ၊ ပါရမီထူးရှိလျှင် နှလုံးသွင်းနိုင်ရာသေး၏ ဟူငြားအံ့။ ပါရမီထူးရှိ၍ နှလုံးသွင်းနိုင်သော်လဲ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ဘာဝနာသာဖြစ်သောကြောင့် “ဣန္ဒြိယသံဝရကို ဘာဝနာနှင့်ကင်း၍ အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေနိုင်သည်” ဟူ၍ကား မဆိုအပ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ “ဒွါရ ဖ-ပါးလုံး၌ ကိလေသာတို့ကို အလျှင်းမဖြစ်စေရ” ဟု ကြပ်တည်းစွာမိန့်သော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့သည် ဘာဝနာဖြင့် ဣန္ဒြိယသံဝရကို ရည်၍ဆိုသော စကားတို့သာတည်း။

သို့ဖြစ်၍ ဘာဝနာကို အားမထုတ်သေးမီကာလ၌ ဣန္ဒြိယသံဝရကို စင်ကြယ်စေလိုလျှင်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော နည်းတို့ဖြင့် စွမ်းနိုင်သမျှ စောင့်ရှောက်အပ်၏။ အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေလိုလျှင်ကား ဘာဝနာကိုသာလျှင် အားထုတ်အပ်၏။ “ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ ထက်ဝန်းကျင် မစင်ကြယ်သေးပါဘဲလျက်၊ အားထုတ်ကောင်းပါ မည်လော” ဟု ယုံမှားတွေးတော၍ အချိန်မကုန်စေအပ်ပြီ။ အားထုတ်သောအခါမှာ ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ သံဝရတရား အလုံးစုံဖြစ်ပေါ်လျက် ၎င်းသီလသည်လည်း အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်မည်သာတည်း။

အကျဉ်းချုပ် မှတ်ဖွယ်။ ။ရဟန်းတော်တို့သည် **ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလ**နှင့် အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိသီလတို့ကို ရှေးအဖို့ကပင် ထက်ဝန်းကျင် အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေအပ်ကုန်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူကား-ဤသီလ ၂-ပါးပျက်လျှင်၊ အာပတ်သင့်၍ အာဏာဝီတိက္ကမ အန္တရာယ် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို ၂-ပါးတို့တွင်လဲ ပါတိမောက္ခ သီလသည်သာလျှင် လိုရင်းပေတည်း။ အကြောင်းမူကား-၎င်း သီလစင်ကြယ်လျှင်၊ အာဇီဝလဲ စင်ကြယ်သောကြောင့်တည်း။ စင်ကြယ်ပုံကား- အာဇီဝပျက်လျှင်၊ အာပတ်သင့်၍ ပါတိမောက္ခသီလပါပျက်၏။ ထို့ကြောင့် ပါတိမောက္ခသီလကို အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေလိုလျှင်၊ အာပတ်သင့်ကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာဇီဝဟူသမျှမှလဲ ကြဉ်ရှောင်ရ၏။ တရားသောနည်းဖြင့်သာလျှင် ရှာမှီး၍ တရားသဖြင့်ရသော ပစ္စည်းတို့ကိုသာ သုံးဆောင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် အာဇီဝသီလပါ စင်ကြယ်ပေသည်။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလနှင့် ပစ္စယသန္နိသီတသီလ-တို့ကိုလဲ စွမ်းနိုင်ပါလျှင် ရှေးအဖို့ကပင် အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်စေအပ်ကုန်၏။ အကြောင်းမူကား-စင်ကြယ်သော ၎င်းသီလ ၂-ပါးသည်လည်း အဝိပုဋ္ဌိသာရ စသည်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်တည်း။ သို့သော်လဲ ရှေးအဖို့က ထိုသီလ ၂-ပါး မစင်ကြယ်မူသည် မည်သည့် အန္တရာယ်မျှ မဖြစ်ချေ။ ထို့ကြောင့်၊ ၎င်းသီလ ၂-ပါး မပြည့်စုံသေးခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ အချိန် မဆိုင်းလင့်အပ်။ ရှေးသီလ ၂-ပါး စင်ကြယ်သော ကာလမှစ၍ ဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်အပ် အားထုတ်ကောင်း သည်သာတည်း။ အားထုတ်ကြပါလေ။ အားထုတ်သောအခါမှာ ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ပါဝင်လျက် သီလ ၄-ပါးလုံးပင် ထက်ဝန်းကျင် အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်ပါလတံ့။ ဤသို့ စင်ကြယ်ပုံသည် လူတို့၏ သီလခဏ်းအဆုံး၌ အထူး ထင်ရှားပါလတံ့။ ဤသည်ကား ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပုံတည်း။

ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီး၏။

လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ

လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိသည်ကား ရဟန်းတော်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိကဲ့သို့ ကျယ်ဝန်း ခက်ခဲသည်မဟုတ်ပေ။ ပဉ္စသီလ ကိုဖြစ်စေ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလကို ဖြစ်စေ၊ ဆောက်တည် စောင့်ရှောက်ရုံမျှဖြင့်သော်လည်း သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီးစီးသည်သာတည်း။ ငါးပါးသီလနှင့် အာဇီဝဋ္ဌမက သီလတို့သည် အချို့သိက္ခာပုဒ်အားဖြင့် ကွဲပြားပါလျက်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိပြီးခြင်းအားဖြင့် အဘယ့်ကြောင့် တူကြသနည်းဟူမူ-စောင့်ထိန်းမှု ကြည့်ရှောင်မှု တူသောကြောင့် တူကြပေသည်။

တူပုံကား-ငါးပါးသီလကို ဆောက်တည်သော သူသည် အပြည့်အစုံစောင့်ရှောက်လျှင်၊ တိုက်ရိုက် ဆောက်တည်မှု အားဖြင့် ထင်ရှားသော သိက္ခာပုဒ်ငါးပါးကိုသာ စောင့်ရှောက်အပ်သည် မဟုတ်သေး။ ဝစီကံအဖြစ်ဖြင့်တူ၍ မုသာဝါဒ၌ ပါဝင်သော ပိသုဏဝါစာ=ရုံးတိုက်ခြင်း၊ ဖရုသဝါစာ=ဆဲရေး ကျိန်ဆိုခြင်း၊ သမ္မပ္ပလာပ = အမှန် ဖြစ်ပျက်သည့် အကြောင်းအရာ မရှိသော ပုံပြင်ဝတ္ထုစသည်ကို ပြောဆိုခြင်း၊ ဟူသော ဤဝစီကံ ၃-ပါးမှလဲ စောင့်ရှောက်အပ်သည်သာတည်း။ ကာယကံ ၃-ပါး၊ ဝစီကံ ၄-ပါးတို့မှ အပြည့်အစုံ စောင့်ရှောက်သော သူသည် မိစ္ဆာဇီဝမှလဲ ကင်းသည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ငါးပါးသီလသည် အာဇီဝဋ္ဌမကသီလနှင့် တူပေသည်။

အာဇီဝဋ္ဌမကသီလကို အပြည့်အစုံ စောင့်ရှောက်သော သူသည်လည်း ကာမဂုဏ်တို့၌ မှားယွင်းမှုအဖြစ်ဖြင့်တူ၍ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၌ ပါဝင်သော သုရာပါနမှလဲ စောင့်ရှောက်အပ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ အာဇီဝဋ္ဌမက သီလသည်လည်း ငါးပါးသီလနှင့် တူပေသည်။ ဤသို့ စောင့်ထိန်းမှု ကြည့်ရှောင်မှု တူသောကြောင့်၊ ထိုသီလ ၂-မျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးကို ဆောက်တည် စောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီးစီးပြည့်စုံပေသည်။ ဤငါးပါးသီလ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလတို့၌ အသက်မွေးမှု နှင့်မဆိုင်သော ကာယကံ ၃-ပါး၊ ဝစီကံ ၄-ပါးတို့မှ ရှောင်ကြဉ်မှုသည် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလပေတည်း။ အသက်မွေးမှုနှင့် ဆိုင်သော ကာယကံ ၃-ပါး၊ ဝစီကံ ၄-ပါးတို့မှ ရှောင်ကြဉ်မှုသည် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ ပေတည်း။

ဤ အာဇီဝ အရာ၌ လူတို့၏သီလကို ရဟန်းတို့၏သီလကဲ့သို့ မမှတ်အပ်။ ရဟန်းတို့မှာ မိစ္ဆာဇီဝကို ပြုဆဲကာလ၌ ၎င်း၊ မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် ရသောပစ္စည်းကို သုံးဆောင်ဆဲ ကာလ၌၎င်း၊ ဘုရား၏ အာဏာတော်ကို လွန်ကျူးခြင်းကြောင့် အာပတ်လဲသင့်၏။ အာဇီဝလဲပျက်၏။ လူတို့မှာကား အသက်မွေးမှုအတွက် ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို လွန်ကျူး ဆဲ၌သာလျှင် အာဇီဝသီလ ပျက်၏။ မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် ရသောပစ္စည်းကို သုံးဆောင်သော ကာလ၌လည်း အာဇီဝသီလ မပျက်သည်သာတည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-သုံးဆောင်ဆဲကာလ၌ ပါဏာတိပါတစသော ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို လွန်ကျူးခြင်းလဲမရှိ၊ ရဟန်းတို့ကဲ့သို့ ဘုရားအာဏာကို လွန်ကျူးမှုလဲ မဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ လူတို့မှာ မိစ္ဆာဇီဝဖြင့်ရပြီးသော ပစ္စည်းများကို ရဟန်းတို့ကဲ့သို့ စွန့်ရန်မလိုပြီ။ မစွန့်သော်လည်း အသက်မွေးမှုအတွက် ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို နောက်ထပ်မပြုလျှင် အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ ညှိုးနွမ်း ပျက်စီးခြင်းမရှိ စင်ကြယ်သည်သာတည်း။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ရဟန်းတော်များပင် တရား အားထုတ်မိက ပြည့်စုံစေရန် ခဲယဉ်းကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ။ လူများမှာကား ဆိုဘွယ်မရှိတော့ပြီ။ ပစ္စယသန္နိသိတသီလသည်လည်း “လူတို့မှာ မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်သော်လည်း၊ ဣဏပရိဘောဂ မဖြစ်သောကြောင့်” ရဟန်းတို့ အတွက်သာတည်း။ သို့သော်လည်း၊ သုတ်ဒေသနာ၏ဆိုင်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စည်းတို့ကို ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်လျှင် လူတို့မှာလဲ ကုသိုလ်ဖြစ်ပွား၍ အကုသိုလ် နည်းပါးမည်ကိုကား ယုံမှားဘွယ်မရှိပေ။ တရားအား ထုတ်သော ကာလ၌ကား ဘာဝနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် သီလ ၄-မျိုးလုံး အပြည့်အစုံစင်ကြယ်၏။ ထင်ရှားလတ်တံ့။

သီလကို ရက်-လ-နှစ်-ကြာမြင့်စွာ စင်ကြယ်စေပြီးမှ ဘာဝနာကို အားထုတ်ကောင်းသည်။ သို့မှ သမာဓိ ပညာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု အချို့က မှတ်ထင်လျက်ရှိ၏။ ထိုသို့ထင်မှတ်ခြင်းသည် ပိဋကတ် ၃-ပုံ ပါဠိ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ “မည်မျှ ကြာအောင် သီလကိုစင်ကြယ်စေပြီးမှ အားထုတ်ရမည်”ဟု မိန့်ဆိုခြင်း မရှိသောကြောင့်၊ ထိုသူတို့၏ ထင်မြင်ချက်မျှသာ တည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့၊ ရဟန်းများမှာ ပါတိမောက်သီလပျက်လျှင် အာဏာဝိတိက္ခမ အန္တရာယ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသီလကို ရှေးအဖို့က သုတ်သင်ရပေသည်။ သို့သော်လည်း “မည်မျှ ကြာရှည်စွာ စင်ကြယ်ပြီးမှ ဘာဝနာကို အားထုတ်ရမည်” ဟူ၍ ကား ပါဠိအဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ မဆိုသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ပါတိမောက် သီလစင်ကြယ်သော အချိန်နာရီမှစ၍ ရဟန်းတို့သည်ပင် အားထုတ်ကောင်းသေး၏။ လူတို့မှာ ဆိုဘွယ်မရှိပြီ။ ပါရမီ ပြည့်စုံလျှင်၊ ထိုအချိန်မှစ၍ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်ဖိုလ်များသို့ ရောက်နိုင်သည် ချည်းသာတည်း။

လူတို့ကျင့်အပ်သော ငါးပါးသီလသည် သာသနာတွင်း၊ သာသနာပ၊ ဘယ်အခါမဆို ရှိ၏။ ၎င်းသီလ ချွတ်ယွင်းလျှင် အပြစ်ဖြစ်သည်ချည်းသာတည်း။ ပြည့်စုံလျှင်လဲ ကုသိုလ်ဖြစ်သည် ချည်းသာတည်း။

ဤငါးပါးသီလ ပျက်စီးရာ၊ ပြည့်စုံရာ၌ ဘုရားအမိန့်ကြောင့် အပြစ်၊အကျိုး ဖြစ်သည်မဟုတ်။ သဘာဝဓမ္မ အတိုင်း သာလျှင် အပြစ်၊အကျိုးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် လူတို့၏ ရှေးအဖို့က သီလပျက်မှုသည် “ပဉ္စာနန္ဒရိယကံ၊ ဘိက္ခုနီဒူသနကံ၊ အရိယူပဝါဒကံများ မဟုတ်လျှင်” မဂ်ဖိုလ်ကို တားမြစ်တတ်သော အန္တရာယ် မဖြစ်သည်သာတည်း။ ပဉ္စာနန္ဒရိယကံ၊ ဘိက္ခုနီ ဒူသနကံ၊ အရိယူပဝါဒကံ ဖြစ်လျှင်ကား လူဖြစ်စေ၊ ရဟန်းဖြစ်စေ၊ ဤဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်ကို မရနိုင်တော့ပြီ။ ဤအရာ၌ အန္တရာယ် ငါးပါးကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

အန္တရာယ်ငါးပါး

(၁) **ကမ္မန္တရာယ်**။ ။မာတုဃာတ-အမိကိုသတ်ခြင်း၊ ပိတုဃာတ-အဘကို သတ်ခြင်း၊ အရဟန္တဃာတ- လူဇာတ် ရှိသော ရဟန္တာကိုသတ်ခြင်း၊ လောဟိတုပ္ပါဒ-မြတ်စွာဘုရား၌ သွေးခဲအောင် ဒဏ်ရာရစေခြင်း၊ သံဃဘောဒ-သံဃာကို ကွဲပြားစေခြင်း၊ (ဤ သံဃဘောဒသည်ကား ရဟန်းနှင့်သာဆိုင်၏။) ဤကံငါးပါးသည် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်ငရဲသို့ ဧကန်ရောက်စေတတ်သောကြောင့် **အာနန္ဒရိယကံ** မည်၏။ ဤ ပဉ္စာနန္ဒရိယကံသည် သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ၂-ပါးလုံး ဖြစ်၏။ သီလရှိသော ရဟန်းမိန်းမ၌ မေထုန်မှီဝဲခြင်း ဟူသော ဘိက္ခုနီဒူသနကံသည်လည်း မဂ္ဂန္တရာယ်ဖြစ်၏။ ဤကံ ၆-ပါး သည် ကမ္မန္တရာယ် မည်၏။

(၂) **ကိလေသန္တရာယ်**။ ။“ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုမည်သည် မရှိ၊ ပြုလုပ်သော်လဲ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုမဖြစ်၊ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးကိုမပေးနိုင်”ဟု မြဲမြံစွာယူဆသော အ-ကိရိယဒိဋ္ဌိ၊ “သတ္တဝါသည် သေလျှင်ပြတ်၏။ ဆုံး၏။ ဘဝ တပါး၌မဖြစ်ပြီ။ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုတို့၏ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးမည်သည်မရှိ”ဟု မြဲမြံစွာယူဆသော နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ “ကောင်း ကျိုး၊ ဆိုးကျိုးဖြစ်ရန် ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုဟူသော ကံအကြောင်းမရှိ၊ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုလိုပင် ချမ်းသာကြသည်။ အလိုလိုပင် ဆင်းရဲကြသည်”ဟု မြဲမြံစွာ ယူဆသော အ-ဟေတုက ဒိဋ္ဌိ၊ “ဤဒိဋ္ဌိကြီး ၃-မျိုးသည် မစွန့်လွှတ်နိုင်အောင် မြဲမြံ စွာဖြစ်လျှင်၊ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်ငရဲသို့ ဧကန် ရောက်စေတတ်သောကြောင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မည်၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ၂-ပါးလုံးဖြစ်၏။ ကိလေသန္တရာယ်လဲမည်၏။ ဤဒိဋ္ဌိ ၃-မျိုးတွင် ပဌမဒိဋ္ဌိဖြင့် အကြောင်းကိုပယ်၏။ ဒုတိယဒိဋ္ဌိ ဖြင့် အကျိုးကိုပယ်၏။ တတိယဒိဋ္ဌိဖြင့် အကြောင်းအကျိုး ၂-ပါးလုံးကိုပယ်၏။ သို့သော်လဲ အကြောင်းကိုပယ်လျှင်၊အကျိုးကို လဲ ပယ်ရာရောက်၏။ အကျိုးကိုပယ်လျှင်လဲ၊ အကြောင်းကိုလဲ ပယ်ရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌိကြီး ၃-မျိုးလုံးပင် အကျဉ်း အားဖြင့် “အကြောင်း-ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံမရှိ၊ ထိုကံတို့၏ ကောင်းကျိုး၊ မကောင်းကျိုးမရှိဟု ယူဆသည်”ဟူ၍ မှတ် ရာ၏။

(၃) **ဝိပါကန္တရာယ်**။ ။အဟိတ်၊ ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေသည် ဝိပါကန္တရာယ်မည်၏။ မဂ္ဂန္တရာယ်သာတည်း။ သဂ္ဂန္တရာယ် ကားမဖြစ်။ “ဤပဋိသန္ဓေ ရှိသောသူသည် ပဋိသန္ဓေဉာဏ် ကင်းသည့်အတွက် မဂ်ဖိုလ်ကိုသာ မရနိုင်သည်။ ကုသိုလ်ကံရှိလျှင် လူ့အဖြစ် နတ်အဖြစ်သို့ကား ရောက်နိုင်ပါ၏” ဟူလို။

(၄) **အရိယူပဝါဒန္တရာယ်**။ ။အရိယာဟုသိလျက် ဖြစ်စေ၊ မသိဘဲဖြစ်စေ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကို ဂုဏ်ပျက်အောင် ဖြစ်စေ၊ သီလပျက်အောင်ဖြစ်စေ၊ ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းသည် အရိယူပဝါဒန္တရာယ်မည်၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ၂-ပါးလုံးဖြစ်၏။ သို့သော် ကန်တော့ တောင်းပန်ပြီးသောအခါ ၎င်းအန္တရာယ်မှ လွတ်ကင်းလေ၏။

(၅) **အာဏာဝီတိက္ကမန္တရာယ်**။ ။ရဟန်းမှာ သိလျက်လွန်ကျူးသော အာပတ် (၇)ပါးသည် အာဏာဝီတိက္က မန္တရာယ်မည်၏။ သဂ္ဂန္တရာယ်၊ မဂ္ဂန္တရာယ် ၂-ပါးလုံး ဖြစ်၏။ သို့သော် ဝိနည်းနှင့်အညီ ကုစားပြီးသောအခါ ၎င်းအန္တရာယ်မှ လွတ်ကင်းလေ၏။

တေပိ ယာဝ ဘိက္ခုဘာဝံ ဝါ ပဋိဇာနာတိ န ဝုဋ္ဌာတိ ဝါ န ဒေသေတိ ဝါ။ တာဝဒေဝ၊ န တတော ပရံ။ (မ-ဋ္ဌ ၂-၉)

ယာဝ၊ အကြင်မျှလောက် ကာလပတ်လုံး။ ဘိက္ခုဘာဝံ ဝါ ပဋိဇာနာတိ၊ ပါရာဇိကသို့ ရောက်လျက်၊ ရဟန်းအဖြစ်ကို ဝန်ခံ၍ သော်လဲနေငြားအံ့။ န ဝုဋ္ဌာတိ ဝါ၊ ဂရုက အာပတ်မှ ထမြောက်အောင်သော်လဲ မပြုငြားအံ့။ န ဒေသေတိ ဝါ၊ လဟုက အာပတ်ကိုသော်လဲ မပြောကြားငြားအံ့။ တာဝဒေဝ၊ ထိုကာလအတွင်း၌ သာလျှင်။ တေပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ၊ ထိုအာပတ်အဖို့ ၇- ပါးတို့သည်လည်း။ အန္တရာယ်ကာ၊ နတ်ရွာ၊ မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်ကုန်၏။ တတော၊ ထိုကာလမှ။ ပရံ၊ နောက်၌။ ဝါ၊ လူသာမဏေဟု ဝန်ခံသောကာလ၊ အတ္တန်သွင်းပြီးသော ကာလ၊ ဒေသနာပြောကြားပြီးသော ကာလ၌။ န အန္တရာယ်ယာ၊ အန္တရာယ်ကို မပြုတတ်ကုန်ပြီ။

အထက်ပါ အန္တရာယ်ငါးပါးနှင့် တိုက်ဆိုင်၍ ကြည့်လျှင် လူတို့၏ သာမန်သီလပျက်မှုသည် မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော အန္တရာယ်ကမ္မတို့၌ မဝင်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်၊ ရှေးအဖို့က သီလ မစင်ကြယ်ကြသော သန္တတိအမတ်ကြီး၊ အရိယမည်သော သူ၊ ခါးပိုင်နှိုက်သူခိုးတဦး၊ သာကီဝင်မျိုးဖြစ်သော သရဏာနိ ဥပါသကာ ဤသို့ အစရှိ သော သူတို့သည် မဂ်ဖိုလ်ကို ရကြပေသည်။

အမတ်ကြီး ရဟန္တာဖြစ်ပုံ။ ။အောင်ပွဲရသည့်အတွက် သန္တတိအမတ်ကြီးအား ကောသလမင်းကြီးက ၇-ရက်ပတ်လုံး မင်း အဖြစ်ကိုပေး၏။ အမတ်ကြီးသည် ၇-ရက်ပတ်လုံး အရက်မူးလျက် မင်း၏စည်းစိမ်ကို ခံစားပျော်ပါး၍နေ၏။ ၇-ရက်မြောက် သောနေ့၌ အခြွေအရံတို့နှင့်တကွ ရေဆိပ်သို့ ထွက်သွားစဉ် မြတ်စွာဘုရားနှင့်တွေ့၍ ဆင်ပေါ်မှ ခေါင်းငြိမ်းလျက် အရိအသေ ပေး၏။ ထိုအခါမှာ မြတ်စွာဘုရားက “ဤ အမတ်ကြီးသည် ယနေ့ပင် ငါ၏ထံ၌ ဂါထာတပုဒ်ကို ကြားနာပြီးလျှင် ရဟန္တာ ဖြစ်လိမ့်မည်။ လူဝတ်လူစားနှင့်ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလိမ့်မည်”ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုစကားကိုကြား၍ တိတ္ထိတို့က ဤသို့ ကဲ့ရဲ့ကြ ၏။ “ဤမျှလောက် အရက်မူးနေတဲ့သူဟာ ယနေ့ပင် တရားနာပြီး လူဝတ်လူစားနှင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလိမ့်မည်တဲ့။ ဟုတ်နိုင်ပါမည် လော၊ ဂေါတမဘုရားကို ယနေ့ပင် မုသာဝါဒဖြင့် နှိမ်ရပေတော့မည်”ဟု ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုကြ၏။ ထိုနေ့ညနေခင်း၌ အမတ်ကြီး၏ ချစ်လှစွာသော မိန်းမငယ်သည် အမတ်ကြီးအား ဖျော်ဖြေစဉ်မှာပင် လတ်တလော သေဆုံးရှာလေ၏။ ထိုအခါ အမတ်ကြီးမှာ ဖြေမဆည်နိုင်အောင် အလွန်ပြင်းထန်သော ပူပန်သောကဖြစ်၍ ထိုသောကကို ငြိမ်းစေရန် ဘုရားထံသို့ သွားရောက်လေ၏။ မြတ်စွာဘုရားက အောက်ပါဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောသေဟိ၊ ပစ္ဆာ တေ မာဟု ကိဉ္ဇနံ။
မဇ္ဈေစ နော ဂဟေဿသိ၊ ဥပသန္တော စရိဿသိ။ (သုတ္တ-နိ ၄၂၅)

ပုဗ္ဗေ၊ ရှေးလွန်ခဲ့ပြီး - ချုပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၌။ ယံ ယေ ကိလေသာ၊ အကြင် ကိလေသာတို့သည်။ ဥပဇ္ဇေယျံ၊ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ ဖြစ်ထိုက်ကုန်၏။ တံ တေ ကိလေသေ၊ အတိတ် သင်္ခါရတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်ထိုက်သော ထိုကိလေသာ တို့ကို။ ဝိသောသေဟိ၊ ခြောက်သွေ့စေပါလော့ -။ (ဝိသောဓေဟိဟု ဒန္တဇ စတုတ္ထကွရာ နှင့်ရှိသော ပါဠိမှာ သုက္ခာပေဟိ ဝိသုက္ခာပေဟိဟု ဖွင့်သော နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်နှင့်မညီ) ပစ္ဆာယ၊ နောင်ဖြစ်လတံ့သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၌။ တေ၊ သင့်အား။ ကိဉ္ဇနံ၊ ရာဂစသော ကြောင့်ကြမှုသည်။ မာ အဟု၊ မဖြစ်စေလင့်။ မဇ္ဈေ၊ အလယ်ပိုင်း ရုပ်နာမ် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတို့ကို။ စေ နော ဂဟေဿသိ၊ အကယ်၍ တဏှာဒိဋ္ဌိဖြင့် မစွဲယူငြားအံ့။ ဧဝံ သတိ၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော်။ တံ၊ သင်သည်။ ဥပသန္တော၊ ကိလေသာအပူမီး ငြိမ်းအေးပြီးသည် ဖြစ်၍။ စရိဿသိ၊ နေထိုင်ရပေလတံ့။ (နိဒ္ဒေပါဠိတော်နှင့်အညီပင်)။

သန္တတိအမတ်ကြီးသည် ဤဂါထာကို ကြားနာရ၍ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရား၏ အမိန့်တော်အတိုင်း လူတို့ ၏ယုံမှားကိုပယ်ဖျောက်ရန် ထန်းခုနစ်ဆင့်ခန့်မြင့်သော အရပ်သို့ တန်ခိုးဖြင့် ပျံတက်ပြီးလျှင် လူဝတ်လူစားနှင့်ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုလေသည်ဟု ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ ဆို၏။ ဂါထာကို ကြားနာပြီးလျှင် ရဟန္တာဖြစ်သည်ဟုဆိုသော ဤအရာ၌၎င်း၊ အလားတူဖြစ်သော တပါးသော အရာတို့၌၎င်း ရုပ်နာမ်တို့ကို မရှုမမှတ်ဘဲ တရားနာရုံမျှဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကို ရသည်ဟူ၍ကား မမှတ်အပ်၊ တရားနာစဉ်မှာ ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ် အစဉ်အားဖြင့်သာလျှင် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာ ဖြစ်သွားသည် ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့် သတိပဋ္ဌာနသုတ်အဖွင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူသည်။

ယသ္မာ ပန ကာယ - ဝေဒနာ - စိတ္တ - ဓမ္မေသု ကဉ္စိ ဓမ္မံ အနာမသိတွာ ဘာဝနာ
နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ တေပိ ဣမိ - နာဝ မဂ္ဂေန သောက - ပရိဒေဝေ သမတိက္ကန္တာတိ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၃၉)

ပန၊ ဂါထာကို ကြားနာ၍ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကုန်သော်လဲ။ ကာယ - ဝေဒနာ - စိတ္တ - ဓမ္မေသု၊ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သဘောတို့တွင်။ ကဉ္စိ ဓမ္မံ၊ တစုံတခုသော တရားကို။ အနာမသိတွာ၊ မသုံးသပ်၊ အရှုမှတ် မှု၍။ ဘာဝနာ နာမ၊ ပညာ ဘာဝနာမည်သည်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တေပိ၊ ထိုသန္တတိအမတ်ကြီးနှင့်၊ ပဋ္ဌာစာရာ တို့သည်လည်း။ ဣမိနာ ဧဝ မဂ္ဂေန၊ ဤသတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးတည်းဟူသော ခရီးဖြင့်သာလျှင်။ သောကပရိဒေဝေ၊ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို။ သမတိက္ကန္တာတိ၊ လွန်မြောက်ကြလေသည် ဟူ၍။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်ကုန်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဂါထာကိုနာရ၍ သန္တတိအမတ်ကြီး ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ပဋ္ဌာစာရာလဲ သောတာပန်ဖြစ်သည်ကား မှန်ပေ ၏။ သို့သော်လဲ ရုပ်အပေါင်း ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သဘောဟူသော ဤ ၄-မျိုးထဲက တခုခုကိုမျှ မရှုဘဲ ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာတို့ကို ပွားစေခြင်း ဘာဝနာမည်သည် မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအမတ်ကြီးနှင့် ပဋ္ဌာစာရာတို့သည်လည်း ဤ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သဘောတို့ကို မှတ်မှုသတိတည်းဟူသော သတိပဋ္ဌာန်မဂ်ဖြင့် သာလျှင် အရဟတ္တဖိုလ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်တို့ ကို ရောက်ပြီးလျှင် သောကပရိဒေဝတို့ကို အပြီးတိုင် လွန်မြောက် သွားကြသည်ဟု သိရမည်ဟူလို။

အထက်ပါ ဝတ္ထု၌ “(၇) ရက်ပတ်လုံး တရားနာခါနီးအထိ အရက်မူးနေသည်” ဟု ဆိုသောကြောင့်၊ ရှေးအဖို့က သီလ ဝိသုဒ္ဓိမပြည့်စုံဘဲ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်သွားကြောင်းထင်ရှား၏။ ပစ္စိမာဝိက ဖြစ်သောကြောင့်သာ ဤသို့ ရောက်နိုင်သည်ဟူ၍ လဲမဆိုအပ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ပစ္စိမာဝိကပင် ဖြစ်သော်လဲ ရဟန်းဖြစ်ပါမူကား-ရှေးအဖို့က သီလမစင်ကြယ်မှု သည် မဂ္ဂန္တရယ်ဖြစ်သည့်အတွက် မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်နိုင်သောကြောင့်ပေတည်း။ ဤအနက်ကို ပစ္စိမာဝိက ဥတ္တိယရဟန်း အား ဆုံးမပုံဖြင့် သိအပ်၏။

အရှင်ဥတ္တိယကို ဆုံးမပုံ။ ။တသ္မာ တိဟ တံ ဥတ္တိယ အာဒိမေဝ ဝိသောဓေဟိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု၊ ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ ဒိဋ္ဌိစ ဥဇုကာ၊ ယတော ခေါ တေ ဥတ္တိယ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ ဘဝိဿတိ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ၊ တတော တံ ဥတ္တိယ သီလံ နိဿာယ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝေယျာသိ (ဤသို့ စသည်သတိပဋ္ဌာန သံယုတ် သံ ၃-၁၄၄)။

ဥတ္တိယ၊ ဥတ္တိယရဟန်း။ တသ္မာ၊ တရားအားထုတ်လိုပါသည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူပါဟု သင်က ထိုသို့ တောင်းပန်သောကြောင့်။ တံ၊ သင်သည်။ ကုသလေသု ဓမ္မေသု၊ ကုသိုလ်တရားတို့တွင်။ အာဒိမေဝ၊ အစကိုသာလျှင်။ ဝိသော ဓေဟိ၊ သုခံသင်လေဦး။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ ကုသိုလ်တရားတို့၏။ အာဒိ၊ ရှေးဦးစွာ သုခံသင်ရမည့် အစဟူသည်။ ကောစ၊ အဘယ်ပါနည်းဟူမူ။ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ ကောင်းစွာစင်ကြယ်သော။ သီလဉ္စ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလသည်၎င်း။ ဥဇုကာ၊ ဖြောင့်မတ် သော။ ဒိဋ္ဌိ စ၊ ကံနှင့်၊ ကံ၏အကျိုးရှိသည်ဟု ယုံကြည်ယူဆသော သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်၎င်း။ အာဒိ၊ ရှေးဦးစွာ သုခံသင်ရမည့် အစ ပေတည်း။ ဥတ္တိယ၊ ဥတ္တိယရဟန်း။ ယတော ခေါ၊ အကြင်အခါ၌ကား။ တေ၊ သင်၏။ သီလဉ္စ၊ ပါတိမောက်သီလသည် လည်း။ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ ကောင်းစွာ စင်ကြယ်သည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ့။ ဒိဋ္ဌိစ၊ ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်လည်း။ ဥဇုကာ၊ ဖြောင့်မတ်သည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ့။ ဥတ္တိယ၊ ဥတ္တိယရဟန်း။ တတော၊ ထိုအခါ၌။ တံ၊ သင်သည်။ သီလံ နိဿာယ၊ ပါတိမောက် သီလကို မှီ၍။ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ၊ ပါတိမောက် သီလ၌တည်၍။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ၊ လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန တို့ကို။ ဘာဝေယျာသိ၊ ပွားစေလော့။

ဤပါဠိတော်၌ သီလံဟု သာမည ဟောသော်လဲ၊ ဈာနဝိဘင်း ပါဠိတော်နှင့် ကင်္ခါဠိကာသစ်တို့၌ ဖွင့်ပြသည်နှင့် အညီ၊ ပါတိမောက်သီလဟုဖော်၍ အနက်ပြန်လိုက်သည်။ ဤဩဝါဒ၌၊ ပါတိမောက်သီလ စင်ကြယ်သောအခါမှာ သတိ ပဋ္ဌာနတို့ကို ပွားလေဟူ၍သာ ဆုံးမ၏။ မည်မျှကြာမြင့်စွာ စင်ကြယ်စေရန်ရမည်ဟူ၍ကား မဆုံးမချေ။ ဤအချက်ကို လေးနက် စွာ သတိပြုမိပါစေ။ **ထို့ပြင်** သတိပဋ္ဌာန တပါးပါးကိုသာ ပွားစေရမည်ဟု မဟောမူ၍၊ သတိပဋ္ဌာနလေးပါး တို့ကို ပွားစေရန် ညွှန်ကြားတော်မူသောကြောင့်၊ သတိပဋ္ဌာန လေးပါးလုံးကို ရောပြုမိ၍ ပွားစေခြင်းကိုလဲ “ဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ပင်” ဟု သိအပ်၏။

အရှင် ဥတ္တိယမထေရ်သည် အထက်ပါ အဆုံးအမအတိုင်း အားထုတ်၍ မကြာမီပင် ရဟန္တာ ဖြစ်သွားကြောင်း ထိုပါဠိ တော်၌လာ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤမထေရ်သည် ပစ္စိမာဝိကပင်တည်း။ သို့သော်လဲ ရဟန်း၏ သီလ မစင်ကြယ်မှုသည် အန္တရာယ် ဖြစ်သောကြောင့်၊ ၎င်းကို ရှေးဦးစွာ သုခံသင်စေရန် ဆုံးမတော်မူသည်။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအဖြစ်သို့ရောက်လျှင်၊ အန္တရာယ်ဖြစ် သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိကိုလဲ ဖြောင့်မတ်စေရန် ဆုံးမတော်မူသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤ မထေရ်အား ဆုံးမပုံနှင့် သန္တတိအမတ်ကြီး၏ ဝတ္ထုတို့ကို စပ်၍ကြည့်လျှင် “ပစ္စိမာဝိကပင် ဖြစ်သော်လဲ ရဟန်း၏ သီလပျက်မှုသည် မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်၏။ လူ၏ သီလပျက်မှုသည်ကား အန္တရာယ်ကို မပြုတတ်” ဟူသော အနက်သည် ထင်ရှားလှပေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ “ပစ္စိမာဝိက ဖြစ်၍သာ ရှေးအဖို့က သီလ မစင်ကြယ်ဘဲ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်” ဟူ၍ကား မဆိုအပ်သည်သာတည်း။

ငါးမျှားနေသူ တရားထူးပုံ။ ။တနေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် အရိယ မည်သော ငါးမျှားသမား၏ ဥပနိဿယကို မြင်တော်မူ၍ သာဝတ္တိမြို့၏ မြောက်တံခါးအနီးရွာ၌ ဆွမ်းခံပြီးလျှင် ရဟန်းသံဃာနှင့်တကွ ပြန်ကြွလာတော်မူလေ၏။ ထိုအခါ ၌ ငါးမျှားချိတ်ဖြင့် ငါးမျှားလျက်နေသော အရိယသည် သံဃာတော်နှင့်တကွ ဘုရားကို မြင်၍ ငါးမျှားတံကို ချထားပြီးလျှင် ရပ်လျက်နေ၏။ သင်ဘယ်အမည်ရှိသနည်းဟု မြတ်စွာဘုရားက မေးတော် မူလျှင်၊ အရိယ မည်ပါသည်ဟု လျှောက်လေ၏။ ထိုအခါ၊ “သင်ကဲ့သို့ ညှင်းဆဲသတ်ဖြတ် တတ်သောသူသည် အရိယမမည်။ အရိယာဟူသည်မှာ မညှင်းဆဲတတ်” ဟု မိန့်တော် မူပြီးလျှင် အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

န တေန အရိယော ဟောတိ၊ ယေန ပါဏာနိ ဟိံသတိ။
အဟိံသာ သဗ္ဗပါဏာနံ၊ အရိယောတိ ပဝုစ္စတိ။ (ဓမ္မပဒ-၂၇၀)

ယေန၊ အကြင် ဒေါသ စသော အကြောင်းကြောင့်။ ပါဏာနိ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ ဟိံသတိ၊ ညှင်းဆဲ သတ်ဖြတ်၏။ တေန၊ ထိုဒေါသစသော အကြောင်းကြောင့်။ န အရိယော၊ အရိယာ မမည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သဗ္ဗပါဏာနံ၊ ခပ်သိမ်း သော သတ္တဝါတို့ကို။ အဟိံသာ၊ ညှင်းဆဲမှု ကင်းခြင်းကြောင့်။ အရိယောတိ၊ အရိယာဟူ၍။ ပဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဤဒေသနာ၏ အဆုံး၌ ငါးမျှားသမား အရိယသည် သောတာပန်ဖြစ်သည်ဟု ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၌ (၂-၂၅၁) ဆို၏။

ဂဏ္ဍိဘေဒကစောရဝတ္ထု။ ။တနေ့သ၌ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်တွင် မြတ်စွာဘုရား တရားဟောစဉ် ပရိသတ်ထံ၌ ခါးပိုက် နှိုက် သူခိုးနှစ်ဦးလဲ ပါဝင်လျက်ရှိလေ၏။ ထိုနှစ်ဦးတို့တွင် တယောက်သောသူသည် တရားကို ရိုသေစွာနာ၍ သောတာပန် ဖြစ်လေ၏။ အခြားတယောက်မှာ နှိုက်ကျွတ် ခိုးယူခဲ့၍ ငါးပဲမျှ ရခဲ့၏။ ထိုသူက အိမ်သို့ ရောက်သောအခါ သူ့မိတ်ဆွေကို ဤသို့ပြောင်လှောင်၏။ မိတ်ဆွေ သင့်မှာ အလွန်လိမ္မာတဲ့အတွက် ထမင်းဘိုးကိုမျှ မရခဲ့တာဘဲဟုဆို၏။ ထိုအခါ၊ သောတာပန် ဖြစ်ပြီးသောသူက ဤသို့ သင့်တော်စွာ ဆင်ခြင်လေ၏။ “သူမသိရာလို့ သူ့ကိုယ်ကိုသူ လူလိမ္မာပညာရှိဟု ထင်မှတ်နေရာပေ သည်” ဟူ၍ အောက်မေ့ပြီးလျှင် ထိုအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်လေ၏။ ထိုအခါ၊ မြတ်စွာဘုရားက အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူလေသည်။

ယော ဗာလော မညတိ ဗာလံ၊ ပဏ္ဍိတော ဝါပိ တေနသော။
ဗာလော ဝ ပဏ္ဍိတမာနံ၊ သဝေဗာလောတိ ဝုစ္စတိ။ (ဓမ္မပဒ-၆၃)

ယော ဗာလော၊ မသိမလိမ္မာသော အကြင်သူသည်။ ဗာလံ၊ မိမိ၏ မသိမလိမ္မာခြင်းကို၊ မညတိ၊ သိ၏။ သော၊ ထိုသူသည်။ တေန၊ ထိုသို့ မသိမလိမ္မာသေးသည်ကို သိခြင်းကြောင့်။ ပဏ္ဍိတော ဝါပိ၊ ပညာရှိသော်လဲ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ယော ပန၊ အကြင်သူသည်ကား။ ဗာလော ဧဝ၊ မသိမလိမ္မာသူသာ ဖြစ်ပါလျက်။ ပဏ္ဍိတမာနံ၊ ငါပညာရှိဟု ထင်မှတ်၏။ သော၊ ပညာရှိမဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ပညာရှိဟု အထင်ရောက်သော ထိုသူကို။ ဝေ၊ စင်စစ်။ ဗာလောတိ၊ လူမိုက်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆို အပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။မသိမလိမ္မာသော လူမိုက်ပင်ဖြစ်စေကာမူ၊ “ငါဟာ မသိတတ်ဘူး၊ မိုက်တယ်”ဟု သိလျှင် တော်သေး၏။ ကိုယ့်ထက် တတ်သိလိမ္မာသောသူတို့၏ အဆုံးအမကိုနာခံ၍ လူလိမ္မာပညာရှိ တယောက် ဖြစ်နိုင်သေး၏။ မသိတတ်မလိမ္မာ သော လူမိုက်ဖြစ်ပါလျက် “ငါဟာ၊ ပညာရှိဘဲ၊ ငါသိတတ်တယ် နားလည်တယ်”ဟု ထင်မှားလျက်နေသော သူသည်ကား လူမိုက်အစစ်ပေတည်း။ မိမိလောက် တတ်သိနားလည်တဲ့လူ မရှိဘူးဟု အောက်မေ့လျက် မည်သူ၏ ဩဝါဒကိုမျှ မနာခံသော ကြောင့် ထိုသို့သောသူမှာ လူမိုက်ဘဝမှ တက်လမ်းမရှိပြီ၊ လူလိမ္မာပညာရှိ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ၊ ထို့ကြောင့် ထိုလူမျိုးကို “လူမိုက် အစစ်”ဟု ခေါ်ရမည် ဟုလို။

သရဏာနိဥပါသကာ။ ။သာကီဝင်မင်းမျိုး ဦးသရဏာနိ သေဆုံးသွားသောအခါ မြတ်စွာဘုရားက ၎င်း ဦးသရဏာနိသည် သောတာပန်ဖြစ်၍ အပါယ်မှ လွတ်မြောက်ကြောင်း မိန့်ကြားတော်မူ၏။ ထိုအခါ၊ သာကီဝင် မင်းမျိုးများက ဤသို့ ကဲ့ရဲ့ပြော ဆိုကြ၏။ ကဲ့ရဲ့ပုံ သံယုတ်ပါဠိတော်ကား -

အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော! အဗ္ဗုတံ ဝတဘော! ဧတ္ထ ဒါနိကော န သောတာပန္နော ဘဝိဿတိ၊ ယတြ ဟိ နာမ သရဏာနိ သက္ကော ကာလင်္ဂတော၊ သော ဘဂဝတာ ဗျာကတော “သောတာပန္နော အဝိနိပါတဓမ္မော နိယတော သမ္မောဓိပရာယဏော” တိ၊ သရဏာနိ သက္ကော သိက္ခာဒုဗ္ဗလျ မာပါဒိ၊ မဇ္ဇပါနံ အပါယီတိ။ [ရှေ့သုတ်]

သရဏာနိ သက္ကော သိက္ခာယ အပရိပူရကာရီတိ။ [နောက်သုတ်၌အထူး]

အံစရာကောင်းပါပေရဲ့ မောင်တို့! ထူးဆန်းပါပေရဲ့ မောင်တို့! ယခု ဒီလူတွေထဲမှာ ဘယ်သူဟာ သောတာပန် မဖြစ်ဘဲ နေပါတော့မလဲ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလျှင်၊ သေဆုံးသွားလေတဲ့ ဦးသရဏာနိကို မြတ်စွာဘုရားက မိန့်ကြားတော်မူ သည်မှာ-ဦးသရဏာနိဟာ သောတာပန်ကြီးတဲ့ အပါယ်မကျတော့ဘူးတဲ့မဂ်ဖြင့် ခိုင်မြဲနေပြီးတဲ့၊ အထက်မဂ်များကို ဧကန် ရောက်တော့မတဲ့ မောင်တို့၊ သာကီဝင်မင်းမျိုး ဦးသရဏာနိဟာ အကျင့်သိက္ခာဘက်မှာ အားနည်းနေတာဘဲ၊ သေရည်အရက် ကို သောက်စားနေတာဘဲ၊ သီလသိက္ခာကို ပြည့်စုံအောင် ကျင့်လေ့မရှိဘူး၊ ဒါတောင်မှ သောတာပန် ဖြစ်သေးသတဲ့ မောင်တို့! ဟူ၍ ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုကြ၏။ ထိုအကြောင်းကို မဟာနာမ် မင်းက လျှောက်ထားလေရာ မြတ်စွာဘုရားက ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးရှိ ကြောင်းကို ကရဏာတော်ဖြင့် ဝေဘန်၍ဟောတော်မူ၏။ ဟောပုံအကျယ်ကို အလိုရှိပါလျှင် သောတာပတ္တိ သံယုတ် သရဏာနိ ဝဂ်မှာ (သံ ၃-၃၂၆၊ ၃၃၁) ကြည့်ရှုပါလေ။

ထို့ပြင်-ကျောက်စရစ် သစ်ငုတ် ထူထပ်သော ကြပ်တီး ပြင်လယ်မြေည့်၌ ပုပ်ဆွေးသော မျိုးစေ့၊ မအောင်သော မျိုးစေ့ကို စိုက်ပျိုးလျှင် ထိုမျိုးစေ့မှ အပင် မပေါက်နိုင်၊ မကြီးပွားနိုင်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ မမှန်သော တရားနည်းလမ်း အတိုင်းကျင့်မှု အားထုတ်မှုဖြင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မရနိုင်ဟူ၍၎င်း၊ အကောင်းဆုံး လယ်မြေ၌ အောင်မြင်သော မျိုးစေ့ကို စိုက်ပျိုးလျှင် ထိုမျိုးစေ့မှ ထွားကျိုင်းစွာ အပင်ပေါက်၍ စည်ပင်ကြီးပွားနိုင်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားဟော အပ်သော တရားနည်းလမ်းမှန်အတိုင်း ကျင့်မှုအားထုတ်မှုဖြင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ဧကန် ရနိုင်သည်ဟူ၍၎င်း ဟောတော်မူပြီး

လျှင်၊ နည်းလမ်းမှန်အတိုင်း အားထုတ်သော သရဏာနိ ဥပါသကာကို အဘယ့်ကြောင့် သောတာပန် မဖြစ်စေနိုင်ဘဲ ရှိအံ့နည်းဟု အောက်ပါအတိုင်း ဒေသနာကို အဆုံးသတ်တော် မူလေသည်။

ကိမိဂံ ပန သရဏာနိ သက္ကံ၊ သရဏာနိ မဟာနာမ သက္ကော မရဏကာလေ သိက္ခာယ ပရိပူရကာရီတိ။

သရဏာနိ သက္ကံ၊ သာကီဝင်မျိုး သရဏာနိ ဥပါသကာကို။ ကိမိဂံ ပန၊ ဘယ်အကြောင်းကြောင့် သောတာပန် မဖြစ် စေနိုင်ဘဲ ရှိအံ့နည်း။ မဟာနာမ၊ အို မဟာနာမ။ သရဏာနိ သက္ကော၊ သာကီဝင်မျိုး သရဏာနိ ဥပါသကာသည်။ မရဏကာ လေ၊ သေခါနီးကာလ၌။ သိက္ခာယ၊ သီလအကျင့်၌။ ပရိပူရကာရီ၊ အပြည့်အစုံ ပြုကျင့်လေ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဟောတော်မူ ၏။

ဤသုတ်ဖြင့် “သရဏာနိ ဥပါသကာသည် ရှေးအဖို့က သီလ မစင်ကြယ်” ဟူ၍၎င်း၊ “သေခါနီး ကာလကျမှ သောတာပန်ဖြစ်၍ သီလ သိက္ခာ ပြည့်စုံသွားသည်” ဟူ၍၎င်း ထင်ရှားသိရ၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော အရိယမည်သောသူ၊ ခါးပိုက်နှိုက်သမား၊ သရဏာနိဥပါသကာတို့သည်ကား သောတာပန်မျှသာ ဖြစ် သောကြောင့် ပစ္စိမာဝိက မဟုတ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် “ပစ္စိမာဝိကဖြစ်၍ ရှေးအဖို့က သီလ မစင်ကြယ်ကြဘဲ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင် သည်ဟူ၍ ဆိုဘွယ်ကား မရှိတော့ပြီ။ သို့သော်လဲ အချို့က ဤသို့ဆိုပြန်သေး၏။ အရိယစသော ထိုသူတို့မှာ ဥဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်သောကြောင့်သာ ထိုသို့ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ နေယျ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာကား ရှေးအဖို့က ကြာမြင့်စွာ သီလ စင်ကြယ်မှသာလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်ဟု ဆိုကြပြန်သေး၏။ ထိုစကားသည်လည်း ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ မရှိသော ကြောင့် ထင်မြင်ချက်မျှဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကားမျှသာတည်း။ နေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အားထုတ်စဉ်ကို အောက်မှာကြည့်ပါလော့။

ကတမော စ ပုဂ္ဂလော နေယျော၊ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော၊ ပရိပုစ္ဆတော၊ ယောနိသော မနသိကရောတော၊ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇေတော ပယိရုပါသတော၊ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော နေယျော။ (ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိ ၁၄၇)။

နေယျော၊ နေယျ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော၊ အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်ပါနည်းဟူမူ။ ဥဒ္ဒေသတော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာ ပါဠိသင်ယူလျက်။ ပရိပုစ္ဆတော၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မေးမြန်းလျက်။ ယောနိသော မနသိကရောတော၊ သင့်လျော်စွာ နှလုံး သွင်းလျက်။ ကလျာဏမိတ္တေ၊ ညွှန်ပြ ဆုံးမနိုင်သော မိတ်ဆွေကောင်းတို့ကို။ သေဝတော၊ မှီဝဲလျက်။ ဘဇေတော၊ ချဉ်းလျက်။ ပယိရုပါသတော၊ ဆည်းကပ်လျက်။ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန၊ ဤသို့သော အစဉ်ဖြင့်။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဓမ္မာ ဘိသမယော၊ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ အယံ ပုဂ္ဂလော၊ ဤ ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ နေယျော၊ နေယျ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဤပါဠိတော်၌ မည်သည့်ဘာသာနှင့်မဆို ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းကို သင်ယူခြင်းသည် ဥဒ္ဒေသ မည်၏။ ၎င်းနည်း၌ နားမ လည်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မေးခြင်းသည် ပရိပုစ္ဆာ မည်၏။ နည်းလမ်းကျကျ နှလုံးသွင်း အားထုတ်ခြင်းသည် ယောနိ သော မနသိကာရ မည်၏။ အားထုတ်စဉ်၌ ယုံမှားမှုဖြစ်သောအခါ ထိုယုံမှားကို ပယ်ဖျောက်ရန်၊ ဝီရိယ သဒ္ဓါ ဆန္ဒ ယုတ် လျော့သောအခါ ၎င်းတို့ကို တိုးတက်စေရန် ဤသို့စသော အကျိုးအတွက် နည်းပေးလမ်းပြ ဆုံးမဟောပြောနိုင်သော ဆရာ သမားထံသို့ သွားရောက် မေးမြန်းခြင်း၊ နည်းသစ်ခံယူခြင်း စသည်တို့သည် ကလျာဏမိတ္တေ သေဝန၊ ဘဇန၊ ပယိရုပါသန မည်ကုန်၏။ ဤအစဉ်ဖြင့်အားထုတ်၍ မဂ်ဖိုလ်ကို ရသောသူသည် နေယျပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ ဤမျှသာ ဆိုချေသည်။ တရားအား မထုတ်မီက မည်ရွှေ့ မည်မျှကြာအောင် သီလကို စင်ကြယ်စေနှင့်ရမည် ဟူ၍ကား မဆိုချေ။

ဥဋ္ဌိတညူဿ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဝိပဿနာ သပ္ပါယာ၊ နေယျဿ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမော သမထော၊ ဝိပဋ္ဌိတညူဿ သမထဝိပဿနာ ယုဂနဒ္ဓါ၊ ဥဋ္ဌိတညူဿ အဓိပညာသိက္ခာ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူဿ အဓိစိတ္တ သိက္ခာ စ အဓိပညာသိက္ခာ စ၊ နေယျဿ အဓိသီလသိက္ခာ စ အဓိစိတ္တသိက္ခာ စ အဓိပညာသိက္ခာ စ။ (နေတ္ထိအဋ္ဌကထာ ၂၁၂-၂၁၃)

ဥဋ္ဌိတညူဿ၊ ဥဋ္ဌိတညူအား။ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမာ၊ သမထရှေ့သွားရှိသော။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာသည်။ သပ္ပါယာ၊ လျောက်ပတ်၏။ နေယျဿ၊ နေယျအား။ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမော၊ ဝိပဿနာ ရှေ့သွားရှိသော။ သမထော၊ သမထသည်။ သပ္ပါယော၊ လျောက်ပတ်၏။ ဝိပဋ္ဌိတညူဿ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူအား။ ယုဂနဒ္ဓါ၊ အစုံဖွဲ့အပ်သော။ သမထဝိပဿနာ၊ သမထ ဝိပဿနာသည်။ သပ္ပါယာ၊ လျောက်ပတ်၏။ ဥဋ္ဌိတညူဿ၊ ဥဋ္ဌိတညူအား။ အဓိပညာ သိက္ခာ၊ အဓိပညာသိက္ခာသည်။ သပ္ပါယာ၊ လျောက်ပတ်၏။ ဝိပဋ္ဌိတညူဿ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူအား။ အဓိစိတ္တသိက္ခာစ၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာသည်၎င်း။ အဓိပညာသိက္ခာစ၊ အဓိပညာသိက္ခာသည်၎င်း။ သပ္ပါယာ၊ လျောက်ပတ်ကုန်၏။ နေယျဿ၊ နေယျအား။ အဓိသီလသိက္ခာ စ၊ အဓိသီလ

သိက္ခာသည်၎င်း။ အဓိစိတ္တသိက္ခာ ၈၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာသည် ၎င်း၊ အဓိပညာသိက္ခာ ၈၊ အဓိပညာသိက္ခာသည်၎င်း။ သပ္ပါယာ၊ လျောက်ပတ်ကုန်၏။

ဤအဋ္ဌကထာ၌လဲ သင့်လျော်သည်ကိုသာလျှင် ပြလို၏။ ထို သင့်လျော်သော သိက္ခာတို့ကို မုချ ပြည့်စုံစေရမည်ဟု ပြလိုရင်းမဟုတ်။ ထို့ကြောင့် “နေယျအား သိက္ခာ ၃-ပါးလုံး သင့်လျော်သည်”ဟု ဆိုရာ၌ “နေယျပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း သီလနှင့် သမထဈာန်တို့ကို ရှေးအဖို့ကပင် မုချပြည့်စုံစေရမည်” ဟူ၍ကား မယူအပ်သည် သာတည်း။ ထိုသို့ယူခဲ့လျှင် ဝိပဋ္ဌိတညူနှင့် နေယျပုဂ္ဂိုလ် ဟူသမျှကိုလဲ “ရှေးအဖို့ကပင် ဈာန်ရချည်း” ဟူ၍ ဆိုရလိမ့်မည်။ ထိုသို့ကား မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ ထို့ပြင် ဥက္ကဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူတို့၏အရာ၌ သီလသိက္ခာကို လျောက်ပတ်သည်ဟု မဆိုသောကြောင့် ဥက္ကဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူဖြစ်ထိုက်သော ရဟန်း၏အာပတ်ကိုလဲ “အာဏာဝိတိက္ကမန္တရာယ် မဖြစ်”ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ သို့သော် ရဟန်း၏ သစိတ္တက အာပတ်ဟု သမျှသည် အန္တရာယ် ပြုတတ်သည်ချည်းသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ “နေယျပုဂ္ဂိုလ်အား သီလ၊ သမထ ၂-ပါးလုံးပင် ရှေးအဖို့က ပြည့်စုံပါလျှင် ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာတို့အား အထူးကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့်သာလျှင် သိက္ခာ ၃-ပါးလုံး သင့်လျော်သည်ဟု ပြဆိုတော်မူသည်” ဟူသော ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ မှတ်ယူအပ်၏။

သင့်လျော်ပုံကား။ ။ဥက္ကဋ္ဌိတညူအား အကျဉ်းချုပ် တရားကို နာကြားစဉ် အတွင်း၌ အလွန်လျင်မြန်စွာ ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် သမထဈာန်ကို အကြိမ်ကြိမ် ဝင်စားခွင့်မရပြီ၊ အကြိမ်ကြိမ် ဝင်စား၍ အားပေးရန်လဲ မလိုပြီ။ ဥက္ကဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူ ၂-ဦးလုံးတို့အား တရားနားစဉ်တွင် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသောကြောင့် မိမိသီလကိုဆင်ခြင်၍ အားပေးရန်မလိုပြီ။ ဟောသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဟောအပ်သော တရား၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါဖြင့်ပင် ပါမောဇူ ပီတိ စသည်ကို ဖြစ်စေလျက် အားတက်စေနိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဥက္ကဋ္ဌိတညူအား သီလသမထတို့ကို၊ ဝိပဋ္ဌိတညူအား သီလကို၊ “အထူးကျေးဇူးများသည်၊ အထူးသင့်လျော်သည်”ဟု မဆိုအပ်ကုန်ပြီ။

နေယျသည်ကား ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ရသောကြောင့် ရံခါ မိမိ၏သီလကို ဆင်ခြင်မိ၏။ ချွတ်ယွင်း သည်ကိုတွေ့လျှင် နှလုံးမသာဖြစ်၏။ ကုက္ကုစ္ဆ အားကြီးသော အချို့သူမှာ ထိုအခိုက်၌ စင်ကြယ်သော်လဲ ရှေးက လွန်ကျူးမိသည်ကို သတိရ၍ စိတ်ပူပန်တတ်သေး၏။ မပယ်ဖျောက်နိုင်လျှင် ထိုနှလုံးမသာမှု စိတ်ပူပန်မှုကြောင့် ဝိပဿနာပျက်တတ်၏။ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးဖြစ်စေ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဝင်သည်မှစ၍ ဖြစ်စေ၊ သီလစင်ကြယ်သည်ကို တွေ့မြင်ရလျှင်ကား စိတ်နှလုံးရွှင်သာဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်တတ်၏။ အားရကျေနပ်ခြင်း ပါမောဇူပီတိတို့ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ စိတ်အေးချမ်းမှု သမာဒိ ဖြစ်တတ်၏။ စိတ်ချမ်းသာမှု သုခဖြစ်တတ်၏။ စိတ်ချမ်းသာခြင်းကြောင့် သမာဓိ၊ ပညာတို့ ထက်သန်စွာ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးအဖို့ ကြာမြင့်စွာက ဖြစ်စေ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဝင်သော ကာလမှ ဖြစ်စေ၊ အစပြု၍ စင်ကြယ်သော သီလသည် နေယျပုဂ္ဂိုလ်အား အထူးကျေးဇူးများပေ၏။

သမထ၏ ကျေးဇူးများပုံ။ ။ယဿ ဟိ သမာဓိပိ ကရုဏော၊ ဝိပဿနာပိ၊ တဿ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အတိစိရံ နိသိန္နဿ ကာယော ကိလမတိ၊ အန္တော အဂ္ဂိ ဝိယ ဥဋ္ဌဟတိ၊ ကစ္ဆဟိ သေဒါ မုစ္ဆန္တိ၊ မတ္တကတော ဥသုမဝဇ္ဇိ ဝိယ ဥဋ္ဌဟတိ၊ စိတ္တံ ဟညတိ ဝိဟညတိ ဝိပုန္နတိ။ သော ပုန သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တံ ပရိဒမေတွာ မုဒုကံ ကတွာ သမဿာသေတွာ ပုန ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ၊ တဿ ပုန အတိစိရံ နိသိန္နဿ တထေဝ ဟောတိ။ သော ပုန သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တထေဝ ကရေတိ။ ဝိပဿနာယ ဟိ ဗဟူပကာရာ သမာပတ္တိံ။ (မ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၈)

မြန်မာပြန်။ ။အကြင်ယောဂီအား ဝိပဿနာသမာဓိလဲ နုသေး၏၊ ဝိပဿနာပညာလဲ နုသေး၏၊ ထိုယောဂီအား ရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာကိုဖြစ်စေ၍ အလွန်ကြာမြင့်စွာ ထိုင်နေလျှင် ကိုယ်ပင်ပန်း၏၊ ကိုယ်တွင်း၌ မီးထသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ (မီးလောင်သကဲ့သို့ တကိုယ်လုံး ပူတတ်သည် ဟူလို)၊ လက်ကတီးကြားတို့မှ ချွေးများထွက်တတ်ကုန်၏ (တကိုယ်လုံးမှလဲ ချွေးကျတတ်သည်ပင်)၊ ဦးခေါင်းထက်မှ အခိုးအငွေ့ ထောင်းထောင်း ထနေသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏။ စိတ်သည် မချုပ်တည်းနိုင်အောင် ပင်ပန်းတုန်လှုပ်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ ထိုယောဂီသည် တဖန် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ ထိုကိုယ်စိတ်ပင်ပန်းမှုကို သိမ်မွေ့နှူးညံ့စေလျက် သက်သာပြေငြိမ်းစေပြီးလျှင် ရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာကို တဖန် ဖြစ်စေပြန်၏။ ထိုယောဂီအား တဖန် ကြာမြင့်စွာ ရှုမှတ်လျက် ထိုင်နေပြန်လျှင် နည်းတူပင် ကိုယ်စိတ်ပင်ပန်းပြန်၏။ ထိုအခါ၊ ထိုယောဂီသည် တဖန် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ နည်းတူပင် ပြုပြန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဈာန်သမာပတ်သည် ဝိပဿနာအား ကျေးဇူးများပေ၏။

ဤအဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုသည့်အတိုင်းပင်၊ ရှေးအဖို့က သမထ ဈာန်ကို ရပြီးသော နေယျပုဂ္ဂိုလ်သည် “ကြာမြင့်စွာ ရှုမှတ်လျက်နေခြင်းကြောင့် ကိုယ်စိတ်ပင်ပန်းမှု ဖြစ်ပေါ်တိုင်း” ဈာန်ကိုဝင်စား၍ အပန်းပြေစေပြီးလျှင် တဖန် ရှုမှတ်ရလေသည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်၍ ဝိပဿနာသမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ရင့်ကျက်စေရ၏။ သမာဓိ၊ ပညာရင့်သော ကာလ၌ကား ကိုယ်စိတ်၏ ပင်ပန်းမှုမရှိပြီ။ တနေ့လုံး တညဉ့်လုံးသော်လဲ အစဉ်မပြတ် တစပ်တည်း ရှုမှတ်နိုင်လေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ သမထဈာန်သည် လည်း နေယျပုဂ္ဂိုလ်အား အထူးပင် ကျေးဇူးများပေ၏။

ယခုကာလဝိပဿနာယာနိကယောဂီတို့သည်လည်း အထက်ပါအတိုင်း ကိုယ်စိတ်၏ ပင်ပန်းမှုကို အများအားဖြင့် တွေ့ရတတ်၏။ ထိုအခါ ဈာန်မရှိသောကြောင့် ရှုမှတ်နေကျ နိုင်နင်းသော မှတ်စဉ်အတိုင်းသာ ရှုမှတ်လျက် အပန်းပြေစေပြီး လျှင် ဝိပဿနာ ရင့်သန်ခြင်းသို့ ရောက်စေကြရလေတော့သည်။

သို့ဖြစ်၍ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သီလ၊ သမထတို့သည် အထူး ကျေးဇူးများကြသောကြောင့်သာလျှင် “နေယျအား သိက္ခာ ၃-ပါးလုံးသင့်လျော်သည်” ဟု နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုလေသည်။ ရှေးအဖို့ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလက မုချ ပြည့်စုံစေအပ်သော ကြောင့် ဆိုသည်ကား မဟုတ်ဟူ၍ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။

ထို့ပြင်၊ ပြခဲ့ပြီးသော သရဏာနိ ဥပါသကာကိုလဲ “သေခါနီး၌ နှလုံးသွင်း အားထုတ်၍ သောတာပန် ဖြစ်သွားသော နေယျပုဂ္ဂိုလ်” ဟူ၍သာ ဆိုထိုက်၏။ မည်သူ ဟောအပ်သော မည်သည့်တရားကို နာကြား၍ သောတာပန်ဖြစ်သည်ဟု ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ မဆိုသောကြောင့် “ဥဂ္ဂဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူ” ဟူ၍ကား မဆိုနိုင်သည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “နေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့ မှာ ရှေးအဖို့က ကြာမြင့်စွာ သီလစင်ကြယ်မှသာလျှင် ဧဝံဗျာဓိကံ ရနိုင်သည်” ဟု ဆိုသောစကားမှာ ထင်မြင်ချက်မျှဖြင့် ဆိုအပ် သော စကားသာတည်း။

ယခုဘဝတွင် မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်နိုင်သော သူအားသော်လဲ ရှေးအဖို့က သီလမစင်ကြယ်ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ် အလုံးစုံ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ ဖြစ်နိုင်ပုံကို တမ္မဒါဋ္ဌိက၏ ဝတ္ထုဖြင့် သိအပ်၏။

လူသတ်ဗိုလ်ကြီးနှင့် အနုလောမဉာဏ်။ ။ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ နှုတ်ခမ်းမွေး နီသောကြောင့် တမ္မဒါဋ္ဌိကဟု တွင်သောသူကို ဘုရင်မင်းမြတ်က ခိုးသူသတ် ဗိုလ်မှူးအဖြစ် ခန့်ထား၏။ ဖမ်းဆီး၍ရသော ဓားမြ သူခိုး လူဆိုး ဟူသမျှကို တမ္မဒါဋ္ဌိကအား သတ်စေ၏။ နေ့စဉ်နေ့တိုင်း တယောက်၊ နှစ်ယောက်၊ သုံးယောက်စသည်ကို သတ်ဖြတ်လျက် တမ္မဒါဋ္ဌိကသည် ၅၅-နှစ်ပတ် လုံးမင်းမှုထမ်းနေ၏။ ၅၅-နှစ် ကြာသောအခါ၊ ထိုရာထူးမှ နှုတ်ထွက်ရ၏။ နှုတ်ထွက်သော နေ့မှာပင် သူသတ်ဗိုလ်မှူးဖြစ်စဉ် က သုံးဆောင်ခွင့်မရသောအရာတို့ကို သုံးဆောင်လိုသောကြောင့် နွားနို့နှင့်ရောသော ယာဂုကိုကျီစေ၏။ နံ့သာဖြင့် လိမ်းကျံ ၏။ မြတ်လေးပန်းကိုပန်၏။ အသစ်စက်စက် အဝတ်များကို ဝတ်ဆင်၏။ ထိုသို့ ချယ်လှယ်ပြုပြင်ပြီးလျှင်၊ နွားနို့ယာဂုကို သောက်ရန် အဆင်သင့်ထိုင်လျက်ရှိ၏။ ထိုအခါမှာ အရှင်သာရိပုတြာသည် သနားတော်မူသောကြောင့် ဆွမ်းရပ်တော်မူလာ ၏။ တမ္မဒါဋ္ဌိကသည် မထေရ်ကိုမြင်လျှင် အလွန်ကြည်ရွှင် ဝမ်းမြောက်လျက် ပင့်လျှောက်၍ ထိုင်နေစေပြီးလျှင် မိမိစား သောက်မည့်ယာဂုကို ဆက်ကပ်၏။ ယာဂုဘုဉ်းပေးပြီးလျှင်၊ အရှင်သာရိပုတြာက အနုမောဒနာ တရားဟော၏။ ၅၅-နှစ်ပတ် လုံးပြုလုပ်ခဲ့သော မကောင်းမှုကို သတိရ၍ တမ္မဒါဋ္ဌိကမှာ စိတ်မငြိမ်မသက်ဘဲ ရှိလေ၏။

ထိုအခါ အရှင်သာရိပုတြာကသိတော်မူ၍ ဒါယကာ ထိုမကောင်းမှုတွေကို သင့်အလိုအတိုင်း ပြုသလော? သို့မဟုတ် သူတပါးကခိုင်း၍ ပြုရသလောဟုမေး၏။ ဘုရင်မင်းမြတ်ကခိုင်း၍ ပြုရပါသည်ဟု လျှောက်သောအခါ၊ ဒါယကာ သို့ဖြစ်လျှင်၊ သင်၏မကောင်းမှု ဟုတ်ပါမည်လောဟု မေးတော်မူ၏။ ထိုအခါ၊ တမ္မဒါဋ္ဌိကသည် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ မကောင်းမှု ချည်းသာ တည်း။ ငါ့မှာ မကောင်းမှုမရှိဟု အောင်မေ့ပြီးလျှင် စိတ်အေးချမ်းစွာနှင့် တရားနာနိုင်၊ နှလုံးသွင်းနိုင်၍ အနုလောမိကခန္တိ ခေါ် သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်သွားလေ၏။

သော ထေရေ အနုမောဒနံ ကထေန္တေ ဧကဂ္ဂစိတ္တော ဟုတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဩရတော အနုလောမိကံ ခန္တိံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ (ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ၁-၄၇၀)

ထေရေ၊ အရှင် သာရိပုတြာ မထေရ်သည်။ အနုမောဒနံ ကထေန္တေ၊ အနုမောဒနာတရားကို ဟောတော်မူစဉ်။ သော၊ ထိုတမ္မဒါဋ္ဌိကသည်။ ဧကဂ္ဂစိတ္တော ဟုတွာ၊ တည်ကြည်သော စိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍။ ဓမ္မံ သုဏန္တော၊ တရားကိုနာလျက်။ သောတာ ပတ္တိမဂ္ဂဿ ဩရတော၊ သောတာပတ္တိမဂ်၏ ဤမှာဘက် အောက်ဘက်၌။ အနုလောမိကံ၊ မဂ်ဉာဏ်အားလျော်သော။ ခန္တိံ၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို။ နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ ဖြစ်စေပြီ။ ။(ဝိပဿနာဉာဏ် သာမန်ကိုလဲ အနုလောမိကခန္တိဟု ခေါ်နိုင်၏။ သို့သော် လဲ ဤ၌ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဩရတောဟု ဆိုသောကြောင့် မဂ်နှင့် နီးကပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာကိုသာ ယူသင့်ပေသည်။)

တရားဟောပြီး၍ ကြွသွားတော်မူသော အရှင်သာရိပုတြာကို လိုက်၍ပို့ပြီးနောက် အပြန်တွင် ရန်ငြိုးရှိသော ဘီလူးမ က နွားမယောင်ဆောင်၍ ဝှေ့သတ်သောကြောင့် တမ္မဒါဋ္ဌိကသည် သေ၍ တုသိတာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်လေ၏။ ထိုအခါ၊ တရား သဘင်၌ ရဟန်းတို့သည် ဤသို့ ဆွေးနွေး ပြောဆိုကြ၏။ “တမ္မဒါဋ္ဌိကသည် ၅၅ - နှစ်ပတ်လုံး အလွန် ကြမ်းကြုတ်သော အမှုကိုပြု၏။ ယနေ့ပင် ထိုအမှုမှလွတ်၏။ ယနေ့ပင် အရှင်သာရိပုတြာအား ဆွမ်းလှူ၏။ ယနေ့ပင် သေရာလေပြီ။ အဘယ်မှာ ဖြစ်ရာလေသည် မသိ” ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုစကားနှင့် စပ်၍ မြတ်စွာဘုရားက အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

သုဘာသိတံ သုဏိတွာန၊ နဂရေ စောရယာတကော။
အနုလောမ ခန္တိံ လဒ္ဓါန၊ မောဒတိ တိဒိဝံဂတော။ (ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၄၀၇)

နဂရေ ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌။ စောရယာတကော၊ ခိုးသူသတ် ဗိုလ်ကြီးတမ္ဗဒါဋ္ဌိကသည်။ သုဘာသိတံ၊ အရှင်သာရိပုတြာ ကောင်းစွာ ဟောအပ်သော တရားစကားကို။ သုဏိတွာန၊ ကြားနာရ၍။ အနုလောမ ခန္တိံ၊ မဂ်ဉာဏ်အားလျော်သော သင်္ခါ ရုပေက္ခာဉာဏ်ကို။ လဒ္ဓါန၊ ရပြီး၍။ တိဒိဝံဂတော၊ နတ်ပြည်သို့ ရောက်လျက်။ မောဒတိ၊ ဝမ်းမြောက်ရလေ၏။

ထိုအခါ၊ ရဟန်းတို့က မကျေနပ်၍ - “အရှင်ဘုရား! သူပြုအပ်သော အကုသိုလ်က အလွန်ကြီးမားပါသည်။ အနု မောဒနာတရားက အားမကြီးလှပါ။ ဤမျှလောက်ဖြင့် ဉာဏ်အထူးကို အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်စေနိုင်ပါသနည်း”ဟု မေးလျှောက် ကြပြန်၏။ ထိုအခါ၊ မြတ်စွာဘုရားက “ရဟန်းတို့! ငါဘုရား၏ တရားတော်ကို နည်းသည်၊ များသည်ဟု စံချိန် မထိုးကြလေ နှင့်၊ တခွန်းတည်းပင်ဖြစ်သော်လည်း အကျိုးစီးပွားနှင့် ဆိုင်သောစကားသည် မြင့်မြတ်သည်သာ”ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် အောက် ပါဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

သဟဿ မပိ စေ ဝါစာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ အတ္ထပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတိ။ (ဓမ္မပဒ-၁၀၀)

အနတ္ထပဒသံဟိတာ၊ အကျိုးကို မပြုတတ်သော ပုဒ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်၍ဆိုအပ်သော။ ဝါစာ၊ စကားသည်။ သဟဿံ စေပိ၊ တထောင် နှစ်ထောင်စသည် ထောင်သင်္ချာ အပိုင်းအခြားအားဖြင့် များပြားစေကာမူ။ ပါပိကာ ဧဝ၊ ယုတ်ညံ့သည်သာ တည်း။ ယံ၊ အကြင်ပုဒ်ကို။ သုတွာ၊ ကြားနာရ၍။ ဥပသမ္မတိ၊ ကိလေသာငြိမ်း၏။ တာဒိသံ၊ ထိုသို့သဘောရှိသော။ အတ္ထပဒံ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သတိပဋ္ဌာန်စသော အကျိုးကို ပြုတတ်သော ပုဒ်သည်။ ဧကံပိ၊ တခွန်းတည်း တပုဒ်တည်းပင်ဖြစ် သော်လည်း။ သေယျော၊ မြင့်မြတ်ပေ၏။

ဤတမ္ဗဒါဋ္ဌိကသည်ကား မျက်မှောက်ဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်ကို မရသောကြောင့် နေယျပုဂ္ဂိုလ်မျှ မမည်သေး။ ဥဒ္ဓိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူဟုဆိုရန်ကား အလျှင်းပင်မရှိပြီ။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ရှေးအဖို့ကြာမြင့်စွာက သီလစင်ကြယ်ခြင်းမရှိပါပဲ တမ္ဗဒါဋ္ဌိက အား ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၏ ဆုံးခါနီးဖြစ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်မှာ အဘယ့်ကြောင့်နည်း? ဟု စဉ်းစားရာ၏။ လူတို့၏ ရှေးအဖို့က သီလပျက်မှုသည် အန္တရာယ် မပြုတတ်သော ကြောင့်ပင် မဟုတ်ပါလော့?

မျက်မှောက်ဘဝတွင် မဂ်ဖိုလ်ကိုမရခြင်းမှာကား အကြောင်း၂-ပါးရှိ၏။ ထို၂-ပါးတို့တွင်၊ **ပါပမိတ္တတာ**=ယုတ်ညံ့ သော မိတ်ဆွေကို မှီဝဲခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် အဇာတသတ်မင်း မဂ်ဖိုလ်ကို မရလေသည်။ “အရှင် ဒေဝဒတ် စကား ကိုနာခံ၍ ပြုမိသော ပိတုဃာတကမ္မန္တရာယ်ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်ကိုမရ” ဟုလို။ အန္တရာယ်ရှိသောသူအား မဂ်ဖိုလ်သာ မဟုတ်သေး၊ ဥဒယဗ္ဗယ စသော ဝိပဿနာဉာဏ်များလဲ မဖြစ်ပေါ်တော့သည် သာတည်း။

ကျင့်မှု ဟောမှု လို၍ တရားထူးမရ။ ။ကျင့်မှုဟောမှုလိုခြင်း ဟူသော **ကိရိယာပရိဟာနိ**ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်ကို မရသည်လဲ ရှိ၏။ မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ ကန္ဓရကသုတ်၌ လာသော ပေဿမည်သောသူသည် နှလုံးသွင်း အားထုတ်မှု လိုခြင်းကြောင့် မဂ်ဖိုလ်ကို မရလေသည်။ ထိုသူသည် အတ္တန္တပစသော အဆုံးတိုင်အောင်နာလျှင် သောတာပန် ဖြစ်ထိုက်ပါလျက် တရားမဆုံးမီ ထသွား သောကြောင့် မဂ်ဖိုလ်မှ ဆုံးရှုံးရချေသည်။ ယခုကာလ၌ မဂ်ဖိုလ်ကို ရထိုက်သော သူတို့တွင် နည်းလမ်းမှန်ကို ရပါလျက် အလျှင်းအားမထုတ်၍ ဖြစ်စေ၊ အားထုတ်ချိန် မပြည့်စုံ၍ဖြစ်စေ မဂ်ဖိုလ်ကိုမရဘဲ တဘဝဆုံးသွားရသော သူများမှာ ၎င်း **ပေဿ** မည်သောသူကဲ့သို့ပင် **ကိရိယာပရိဟာနိ**=နှလုံးသွင်းအားထုတ်မှု လိုခြင်းကြောင့် အကျိုးစီးပွားမှ ဆုံးရှုံးကြရှာလေသည်။

ထို့ပြင်-ခနဉာနိပုဏ္ဏားကြီးအား သေခါနီး၌ အရှင်သာရိပုတြာက ဝိပဿနာကို မဟောမူ၍ သမထကိုသာ ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ပုဏ္ဏားကြီးသည် သမထဈာန်ကို ပွားစေ၍ သေလေလျှင် ဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်လေ၏။ အကယ်၍ ဝိပဿနာကို ဟောခဲ့ပါလျှင် ပုဏ္ဏားကြီးသည် လူ့ဘဝ၌ပင် မဂ်ဖိုလ်ကိုရလေရာ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤခနဉာနိ၏ မဂ်ဖိုလ်ကို မရခြင်းမှာ ဟောပြောမှု လိုခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရားက အရှင်သာရိပုတြာအား အပြစ်တင်ပြီးလျှင် ဗြဟ္မာ့ပြည် သို့လိုက်၍ တရားဟောရန် မိန့်တော်မူလေသည်။ အရှင်သာရိပုတြာသည်လည်း ချက်ခြင်းကြွသွား၍ တရားဟောပြန်လေ သည်။ ထိုအခါမှစ၍ အရှင်သာရိပုတြာသည် တရားဟောလျှင် သစ္စာလေးပါးနှင့် မကင်းမူ၍သာ ဟောတော်မူသတတ်။ ယခု ကာလ၌ မဂ်ဖိုလ်ကို ရထိုက်သူဖြစ်ပါလျက် ဝိပဿနာနည်းမှန်ကို မရသောကြောင့် မဂ်ဖိုလ်မမိုး အချည်းနှီး ဘဝဆုံးသွားရ သော သူများမှာ ဤ **ခနဉာနိ**ကဲ့သို့ပင် **ကိရိယာပရိဟာနိ** = ဟောပြောမှု လိုခြင်းကြောင့် အကျိုးစီးပွားမှ ဆုံးရှုံးကြရှာလေသည်။

တမ္မဒါဒိက၏ မဂ်ဖိုလ်ကိုမရခြင်းမှာ နှလုံးသွင်းအားထုတ်မှုလိုခြင်း တည်းဟူသော ကိရိယပရိဟာနိ ကြောင့် သာလျှင်တည်း။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် တိုင်အောင် ရောက်သည်ကို ထောက်ဆ၍ “ဟောပြောမှုလဲ မလို၊ ပါပမိတ္တနှင့် စပ်၍ဖြစ် သော အန္တရာယ်လဲ မရှိ”ဟု သိအပ်၏။

ဤမျှလောက်သော ဝတ္ထုသာမကတို့ဖြင့် ပစ္စိမာဝိက၊ ဥပဋ္ဌိတညူ၊ ဝိပဋ္ဌိတညူ၊ ပုဂ္ဂိုလ် ဟုတ်ခြင်း၊ မဟုတ်ခြင်းတို့ သည် အကြောင်းမှန် မဟုတ်ကုန်။ ရှေးအဖို့က သီလမစင်ကြယ်ခြင်းမှာ ရဟန်းတို့အားသာလျှင် အန္တရာယ်ဖြစ်၍ လူတို့အား အန္တရာယ်မဖြစ်ဟူသော ဤမှတ်ချက်သည်သာလျှင် အကြောင်းမှန်ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်လောက်ပေပြီ။ သို့သော်လဲ သီလဝိသုဒ္ဓိမရှိ လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ မဖြစ်နိုင်ရာသောကြောင့် သန္တတိအမတ်ကြီး စသည်တို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံကို ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

တရားနာခါနီးမှာ ဖြစ်စေ၊ တရားနာစဉ်မှာ ဖြစ်စေ မိမိတို့ ပြုလုပ်မြဲဖြစ်သော မကောင်းမှုမျိုးကို မပြုတော့ပါဘူးဟု ကြံစည်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့ပါမူ ထိုကြံစည်ဆုံးဖြတ်မှုဖြင့်ပင် သီလဝိသုဒ္ဓိပြီးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ ကြံစည်ဆုံးဖြတ်မှု မရှိခဲ့ပါမူ ကား ရှုမှတ်မှု ဘာဝနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီးသည်ဟူ၍သာ ဆိုရန် ရှိတော့ ပေသည်။

ဘာဝနာဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီးပုံ။ ။ဉာဏေ အဝိဇ္ဇာယ အနိစ္စ နုပဿနာယ နိစ္စသညာယ ပဟာနံ သီလံ၊ ဝေရမဏိ သီလံ၊ စေတနာ သီလံ၊ သံဝရော သီလံ၊ အ-ဝိတိက္ကမော သီလံ၊ ဧဝူပါနိ သီလာနိ စိတ္တဿ အ-ဝိပုဋ္ဌိသာရာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ပါမုဇ္ဇာယ၊ ပီတိယာ၊ ပဿဒ္ဓိယာ၊ သောမနဿာယ သံဝတ္တန္တိ။ ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ ဥပသမာယ အဘိညာယ သမ္မောဓာယ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ ယော တတ္ထ သံဝရဋ္ဌော၊ အယံ အဓိသီလသိက္ခာ။ ယော တတ္ထ အ-ဝိက္ခေပဋ္ဌော၊ အယံ အဓိစိတ္တသိက္ခာ။ ယော တတ္ထ ဒဿနဋ္ဌော၊ အယံ အဓိပညာသိက္ခာ။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော် အချို့ကို ချန်ထား၏။ အလိုရှိ လျှင် ကျမ်းရင်းနံပါတ် ၄၅-၄၆-၅၇ ကြည့်၍ ယူပါလေ။)

ဉာဏေ၊ နာမရူပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာယ၊ ၎င်းဉာဏ်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော မောဟ အဝိဇ္ဇာကို။ (မဟာဋီကာ ၁-၇၈နှင့် အညီပင်တည်း။) အနိစ္စာနုပဿနာယ၊ သမ္မာသန အနိက္ခိတနံ စသည်တို့ဖြစ် သော အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့်။ နိစ္စသညာယ၊ နိစ္စသညာကို။ ပဟာနံ၊ ပယ်ခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလ မည်၏။ ဝေရမဏိ၊ ကြံခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။ စေတနာ၊ စေတနာသည်။ သီလံ၊ သီလ မည်၏။ သံဝရော၊ ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းခြင်း သည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။ အ-ဝိတိက္ကမော၊ မလွန်ကျူးခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလ မည်၏။ ဧဝူပါနိ သီလာနိ၊ ဤသို့သော သီလတို့သည်။ စိတ္တဿ အ-ဝိပုဋ္ဌိသာရာယ၊ စိတ်နှလုံး၏ သာရွှင်ခြင်းငှါ။ သံဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ပါမုဇ္ဇာယ၊ အနည်းငယ် နှစ်သိမ့် အားရခြင်းငှါ။ ပီတိယာ၊ များစွာ နှစ်သိမ့်အားရခြင်းငှါ။ ပဿဒ္ဓိယာ၊ ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းချမ်းခြင်းငှါ။ သောမနဿာယ၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်းငှါ။ သံဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါယ၊ ဧကန် ငြီးငွေ့ခြင်းငှါ။ ဝိရာဂါယ၊ ဧကန် တပ်မက်ခြင်းငှါ။ နိရောဓာယ၊ ဧကန် ချုပ်ခြင်းငှါ။ ဥပသမာယ၊ ဧကန် ငြိမ်းခြင်းငှါ။ အဘိညာယ၊ ဧကန် အထူးသိခြင်းငှါ။ သမ္မောဓာယ၊ ဧကန် အမှန်အတိုင်း သိခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာနာယ၊ ဧကန် ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်အလိုငှါ။ သံဝတ္တန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ တတ္ထ၊ ထို ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌။ ယော သံဝရဋ္ဌော၊ အကြင် စောင့်စည်းခြင်းသဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤစောင့်စည်းခြင်း သဘောသည်။ အဓိသီလသိက္ခာ၊ အဓိသီလသိက္ခာပေတည်း။ တတ္ထ၊ ထိုဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၌။ ယော အဝိက္ခေပဋ္ဌော၊ အကြင် မပျံလွင့်ခြင်း သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤမပျံလွင့်ခြင်း သဘောသည်။ အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာပေတည်း။ တတ္ထ၊ ထို ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌။ ယော ဒဿနဋ္ဌော၊ အကြင် မြင်ခြင်း သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤ မြင်ခြင်းသဘောသည်။ အဓိပညာသိက္ခာ၊ အဓိပညာ သိက္ခာပေတည်း။

ပဟာနသီလ ဟူရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ကား- ဘယ်ရုပ်မျှသာ ရှိသည်ဟု သိသောဉာဏ်ဖြင့် “ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ” ဟု သိမှားသော အဝိဇ္ဇာကိုပယ်၏။ အကြောင်းနှင့်အကျိုးမျှသာ ရှိသည်ဟုသိသောဉာဏ်ဖြင့် သတ္တဝါအလိုလို ဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ ဘုရားသခင်၊ ဗြဟ္မာ၊ သိကြားတို့က ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း သိမှားသော အဝိဇ္ဇာကိုပယ်၏။ မမြဲဟုသိသောဉာဏ်ဖြင့် ထင်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၌ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကိုပယ်၏။ **“ပယ်”** ဟူသည်မှာလဲ အလင်းပေါ်လျှင် အမှောင် ပျောက်သကဲ့သို့ အမှန်သိမှုပေါ်ခြင်းကြောင့် အမှားသိမှု ရှေ့ဆောင်သော ကိလေသာတို့၏ ပျောက်ကွယ်ခြင်း၊ ဖြစ်ခွင့်မရခြင်း၊ မဖြစ်ထိုက်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသို့ ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရခြင်းကြောင့် နောက်နောက်ကာလ၌ ဝိပဿနာစသော ကုသိုလ်တို့ သည်သာ ဆက်လက်၍ ဖြစ်မြဲ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ကုန်၏။

ဤသို့ဖြစ်ရာ၌ နောက်နောက် ကုသိုလ်တို့၏ ဖြစ်မှုသည် “ရှေးရှေး ဝိပဿနာကြောင့် ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရမှု တည်းဟူသော” ပယ်ခြင်းလျှင် တည်ရာရှိ၏။ ထိုပယ်မှုကြောင့်ပင် နောက်နောက်ကာလ၌ အကုသိုလ်နှင့် မရောဘဲ ကုသိုလ် ချည်းသာလျှင် မြဲမြံတည်တံ့စွာလဲ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုပယ်မှုသည် နောက်နောက် ကုသိုလ်တို့၏တည်ရာ **ဥပဓာရဏ**လဲဖြစ် ၏။ ၎င်းကုသိုလ်တို့ကို မြဲမြံတည်တံ့စေသော **သမာဓာန**လဲ ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဥပဓာရဏ၊ သမာဓာန ၂-ပါးလုံး ဖြစ်သော ကြောင့် **ထိုပယ်ခြင်း**ကိုပင် **ပဟာနသီလ**ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဝိပဿနာကြောင့် ကိလေသာ မဖြစ်ထိုက်ခြင်းသည်ပင် သီလ

မည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝေရမဏိ သီလစသည်တို့၌လဲ ဥပဓာရဏ သမာဓာန ၂-ပါးလုံး ဖြစ်၍ သီလမည်ပုံကို နည်းတူပင် သိပါလေ။

ဝေရမဏိသီလ။ ။ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ဝိရတီစေတသိက်တို့ မဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာအလုံးစုံတို့၌ မိန့်ဆိုကြ၏။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ဒုစရိုက် ဒုရာဇိဝအလုံးစုံတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် ကြည့်ရှောင်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်သည် သာတည်း။ အဘယ်ကဲ့သို့ နည်းဟူမူ-မဂ်ဝိရတီတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုကုန်၏။ ထိုအခိုက်၌ ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုကို အာရုံပြုခြင်း၊ ကြည့်ရှောင်မည်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းများ မရှိချေ။ သို့သော်လဲ ဒုစရိုက် ဒုရာဇိဝတို့ကို သမုဇ္ဈဒပဟာန် အလိုအားဖြင့် ပယ်တတ်သောကြောင့် ကြည့်ရှောင်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်ကုန်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

ပြီးစေနိုင်ပုံကား။ ။နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်စသည်တို့ ဖြစ်လတ်သော် ထိုရှုမှတ်မိသော အာရုံတို့၌ “ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ”ဟု စွဲလမ်းခြင်း၊ “သတ္တဝါ အလိုလိုဖြစ်သည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း၊ “မြဲသည် ချမ်းသာသည် ငါကောင် ဟုတ်သည်”ဟု စွဲလမ်းခြင်းတည်းဟူသော ကိလေသာတို့ မဖြစ်ထိုက်ကုန်ပြီ။ ဤသည်ကား အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းခြင်းပင်တည်း။ ကိလေသာ မဖြစ်ထိုက်သောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါစသည်ဖြင့် ကြံစည်မှု ပရိယုဋ္ဌာန် မဖြစ်ရပြီ။ မကြံစည်မိသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါစသည် ထင်မှတ်လျက် ပါဏာတိပါတ စသည်ကို မကျူးလွန်ရပြီ။ ဤသို့ အာရမ္မဏာနုသယမှ ဝိတိက္ကမအထိ ကိလေသာတို့ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် စသည်တို့ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ထိုကိလေသာတို့မှ ကြည့်ရှောင်မှုပြီး၏။ ထို့ကြောင့် ဝေရမဏိသီလဟု ဟောတော်မူသည်။

စေတနာသီ။ ။ရှုမှတ်ပြီးအောင် လှုံ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု စေတနာသည် ရှုမှတ်တိုင်း ပါဝင်လျက်ဖြစ်၏။ စောင့်စည်းမှုကင်းသော ပကတိလူတို့အား ဤစေတနာသည် မကောင်းမှုကို ပြုဖြစ်အောင် လျင်မြန်စွာ လှုံ့ဆော်ပေးတတ်၏။ ယောဂီတို့အား သဒ္ဓါ ဆန္ဒ ဝီရိယ ညံ့သောအခါ ရှုမှတ်မှု၌ လှုံ့ဆော်မှုအားနည်း၏။ များစွာမထင်ရှားချေ။ သဒ္ဓါ ဆန္ဒ ဝီရိယ ထက်သန်သော အခါ၌ကား ထက်သန်ထင်ရှား၏။ ဤစေတနာ၏ လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ရှုမှတ်မှုကိစ္စ ပြီးစီးနိုင်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ စေတနာသည် ကုသိုလ်တရားတို့၏ ဥပဓာရဏ၊ သမာဓာနဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းကိုပင် သီလဟု ဟောတော်မူသည်။

သံဝရသီလ။ ။ဣန္ဒြိယသံဝရအရာ၌ ပြခွဲသော သံဝရငါးပါးသည် သံဝရသီလ မည်၏။ ဝိပဿနာ ရှုသောသူသည် ရှုတိုင်း ရှုတိုင်း ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ပါဝင်သော ၎င်းသံဝရငါးပါးဖြင့် အသံဝရတရားတို့ မဖြစ်ရအောင် ပိတ်ဆို့ စောင့်ရှောက်နေသည်မည်၏။ သီးသန့်အားဖြင့်သော်ကား သတိ၊ ဉာဏ၊ ခန္တိ၊ ဝီရိယတို့ကိုသာ သံဝရသီလဟု ယူရာ၏။

အဝီတိက္ကမသီလ။ ။ရှုမှတ်၍ အမှန်အတိုင်း သိသောစိတ်သည် သိမှားမှု မောဟ စသည်တို့အား ဖြစ်ခွင့် မပေးသောကြောင့်၊ ထိုမောဟစသည်တို့ကို မလွန်ကျူးသည်၊မရောက်သည်မည်၏။ ထင်ရှားစေအံ့-ပါဏာတိပါတ စေတနာဖြစ်လျှင် ထိုပါဏာတိပါတသို့ လွန်ကျူးသည်၊ ရောက်သည်မည်၏။ ပါဏာတိပါတမှ ကြည့်လိုသောစိတ်ဖြစ် မလွန်ကျူးသည်၊ မရောက်သည်မည်၏။ ဤအတူပင် မရှုသောစိတ်သည် အနုသယ၊ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝိတိက္ကမကိလေသာတို့အား ဖြစ်ခွင့်ပေးသောကြောင့် ထိုကိလေသာများသို့ လွန်ကျူးသည်မည်၏။ ရှုသောစိတ်သည်ကား ထိုကိလေသာတို့အား ဖြစ်ခွင့်မပေးသောကြောင့် ထိုကိလေသာတို့သို့ မလွန်ကျူးသည်မည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရှုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပင် အဝီတိက္ကမသီလဟု ဟောတော်မူသည်။

ဤသီလငါးမျိုးတို့တွင် စေတနာသီလ၊ သံဝရသီလတို့၌သာလျှင် တရားကိုယ် သီးသန့်ရ၏။ ပဟာနသီလမှာ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်း၊ ကိလေသာတို့၏ မဖြစ်ထိုက်ခြင်း၊ ဖြစ်ခွင့်မရခြင်း၊ ကင်းခြင်းမျှသာတည်း။ ဝေရမဏိသီလ၊ အဝီတိက္ကမသီလတို့သည်ကား-ဝေရမဏိဝသေန အဝီတိက္ကမဝသေန စေတသော ပဝတ္တိသဗ္ဗာဝံ သန္တာယ ဝုတ္တာ-ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ-တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ် သာလျှင်တည်း။ သို့သော်လဲ သီးခြားသီလများဖြစ်သော စေတနာနှင့်၊ သံဝရတို့မှ ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုသာ ဝေရမဏိသီလ၊ အဝီတိက္ကမသီလဟု မှတ်ရာ၏။

ဤသို့ ခွဲခြားရာ၌ ဝေရမဏိသီလနှင့် အဝီတိက္ကမသီလတို့သည် အရ တရားကိုယ် တူကြသော်လဲ အနုသယ၊ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝိတိက္ကမ ကိလေသာတို့မှ ကြည့်ရှောင်မှု ပြီးခြင်းကြောင့် ဝေရမဏိသီလဟုဆိုသည်။ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ခွင့်မပေးသော အားဖြင့် ထိုကိလေသာတို့ကို မလွန်ကျူးခြင်း၊ မရောက်ခြင်းကြောင့် အဝီတိက္ကမ သီလဟု ဆိုသည်။ ဤသို့ ထူးသေးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။

ယော တတ္ထ သံဝရဋ္ဌော စသည် အဓိပ္ပါယ်ကား-ပဟာန၊ ဝေရာမဏိ၊ စေတနာ၊ အဝီတိက္ကမ ဟူသော ဤသီလ ၄-မျိုးကို သီလသံဝရဟု မှတ်ရာ၏။ ရှုအပ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ ပြေးဝင်သကဲ့သို့ ထင်သော သတိသည် သတိသံဝရ မည်၏။ သိသောဉာဏ်သည် ဉာဏသံဝရ မည်၏။ ထင်တိုင်းသောအာရုံ၌ မပြစ်မှား တတ်သော (ဝါ) ပြစ်မှားမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အဒေါသသည် ခန္တိသံဝရ မည်၏။ အားထုတ်မှု ဝီရိယသည် ဝီရိယသံဝရ မည်၏။ ဤသံဝရ ငါးပါးတည်းဟူသော

စောင့်စည်းခြင်းသဘောသည် ရှုတိုင်းရှုတိုင်းသော ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ပြည့်စုံစွာဖြစ်၏။ ဤစောင့်စည်းမှု သံဝရငါးပါးသည် ဝိပဿနာစိတ် တချက်တချက်၌ ပြီးစီးသော အဓိသီလသိက္ခာ မည်၏။

ဤသို့ဆိုရာ၌ ဉာဏ်၊ သတိ၊ ဝီရိယတို့ကို သီလဟုဆိုခြင်းမှာ ပရိယာယ်မျှသာတည်း။ မုချအားဖြင့်သော်ကား ဉာဏ်သည် ပညာက္ခန္ဓာ အစစ်ဖြစ်၏။ သတိ၊ ဝီရိယတို့သည်လည်း သမာဓိက္ခန္ဓာ၌သာ ဝင်ကုန်၏။

ထို့ပြင်-ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ သီလလေးပါးလုံး ပြည့်စုံပုံကိုလဲ ဤသို့သိအပ်၏။ သီလသံဝရဟု ပြခဲ့သော ပဟာနု၊ ဝေရမဏိ၊ စေတနာ၊ အဝိတိက္ကမ သီလတို့ဖြင့် ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလနှင့်၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ သီလ တို့သည် ပြီးစီးပြည့်စုံကုန်၏။ **အကြောင်းမူကား**- ပဟာနုသီလ စသည်တို့ဖြင့် အနုသယ၊ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝိတိက္ကမကိလေသာ အလုံးစုံပင် ဖြစ်ခွင့်မရှိဖြစ်၍ ကိုယ်၊ နှုတ်တို့ဖြင့် လွန်ကျူးမှု အလျှင်းမဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။

သတိ၊ ဉာဏ်၊ ခန္တီ၊ ဝီရိယသံဝရတို့သည် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလတို့ ပေတည်း။ ထိုသံဝရ ၄-ပါးတို့တွင် ပစ္စည်းတို့ကို သုံးဆောင်သောကာလ၌ ရှုမှတ်၍သိသော ဉာဏ်သံဝရသည်ကား ပစ္စယသန္နိဿိတသီလကို ပြီးစီးပြည့်စုံစေ၏။ အကြောင်းမူကား-ဆင်ခြင်၍သုံးဆောင်ရမည်ဟု ဘုရားဟောတော်မူခဲ့သည်မှာ ပစ္စည်းနှင့်စပ်၍ ကိလေသာမဖြစ်စေရန် အတွက်သာတည်း။ ဆင်ခြင်မှုဖြင့် ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝိတိက္ကမတို့ကိုသာ ပယ်နိုင်၏။ အနုသယ ကိုကား မပယ်နိုင်။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ကား ထိုပစ္စည်းတို့နှင့်စပ်၍ ဖြစ်ထိုက်သော အနုသယကိုပါ ပယ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဉာဏ်သံဝရဖြင့် ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ အပြည့်အစုံ စင်ကြယ်သည်ကို မြဲမြံစွာ မှတ်အပ်၏။

ဘာဝနာဖြင့် ပြီးစီးပုံ။ ။ဘာဝနာအရာ၌ အစဉ်အဆက် ချွတ်ယွင်းခဲ့ကြသောကြောင့် ပစ္စဝေက္ခဏာကို “ဘာဝနာထက်ကြီးလေး မြင့်မြတ်သည်”ဟု ထင်တတ်ကြ၏။ ထိုသို့ထင်သောကြောင့် ဘာဝနာဖြင့် ဆင်ခြင်မှု ပြီးကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီးသော အသင့်ယုတ္တိမျှဖြင့် အချို့က မယုံကြည်နိုင်ဘဲ ရှိရာသေး၏။ အမှန်အားဖြင့်ဆိုလျှင် - သမထ၊ ဝိပဿနာတို့သည် ပစ္စဝေက္ခဏာနှင့် မနှိုင်းယှဉ်သာအောင်ပင် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်ကုန်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ဘာဝနာတပါးပါးကို လက်ဖျစ်တဘွက်ခန့်မျှ နှလုံးသွင်းမှုဖြင့်သော်လဲ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ ပြီးစီးကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်ပင် ဟောတော်မူခဲ့ပေသည်။ ဧကရုံတ္တရမ္မ ထိုပါဠိတော်အချို့ကို ထုတ်ပြပေအံ့။ ရဟန်းတော်တို့၏ အတွက်သာတည်း။

အစ္ဆရာသင်္ဘာတမတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု မေတ္တာစိတ္တံ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ မနသိကရောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရိတ္တဇ္ဈာနော ဝိဟရတိ၊ သတ္ထု သာသနကရော၊ ဩဝါဒပတိကရော၊ အမောယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဘုဇ္ဇတိ၊ ကော ပန ဝါဒေါ၊ ယေ နံ ဗဟုလီကရောန္တိ။ (အံ ၁-၉-အစ္ဆရာသင်္ဘာတဝဂ်)

အစ္ဆရာသင်္ဘာတမတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ၊ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ၊ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ အာတာပိ သမ္မဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနသံ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အရိတ္တဇ္ဈာနော ဝိဟရတိ၊ သတ္ထု သာသနကရော၊ ဩဝါဒပတိကရော၊ အမောယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဘုဇ္ဇတိ၊ ကော ပန ဝါဒေါ၊ ယေ နံ ဗဟုလီကရောန္တိ။ (အံ ၁-၄၁- အပရအစ္ဆရာသင်္ဘာတဝဂ်)

ပဌမသုတ်၏ အနက်။ ။ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ မေတ္တာစိတ္တံ၊ သတ္တဝါတို့အား စီးပွားချမ်းသာ ဖြစ်စေလိုသောစိတ်ကို။ အစ္ဆရာသင်္ဘာတမတ္တမ္ပိ၊ လက်ဖျစ်တတွက် ခန့်မျှသော်လဲ။ စေ အာသေဝတိ၊ အကယ်၍ မှီဝဲငြားအံ့။ စေ ဘာဝေတိ၊ အကယ်၍ ဖြစ်စေငြားအံ့။ စေမနသိကရောတိ၊ အကယ်၍ နှလုံးသွင်းငြားအံ့။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အယံ ဘိက္ခု၊ ဤသို့သော ရဟန်းကို။ အရိတ္တဇ္ဈာနော ဝိဟရတိ၊ ရှုမှတ်စွာမကင်းဘဲ နေသူဟူ၍။ သတ္ထု သာသနကရော၊ ဘုရား၏ အဆုံးအမကိုပြုသူဟူ၍။ သတ္ထု ဩဝါဒပတိကရော၊ ဘုရား၏ဩဝါဒကို လိုက်နာသူဟူ၍ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ၊ တိုင်းသားပြည်သူတို့ ကြည်ဖြူ၍ လှူအပ်သောဆွမ်းကို။ အမောယံ ဘုဇ္ဇတိ၊ အချည်းနှီး မဖြစ်စေဘဲ သုံးဆောင်သူဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ယေ၊ အကြင်ရဟန်းတို့သည်။ နံ၊ ထိုမေတ္တာစိတ်ကို။ ဗဟုလီ ကရောန္တိ၊ အကြိမ်များစွာပြုကုန်၏။ တေသု၊ ထိုရဟန်းတို့၌။ ဝါဒေါ၊ ရှုမှတ်မကင်းဘဲနေသူ၊ ဘုရားအဆုံးအမကို လိုက်နာ၍ကျင့်သူ၊ အကျိုးများစေလျက် ဆွမ်းကိုသုံးဆောင်သူဟူ၍ ပြောဆိုဘွယ်သည်။ ကော ပန၊ အဘယ်မှာ ရှိပါတော့အံ့နည်း။ ဝါ၊ မုချ ဆိုအပ်တော့သည်သာတည်း။

ဒုတိယသုတ်၏ အနက်ကား လွယ်ပြီ။ ထိုတွင် ပဌမသုတ်၌ **မေတ္တာစိတ်** ဟူသည်မှာ-“မေတ္တာယ သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေါ နာမ နေဝ အပ္ပနာ၊ န ဥပစာရော၊ သတ္တာနံ ဟိတဖရဏမတ္တမေဝ”-စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “ဣဓ ပန မေတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေန ဟိတဖရဏပုတ္တနမတ္တနေဝ အာသေဝတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော”-ဟူ၍၎င်း ဆိုသောအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ,-ဥပစာရ၊ အပ္ပနာဈာန်တို့ မဟုတ်သေး၊ သူခပ်သိမ်းပင် နှလုံးသွင်းနိုင်ကောင်းသော မေတ္တာစိတ် သာမန်မျှသာတည်း။

သို့ဖြစ်၍ ဤသုတ်တို့ဖြင့် ပြဆိုလိုသည်မှာ ထိုသို့သော မေတ္တာစိတ်ကို ဖြစ်စေ၊ ထိုမှတစ်ပါးသော သမထ ဘာဝနာကို ဖြစ်စေ၊ ကာယာနုပဿနာစသော ဝိပဿနာကိုဖြစ်စေ၊ လက်ဖျစ်တတွက် ခန့်မျှသော်လဲ နှလုံးသွင်း ဖြစ်ပွားစေလျှင်၊ ထိုသို့ သောရဟန်းသည် ဘုရား၏အဆုံးအမကို လိုက်နာ၍ ကျင့်သောကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်၌ ပါဝင်ပြီဖြစ်သည့်အတွက်၊ ဒါယကာတို့၏ဆွမ်းကို ထိုသို့သောရဟန်း၏ သုံးဆောင်မှုသည် အကျိုးများလှပြီဟူ၍၎င်း၊ အာနဏျပရိဘောဂ၊ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ၊ သာမိပရိဘောဂမည်ပြီ ဟူ၍၎င်း ဆိုအပ် ဆိုထိုက်ချေသေး၏။ မပြတ်မစဲ အားထုတ်နေသူမှာကား ဆိုဘွယ်ရာပင် မရှိ တော့ပြီဟု ပြဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ ဖွင့်ပြ၏။

ဘူတတီတိ စတ္တာရော ပရိဘောဂါ၊ ယေယျပရိဘောဂေါ၊ ဣဏ၊ ဒါယဇ္ဇ၊ သာမိပရိဘောဂေါ။ (ပေ။ ဝိတ္တာရ) တတ္ထ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ အ-မောယော ဟောတိ။ အတ္ထရာသယံတမတ္တမ္ပိ မေတ္တာ စိတ္တံ အာသေဝန္တော ဘိက္ခု ရဋ္ဌပိဏ္ဍဿ သာမိကော ဟုတွာ အနဏော ဟုတွာ ဒါယာဒေါ ဟုတွာ ပရိဘူတတီတိ ပိဿ အမောယော ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ။ အတ္ထရာသယံတမတ္တမ္ပိ မေတ္တံ အာသေဝန္တဿ ဘိက္ခုနော ဒိန္နဒါနံ မဟတ္တိယံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ မဟာနိသံသံ မဟာဇုတိကံ မဟာဝိပွါရန္တိ ပိဿ အ-မောယော ရဋ္ဌပိဏ္ဍပရိဘောဂေါ။ ယေ ပန ဣမံ မေတ္တာစိတ္တံ ဗဟုလံ အာသေဝန္တိ ဘာဝေန္တိ ပုနပ္ပနံ ကရောန္တိ၊ တေ အမောယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ပရိဘူတန္တိတိ ဧတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ ကိ။ ဧဝရူပါ ဟိ ဘိက္ခု ရဋ္ဌပိဏ္ဍဿ သာမိနော အနဏာ ဒါယာဒါ ဟုတွာ ပရိဘူတန္တိ။ (အံ-ဋ္ဌ ၁-၅၄)

အဓိပ္ပါယ် အကျဉ်းကား။ ။လက်ဖျစ် တတွက် ခန့်မျှသော်လဲ မေတ္တာကို ပွားသော ရဟန်း၏ ဆွမ်းကို သုံးဆောင်ခြင်းသည် မိမိ၏အကျိုးများခြင်း၊ ဆွမ်းဒါယကာတို့၏ အကျိုးများခြင်း၊ ဟူသော ဤအကြောင်း ၂-ပါးကြောင့် **အမောယပရိဘောဂ** = အချည်းနှီးမဖြစ်သော သုံးဆောင်ခြင်းမည်၏။ မိမိ၏အကျိုးများပုံကား-မေတ္တာကို ပွားစေ၍ သုံးဆောင်ခြင်းကြောင့် **သာမိပရိဘောဂ**=ဆွမ်း၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်လျက် သုံးဆောင်ခြင်း၊ **အာနဏျပရိဘောဂ**=ကြွေးမြီကင်းလျက် သုံးဆောင်ခြင်း၊ **ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ**=အမွေခံဖြစ်လျက် သုံးဆောင်ခြင်း၊ များသာလျှင်ဖြစ်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်သောလဲ ဣဏပရိဘောဂမဖြစ်ပြီ (**အနဏော ဟုတွာ**ကို အထူးသတိ ပြုပါလေ) ထို့ပြင်၊ သုံးဆောင်မှုနှင့် စပ်၍ မေတ္တာဘာဝနာ ကုသိုလ်လဲ ဖြစ်ပွား၏။ ဤသည်ကား မိမိ၏ အကျိုးများမှု တို့ပေတည်း။ ဆွမ်းဒါယကာ၏ အကျိုးများပုံကား-ဘာဝနာကို ပွားစေသော ရဟန်းသည် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်ကို ရအောင်အားထုတ်သော အဋ္ဌမကဒက္ခဏေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အလတ်စားအဖြစ်သို့ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များအား လူမိသော ဒါယကာသည် များပြားကြီးကျယ်စွာသော ဒါန၏အကျိုးကို ရနိုင်၏။ ဤသည်ကား ဒါယကာ၏ အကျိုးများပုံတည်း။ ဤသို့ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်လုံး အကျိုးများစေနိုင်သောကြောင့် အ-မောယပရိဘောဂမည်၏။ မေတ္တာဘာဝနာ ကို မပြတ်အားထုတ်နေသော ရဟန်းတို့၌ကား ဆိုဘွယ်ရာမရှိပြီ။ ထိုသို့သော ရဟန်း တို့သည်ကား ဆွမ်း၏ပိုင်ရှင်အစစ်၊ ကြွေးမြီကင်းသူအစစ်၊ အမွေခံအစစ်ဖြစ်၍သာလျှင် သုံးဆောင်ကြသည် မည်ပါ၏ ဟူလို။

အဋ္ဌကထာ၌ မေတ္တာကိုသာ တိုက်ရိုက်ဖွင့်ပြသောကြောင့် “မေတ္တာတခုတည်းသာ ဤသို့ အကျိုးများစေနိုင်သည်” ဟူ၍ကား မမှတ်အပ်။ ပါဠိတော်၌ သမထဘာဝနာ အလုံးစုံ၊ ဈာန်သမာပတ် အလုံးစုံ၊ ကာယာနုပဿနာစသော ဝိပဿနာ အလုံးစုံတို့ကိုလဲ နည်းတူချည်းသာ ဟောတော်မူပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ဘာဝနာ အလုံးစုံပင် ဤသို့ အကျိုးများစေနိုင်သည် ချည်းသာဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ အခြားဘာဝနာတို့ကို မဖွင့်ပြခြင်းမှာ အစဆုံးဖြစ်သော ဤမေတ္တာသုတ်၌ ဖွင့်ပြပြီး သောနည်း ရှိခြင်းကြောင့်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ **ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပစ္စယသန္နိသိတသီလ ပြီးစီးပြည့်စုံသည်ကို နိဿံသယ မှတ်ပါလေ။**

ဤမျှသောစကားအစဉ်ဖြင့် လူတို့အား ရှေးအဖို့ကြာမြင့်စွာက သီလစောင့်ခဲ့သည် ဖြစ်စေ၊ မစောင့်ခဲ့သည် ဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် **သီလ ၄**-ပါးလုံး ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်လျက် သီလဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှား သိနိုင်ပြီ။ သို့သော်လဲ၊ ဘာဝနာဖြင့်သာ သီလဝိသုဒ္ဓိပြီးသောသူ၏ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပွားစေခြင်းသည် “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ” ဟူသော ဒေသနာအရအားဖြင့် အဘယ်သီလ၌ အဘယ်သို့ တည်၍ ပွားစေခြင်းပါနည်း ဟူငြားအံ့။

သီလ၌တည်၍ပွားစေပုံ။ ။ခပ်သိမ်းသော ယောဂီတို့၏ သမာဓိ၊ ပညာကို ပွားစေခြင်းသည် ဥပနိဿယ ပစ္စည်း ဖြစ်သော **ပုဗ္ဗဘာဂသီလ**နှင့်၊ နိဿယ ပစ္စည်းဖြစ်သော **သဟဇာတသီလ**တို့၌ ဥပနိဿယ အလို နိဿယအလိုအားဖြင့် တည်မှီ၍ ပွားစေ ခြင်းချည်းသာတည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့ -

ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ။ ။ရှည်မြင့်စွာသော ကာလမှစ၍ဖြစ်စေ၊ အားထုတ်ခါနီးမှဖြစ်စေ၊ စောင့်ရှောက် ဆောက်တည်အပ်သော သီလရှိသူအား ထိုသီလသည် ဖြစ်လတံ့သော ဝိပဿနာ သမာဓိ၊ ပညာ၊ မဂ် သမာဓိ၊ ပညာတို့၏ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း ဖြစ်သော တည်ရာမှီရာ မည်၏။ စောင့်ရှောက် ဆောက်တည်အပ်သော သီလရှိသည် ဖြစ်စေ၊ မရှိသည် ဖြစ်စေ၊ ရှေးရှေးသော ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်ဖိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ပါဝင်သော သီလသည်လည်း နောက်နောက်သော ဝိပဿနာ သမာဓိ၊ ပညာ၊ မဂ် သမာဓိပညာတို့၏ **ပကတူပနိဿယ** ပစ္စည်းဖြစ်သော တည်ရာမှီရာ မည်၏။

နိဿယပတိဋ္ဌာ။ ။အသီးအသီးသော ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ပါဝင်သောသီလသည် ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ် အသီးအသီး၌ ပါဝင်သော သမာဓိ၊ ပညာတို့၏ သဟဇာတနိဿယပစ္စည်းဖြစ်သော တည်ရာမှီရာမည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရှေးအဖို့ကပင် သီလဝိသုဒ္ဓိပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပနိဿယသီလ၊ နိဿယသီလ ၂-မျိုးလုံး၌ တည်၍ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပွားစေသည် မည်၏။

ဝိပဿနာဖြင့်သာလျှင် သီလဝိသုဒ္ဓိပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ပဌမဆုံး ရှုမှတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ သဟဇာတနိဿယ ဖြစ်သော သီလ၌သာလျှင်တည်၍ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပွားစေသည်မည်၏။ ဒုတိယအကြိမ် ရှုမှတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ် စသည်တို့၌ကား ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ၊ နိဿယပတိဋ္ဌာဖြစ်သော သီလ ၂-မျိုးလုံး၌ပင် ဝိပဿနာ သမာဓိ၊ ပညာ၊ မဂ် သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပွားစေသည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြတော်မူလေသည်။

ပတိဋ္ဌာယာတိ ဒုဝိဇာ ပတိဋ္ဌာ နိဿယူ - ပနိဿယဘောဒတော။ တတ္ထ ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ လောကီယာ၊ ဣတရာ လောကုတ္တရာ အဘိန္နိတွာ ဂဟေဏေ။ ဘိန္နိတွာ ပန ဂဟေဏေ “ယထာ လောကီယ စိတ္တုပ္ပါဒေသု သဟဇာတာနံ၊ ပုရိမပစ္စိမာနဉ္စ ဝဿေန နိဿယူပနိဿယပတိဋ္ဌာ သမ္ဘဝတိ”။ ဧဝံ လောကုတ္တရေသု ဟေဋ္ဌိမ မဂ္ဂဖလ သီလဝဿေန ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာပိ သမ္ဘဝတိ။ “ပတိဋ္ဌာယာ”တိ စ ပဒဿ ယဒါ ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ အဓိပ္ပေတာ၊ တဒါ “သဒ္ဓံ ဥပနိဿယာ” တိအာဒိသု ဝိယ ပုရိမကာလကိရိယာဝဿေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေနာဟ “ပုဗ္ဗေဝ ခေါ ပနဿ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ အာဇီဝေါ သုပရိ သုဒ္ဓေါ ဟောတိ”တိ။ ယဒါ ပန နိဿယပတိဋ္ဌာ အဓိပ္ပေတာ၊ တဒါ “စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စာ”တိ အာဒိသု ဝိယ သမာနကာလကိရိယာ ဝဿေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၁-၁၃)

မြန်မာပြန်။ ။ပတိဋ္ဌာယ ဟူရာ၌ တည်ရာသည် နိဿယ၊ ဥပနိဿယ အပြားအားဖြင့် ၂-မျိုး ပြား၏။ ထို ၂-မျိုးတို့တွင် မဂ် သမာဓိ ပညာ ၄-မျိုးကို မခွဲဘဲ ယူလျှင်၊ လောကီသီလသည် ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာတည်း။ လောကုတ္တရာ သီလသည် နိဿယပတိဋ္ဌာတည်း။ မဂ် ၄-ပါးကို ခွဲ၍ ယူလျှင်ကား “လောကီဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ တကွဖြစ်သော သီလနှင့် သမာဓိ ပညာတို့၏ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော သီလနှင့်၊ နောက်အဖို့၌ဖြစ်သော သမာဓိ ပညာတို့၏ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ နိဿယပတိဋ္ဌာ၊ ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာ၊ ၂ မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်သကဲ့သို့” ဤနည်းတူပင်၊ လောကုတ္တရာ သီလတို့တွင် အောက်အောက် မဂ်သီလ၊ ဖိုလ်သီလတို့ အလိုအားဖြင့် ဥပနိဿယ ပတိဋ္ဌာသည်လည်း ဖြစ်သင့်သေး၏။ (အောက်အောက် မဂ်ဖိုလ်သီလသည် အထက် အထက် မဂ် သမာဓိ ပညာတို့၏ ဥပနိဿယ ပစ္စည်းဖြစ်၍ ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာလဲ ဖြစ်နိုင်ပါ၏ ဟူလို)။ သည်မျှသာ မကသေး ဥပနိဿယပတိဋ္ဌာကို ဆိုလိုလျှင်၊ သဒ္ဓံ ဥပနိဿယ စသည်တို့၌ကဲ့သို့ ပတိဋ္ဌာယပုဒ်၏ ပုဗ္ဗကာလကိရိယာ အလိုအားဖြင့်သိအပ်၏။ (သီလေ ပတိဋ္ဌာယ-သီလ၌ တည်ပြီး၍ ဤသို့ အနက်ပေးရမည်ဟူလို)။ ထို့ကြောင့် “ဤ ရဟန်း၏ ကာယကံ ဝစီကံ အာဇီဝသည် ရှေးကပင် စင်ကြယ်သည်”ဟု ဟောတော်မူပြီ။ နိဿယပတိဋ္ဌာကို ဆိုလိုလျှင်ကား စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ စသည်တို့၌ကဲ့သို့ သမာနကာလကိရိယာ အလိုအားဖြင့် အနက်ကိုသိအပ်၏။ ။(သီလေ ပတိဋ္ဌာယ-သီလ၌ တည်ဆဲဖြစ်၍ - ဝါ - တည်လျက် ဤသို့ အနက်ပေးရမည် ဟူလို)။

အထူးမှတ်ဖွယ်။ ။ဘာဝနာဖြင့်ပင် သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီးနိုင်ကြောင်းကို ကျယ်ဝန်းစွာ ပြဆိုခဲ့သည်မှာ “ဘာဝနာကို အားထုတ် လိုလျှင်၊ သီလကို စင်ကြယ်အောင် ကြာမြင့်စွာစောင့်ထိန်းနေရဦးမည်၊ ထို့နောင်မှသာလျှင် ဘာဝနာကို အားထုတ်ကောင်း သည်။ ယခုမှ သီလဆောင်တည်၍ ယခုချက်ခြင်း အားထုတ်ကောင်း” ဟူ၍ ယူဆပြောဆိုသော သူတို့အား၎င်း၊ ထိုသို့သော စကားကို ယုံကြည်သောသူတို့အား၎င်း၊ ဘာဝနာအလုပ်၏ အနှောင့်အယှက် မဖြစ်ပါစေလင့်၊ မကဲ့ရဲ့အပ်သည်ကို ကဲ့ရဲ့ပြစ် မှား၍ အကုသိုလ်အပြစ် မဖြစ်ပါစေလင့်ဟု မြှော်လင့်တောင့်တ၍သာလျှင် ပြဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။ သီလကို မရိုမသေပြုစေလို ၍ ပြဆိုခြင်းကား မဟုတ်ပေ။

အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။ ။သီလသည် အလေးပြုထိုက်သော အကျင့်ပေတည်း။ အပါယ် ၄-ပါး၌ အတိဒုက္ခ ရောက်လျက် နေကြသော သတ္တတို့တွင် သီလပျက်မှုကြောင့် ကျရောက်ရသော သူတို့သည် တရာလျှင် ၉၉-ယောက်ထက် မနည်း ရှိကုန်ရာ ၏။ လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ၌ ချမ်းသာလျက်ရှိသော သူတို့တွင်လဲ သီလစင်ကြယ်မှုကြောင့် လူ နတ် ဖြစ်သောသူတို့သည် တရာလျှင် ၅၀-ထက်မနည်း ရှိကုန်ရာ၏။ မဂ်ဖိုလ်ကိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်လဲ ရှေးအဖို့က သီလစင်ကြယ်၍ မဂ်ဖိုလ်ကိုရသော သူတို့ သည်သာလျှင် များကုန်ရာ၏။ သန္တတိ အမတ်ကြီးစသည်တို့ကဲ့သို့ ရှေးအဖို့က သီလမစင်ကြယ်ဘဲ မဂ်ဖိုလ်ကို ရသောသူတို့ မှာ အနည်းငယ်သာ ရှိကုန်ရာ၏။

သို့ဖြစ်၍၊ သီလကို မည်သူမဆို အသက်ပမာ အလေးပြု၍ စောင့်ထိန်းအပ်၊ စောင့်ထိန်းထိုက် သည်သာတည်း။ နောင် အခါမှ စောင့်ထိန်းမည်ဟု ပေါ့ပေါ့ဆဆ မပြုအပ်သည်သာတည်း။ အကြောင်းမူကား-ထိုသို့ ပေါ့ပေါ့ဆဆပြုလျက် **သီလ** ပျက်စီးနေခိုက်တွင် အမှတ်တမဲ့ ရုတ်တရက် သေဆုံးသွားပါလျှင် မျက်စိတမိုတ်ခန့် ကာလအတွင်းမှာပင် အပါယ်ဘုံသို့ ကျရောက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့်ပေတည်း။ ဘာဝနာကို အားထုတ်လိုသော သူတို့၌ကား ဆိုဘွယ်ပင်မရှိတော့ပြီ။

ထိုသို့သော သူတို့သည်ကား အသက်ထက်ပင် အလေးအမြတ်ပြု၍ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင် စောင့်ထိန်းအပ်၊ စောင့်ထိန်းထိုက်သည်သာတည်း။

ထို့ကြောင့် ဘာဝနာကို အားထုတ်လိုသောသူသည် အမြဲတမ်း သီလစင်ကြယ်နေသော်လဲ သမာဓိ၊ ပညာတို့အား ကျေးဇူးပြုနိုင်စေရန် ရည်သန်မြော်လင့်၍ ငါးပါးသီလကိုဖြစ်စေ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလကိုဖြစ်စေ ရှေးဦးစွာ ဆောင်တည်ကျင့်သုံးအပ်၏။ ပလိဗောဓအလုံးစုံကို ပယ်ဖြတ်၍ ၇-ရက်ဖြစ်စေ၊ ထို့ထက်အလွန်ဖြစ်စေ နေ့ညဉ့်မပြတ် အားထုတ်လိုလျှင်ကား ရှစ်ပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလတို့ကို ဆောက်တည်ကျင့်သုံးအပ်ကုန်၏။

အကျိုးကား။ ။အမှတ်တရ ဆောက်တည် ကျင့်သုံးအပ်သော ထိုသီလကို အားထုတ်သောကာလ၌ သတိရတိုင်း “သီလစင်ကြယ်ပါပေသည်”ဟု စိတ်နှလုံးသာရွှင်ခြင်း ဖြစ်ပါလတံ့၊ အနည်းငယ် နှစ်သိမ့်အားရခြင်း ဖြစ်ပါလတံ့၊ များစွာနှစ်သိမ့်အားရခြင်းဖြစ်ပါလတံ့၊ ကိုယ်စိတ် ငြိမ်းအေးခြင်းဖြစ်ပါလတံ့၊ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာခြင်း ဖြစ်ပါလတံ့၊ စိတ်၏ငြိမ်သက် တည်ကြည်ခြင်းဖြစ်ပါလတံ့၊ ထင်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်နိုင်၍ အမှန်အတိုင်းသိသော ယထာဘူတဉာဏ် စသည်ဖြစ်ပါလတံ့သတည်း။ ဤသည်ကား လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပုံတည်း။

လူတို့၏ သီလဝိသုဒ္ဓိ ပြီး၏။

အခဏ်း (၁) ပြီး၏။

အခန်း (၂)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း=စင်ကြယ်သောစိတ်။ ။စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဟူသောအမည်သည် စိတ်ကိုခေါင်းတပ်၍ ခေါ်အပ်သော အမည်တည်း။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ထက်သန်သော သမထသမာဓိ၊ ဝိပဿနာသမာဓိ ဖြစ်လတ်သော် ထိုထိုအာရုံကို ကြံစည်မှု ဟူသော နီဝရဏတို့သည် အကြားအကြား၌ဝင်၍ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ သမထအာရုံ၊ ဝိပဿနာအာရုံတို့၌ စူးစိုက် တည်ကြည်သော သမာဓိ သည်သာလျှင် တစပ်တည်း ဖြစ်ကြသော ဖြစ်၏။ ဤသို့သော သမာဓိသည်သာလျှင် မုချအားဖြင့် **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ** မည်၏။ ဤ သမာဓိ၏ အစွမ်းအားကြောင့် ယှဉ်တွဲဘက် စိတ်သည်လည်း နီဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်လေသည်။

သမာဓိ ၃-မျိုး။ ။စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်သော ဤသမာဓိသည် **“ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ၊ ခဏိကသမာဓိ”** အားဖြင့် ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် သမထဘာဝနာကို အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားရှုမှုတို့၏ အကြားအကြား၌ဝင်၍ ဖြစ်တတ်သည့် ကြံစည်မှု နီဝရဏတို့မှ ကင်းစင်သောအခါ၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဖြစ်စေ၊ အထူးသန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်သော ဘုရားဂုဏ်စသည်ကိုဖြစ်စေ အာရုံပြုလျက် တစပ်တည်း ဖြစ်ပေါ်သော ကာမာဝစရ သမာဓိသည် **ဥပစာရသမာဓိ** မည်၏။ အပ္ပနာဈာန်၏ အနီး၌ဖြစ်သော သမာဓိဟုဆိုလိုသည်။ ဤသမာဓိတို့တွင် ကသိုဏ်း၊ အသုဘ၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါန၊ ဗြဟ္မာဝိဟာရ၊ အာရပ္ပ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ အလိုအားဖြင့် ဖြစ်သော သမာဓိသည်သာလျှင် မုချအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ မည်၏။ အနုဿတိ ၈-ပါး၊ ပဋိကူလသညာ၊ ဓာတုဝဝတ္ထာန်တို့ အလိုအားဖြင့်ဖြစ်သော သမာဓိသည်ကား အပ္ပနာ၏အနီး၌ မဖြစ်သောကြောင့် မုချအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ မမည်။ နီဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်ပုံအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အစစ်နှင့် အလားတူသောကြောင့် သာလျှင် ဥပစာရသမာဓိ မည်ပေသည်။

စတုတ္ထနည်းအရ ၄-ပါး၊ ပဉ္စကနည်းအရ ၅-ပါး ပြားသော ရူပဈာန်နှင့် အရူပဈာန် ၄-ပါး တည်းဟူသော သမာပတ် ၈-ပါး၊ ၉-ပါးသည် **အပ္ပနာသမာဓိ** မည်၏။ ကသိုဏ်းစသော အာရုံထဲ၌ ဝင်ရောက်နေသကဲ့သို့ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်သော သမာဓိဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ ထက်သန် ညီမျှသော အခါ၌ ရှုမှတ်မှုချည်းသာ တစပ်တည်းဆက်စပ်လျက် စင်ကြယ်စွာဖြစ်၏။ ထိုထို အာရုံကို ကြံစည်မှု နီဝရဏတို့သည် အကြားအကြား၌ဝင်၍ မဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုသို့သော ကာလ၌ ရှုမှတ်တိုင်း ရှုမှတ်တိုင်း ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ တည်ကြည် စူးစိုက်သော သမာဓိသည် ထက်သန်ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ ဤ သမာဓိသည် **ခဏိကသမာဓိ** မည်၏။ ရှုမှတ်သောစိတ် အခိုက်အတန့်မျှ တည်ကြည် စူးစိုက်သော သမာဓိဟု ဆိုလိုသည်။

သမထယာနိက၏ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ။ဤ သမာဓိ ၃-မျိုးတို့တွင် ဥပစာရ သမာဓိ၌ဖြစ်စေ၊ အပ္ပနာသမာဓိ၌ဖြစ်စေ တည်၍ ဝိပဿနာရှုသော သူသည် **“သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်”** မည်၏။ သမထလျှင် သွားကြောင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၊ သမထယာဉ်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ သွားသောပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ ၂-ပါးသည် **သမထယာနိက** ပုဂ္ဂိုလ်၏ မှီရာဖြစ်သော **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ** ပေတည်း။

ဝိပဿနာ ယာနိက၏ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ။ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ သမာဓိ ၂-ပါးကို မမှီမူ၍ သက်သက် ဝိပဿနာ ရှုသောသူသည် **သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်** မည်၏။ သမထမဘက်ဘဲ သက်သက် ဝိပဿနာသာလျှင် သွားကြောင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝိပဿနာယဉ်သက်သက်ဖြင့်သာလျှင် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခဏိကသမာဓိသည်သာလျှင် **သုဒ္ဓဝိပဿနာ ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏** မှီရာဖြစ်သော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိပေတည်း။

အထက်ပါ စကားအလုံးစုံသည် ပြုလတ်သော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ပါဠိတော်နှင့် အညီပေတည်း။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ သ-ဥပစာရာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော = ဥပစာ သမာဓိနှင့်တကွ သမာပတ်ရစ်ပါးတို့သည် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၂၂)

ဤအဋ္ဌကထာ၌ ခဏိကသမာဓိကို မဆိုသော်လဲ ပြုလတ်သော ဋီကာ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ပါဠိတော်တို့၌ကား ထိုသမာဓိ ထင်ရှားသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဤအရာ၌ ဤသို့ မှတ်ယူအပ်၏။ သမထယာနိကတို့၏ အားထုတ်ပုံကို ပဓာနပြု၍ ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ရှေးအဖို့က သီးသန့် အားထုတ်ရသော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိကိုသာ ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ခဏိက သမာဓိသည် ရှေးအဖို့က မဖြစ်မူ၍ ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌သာပါဝင်လျက် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ နီဝရဏတို့မှ ကင်းစင်ခြင်းအားဖြင့် ဥပစာရ

သမာဓိနှင့်အလားတူသော ဤဝိပဿနာ ခဏိကသမာဓိကို “သေသာနိဒ္ဓါဒသပိ ဥပစာရ ကမ္မဋ္ဌာနာနေဝ-ဟူသော သတိပဋ္ဌာန သုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကဲ့သို့” ဥပစာရသမာဓိ၌ ထည့်သွင်း၍ ပြလိုသောကြောင့်၎င်း ဤအကြောင်းများကြောင့် ခဏိကသမာဓိကို ဤအရာ၌ သီးသန့်မပြဘဲ ချွင်းချန်ထားသည် ဟူ၍သာမှတ်အပ်၏။ ဤသို့ယူမှသာလျှင် ကျမ်းဂန်အလုံးစုံတို့နှင့် ညီညွတ်နိုင် မည်။ အောက်ပါသာကေတို့ကို သေချာစွာ ကြည့်ရှုပါလေ။

သမထောဝ ယာနံ သမထယာနံ၊ တံ ဧတဿ အတ္ထိတိ သမထ ယာနိကော၊ ဈာနေ ဣနူပစာရေ ဝါ သတိဋ္ဌာယ ဝိပဿနံ အနုယုဋ္ဌန္တဿေတံ နာမံ။ ။သမထယာနိကဿ သမထမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသော။ ဝိပဿနာယာနိကဿ ပန သမထံ အနိဿာယာတိ အာဟ-သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကောတိ၊ သမထဘာဝနာယ အမိဿိတဝိပဿနာ ယာနဝါတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီကာ ၂-၃၅၀၊ ၃၅၁)

သမထောဝ၊ သမထသည်ပင်လျှင်။ ယာနံ၊ သွားကြောင်းယာဉ်တည်း။ သမထယာနံ၊ သမထယာဉ်။ ဧတဿ၊ ဤ ပုဂ္ဂိုလ်အား။ တံ၊ ထိုသမထယာဉ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣတိ၊ ထိုကြောင့်။ သော၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သမထယာနိကော၊ သမထ ယာနိက မည်၏။ ဧတံ၊ ဤ သမထယာနိက ဟူသော အမည်သည်။ ဈာနေဝါ ဈာနူပစာရေ ဝါ ပတိဋ္ဌာယ၊ ဈာန်၌ဖြစ်စေ၊ ဈာန်၏အနီး ဥပစာ သမာဓိ၌ဖြစ်စေ တည်၍။ ဝိပဿနံ အနုယုဋ္ဌန္တဿ၊ ဝိပဿနာကို အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏။ နာမံ၊ အမည်တည်း။

သမထယာနိကဿ၊ သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား။ သမထမုခေန၊ သမထကို ရှေ့သွားပြုသဖြင့်။ ဝိပဿနာဘိနိဝေ သော၊ ဝိပဿနာကိုစ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ ယာနိကဿ ပန၊ ဝိပဿနာ ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား မူကား။ သမထံ အ-နိဿာယ၊ သမထကို မမှီမူ၍။ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဖြစ်သောကြောင့်။ သုဒ္ဓိဝိပဿနာ ယာနိကောတိ၊ သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကောဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ ဆရာဆိုတော်မူ၏။ သမထဘာဝနာယ၊ သမထဘာဝနာနှင့်။ အ-မိဿိတဝိပဿနာ ယာနဝါ၊ မရောနှောသည့် ဝိပဿနာယာဉ် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဣတိ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကော ဟူသော ပုဒ်၏အနက်တည်း။

ဥပစာသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့၌တည်၍ (ဝါ) ၎င်းသမာဓိတို့ကို အခြေခံရေးသွားပြု၍ ဝိပဿနာရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သမထယာနိက မည်၏။ ၎င်းသမာဓိ ၂-ပါးကို မမှီမူ၍ (ဝါ) ၎င်းသမာဓိ ၂-မျိုးတည်း ဟူသော အခြေခံအလျှင် (အယုင်း) မရှိဘဲ ဝိပဿနာ သက်သက်ကိုသာ စ၍ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိက မည်၏။ ဤအနက်ကို အထက်ပါ ဋီကာစကားတို့ဖြင့် တိုက်ရိုက်ထင်ရှားပြ၏။ “ဒေဝဒတ်သည် နေ့၌စား၊ ဝလဲ ဝဖြိုးသည်”ဟု ဆိုလျှင် ‘ညဉ့်၌ စားနေသည်’ဟု သိရသကဲ့သို့ သမာဓိ ၃-မျိုး ရှိရာတွင် “ဥပစာ၊ အပ္ပနာ၊ သမာဓိ ၂-မျိုးကို မမှီ ဝိပဿနာလဲ ဖြစ်သည်”ဟု ဆိုရာ၌ ‘ခဏိက သမာဓိကိုမှီသည်’ဟု သိနိုင်သောကြောင့် “ဝိပဿနာ ယာနိကသည် ခဏိကသမာဓိ ကိုသာမှီ၍ ဝိပဿနာရှုသည်” ဟူသော ဤအနက်ကိုလဲ အတ္ထာပန္န နည်းဖြင့် ပြ၏။ အောက်ပါ မဟာဋီကာ၌ကား ထိုအနက်ကိုလဲ တိုက်ရိုက်ပြ၏။

သမထယာနိကဿ ဟိ ဥပစာရပ္ပနာဘောဒံ သမာဓိံ၊ ဣတရဿခဏိကသမာဓိံ၊ ဥဘယေသမ္ပိ ဝိမောက္ခ မုခတ္တယံ၊ ဝိနာ န ကဒါစိပိ လောကုတ္တရာ-ဓိဂမော သမ္ဘဝတိ။ တေနာဟ-သမာဓိဇ္ဇေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမာနေတိ။ (မဟာဋီကာ ၁-၁၅)

သမထယာနိကဿ၊ သမထယာနိကအား။ ဥပစာရ-ပ္ပနာဘောဒံ သမာဓိံ၊ ဥပစာ၊ အပ္ပနာအားဖြင့် ကွဲပြားသော သမာဓိ ၂-မျိုးကို။ ဝိနာ၊ ကြည့်၍။ ကဒါစိပိ၊ တရံတခါမျှလဲ။ လောကုတ္တရာ-ဓိဂမော၊ လောကုတ္တရာ တရားကိုရခြင်းသည်။ န သမ္ဘဝတိ၊ မဖြစ်။ ဣတရဿ၊ ဝိပဿနာယာနိကအား။ ခဏိကသမာဓိံ၊ ခဏိက သမာဓိကို။ ဝိနာ၊ ကြည့်၍။ ကဒါစိပိ၊ တရံတခါ မျှလဲ။ လောကုတ္တရာဓိဂမော၊ လောကုတ္တရာတရားကို ရခြင်းသည်။ န သမ္ဘဝတိ၊ မဖြစ်။ ဥဘယေသမ္ပိ၊ သမထယာနိက ဝိပဿနာယာနိက ၂-ဦးလုံးတို့အားလဲ။ ဝိမောက္ခ မုခတ္တယံ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ ဟူသော ဝိမောက္ခမုခ ၃-မျိုးကို။ ဝိနာ၊ ကြည့်၍။ ကဒါစိပိ၊ တရံတခါမျှလဲ။ လောကုတ္တရာ-ဓိဂမော၊ လောကုတ္တရာတရားကို ရခြင်း သည်။ န သမ္ဘဝတိ၊ မဖြစ်။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ သမာဓိဇ္ဇေဝ ဝိပဿနဉ္စဘာဝယမာနေတိ၊ ဘာဝယမာနေဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။

ဤဋီကာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အခြေအမြစ်နှင့်တကွ ရှင်းလင်းသိသာအောင် အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံကို ရေးဦးစွာ ရှင်းပြပေအံ့။

သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သ-ပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပိ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇ္ဇေယေ ဇဉ္စ။ (သံ ၁-၁၃)

ဤဂါထာ၌ “စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ၊ သော ဣမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇဋ္ဌံ” ဟူသော အပိုဒ် ၂-ခုကိုသာ ဆက်စပ်၍ကြည့်ပါ။ ထိုတွင် နောက်အပိုဒ်ကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးကြည့်ပါ။

သော၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဣမံ ဇဋ္ဌံ၊ ဤတဏှာအရုပ်ကို။ ဝိဇ္ဇယေ၊ ဖြေရှင်းနိုင်၏။ “ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤ တဏှာအရုပ်ကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်”ဟု ဤမျှသာ ဆိုခဲ့လျှင်၊ “အဘယ်သို့ အားထုတ်၍ ဖြေရှင်းနိုင်သည်”ဟု မသိနိုင်ရာ။ ထို့ကြောင့် “ဤသို့ အားထုတ်၍ ဖြေရှင်းနိုင်သည်”ဟု အားထုတ်ပုံကို ပြတော်မူလို၍၊ “စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ” ဟူသော အပိုဒ် ကိုလဲ ဟောတော်မူပေသည်။ ထိုအပိုဒ်ကို အနက်ပြန်လျှင် -

စိတ္တဉ္စ၊ စိတ်ကို၎င်း။ ပညဉ္စ၊ ပညာကို၎င်း။ ဘာဝယံ၊ ပွားစေ၏။ “စိတ်နှင့် ပညာကို ပွားစေလျှင် ဖြေရှင်းနိုင် သည်”ဟု အနက်ထွက်၏။ ဤပါဠိတွင် စိတ္တံဟူရာ၌ စိတ်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုထားသည်။ ထိုပုဒ်ဖြင့် သမာဓိကိုသာ ယူရမည် ဟူ၍၎င်း၊ ပညဉ္စ ဟူသောပုဒ်ဖြင့်လဲ တပါးသော ပညာကို မယူရ၊ ဝိပဿနာပညာ ကိုသာ ယူရမည် ဟူ၍၎င်း၊ ပြတော်မူလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ သမာဓိဉ္စေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမနောဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။ “သမာဓိနှင့် ဝိပဿနာကို ပွားစေလျှင် တဏှာအရုပ် ကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်၊ တဏှာကင်းသော ရဟန္တာ ဖြစ်နိုင်သည်”ဟု ဆိုလို၏။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အဘယ်သမာဓိကို ပွားစေရမည်ဟူ၍လဲ မထင်ရှားသေး၊ ဤသမာဓိ ဝိပဿနာ ၂-မျိုးလုံးကို အဘယ်ကြောင့် ပွားစေရမည်ဟူ၍လဲ မထင်ရှားသေး။ သို့ဖြစ်၍ ဤအချက်တို့ကို ထင်ရှားစေရန် ဋီကာ၌ သမထယာနိကဿ ဟိ စသည်ကို မိန့်ဆိုပြန်လေသည်။

၎င်းဋီကာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။သမထယာနိကဖြစ်လျှင် ဥပစာသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ ၂-မျိုးတို့တွင် တခုခုကို ပွားစေမှ သာလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ဘယ်အခါမျှ မရနိုင်။ ဝိပဿနာယာနိကဖြစ်လျှင် ခဏိက သမာဓိကိုပွား စေမှသာလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ဘယ်အခါမျှ မရနိုင်။ သမထယာနိက၊ ဝိပဿနာယာနိက ၂-ဦးလုံး ပင် ဝိမောက္ခမုဒ မည်သော အနုပဿနာ ၃-ပါးကို ပွားစေမှသာလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ဘယ်အခါမျှ မရနိုင်။ ဤသို့ သမာဓိ ၃-မျိုးနှင့် ဝိမောက္ခမုဒဖြစ်သော ဝိပဿနာ ၃-မျိုးတို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပွားစေသော သူသည်သာလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကိုရနိုင်၊ တဏှာအရုပ်ကိုရှင်းနိုင်၍၊ ၎င်းသမာဓိဝိပဿနာတို့ကို မပွားစေလျှင် ဘယ်အခါမျှ မဂ်ဖိုလ် ကိုမရနိုင်၊ တဏှာအရုပ်ကို မရှင်းနိုင်ကောင်းသောကြောင့် “သမာဓိဉ္စေဝ ဝိပဿနဉ္စ ဘာဝယမနော=သမာဓိနှင့် ဝိပဿနာကို ပွားစေလျှင် တဏှာ အရုပ်ကို ရှင်းနိုင်သည်”ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၁-၃) အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြပါသည် ဟူလို။

ပြခဲ့ပြီးသော မဟာဋီကာ စကားတို့ဖြင့် “ဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာ သမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို ပွားစေ ရန်မလိုပြီ၊ ခဏိကသမာဓိကိုသာလျှင် ပွားစေရန် လိုသည်။ ၎င်းခဏိက သမာဓိကို ပွားစေခြင်းဖြင့် သာလျှင် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၍ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်”ဟူသော ဤအနက်သည် ထင်ရှားလှပပြီ။ သို့သော်လဲ အဋ္ဌကထာနှင့်ညီမှသာလျှင် ယုံကြည်မှတ်သား ထိုက်သောကြောင့် ဆင်ခြင်နိုးနှောရန် မူလပဏ္ဏာသ မဓမ္မဒါယာဒသုတ် အဖွင့်အဋ္ဌကထာ၌လာသော ဘာဝနာနည်း ၂-ပါးကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

မဂ်ကိုပွားနည်း ၂-ပါး။ ။ဘာဝနာ နယောတိ ကောစိ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိ၊ ကောစိ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ၊ ကထံ၊ ဣဓေကဏ္ဍော ပဌမံ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အယံ သမထော။ သော တဉ္စ တံသမ္ပ ယုတ္တေ စ ဓမ္မေ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ၊ အယံ ဝိပဿနာ။ ဣတိ ပဌမံ သမထော၊ ပစ္ဆာ ဝိပဿနာ။ တေန ဝုစ္စတိ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိတိ၊ တဿ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ။ (မ-ဋ္ဌ ၁-၁၁၂)

ဘာဝနာနယောတိ၊ အရိယာမဂ်ကို ပွားနည်း ဟူမူကား။ ကောစိ၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သမထရှေ့သွားရှိ သော။ ဝိပဿနံ။ ဝိပဿနာကို။ ဘာဝေတိ၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေ၏။ ကောစိ၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ ဝိပဿနာရှေ့ သွားရှိသော။ သမထံ၊ သမထကို။ ဘာဝေတိ၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေ၏။ ကထံ၊ အဘယ်သို့ ပွားစေသနည်းဟူမူကား။ ဣဓ၊ ဤ သာသနာတော်၌။ ဧကဏ္ဍော၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ၊ ဥပစာရ သမာဓိကို ဖြစ်စေ။ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ၊ အပ္ပနာ သမာဓိကို ဖြစ်စေ။ ပဌမံ၊ ဝိပဿနာ မရှုမီ ရှေးဦးစွာ။ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ အယံ၊ ဤဥပစာ၊ အပ္ပနာသမာဓိသည်။ သမထော၊ သမထပေတည်း။ သော၊ သမထကို ဖြစ်စေပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တဉ္စ၊ ထိုသမာဓိကို၎င်း။ တံသမ္ပယုတ္တေ ဓမ္မေစ၊ ထိုသမာဓိနှင့်ယှဉ်သော စိတ် စေတသိက် တရားတို့ကို၎င်း။ အနိစ္စာဒီဟိ၊ အနိစ္စအစရှိသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်။ ဝိပဿတိ၊ ရှု၏။ အယံ၊ ရှုသော ဤပညာသည်။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ ပွားစေလတ်သော်။ ပဌမံ သမထော၊ ရှေးဦးစွာ သမထဖြစ်၏။ ပစ္ဆာ ဝိပဿနာ၊ နောက်မှ ဝိပဿနာ ဖြစ်၏။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ သော၊ ထိုသို့သော သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိတိ၊ သမထ ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားစေသည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ သမထရှေ့သွားရှိသော။ ဝိပဿနံ၊ ဝိပဿနာကို။ ဘာဝယတော၊ ပွားစေသော။ တဿ၊ ထိုသမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား။ မဂ္ဂေါ၊ အရိယာမဂ်သည်။ သဉ္ဇာယတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤသမထပုဗ္ဗင်္ဂမ ဘာဝနာနည်းသည် ပဌမော သမထယာနိကဿ ဝသေန ဝုတ္တော ဟူသော ၎င်း၏ အဖွင့်ဋီကာနှင့် အညီ၊ သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာ နည်းပေတည်း။ ဤအဋ္ဌကထာစကားထဲမှ သမာဓိနှင့် ၎င်း၏ သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုသည်ဟု ဆိုသောစကားကို နှလုံးထဲ၌ မြဲစွာသိမှီး ထားပါလေ။ သမထယာနိကဖြစ်လျှင်၊ အများအား ဖြင့် ဤအတိုင်းသာ ရှုသည်ဟူ၏။ ထို့ပြင်၊ ဤဆိုလတံသော အဓိပ္ပါယ်အထူးကိုလဲ သတိပြုအပ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “သမာဓိကို ဖြစ်စေပြီးနောက် အနိစ္စစသည်တို့ဖြင့် ရှုသည်” ဟူ၍သာ ဆိုချေသည်။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ၂-ပါးကို ဖြစ်စေသည်ဟူ၍ကား မဆိုချေ။ သို့ဆိုရာ၌ “၎င်းဉာဏ် ၂-ပါးကို သမထမှ ရှေးဦးစွာ ပွားစေခဲ့ပြီ” ဟူ၍လဲ မယူသင့်ပေ။ ၎င်းဉာဏ် ၂-ပါးနှင့်ကင်း၍ အနိစ္စာ နပဿနာ စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်ဟူ၍လဲ မယူသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် “သမထကို ဖြစ်စေပြီးနောက် ၎င်းဉာဏ် ၂-ပါးဖြင့် ရှုသည်။ ထို့နောင်မှ အနိစ္စစသည်တို့ဖြင့် ရှုသည်” ဟူသော ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ယူအပ်၏။ ဤသို့ ယူနိုင်ကြောင်းကား-အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ ဟူသောစကားသည် ပဓာနနည်းဖြင့်ဆိုသော စကားဖြစ်ထိုက် သောကြောင့်တည်း။ ပြဇာန်းသည်ကို တိုက်ရိုက်ဆိုသဖြင့် မပြဇာန်းသည်ကိုလဲ သိစေသောနည်းသည် ပဓာနနည်းမည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ပြဇာန်းသော အနိစ္စာဒီဝိပဿနာကို တိုက်ရိုက်ဆိုသဖြင့် မပြဇာန်းသော ၎င်းဉာဏ် ၂-ပါးကိုလဲ အဋ္ဌကထာဆရာ သိစေသည်ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ ဥပမာ-ဘုရင်မင်းမြတ် ထွက်တော်မူသည်ဟုဆိုလျှင် သူ၏အခြွေအရံများပါ ထွက်သည်ဟု သိရသကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မယူမူ၍ “အနိစ္စာဒီဝိပဿနာက စ၍ ဖြစ်သည်”ဟု ယူလျှင် ဝိပဿနာ အစီ အရင်ကိုပြသော ကျမ်းဂန်အလုံးစုံတို့နှင့် မညီမညွတ်ဘဲ ရှိလေရာ၏။ ဤကား သတိပြုဘွယ် အဓိပ္ပါယ်အထူးတည်း။

ဣဓ ပနေကစ္ဆော ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာဝ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ၊ အယံ ဝိပဿနာ။ တဿ ဝိပဿနာ ပါရိပုရိယာ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ ဝေါ-သဂ္ဂါရမ္မဏတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊ အယံ သမထော။ ဣတိ ပဌမံ ဝိပဿနာ၊ ပစ္ဆာ သမထော၊ တေန ဝုစ္စတိ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတီတိ၊ တဿ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ။ သော တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ။ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ ဗုဒ္ဓိ ဟောန္တိ။ (မ-ဋ္ဌ ၁-၁၁၃)

ပန၊ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမ ဘာဝနာနည်းကား။ ဣဓ၊ ဤသာသနာတော်၌။ ဧကစ္ဆော၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဝုတ္တပ္ပကာရံ၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမနည်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဥပစာ၊ အပ္ပနာ အပြားရှိသော။ သမထံ၊ ၂-မျိုးသော သမထ သမာဓိကို။ အနုပ္ပါဒေတွာ ဧဝ၊ မဖြစ်စေမှီသာလျှင်။ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ၊ ငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို။ အနိစ္စာဟိတိ၊ အနိစ္စအစရှိသော အခြင်းအရာ တို့ဖြင့်။ ဝိပဿတိ၊ ရှု၏။ အယံ၊ ရှုသော ဤပညာသည်။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာပေတည်း။ တဿ၊ ရှုသောထိုပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဝိပဿနာပါရိပုရိယာ၊ ဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်ပြည့်စုံလတ်သော်။ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ၊ ထိုဝိပဿနာစိတ္တပြုဒ်၌ ဖြစ်ကုန် သော စိတ်စေတသိက်တရားတို့၏။ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတော၊ ဗဟိဒ္ဓအာရုံတို့ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့်။ ဝါ၊ ဂေါစရဇ္ဈတ္တဖြစ် သော ဝိပဿနာ၏ အာရုံ၌သာလျှင် ပြေးဝင်သောကြောင့်။ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊ စိတ်၏တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် ဟုဆိုအပ်သော စူးစိုက်တည်ကြည်မှုသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်၏။ အယံ၊ ဤဝိပဿနာစိတ်၏ တည်ကြည်မှုသည်။ သမထော၊ သမထပေတည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ပွားစေလတ်သော်။ ပဌမံ ဝိပဿနာ၊ ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာဖြစ်၏။ ပစ္ဆာ သမထော၊ နောက်မှ သမထဖြစ်၏။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ သော၊ ထိုသို့သော ဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတီတိ၊ ဝိပဿနာရှေ့သွားရှိသော သမထကို ပွားစေသည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ၊ ဝိပဿနာ ရှေ့သွားရှိသော။ သမထံ၊ ဝိပဿနာ စိတ်၏တည်ကြည်မှုတည်း ဟူသော သမထကို။ (ဋီကာ၌ကား မဂ်သမာဓိကို ဖွင့်၏)။ ဘာဝယတော၊ ပွားစေသော။ တဿ၊ ထိုဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား။ မဂ္ဂေါ၊ ပဌမအရိယာမဂ်သည်။ သဉ္ဇာယတိ၊ ကောင်းစွာဖြစ်၏။

(မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတီတိ ပဌမော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တတိဟူသော အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာကို (၂-၃၄၆) မှီ၏၊ ဋီကာ၌ ကား ဝိပဿနာမဂ် ဟူ၍လဲ ဖွင့်၏)။

သော၊ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကို ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တံ မဂ္ဂံ၊ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကို။ အာသေဝတိ၊ ဘာဝေတိ၊ ဗဟုလိကရောတိ၊ သကဒါဂါမိမဂ် စသည်ကို ဖြစ်စေသောအားဖြင့် မှီဝဲ၏၊ ပွားစေ၏၊ အကြိမ်များစွာပြု၏။

(သော တံ မဂ္ဂန္တိ ဧကစိတ္တက္ခဏိကမဂ္ဂဿ အာသေဝနာဒီနိ နာမ နတ္ထိ ဒုတိယ မဂ္ဂါဒယော ပန ဥပ္ပါဒေန္တော တမေဝ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတီတိ ဝုစ္စတိ-ဟူသော အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာကို မှီ၏။ (အံ-ဋ္ဌ ၂-၃၄၆)

တံ မဂ္ဂံ၊ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကို။ အာသေဝတော၊ ဘာဝယတော၊ ဗဟုလိကရောတော၊ မှီဝဲလျက်၊ ပွားစေလျက်၊ အကြိမ်များစွာပြုသော။ တဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား။ သံယောဇနာနိ၊ သံယောဇဉ်တို့ကို။ ပဟိယန္တိ၊ ပယ်အပ်ကုန်၏။ အနုသယာ၊ အနုသယတို့သည်။ ဗုဒ္ဓိ၊ အစွန်းအစ ကင်းကုန်၊ ပျောက်ပျက်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမ ဘာဝနာနည်းသည် “ဒုတိယော ဝိပဿနာယာနိကဿ (ဝသေန ပုတ္တော)” = ဟူသော ၎င်း၏ အဖွင့်ဋီကာနှင့်အညီ၊ ဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနည်းပေတည်း။ ဤနည်း၌ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာ-ဝ-ဟူသော စကားဖြင့် ရှေးအဖို့က ဥပစာ၊ အပ္ပနာ သမာဓိ ၂-မျိုးလုံးကို မပွားစေဘဲ ဝိပဿနာကိုသာ စ၍ ဖြစ်စေသည်ဟု ထင်ရှားပြ၏။ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ ဟူသော ဝသေန စကားဖြင့်လဲ မပြဓာန်းသော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ ၂-ပါးကို ရှေးဦးစွာဖြစ်စေ၍ အနိစ္စ စသည်တို့ဖြင့် ရှုသည်ဟု ပြ၏။ တဿ ဝိပဿနာ ပါရိပူရိယာ။ ပ။ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာဟူသော စကားဖြင့် ဝိပဿနာ ထက်သန်ပြည့်စုံသောအခါ၌ သမာဓိဖြစ်သည်ကိုပြ၏။ ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာအရကို ပုဗ္ဗာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဟူ၍၎င်း၊ သမထအရကို မဂ်သမာဓိဟူ၍၎င်း၊ ဋီကာ၌ဆို၏။ ထိုသို့ပင်ဆိုသော်လဲ “ဝိပဿနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ကတ္တာ သမထံ ဘာဝေတိ၊ ပကတိယာ ဝိပဿနာလာဘိ ဝိပဿနာယ ဌတွာ သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေတိတိ အတ္ထော” ဟူသော အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ၌ “ဝိပဿနာ၌တည်၍ သမာဓိကိုဖြစ်စေသည်” ဟူ၍သာဆို၏။ မဂ် သမာဓိ ဟူ၍လဲမဆို၊ ထိုမဂ်သမာဓိကို ရည်ရွယ်ဟန်လဲမရှိ၊ ထို့ပြင်၊ “၎င်းသမာဓိကို ပွားစေသောသူအား ပဌမ လောကုတ္တရာ မဂ်ဖြစ်သည်” ဟု ထိုအဋ္ဌကထာ၌ပင် ဖွင့်ပြန်၏။

ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌လဲ မဂ်သမာဓိကို ပွားစေသောသူအား မဂ်ဖြစ်သည်ဟု ယူခဲ့လျှင်၊ ‘ရွှေထိုးလျှင်၊ ရွှေဖြစ်သည်’ ဟူသော စကားကဲ့သို့သာ ဖြစ်လေရာ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-မဂ်သမာဓိသည် မဂ္ဂင်တပါးဖြစ်၍ မဂ်ပင်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ပြင်၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမနည်း၌ ရှေးသွားသမထနှင့်၊ နောက်လိုက်ဝိပဿနာ ၂-မျိုးလုံးပင် လောကီတရားချည်းသာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမနည်း၌လဲ ရှေးသွား ဝိပဿနာနှင့်၊ နောက်လိုက် သမထ ၂-မျိုးလုံးပင် လောကီတရားချည်းသာ ဖြစ်ထိုက် ၏။ ဤအကြောင်းများကြောင့်၊ သမထ၏အရကို “ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော ခဏိက သမာဓိ” ဟု ယူခြင်းသည်သာ သင့်လျော် ၏။ ၎င်းသမာဓိ၏ ယှဉ်ရာထက်သန်ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာကိုလဲ အမြတ်စား၊ အလတ်စား၊ အညံ့စား အားဖြင့် ၃-မျိုးခွဲခြား၍ သိအပ်၏။ ခွဲခြားပုံကား -

အမြတ်စား ဝိပဿနာနှင့် သမာဓိ။ ။ဝိပဿနာဉာဏ်ကို “ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ အမြတ်စား အားဖြင့် ထက်သန်ပြည့်စုံပြီ” ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ ထိုအခါမှစ၍ အမြတ်စားဖြစ်သော ခဏိကသမာဓိသည် ဖြစ်၏။ ဤစကားသည် “ဝယလက္ခဏုပ္ပတ္တာနေကတ္တ” နှင့် “ဘင်္ဂဉာဏ်ကို” ပြသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်စသည်နှင့် ညီ၏။ ဤအခဏ်၏ အဆုံး၌၎င်း၊ ဘင်္ဂဉာဏ် အရာ၌၎င်း ထင်ရှားလတံ့။

အလတ်စား ဝိပဿနာနှင့် သမာဓိ။ ။အလတ်စားအားဖြင့်ကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဝိပဿနာ ပြည့်စုံပြီဟူ၍ မှတ်အပ် ၏။ ထိုအခါမှစ၍ အလတ်စား ခဏိက သမာဓိဖြစ်၏။ ဤစကားသည်လည်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ပဌမတရုဏ ဝိပဿနာ ဟူ၍၎င်း၊ ဤဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူကို “အာရဒ္ဓ-ဝိပဿက” ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဆိုသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်လဲညီ၏။ ဤ ဉာဏ်ကို “မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်အောင် ဧကန်အားထုတ်နိုင်ကြောင်း ပဓာနိယင်္ဂ” ဟူ၍ ဟောသော ပါဠိ “ဥဒယဗ္ဗယနုပဿ” အစရှိသော ပါဠိတို့နှင့်လဲညီ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ဤ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို “ထက်သန်ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာတို့တွင် ပဌမဝိပဿနာ” ဟု ထိုထို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် သိအပ်သောကြောင့် ပေတည်း။

အညံ့စား ဝိပဿနာနှင့် သမာဓိ။ ။အညံ့စားအားဖြင့်ကား နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော ကာလမှစ၍ ဝိပဿနာ ပြည့်စုံပြီဟု မှတ်အပ်၏။ ထိုအခါမှစ၍ အညံ့စား ခဏိကသမာဓိဖြစ်၏။ ၎င်းသမာဓိကြောင့် ကြံစည်မှုနိဝရဏတို့ သည် ရှုမှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ဝင်၍ မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ ရှုမှတ်သော စိတ်သည် နိဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ဖြင့်သိသော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြလေသည်။ နိဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်ပုံအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိနှင့် အလားတူသော ဤ ခဏိကသမာဓိသည် ထိုအခါမှစ၍ ဧကန်ပင် ဖြစ်ပေါ်ရမည်သာ တည်း။ မဖြစ်ခဲ့လျှင်၊ နာမ်ရုပ်မျှကိုပင် သဘောမှန်အတိုင်း မသိနိုင်လေရာ၊ ယခုကာလ၌ အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလဲ ထိုကာလမှစ၍ ထိုသို့သော သမာဓိသည် ဖြစ်၏။ ဤသို့သော ခဏိကသမာဓိသည်ပင် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် စသည်တို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။

ဤ အညံ့စား သမာဓိကို ပြဆိုခြင်းသည်လည်း “ယော တတ္ထ အ-ဝိက္ခေပဋ္ဌော၊ အယံ အဓိစိတ္တသိက္ခာ” ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်နှင့်ညီ၏။ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ ပဟာနံ သီလံစသည်နှင့် စပ်သောအခါ၊ ဤ ပါဠိကို အောက်ပါအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုအပ်၏။

တတ္ထ၊ ထိုနာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌။ ယော အဝိက္ခေပဋ္ဌော၊ အကြင်မပျံလွင့်သော သဘောသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤ မပျံလွင့်သော သဘောသည်။ အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ မည်၏။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟတို့ကို ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆို အပ်ကြောင်းကား -

ယံ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒါဒိသု ဝိပဿနာဉာဏေသု ပဋိပက္ခဘာဝတော “ဒီပါလောကနေဝ တမဿ” တေန တေန ဝိပဿနာဉာဏေန တဿ တဿ အနတ္တဿ ပဟာနံ။ သေယျုတိဒံ၊ နာမရူပ ဝဝတ္ထာနေန သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိယာ၊ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟေန အဟေတု ဝိသမဟေတု ဒိဋ္ဌိနံ။ ပ။ ဂေါတြဘုနာ သင်္ခါရနိမိတ္တဂ္ဂါဟဿ ပဟာနံ။ ဧတံ တဒဂံပဟာနံ နာမ-ဟူ သော အဋ္ဌသာလိနီ (၃၈၆)၊ ပဏ္ဍာသ (ဋ္ဌ ၁-၂၄)၊ သံယုတ် အဋ္ဌကထာ (၂-၂၃၃) စသည်တို့ပင်တည်း။

ဤ ခဏိကသမာဓိ ထက်သန်သောအခါမှ စ၍၊ ရှုမှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံများက၊ အသစ် အသစ် ပြောင်းသော် လဲ၊ ရှုမှတ်သော စိတ်၏ စူးစိုက် တည်ကြည်ပုံသည်ကား တသားတည်းကဲ့သို့သာဖြစ်၏။ ပဌမရှုမှတ်သောစိတ်၊ စူးစိုက် တည်ကြည်သကဲ့သို့ ဒုတိယ၊ တတိယ ရှုမှတ်သောစိတ် စသည်တို့သည်လည်း အလားတူပင် စူးစိုက် တည်ကြည်ကုန်၏။ ထိုအခါ သမထဈာန်များကဲ့သို့လည်း ဖြစ်၍နေတတ်၏။ အထူးကား-သမထဈာန်၏အာရုံမှာ ပြောင်းလဲခြင်းမရှိ၊ တခုတည်း သာတည်း။ နာမ်ရုပ်မျှ အဖြစ်ဖြင့်လဲ မထင်၊ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုအားဖြင့်လဲမထင်။ ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ အာရုံသည်ကား အသစ် အသစ်ချည်းသာဖြစ်လျက် ပြောင်းလဲ၏။ နာမ်ရုပ်မျှ အဖြစ်ဖြင့်လဲထင်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ဖြစ်မှုပျက်မှုအားဖြင့်လဲထင် ၏။ ဤမျှသာထူး၏။ စူးစိုက် တည်ကြည်ပုံကား မထူးပြီ၊ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုပြီ။

ခဏိကစိတ္တကဂ္ဂတာတိ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိကော သမာဓိ၊ သောပိ ဟိ အာရမ္မဏေ နိရန္တရံ ဧကာကာ ရေန ပဝတ္တမာနော ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော အပ္ပိတော ဝိယ စိတ္တံ နိစ္စလံ ဌပေတိ။ (၁-၃၄၂)။

ခဏိကစိတ္တကဂ္ဂတာတိ၊ ခဏိကစိတ္တကဂ္ဂတာ ဟူသည်ကား။ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိကော၊ ဝိပဿနာစိတ်၏ အခိုက်အတန့် မျှတည်ခြင်းရှိသော။ သမာဓိ၊ တည်ကြည်မှုပေတည်း။ ဟိ သစ္စံ၊ မှန်ပေ၏။ သောပိ၊ ထို ဝိပဿနာ ခဏိက သမာဓိသည် လည်း။ အာရမ္မဏေ၊ ရှုမှတ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ၌။ ဧကာကာရေန၊ တမျိုးတည်းသော တည်ကြည်ပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်။ နိရန္တရံ၊ မခြား မပြတ် တစပ်တည်း။ ပဝတ္တမာနော၊ ဖြစ်လတ်သော်။ ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော၊ ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏက မနှိပ်စက် မနှောင့်ယှက်အပ်သည်ဖြစ်၍။ အပ္ပိတော ဝိယ၊ အာရုံ၌ သက်ဝင်သော ဈာန်သမာဓိကဲ့သို့။ ဝါ၊ အပ္ပနာသမာဓိကဲ့သို့။ စိတ္တံ၊ ဝိပဿနာစိတ်ကို။ နိစ္စလံ၊ မတုန်မလှုပ် တည်တံ့စွာ။ ဌပေတိ၊ ထားနိုင်၏။

ဤဋီကာသည် သမာဒဟံ စိတ္တံ-ဟူသော အနာပါန ကထာ၌ “ဝိပဿနာစိတ်ကို ခဏိက သမာဓိဖြင့် တည်တံ့စွာ ထားနိုင်သည်” ဟုဖွင့်သော အဋ္ဌကထာကို ထောက်ခံသော စကားပေတည်း။ အဓိပ္ပါယ်ကား-ဥပစာ၊ အပ္ပနာ သမာဓိသည်သာ လျှင် စိတ်ကို တည်တံ့စွာထားနိုင်သည် မဟုတ်သေး။ ဝိပဿနာ ခဏိက သမာဓိသည်လည်း တည်တံ့စွာ ထားနိုင်ပါ၏ဟု ဆိုလို၏။ အဘယ်မျှ အင်အားရှိလျှင် ထားနိုင်ပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၍ “အာရမ္မဏေ နိရန္တရံ ဧကာကာရေန ပဝတ္တမာနော” ဟု ဆို၏။ ဥပစာရသမာဓိနှင့် ညီမျှသောအခါ ရှုမှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ စဉ်းစား ကြံစည်မှု နီဝရဏတို့သည် မဖြစ်လာကုန် ပြီ၊ ရှုမှတ်မှုချည်းသာလျှင် တစပ်တည်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့သောကာလ၌ တည်တံ့စွာထားနိုင်သည်ဟုလို၊ ထို့ပြင် “ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော အပ္ပိတောဝိယ” ဟူသောစကားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ သင်္ဂဉာဏ် စသည်တို့နှင့်ယှဉ်သော ခဏိကသမာဓိသည် ထို့ထက် ထက်သန်သည်ဖြစ်၍ အပ္ပနာသမာဓိကဲ့သို့ပင် အင်အားရှိသည်ဟု ပြ၏။ ထိုသို့သော သမာဓိသည် ဆန့်ကျင်ဘက် တရားက မနှိပ်စက် မနှောင့်ယှက်နိုင်သည်ဖြစ်၍ အပ္ပနာသမာဓိကဲ့သို့ပင် စိတ်ကို တည်တံ့စွာထားနိုင်ပါ၏ဟု ဆိုလို၏။ ဤ သည်ကား ဝိပဿနာသမာဓိ ၃-မျိုးကို ခွဲခြားပုံတည်း။

ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတော ပုဒ်၌ ဝေါသဂ္ဂ သဒ္ဓါသည် ဝေါသဂ္ဂပရိဏမိဟူသော ပုဒ်၌ကဲ့သို့ ပရိစ္စာဂအနက်၊ ပက္ခန္ဓနအနက် ၂-မျိုးလုံး၌ သင့်၏။ ထို ၂-နက်တို့တွင် ပရိစ္စာဂတ္ထကို ဆိုလိုလျှင် အာရမ္မဏာနံ ဝေါသဂ္ဂေါ ပရိစ္စာဂေါဟု ဝစနတ္ထပြုရာ၏။ အာရမ္မဏ၏ အရကိုလဲ ဗဟိဒ္ဓအာရုံကို ယူရာ၏။ ဝိပဿနာအရာ၌ မရှုမှတ်ဘဲ ဆင်ခြင်စိတ်ကူးမိသော အာရုံဟူသမျှသည် “ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိ-ဟူသော သတိပဋ္ဌာန သံယုတ်ပါဠိ စသည်၌ ကဲ့သို့” ဗဟိဒ္ဓအာရုံမည်၏။ ဝိပဿနာ၏ အာရုံ အဖြစ်မှ အပြင်ကျသော အာရုံဟုဆိုလို၏။ ပက္ခန္ဓနတ္ထကို ဆိုလိုလျှင် အာရမ္မဏေ ဝေါသဂ္ဂေါ ပက္ခန္ဓနံဟု ဝစနတ္ထ ပြုရာ၏။ အာရမ္မဏ၏ အရကိုလဲ ဂေါစရဇ္ဈတ္တအာရုံကို ယူရာ၏။ ရှုမှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ ဟူသမျှသည် “အဇ္ဈတ္တံ သတိမာ သုခမသ္မိ-ဟူသော သတိပဋ္ဌာန သံယုတ်ပါဠိ စသည်၌ကဲ့သို့” အဇ္ဈတ္တအာရုံ မည်၏။ ဝိပဿနာ၏ အာရုံအဖြစ်ဖြင့် အတွင်းကျ သော အာရုံဟုဆိုလို၏။ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။

ဤအရာ၌ အနက်နှစ်နည်းလုံးပင် သဒ္ဓါနက်မျှသာကွဲ၏။ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ကား တူ၏။ တူပုံကား-“ဗဟိဒ္ဓ အာရုံတို့ ကိုစွန့်လွှတ်သည်=မရှုမှတ်ဘဲ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု-စိတ်ကူးကြံစည်မှု မရှိ” ဟုဆိုလျှင် “ဂေါစရဇ္ဈတ္တ အာရုံ၌သာ ပြေးဝင်နေသည် =ရှုမှတ်သင့်သော အာရုံကို မခြားမပြတ် တစပ်တည်း ရှုမှတ်လျက်သာ ရှိနေသည်” ဟူသော ဤအနက်သည်လည်း ကျရောက် ပြီးစီး၏။ ထို့ပြင် “အဇ္ဈတ္တအာရုံ၌သာ ပြေးဝင်နေသည်=တစပ်တည်း ရှုမှတ်လျက်သာ ရှိသည်” ဟု ဆိုလျှင်လဲ “ဗဟိဒ္ဓအာရုံတို့ ကိုစွန့်လွှတ်သည်=မရှုမှတ်ဘဲ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု-စိတ်ကူးကြံစည်မှု မရှိ” ဟူသော ဤအနက်သည်လည်း ကျရောက်ပြီးစီး၏။ သို့ဖြစ်၍ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် တူပေသည်။

လိုရင်းမှတ်ရန်။ ။ဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့ကို အလျှင်းမဖြစ်စေမူ၍ ဝိပဿနာကို သာလျှင် စ၍ပွားစေသည်။ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာ၊ အပ္ပနာသမာဓိကင်းလျက် ဝိပဿနာဉာဏ်က ရှေးဦးစွာဖြစ်သည်။ဝိပဿနာ ပြည့်စုံသောအခါကျမှ သမာဓိဖြစ်ပေါ်သည်ဟူသော ဤအနက်သည် ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမနည်းကိုပြသော အဋ္ဌကထာမှထုတ်၍ မြဲမြံစွာ မှတ်သားစေလိုရင်း ပေတည်း။

ဘာဝနာနည်း ၂-မျိုးကိုပြသော ဤအဋ္ဌကထာသည်ကား ပါဠိတော်တို့မှ ယူ၍ဆိုသော စကားသာတည်း။ အချို့ အနည်းငယ်မျှကိုသာလျှင် ထင်ရှားစေရန် ဖြည့်စွန်းဆိုထားပေသည်။ အများအားဖြင့် ပါဠိတော်နှင့် ထပ်တူကျနေသောကြောင့် “ပါဠိတော်မှ ကူး၍ ရေးထားသည်” ဟူ၍ပင် ဆိုနိုင်ပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထိုအဋ္ဌကထာစကားကို ‘ပါဠိတော်နှင့် ညီပါ၏လော’ဟု မေးဘွယ်၊ ယုံမှားဘွယ်မရှိပြီ။ အလိုရှိလျှင် စတုတ္ထဂုံတ္တရ ပဋိပဒါဝဂ်နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ယုဂနဒ္ဒကထာတို့၌ ကြည့်ရှုပါလေ။ အလွယ်တကူ ကြည့်ရန် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်မှ အပိုဒ်တခုမျှကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

ရူပံ အနိစ္စတော အနုပဿနဋ္ဌေန ဝိပဿနာ၊ ရူပံ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော အနုပဿနဋ္ဌေန ဝိပဿနာ။ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ စ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတာ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊ အဝိက္ခေပေါ သမာဓိ။ ဣတိ ပဌမံ ဝိပဿနာ၊ ပစ္ဆာ သမထော၊ တေန ဝုစ္ဆတိ ဝိပဿနာ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတိတိ။ (ပဋိသံ ၂၈၇)

ရူပံ၊ ရုပ်ကို။ အနိစ္စတော၊ မမြဲဟု။ အနုပဿနဋ္ဌေန၊ ရှုသော အနက်ကြောင့်။ ဝါ၊ ရှုသော သဘောသည်။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာမည်၏။ ရူပံ၊ ရုပ်ကို။ ဒုက္ခတော၊ ဆင်းရဲဟု။ အနတ္တတော၊ အစိုးပိုင်သော အတ္တမဟုတ်၊ ငါကောင်မဟုတ်ဟု။ အနုပဿနဋ္ဌေန၊ ရှုသောအနက်ကြောင့်။ ဝါ၊ ရှုသောသဘောသည်။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာမည်၏။ စ၊ ဝိပဿနာမျှသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး။ (ဝါကျသမုစ္စည်း)။ တတ္ထ၊ ထို ယဿနာ အခိုက်အတန့်၌။ ဝါ၊ ထို ဝိပဿနာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌။ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ၊ ဖြစ်ကုန်သော စိတ် စေတသိက် တရားတို့၏။ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတာ၊ စွန့်အပ်သော ဗဟိဒ္ဓ အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် ဟူသော။ ဝါ၊ ပြေးဝင်အပ်သော ဂေါစရဇ္ဈတ္တ အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော။ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဝိပဿနာ စိတ်၏ တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော။ အဝိက္ခေပေါ၊ မပျံလွင့်ခြင်းသည်။ သမာဓိ၊ သမာဓိမည်၏။ ။(ဣတိ စသည်၌ အနက်တူပြီ၊ ရေး၌ ပြန်၏ ကြည့်ပါ။)

တတ္ထ ဇာတာနန္တိ တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂက္ခဏေ ဇာတာနံ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိနံ ဓမ္မာနံ၊ နိဒ္ဒါရဏေ စေတံ သာမိဝစနံ။ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတာတိ ဝေါသဂ္ဂဿ အာရမ္မဏတာယ။ ပ။ နိဗ္ဗာနဿ အာရမ္မဏကရဏေနာတိ အတ္ထော။ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာတိ ဣမိနာ မဂ္ဂသမာဓိံ အာဟ-

ဟူသော မူလပဏဋီကာနှင့်အညီ၊ တတ္ထစသည်၌ အနက်ကား-တတ္ထ၊ ထိုအရိယမဂ်ခဏ၌။ (နိယတ်သဗ္ဗနာမ်၏ စွဲရိုး အနက် ၃-ပါးမှ အလွတ်ဖြစ်၍ တသ္မိံ၏ အစွဲကို အသိခက်၏။) ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ၊ ဖြစ်ကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော တရားတို့ တွင်။ ဝေါသဂ္ဂါရမ္မဏတာ၊ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော။ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊ မဂ်စိတ်၏ တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော။ အဝိက္ခေပေါ၊ မပျံလွင့်ခြင်းသည်။ သမာဓိ၊ သမာဓိမည်၏။ (အကြွင်း တူပြီ)။

ပါဠိတော်တို့၌ **ယုဂနဒ္ဒနည်း**၊ **ဓမ္မဒ္ဓစ္စပဟာနနည်း**တို့နှင့်တကွ ဘာဝနာနည်း၄-မျိုးလာ၏။ သို့သော်လဲ ဤအဋ္ဌကထာ ၌ နည်း ၂-မျိုးကိုသာပြခြင်းမှာ ကြွင်းသောနည်း ၂-ပါးသည်လည်း အဋ္ဌကထာ၌ပြသော နည်း ၂-မျိုး၌ အတွင်းဝင်နိုင်သော ကြောင့် ချုံး၍ ပြသည်ဖြစ်ရာ၏။ အတွင်းဝင်နိုင်ပုံကား -

ယုဂနဒ္ဒနည်း။ ။ဈာန်ရသော ယောဂီသည် ပဌမဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်ကို ဝိပဿနာရှု၏။ တဖန် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုဈာန်ကို ဝိပဿနာရှုပြန်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဈာန်ကို အစဉ်အတိုင်း တကြိမ်စီဝင်စား၍ တကြိမ်စီ ဝိပဿနာ ရှုလျက် သမထ၊ ဝိပဿနာ အစုံအစုံတွဲ၍ မဂ်ဖြစ်ပေါ်သည်တိုင်အောင် ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာနည်းသည် **ယုဂနဒ္ဒဘာဝနာ နည်း** မည်၏။ ဤနည်းသည် သမထကို ရှေ့သွားပြု၍ ပြု၍ ဝိပဿနာ ရှုသောကြောင့် **သမထပုဗ္ဗင်္ဂမနည်း**အတွင်းဝင်၏။

ဓမ္မဒ္ဓစ္စပဟာနနည်း။ ။သမထယာနိကအားဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာယာနိက အားဖြစ်စေ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်စဉ် ဩဘာသ၊ ဉာဏ်၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိစသော ဝိပဿနပုက္ကိလေသတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုအခါ ၎င်းဩဘာသ စသည်ကို “တရားထူး” ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ “တရားထူးရ၍ ဤသို့ ဖြစ်သည်” ဟူ၍ဖြစ်စေ ယုဆလျက် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု ဖြစ်တတ်၏။ ဤနှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှုသည် တရားနှင့်စပ်၍ ပျံလွင့်မှုဖြစ်သောကြောင့် **ဓမ္မဒ္ဓစ္စ** မည်၏။ ဤ ဓမ္မဒ္ဓစ္စ ဖြစ်ပေါ်နေသောသူအား ထင်မြဲရုပ်နာမ်သည်လည်း ကောင်းစွာ မထင်ဘဲရှိ၏။ ရှုမှတ်မှုသည်လည်း တန့်၍လဲ နေတတ်၏။ ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြား၍လဲ သွားတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဓမ္မဒ္ဓစ္စကို ပယ်အပ်၏။ ဩဘာသ စသည်ကို အလေးမပြုဘဲ ရှုမှတ်မှုကိုသာ အလေးပြု၍ ရှုမှတ် အပ်၏။ ထိုသို့ ရှုမှတ်လျှင် ဓမ္မဒ္ဓစ္စသည် အလိုလိုပင် ကင်းပျောက်၏။ ပယ်ပြီးဖြစ်လေ၏။ ထိုအခါ၌ ထင်မြဲရုပ်နာမ်သည် အထူးသန့်ရှင်းစွာ ထင်၏။ ရှုမှတ်မှုသည် ဂေါစရဇ္ဈတ္တမည်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ၌သာ တည်လေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ဝိပဿနာ

ဉာဏ်အဆင့်ဆင့် တိုးတက်လျက် မဂ်ဉာဏ်သို့ ရောက်လေ၏။ ထိုသို့ ဓမ္မဒွတ္တကိုပယ်၍ မဂ်ကို ဖြစ်စေသောနည်းသည် **ဓမ္မဒွတ္တ ပဟာနဘာဝနာနည်း**မည်၏။ ဤနည်းသည် သမထယာနိက၊ ဝိပဿနာယာနိက ၂-မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်သောကြောင့်-**မသထ ပုဗ္ဗင်္ဂမ၊ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမ နည်း ၂-မျိုးလုံး၌**ပင်အတွင်းဝင်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤအဋ္ဌကထာ၌ ဘာဝနာနည်း ၂-မျိုးမျှကိုသာ ပြဆိုသည်ဖြစ်ရာ၏။

“ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်စေရန် သမထကို တင်ကြို၍ မပွါးစေရပြီ၊ ဝိပဿနာကိုသာလျှင် စ၍ ဖြစ်ပွါးစေရသည်။ ဝိပဿနာထက်သန်သောအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်သော ခဏိကသမာဓိသည်ပင် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သည်” ဟူသောဤအနက်သည် ပြခဲ့သောပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့် ထင်ရှားလေပြီ။ ဤကျမ်းသည်လည်း ၎င်းဝိပဿနာယာနိက ၏ ရှုမှတ်အားထုတ်ပုံကို ပဓာနထား၍ ရေးအပ်သော ကျမ်းဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအတွက် ပွါးနည်းကို ဤကျမ်း၌ အသီးအခြားပြရန် မလိုပြီ။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာနှင့်တွဲ၍ တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤခဏိကသမာဓိကို ပွါးစေ သောသူအား နိယျာန ၈-ပါး၊ နိယျာနာဝရဏ ၈-ပါး၊ သမာဓိ၏ဘေးရန် ၆-ပါး၊ ထိုဘေးရန်တို့မှ လွတ်ကင်းအောင် ကုစားနည်း ၆-ပါးနှင့် ဝိပဿနာစိတ်၏ ဧကတ္တ၌ တည်ပုံကိုသိလျှင် ကျေးဇူးများမည် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုနိယျာနစသည်တို့ ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အာနာပါနကထာ (၁၆၂-၃)မှ ထုတ်၍ ပြဦးအံ့ -

ပဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။နေက္ခမ္ဘံ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ နေက္ခမ္ဘေန အရိယာ နိယုန္တိ။ ကာမစ္ဆန္ဒော နိယျာနာ ဝရဏံ၊ တေန စ ကာမစ္ဆန္ဒေန နိဂုတတ္တာ နေက္ခမ္ဘံ အရိယာ နိယျာနံ နပုဇာနာတိတိ ကာမစ္ဆန္ဒော နိယျာနာဝရဏံ။

နေက္ခမ္ဘံ၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်သည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း ပေတည်း။ စ၊ နိယျာန မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တေန နေက္ခမ္ဘေန၊ ထိုဝိပဿနာ ကုသိုလ်ဖြင့်။ အရိယာ၊ အရိယာတို့သည်။ နိယုန္တိ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တော်မူကုန်၏။ ကာမစ္ဆန္ဒော၊ နှစ်သက်လိုချင်မှုသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီး အတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ စ၊ နိယျာနာဝရဏ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တေန ကာမစ္ဆန္ဒေန၊ ထိုနှစ်သက်လိုချင်မှု သည်။ နိဂုတတ္တာ၊ တားမြစ်ပိတ်ဆို့အပ်သောကြောင့်။ နေက္ခမ္ဘံ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ် သော ဝိပဿနာ ကုသိုလ်ကို။ န ပုဇာနာတိ၊ မသိရချေ။ ဣတိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်။ ကာမစ္ဆန္ဒော၊ နှစ်သက်လိုချင်မှုသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့မည်၏။

ပဗ္ဗဇ္ဇာ ပဌမံ ဈာနံ၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဝိပဿနာ။
သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ နေက္ခမ္ဘန္တိ ပဝုစ္စရေ။ (ဣတိဝုတ္တ-ဋ္ဌ ၃၃၁)

ဟူသော ဂါထာနှင့်အညီ ရဟန်းပြုခြင်း၊ ပဌမဈာနံ၊ နိဗ္ဗာနံ၊ ဝိပဿနာနှင့် ကုသိုလ်အလုံးစုံတို့သည် အရာအားလျော် စွာ နေက္ခမ္ဘမည်ကုန်၏။ မဟာဋီကာ၌ အလောဘ ပြဓာန်းသောကုသိုလ်ကို နေက္ခမ္ဘဟုဖွင့်၏။ အရာအားလျော်စွာ ဖွင့်ခြင်းပင် တည်း။ ဤ၌ကား ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ အရာဖြစ်၍ **ဝိပဿနာ ကုသိုလ်ကို သာလျှင်** နေက္ခမ္ဘ၏အရ ပြု၍ အဓိပ္ပါယ်ဆိုအံ့။ နောက်နောက်သော နိယျာနတို့၌လဲ နည်းတူပင် ဝိပဿနာ သမာဓိနှင့် ဆိုင်ရာတို့ကိုသာ အရပြု၍ ပြအံ့။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်တိုင်းဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မရှုမှတ်လျှင် ရုပ်နာမ်မျှဟူ၍လဲမသိ၊ အကြောင်း နှင့်အကျိုးမျှ ဟူ၍လဲမသိ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူ၍လဲမသိ။ ဤသို့ မသိခြင်းကြောင့် မသိအပ်သော ထိုအာရုံ၌၎င်း၊ အလားတူ အာရုံဝတ္ထု တို့၌၎င်း နှစ်သက် သာယာမှု၊ လိုချင်တောင့်တမှု ဖြစ်၏။ ထင်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်ကို ရှုမှတ်လျှင်ကား ရုပ်နာမ်မျှ ဟူ၍လဲသိ၏။ အကြောင်းနှင့်အကျိုးမျှ ဟူ၍လဲ သိ၏။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူ၍လဲသိ၏။ ဤသို့သိခြင်းကြောင့် သိအပ်သော ထိုအာရုံ၌၎င်း၊ အလားတူ အာရုံ ဝတ္ထုတို့၌၎င်း နှစ်သက်သာယာမှု၊ လိုချင်တောင့်တမှု ကင်း၏။ ဤသို့ နှစ်သက် လိုချင်မှုမှ ထွက်သွားစေ၊ ကင်းစေနိုင်သောကြောင့် ဝိပဿနာ ကုသိုလ်သည် **နေက္ခမ္ဘ** မည်၏။ နေက္ခမ္ဘ မည်သော ဤဝိပဿနာဖြင့် အရိယာတို့သည် ထွက်မြောက်ကြကုန်၏။ “ဝိပဿနာကို အဆင့်ဆင့်ပွါးစေလျက် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြသည်”ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝိပဿနာ ကုသိုလ်သည် **အရိယာတို့၏ နိယျာန**မည်၏။ “အရိယာတို့၏ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းတရား”ဟု ဆိုလို၏။

နှစ်သက်ခင်မင် လိုချင်တောင့်တမှု **ကာမစ္ဆန္ဒ** သည်ကား ထိုဝိပဿနာကို တားမြစ်ပိတ်ဆို့ တတ်သောကြောင့် နိယျာနာဝရဏ မည်၏။ တားမြစ်ပိတ်ဆို့ပုံကား-ယခုဘဝ၌ ချမ်းသာရန်အတွက် ကိုယ့်ကိုစွဲ၊ သူ့ကိုစွဲ၊ လင့်ကိုစွဲ၊ မယားကိုစွဲ၊ သားသမီးကိုစွဲ၊ ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေကိုစွဲ၊ တပည့် ဒါယကာကိုစွဲ၊ ဆရာသမားကိုစွဲ စသည်ဖြင့် မရေတွက်နိုင်အောင် များစွာသော ပြုဘွယ်ကိုစွဲတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းမှာ ရှိကြကုန်၏။ ဤကိုစွဲအလုံးစုံကို ချမ်းသာချင်သော ကာမစ္ဆန္ဒက ဖွင့်လှစ်၏။ ဤကိုစွဲတို့ နှင့်စပ်၍ အမျိုးမျိုးအထွေထွေ ကြံစည်အားထုတ်ရ၏။ မရသေးသည်ကို ရှာရ၏။ ရပြီးကို သာယာသိမ်းပိုက်လျက် စောင့် ရောက်ရ၏။ ထို့ကြောင့် အားလပ်သောအချိန်ကိုပင် မရနိုင်ကြချေ။ ဝိပဿနာ အားထုတ်ရန် စိတ်ကူးပင် မထည့်နိုင်ကြချေ။ စိတ်ကူးမိသော်လဲ တကယ်တမ်း အားမထုတ်နိုင်ကြချေ။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် စိတ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်းမရှိဘဲ စိတ်ကူးချင်တိုင်း

လွတ်လပ်စွာ စိတ်ကူးနေရသည်ကိုလဲ သာယာနေတတ်ကြ၏။ အလိုရှိတိုင်း ပြောဆိုနိုင်၊ သွားလာ နေထိုင်နိုင်သည်တို့ကိုလဲ သာယာနေတတ်ကြ၏။ ဤသာယာမှုများကြောင့်၊ တရားအားထုတ်မည်ကြံလျှင် လက်ရှိ ကိုယ်ချမ်းသာ၊ စိတ်ချမ်းသာကလေး များ ပျက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်ကြပြန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ အားမထုတ်နိုင်ဘဲ ရှိကြ၏။ အားမထုတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် မိမိတို့ သန္တာန်၌ ဝိပဿနာ မဖြစ်။ ထို့ကြောင့်၊ “ဝိပဿနာဟူသည်မှာ ဘယ်လို တရားဘဲ”ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မသိနိုင်ကြကုန်။ ဝိပဿနာ ဟူသော နိယျာနတရားကို မရသော သူတိုင်းပင် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်ကြကုန်။

ဤသို့ မထွက်မြောက်နိုင်ရာ၌ အကြောင်းရင်းကိုရှာလျှင် “ချမ်းသာကောင်းစားရန် သာယာတောင့်တမှု ကာမစ္ဆန္ဒ ကြောင့်ပင်” ဟု ထင်ရှားတွေ့ရ၏။ သို့ဖြစ်၍ ကာမစ္ဆန္ဒသည်ပင် ဝိပဿနာ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တားမြစ် ပိတ်ဆို့နေသည်၊ ဆင်းရဲမှမထွက်နိုင်အောင် ဆီးတားပိတ်ဆို့နေသည်ဟု သိအပ်၏။ နောင်ဘဝသံသရာ၌ ချမ်းသာကောင်းစားလိုသော ကာမစ္ဆန္ဒ ကြောင့် ဝိပဿနာကို အားမထုတ်နိုင်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤသည်ကား ဝိပဿနာ နိယျာနကို အလျှင်း မဖြစ်နိုင်အောင် တားမြစ် ပိတ်ဆို့ပုံတည်း။

အားထုတ်ဆဲကာလ၌လဲ ရှုမှတ်မှုတို့၏ အကြား၌ဖြစ်ပေါ်လျက် ဤကာမစ္ဆန္ဒသည် ဝိပဿနာကို တားမြစ်တတ်သေး ၏။ တားမြစ်ပုံကား-ကာမအာရုံတို့ကို ကြံစည်တောင့်တလျက်၊ အားမထုတ်မီကဲ့သို့ ကြမ်းတမ်းစွာလဲ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ အားထုတ်မှုနှင့်စပ်၍ သိမ်မွေ့ နူးညံ့စွာလဲ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ အဘယ်သို့နည်းဟူမူ-ရှုမှတ်၍ ကောင်းသည်ကို သာယာတတ်၏။ အာရုံအထူးထင်လာသည်ကို သာယာတတ်၏။ သာယာ၍ အဖန်ဖန် စဉ်းစားဆင်ခြင် နေတတ်၏။ မှတ်၍ကောင်းသည်ကို ပြောချင်တတ်၏။ ရင်းနှီးသူကို အားထုတ်စေချင်တတ်၏။ မှတ်၍ကောင်းမည်ကို မြှော်တတ်၏။ ဉာဏ်အထူးများကို မြှော်တတ် ၏။ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို မြှော်တတ်၏။ ဤအရာ၌ “မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တသည်မှာ တဏှာမဟုတ်၊ ကုသိုလ်ဆန္ဒသာ တည်း။ တဏှာသည်ကား လောကုတ္တရာကို အာရုံပြုနိုင်”ဟု ဆိုကြသေး၏။ ဤသို့ဆိုရာ၌၊ ပုထုဇဉ်တို့၏ ကုသိုလ်ဆန္ဒသည် လည်း မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် အစစ်ကို အာရုံပြုနိုင်သလော မပြုနိုင်သလောဟု ဆင်ခြင်အပ်၏။ “ပုထုဇဉ်တို့၏စိတ်တို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်၏ ရှေးအခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဂေါတြဘူ စိတ်တခုသာလျှင် နိဗ္ဗာန်အစစ်ကို အာရုံပြုနိုင်သည်။ ကြွင်းသော စိတ် အလုံးစုံပင် အာရုံမပြုနိုင်။ မဂ် ဖိုလ် အစစ်ကိုကား ပုထုဇဉ်တို့၏ စိတ်သည် ဘယ်အခါမျှ အာရုံမပြုနိုင်”ဟု ဤသို့ ကျမ်းဂန် တို့၌ ဆိုသောကြောင့်၊ ဂေါတြဘူမဟုတ်သော ဆန္ဒသည်လည်း မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်အစစ်ကို အာရုံမပြုနိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ပုထုဇဉ်တို့ မြှော်လင့်တောင့်တအပ်သော မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သည် ပရမတ်အစစ် မဟုတ်သေး။ တဆင့်ကြား အနုမာန စသည်ဖြင့် ယူအပ်သော အမည် ပညတ်မျှ၊ အာကာရ ပညတ်မျှ၊ သဏ္ဌာန ပညတ်မျှ သာဟူ၍ သိအပ်၏။ ထို ပညတ်မျှဖြစ် သော မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကိုကား ကုသိုလ်ဆန္ဒက အာရုံပြုနိုင်သကဲ့သို့ တဏှာကလဲ အာရုံပြုနိုင်၊ တောင့်တနိုင်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ သဗ္ဗာယတန ဝိဘင်္ဂသုတ်၌ “အနတ္တရေသု ဝိမောက္ခေသု ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပေတိ = အလွန်အကဲမရှိ မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ် တရားတို့၌ တောင့်တခြင်းကို ဖြစ်စေသည်”ဟု ဟောတော်မူ၏။ “အနုဿုတိလဒ္ဓံ ပန ပရိကပ္ပသိဒ္ဓံ အရဟတ္တံ ဥဒ္ဓိဿ ပတ္ထနံ ဌပေတိ = တဆင့်ကြားဖြင့် ရ၍ တွေးဆကြံစည်မှုဖြင့် ပြီးစီးထင်ရှားသော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရည်၍ တောင့်တမှုကို ဖြစ်စေသည်”ဟု ၎င်းသုတ်၏ ဋီကာ၌ ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ သက္ကပဉ္စာသုတ် ဋီကာ၌လဲ “အနုဿုပလဒ္ဓေ ပန အနတ္တရဝိမောက္ခေ ဥဒ္ဓိဿ ပိဟံ ဥပဋ္ဌာပေတိတိ ဝုတ္တော = လောကုတ္တရာ အစစ်ကို အာရုံပြု၍ တဏှာမဖြစ်နိုင်သော်လဲ တဆင့်ကြားဖြင့် ရအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ် တရားတို့ကို ရည်စူး၍ တောင့်တမှုကို ဖြစ်စေသည်ကိုပင် ‘ထို အရိယာဖိုလ်တို့၌ တောင့်တမှုကို ဖြစ်စေသည်’ဟု ဟောတော်မူအပ်ပေသည် ဟူ၍” ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။

ဤသာယာတောင့်တမှုများ မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါလျှင်၊ ထိုအခိုက်၌ ဝိပဿနာချည်းသာ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေရာ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ သာယာတောင့်တမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် “ငါတို့ ဖြစ်ဦးမည်၊ မင်းတို့ ဝိပဿနာတွေ မဖြစ်ကြနှင့်ဦး”ဟု တားမြစ် ထားသည်နှင့် တူလှပေ၏။ ဤမျှသာမဟုတ်သေး။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သမာဓိပညာ ရင့်သန်နေဆဲတွင် ဤသို့သော သာယာ တောင့်တမှု ဖြစ်လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရှုမှတ်မှုသည် သိသိသာသာကြီး ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီး၍လဲ သွားတတ်သေး၏။ ထိုအခါမှာ နှလုံးမသာမှုများပင် ဖြစ်တတ်သေး၏။ ဤသည်ကား အားထုတ်ဆဲ၌ တားမြစ် ပိတ်ဆို့ပုံတည်း။

ဤသို့ တားမြစ် ပိတ်ဆို့တတ်သည်ကို ရည်၍ “ကာမစ္ဆန္ဒက တားမြစ်ပိတ်ဆို့ထားသောကြောင့်၊ အရိယာတို့၏ ထွက် မြောက်ကြောင်း ဝိပဿနာကုသိုလ်ကို မသိရ”ဟု ဆိုလေသည်။ မသိရ ဟူရာ၌ သုတမယဉာဏ်ဖြင့် မသိသည်ကို မဆိုလို၊ ဘာဝနာမယ အလိုအားဖြင့် မိမိသန္တာန်၌ မဖြစ်ပေါ်၍ မသိရသည်ကိုသာ ဆိုလိုပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ အရိယာတို့၏ ထွက် မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာမဖြစ်ပေါ်ရအောင် တားမြစ်ပိတ်ဆို့တတ်သောကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒသည် နိယျာနာဝရဏမည် ၏။ နိဝရဏဟူ၍လဲခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္တိဒါမဂ်၌ ကေနဋ္ဌေန နိဝရဏာ နိယျာနာဝရဏဋ္ဌေန နိဝရဏာဟု ဟောတော်မူ ၏။

အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။နေက္ခမမည်သော ဝိပဿနာကုသိုလ်သည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်၍ နိယျာန မည်၏။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လိုသောသူသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ထိုဝိပဿနာကို သာလျှင် မှီအပ်၊ ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။

သာယာတောင့်တမှု ကာမစ္ဆန္ဒသည် ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ထိုဝိပဿနာကို တားမြစ် ပိတ်ဆို့တတ်သော ကြောင့် နိယျာနာဝရဏ မည်၏။ ထိုကာမစ္ဆန္ဒကိုကား ရှောင်ကြဉ်အပ်၏။ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် ၎င်းကို ရှုမှတ်၍ ပယ်ရမည်။

ဒုတိယနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။အဗျာပါဒေါ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ အဗျာပါဒေန အရိယာနိယုန္တိ။ ဗျာပါဒေါ နိယျာနာဝရဏံ၊ တေန စ ဗျာပါဒေန နိဝုသတ္တာ အဗျာပါဒံ အရိယာနံ နိယျာနံ နပ္ပဇာနာတီတိ ဗျာပါဒေါ နိယျာနာဝရဏံ။

အဗျာပါဒေါ၊ စိတ်မပျက်ခြင်း၊ စိတ်မဆိုးခြင်းသည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း ပေတည်း။ ။ဗျာပါဒေါ၊ စိတ်ပျက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်းသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ (အကြွင်းကို ပဌမနိယျာနမှ နည်းမှီး၍ အနက်ပြန်ဆိုပါလေ)။

ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်မပျက်မှု=အဒေါသသည် **အဗျာပါဒ** မည်၏။ မကောင်းသော အာရုံနှင့် တွေ့ဆုံစေကာမူ၊ မခံသော ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်စေကာမူ၊ ရှုမှတ်၍ မကောင်းစေကာမူ စိတ်မပျက်ဘဲ ရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် အရိယာတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသို့သော စိတ်မပျက်မှုသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန** မည်၏။ **ရှုမှတ်မှု၌ စိတ်မပျက်ခြင်း** ဟူသော ဤနိယျာနကို မှီအပ် ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်ကိုဖြစ်စေ၊ အာရုံဝတ္ထုတခုခုကိုဖြစ်စေ၊ မှတ်၍ မကောင်းသည်ကိုဖြစ်စေ စိတ်ဆိုးမှု စိတ်ပျက်မှုသည် **ဗျာပါဒ** မည်၏။ ဤဗျာပါဒ ဖြစ်ပေါ်လျှင် စိတ်မပျက်ဘဲ ရှုမှတ်ခြင်းဟူသော ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို မသိနိုင်၊ မရနိုင်၊ မဖြစ်စေနိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် စိတ်ပျက်မှု၊ စိတ်ဆိုးမှုသည် ထွက်မြောက်ကြောင်းကို တားမြစ်တတ်သော **နိယျာနာဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကို ရှောင်ကြဉ်အပ်၏။ လူတဦးတယောက်ကို စိတ်ဆိုးခြင်း၊ စိတ်ကူးထဲ၌ တဦးတယောက်နှင့် တွေ့ဆုံ၍ ငြင်းခုံခြင်း၊ ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒုက္ခဝေဒနာကို စိတ်ဆိုးခြင်း၊ မြင်ရသော အဆင်း၊ ကြားရသောအသံ စသည်ကို စိတ်ဆိုးခြင်း၊ မှတ်၍ မကောင်းသဖြင့် စိတ်ပျက်ခြင်းဟူသော ဤသို့သော ဗျာပါဒတို့ ဖြစ်ပေါ်လျှင် ၎င်းတို့ကို မှတ်၍ ပယ်ရမည်။ ၎င်းတို့ကို မှတ်ပြီးလျှင် မှတ်နေကျ အာရုံကိုသာ စွဲမြဲစွာမှတ်လေ။ ထိုသို့ တကြိမ် နှစ်ကြိမ် မှတ်ရုံမျှဖြင့် ဗျာပါဒ မပျောက်လျှင် ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း အထပ်ထပ် ဆင့်၍ မှတ်လေ။ နောက်ဆုံး၌ စိတ်ပျက်မှုသည် အလျှင်းပင် ကွယ်ပျောက်သွားလိမ့်မည်။

တတိယ နိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။အာလောကသညာ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ ယာယ စ အာလောကသညာယ အရိယာ နိယုန္တိ။ ထိနမိဒ္ဓံ နိယျာနာဝရဏံ၊ တေန စ ထိနမိဒ္ဓေန နိဝုတတ္တာ အာလောကသညာ အရိယာနံ နိယျာနံ နပ္ပဇာနာတီတိ ထိနမိဒ္ဓံ နိယျာနာဝရဏံ။

အာလောကသညာ၊ အလင်းရောင်ကို နှလုံးသွင်း မှတ်သားခြင်းသည်။ ဝါ၊ ထင်လင်းစွာပြု၍ မှတ်ခြင်းသည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းပေတည်း။ ထိနမိဒ္ဓံ၊ စိတ်၏ ထိုင်းမှိုင်းလေးလံမှု ပျင်းရိမှုသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ ပေတည်း။ (အကြွင်းကို နည်းမှီး၍ အနက်ပြန်ဆိုလေ)။

နေရောင်၊ လရောင်၊ ကြယ်ရောင်၊ ဘာဝနာ အလင်းရောင်တို့ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းသည် **အာလောက သညာ** မည်၏။ ၎င်းအရောင် အလင်းတို့ကို ဆင်ခြင်မှုဖြင့် အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိနမိဒ္ဓံ= စိတ်ထိုင်းမှိုင်းမှုကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏။ စိတ်ထိုင်းမှိုင်း၍ အိပ်ချင် ငိုက်မျဉ်းသောအခါ၎င်း အာလောကသညာဖြင့် ပယ်ဖျောက်၍ ဝိပဿနာကို ပွားစေအပ်၏။ ဤသို့ပွားစေခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်သောကြောင့် အာလောက သညာသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန** မည်၏။ ထို့ပြင်-ရုပ်နာမ်တို့ကို ပေါ်လွင် ထင်ရှားအောင်ပြု၍ နှလုံးသွင်းခြင်း၊ မှတ်ခြင်းကိုလဲ ဝိပဿနာအရာ၌ **အာလောကသညာ** ဟူ၍ပင်ဆိုအပ်၏။ ပေါ်လွင်ထင်လင်းစွာ မှတ်နိုင်သော အခါ၌ အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှု၊ စိတ်ထိုင်းမှိုင်း လေးလံမှု၊ ပျင်းရိမှုတို့သည် ကင်းပျောက်ကုန်၏။ နေ့ရောညဉ့်ပါ အခါခပ်သိမ်း သော်လဲ အိပ်ချင်မှု၊ ထိုင်းမှိုင်းမှုမရှိဘဲ အမြဲစိတ်ကြည်လင်လျက် နေတတ်၏။ ရှုမှတ်မှုကို စွန့်လွှတ်၍ အိပ်ပါသော်လဲ အိပ် မပျော်နိုင်ဘဲ၊ ထင်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အလိုလိုပင် ရှုမှတ်လျက်၊ သိလျက်သာ ဖြစ်၍ နေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ထင်လင်းစွာ နှလုံးသွင်းနိုင်ခြင်းဟူသော ဤအာလောကသညာဖြင့်လဲ ထိနမိဒ္ဓံကိုပယ်၍ ဝိပဿနာ၊ မဂ်ဉာဏ် အဆင့်ဆင့်တို့ကို ပွားစေလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထင်လင်းစွာ ရှုမှတ်မှုကိုလဲ အရိယာ တို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန**ဟု ဆိုအပ်၏။

အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုင်းမှိုင်းပျင်းရိမှုသည်လည်း **ထိနမိဒ္ဓံ**မည်၏။ အိပ်ချင်မှု မရှိပါဘဲ လျက်၊ ရှုမှတ်ရန်သက်သက် ပျင်းရိထိုင်းမှိုင်းသည်လည်း **ထိနမိဒ္ဓံ**မည်၏။ ဤထိနမိဒ္ဓံသည် အာလောကသညာကို တားမြစ် တတ်သောကြောင့် **နိယျာနာဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ပေါ်သော အခါ၌ အထူး ထင်လင်းအောင် ရှုမှတ်၍ ပယ်ရမည်။

စတုတ္ထနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။အ-ဝိက္ခေပေါအရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ အဝိက္ခေပေန အရိယာ နိယျာနံ။ ဥဒ္ဒစ္စံ နိယျာနာဝရဏံ၊ တေန စ ဥဒ္ဒစ္စေန နိဂတတ္တာ အဝိက္ခေပံ အရိယာနံ နိယျာနံ နပုဇာနာတိတိ ဥဒ္ဒစ္စံ နိယျာနာဝရဏံ။

အ-ဝိက္ခေပေါ၊ မပျံလွင့်ခြင်းသည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းပေတည်း။ ။ဥဒ္ဒစ္စံ၊ ပျံလွင့်ခြင်းသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ (အကြွင်းကို နည်းမှီး၍ အနက်ပြန်လေ)။

ရှုမှတ်အပ်သော နာမ်ရုပ်တို့၌ စူးစိုက်တည်ကြည်သော **ခဏိကသမာဓိ**သည် **အဝိက္ခေပ** မည်၏။ “ပျံလွင့်မှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား၊ မပျံလွင့်သောတရား”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤသမာဓိအားကောင်းသောအခါ၌ စိတ်သည် မှတ်တိုင်းသော အာရုံ၌ ဝင်၍ ဝင်၍ သွားသကဲ့သို့ဖြစ်၏။ စိတ်နှင့်အာရုံတို့သည် ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ကပ်၍ ကပ်၍ သွားကြသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပမာ - လေးလံသော ဆန်အိတ်ကြီးများကို မြေပေါ်၌ ပစ်ချလိုက်လျှင်၊ ကျရာ ကျရာ အရပ်တွင်သာ ငြိမ်၍ ငြိမ်၍ နေကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ အသွားထက်သော လှံတို့ဖြင့် ခပ်ပြောပြောမြေ၌ ထိုးစိုက်လျှင်၊ ကျရာ ကျရာတွင်သာ စိုက်၍ စိုက်၍ နေကြသကဲ့သို့၎င်း၊ အလွန်စေးကပ်သော ဝတ္ထုများဖြင့် နံရံကို ပစ်ခတ်လျှင်၊ ထိရာ ထိရာတွင်သာ ကပ်၍ ကပ်၍ နေကြသကဲ့သို့၎င်း ရုပ်နာမ်အာရုံ အမျိုးမျိုးပြောင်းသော်လည်း မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းသော အာရုံ၌ စိတ်သည် ခဏိက သမာဓိဖြင့် စူးစိုက် တည်ကြည် လျက်သာရှိ၏။ ထိုခဏိက သမာဓိဖြင့် ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့ကို ဖြစ်စေလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ အရိယာတို့ ထွက်မြောက်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မပျံ မလွင့် စူးစိုက်တည်ကြည်သော ဤခဏိကသမာဓိသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန**မည်၏။ ဤသမာဓိကို မှီအပ် ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။

အာရုံတစ်ခုခုကို နှလုံးသွင်းစဉ် ထိုအာရုံမှ တခြားသို့သွားတော့မည်ကဲ့သို့ မစူးစိုက်မတည်ကြည်မှု= တက်ကြွပျံလွင့်မှု သည် ဥဒ္ဒစ္စမည်၏။ “ရောက်ရာ ရောက်ရာ အာရုံမှ ကြွနေတိသကဲ့သို့ ပျံလွင့်သောသဘော”ဟု ဆိုလို၏။ ဤဥဒ္ဒစ္စကြောင့် စိတ်သည် တခုတည်းသာ အာရုံ၌ မတည်တံ့နိုင်ဘဲ ထိုထို အာရုံသို့ ပြေးသွား၏။ ဥဒ္ဒစ္စအားနည်းလျှင် နဲနဲသာ ပြေးသွား၏။ အားကြီးလျှင်ကား များစွာပြေးသွား၏။ ရှုမှတ်မှုနှင့်စပ်၍လဲ ပျံလွင့်တတ်သေး၏။ ပျံလွင့်ပုံကား-မှတ်မိသည်၊ မမှတ်မိသည် ကို ဆင်ခြင်၍လဲ ပျံလွင့်၏။ အစဉ်ကျ၊ မကျကို ဆင်ခြင်၍လဲ ပျံလွင့်၏။ ကောင်းစွာ ထင်၊ မထင်ကို ဆင်ခြင်၍လဲ ပျံလွင့် ၏။ မည်သို့မှတ်မည်ဟု ခဏ ခဏ ကြောင့်ကြစိုက်၍လဲ ပျံလွင့်၏။ ဤသို့ ပျံလွင့်ကြံစည်နေသောအခိုက်၌ ဝိပဿနာ သမာဓိသည် မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ဖြစ်သော သမာဓိသည်လည်း ထိုပျံလွင့်မှုများကြောင့် အာရုံ၌ ကောင်းစွာ မစူးစိုက် မတည်ကြည် နိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် ပျံလွင့်မှု ဥဒ္ဒစ္စသည် ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနကို တားမြစ်တတ်သော **နိယျာနာဝရဏ** မည်၏။ ၎င်း ပျံလွင့်မှုကို ဖြစ်ပေါ်လျှင်၊ ရှုမှတ်၍ ပယ်အပ်၏။ ထိုသို့သောကာလ၌ မှတ်မြဲအာရုံကို အထူးအလေးပြု၍ မှတ်လေ။

ပဉ္စမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။ဓမ္မဝဝတ္တာနံ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ ဓမ္မဝဝတ္တာနေန အရိယာ နိယျာနံ။ ဝိစိကိစ္ဆာ နိယျာနာဝရဏံ၊ တာယ စ ဝိစိကိစ္ဆာယ နိဂတတ္တာ ဓမ္မဝတ္တာနံ အရိယာနံ နိယျာနံ နပုဇာနာတိတိ ဝိစိကိစ္ဆာ နိယျာနာဝရဏံ။

ဓမ္မဝဝတ္တာနံ၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဓမ္မဝဝတ္တာန ဉာဏ်သည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းပေတည်း။ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ကုသိုလ် ဟုတ်လေသလော၊ မဟုတ်လေသလောစသည် ဖြင့် ယုံမှားမှုသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ ။(အကြွင်းကို နည်းမှီး၍ အနက်ပြန်ဆိုလေ)။

ဤသည်ကား အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်တရား၊ ဤသည်ကား အပြစ်ရှိသော အကုသိုလ်တရားဟု ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ် နိုင်သော ဉာဏ်သည် **ဓမ္မဝဝတ္တာန** မည်၏။ အရိယာတို့သည် ဤဉာဏ်ဖြင့် အမှန်အတိုင်း သိ၍ အကုသိုလ်ဟူသမျှကို ပယ်ပြီး လျှင်၊ ကုသိုလ်ဟူသမျှကို ပွားစေလျက်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်သည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန** မည်၏။ ဤ တရားသည် ကုသိုလ်လေလော၊ အကုသိုလ်လေလောဟု ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာသည်ကား ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်ကို တားမြစ် တတ်သောကြောင့် **နိယျာနာဝရဏ** မည်၏။ ယုံမှားမကင်းသောသူသည် အကုသိုလ်ကိုလဲမပယ်၊ ကုသိုလ်ကိုလဲ မပွားစေသော ကြောင့် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်သည်သာတည်း။

ဝိပဿနာအရာ၌ကား ဝိပဿနာကုသိုလ် ဟုတ်၊ မဟုတ်ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်နိုင်သောဉာဏ်နှင့် ဝိပဿနာအား ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကုသိုလ် ဟုတ်၊ မဟုတ်ကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်တို့သည်သာလျှင် လိုရင်းတို့ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုဉာဏ် ၂-မျိုးကိုသာလျှင် ဝိပဿနာအရာ၌ **နိယျာနတရား**ဟု မှတ်ရာ၏။ ဝိပဿနာ ဟုတ်၊ မဟုတ်ကို ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် **အခဏ်း (၃)**နှင့် **အခဏ်း (၄)** တို့၌ အထူးထင်ရှားပြအံ့။ အကျဉ်းအားဖြင့်ကား-သန္တတိ၊ ခဏ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ် သောရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ရှုမှတ်မှုသည် ပစ္စုပ္ပန်အားဖြင့်သိသော ဝိပဿနာမည်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ရင့်သန်သော အခါ၌ မျက်မှောက် မသိအပ်သော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ဗဟိဒ္ဓ တရားအလုံးစုံတို့ကိုလဲ အနုမာနအားဖြင့် မှန်းဆဆုံးဖြတ်

လျက်ရှိ၏။ ဤပစ္စက္ခ၊ အနုမာန ဝိပဿနာ ၂-မျိုးသည်သာလျှင် ဝိပဿနာ ကုသိုလ်မည်၏။ ထိုမှတစ်ပါးသော စိတ်ကူးကြံစည်မှု အမျိုးမျိုးသည်ကား ဝိပဿနာကုသိုလ် မဟုတ်ဟု ပိုင်းခြား၍သိအပ်၏။ ဤသို့သိသောဉာဏ်ဖြင့် အရိယာတို့သည် ဝိပဿနာအစစ်ကို ဖြစ်ပွားစေ၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုကုန်လျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကုန်၏။ ထို့ပြင် သီလ၊ ဓုတင်္ဂ၊ သမထနှင့်၊ သင့်လျော်စွာ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှုတို့ကို “ဝိပဿနာအား ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကုသိုလ်”ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်သည်လည်း အရိယာတို့၏ နိယျာနပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဤနိယျာန ၂-မျိုးကို သင်ယူခြင်း၊ နာကြားခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်း တို့ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်၏။

ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်ရုံမျှဖြင့် ဝိပဿနာကုသိုလ် ဖြစ်လေသလော၊ မဖြစ်လေသလော စသည်ဖြင့် ယုံမှား တွေးတောခြင်းသည် **ဝိစိကိစ္ဆာ** မည်၏။ ဤ ဝိစိကိစ္ဆာသည် အလွန်ဆိုးဝါးသော တရားပေတည်း။ မိမိမှာ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊ ဝိစိကိစ္ဆာဟုပင် မသိနိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ၂-ဘက်လုံး၌ မျှမျှတတ စုံစမ်းဆင်ခြင်သော အသိဉာဏ် ဟူ၍သာ ထင်မှတ်တတ်ကြ၏။ ယုံမှားမှုက ဉာဏ်ယောင်ဆောင်၍ လှည့်စားခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပညာရှိတို့ သတိမူမိစေရန် နေတ္တိ အဋ္ဌကထာ ယုတ္တိဟာရ အဖွင့် (၉၀)၌ **ဥဘယ ပက္ခ သန္တိရဏ မုခေန ဝိစိကိစ္ဆာ ဝဇ္ဇေတိ**ဟု မိန့်တော်မူလေပြီ။

ဥဘယ ပက္ခ သန္တိရဏ မုခေန၊ ၂-ဘက်လုံး၌ ညီမျှစွာ ဆင်ခြင်ခြင်းကို ရှေ့သွားပြုသဖြင့်။ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ယုံမှားမှုသည်။ ဝဇ္ဇေတိ၊ လှည့်စားတတ်၏။

ဤယုံမှားမှုသည် သုတနည်းသောသူအား များစွာမဖြစ်တတ်ပေ။ ဆရာကို ယုံကြည်အားထားသည့်အတွက် ညွှန်ပြ သည့်အတိုင်း ဖြောင့်မတ်စွာ အားထုတ်နိုင်တတ်၏။ သို့သော်၊ ဆရာမရှိလျှင်ကား အားထုတ်ရန်ပင် မဖြစ်နိုင်ပေ။ သုတများ သော သူသည်ကား နည်းမှန်ကိုရလျှင်၊ ဆရာမရှိသော်လဲ အားထုတ်၍ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ သို့သော်လဲ၊ မသွားဘူးသော ခရီးကို သွားသောသူသည် ဟိုလမ်းက ဟုတ်နိုးနိုး၊ သည်လမ်းက ဟုတ်နိုးနိုးနှင့် ယုံမှား မကင်း၍ ခရီးမတွင်သကဲ့သို့ နည်းများစွာကို ကြားနာ မှတ်သားဘူးသည် အားလျော်စွာ ယုံမှားမှုများစွာဖြစ်လျက် ခရီးမရောက်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤဝိစိကိစ္ဆာ ကို “လမ်း ၂-ခုနှင့် တူသည်”ဟု ဝဇ္ဇိကသုတ်၌ ဟောတော်မူပေသည်။ တူပုံကား-ပစ္စည်းဥစ္စာနှင့်တကွ ခရီးသွားသောသူသည် လမ်း ၂-ခုကို တွေ့လေရာ မည်သည့်လမ်းသို့ သွားရမည်ဟု မဆုံးဖြတ်နိုင်သည့်အတွက် ရပ်ဆိုင်း၍ နေလေရာ၏။ ထိုအခိုက် ၌ နောက်မှလိုက်လာသော ဓားမြဲလူဆိုးတို့ မှီလာ၍ ထိုခရီးသည်ကို ဖမ်းဆီးလုယက် သတ်ဖြတ်လေကုန်ရာ၏။ ဤဥပမာတွင် လမ်း၂-ခု၌ မဆုံးဖြတ်နိုင်၍ ရပ်ဆိုင်းနေခြင်းကဲ့သို့ ထိုအတူပင် ဝိပဿနာရှုသောသူသည်လည်း ယုံမှား တွေးတောနေလျှင်၊ ဆက်လက်၍ မရှုမှတ်နိုင်ပြီ။ ထိုအခါ၊ လူဆိုးတို့၏ လက်တွင်း၌ ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးရသကဲ့သို့ ကိလေသာ ရန်သူတို့၏ လက် တွင်းသို့ ကျရောက်၍ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်နိုင်ပြီ။ ထိုယုံမှားမှုကို ရှုမှတ်လျက် ပယ်၍ မရပ်မနား အားထုတ်သွားမှ သာလျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိစိကိစ္ဆာသည် လမ်း၂-ခုနှင့် တူလှပေ၏။

ဤဝိစိကိစ္ဆာသည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ သိက္ခာ ၃-ပါး၊ အတိတ်ခန္ဓာ၊ အနာဂတ်ခန္ဓာ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဟူသော ဤဋ္ဌာန (၈)ပါးတို့၌ ယုံမှားလျက်ဖြစ်၏။ ယခုကလာလိကကား ဟောပြောသော ဆရာ၊ အားထုတ်နည်း၊ ထိုနည်းဖြင့် အားထုတ်၍ တရားထူးရသည်ဟု ဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ၏အားထုတ်မှုဟူသော ဤဋ္ဌာန (၄)ပါး တို့၌လဲ ယုံမှားလျက် ဖြစ်တတ် သေး၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုသို့သော ယုံမှားမှုများကို ပယ်ဖျောက်၍ ဝိပဿနာ အလုပ်ကို ချောမောစွာ အားထုတ်နိုင်ကြပြီးလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ လျင်မြန်စွာ ဆိုက်ရောက်ကြစေရန် ရည်သန် မြှော်လင့်လျက် ဤကျမ်း၌ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံမှစ၍ များစွာ ပင် ရှင်းလင်းပြခဲ့ပေသည်။ နောက်၌လဲ ရှင်းလင်းပြရန် များစွာပင် ရှိသေး၏။ အထူးအားဖြင့် အခဏ်း (၃) အခဏ်း (၄) တို့၌ ရှင်းလင်းချက်များစွာ တို့ကို တွေ့ရပေလိမ့်။

အခဏ်း (၅)၌ ပြုလတ်သော နည်းအတိုင်း သွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ အိပ်မှု၊ ကွေးမှု၊ ဆန့်မှု စသည်တို့ကို မှတ်ခြင်း သည် ကုသိုလ်တရားချည်းသာဟု ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ကုသိုလ် ဟုတ်လေသလော၊ မဟုတ်လေသလောဟု မယုံမှားအပ်။ အကြောင်းမူကား-သွားမှုစသည်တို့ကို မှတ်ဆဲခဏ၌ သွားသောအခြင်းအရာ စသည်ဖြင့်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိသောဉာဏ်ဖြစ်၏။ အမှတ်ရသော သတိဖြစ်၏။ ကြည်လင်သော သဒ္ဓါဖြစ်၏။ မတပ်မက်သော အလောဘဖြစ်၏။ မပြစ်မှား သော အဒေါသစသည်ဖြစ်၏။ ဤဉာဏ်၊ သတိ၊ သဒ္ဓါ၊ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အစရှိသောတရား အလုံးစုံသည် အပြစ်ကင်း သော တရားချည်းသာတည်း။ ဤသို့အပြစ်ကင်းသော တရားချည်းသာ မှတ်တိုင်းဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် **မှတ်လျှင် ဝိပဿနာ ကုသိုလ် ဖြစ်၏။ မမှတ်လျှင်ကား မဖြစ်**ဟု ယုံမှားမရှိ ဆုံးဖြတ်အပ်၏။ ဥပမာ - ပထဝီကသိုဏ်းကို ရှုသောသူအား “ပထဝီ ပထဝီ” ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ “မြေ မြေ” ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ မှတ်ဆဲခဏ၌ အပြစ်ကင်းသော တရားချည်းသာ ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း **သမထကုသိုလ်ဖြစ်သကဲ့သို့ပင်**တည်း။ ဤသည်ကား မိမိ၏ အားထုတ်မှု၌ မယုံမှားရန် အကျဉ်းပြဆို ချက်ပေတည်း။ အကျယ်မှာ **အခဏ်း (၄)၌** ထင်ရှားလိမ့်။

ဆိုခဲ့ပြီးသော ယုံမှားမှုဖြစ်ပေါ်လျှင် “ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်မှုသည် ဝိပဿနာကုသိုလ် ပင်တည်း” ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။ ထိုဉာဏ်တည်းဟူသော နိယျာနမှ ကင်းလျှင်၊ ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် ဝိစိကိစ္ဆာသည် နိယျာနာဝရဏ မည်၏။ ဘုရားစသည်တို့၌ ယုံမှားမှု သည်ကား ကုသိုလ်အလုံးစုံနှင့်စပ်၍ ဆုံးဖြတ်သောဉာဏ်ကိုလဲ တားမြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းယုံမှားမှုသည်လည်း နိယျာနာဝရဏပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤသို့သော ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာကို စူးစမ်းသောဉာဏ်ဟု အထင်ရောက်လျက် လက်ခံ၍ မထားမိကြစေလင့်။ ပေါ်တိုင်းပေါ်တိုင်းမှတ်၍ ပယ်သာပယ်ကြပါလေ။ **မပယ်လျှင်**၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်နိုင်အောင် တားမြစ် ပိတ်ဆို့ထားပါလိမ့်မည်။ အထူးသတိပြုပါကုန်။

ဆဋ္ဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။ဉာဏ် အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ ဉာဏေန အရိယာ နိယုန္တိ။ အဝိဇ္ဇာ နိယျာနာဝရဏံ။ တာယ စ အဝိဇ္ဇာယ နိဂတတ္တာ ဉာဏ် အရိယာနံ နိယျာနံ နပ္ပဇာနာတိတိ အဝိဇ္ဇာ နိယျာနာဝရဏံ။

ဉာဏ်၊ နာမ်ရုပ်မျှဟု ပိုင်းခြားနိုင်သော ဉာဏ်၊ အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သောအကျိုး နာမ်ရုပ်မျှဟု ပိုင်းခြားသောဉာဏ်သည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားပေတည်း။ စ၊ နိယျာန မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တေန ဉာဏေန၊ ထိုနာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့်။ အရိယာ၊ အရိယာ တို့သည်။ နိယုန္တိ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တော် မူကုန်၏။ ။အဝိဇ္ဇာ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ အကောင်အထည်ဟု တွေဝေသိမှားသော မောဟနှင့် ထာဝရဘုရား၊ သိကြား၊ ဗြဟ္မာစသည်က ဖန်ဆင်း၍ သတ္တဝါဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ အလိုလိုဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ တွေဝေသိမှားသော မောဟသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ စ၊ နိယျာနာ ဝရဏ မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တာယ အဝိဇ္ဇာယ၊ ထို တွေဝေသော မောဟသည်။ နိဂတတ္တာ၊ တားမြစ်ပိတ်ဆို့အပ်သောကြောင့်။ ဉာဏ် အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စ ယရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို။ နပ္ပဇာနာတိ၊ မသိရချေ။ ဣတိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တွေဝေသော မောဟသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ မည်၏။

ဉာဏ်၊ **အဝိဇ္ဇာ**ဟူသော ပုဒ်တို့၌ မဟာဠိကာကို မှီ၍ အနက်ပေးသည်။ သို့သော်လဲ၊ **ဉာဏ်**၌ ဝိပဿနာဉာဏ် အလုံးစုံနှင့် မဂ်ဉာဏ်ကိုပါ ယူလျှင်လဲ သင့်၏။ **အဝိဇ္ဇာ**၌လဲ ထို ဉာဏ်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟအလုံးစုံကို ယူလျှင်လဲသင့်၏။ ဤ၌ကား ဝိပဿနာ၏အရာဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်အလုံးစုံနှင့် ယင်းတို့၏ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟအလုံးစုံကို ကောက်ယူ၍ ပြအံ့။

ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မှတ်သောသူသည် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “အာရုံဆီသို့သွားတတ်-သိတတ်သော နာမ်သဘောမျှ” ဟူ၍သော်၎င်း၊ “အာရုံဆီသို့ မသွားတတ် - မသိတတ်သော ရုပ်သဘောမျှ” ဟူ၍သော်၎င်း၊ အားထုတ်ခါစ၌ ဤသို့ မှန်ကန်စွာသိ၏။ ထို့ထက် ရင့်သောအခါ၊ “ဤအကြောင်း ဤအကြောင်း များကြောင့် ဤနာမ် ဤရုပ်ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဤအကြောင်းများ ရှိနေခြင်းကြောင့် ဤနာမ် ဤရုပ်ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးတရားချည်းသာတည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းနှင့်တကွ နာမ်-ရုပ်တို့ကို မှန်ကန်စွာသိ၏။ ထို့ထက် ရင့်သန်သောအခါ မမြဲဟူ၍၎င်း၊ ဆင်းရဲဟူ၍၎င်း၊ အစိုးပိုင်သော အကောင် မဟုတ် ဟူ၍၎င်း သိ၏။ ထို့ထက် ရင့်သန်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ချက်ခြင်း ပျက်၍ ပျက်၍ သွားသည်ဟုသိ၏။ ထို့ထက် ရင့်သန်သောအခါ တပျက်ထဲ ပျက်၍ နေသည်ဟု မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းသိ၏။ ရှုမှတ်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်သော ဤသို့မှု အလုံးစုံသည် **ဉာဏ်** မည်၏။ ဤသို့မှု ဝိပဿနာဉာဏ် အလုံးစုံကို ဖြစ်စေ၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုကုန်လျက် အရိယာတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသို့မှု ဝိပဿနာဉာဏ် အလုံးစုံသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း **နိယျာန**မည်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဤနိယျာနကို မှီအပ် ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။

ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မရှုမှတ်ဘဲ မေ့လျော့၍နေသော သူသည် ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို ရုပ်နာမ် မျှဟူ၍လဲ မသိ။ အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးရုပ်နာမ်မျှ ဟူ၍လဲ မသိ။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူ၍လဲ မသိ။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ချက်ခြင်း ပျက်သွားကြသည် ဟူ၍လဲမသိ။ တပျက်ထဲပျက်နေကြသည် ဟူ၍လဲ မသိ။ ဤသို့ မသိသောကြောင့် ထင်ရှားပါလျက် မရှုမှတ်မိသော ထိုရုပ်နာမ်တို့၌ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ အကောင်အထည် ဟူ၍လဲ သိမှား၏။ အလိုလိုဖြစ်ပေါ်သော သတ္တဝါ ဟူ၍ သော်၎င်း၊ တစုံတယောက်က ဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်ပေါ်သော သတ္တဝါ ဟူ၍သော်၎င်း ဤသို့လဲ သိမှား၏။ မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ ငါကောင် ဟုတ်သည်ဟူ၍လဲ သိမှား၏။ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းမရှိ၊ တသားတည်း၊ တခုတည်း၊ တကောင်တည်း ဟူ၍လဲသိမှား၏။ ပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ မြဲနေသည်ဟူ၍လဲ သိမှား၏။ ဤအရာ၌ ထိုခဏ လောလောဆယ်တွင် ထိုကဲ့သို့ မဆင်ခြင်မိသေးသော်လဲ နောင် ပြန်လည်စဉ်းစားလျှင် ထိုသိမှားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်မှတ်စွဲလမ်းမည် ဧကန်ဖြစ်သောကြောင့် “မရှုမှတ်မိသော ထိုရုပ်နာမ်တို့၌ သိမှားမှုဖြစ်သည်” ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ **သိ-ဟူသည်မှာ ဉာဏ်**၊ **ဝိဇ္ဇာ** ပင်တည်း။ ၎င်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် **မသိ-ဟူသည်မှာ မောဟ**၊ **အဝိဇ္ဇာ** ပင်တည်း။ **သိ-မှ** ပြောင်းပြန်ပြန်လျှင် **မသိ** ဖြစ်၏။ ထို့အတူ **ဉာဏ်**၊ **ဝိဇ္ဇာ** မှပြောင်းပြန် ပြန်လျှင် **အညဏ**၊ **အဝိဇ္ဇာ** ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော မသိမှု၊ သိမှားမှု အလုံးစုံသည် **အဝိဇ္ဇာ** မည်၏။

ဤ အဝိဇ္ဇာသည် ရှုမှတ်မှုကင်းသောသူအား တစဉ်တတန်းတည်း ဆက်စပ်လျက် များစွာ ဖြစ်၏။ ရှုမှတ်နေသော သူအားလဲ ဉာဏ်နစဉ်၌ အဝိဇ္ဇာကချည်းလက်ဦးစွာ သိမှားလျက်ရှိနှင့်၏။ သို့မဟုတ်လျှင်လဲ အဝိဇ္ဇာ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်၍ ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်သော သာမန် ကုသိုလ်စိတ်က 'အဝိဇ္ဇာကဲ့သို့ပင်' ရှေးဦးစွာ သိမှားလျက် ရှိနှင့်၏။ အဝိဇ္ဇာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သိမှုဉာဏ်က နောက်ကျ၍ နောက်ကျ၍ နေတတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ အားထုတ်ခါစ၌ ရှုမှတ်ပါသော်လဲ နာမ်ရုပ်မျှဟူ၍ မပိုင်းခြား နိုင်ဘဲ ပကတိ သိမြင်နေကျအတိုင်းသာ ထင်မြင်တတ်၏။ ပညတ်အာရုံ သင်္ခါရနနိမိတ်ကို မပျောက်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ပုံကား = မြင်ဆဲခဏ၌ မြင်မှုကိုဖြစ်စေ၊ အဆင်းကိုဖြစ်စေ၊ ရှုမှတ်မှု-အမှန်အတိုင်း သိမှုက မဖြစ်ပေါ်ရသေးမီ "ငါမြင်သည်" ဟုသော်၎င်း၊ "ဘာကိုမြင်သည်" ဟုသော်၎င်း သိမှားမှု အဝိဇ္ဇာက ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ အဝိဇ္ဇာကို **မသိတတ်သော တရား**ဟု ဆိုသည်မှာ ပရမတ် သဘောမှန်အတိုင်း မသိတတ်သည်ကိုသာ ရည်၍ ဆိုပေသည်။ သင်္ခါရနနိမိတ်ဟု ခေါ်သော ပကတိ သိနေကျ ပညတ်အတိုင်းအားဖြင့်ကား လျင်မြန်စွာ သိတတ်သည်သာတည်း။ ဤသို့ အဝိဇ္ဇာနှင့် သူ၏ နောက်လိုက် စိတ်က ရှေးဦးစွာဖြစ်လျက် သိမှား၍ သိမှား၍ နေသောကြောင့် "အာရုံ၏ သဘောမှန်ကို မသိရအောင် အဝိဇ္ဇာက ဖုံးလွှမ်းနေ သည်" ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌ ဆိုလေသည်။ ဒွါရ ၆-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊ ဝိညာဏ် ၆-ပါး အစရှိသော ဝိပဿနာ၏ အာရုံရုပ်နာမ် တို့ကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်တိုင်း အဝိဇ္ဇာကသာလျှင် လက်ဦးဖြစ်ပေါ်လျက် သိမှား၍ချည်းနေလျှင် အမှန်အတိုင်းသိမှု ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း ဟူသော နိယျာန တရားသည် မဖြစ်နိုင်ချေပြီ။ သို့ဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာသည် နိယျာနာဝရဏ မည်၏။

အကျဉ်းမှတ်ရန်။ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်ခြင်းသည် **ဉာဏ်နိယျာန** မည်၏။ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ထိုနိယျာန ကို ပွားစေသည်မည်၏။ မမှတ်မိဘဲ စဉ်းစားမိခြင်းသည် **အဝိဇ္ဇာနိယျာနာဝရဏ** မည်၏။ မမှတ်မိတိုင်း မေ့သည် ဟူ၍သော် ၎င်း၊ စဉ်းစားသည် ဟူ၍သော်၎င်း ရှုမှတ်၍ ထိုအဝိဇ္ဇာကို ပယ်အပ်၏။ အဝိဇ္ဇာ၏ နောက်လိုက် စိတ်ကိုလဲ ဤအရာ၌ အဝိဇ္ဇာ ဟူ၍ပင်ယူလေ။

သတ္တမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။ပါမုဇ္ဇံ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေန စ ပါမုဇ္ဇေန အရိယာ နိယျာနံ။ အရတိ နိယျာနာဝရဏံ၊ တာယ စ အရတိယာ နိဂုတတ္တာ ပါမုဇ္ဇံ အရိယာနံ နိယျာနံ နပ္ပဇာနာတိတိ အရတိ နိယျာနာဝရဏံ။

ပါမုဇ္ဇံ နှစ်သိမ့်အားရမှုသည်။ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားပေတည်း။ အရတိ၊ ဘာဝနာအလုပ်၌ မပျော်မွေ့ခြင်း ပျင်းရိခြင်းသည်။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ် အဆိုပေတည်း။ (အကြွင်းကို နည်းမှီး၍ အနက်ပြန်ဆိုလေ)။

မဟာဋီကာ၌ ဤပါမုဇ္ဇံကို ဈာန်ရကြောင်းဟု ဖွင့်ဆို၏။ အရာအားလျော်စွာ ဖွင့်ခြင်းပင်တည်း။ ဝိပဿနာ သမာဓိကို ရကြောင်း မဟုတ်ဟူ၍ကား မဆိုလိုပေ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ဤ ပါမုဇ္ဇံမှ ဆက်လက်၍ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုခ၊ သမာဓိ၊ ယထာဘူတဉာဏ် တို့ဖြစ်ကြောင်းကို ပါဠိတော်တို့၌ပင် တိုက်ရိုက်ပြထားသော ကြောင့်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပဿနာ သမာဓိ အရားအားလျော်စွာ ဤ၌ ပြပေအံ့။

ရှုမှတ်၍ ကောင်းသောအခါ၌ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း နှစ်သိမ့်အားရမှု ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤနှစ်သိမ့်အားရမှုသည် **ပါမုဇ္ဇံ** မည်၏။ ဤပါမုဇ္ဇံ၏ အလိုအားဖြင့် ရှုမှတ်မှု၌ ပျော်မွေ့၏။ ပျော်မွေ့မှု ဘာဝနာရတိကြောင့် အစဉ်အတိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ပွားစေနိုင်၍ အရိယာတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပါမုဇ္ဇံသည် အရိယာတို့၏ နိယျာနမည်၏။ ဤ ပါမုဇ္ဇံသည် စိတ်သဘောနုသူတို့အား ဖြစ်လွယ်၏။ စူးစမ်း ဆင်ခြင်မှုများ၍ စိတ်သဘောရင့်သူတို့အား ဖြစ်ခဲ၏။ ဥပမာ - ကလေးသူငယ်သည် ပိုက်ဆံ ၂-ပြားခန့် ၁-ပဲခန့် ရလျှင်ပင် အားရကျေနပ်တတ်သော်လဲ လူကြီးသည်ကား ထိုမျှလောက်နှင့် အားမရသေးဘဲ ၅-၁ဝဝ-၁ဝဝဝ-စသည်ကို ရမှ အားရကျေနပ်တတ် သကဲ့သို့ပင်တည်း။ သို့သော်လဲ မည်မျှ စိတ်သဘောရင့်သူ ဖြစ်စေကာမူ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်မှစ၍ မှတ်၍ ကောင်းသောကာလ၌ ဤပါမုဇ္ဇံ ဖြစ်တတ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မပဒ၌ ဤသို့ ဟောတော်မူသည်။

ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
လဘတေ ပီတိပါမုဇ္ဇံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။ (၃၇၄-ဂါထာ)

ယတော ယတော၊ အကြင်အကြင်ရုပ်အဖို့ နာမ်အဖို့မှ။ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို။ သမ္မသတိ၊ သုံးသပ်၏။ တတော တတော၊ ထိုထိုသုံးသပ်တိုင်းသော ရုပ်အဖို့ နာမ်အဖို့မှ။ ပီတိပါမုဇ္ဇံ၊ များစွာနှစ်သိမ့်အားရမှု = ပီတိ၊ အနည်းငယ် နှစ်သိမ့်အားရမှု=ပါမုဇ္ဇံကို။ လဘော၊ ရလေ၏။ တံ၊ ထို ပီတိပါမုဇ္ဇံသည်။ ဝိဇာနတံ၊ အဖြစ်အပျက်ကို သိသော ဝိပဿနာ ယောဂီတို့၏။ အမတံ၊ သေခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ဧကန် ရောက်ကြောင်းဖြစ်၍ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကြီးပါပေ တည်း။

သို့ဖြစ်၍၊ အခဏ်း (၅)၌ ပြုလုပ်သည့်အတိုင်း ရှုမှတ်သော သူအား သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ ရင့်သန်သောအခါ၌ ဤပါမုဇ္ဇသည် အလိုလိုပင် ထင်ရှားဖြစ်ပါလိမ့်။ ထို့ကြောင့်၊ အသီးအခြား အားထုတ်ရန်မလိုပြီ။ သို့သော်လည်း ရှုမှတ်၍ မကောင်းသော ကာလ၌ ပျင်းရိမှု ဖြစ်ခဲ့သော ရတနာသုံးပါး၏ဂုဏ်၊ ဝိပဿနာအလုပ်၏ အကျိုး၊ အားထုတ်သည်မှစ၍ သီလ အထူးစင်ကြယ်ပုံ၊ ရှုမှတ်သောစိတ်၏ ကိလေသာ ကင်း၍မြင့်မြတ်စင်ကြယ်ပုံ စသည်တို့ကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ပါမုဇ္ဇကို ဖြစ်စေအပ်သေး၏။

ဝိပဿနာအလုပ်၌ ပျင်းရိခြင်းသည် အ-ရတိ မည်၏။ ဤပျင်းရိမှုက ဆီးတားပိတ်ဆို့ ထားသောကြောင့် ဝိပဿနာ အလုပ်ကို အားမထုတ်နိုင်သော သူတို့သည်သာ များကုန်၏။ အားထုတ်နိုင်သော သူတို့သည်ကား မပြောပလောက်အောင် အလွန်ပင် နည်းပါးလှချေကုန်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ရင်ဆိုင် တွေ့ကြုံနေကြသည်ကို အပြစ်တင်ဘွယ် ညည်းညူဘွယ်မရှိပေ။ ထို့ ကြောင့်၊ ဓမ္မပဒ၌ ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

အန္တိဘူတော အယံ လောကော၊ တနုကေ'တ္ထ ဝိပဿတိ။
သကုဏော ဇာလမုတ္တာဝ၊ အပေါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ။ (၁၇၄)

အယံ လောကော၊ ဤလူအပေါင်းသည်။ အန္တိဘူတော၊ သံသရာဘေးကို မြှော်မြင်သောဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ တည်းဟူသော မျက်စိမှ ကင်းသည်ဖြစ်၍ ပကတိမျက်စိ မကန်းသော်လည်း အကန်းကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဧတ္ထ၊ အကန်းသဖွယ်ဖြစ်သော ဤလူအများထဲ၌။ တနုကော၊ အနည်းငယ်သော သူသည်သာလျှင်။ ဝိပဿတိ၊ ဝိပဿနာရှုနိုင်၏။ ဇာလမုတ္တာ၊ အုပ်မိပြီး သော ပိုက်အတွင်းမှ လွတ်မြောက်သော။ သကုဏော၊ ငှက်သည်။ အပေါ၊ နည်းပါးသကဲ့သို့။ အပေါ၊ မပြောပဘွယ် အနည်းငယ်သော သူသည်သာလျှင်။ သဂ္ဂါယ၊ သုဂတိ၊ နိဗ္ဗာန်သို့။ ဂစ္ဆတိ၊ သွားရောက်နိုင်၏။ (သုဂတိံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ပါပုဏာတိ-အဖွင့်)

အားထုတ်သူ အနည်းငယ်တို့တွင်လည်း အချို့သောသူတို့အားမှတ်၍ မကောင်းသောကာလ၊ ဉာဏ်အထူးများသို့ မရောက်နိုင်သော ကာလတို့၌ ဤပျင်းရိမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်သေး၏။ ပျင်းရိသောအခါ အားထုတ်မှု၌ ပျော်မွေ့ခြင်း ကင်းပျောက် သွားတတ်၏။ ဆက်လက်၍ အားမထုတ်နိုင်ဘဲလဲ ရှိတတ်၏။ အားမထုတ်နိုင်လျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာအလုပ်၌ ပျင်းရိမှုသည် နိယျာနာဝရဏ မည်၏။ ဤပျင်းရိမှု ဖြစ်ပေါ်လျှင် ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ရတနာ ၃-ပါး၏ဂုဏ် စသည်ကို နှလုံးသွင်း၍လဲ ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ သံဝေဂဝတ္ထု (၈)ပါးကို ဆင်ခြင်၍လဲ ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ဖြစ်ပေါ်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်တိုင်း ၎င်းကို ရှုမှတ်၍လဲ ပယ်ဖျောက်အပ်၏။

အဋ္ဌမနိယျာနနှင့် အာဝရဏ။ ။သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ တေဟိစ ကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ အရိယာ နိယုန္တိ။ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ နိယျာနာဝရဏံ၊ တေဟိ စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ နိဝုတတ္တာ ကုသလေ ဓမ္မေ အရိယာနံ နိယျာနံ နပဇာနာတီတိ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ နိယျာနာဝရဏံ။

သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း။ အရိယာနံ နိယျာနံ။ အရိယာတို့၏ ထွက် မြောက်ကြောင်းပေတည်း။ စ၊ နိယျာနမည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တေဟိ ကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ထိုကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့်။ အရိယာ၊ အရိယာတို့သည်။ နိယုန္တိ၊ ထွက်မြောက်တော်မူကုန်၏။ ။သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသော အကုသိုလ် တရားတို့သည်လည်း။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့ပေတည်း။ စ၊ နိယျာနာ ဝရဏမည်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ တေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ထို အကုသိုလ်တရားတို့သည်။ နိဝုတတ္တာ၊ တားမြစ် ပိတ်ဆို့အပ်သောကြောင့်။ ကုသလေ ဓမ္မေ အရိယာနံ နိယျာနံ၊ ကုသိုလ်တရား ဟူသော အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကို။ နပဇာနာတိ၊ မသိရချေ။ ဣတိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်။ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တရားတို့ သည်လည်း။ နိယျာနာဝရဏံ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာန၏ အဆီးအတား အပိတ်အဆို့မည်၏။

ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ၊ ဝေယျာဝစ္စ အစရှိသော ကုသိုလ်တရား ဟူသမျှသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားချည်းသာတည်း။ သဗ္ဗေပိ၌ **ဝိသဒ္ဓါဖြင့်** အစိတ် အစိတ်ကုသိုလ်ကို ပေါင်း၏။ “မည်သည့် ကုသိုလ်တရားမျှ ထွက်မြောက် ကြောင်း မဟုတ်သည် မရှိ။ **သမ္မာပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ သမ္မာ ပဏိဟိတာယ ဒိဋ္ဌိယာ** ဟူသော ဒေသနာတို့နှင့်အညီ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်ရန် ရည်ညွှတ်၍ ဖြောင့်မတ်စွာ ထားအပ်ပါလျှင်၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သည်ချည်းသာ ဟု ဆိုလို၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ - မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဤကုသိုလ် အလုံးစုံတို့ဖြင့်ပင်လျှင် အရိယာတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တော် မူကြသောကြောင့်ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လို သောသူသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်ရန် ရည်ညွှတ်၍ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာ၊ ဝေယျာဝစ္စ၊ စသော ကုသိုလ်ဟူသမျှကို စွမ်းနိုင်သမျှ ကြိုးစား၍ ပြုလုပ်အပ်၊ ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။ မပြုကောင်း၊ မဖြစ်ပွားစေကောင်းသော ကုသိုလ် မည်သည်ကားမရှိပြီ။

သို့သော်လည်း ဝိပဿနာအလုပ်ကို နေ့ရောညဉ့်ပါ မပြတ်မစဲ အားထုတ်ဆဲကာလ၌ကား ဝိပဿနာ ကုသိုလ်ကိုသာလျှင် 'လိုရင်း ထွက်မြောက်ကြောင်းတရား'ဟု မှတ်အပ်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာကိုသာ အလေးအမြတ် ပြုအပ်၏။ မိနစ်၊ စက္ကန့်မျှ ပင် မပြတ်မခြားစေဘဲ ဖြစ်စေအပ်၊ ပွားစေအပ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-လောကီ ကုသိုလ်တို့တွင် ဝိပဿနာသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ် ဆုံးသည်နှင့်တပြိုင်နက် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ထွက်မြောက်သွားသော ကြောင့်ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထိုသို့ အပြင်းအထန် အားထုတ်ဆဲတွင် ဝိပဿနာ အလုပ်ကိုဖျက်၍ တပါးသော ကုသိုလ်အလုပ်ကို အားထုတ်ရန်မလိုပြီ။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် သမထကုသိုလ်ကိုပင် အားထုတ်ရန်မလိုပြီ။ ဝိပဿနာကို များစွာပျက်စေနိုင်၍ ပလိဗောဓဖြစ်သော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများ၌ ကြောင့်ကြ မစိုက်သင့်သည်မှာကား ဆိုဘွယ်ရာပင်မရှိပြီ။ ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဓမ္မပဒ၌လာသော အတ္တဒတ္တ မထေရ်၏ ဝတ္ထုဖြင့် သိအပ်၏။

ကိုယ့်အကျိုးကိုသာ ကြည့်ပါ။ ။မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီး၌ ရဟန်းတော်တပါးသည် ဤသို့ ကြံစည်လေ၏။ “လေးလလွန်လျှင် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော့မည်၊ ငါ့မှာလဲ ရဟန်းကိစ္စ မပြီးသေးပါတကား၊ ဘုရားရှိစဉ်မှာပင် ရဟန္တာ ဖြစ်အောင် အားထုတ်ရလျှင် ကောင်းမှာဘဲ”ဟု ကြံစည်ပြီးလျှင်၊ ကိုယ့်အကျိုးအစစ် ဖြစ်သော တရားအလုပ်ကိုသာလျှင် အားထုတ်လျက် နေလေ၏။ သံဃာ့ အစည်းအဝေးသို့ပင် မကြွရောက်ဘဲ နေလေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ သူ့ကို **အတ္တဒတ္တ** ရဟန်းဟု ခေါ်ကြ၏။ ကိုယ့်အကျိုးကိုသာ ကျင့်သူဟု ဆိုလို၏။ ထိုအခါ ပုထုဇဉ် ရဟန်းအချို့က မကျေနပ်၍ ဤသို့ လျှောက်ကြလေ၏။ “မြတ်စွာဘုရား! အတ္တဒတ္တရဟန်းသည် အရှင်ဘုရားကို မကြည့်လိုပါ။ မေတ္တာ ကရုဏာ မရှိပါ။ သူဟာ အရှင်ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့် ကိစ္စအတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသည့် သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့ပင် မလာပါ။ အလွန်စိမ်းကားနေပါသည်”ဟု တိုင်တန်း လျှောက်ထားကြ၏။ ထိုအခါ၊ မြတ်စွာဘုရားက ထိုရဟန်းကို ခေါ်၍ မေးတော်မူပြီးလျှင် အမှန်အတိုင်းကြားရ၍ သာဓုခေါ်တော်မူပြီးလျှင် ရဟန်းတို့အား ဆုံးမတော်မူကြောင်းကို ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (၂-၁၀၂)၌ ဤသို့ပြ၏။

သတ္တာ တဿ သာဓုကာရံ ကတွာ ဘိက္ခဝေ ယဿ မယိ သိနေဟော အတ္ထိ၊ တေန အတ္တဒတ္တတ္ထေရေန ဝိယ ဘဝိတံ ဝဇ္ဇတိ။ န ဟိ ဘိက္ခဝေ ဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇန္တော မံ ပူဇန္တိ။ ဓမ္မာနုဓမ္မဝဋ်ပတ္တိယာ ပန မံ ပူဇန္တိ။ တသ္မာ အညေနပိ အတ္တဒတ္တသဒိ သေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ။

မြန်မာပြန်။ ။မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုအတ္တဒတ္တ ရဟန်းအား သာဓုခေါ်ခြင်းကို ပြုတော်မူပြီး၍ အို ရဟန်းတို့! အကြင်သူ အား ငါဘုရား၌ ချစ်ခင်ကြည်ညိုခြင်းရှိ၏။ ထိုသူသည် အတ္တဒတ္တထေရ်ကဲ့သို့ ဖြစ်သင့်၏။ အိုရဟန်းတို့! အကြောင်းပြရလျှင် နံ့သာစသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်သောသူတို့သည် ငါဘုရားကို ပူဇော်သည်မမည်ကုန်။ လောကုတ္တရာ တရားအားလျော်သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ငါဘုရားကို ပူဇော်သည်မည်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ တပါးသော သူသည်လည်း အတ္တဒတ္တရဟန်းနှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ရာ၏ဟု ဆုံးမတော်မူလေ၏။ ထို့ပြင်၊ - အောက်ပါ ဂါထာကိုလဲ ဟောတော်မူ၏။

အတ္တဒတ္တံ ပရတ္ထေန၊ ဗဟုနာပိ န ဟာပယေ။
အတ္တဒတ္တ မဘိညာယ၊ သဒတ္တ ပသုတော သိယာ။ (၁၆၆)

အတ္တဒတ္တံ၊ ကိုယ့်အကျိုး ကိုယ့်ကိစ္စကို။ ပရတ္ထေန ဗဟုနာပိ၊ သူတပါး၏ အကျိုးများစွာဖြင့်သော်လဲ။ နဟာပယေ၊ မဆုတ်ယုတ်စေရာ။ အတ္တဒတ္တံ အဘိညာယ၊ ကိုယ့်အကျိုး စီးပွားကို သိနားလည်ပြီး၍။ သဒတ္တပသုတော၊ ကိုယ့်ကိစ္စကိုသာ အားထုတ်သည်။ သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။လောကီဘက်ကဆိုလျှင် သူတပါးအား တရာတန်၊ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးစေနိုင်ကာမူ ကိုယ့်အကျိုးမှ တကျပ်တန် တပဲတန်မျှကိုသော်လဲ ဆုံးရှုံးစေ၍ မဆောင်ရွက်အပ်၊ တရားဘက်ကဆိုလျှင် သူတပါးအား အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် အကျိုးများစေနိုင်ကာမူ ကိုယ့်အကျိုးကိစ္စမှ သောတာပန် ဖြစ်စေနိုင်ရုံမျှ ကိစ္စကိုသော်လဲ မဆုံးရှုံးစေအပ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-သူတပါး၏ အကျိုးများစွာသည် မိမိအား အနည်းငယ်မျှ ချမ်းသာစေနိုင်သည်မဟုတ်၊ မိမိ၏အကျိုးသည် သာလျှင် သေးငယ်သော်လဲ မိမိအား အထိုက်အလျောက် ချမ်းသာစေနိုင်သောကြောင့် ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ကိုယ့်အကျိုးကိစ္စကို သိနားလည်ပြီးလျှင် ကိုယ့်ကိစ္စကိုသာ မပြတ် အားထုတ်ရမည်ဟူလို။ ကိုယ့်ကိစ္စချည်းပင် ဖြစ်သော်လဲ မြင့်မြတ်သော ကိစ္စကိုအားထုတ်နေဆဲ၌ ယင်းကိစ္စကို ဖျက်၍ ယုတ်ညံ့သော ကိစ္စကို အားမထုတ်အပ်ပြီ။ ဥပမာ-တနေ့လျှင် ငွေတရာရသော လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်နေသောသူသည် ယင်းအလုပ်ကို စွန့်လွှတ်၍ တနေ့လျှင် ငွေတကျပ်သာ ရသောအလုပ်ကို မလုပ်သင့်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

အတ္တဒတ္တံ န ဟာပယေတိ ဘိက္ခုနာ နာမ သံဃဿ ဥပ္ပန္နံ စေတိယ - ပုဋိသင်္ခရဏာဒိ ကိစ္စံ ဝါ၊ ဥပဇ္ဈာယာဒိ ဝတ္တံ ဝါ၊ န ဟာပေတဗ္ဗံ။ အဘိသမာစာရိကဝတ္တဉ္စိ ပူရေန္တောယေဝ အရိယဖလာဒိနိ သစ္စိ ကရောတိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ အတ္တဒတ္တော ယေဝ။ ယော ပန အစွာရဒ္ဓ ဝိပဿကော အဇ္ဇ ဝါ၊ သုဝေ ဝါ၊ ပဋိဝေခံ ပတ္တယမာနော ဝိစရတိ။ တေန ဥပဇ္ဈာယာဒိနိပိ ဟာပေတွာ အတ္တနော ကိစ္စမေဝ ကာတဗ္ဗံ။

မြန်မာပြန်။ ။အတ္တဒတ္တံ န ဟာပယေဟူရာ၌ ရဟန်းမည်သည်မှာ သံဃာအား ဖြစ်ပေါ်လာသော စေတီပြင်ခြင်း စသော ကိစ္စကို၎င်း၊ ဥပဇ္ဈာယ်စသည်တို့၌ ပြုအပ်သော ကျင့်ဝတ်ကို၎င်း မယုတ်စေအပ်။ အကြောင်းမူကား- အဘိသမာစာရိကဝတ်ကို ဖြည့်ကျင့်လျက်သာလျှင် အရိယဖိုလ်စသည်တို့ကို မျက်မှောက်ပြုတတ်သောကြောင့်ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ စေတီပြင်ခြင်းစသော သံဃာကိစ္စနှင့်၊ ဥပဇ္ဈာယာဒိ ကျင့်ဝတ်ဟူသော ဤကိစ္စသည်လည်း မိမိ၏ကိစ္စပင်တည်း။ သို့သော်လည်း၊ အကြင်ရဟန်းသည် အလွန်ပြင်းထန်စွာ ဝိပဿနာအားထုတ်၏။ ယနေ့ဖြစ်စေ၊ နက်ဖြန်ဖြစ်စေ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို သိရမည်ဟု မြော်လင့်လျက်နေ၏။ ထိုသို့သော ရဟန်းသည်ကား ဥပဇ္ဈာယ်ဝတ် စသည်တို့ကို **သော်လ** ယုတ်စေ၍ မိမိ၏ကိစ္စဖြစ်သော ဝိပဿနာကိုသာ လျှင် ပြုအပ်၏။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာတွင် ဥပဇ္ဈာယာဒိနိပိ-၌ သမ္ဘာဝနာဇောတက ဝိသဒ္ဓါဖြင့် ဤသို့သောအနက်ကိုပြ၏။ “ဥပဇ္ဈာယ်ဝတ် စသည်ကို သဒ္ဓိဝိဟာရိက တပည့် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ အစရှိသော ရဟန်းတို့သည် မချွတ်ပြုအပ်၏။ မပြုလျှင်၊ ဝတ္တဘောဒ ဒုက္ကဋ် အာပတ်သင့်၏။ ပါတိမောက်သီလလဲ ပျက်၏။ သဂ္ဂန္တရယ် မဂ္ဂန္တရယ်တို့လဲ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤမျှလောက် ကြီးလေးသော ဥပဇ္ဈာယ်ဝတ် စသည်ကိုသော်လည်း မပြုဘဲ ဝိပဿနာကိုသာ အားထုတ်ကောင်းသေး၏။ အာပတ် မသင့်စေတတ်၍ ထိုမျှလောက် ကြီးလေးသောစေတီကို ပြုပြင်ခြင်းစသည့် သံဃာကိစ္စကို မပြုလုပ်ဘဲ ဝိပဿနာကိုသာ ပွားစေကောင်းသည် မှာကား ဆိုဘွယ်မရှိတော့ပြီ”ဟု ပြ၏။ ဤအရာ၌ ဥပဇ္ဈာယ်ဝတ် စသည်ကိုမပြုဘဲ အပြင်းအထန် ဝိပဿနာရှုလိုသော ရဟန်းသည် ဥပဇ္ဈာယ် စသည်တို့ထံမှ ခွင့်တောင်း၍ အားထုတ်အပ်၏။ သို့မှ အာပတ် လွတ်နိုင်မည်။

ပရိနိဗ္ဗာန် စံခါနီး အဆုံးအမတော်။ ။မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် ကုသိနာရုံမြို့၊ မလ္လာမင်းတို့၏ အင်ကြင်း ဥယျာဉ်တော်၌ ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူလတံ့သော ညောင်စောင်းတော်မြတ်ဝယ် နောက်ဆုံး လျောင်းခြင်းဖြင့်လျောင်းစက် စံနေတော်မူစဉ်တွင် တသောင်းသော စကြာဝဠာတို့မှ နတ်ဗြဟ္မာတို့သည် လာရောက်ကြပြီးလျှင် ဤ စကြာဝဠာ အတွင်း၌ နေရာလပ်မရှိအောင် အနံ့အပြည့် တည်နေကုန်လျက် မြတ်စွာဘုရားကို နောက်ဆုံးဖူးမျှော်ခြင်းဖြင့် ဖူးမျှော်ကန်တော့ကြကုန်၏။ ပန်းနံ့သာမျိုးစုံ၊ တူရိယာမျိုးစုံတို့ဖြင့် ပူဇော်ကြကုန်၏။ ထိုပူဇော်မှုများကို အကြောင်းပြု၍ ဤသို့ မိန့်တော်မူလေ၏။

အမြတ်ဆုံး ပူဇော်ဘွယ်။ ။န ခေါ် အာနန္ဒ ဧတ္တာဝတာ တထာဂတော သက္ကတော ဝါ ဟောတိ ဂရုကတော ဝါ မာနိတော ဝါ ပူဇိတော ဝါ အပစိတောဝါ၊ ယောခေါအာနန္ဒ ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ ဥပါသကော ဝါ ဥပါသိကာ ဝါ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော ဝိဟရတိ သာမိစိပ္ပဋိပန္နော အနုဓမ္မစာရီ၊ သော တထာဂတံ သက္ကရောတိ၊ ဂရုံ ကရောတိ၊ မာနေတိ၊ ပူဇေတိ၊ အပစိယတိ ပရမာယ ပူဇာယ။ တသ္မာ တိဟုနန္ဒ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော ဝိဟရိသာမ သာမိစိပ္ပဋိပန္နော အနုဓမ္မစာရိနောတိ၊ ဧဝံ ဝေါ အာနန္ဒ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ (ဒီ ၂-၁၁၄)

မြန်မာပြန်။ ။အို အာနန္ဒာ! ပန်းနံ့သာ၊ တူရိယာ စသော ပူဇော်ဘွယ်မျိုးစုံတို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းဟူသော ဤမျှလောက်ဖြင့် လူနတ်တို့သည် ငါဘုရားကို အရိအသေ ပြုအပ်သည် မမည်သေး၊ အလေးပြုအပ်၊ မြတ်နိုးအပ်၊ ပူဇော်အပ်၊ ဖ-သအပ်သည် မမည်သေး။ အို အာနန္ဒာ! ရဟန်းယောကျ်ား ဖြစ်စေ၊ ရဟန်းမိန်းမ ဖြစ်စေ၊ ဥပါသိကာမ ဖြစ်စေ၊ အကြင်တစုံတယောက်သော သူသည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့်လျော်သော အကျင့်ကို ကျင့်လျက်နေ၏။ ထိုသို့သော သူသည် ငါဘုရားကို ရိုသေသည် မည်၏။ အလေးပြုသည် မည်၏။ မြတ်နိုးသည် မည်၏။ အမြတ်ဆုံး ပူဇော်ခြင်းဖြင့် ပူဇော်သည် မည်၏။ ဖ-သသည် မည်၏။ အို အာနန္ဒာ! သို့ဖြစ်၍ “မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့် လျော်သောအကျင့်ကို ကျင့်ကုန်လျက် ငါတို့နေထိုင်မည်”ဟု သင်တို့ သည်လိုအား ထုတ်ရမည် အာနန္ဒာ!။

မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမျှော်ကန်တော့ခြင်း၊ ပန်းနံ့သာစသည်ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းများသည် ကုသိုလ်တရားချည်းဖြစ်၍ အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းပင် ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ထိုသို့သော ဖူးမျှော်ကန်တော့ခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်းမျှဖြင့် ဘုရားကို ပူဇော်သည် မမည်သေးဟု မိန့်တော်မူရာဝယ် ဘုရားသခင်၏ မြင့်မြတ်သော အလိုတော်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ဖွင့်ပြ၏။ ကပ္ပါပေါင်း လေးအသချေနှင့်၊ တသိန်းကာလပတ်လုံး ပါရမီ၊ စရိယ၊ စာဂ တို့ကို အလွန်ခဲယဉ်းငြိုငြင်စွာ ဖြည့်ကျင့်၍ ဘုရား ဖြစ်တော်မူရခြင်းသည် နတ်လူတို့အား မဂ်ဖိုလ်ကို လက်ငင်းရစေရန် အလို့ငှါသာ ဖြစ်၏။ ပန်းနံ့သာစသည်ဖြင့် အပူဇော်ခံရန် အလို့ငှါ ရည်ရွယ်တော်မူသည် မဟုတ်ချေ။ ထိုသို့သော ပူဇော်မှုဖြင့် ဧရာမ ကုသိုလ်ကြီးကို ပြုရပေပြီဟု ရောင့်ရဲ အားရပြီး လျှင် မြတ်သည်ထက်မြတ်သော သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာ ကုသိုလ်ဟူသော နိယျာနတို့ကို အားမထုတ်ဘဲနေလျှင် ယခုဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မရနိုင်သည်သာတည်း။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်သေးသည်သာတည်း။ သည်မျှသာမကသေး ထိုသို့ သော ပူဇော်ခြင်းသည် ဘုရားသာသနာတော်ကို တနေ့မျှ၊ ယာဂုတကြိမ်သောက်မျှပင် တည်တံ့စေနိုင်သည် မဟုတ်ချေ။ ကြီးစွာ သော ကျောင်းတိုက်ကြီး တထောင်၊ စေတီကြီးတထောင်တို့ကို ဆောင်လုပ်တည်ထားစေကာမူ ဒါယကာအား ကြီးမားသော အကျိုးကို ပေးနိုင်သောကုသိုလ် ဖြစ်ရုံမျှသာတည်း။ သာသနာတော်ကို တည်တံ့စေနိုင်သော ပူဇော်မှုကား မဟုတ်သေး။ သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာ၊ ဟူသော ပဋိပတ်ကို ကျင့်ခြင်းသည်သာလျှင် ဘုရားနှင့် ထိုက်တန် သင့်လျော်သော ပူဇော်ခြင်းမည်၏။ သာသနာတော်ကိုလဲ ရှည်မြင့်စွာ တည်တံ့စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အကျင့်ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းကိုသာလျှင် အလေးအမြတ်ပြုစေလို၍

အထက်ပါ မိန့်ခွန်းတော်ကို မိန့်တော်မူလေသည်။ ဤသည်ကား အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်တည်း။ (အတိအကျပြန်ဆိုထားချက် မဟုတ်) မူလပဏ္ဏာသ ဓမ္မဒါယာဒသုတ်၌လဲ အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးမတော်မူ၏။

ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထ၊ မာ အာမိသဒါယာဒါ၊ အတ္ထိ မေ တုမှေသု အနုကမ္မာ “ကိန္တိ မေ သာဝကာ ဓမ္မဒါယာဒါ ဘဝေယျံ၊ နော အာမိသဒါယာဒါ”တိ။ (မ ၁-၁၅)

မြန်မာပြန်။ ။အို ရဟန်းတို့! သင်တို့သည် ငါဘုရား၏ မြတ်သော တရားအမွေကို ခံယူသူတို့ ဖြစ်ကြပါလော၊ ညံ့သော အာမိသအမွေကို ခံယူသူတို့ မဖြစ်ကြပါလင့်။ “ငါဘုရား၏ တပည့်တို့သည် ဘယ်လိုနည်းဖြင့် တရားအမွေခံ ဖြစ်ကြပါမည်နည်း၊ အာမိသအမွေခံ မဖြစ်ကြပါမည်နည်း”ဟု သင်တို့အပေါ်၌ ငါဘုရား၏ သည်လိုသနားတော်မူခြင်း ဖြစ်နေပါသည် ရဟန်းတို့!

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဘုရား ခွင့်ပြုအပ်သော သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး၊-ဤပစ္စည်း လေးပါးသည် အာမိသ အမွေညံ့အစစ်မည်၏။ ၎င်းပစ္စည်းလေးပါးကို ခံယူသုံးဆောင်ရုံမျှဖြင့် အားရ၍နေသော ရဟန်းသည် အာမိသဒါယာဒ=အမွေခံညံ့အစစ်မည်၏။ ဘဝချမ်းသာကို တောင့်တ၍ပြုအပ်သော ကုသိုလ်ဟူသမျှသည်လည်း အာမိသအမွေညံ့အတုမည်၏။ ထိုသို့သော ကုသိုလ်ကို ပြုရုံမျှဖြင့် အားရ၍နေသော ရဟန်း ရှင်လူသည်လည်း အာမိသဒါယာဒအတု = အမွေခံညံ့ အတုမည်၏။ တွေ့ကြုံခဲ့သော ဘုရားသာသနာတော်ကြီးနှင့် ကံကောင်းထောက်မ၍ တွေ့ကြုံရပါလျက် ထိုအာမိသ အမွေညံ့ကိုသာ ခံယူသော သူတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်နိုင်ကုန်၊ ကြီးစွာသော ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့် တွေ့ကြုံမြဲသာလျှင် ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံ၍ နေကြရလတ်ဟု မြင်တော်မူ၍ မြတ်စွာဘုရားမှာ သနားခြင်းဖြစ်တော်မူလေသည်။ ချစ်လှစွာသော သားသမီး၏ အတိဒုက္ခရောက်မည့် အရေးကို မြင်ရသောမိခင်မှာ နှလုံးတုန်ခြင်း သနားခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ အာမိသအမွေညံ့ကို ခံယူရုံမျှဖြင့် အားရတင်းတိမ်၍ မနေကြရန် ဆုံးမတော်မူပေသည်။ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သည် တရားအမွေမြတ် အစစ်မည်၏။ ထိုမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သည် အကြောင်းပဋိပတ်နှင့် မကင်းသောကြောင့် ယခုဘဝ၌ပင် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်စေနိုင်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာတို့သည်လည်း အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် တရားအမွေအစစ်ပင် မည်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်ကိုရည်၍ ပြုအပ်သော ဒါန၊ သီလ၊ စသော ကုသိုလ် ဟူသမျှသည်လည်း တရားအမွေအတု မည်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ ထိုသို့သော ကုသိုလ်ဖြင့် နောင်ဘဝတို့၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်သောကြောင့်တည်း။ ဤတရားအမွေ အစစ်၊ အတု ၂-မျိုးကို ခံယူနိုင် ရနိုင်အောင် အားထုတ်ရမည်။ ထို ၂-မျိုးတွင်လဲ တရားအမွေ အစစ်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ယခုဘဝတွင် ရအောင်၊ အကြောင်းတရား အမွေအစစ်ဖြစ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာတို့ကို ပွားများအားထုတ် ရမည်ဟူလို။ ဤအရာ၌၊ ယခုဘဝတွင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်အောင်အားထုတ်ခြင်းကို သာ၍ လိုလားတော်မူကြောင်းမှာ အရှင်ပေါဋ္ဌိလ မထေရ်အား ဆုံးမပုံဖြင့် ထင်ရှား၏။ ဝတ္ထုအကျဉ်းကို အခဏ်း (၄)၌ ထုတ်ပြပါအံ့။

အလိုတော်မြင့်မြတ်ပုံ။ ။သည်မျှသာ မကသေး၊ ဘုရား၏ အလိုတော်မှာ အလွန်ပင် အထက်တန်းကျ၍ မြင့်မြတ်တော်မူပေ၏။ ယခုဘဝ၌ တမဂ် တဖိုလ်ရုံမျှဖြင့်လဲ အားရတော်မမူသေး၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်အောင် အားထုတ်မှသာလျှင် အားရကျေနပ်တော်မူပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ ဓမ္မပဒ၌ ဤသို့ ဆုံးမတော်မူခဲ့ပေသည်။

န သီလဗ္ဗတမတ္တေန၊ ဗာဟုသစ္စေန ဝါ ပန။
အထ ဝါ သမာဓိလာဘေန၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ။ (၂၇၁)
ဖုသာမိ နေက္ခမ္မံ သုခံ၊ အ-ပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ။
ဘိက္ခူ ဝိဿာသ-မာပါဒိ၊ အ-ပုတ္တော အာသဝက္ခယံ။ (၂၇၂)

ဘိက္ခူ၊ ရဟန်း။ တွံ၊ သင်သည်။ အာသဝက္ခယံ အပုတ္တော၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်သေးပါဘဲလျက်။ သီလဗ္ဗတမတ္တေန၊ သီလစင်ကြယ်ရုံမျှ ခုတင် ဆောင်နိုင်ရုံမျှဖြင့်။ ဝိဿာသံ န အာပါဒိ၊ စိတ်ချလက်ချ သက်သာရာ ရခြင်းသို့ မရောက်လေလင့်။ ဗာဟုသစ္စေန ဝါ ပန၊ ပိဋကတ် ၃-ပုံကို ဆောင်နိုင်သည် တိုင်အောင် အကြားအမြင် များရုံမျှဖြင့်လဲ။ ဝိဿာသံ န အာပါဒိ၊ စိတ်ချ၍ မနေလေလင့်။ အထဝါသမာဓိလာဘေန၊ ဈာန်သမာပတ် ရှစ်ပါးကို ရရှိရုံမျှဖြင့်လဲ။ ဝိဿာသံ န အာပါဒိ၊ စိတ်ချ၍ မနေလေလင့်။ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ၊ ဆိတ်ငြိမ်သော တောကျောင်း၌ နေနိုင်ရုံမျှဖြင့်လဲ။ ဝိဿာသံ န အာပါဒိ၊ စိတ်ချ၍မနေလေလင့်။ အ-ပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ၊ ပုထုဇဉ်တို့ မမှီဝဲနိုင်သော။ နေက္ခမ္မံ သုခံ၊ အနာဂါမိဖိုလ် ချမ်းသာကို။ ဖုသာမိ၊ တွေ့နိုင်ရောက်နိုင်သည် ဟူ၍လဲ။ ဝိဿာသံ န အာပါဒိ၊ စိတ်ချလက်ချ သက်သာရာရခြင်းသို့ မရောက်လေလင့်။ (ဤသို့သောအရာတို့၌ မာ ဘာယိ-စသည်ဖြင့် မာ သဒ္ဓါနှင့်သာ ထားရိုးရှိသောကြောင့် မာ သီလဗ္ဗတမတ္တေန ဟုရှိလျှင် သာ၍သင့်၏။)

သီလစသည်နှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းများစွာတို့ကို ဆုံးမသော ဩဝါဒပေတည်း။ ထိုရဟန်းတို့တွင် အချို့က “ငါတို့မှာ သီလစင်ကြယ်သည် ဘယ်အချိန်မဆို ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည်”ဟု အောက်မေ့ပြီးလျှင် တရားအားမထုတ်ဘဲ စိတ်ချ၍ နေကုန်၏။ အချို့က “ငါတို့မှာ ဓုတင်ကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ငါတို့မှာ ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ငါတို့မှာ သမာပတ်ရစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ငါတို့မှာ မြို့ရွာနှင့်ဝေး၍ ဆိတ်ငြိမ်သော တောကျောင်း၌ နေနိုင်သည် ရဟန္တာဖြစ်ရန် မခဲယဉ်း”ဟု အောက်မေ့ပြီးလျှင် ဝိပဿကို အားမထုတ်ဘဲ စိတ်ချ၍ နေကုန်၏။ အနာဂါမ် ရဟန်းတို့ကလဲ “ငါတို့မှာ အနာဂါမ်ဖိုလ်ကိုပင် ရနေပြီ၊ ဘယ် အချိန်မဆို အရဟတ္တဖိုလ်ရောက်ရန် မခဲယဉ်းတော့ဘူး”ဟု အောက်မေ့ပြီးလျှင် အရဟတ္တ မဂ်ဖိုလ်အတွက် ဝိပဿနာကို အားမထုတ်ဘဲ စိတ်ချ၍နေကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့ကို ဆုံးမသော ဂါထာတို့ပေတည်း။ ရဟန္တာမဖြစ်မချင်း စိတ်ချ၍ မနေလင့်။ ရဟန္တာဖြစ်သည်တိုင်အောင် မနေမနားအားထုတ်ရမည်ဟု ဆိုလို၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ အဇ္ဈာသယအလိုတော်သည် မြင့်မြတ် တော်မူပါပေစွ။

ပြခဲ့ပြီးသော ဘုရား စကားတော်များနှင့်အညီ ဝိပဿနာ အလုပ်သည် ကိုယ့် ကိစ္စတို့တွင် အမြတ်ဆုံး ကိစ္စပေတည်း။ ဝိပဿနာကို ပွားနေသောသူသည် မြတ်စွာဘုရားကို အမြတ်ဆုံးအကျင့်ဖြင့် ရိုသေနေသည်၊ ပူဇော်နေသည်မည်၏။ မြတ်သော တရားအမွေကို ခံယူနေသော ဓမ္မဒါယာဒလဲ မည်၏။ သီလစသည်မျှဖြင့် စိတ်မချဘဲ အားထုတ်နေသောကြောင့် ဘုရား၏ အလိုတော်ကို ကောင်းစွာ လိုက်နာနေသူလဲ မည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပဿနာကို မိနစ် စက္ကန့်မျှပင် မပြတ် မခြားစေဘဲ ပွားစေစဉ် ကာလ၌ ဝိပဿနာ ရှုမှုကိုသာလျှင် အလေးပြုအပ်၏။ အခြားတပါး ကုသိုလ်ကိုပြုရန် မလိုပြီ။ သို့သော်လဲ ကာမဝိတက်စသည် ကြောင့် ရှုမှတ်၍ မကောင်းသောကာလ၌ကား ထို ဝိတက်တို့ကို ပယ်ရန် တပါးသော အကြောင်းများကိုလဲ နှလုံးသွင်းအပ် ပြုလုပ်အပ်သေး၏။ “မူလပဏ် ဝိတက္ကသဏ္ဍာနသုတ် စသည်ကို မှီ၍ ထို နှလုံးသွင်းပုံ၊ ပြုလုပ်ပုံများကို အကျဉ်းမျှ ပြဦးအံ့။

အထူးနှလုံးသွင်းပုံများ

ပဌမ နှလုံးသွင်းပုံ။ ။မိန်းမ၊ ယောက်ျားတို့၌ လောဘဖြစ်လျှင် အသုဘဘာဝနာကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ဒေါသဖြစ်လျှင် မေတ္တာ ဘာဝနာကို ဖြစ်စေအပ်၏။ သင်္ခါရဝတ္ထုတို့၌ လောဘဖြစ်လျှင် အဿာမိက=ပိုင်ရှင်မရှိခြင်း၊ တာဝကာလိက= အခိုက်အတန့် မျှ တည်ခြင်းတို့ကို နှလုံးသွင်း၍ အနိစ္စမနသိကာရကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ဒေါသဖြစ်လျှင် ဓာတုမနသိကာရကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ဤနှလုံးသွင်းပုံများကို ဣန္ဒြိယသံဝရအရာ၌လဲဆိုခဲ့ပြီ။ ပျံလွင့်မှု၊ ယုံမှားမှု စသည်နှင့်ယှဉ်သော မောဟဖြစ်လျှင်ကား မေးမြန်းခြင်း၊ တရားနာခြင်းစသည်ဖြင့် ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ တနည်းကား-မည်သည့် ကိလေသာမဆိုဖြစ်ပေါ်လျှင် သမထ တပါးပါးကို နှလုံးသွင်း၍ ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ပယ်နိုင်သည်ချည်း သာတည်း။ ရှုမှတ်သော ကာလကြာမြင့်၍ ကိုယ်စိတ်ပင်ပန်းလျှင် နိုင်နင်းသော သမထရှိပါက ၎င်းသမထကို နှလုံးသွင်းအပ်၏။ သမထမရှိသော သူမှာမူကား မှတ်နေကျ နိုင်နင်းသော မှတ်စဉ် အတိုင်းသာ မှတ်အပ်၏။ ဤအဓိပ္ပါယ်ကို လူတို့၏ သီလအရာ၌ အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ပြခဲ့ပြီ။ ရဟန်းတို့အား သီလနှင့်စပ်၍ ကုက္ကစ္စဖြစ်လျှင် ဒေသနာပြောကြားခြင်း စသည်ဖြင့် ကုစား၍ ပယ်ဖျောက်အပ်၏။ ဤပဌမ နှလုံးသွင်းပုံသည် ဗဟုသုတ ရှိသူ၊ နိုင်နင်းသော သမထရှိသူတို့နှင့် သာ၍ သင့်လျော်ပေသည်။

ဒုတိယနှလုံးသွင်းပုံ။ ။ဖြစ်ပေါ်သော ကာမဝိတက် စသည်တို့၏အပြစ်ကို ဆင်ခြင်အပ်၏။ ဤဝိတက်တို့သည် အဆင့်ဆင့် ဖြစ်၍ ကြီးပွားလာလျှင် သီလကိုပျက်စေ၍ အပါယ် ၄-ပါးသို့ ရောက်စေတတ်ကုန်၏။ လူကောင်း နတ်ကောင်းဘဝကို မရအောင်လဲ တားမြစ်တတ်ကုန်၏။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်နိုင်အောင်လဲ တားမြစ်တတ်ကုန်၏။ သူတို့၏ အလိုသို့လိုက်၍ ခန္ဓာကိုယ်ကို အလိုက်သင့် မွေးမြူ စောင့်ရှောက်မိသောကြောင့် သံသရာတလျှောက်လုံး၌ ဆင်းရဲအမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရလှလေပြီ။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အပြစ်ကို ဆင်ခြင်၍ဖြစ်ပေါ်သော ဝိတက်တို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏။ အောက်ပါမှာ ဤသို့သော နှလုံးသွင်းပုံ ကိုပြုလျက် ရှေးဆရာတို့ စီကုံးအပ်သော ဂါထာပေတည်း။

နာဟံ ဒါသော ဘဠော တယံ၊ နာဟံ ပေါသေမိ ဒါနိ တံ။
တွမေဝ ပေါသေန္တော ဒုက္ခံ၊ ပတ္တော ဝဇ္ဇေ အနပ္ပကံ။

ဘော အတ္တဘာဝ၊ ကာမဝိတက် စသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အို-ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကြီး။ အဟံ၊ ငါသည်။ တယံ၊ သင်၏။ န ဒါသော၊ အပိုင်ကျွန်လဲ မဟုတ်။ န ဘဠော၊ နေ့စား လစား လုပ်ကိုင်သော အစေခံ ကူလီလဲ မဟုတ်။ ဣဒါနိ၊ ဘုရား အဆုံးအမတော်ကို ရသော ယခုအခါ၌။ အဟံ၊ ငါသည်။ တံ၊ သင်-ခန္ဓာကိုယ်ကောင်ကြီးကို။ န ပေါသေမိ၊ အလိုလိုက်၍ အကြိုက်ပေးကာ မမွေးမြူနိုင်တော့ပါ။ တွံ ဧဝ၊ သင်-ခန္ဓာ ကိုယ်ကောင်ကြီးကိုသာလျှင်။ ပေါသေန္တော၊ အလိုလိုက်၍ အကြိုက်ပေးကာ မွေးမြူခဲ့မိပါသောကြောင့်။ ဝဇ္ဇေ၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌။ အနပ္ပကံ ဒုက္ခံ၊ များစွာသော ဆင်းရဲသို့။ ပတ္တော၊ ရောက်ခဲ့ရလှလေပြီ။

တတိယနည်းလုံးသွင်းပုံ။ ။တစုံတခုသော အာရုံနှင့်စပ်၍ ကာမဝိတက်စသည် ခဏခဏဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ထိုအာရုံကို အလေးပြု သတိမမူဘဲ နေရာ၏။ ရှုတိုင်း မှတ်တိုင်း ထိုအကြံမျိုး ဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ရှုမှတ်မှုကိုသော်လဲ ရပ်ဆိုင်းထားအပ် သေး၏။ ဤသို့ ရပ်ဆိုင်းထားခြင်းသည်လည်း တောင့်တမှု လွန်ကဲနေသောအခါ ကြောင့်ကြစိုက်မှု ဝီရိယလွန်ကဲနေသော အခါများ၌ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်အား အထူးကျေးဇူးများစေတတ်၏။ ထိုသို့သော ကာလ၌ ၂-နာရီ၊ ၃-နာရီခန့်ဖြစ်စေ၊ နေ့ဝက်ခန့် ဖြစ်စေ၊ တနေ့မျှ တညဉ့်မျှဖြစ်စေ ရှုမှတ်မှုကို အလျှင်းရပ်ဆိုင်း၍ အတူနေပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အလွတ်စကားကို မေ့မေ့ပျောက် ပျောက် ပြောဆိုနေအပ်၏။ စေတီတော်များသို့လဲ သွားရောက် ပူးမျှော်အပ်၏။ ရေချိုးခြင်း၊ အဝတ်လျှော်ခြင်းစသည်ကိုလဲ ပြုအပ်၏။ အိပ်လိုက် မရှု မမှတ်တော့ဘဲ စိတ်ချ လက်ချပင် အိပ်အပ်၏။ အချိန်စေ့သောအခါ တဖန်ပြန်၍ ရှုမှတ်လေ။ ဤနည်းသည် ထက်သန်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်နေပါလျက် တောင့်တမှု၊ အားထုတ်မှု လွန်ကဲခြင်းကြောင့် မဂ်ဉာဏ်သို့ မကူးနိုင်သော သူတို့အား ကျေးဇူး များစေနိုင်သော နည်းပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ **“အ-သတိ အ-မနသိကာရာ အပဇ္ဇိတဗ္ဗော = သတိမမူခြင်း၊ နှလုံး မသွင်းခြင်းသို့ ရောက်ရမည်”**ဟု ဟောတော်မူသည်။ အဋ္ဌကထာ၌လဲ ဤသို့ ညွှန်ပြ၏။ ထိုဝိတက်တို့ကို နှလုံးမသွင်းဘဲထားရုံမျှဖြင့် မပယ်နိုင်သေးလျှင် နှုတ်တက်ရသော စာကို ရွတ်အံ့ရမည်။ စာဖတ်ရမည်။ အိတ်ထဲမှ ထုတ်၍ “ဒီဟာက မီးဆုံ၊ မီးခြစ်ဘူးဘဲ၊ ဒီဟာက မီးရိုက်တံ၊ မီးခြစ်ဆံဘဲ၊ ဒီဟာက စူး၊ ဒီဟာက သင်ခန်းထား၊ ဒီဟာက လက်သည်း လှီးထား၊ ဒီဟာက အပ်ဘဲ” ဤသို့စသည်ဖြင့် အပြန်ပြန် အလှန်လှန် ကြည့်ရှုဆင်ခြင် ရမည်ဟု ညွှန်ပြ၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း ဆောက်လုပ်ခြင်းစသော အလုပ်အကိုင်ဖြင့် ဝိတက်ကို ပယ်စေသော ရှေးဆရာတို့၏ နည်းကိုလဲ ဝတ္တုနှင့်တကွ ထိုအဋ္ဌကထာ ၌ပြသေး၏။

စတုတ္ထ နည်းလုံးသွင်းပုံ။ ။စိတ်ကူးကြံစည်လျှင် ထိုစိတ်ကူး၏ အကြောင်းကို ရှာအပ်၏။ စိတ်ကူးမှု အောင်မြင်စွာ မဖြစ် သေးမီ အာရုံတခုခုနှင့်စပ်၍ မထင်ရှားသော နှလုံးသွင်းမှုကလေးက ရှေးဦးစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုနှလုံးသွင်းမှုကလေးစ၍ ဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် မှတ်နိုင်သိနိုင်လျှင် စိတ်ကူးမှု အောင်မြင်စွာ မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ကင်းငြိမ်းသွားတတ်၏။ ဤကြံစည်မှု သည် ကြံနေရသည်ကို နှစ်သက်လိုလားသော သူအားသာလျှင် ကြာရှည်စွာ ဖြစ်တတ်၏။ မလိုလားမူ၍ ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း ရှုမှတ်နေသော သူအား ပေါ်ခါစ၌လဲ ကင်းငြိမ်းသွားတတ်၏။ အတန်ကြာမှ သိသည်နှင့် တပြိုင်နက်လဲ ကင်းငြိမ်းသွားတတ် ၏။ ထိုသို့ မငြိမ်းဘဲရှိနေလျှင်ကား နောက်ဆုံးကြံမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေ့စိတ်ကူးကို ဆင်ခြင်အပ်၏။ ယင်းစိတ်ကူး၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေ့နှလုံးသွင်းမှုကို ဆင်ခြင်အပ်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် အစဆုံး နှလုံးသွင်းမှုတိုင်အောင် ရှာဖွေအပ်၏။ ရှာဖွေ၍ အကြောင်းအစကို ဆွဲလျှင် ထိုသို့သော နှလုံးသွင်းမှုမျိုးကို မဖြစ်စေတော့ဘူးဟု ဆောက်တည်၍ တဖန် ရှုမှတ်အပ် ၏။

ပဉ္စမ နည်းလုံးသွင်းပုံ။ ။ဤနည်းသည်ကား တမျိုးတမည် နှလုံးသွင်းနည်း မဟုတ်ပေ။ ရှုမှတ်မြဲအတိုင်းသာလျှင် အတင်း ရှုမှတ်ရသော နည်းပေတည်း။ မည်သည့် ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်လာစေကာမူ၊ ပေါ်လာတိုင်း ရှုမှတ်ပြီးလျှင် စဉ်းစားခြင်း၊ ရပ်ဆိုင်းခြင်းမရှိဘဲ “နင်တို့ ကိလေသာတွေက ဘာတွေမို့လဲ၊ နင်တို့ကို နိုင်အောင် မှတ်မည်”ဟု ကြိမ်းဝါးဘိသကဲ့သို့ အတင်း အားခဲ၍ မှတ်မြဲအတိုင်းသာလျှင် မပြတ်မစဲ ရှုမှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ **“တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ ဒန္တော ဝိ ဒန္တ မာဓာယ ဇိဝါယ ထာလုံ အာဟစ္စ စေတသာ စိတ္တံ အဘိနိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ = အို ရဟန်းတို့! အခြားနည်းတို့ဖြင့်၊ ဝိတက်ကို မပယ် နိုင်သေးလျှင် ထိုရဟန်းသည် အောက်သွားတို့ဖြင့် အထက်သွားကို ဆောင်ထား၍ (အံ့သွားကြိတ်၍) လျှာဖြင့် အာခေါင်ကို ထိဆိုက်၍၊ ရှုမှတ်သောစိတ်ဖြင့် ကြံစည်ပြေးသွားသော စိတ်ကို နှိပ်ကွပ်ရမည် ရဟန်းတို့”**ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤ ပဉ္စမနည်း အတိုင်း မဆုတ်မနစ် အားထုတ်လျှင် ပျံ့လွင့်သော စိတ်တို့ကို မုချ နိုင်နင်းမည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ ပဉ္စမနည်းသည် ရက်ပိုင်းလပိုင်းမျှဖြင့် ခေတ္တအားထုတ်သောသူ၊ သုတနည်းသောသူများနှင့် အထူးသင့်လျော်ပေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာ ယောဂီတို့သည် ဤပဉ္စမနည်းကို အထူးအလေးပြုပါကုန်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာသည် တခြားတပါး၌ စိတ်ကို မဆောင် မထားဘဲ၊ တစပ်တည်း ရှု၍ချည်း သွားသောကြောင့် **အပ္ပဏီဓာယ ဘာဝနာ** မည်၏။ အခြားနည်း လေးမျိုးဖြင့် ဝိတက်ကိုပယ်၍ ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာသည်ကား အာရုံတပါး၌ စိတ်ကိုဆောင်ထားပြီးမှ တဖန်ရှုမှတ်သောကြောင့် **ပဏီဓာယ ဘာဝနာ**၌ အတွင်းဝင်၏။ ဤပဏီဓာယ ဘာဝနာသည်ကား လပိုင်းနှစ်ပိုင်းဖြင့် ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်သော သုတရင် ပညာရှိတို့နှင့်သာလျှင် သာ၍ သင့်လျော်ပေသည်။ ဤ ပဏီဓာယ၊ အပ္ပဏီဓာယ ဘာဝနာ ၂-မျိုးသည် သတိပဋ္ဌာန် သံယုတ်ပါဠိတော် (သံ ၃-၁၃၅)၌ လာ၏။ ထို့ပြင်-ဖြစ်ပေါ်သော နီဝရဏကို ပယ်ရန် နှလုံးသွင်းနည်းများနှင့်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေရန် နှလုံးသွင်းနည်းများကိုလဲ သတိပဋ္ဌာန် အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ ပြဆိုသေး၏။ ထိုနည်းများသည်လည်း များသော အားဖြင့် ပဏီဓာယ ဘာဝနာ၌ အတွင်းဝင်သော နည်းများပေတည်း။

အဋ္ဌမ နိယျာန၌ အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။ကုသိုလ် ဟူသမျှသည် အရိယာတို့၏ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားချည်း သာတည်း။ မည်သည့်ကုသိုလ်ကိုမဆို ပြုလုပ်အပ်၏။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာကို မပြတ်ပွားစေဆဲ ကာလ၌ကား ဝိပဿနာကို သာ အလေးပြု၍ ပွားစေအပ်၏။ အလွန် စိတ်ပျံ့လွင့်၍ မမှတ်နိုင်အောင် ရှိသောအခါ၌ သင့်လျော်သော နှလုံးသွင်းမှုဖြင့် ဝိတက်ကိုပယ်၍ တဖန် ရှုမှတ်အပ်၏။ သုတနည်းသောသူအား ဆရာဖြစ်သူက သင့်လျော်စွာ ဆုံးမညွှန်ကြား၍ ပြုပြင်ပေးအပ် ၏။

အကုသိုလ် ဟူသမျှသည် ထွက်မြောက်ကြောင်းကို ဆီးတားပိတ်ဆိုတတ်သော တရားချည်းသာတည်း။ ဝိပဿနာ အရာ၌ကား မရှုမှတ်ဘဲ၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်လျက် ပြေးသွားသော ကြံစည်စိတ်ကူးဟူသမျှသည် ဝိပဿနာကို တားမြစ်တတ် သော တရားချည်းသာတည်း။ ထိုသို့သော တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း ရှုမှတ်၍ ပယ်ဖျောက်ရမည်။

သမာဓိ၏ ဘေးရန်နှင့် ကုစားနည်းများ
၁-၂-ဘေးရန်နှင့် ကုစားနည်း

(၁) အတိတာနုဓာဝနံ စိတ္တံ ဝိက္ခေပါနုပတိတံ၊ တံ ဝိဇ္ဇယိတွာ ဧကဋ္ဌာနေ သမာဒဟတိ၊ ဧဝမိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၂) အနာဂတပ္ပဋိကဓိန္နံ စိတ္တံ ဝိကမ္ပိတံ၊ တံ ဝိဇ္ဇယိတွာ တတ္ထေဝ အဓိမောစေတိ၊ ဧဝမိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၁) အတိတာနုဓာဝနံ၊ အတိတ်အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်ပြေးသွားသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိက္ခေပါနုပတိတံ၊ ပျံလွင့်မှု အစဉ်လိုက်အပ်၏။ ဝါ၊ ပျံလွင့်မှု၌ ကျရောက်၏။ (သမာဓိဿ ပရိဗန္ဓော၊ သမာဓိ၏ အနှောင်အဖွဲ့ ဘေးရန်တည်း။) ဤ အပိုဒ်ကို ဥပက္ကိလေသကိုပြရာမှ ဆောင်၍ပေါ်လွင်စေရန် ထည့်သည်။ တံ၊ ထိုအတိတ်အာရုံကို။ ဝိဇ္ဇယိတွာ၊ ကြည့်၍။ ဧကဋ္ဌာနေ၊ တခုတည်းသော ပစ္စုပ္ပန်အရာ၌။ သမာဒဟတိ၊ ကောင်းစွာထား၏။ ဧဝမိ၊ ဤသို့ ထားအပ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ် သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံလွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၂) အနာဂတပ္ပဋိကဓိန္နံ၊ အနာဂတ် အာရုံကို မြော်လင့်သော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိကမ္ပိတံ၊ တုန်လှုပ်၏။ (သမာဓိဿ ပရိဗန္ဓော၊ သမာဓိ၏ အနှောင်အဖွဲ့ ဘေးရန်တည်း။) တံ၊ ထိုအနာဂတ်အာရုံကို။ ဝိဇ္ဇယိတွာ၊ ကြည့်၍။ တတ္ထေဝ၊ ထိုတခု တည်းသော ပစ္စုပ္ပန်အရာ၌သာလျှင်။ အဓိမောစေတိ၊ နှလုံးသွင်းစေ၏။ ဧဝမိ၊ ဤသို့နှလုံးသွင်း စေအပ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ် သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံလွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၁) မြင်ပြီး၊ ကြားပြီး၊ နံပြီး၊ စားပြီး၊ တွေ့ထိပြီး၊ စိတ်ကူး ကြံသိပြီး၊ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ဟူသမျှသည် **အတိတ်အာရုံ** မည်၏။ ဤလွန်ပြီးသော အာရုံများကိုပြန်၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်သော စိတ်သည် ပျံလွင့်မှု၌ ကျရောက်၏။ ပျံလွင့်သောစိတ် မည်၏။ စဉ်းစားပုံကား-ဝိပဿနာ ရှုမှတ်နေစဉ်တွင် လွန်ခဲ့သော အချိန်ကာလ၊ နေ့ရက်၊ လ၊ နှစ်များက မြင်ခဲ့ဘူး၊ ကြားခဲ့ ဘူး၊ တွေ့ကြုံခဲ့စားခဲ့ဘူး၊ သိမှတ်ခဲ့ဘူးသော အာရုံဝတ္ထုတို့ကိုလဲ စဉ်းစားကြံစည်မိတတ်၏။ မှတ်၍ကောင်းခဲ့သည်၊ မကောင်းခဲ့ သည်ကိုလဲ ပြန်၍ဆင်ခြင်တတ်၏။ မမှတ်မိဘဲ လွတ်သွားသည်ကိုလဲ အတန်ကြာမှ ပြန်၍ဆင်ခြင်တတ်၏။ ပြီးခဲ့သောမှတ် ချက်၌ ဘယ်လိုနေသလဲ၊ ကောင်းကောင်း ထင်လေသလား၊ မထင်ဘူးလား၊ ရုပ်လေလား၊ နာမ်လေလား ဤသို့စသည်ဖြင့်လဲ ဆင်ခြင်တတ်၏။ ဤသို့သော စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု၊ စိတ်ကူး ကြံစည်မှု အလုံးစုံသည် အတိတ်သို့ ပြေးသွားလျက် ပျံလွင့်နေ သောစိတ်မည်၏။ ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ ဘေးရန်ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤသို့ ပျံလွင့်သောစိတ်ကို ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း ရှုမှတ် ပြီးလျှင် တခုတည်းသော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ၌သာလျှင် စိတ်ကိုထားအပ်၏။ “ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် အာရုံကိုသာ မှတ်ရမည်”ဟု ဆိုလို ၏။ ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ အရာဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ “**ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ**” ဟူ၍ဆိုသည်။ သမထ၏ အရာဖြစ်လျှင်ကား **သမထ ၏အာရုံ၌သာ** ထားအပ်ပေသည်။ နောက်၌လဲ ဝိပဿနာ သမာဓိကို၌၍ အထူးဆိုသည်ကို နည်းတူပင် သိပါလေ။ ဤသို့ ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ရှုမှတ်၍နေလျှင် ၎င်းစိတ်သည် မပျံမလွင့် စူးစိုက် တည်ကြည်လေ၏။

(၂) မြင်ရလတုံ၊ ကြားရလတုံ၊ တွေ့ကြုံရလတုံ၊ ကြံသိရလတုံ၊ ဖြစ်ပေါ်လတုံသော အရာဟူသမျှသည် **အနာဂတ် အာရုံ**မည်၏။ ယခု မရှိသေးပါဘဲလျက် နောင်မှ ဖြစ်လတုံသော ဤအာရုံတို့ကို မြော်လင့် တောင့်တ၊ ကြံစည်သော စိတ်သည် တုန်လှုပ်သော သဘောရှိ၏။ မတည်တုံ။ မြော်ပုံကား-နောင်အခါ၌ မြင်ရမည်၊ ကြားရမည်၊ စသည်ကို၎င်း၊ ကြီးပွားချမ်းသာ ရမည်ကို၎င်း မြော်လင့်ကြံစည်မိတတ်၏။ တွေ့ချင်တဲ့လူနှင့် တွေ့ဆုံနေပုံ၊ မည်သို့လုပ်ကိုင်၍ မည်သို့ကြီးပွားနေပုံ၊ နတ်ပြည် သို့ ရောက်နေပုံ၊ စသည်ကို တကယ်ဖြစ်နေသကဲ့သို့ စိတ်ကူးထဲ၌ တွေ့မြင်လျက် နေတတ်၏။ မှတ်ရမည့် အာရုံကိုလဲ မြော်လင့်မိတတ်၏။ မှတ်၍ ကောင်းမည်ကိုလဲ မြော်မိတတ်၏။ ဉာဏ်ထူး တရားထူး ဖြစ်ပေါ်မည်ကိုလဲ မြော်မိတတ်၏။ ဘယ်လိုများ တူးခြားဦးမည်လဲ ဟူ၍လဲ စဉ်းစားမိတတ်၏။ သူများလို နေရာမှ ကျပါမည်လား ဟူ၍လဲ စဉ်းစားမိတတ်၏။ ဤသို့ မရှိသေးသောအာရုံကိုမြော်၍ စဉ်းစားကြံစည်သော စိတ်သည် တုန်လှုပ်သော သဘောရှိ၏။ မတည်ကြည်၊ ပျံလွင့်၏။ ဝိပဿနာသမာဓိ၏ ဘေးရန်ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထိုသို့သော စိတ်ကိုလဲ ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း မှတ်၍ ပစ္စုပ္ပန်၌သာ နှလုံးသွင်း စေရမည်။ “ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်ကိုသာ မှတ်စေရမည်”ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ မှတ်စေလျှင်လဲ ၎င်းစိတ်သည် မပျံမလွင့် စူးစိုက် တည်ကြည်လေ၏။

အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။အဟောင်းကိုလဲ မပြန်နှင့်၊ အသစ်ကိုလဲ မကြံနှင့်။ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ် ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ မကျန်မလွတ် အောင် ရှုမှတ်ပါ။

၃-၄ ဘေးရန်နှင့် ကုစားနည်း

(၃) လီနံ စိတ္တံ ကောသဇ္ဇာနုပတိတံ၊ တံ ပဂ္ဂဏှိတွာ ကောသဇ္ဇံ ပဇောတိ၊ ဧဝမ္မိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၄) အတိပဂ္ဂဟိတံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတံ၊ တံ ဝိနိဂ္ဂဏှိတွာ ဥဒ္ဓစ္စံ ပဇောတိ၊ ဧဝမ္မိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၃) လီနံ၊ တွန့်ဆုတ် လျော့လျည်းသော။ (ယော့ယဲသော) စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ကောသဇ္ဇာနုပတိတံ၊ ပျင်းရိမှု အစဉ် လိုက်အပ်၏။ ဝါ၊ ပျင်းရိမှု၌ ကျရောက်၏။ တံ၊ ထိုတွန့်ဆုတ် ယော့ယဲသော စိတ်ကို။ ပဂ္ဂဏှိတွာ၊ ချီးမြှောက် အားပေး၍။ ကောသဇ္ဇံ၊ ပျင်းရိခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏။ ဧဝမ္မိ၊ ဤသို့ပယ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၄) အတိပဂ္ဂဟိတံ၊ အလွန်ချီးမြှောက်အပ်သော။ ဝါ၊ လွန်စွာအားထုတ်သော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတံ၊ ပျံ့လွင့်မှု အစဉ်လိုက်အပ်၏။ ဝါ၊ ပျံ့လွင့်မှု၌ ကျရောက်၏။ တံ၊ ထိုအားထုတ်လွန်းသော စိတ်ကို။ ဝိနိဂ္ဂဏှိတွာ၊ နှိပ်၍၊ လျှော့၍။ ဥဒ္ဓစ္စံ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏။ ဧဝမ္မိ၊ ဤသို့ ပယ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၃) မှတ်၍ မကောင်းသောကာလ၊ ဉာဏ်အထူးများ မဖြစ်ပေါ်သော ကာလ၊ မတိုးတက်နိုင်သော ကာလတို့၌ တွန့်ဆုတ် ယော့ယဲသော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ အားမထုတ်လိုခြင်း ပျင်းရိခြင်းပင်တည်း၊ ဝိဿနာသမာဓိ၏ ဘေးရန်ပင် တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုပျင်းရိမှုကို ပေါ်တိုင်းပေါ်တိုင်း မှတ်၍ပယ်အပ်၏။ ထိုမျှဖြင့် မပယ်နိုင်သေးလျှင် စိတ်ကို တက်ကြွလာ အောင် အားပေးချီးမြှောက်အပ်၏။ အားပေးပုံကို ဝီရိယဗောဇ္ဈင် ပွားကြောင်းဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြအပ်သောအကြောင်း (၁၁) ပါးတို့ဖြင့် သိအပ်၏။ အချို့ကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

အပါယ်ဘေးကိုဆင်ခြင်ပါ။ ။ ငရဲ၌ဖြစ်ရသော သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်သည် ၃-ဂါဝုတ် ပမာဏရှိ၏။ မြန်မာတိုင် အားဖြင့် ၄-တိုင်နှင့် တာ ၈၀၀-ရှိ၏။ ငရဲထိန်းတို့သည် ထိုမျှကိုယ်ခန္ဓာကြီးမားသော ငရဲသားကို အလျှံတပြောင်ပြောင် မီးစွဲလောင်သော သံမြေပြင်ပေါ်၌ ပက်လက် အိပ်စေကုန်၏။ ထိုနောက် ညာဘက်လက်ဝါး၌ ထန်းလုံးခန့်ရှိ ရဲရဲတောက်သော သံစို့ကြီးကို ရိုက်နှက်သွင်းကုန်၏။ ဗယ်ဘက်လက်ဝါး၌လဲ နည်းတူပင် ရိုက်နှက်သွင်းကုန်၏။ ညာဘက်ခြေ၊ ဗယ်ဘက်ခြေ၊ ခါးလယ်တို့၌လဲ နည်းတူပင် ရိုက်နှက် သွင်းကုန်၏။ ထို့အတူ မှောက်လျက် အိပ်စေ၍၎င်း၊ စောင်းလျက် အိပ်စေ၍၎င်း၊ ငါးပါးသော ဌာနတို့၌ သံစို့ကြီးများကို ရိုက်နှက်၍ ညှင်းဆဲနိပ်စက် ကုန်၏။ အကုသိုလ်ကံ မကုန်သေးမချင်း ငရဲသားကား မသေနိုင်၊ ဤသို့ အညှင်းဆဲခံရသော ငရဲသားသည် ရဲရဲတောက်သော သံမြေပြင်ကို မြင်ရုံမျှဖြင့်လဲ များစွာစိတ်ဆင်းရဲရ၏။ အလွန်ကြမ်းတမ်း ရက်စက်စွာ ကြိမ်းမောင်းပြောဆိုသော ငရဲထိန်းတို့၏ အသံကိုကြားရ၍လဲ စိတ်ဆင်းရဲရ၏။ သံမြေပြင်ပေါ်၌ အတင်းတွန်းလှဲ၍ သိပ်ခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း၊ သံစို့ကြီးများဖြင့် ရိုက်နှက်မည်ကို မြင်ရခြင်း၊ ရက်စက်စွာ သံစို့ရိုက်နှက်ခံရခြင်းတို့ကြောင့်လဲ အတိုင်းမသိ ကြီးစွာသော ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲတို့ကို ခံစားရ၏။ ထိုသို့သော ကာလ၌ ကယ်ပါ၊ သနားပါ၊ ချမ်းသာပေးပါ စသည်ဖြင့် မျက်ရည်စီးယို ငိုကြွေးမြည်တမ်းလျက် တောင်းပန်သော်လဲ မည်သူမျှ မကယ်၊ မသနား၊ ချမ်းသာမပေးချေ။ မိမဲ့၊ ဘမဲ့၊ ဆွေမျိုးမဲ့၊ အဆွေခင်ပွန်းမဲ့၍ တကိုယ်တည်းသာဖြစ်လျက် ညှိုးငယ်စွာနှင့် အလွန်ကြီးမားသော ဆင်းရဲတွေကို အော်မြည်ယောင်ယမ်းလျက် မိနစ်၊ စက္ကန့်မျှမခြားဘဲခံစား၍ နေရရှာလေတော့၏။ ထိုသို့သောကာလ၌ ဝိဿနာကို အားထုတ်ခွင့် မရနိုင်တော့ချေ။

ထိုပြင်-သံစို့ ငါးချက်နှက်၍ မသေသေးသော ငရဲသားကို ငရဲထိန်းတို့သည် အိမ်မိုးတဘက်ခန့်ရှိသော တစည်းပေါက်ပြားကြီးတို့ဖြင့် ရှစ်မြောင့်ပုံ၊ ခြောက်မြောင့်ပုံ စသည်ဖြစ်အောင် မျဉ်းပစ်၍ ရွေ့ခတ်ကြပြန်၏။ သွေးတို့သည် မြစ်ဖြစ်၍ စီးလေကုန်၏။ ထိုသွေးတို့မှ မီးတောက်ထပြန်၍ ရွေ့ခတ်ရာ ကိုယ်၌စွဲလောင်လေ၏။ အတိုင်းမသိသော ဆင်းရဲကိုခံစားရလေ၏။ ထိုစဉ်အခါ၌ ဝိဿနာကို အားထုတ်ခွင့် မရနိုင်တော့ချေ။ ထိုမျှဖြင့် မသေသေးလျှင်၊ စောက်ထိုးတွဲလဲ ဆွဲထား၍ ဗန်းကြီးခန့်ရှိ ပဲခွပ်တို့ဖြင့် ပါးပါး ပါးပါးလွှာလျက် ရွေ့ခတ်ကြပြန်၏။ ထိုမျှဖြင့် မသေသေးလျှင်၊ မီးလျှံရဲရဲတောက်သော သံရထား၌ နွား၊ မြင်းတို့ကဲ့သို့ တပ်၍ မီးကျိုးခဲ တောင်ပေါ်သို့ တက်စေကုန်၏။ မတက်ဘဲနေလျှင်၊ ရဲရဲတောက်သော သံထုတ်ကြီးများဖြင့် အပြင်းရိုက်၍ တက်စေကုန်၏။ တောင်ထိပ်သို့ ရောက်လျှင်၊ တဖန် ဆင်းစေကုန်၏။ ဤသို့ တတ်ချည်ဆင်းချည် ပြုစေကုန်၏။ ထိုမျှဖြင့် မသေသေးလျှင်၊ ကျိုက်ကျိုက် ဆူပွတ်လျက် ရဲရဲတောက်သော လောဟကုမ္ဘီခေါ် သံရည်ပွက် အိုးကြီးထဲသို့ ပစ်ချလိုက်ကုန်၏။ ထိုငရဲသားသည် သံရည်ပွတ်ထဲ၌ ရဲ-ကန်ကျ၍ အမြှုပ်တစ်စီထလျက် နစ်မြုပ်သွားရှာလေ၏။ အနှစ်သုံးသောင်းကြာမှ ငရဲအိုး၏ အောက်စသို့ရောက်၏။ တဖန်အနှစ်သုံးသောင်းကြာမှ ငရဲအိုး၏ အထက်နမိမ်းဝ

သို့ ရောက်လျက်ပေါ်လာ၏။ ဘေးအရပ်မျက်နှာသို့လဲ ဖီလာသွား၏။ ထမင်းအိုးပွက်သောအခါ၌ ဆန်စေ့ကလေးများ ကဲ့သို့ ပင်တည်း။ အတိုင်းမသိသော ဆင်းရဲနှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့နေရလေ၏။ အားထုတ်ခွင့်ကိုကား ထိုအခါ၌ မရနိုင်တော့ချေ။

ကံမကုန်၍ ထိုမျှဖြင့် မသေပြန်လျှင် သံရည်ပွက်ထဲမှ ငရဲသားကိုယူ၍ ငရဲထိန်းတို့သည် မီးတဟုန်းဟုန်း အမြဲ ထောက်လောင်လျက်ရှိသော ငရဲကြီးထဲသို့ ပစ်သွင်းလိုက်ကြပြန်၏။ ထိုငရဲကြီးသည်ကား အလျား၊ အနံ့၊ အမြင့် ယူဇနာတရာ စီရှိ၏။ လေးထောင့်ညီသော သံသေတ္တာကြီးနှင့်တူ၏။ အရှေ့ဘက်နံရံမှ မီးအလျှံသည် အနောက်နံရံကို ဖောက်ပြီးလျှင် အပြင်ဘက် ယူဇနာ တရာတိုင်အောင် ပူလောင်၏။ အနောက်နံရံ၊ တောင်နံရံ၊ မြောက်နံရံ၊ အထက်သံမိုး၊ အောက်သံမြေပြင်တို့မှ မီးလျှံတို့သည်လည်း နည်းတူချည်းသာတည်း။ ထိုငရဲကြီးအတွင်း၌ ထိုမှ ဤမှ ပြေးလွှားလူးလိမ့် ဟစ်အော်မြည်တမ်းလျက် ဆင်းရဲကြီးစွာကို ခံစားရလေ၏။ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာသော် တရံတခါ၌ ထိုငရဲကြီး၏ တံခါးတခုခုသည် ပွင့်၏။ ထိုအခါ၌၊ ငရဲသားတို့သည် ထွက်ရန် ထိုတံခါးဆီသို့ အတင်းပြေးကြ၏။ အချို့မှာ လမ်းခရီးတွင်ပင် မောပန်း လူးလိမ့်လျက် ရှိကုန်၏။ အချို့မှာ တံခါးဝသို့ ရောက်ကုန်၏။ အချို့မှာ အပြင်သို့ ရောက်ကုန်၏။ အနှစ် သိန်းပေါင်းများစွာကြာလျှင် ထို တံခါးကြီးသည် ပိတ်သွားလေ၏။ ထွက်နိုင်သော သူသည်လည်း အပြင်သို့ရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘင်ပုပ်ငရဲထဲသို့ ကျသွားလေ၏။ မစင်ပုပ်ထဲ၌ နစ်မြုပ်နေစဉ် ဆင်၏လည်ပင်းခန့်၊ လှေလုံးခန့်ရှိသော ပိုးလောက်တို့က ကိုက်စားကြလေ၏။

ထိုငရဲမှ လွတ်ပြန်လျှင်၊ ပြာပူငရဲသို့ ကျရောက်သွားပြန်၏။ ထိုငရဲ၌ အိမ်ထွဋ်ခန့်ရှိသော မီးကျိုးခဲ၊ ရဲရဲတောက်သော ပြာပူတို့ဖြင့် လောင်ကျွမ်း၍ ဆင်းရဲကြီးစွာကို ခံစားရပြန်၏။ ထိုငရဲမှလွတ်ပြန်လျှင် **လက်ပံတောငရဲ**သို့ ရောက်ပြန်၏။ လက်ပံပင်တို့သည် (၁၆) လက်မရှည်သော ဆူးရှိကုန်၏။ မီးလျှံရဲရဲတောက်လျက် ရှိကုန်၏။ ငရဲထိန်းတို့က ရိုက်နှက်၍ ထို လက်ပံပင်တို့၌ တက်ချည် ဆင်းချည်ပြုစေကုန်၏။ တက်သောအခါ၌ လက်ပံဆူးတို့သည် အောက်သို့လှည့်၍ နေကုန်၏။ ဆင်းသောအခါ၌ အထက်သို့လှည့်၍ နေကုန်၏။ ကြောက်လန့်တကြား လျင်စွာတက်ရ၊ ဆင်းရဲသော ငရဲသား၏ ကိုယ်သည် ထိုလက်ပံဆူးတို့ဖြင့် စုတ်ပြတ် ပေါက်ပြဲလျက် ရှိလေ၏။ ထိုငရဲမှ လွတ်ပြန်လျှင်၊ **သန်လျက် ရွက်တောငရဲ**သို့ ရောက်ပြန်လေ၏။ ရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် သန်လျက်နှင့်တူစွာ နှစ်ဘက်သွားရှိသော အရွက်တို့သည် ကြွေ၍ ငရဲသား၏ ကိုယ်၌ ကျကုန်၏။ လက်၊ ခြေ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါတို့သည် အပိုင်းအပိုင်းပြတ်လေကုန်၏။ ထ၍ပြေးလျှင်၊ သံမြေပြင်၌ သင်ဓုန်းသွားတို့သည် ထွက်ပေါ်လျက် ရှိကုန်၏။ ရှေ့မှ သံတံတိုင်းလဲ ကာရံလျက် ရှိလေ၏။

ထိုငရဲမှလွတ်ပြန်လျှင်၊ **ဝေတ္တရဏီ**မည်သော ကြိမ်ချောင်း ငရဲသို့ ကျရောက်ပြန်လေ၏။ ထိုငရဲသည် ကျိုက်ကျိုက် ဆူသော သံရည်အတိပြည့်၏။ သင်ဓုန်းသွားနှင့်တူသော နွယ်များ၊ ကြာရွက်များရှိ၏။ အောက်မြေပြင်၌ သင်ဓုန်းသွားခင်း လျက်ရှိ၏။ ကမ်းပါးတို့၌ သင်ဓုန်းသွားကဲ့သို့ ထက်သော ကြိမ်နွယ်များ၊ သမန်းမြက်များ ရှိကြ၏။ ငရဲသားသည် ထိုချောင်းကို ဆင်းမိလျှင်၊ မြေပြင်မှ သင်ဓုန်းသွား ရှသောကြောင့်၎င်း၊ သံရည်ပူဖြင့် လောင်ခြင်း စပ်ခြင်းကြောင့်၎င်း ဗိုင်းကနဲ လဲရာလေ၏။ လဲလျှင်၊ ကျိုက်ကျိုက်ဆူလျက် ပူစပ်သော သံရည်ထဲ၌ စုန်ချည် ဆန်ချည် မျောသွားလေ၏။ ကမ်းပါး၌ရှိသော ကြိမ်၊ သမန်းမြက်တို့ဖြင့်လဲရ၏။ ချောင်းတွင်း၌ရှိသော နွယ်၊ ကြာရွက်တို့ဖြင့်လဲ ရ၏။ ငရဲသား၏ကိုယ်သည် အစုတ်စုတ် အပြတ်ပြတ် ဖြစ်လေ၏။ ထိုစဉ်အခါ၌ တရားအားထုတ်ခွင့်ကို မရနိုင်တော့ချေ။

စုန်ချည် ဆန်ချည် မျောလျက် အတိဒုက္ခရောက်၍နေသော ထို ငရဲသားကို ငရဲထိန်းတို့တွေ့လျှင် သံငါးများချိပ်ကြီးဖြင့် ဆယ်တင်၍ ဘာအလိုရှိသလဲဟု မေးကုန်၏။ ထမင်းဆာသည်ဟုဆိုလျှင် ရဲရဲတောက်သော သံတုံးသံခဲတို့ဖြင့် ပြည့်သော သံခြင်းတောင်းကြီးကို ယူလာကုန်၏။ ငရဲသားသည် ကြောက်လှသောကြောင့် ပါးစပ်ကို အတင်းပိတ်၍ ထားရှာလေ၏။ ထိုအခါ ငရဲထိန်းတယောက်က ပေါက်ချွန်းကြီးဖြင့် အတင်းပေါက်၍ ပါးစပ်ကိုဖွင့်၏။ အခြားတယောက်ကလဲ နည်းတူပင် တဘက်မှ ပေါက်၍ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်၍ ပါးစပ်ဟင်းလင်း ပွင့်နေသောအခါ၌ ရဲရဲတောက်သော ထိုသံတုံး သံခဲတို့ကို တခုပြီး တခုပစ်ထည့်၍ ကျွေးကြလေ၏။ ထိုသံတုံးသံခဲတို့သည် နှုတ်ခမ်း၊ လျှာ၊ အာခေါင်၊ လည်ချောင်း၊ အူတို့ကို လောင်ကြပြီးလျှင် အောက်ဒွါရမှ ထွက်သွားကုန်၏။ ရေငတ်သည်ဟု ဆိုပြန်လျှင် ကျိုက်ကျိုက်ဆူပွက်သော သံရည်တို့ကို လောင်းထည့်၍ ပေးကုန်၏။ ထိုသံရည်ပူတို့သည်လည်း နည်းတူပင် လောင်၍ အောက်ဒွါရမှ ထွက်သွားကုန်၏။ ငရဲသားသည် မလှုပ်နိုင်ဘဲ ဆင်းရဲကြီးစွာကို ခံစားရ ရှာလေ၏။ ကံမကုန်၍ မသေသေးပြန်လျှင် ထိုငရဲသားကို ငရဲကြီးထဲသို့ တဖန် ပစ်သွင်းလိုက်ကြပြန်၏။ ဤ ငရဲဒုက္ခတို့သည် **ဗာလပဏ္ဍိတသုတ်**၊ **ဒေဝဒူတသုတ်** စသည်တို့၌ ကျယ်ဝန်းစွာ လာကုန်၏။ ထိုသုတ်တို့မှယူ၍ ဤ၌ အကျဉ်းပြဆိုခြင်းပေတည်း။ ဤသို့ ငရဲဖြစ်၍ ဆင်းရဲကြီးစွာတို့နှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့နေရသော သူသည် ဝိပဿနာ အားထုတ်ခွင့်ကို မရနိုင်ရာချေ။ သို့ဖြစ်၍ ဤသို့ ဆုံးမ အားပေးအပ်၏။

ဝိပဿနာ ရှုမှတ်၍နေသော အို-သူတော်ကောင်း! သင်မမေ့နဲ့၊ မပျင်းနဲ့၊ မေ့လျော့ပျင်းရိနေလျှင် သံသရာမှ သင် မထွက်မြောက်နိုင်၊ မထွက်မြောက်နိုင်လျှင် တရံတခါ၌ ငရဲသို့ ကျရောက်လိမ့်မည်။ ကြီးစွာသော ဆင်းရဲတွေကို သင်ခံစားရ လိမ့်မည်။ ရှေးကလဲ ခံစားခဲ့ရလေပြီ၊ ငရဲဒုက္ခနှင့် ကြုံတွေ့နေစဉ်မှာ မျက်ရည်ကြီးငယ်ကျ၍ ဘယ်လိုပင် ငိုကြွေးတောင့်တနေသော်လဲ သင်သည် ဤဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်ခွင့် ရမည်မဟုတ်ပေ၊ ယခုလို အခါသည်သာလျှင် အားထုတ်ခွင့်ရ

သောအခါပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ သင်မပျင်းပါနဲ့၊ မမေ့ပါနဲ့၊ ဝိပဿနာ အလုပ်ကို ထက်သန်စွာ အားထုန်ပါလော့- ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ကိုပင်ရည်၍ ပေးတော်မူခဲ့သော အောက်ပါ ဘုရားအဆုံးအမတော်ကို ရှိသေစွာ လိုက်နာပါလော့။

ဈာယ (တုဝံ) ဘိက္ခု မာ ပမာဒေါ။
မာ တေ ကာမဂုဏေ ရမေဿ စိတ္တံ။
မာ လောဟဂုဋ္ဌံ ဂိလီ ပမတ္တော၊
မာ 'ကန္တိ ဒုက္ခ' မိဒန္တိ ဒယုမာနော။
(ဓမ္မပဒ ၃၇၁-ဂါထာ၊ ဩပစ္ဆန္နသိကာ လက္ခဏာနှင့်ညီ၏။)

ဘိက္ခု၊ ရဟန်း။ တုဝံ၊ သင်သည်။ ဈာယ၊ မနား မဆုတ်အားထုတ်ညီညာ ရှုမှတ်ပါလော့။ မာ ပမာဒေါ၊ မေ့၍ မနေလင့်။ တေ စိတ္တံ၊ သင်၏စိတ်ကို။ ကာမဂုဏေ၊ ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်ထဲ၌။ မာ ရမေဿ၊ မွေ့လျော်နှစ်ခြိုက် ပျော်ပိုက်၍ မနေစေလင့်။ ပမတ္တော၊ မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့တော့တော့နေမိသောကြောင့်။ နိရယံ ပတွာ၊ တရံတခါ ငရဲရွာသို့ ရောက်လတ်၍။ လောဟဂုဋ္ဌံ၊ မီးလျှံတဟုန်းဟုန်းနှင့် သံတုံးသံခဲကို။ မာ ဂိလီ၊ အလိုမကျဘဲ မမျိုရမိပါစေလင့်။ ဒယုမာနော၊ ငရဲမီး တပြောင်ပြောင် အပူလောင်ခံရသည်ဖြစ်၍။ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ၊ ဒီဟာက ဆင်းရဲလှပါတကားဟူ၍။ မာ ကန္တိ၊ ဟစ်အော်ယောင်ယမ်း လျက် မမြည်တမ်း မငိုကြွေးရပါစေလင့်။

တိရစ္ဆာန်ဘုံတွင် ပိုက်ကွန်မြူးစသည်၌မိနေစဉ် ကာလတွင်လဲ အားထုတ်ခွင့်မရနိုင်။ အဖျား၌ သံချွန်တပ်သော နှင်တံ၊ ရိုးရိုးနှင်တံတို့ဖြင့် ထိုးဆွ ရိုက်နှက်ခံလျက် ရထားဝန်၊ လှည်းဝန်တို့ကို ရုန်းဆောင်နေရသော မြင်း၊ နွား၊ ကျွဲဖြစ်စဉ်၌ လဲ အားထုတ်ခွင့်မရနိုင်။ ပြိတ္တာဘုံတွင် အနှစ် သိန်းပေါင်းများစွာ ကာလပတ်လုံး ဘုရားနှစ်ဆူ၊ သုံးဆူ၊ လေးဆူတို့၏အကြား ကာလပတ်လုံး ဆာလောင် ငတ်မွတ်နေစဉ်၌လဲ အားထုတ်ခွင့် မရနိုင်။ ကာလကဋိက အသူရကာယ်ဘုံတွင် အရိုးအရေမျှဖြင့် အတောင်ခုနစ်ဆယ် ရှစ်ဆယ်ပမာဏ ခန္ဓာကိုယ်ရှိလျက် မစားရမသောက်ရဘဲ လေ၊ နေပူစသည်တို့ဖြင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲနေစဉ်၌ လဲ အားထုတ်ခွင့်မရနိုင်။ ထိုတိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ်တို့သည် အားထုတ်သော်လဲ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ကို မရနိုင်ကုန်။ အို-သူတော်ကောင်း! လူဖြစ်စဉ် ယခုအခါသည်သာလျှင် ဝိပဿနာကို အားထုတ်နိုင်တဲ့ အခါပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ သင်-မပျင်းနဲ့၊ မမေ့နဲ့ အားထုတ်ပါလော့။ ဤကား အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်၍ အားပေးချီးမြှောက်ပုံတည်း။

အကျိုးကို ဆင်ခြင်ပါ။ ။ဤဝိပဿနာအလုပ်ဖြင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရ၏။ အပါယ် ဆင်းရဲ၊ သံသရာ ဆင်းရဲတို့မှ လွတ်ကင်း ထွက်မြောက်၏။ ဤမျှ ကြီးကြယ်သော အကျိုးကို ပေါ့လျော့ ပျင်းရိစွာ အားထုတ်၍ ဘယ်မှာ ရနိုင်ပါမည်နည်း။ လောက၌ ငွေတရာ၊ တထောင်၊ တသောင်း ရာဘို့ဆိုလျှင်ပင် ခဲယဉ်းစွာ အားထုတ်ရသည် မဟုတ်ပါလော့။ ၇-ရက်၊ ၁၅-ရက်၊ တလစသည်ဖြင့် ပြည့်စုံစွာအားထုတ်၍ ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းမည့် လုပ်ငန်းကို အဘယ့်ကြောင့် အားတက်သရော မလုပ်နိုင်ပါအံ့နည်း။ တနေ့အပင်ပန်းခံ၍ လုပ်သည့်အတွက် တနှစ်လုံးချမ်းသာမည်ဆိုလျှင် ထိုအလုပ်ကို စိတ်ပါလက်ပါ လုပ်ထိုက်၏။ တလ အပန်းခံ၍ တသက်လုံး ချမ်းသာမည်ဆိုလျှင် သာ၍ပင် စိတ်ပါလက်ပါ လုပ်ထိုက်၏။ ၁၅-ရက်၊ တလ၊ နှစ်လ စသည် အပန်းခံ၍ အားထုတ်ခြင်းဖြင့် သံသရာ တလျှောက်လုံး တွေ့ကြုံသွားရမည့် ဆင်းရဲဟူသမျှမှ လွတ်ကင်း ထွက်မြောက်စေနိုင်သည့် ဝိပဿနာ အလုပ်ကို အဘယ့်ကြောင့် လောကီ အလုပ်ထက် အပန်းခံ၍ အားမထုတ်နိုင်ဘဲ ရှိအံ့နည်း။ အို-သူတော်ကောင်း! မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အလွန်ကြီးမားတဲ့အကျိုးကို ရစေနိုင်တဲ့ ဝိပဿနာအလုပ်ကို ပြင်းထန်စွာ အားထုတ်ပါလော့။ (အကျိုးကို ဆင်ခြင်၍ အားပေးပုံ)

အကျင့်လမ်းကို ဆင်ခြင်ပါ။ ။ဤဝိပဿနာသည် သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ သွားနိုင်သော လမ်းခရီးမဟုတ်ပေ။ ခပ်သိမ်းသော ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာ သာဝကတို့သာ သွားအပ်သော လမ်းပေတည်း။ ပျင်းရိသော လူညံတို့သည် ဤလမ်းကို မသွားနိုင်ကုန်။ ဤလမ်းကိုသွားသောသူသည် ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာတို့၏ ဂုဏ်ထူး အကျင့်ထူးနှင့် တစိတ်တပိုင်းအားဖြင့် ပြည့်စုံ၍ နေပေ၏။ အို-သူတော်ကောင်း! ဘုရားစသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ ဂုဏ်အကျင့်ကို ယူရာ၌ အဘယ့်ကြောင့် ပေါ့လျော့ နေပါသနည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မွန်တို့၏ သွားရိုးလမ်းကို ခရီးတွင်အောင် အားထုတ်၍သာ သွားပါလော့။ (သွားရိုးလမ်းဖြင့် အားပေးပုံ)

ဒါယကာတို့အား ကျေးဇူးတုံပြန်ပါ။ ။(ဤဆင်ခြင်ပုံမှာ ရဟန်းတော်တို့နှင့်သာဆိုင်၏။) ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမတို့သည် နေ့ညဉ့်မအားအောင် ပင်ပန်းကြီးစွာဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရှာကြံကြရ၏။ အသက်ကို စွန့်၍သော်လဲ လုပ်ငန်းတို့ကို လုပ်ကိုင်ကြရ၏။ သို့သော်လဲ၊ ရသောဥစ္စာတို့မှ သူတို့ကိုယ်တိုင် တော်သင့်ရုံကိုသာ သုံးစွဲကြ၏။ အဦးအမြတ်တို့ကိုကား ရဟန်းတို့အား လှူကြကုန်၏။ ထိုသို့လှူခြင်းသည် ဆွေမျိုးတော်၍လဲမဟုတ်။ ကျေးဇူး ပြုဘူး၍လဲမဟုတ်။ ရာထူး၊ အလုပ်အကိုင်ဖြင့် ကြီးပွားချမ်းသာအောင် ရွတ်ဆောင်ပေးမည်ကို မြော်၍လဲ လှူသည်မဟုတ်။ အမှတ်အားဖြင့်ကား=ရဟန်းတို့သည် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် ပြည့်စုံကြပေသည်။ ထိုရဟန်းတို့အားလှူခြင်းသည် မရေတွက်နိုင်သော လူ၊ နတ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရစေနိုင်၏။ ညောင်စေ့မျှ လှူလျှင်၊ ညောင်ပင်ကြီးမျှမက ကြီးမားသော အကျိုးကို ရစေနိုင်၏။ ဆွမ်းတစ်စွန်း၊ ဟင်းတစ်ခွက်၊ သစ်သီး

တလုံး၊ မုန့်တခု၊ သင်္ကန်းတထည်၊ ကျောင်းငယ်တဆောင်၊ ဆေးတခွက်စာမျှ လှူလျှင် မရေတွက်နိုင်သော ဘဝတို့၌ လူနတ် တို့၏ စည်းစိမ်ကို ရစေနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကိုလဲ ရစေနိုင်၏။ ဤသို့သော အကျိုးများကို မြှော်လင့်တောင့်တ၍ မိမိတို့ စားသုံးဘို့ ထံမှ ခွဲထုတ်၍ ပေးလှူခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ (စင်ကြယ်သော အလှူကိုသာ ရည်၍ဆိုပါ၏)။ ဤသို့ စင်ကြယ်သော စိတ်ထား ဖြင့် လှူပါသော်လဲ၊ အလှူခံ ရဟန်းတော်က သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် မပြည့်စုံလျှင် ထိုဒါနသည် မြှော်လင့်သည့်အတိုင်း ကြီးမားသောအကျိုးကို မပေးနိုင်သည်သာတည်း။ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် ပြည့်စုံမှသာလျှင် ပြည့်စုံစွာ အကျိုးပေးနိုင်ပေ သည်။ သို့ဖြစ်၍ မိမိ၏ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာကို ယုံကြည်အားကိုး၍ လှူသော ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့အား ဒါန၏အကျိုး များကို တန်ဖိုးအပြည့်ရစေလိုသော ရဟန်းသည် သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ စသော ပညာတို့နှင့် ပြည့်စုံအောင် အားထုတ် အပ်၏။ ပျင်းရိပေါ့လျော့၍ မနေအပ်။ ပျင်းရိပေါ့လျော့နေလျှင်၊ ယုံကြည်အားကိုးသော ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ကို မငဲ့ညှာရာ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အာကဏေယျသုတ် (မ ၁-၃၉)၌ အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူပေသည်။

အာကဏေယျ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု “ယေသာဟံ စီဝရ ပိဏ္ဏပါတ သေနာသန ဂိလာန ပစ္စယ ဘောသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ပရိဘူဋ္ဌာမိ၊ တေသံ တေ ကာရာ မဟာနိသံသာ”တိ။ သီလေသွေဝဿ ပရိပူရကာရီ၊ အဇ္ဈတ္တံ စေတော သမထ မနယုတ္တော အနိရာကတဇ္ဈာနော၊ ဝိပဿနာယ သမန္နာဂတော၊ ဗြူဟေတာ သုညာဂါရာနံ။

မြန်မာပြန်။ ။အို-ရဟန်းတို့ “ငါသည် အကြင်သူတို့၏ သင်္ကန်း ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးတို့ကိုသုံးဆောင်၏။ ထို ဒါယကာ တို့၏ ထိုပစ္စည်း ပေးလှူမှုတို့သည် များပြားကြီးကျယ်သော အကျိုးအာနိသင်ရှိကြပါစေ”ဟု အကယ်၍ ရဟန်းသည် လိုလား တောင့်တငြားအံ့။ ထိုရဟန်းသည် သီလတို့၌သာလျှင် အပြည့်အစုံ ဖြည့်ကျင့်ရာ၏။ မိမိ၏ စိတ်ငြိမ်းကြောင်း သမထကို အားထုန်ရာ၏။ ရှုမှုစွာ မကင်းသည် ဖြစ်ရာ၏။ ဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်ရာ၏။ ဆိတ်ငြိမ်သော ကျောင်း၌နေ၍ သမထ၊ ဝိပဿနာတို့ကို ပွားစေသည် ဖြစ်ရာ၏။

သို့ဖြစ်၍ ဤသို့ဆင်ခြင်လျက် အားပေးအပ်၏။ “အိုရဟန်းမြတ် စဉ်းစားကြည့်ပါလော့၊ သင့်ကို ယုံကြည်အားကိုး၍ ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့က ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း စသည်ကို လှူကြပေသည်။ သင့်ထံမှ တစ်စုံတရာကို ရလို၍ လှူကြသည်ကား မဟုတ်ပေ။ လူနတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သောချမ်းသာကို တောင့်တ၍သာ လှူကြပေသည်။ ထို ပစ္စည်းများကို သုံးဆောင်ရသည့် အတွက် သင့်မှာ ဆာလောင်မှုကြောင့်လဲ မဆင်းရဲရချေ။ အချမ်းအပူ စသည်တို့ကြောင့်လဲ မဆင်းရဲရချေ။ ပစ္စည်းရမှု အတွက် လဲ ပင်ပန်းစွာ ကြောင့်ကြမစိုက်ရ၊ မစိုးရိမ် မပူပန်ရချေ။ ဘုရား၏ အဆုံးအမကိုလဲ လွတ်လပ်စွာ အားထုတ်ခွင့်ရပေ၏။ သို့အတွက် ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့သည် ကျေးဇူးများပေကုန်စွ။ သို့သော်လဲ သင်က ပျင်းရိပေါ့လျော့၍ သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံအောင် အားမထုတ်လျှင် ယုံကြည်အားကိုးသော ထိုဒါယကာ ဒါယိကာမတို့မှာ ဒါန၏အကျိုးကို တန်ဖိုး ပြည့်ဝအောင် ရကြရာတော့မည် မဟုတ်ချေ။ သို့ဖြစ်၍၊ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်နိုင်ရန် ဝိပဿနာကို မပျင်းမရိပွားစေပါလော့။ (ကျေးဇူး တုံ့ပြန်ခြင်းဖြင့် အားပေးပုံ)။

အထက်ပါအတိုင်း အားပေး၍ စတုရင်္ဂ ဝီရိယဖြင့် အားထုတ်သော ရဟန်းသည် အဋ္ဌကထာများစွာတို့၌ ပြုအပ်သော မဟာမိတ္တမထေရ် ကဲ့သို့၎င်း၊ ဧကဂုံတ္တရ အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်သော ပိဏ္ဏပါတိက တိဿမထေရ် ကဲ့သို့၎င်း အရဟတ္တဖိုလ် တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် သံယုတ်ပါဠိတော်၌ ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

အလမေဝ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတေန ကုလပုတ္တေန ဝီရိယံ အာရဘိတုံ၊ “ကာမံ တစော စ၊ နာရ စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတု သရီရေ ဥပသုဿတု မံသလောဟိတံ၊ ယံ တံ ပုရိသထာမေန ပုရိသဝီရိယေန ပုရိသပရတ္တမေန ပတ္တမ္ပံ၊ န တံ အပါပုဏိတွာ ဝီရိယဿ သဏ္ဍာနံ ဘဝိဿတိ”တိ။ ပ။ န ဘိက္ခဝေ ဟီနေန အဂ္ဂဿ ပတ္တိ ဟောတိ၊ အဂ္ဂေန စ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂဿ ပတ္တိ ဟောတိ။ ပ။ တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ ဝီရိယံ အာရဘာထ အပုတ္တဿ ပတ္တိယာ အနဓိဂတဿ အဓိဂမာယ အသစ္စိကတဿ သစ္စိကိရိယာယ၊ “ဧဝံနော အယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အဝဉ္ဇာ ဘဝိဿတိ သဖလာ သဥဒြယာ၊ ယေသဉ္စ မယံ ပရိဘူဋ္ဌာမ စီဝရ ပိဏ္ဏပါတ သေနာသန ဂိလာနပစ္စယ ဘောသဇ္ဇ ပရိက္ခာရံ၊ တေသံ တေ ကာရာ အမေသု မဟာပုလာ ဘဝိဿန္တိ မဟာနိသံသာ”တိ ဧဝံဥဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတမ္ပံ၊ အတ္တတ္ထံ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ သမ္ပဿမာနေန အလေမဝ အပုမာဒေန သမ္မာဒေတုံ၊ ပရတ္ထံ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ သမ္ပဿမာနေန အလမေဝ အပုမာဒေန သမ္မာဒေတုံ၊ ဥဘယတ္ထံ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ သမ္ပဿမာနေန အလမေဝ အပုမာဒေန သမ္မာဒေတုံ။

[ကျယ်လွန်းမည်ကြောင့် အချို့ကို ချန်ထား၏။ စွမ်းနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နိဒါန သံယုတ် ဒသဗလဝဂ် (၂၆၆)၌ အဋ္ဌကထာ (၄၆)နှင့်တကွ ကြည့်ရှုမှတ်သားကြပါလေ ။]

မြန်မာပြန်။ ။မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အထိ ရလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်၍ ရဟန်းပြုသော သဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတ အမျိုးသားသည် အင်္ဂါ ၄-ပါး ရှိသော စတုရင်္ဂဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်စေခြင်းငှါ သင့်လှသည်သာတည်း။ ဖြစ်စေပုံကား-ကိုယ်ထံ၌ အရေမျှ၊အကြောမျှ၊ အရိုးမျှ၊ ကြွင်းလိုက ကြွင်းစေတော့ (ဤကား အင်္ဂါ ၃-ပါးတည်း) အသား အသွေးသည် ခြောက်ခန်းလိုက ခြောက်ခန်းစေ

တော့၊ (ဤကား အင်္ဂါ ၁-ပါး) ယောကျ်ားတို့၏ အားစွမ်း၊ လုံ့လ၊ အဆင့်ဆင့် အားထုတ်မှုဖြင့် အကြင် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရောက်နိုင်ကောင်း၏။ ထိုမဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်သေးပါဘဲ အားထုတ်မှု၏ ရပ်တန့် နားနေခြင်းသည် မဖြစ်ရလတုံ ဟူ၍အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော ဝီရိယကိုအားထုတ်ခြင်း=ဖြစ်စေခြင်းငှါ သင့်လှသည်သာတည်း။ ပ။ အို-ရဟန်းတို့ ယုတ်ညံ့ယော့ယဲ သော သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဖြင့် မြတ်သော မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းမဖြစ်နိုင်ချေ။ အို-ရဟန်းတို့! မြင့်မြတ် ထက်သန်သော သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဖြင့်သာလျှင် မြတ်သော မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ပ။ အို-ရဟန်းတို့! သို့ဖြစ်၍၊ သင်တို့သည် မရောက်သေးသည်ကို ရောက်ရန်၊ မရသေးသည်ကို ရရန်၊ မျက်မှောက် မပြုရသေး သည်ကို မျက်မှောက်ပြုရန်အလို့ငှါ လုံ့လပြုကုန်လော့။ “ဤသို့ အားထုတ်လျှင်၊ ငါတို့၏ ရဟန်းပြုမှုသည် မမြို့သည်၊ အကျိုးမဲ့ မဟုတ်သည် ဖြစ်ပေလတုံ။ အကျိုးရှိသည်၊ အတိုး အမြတ်ရှိသည် ဖြစ်ပေလတုံ။ သည်မျှသာ မကသေး - အကြင်ဒကာတို့၏ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေးကို ငါတို့ သုံးစွဲကုန်၏။ ငါတို့၌ ထိုဒယကာတို့၏ ထို ပေးလှူမှုတို့သည်လည်း များပြား ကြီးကျယ်သော အကျိုးအာနိသင် ရှိကုန်လတုံ”ဟု မြော်မြင်၍ လုံ့လပြုကုန်လော့။ အို-ရဟန်းတို့! သင်တို့သည် ဤအတိုင်း ကျင့်ရမည်။ အို-ရဟန်းတို့! ကိုယ့်အကျိုးကို မြော်မြင်သော သူသည်လည်း မမေ့သောသတိဖြင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာကို ပြီးစေရန် သင့်သည်သာတည်း။ အို-ရဟန်းတို့! သူတပါး၏အကျိုးကို မြော်မြင်သော သူသည်လည်း မမေ့သော သတိဖြင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာကို ပြီးစေရန် သင့်သည်သာတည်း။ အို-ရဟန်းတို့! ကိုယ့်အကျိုး သူ့အကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို မြော်မြင် သော သူသည်လည်း မမေ့သော သတိဖြင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပြီးစေရန် သင့်သည်သာတည်း။

ထို့ပြင်၊ လောကုတ္တရာ အမွေခံအဖြစ်၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားသခင်၏ မြင့်မြတ် ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း စသည်တို့ဖြင့်လဲ စိတ်ကို အားပေးချီးမြှောက်အပ်သေး၏။ ထို့ပြင်၊-ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်အရာ၌လာသော ဘုရား ဂုဏ်၊ တရားဂုဏ်၊ သံဃာ့ဂုဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ လွန်စွာ အားထုတ်သော သောဏမထေရ် စသည်တို့၏ အားထုတ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ မိမိ၏ သီလ စင်ကြယ်ပုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ကြည်ညိုတွယ်ကောင်းသော သုတ်ဒေသနာကို ဆင်ခြင်ခြင်း စသည် တို့ဖြင့်လဲ စိတ်ကို ရွှင်လန်းအားတက်စေအပ်၏။ ဤသို့သောနည်း တခုခုဖြင့် ဖြစ်စေ၊ နည်းများစွာဖြင့်ဖြစ်စေ အားပေး၍ တက်ကြွသောအခါ၌ စိတ်သည် မပျံ့မလွင့် စူးစိုက်တည်ကြည်၍ နေလတုံ၊ ကောင်းစွာ ရှုမှတ်နိုင်ပါလတုံ။

(၄) တရံတခါ၌ အလွန်အားတက်လျက် ကြောင့်ကြစိုက်လွန်း အားထုတ်လွန်းသော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဘယ်ပုံဘယ်နည်းဖြင့် မှတ်လိုက်မည် သိမ်သိမ်မွေမွေ ကလေးတွေပါ မကျန်ရအောင် မှတ်လိုက်မည်-ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခဏ ခဏ ကြောင့်ကြစိုက်လျက် စိတ်ကူးမိတတ်၏။ “မှတ်မိရဲ့လေလား၊ မမှတ်မိဘူးလေလား” ဟူ၍လဲ ခဏ ခဏ စဉ်းစားမိတတ် ၏။ “ဘယ်ဟာကတော့ ကျန်သွားသေးတာဘဲ၊ နောက်တခါ မကျန်အောင် မှတ်လိုက်မည်” ဟူ၍လဲ ခဏခဏ ကြံမိတတ်၏။ “အားထုတ်မှုမှာဖြင့် မစွမ်းကုန်ပါဘဲ၊ သည်ထက် အားထုတ်ဘို့ မရှိတော့ပါဘူး” ဟူ၍လဲ ခဏခဏ ကြံမိတတ်၏။ အံသွား ကြိတ်လျက်၊ လက်ကိုတောင့်ထားလျက်၊ လက်သီးဆုပ်ထားလျက်လဲ ရှိတတ်၏။ ဤသို့ မကြာခဏ စဉ်းစားကြံစည်လျက် ကြောင့်ကြစိုက်လွန်းသော စိတ်သည် ပျံ့လွင့်နေသော စိတ်ပင်တည်း။ ဤပျံ့လွင့်မှုက အစဉ်လိုက်နေခြင်းကြောင့်၊ မှတ်သော စိတ်သည် အာရုံနှင့် ကောင်းစွာ မကပ်ဘဲရှိ၏။ မှတ်အပ်သောအာရုံမှ ကြွတက်နေသကဲ့သို့ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ကြောင့်ကြ စိုက်လွန်းသော စိတ်သည် ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ ဘေးရန်ပင်တည်း။

ပဌမ ဘေးရန်အရာ၌လာသော ဝိက္ခေပနှင့် ဤဥဒ္ဓစ္စတို့သည် ပျံ့လွင့်မှု အဖြစ်ဖြင့် တူကြ၏။ သို့သော်လဲ၊ လွန်ပြီး သော အာရုံများနှင့်စပ်၍ ပျံ့လွင့်မှုသည် အဝေးသို့ စိတ်ကို ပစ်လွှင့်လိုက်သည် နှင့်တူသောကြောင့် ဝိက္ခေပမည်၏။ ခဏခဏ ကြောင့်ကြစိုက်လျက်၊ မှတ်မှုနှင့်စပ်၍ အနီးတွင်သာ ပျံ့လွင့်မှုသည် မှတ်အပ်သော အာရုံမှ ကြွတက်နေသကဲ့သို့သင့်၊ အာရုံနှင့် ခပ်ခွါခွါ ဖြစ်နေသကဲ့သို့သင့် ရှိသောကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စ မည်၏။ ဤသို့ ထူးသေးသည်ကို မှတ်အပ်၏။

ကြောင့်ကြ စိုက်လွန်းသော အခါ၌၊ ကြောင့်ကြစိုက်လျက် စဉ်းစားကြံစည်သော စိတ်များကိုလဲ မမှတ်နိုင်ဘဲရှိတတ် ၏။ မှတ်မိသော အာရုံများသည်လည်း ကောင်းစွာမထင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်၍ မကောင်းဘဲရှိတတ်၏။ ထိုအခါ၊ လျှော့ပေးရာ၏။ “အလိုရှိတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင်ဟူ၍မရှိ၊ ဘယ်လိုပင် အားထုတ်သော်လဲ၊ မှတ်၍ကောင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ချင်မှဖြစ်မည်၊ သူဖြစ်ချင်သမျှဘဲ ဖြစ်ပါစေတော့၊ မမှတ်မိဘဲ ကျန်ချင်လဲ ကျန်သွားပါစေတော့၊ မှတ်မှု မပြတ်ရုံ ခပ်မှန်မှန်ဘဲ မှတ်ပါတော့မည်”ဟု စိတ်ကိုလျှော့၍ မှတ်ရာ၏။ ဤသို့လျှော့လိုက်ရုံမျှဖြင့် ကြောင့်ကြစိုက်လျက် ပျံ့လွင့်သော ဥဒ္ဓစ္စကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ ပြီး၏။ မပျံ့လွင့်တော့ပြီ၊ အချို့မှာ လျှော့လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် စိတ်တည်ကြည်၍ အလွန်ပင် အမှတ်ကောင်းသွား၏။ ထို့ကြောင့်၊ “အားထုတ်လွန်းသည်ကို နှိပ်ခြင်း၊ လျှော့ခြင်းဖြင့်လဲ စိတ်မပျံ့မလွင့် တည် ကြည်သည်”ဟူ၍ ဟောတော်မူပေသည်။

အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။အားထုတ်မှု လျှော့လွန်းလျှင်၊ အားပေးရမည်၊ တင်းလွန်းလျှင်၊ လျှော့ပေးရမည်၊ မလျှော့မတင်း မှတ်ခြင်းညီမျှ အလယ်ကျမှ စိတ်က တည်ကြည်သည်။

၅-၆-ဘေးရန်နှင့် ကုစားနည်း

(၅) အဘိနတ် စိတ္တံ ရာဂါနုပတိတံ၊ တံ သမ္မဇာနော ဟုတ္တာ ရာဂံ ပဇောတိ၊ ဧဝမ္ပိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၆) အပနတ် စိတ္တံ ဗျာပါဒါနုပတိတံ၊ တံ သမ္မဇာနော ဟုတ္တာ ဗျာပါဒံ ပဇောတိ၊ ဧဝမ္ပိစိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။

(၅) အဘိနတ်၊ ညွတ်လွန်းသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ရာဂါနုပတိတံ၊ တပ်မက်မှု အစဉ်လိုက်အပ်၏။ ဝါ၊ တပ်မက်မှု၌ ကျရောက်၏။ တံ၊ ထိုညွတ်လွန်းသော စိတ်ကို။ သမ္မဇာနော ဟုတ္တာ၊ သိသည်ဖြစ်၍။ ရာဂံ၊ တပ်မက်တောင့်တသော ရာဂကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏။ ဧဝမ္ပိ၊ ဤသို့ပယ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၆) အပနတ်၊ ဖွဲ့ခွါလွန်းသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဗျာပါဒါနုပတိတံ၊ စိတ်ပျက်မှု အစဉ်လိုက်အပ်၏။ ဝါ၊ စိတ်ပျက်မှု၌ ကျရောက်၏။ တံ၊ ထိုဖွဲ့ခွါလွန်းသော စိတ်ကို။ သမ္မဇာနော ဟုတ္တာ၊ သိသည်ဖြစ်၍။ ဗျာပါဒံ၊ စိတ်ပျက်မှုဗျာပါဒကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏။ ဧဝမ္ပိ၊ ဤသို့ပယ်လျှင်လဲ။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဝိက္ခေပံ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့။ န ဂစ္ဆတိ၊ မရောက်။

(၅) မှတ်၍ကောင်းသည်ကို နှစ်သက်အားရလျက် ဝမ်းသာသော စိတ်သည်လည်း ညွတ်လွန်းသော စိတ်မည်၏။ ဖြစ်ပေါ်မည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ထူး၊ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးတို့ကို ခဏ ခဏ မြှော်လင့်တောင့်တသော စိတ်သည်လည်း ညွတ်လွန်းသောစိတ်မည်၏။ ဤညွတ်လွန်းသောစိတ်သည် နှစ်သက် တောင့်တမှုနှင့် တွဲ၍ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ သမာဓိကို ပျက်စေတတ်သောကြောင့် ဘေးရန်ပင်တည်း။ ပျက်စေပုံကို ပဌမနိယျာနာဝရဏအရာ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုညွတ်လွန်းသောစိတ်ကို ဖြစ်ခိုက်၌ မိအောင်မှတ်အပ်၏။ မှတ်၍ ကောင်းစွာ သိမြင်ပါလျှင် ညွတ်လွန်းသော ရာဂကို ပယ်ခြင်းကိစ္စပြီး၏။ ထိုစိတ်မျိုး နောက်ထပ်မဖြစ်ဘဲ ကင်းသွားလတံ့။ ဤသို့ သိရုံမျှဖြင့် ရာဂစသော ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ခြင်းသည် **အခန်း(၄)**၌ ပြုလတ်သော သံယုတ်၊ ပဏ္ဍာသ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် အထူးထင်ရှားလတံ့။ ညွတ်လွန်းသော ရာဂမဖြစ်ပေါ်လာဘဲ မှတ်ရုံသာ မှတ်၍ နေသောအခါ၌ စိတ်သည် မပျံ့မလွင့် တည်ကြည်သွားလေ၏။

(၆) ရက်၊ လ ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ပါသော်လဲ၊ မှတ်၍ မကောင်းသောသူအား “မဖြစ်နိုင်တော့ဘူး ထင်ပါရဲ့” ဟု လက်လျှော့ချင်သောစိတ် ဖြစ်တတ်၏။ ထိုစိတ်သည် ဝိပဿနာအလုပ်နှင့် ဖြစ်ပေါ်မည့် ဉာဏ်ထူး တရားထူးတို့မှ အလွန် ဖွဲ့ခွါထွက်ပြေးသော စိတ်မည်၏။ စိတ်ကူးမျှဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းမှ ထွက်၍ ထွက်၍လဲ ပြေးတတ်၏။ ထိုစိတ်သည် စိတ်ပျက်မှု ဗျာပါဒနှင့် ပူးတွဲလျက်ဖြစ်၏။ ဤစိတ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်နေလျှင်၊ စူးစိုက် တည်ကြည်မှုမှာ အလျှင်းပင် မရှိတော့ပြီ။ ဘယ်မှာမှတ်၍ ကောင်းနိုင်တော့အံ့နည်း။ ထို့ကြောင့် ဤစိတ်ပျက် ဖွဲ့ခွါမှုသည် ဝိပဿနာသမာဓိ၏ အလွန်ကြီးမားသော ဘေးရန်ကြီးပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ မမှတ်ချင်ဘဲစိတ်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း ထွက်ချင်ဘဲစိတ်နှင့် စိတ်ပျက်မှုတို့ကိုလဲ မှတ်၍မှတ်၍ ပယ်အပ်၏။ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်မှတ်၍ မငြိမ်သေးသော်လဲ မလျှော့နဲ့၊ ဖြစ်ပေါ်တိုင်းသာ မှတ်၍မှတ်၍ တဖန် မှတ်နေကျကိုသာ ပြန်၍မှတ်ပါလေ။ နောက်ဆုံး၌၊ စိတ်ပျက်မှု အလျှင်းမရှိတော့ဘဲ အေးချမ်း ငြိမ်သက်စွာ မှတ်နိုင်ပါလတံ့။ ထိုကြောင့် “တံ သမ္မဇာနော ဟုတ္တာ ဗျာပါဒံ ပဇောတိ၊ ဧဝမ္ပိ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ” ဟု ဟောတော်မူပေသည်။

အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။နှစ်သက်၊ တောင့်တ၍လဲ မနေနဲ့၊ စိတ်ပျက်၍လဲ မနေနဲ့၊ နှစ်သက် သဘောကျတိုင်း မှတ်လေ၊ မြှော်လင့်တောင့်တတိုင်း မှတ်လေ၊ စိတ်ပျက်တိုင်း မှတ်လေ။

ဝိပဿနာစိတ်၏ ဧကတ္တန္တိ တည်ပုံ

ဣမေဟိ ဆဟိ ဌာနေဟိ ပရိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ ပရိယောဒါတံ ဧကတ္တဂတံ ဟောတိ။ ကတမေ တေ ဧကတ္တာ၊ ဒါနဝေါသဂ္ဂု ပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ သမထနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ နိရောဓပဋ္ဌာနေကတ္တံ။ ဒါနဝေါသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တံ စာဂါမိမုတ္တာနံ၊ သမထနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တံ အဓိမိတ္တမနုယုတ္တာနံ၊ ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တံ ဝိပဿကာနံ၊ နိရောဓပဋ္ဌာနေကတ္တံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ။ (ပဋိသံ ၁၆၆-၁၆၇)

ဣမေဟိ ဆဟိ ဌာနေဟိ၊ ဤ ၆-ပါးသော ဘေးရန်ကို ပယ်ကြောင်းတို့ဖြင့်။ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ထက်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းသော။ ပရိယောဒါတံ၊ ထက်ဝန်းကျင်ဖြူစင်သော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဧကတ္တဂတံ၊ ကိလေသာအဖော် ကင်းလျက် စိတ်တခု တည်းအဖြစ်၌ တည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တေ ဧကတ္တာ၊ ထိုစိတ်တခုတည်း အဖြစ်တို့သည်။ ကတမေ အဘယ်သည်တို့ နည်းဟူမူ။ ဒါနဝေါသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ ပေးလှူစွန့်လွှတ်မှုထင်သော ဧကတ္တတပါး။ သမထနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ သမထအာရုံ နိမိတ်ထင်သော ဧကတ္တတပါး။ ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ ပျက်ခြင်းလက္ခဏာထင်သော ဧကတ္တတပါး။ နိရောဓပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊

သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ထင်သော ဧကတ္တတပါး။ (ဣတိ၊ ဤလေးပါးတို့တည်း) ဒါနဝေါသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တံ၊ ပေးလှူပုံ စွန့်လွှတ်ပုံထင်သော ဧကတ္တသည်။ စာဂါမိမုတ္တာနံ၊ ပေးလှူစွန့်ကြဲခြင်းကို နှလုံးသွင်းကုန်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဧကတ္တံ၊ စိတ်တခုတည်း အဖြစ်ပေတည်း။ သမထနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ၊ သမထ အာရုံနိမိတ်ထင်သော ဧကတ္တသည်ကား။ အဓိစိတ္တ မနုယုတ္တာနံ၊ သမထဘာဝနာကို အားထုတ်ကုန်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဧကတ္တံ၊ စိတ်တခုတည်း အဖြစ်ပေတည်း။ ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ၊ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်လက္ခဏာထင်သော ဧကတ္တသည်ကား။ ဝိပဿကာနံ၊ ဝိပဿနာရှုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဧကတ္တံ၊ စိတ်တခုတည်း အဖြစ်ပေတည်း။ နိရောဓပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ၊ သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်ထင် သော ဧကတ္တသည်ကား။ အရိယပုဂ္ဂလာနံ၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်ဆဲ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ဧကတ္တံ၊ စိတ်တခုတည်း အဖြစ်ပေ တည်း။

ဆိုခဲ့ပြီးသော ကုစားနည်း ၆-ပါးဖြင့် သမာဓိ၏ဘေးရန်တို့ကို ပယ်ပြီးသောသူ၏ စိတ်သည် အတိတ်သို့လဲမပြေး၊ အနာဂတ်ကိုလဲမမြော်၊ တွန့်ဆုတ် ယော့ယဲခြင်းလဲမရှိ၊ ကြောင့်ကြလဲ မစိုက်လွန်း၊ အလွန်လဲ မျှဝတ်၊ ဖဲခွါသည်လည်းမဟုတ် မူ၍ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကိုသာ တစပ်တည်း ရှုမှတ်လျက်ရှိလေ၏။ ထိုသို့သော ဝိပဿနာစိတ်သည် နီဝရဏတို့မှ အပြည့်အစုံ သန့်ရှင်းဖြူစင်သည် မည်၏။ စိတ်တခုတည်းအဖြစ်=ဧကတ္တ၌ တည်သည် မည်၏။ သမာဓိအားကောင်းလတ်သော် မှတ်မှုတို့ ၏အကြား၌ ကိလေသာတို့ဝင်၍ မဖြစ်ကြပြီ။ မှတ်သော ဘာဝနာစိတ်သည် ကိလေသာအဖော်တို့နှင့် မရောနှောပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုသို့ အားကောင်းသော သမာဓိသည် ဧကတ္တ မည်၏။ ကိလေသာ အဖော်တို့နှင့် မရောနှောမူ၍၊ ဘာဝနာစိတ္တုပ္ပါဒ် တမျိုး တည်းဖြစ်ကြောင်းတရားဟုဆိုလို၏။ ထိုသမာဓိနှင့်ယှဉ်တွဲလျက်ဖြစ်သော ဘာဝနာစိတ်သည် ဧကတ္တဂတ မည်၏။ ကိလေသာ အဖော်မမှီးဘဲ တမျိုးတည်းဖြစ်ကြောင်း သမာဓိ၌ တည်သည်ဟု ဆိုလို၏။

ဧကတ္တ ၄-ပါးတို့တွင် စာဂါနုဿတိကို ပွားစေသောသူအား သမာဓိရင့်သန်လတ်သော်၊ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းနေပုံ အခြင်းအရာသည်သာ ထင်၏။ တခြားတပါးအာရုံမထင်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ကိလေသာ အဖော်တို့ နှင့် မရောနှောဘဲ တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဒါနဝေါသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တ၌ တည်သည် မည်၏။ “စွန့်ကြဲပေးကမ်းပုံသာ ထင်လျက်၊ ဘာဝနာစိတ် တမျိုးတည်းဖြစ်ကြောင်း သမာဓိ၌တည်သည်”ဟု ဆိုလို၏။ ထိုမှတပါးသော သမထဘာဝနာကို ပွားစေသောသူအား သမာဓိရင့်သန်လတ်သော်၊ မိမိနှလုံးသွင်းအပ်သော သမထအာရုံ နိမိတ်သည်သာ ထင်၏။ တခြားတပါး အာရုံမထင်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ကိလေသာအဖော်တို့နှင့်မရောဘဲ တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် သမထ နိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တ၌ တည်သည်မည်၏။ မိမိနှလုံးသွင်းအပ်သော သမထ အာရုံနိမိတ်သာ ထင်လျက်၊ ဘာဝနာစိတ် တမျိုးတည်းဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ဥပစာရ သမာဓိ၊ အပုဒ္ဓာသမာဓိ၌ တည်သည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့်အညီ၊ မိမိ နှလုံးသွင်းအပ်သော သမထအာရုံနိမိတ်သာထင်လျက် ဘာဝနာစိတ် တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သောကာလမှစ၍၊ သမထယာနိက တို့အား စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သည် စိတ်စင်ကြယ်သည်ဟု မှတ်အပ်၏။ အချို့က ဗုဒ္ဓါနုဿတိကို ပွားစေသော သူအားဘုရား အာရုံ ထင်လျှင် အမြတ်စား ဘာဝနာ၊ အရိုးစုထင်လျှင် အလတ်စားဘာဝနာ၊ မိန်းမစသည်ထင်လျှင် အညံ့စား ဘာဝနာ၊ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုစကားကို ဤပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့် တိုက်ဆိုင်နှိုးနှောကြည့်ရာ၏။

ဝိပဿနာ ယောဂီတို့အား နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှ စ၍ သမာဓိရင့်သန်သောအခါ၌ မှတ်အပ်သော နာမ်ရုပ်မျှ စသည်သာထင်၏။ တခြားတပါး အာရုံမထင်ပြီ။ ထိုသို့သော ကာလ၌၊ ထိုထိုအာရုံကို စဉ်းစားကြံစည်လျက် ဖြစ်သော နီဝရဏတို့နှင့် မရောနှောမူ၍၊ ရှုမှတ်သောစိတ် တမျိုးတည်းသာလျှင် တစပ်တည်းဖြစ်၏။ ထိုအခါမှစ၍၊ ရှုမှတ်သော စိတ်ကို “ဧကတ္တ၌ တည်သည်၊ နီဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်သည်” ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ အထူးအားဖြင့်ကား-ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍၊ အနုလောမ ဉာဏ်တိုင်အောင်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်လက္ခဏာသာထင်၏ ထိုအခါ၌၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းသော ဝိပဿနာစိတ်သည်၊ ကိလေသာအဖော်တို့နှင့် မရောသောကြောင့် ဝယလက္ခဏုပဋ္ဌာနေကတ္တ၌ တည်သည်မည်၏။ ရုပ်နာမ်တို့ ၏ အပျက်လက္ခဏာသာထင်လျက်၊ ဝိပဿနာစိတ် တမျိုးတည်းဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ခဏိကသမာဓိ၌ တည်သည်ဟု ဆိုလို ၏။ ဤပါဠိကိုမှီ၍ “ဝိပဿနာယာနိကတို့အား ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ အမြတ်စား ခဏိကသမာဓိ ဖြစ်သည်”ဟု ရှေး၌ဆိုခဲ့ပေသည်။ အပျက်လက္ခဏာသာ ထင်လျက်၊ မှတ်သောစိတ်၏ ဧကတ္တ၌ တည်ပုံသည် ဘင်္ဂဉာဏ် စသည်သို့ ရောက်ဘူးသော သူအား ထင်ရှားလှပေ၏။ ဝိပဿနာဆုံးလျှင် မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်၏။ ထိုမဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ဆဲ အရိယာတို့အား ရှုမှတ်အပ်သည့် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရအလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သာထင်၏။ တခြားတပါးအာရုံ မထင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်သည် နိရောဓပဋ္ဌာနေကတ္တ၌ တည်သည်မည်၏။ “ရုပ်နာမ် သင်္ခါရအလုံးစုံ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သာထင်လျက် မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ် တမျိုးတည်းဖြစ်ကြောင်း သမာဓိ၌ တည်သည်”ဟု ဆိုလို၏။ ဤဧကတ္တ၌ တည်ပုံသည်လည်း ရောက်ဘူးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ထင်ရှားသည်သာတည်း။ ဤမျှလောက်သော စကားအစဉ်ဖြင့် ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်အောင် အားထုတ် ပုံနှင့်၊ ၎င်းဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံတို့ကို ကောင်းစွာ သိနိုင်လောက်ပြီ။

အခဏ်း(၂) ပြီး၏။

အခန်း (၃)

ရှုမှတ်သင့်သောတရား

ဤအခန်း၌ ပရမတ်နှင့် ပညတ်ကို ခွဲပြားအံ့၊ ဝိပဿနာရှုအပ်သော တရားတို့ကို ပိုင်းခြားပြအံ့။ သမထယာနိကတို့၏ ရှုမှတ်ပုံမှာ နည်းယူဘွယ်တို့ကို ထုတ်ပြအံ့။

ပရမတ်နှင့် ပညတ်

ပရမော ဥတ္တမော အဝိပရိတော အတ္ထော ပရမတ္ထော။
(ဋီကာကျော်)

ပရမော ဥတ္တမော၊ မြတ်သော။ အဝိပရိတော၊ မဖောက်မပြန်မှန်ကန်သော။ အတ္ထော၊ အနက်သဘောတည်း။ ပရမတ္ထော၊ မြတ်သော အနက်သဘော၊ မှန်ကန်သော အနက်သဘော။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။မှားယွင်းသော အနက်သဘောကို ကောင်းမြတ်သည်ဟု မဆိုနိုင်ချေ။ မှန်ကန်သော အနက်သဘောကို သာလျှင် ကောင်းမြတ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အနက်သဘော ၄-ပါးသည် မချွတ်မယွင်း၊ မဖောက်မပြန် အမှန်ချည်းသာဖြစ်၍ မြတ်သော အနက်သဘော = **ပရမတ်တရား** မည်၏ဟူလို။

ပရမော ဥတ္တမော အတ္တပစ္စက္ခော အတ္ထော ပရမတ္ထော။
(အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ)

ပရမော ဥတ္တမော၊ မြတ်သော။ အတ္တပစ္စက္ခော၊ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိအပ်သော။ အတ္ထော၊ အနက်သဘောတည်း။ ပရမတ္ထော၊ မြတ်သော အနက်သဘော = ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိအပ်သော အနက်သဘော။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။တဆင့်ကြား စသည်ဖြင့် သိအပ်သော အနက်သဘောသည် မှန်သည်လည်းရှိရာ၏။ မှားသည်လည်း ရှိရာ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သောအနက်သဘောကို ပရမတ္ထ=မြတ်သော အနက်သဘောဟု မဆိုနိုင်ချေ။ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိအပ်သော အနက်သဘောသည်ကား အမှားယူ၍မရှိ၊ အမှန်ချည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်တိုင်တွေ့၍ မျက်မှောက် သိအပ်သော စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော သဘော ၄-ပါးသည် မြတ်သော အနက်သဘော=**ပရမတ်တရား** မည်၏ဟူလို။ ထို့ကြောင့် ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

သစ္စိကဋ္ဌောတိ မာယာ မရီစိ အာဒယော ဝိယ အ-ဘူတာကာရေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဘူတတ္ထော၊ ပရမတ္ထောတိ အနုဿဝါဒိဝသေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဥတ္တမတ္ထော။ (အဘိ-ဋ္ဌ ၃-၁၁၂)

အတ္တနော ပန ဘူတတာယ ဧဝ သစ္စိကဋ္ဌော၊ အတ္တပစ္စက္ခတာယ စ ပရမတ္ထော၊ တံ သန္ဓာယာဟ။ (အဘိ-ဋ္ဌ ၃-၁၁၃)

သစ္စိကဋ္ဌောတိ၊ **သစ္စိကဋ္ဌ** ဟူသည်ကား။ မာယာ မရီစိ အာဒယော ဝိယ၊ မျက်လှည့်ပြအပ်သော ဝတ္ထု၊ တံလျှပ်၊ စသည်တို့ကဲ့သို့။ အ-ဘူတာကာရေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော၊ မမှန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မယူအပ်သော။ ဘူတတ္ထော၊ **မှန်သော အနက်သဘော**တည်း။ ပရမတ္ထောတိ၊ **ပရမတ္ထ** ဟူသည်ကား။ အနုဿဝါဒိဝသေန၊ တဆင့်ကြား စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော၊ မယူအပ်သော။ ဥတ္တမတ္ထော၊ **မြတ်သောအနက် သဘော**တည်း။

ပန၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။ သော၊ ထို (၅၇)ပါးသော တရားသည်။ အတ္တနော ဘူတတာယ ဧဝ၊ မိမိ၏ **မှန်ကန် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်** သာလျှင်။ သစ္စိကဋ္ဌော၊ **သစ္စိကဋ္ဌ**မည်၏။ အတ္တပစ္စက္ခတာယ၊ မိမိအား **မျက်မှောက်ဖြစ်သောကြောင့်**။ ပရမတ္ထော စ၊ **ပရမတ္ထ**လည်း မည်၏။ တံ၊ ခန္ဓာငါးပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးဟူသော ထို (၅၇)ပါးသော တရားကို။ သန္ဓာယ၊ ရည်၍၊ အာဟ၊ ဟောတော်မူ၏။

ဤအဋ္ဌကထာ၌ သစ္စိကဋ္ဌ၏ အရလဲ ၅၇-ပါးသော တရားဖြစ်၏။ ပရမတ္ထ၏ အရလဲ ယင်း ၅၇-ပါးပင်ဖြစ်၏။ အကျဉ်းအားဖြင့်ကား စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်-ဤ ၄-ပါးသာတည်း။ ထို့ထက် အကျဉ်းအားဖြင့်ကား ရုပ်၊ နာမ်၊ ၂-ပါးမျှသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ သိလွယ်စေရန် ဤ၌ ရုပ်နာမ် ၂-ပါးကိုသာ ဖော်ပြပေအံ့။

မျက်လှည့်ဆရာက အငြိမ်း၊ စက္ကူ၊ ကျောက်ခဲတို့ကို မန္တန်၊ ဆေးတို့ဖြင့် ရွှေ၊ ငွေ၊ ပဒမ္မာစစ် ပြု၍ပြုလျှင်၊ ကြည့်ရှုသူ တို့က တကယ် ရွှေစစ်၊ ငွေစစ်၊ ပဒမ္မာစစ်ဟု ထင်မှတ်ကုန်ရာ၏။ သို့ဖြစ်ရာ၌ ရွှေငွေ ပဒမ္မာစစ်ဟု ထင်မှတ်အပ်သော အနက် သည် မမှန်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ယူအပ်သောကြောင့် အဘူတတ္ထ=အသစ္စိကဋ္ဌ=မမှန်သော အနက်မည်၏။ နွေအခါ၌ ရေရှာသော သမင်တို့သည် အဆေး၌မြင်ရသော တံလျှပ်ကို ရေဟု ထင်မှတ်ကုန်ရာ၏။ ဤသို့ ထင်ရာ၌လဲ ရေဟု ထင်မှတ် အပ်သော အနက်သည် မမှန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ယူအပ်သောကြောင့် အဘူတတ္ထ=အသစ္စိကဋ္ဌပင်တည်း။ ထို့အတူပင် အမှန်အားဖြင့် မရှိပါဘဲလျက် အဟုတ်ရှိသည့် အနေအားဖြင့် ယူအပ်၊ ထင်မှတ်အပ်သော အမည်ပညတ်၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ လက်၊ ခြေ၊ စသောအနက် ပညတ် အမျိုးမျိုးတို့သည် အဘူတတ္ထ-အသစ္စိကဋ္ဌ=မမှန်သော အနက်တို့သာတည်း။ ရုပ် နာမ် အစစ်တို့သည်ကား ထိုကဲ့သို့ မရှိပါဘဲလျက် ရှိသည်ဟု ယူအပ်သော တရားတို့မဟုတ်ကုန်။ အမှန်စင်စစ်ရှိ၍ ရှိသည့်အတိုင်း၊ ဖြစ်ပျက်သည့် အတိုင်းသာလျှင် ယူအပ် သိအပ်သော အနည်သဘောတို့ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ယင်း ရုပ် နာမ် အစစ်တို့သည် **ဘူတတ္ထ=အစ္စိကဋ္ဌ** မည်ကုန်၏။ **“မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သောသဘောများ”**ဟု ဆိုလိုသည်။

အမှန်ရှိပုံကား-မျက်စိဖြင့် အဆင်းရုပ်ကို မြင်ရသော သူတို့သည် “အဆင်းကို မြင်ရသည်” ဟူ၍၎င်း၊ “မြင်ရသော အဆင်းရှိသည်” ဟူ၍၎င်း သိကြ၏။ ဤသို့သိအပ်သော အဆင်းရုပ်သည် ရွှေ၊ ငွေ၊ ပဒမ္မာစစ်ဟု ထင်မှတ်အပ်သော မျက်လှည့် ဝတ္ထု၊ ရေဟု ထင်မှတ်အပ်သော တံလျှပ်တို့ကဲ့သို့ မမှန်သည် မဟုတ်ပေ။ သိသည့်အတိုင်းပင် မှန်လဲမှန်၏။ တကယ်လဲရှိ၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟုမူ-မြင်စရာ မရှိပါလျှင်၊ မြင်မှုပင် မဖြစ်နိုင်ရာ သောကြောင့်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသော အဆင်းရုပ်သည် **ဘူတတ္ထ=သစ္စိကဋ္ဌ** မည်၏။ သစ္စိကဋ္ဌမည်လျှင်၊ **ပရမတ္ထ**လဲ မည်၏။ မြင်ပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ ပုံ သဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင် မနောဒွါရဖြင့် ကြံစည်ဆုံးဖြတ်၏။ အရှည်ကို မြင်သည်။ အတိုကိုမြင်သည်။ အလုံးကိုမြင်သည်။ အပြားကိုမြင်သည်။ လေးမျှောင့်ကို မြင်သည်။ အဝိုင်းကိုမြင်သည်။ မိန်းမကို မြင်သည်။ ယောက်ျားကို မြင်သည်။ မျက်နှာ ကိုမြင်သည်။ လက်ကိုမြင်သည်-ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးကြံစည်စဉ်းစား၍ ဆုံးဖြတ်၏။ ဤအရာ၌ ကြံစည်စဉ်းစားမှုမှာ ရှေးကမတွေ့ဘူး၊ မမှတ်သားဘူးသော အာရုံဝတ္ထု၌သာ ကြာမြင့်စွာ စဉ်းစားရသောကြောင့် ထင်ရှားပေသည်။ တွေ့ဘူး မှတ်သားဘူးသော အာရုံဝတ္ထု၌ကား ကြာမြင့်စွာ မစဉ်းစားရသောကြောင့် ထိုစဉ်းစားမှု မထင်ရှားပြီ။ မထင်ရှားသောကြောင့် “ထိုပုံသဏ္ဍာန်ကိုပင်မြင်သည်”ဟု ထင်မှတ်ကြပေသည်။ ရှေးစိတ် နောက်စိတ်တို့၏ အကွဲအပြားကို မသိသော သာမန်ပုထုဇဉ် တို့၏ ဓမ္မတာသဘောပေတည်း။ ထို့ကြောင့် မူလဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

စက္ခုဝိညာဏဿ ဟိ ရူပေ အဘိနိပါတမတ္တံ ကိစ္စံ၊ န အဓိပ္ပါယ သဟဘုနော စလနဝိကာရဿ ဂဟဏံ၊ စိတ္တဿ ပန လဟပရိဝတ္တိတာယ စက္ခုဝိညာဏဝိထိယာ အနန္တရံ မနောဝိညာဏေန ဝိညာတမ္ပိ စလနံ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ ဝိယ မညန္တိ အဝိသေသ ဝိဒနော။ (မူလ-ဋီ ၁-၇၂)

ရူပေ အဘိနိပါတမတ္တံ၊ အဆင်း၌ ရှေးရှုကျရုံမျှသည်။ ဝါ၊ အဆင်းကို မြင်ရုံမျှသည်။ စက္ခုဝိညာဏဿ ကိစ္စံ၊ မြင်သောစိတ်၏ ကိစ္စတည်း။ အဓိပ္ပါယသဟဘုနော စလနဝိကာရဿ၊ အလိုနှင့်တကွဖြစ်သော လှုပ်ရှားမှု အမူအရာအထူးကို။ ဂဟဏံ၊ ယူခြင်း သိခြင်းသည်။ န၊ မြင်သောစိတ်၏ ကိစ္စမဟုတ်ပေ။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ စိတ္တဿ လဟပရိဝတ္တိတာယ၊ စိတ်၏ လျင်သော အပြန်ရှိခြင်းကြောင့်။ စက္ခုဝိညာဏဝိထိယာ အနန္တရံ၊ မြင်သောစိတ်အစဉ်၏ အခြားမဲ့၌။ မနောဝိညာဏေန ဝိညာတမ္ပိ စလနံ၊ ကြံစည်သော မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော လှုပ်ရှားမှုကိုလဲ။ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ ဝိယ၊ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့ သို့။ အဝိသေသ ဝိဒနော၊ ရှေးစိတ် နောက်စိတ် အထူးကို မသိသော သာမန်ပုထုဇဉ်တို့သည်။ မညန္တိ၊ ထင်ကုန်၏။

လက်လှုပ်ရှားခြင်းစသည်ကို မြင်သောအခါ၌ မြင်သော စိတ်ဖြင့် အဆင်းကိုသာ မြင်၏။ လက်ဟူ၍၎င်း၊ လှုပ်သည် ဟူ၍၎င်း၊ မသိနိုင်ပေ။ သို့သော်လဲ စိတ်သည် အလွန်လျင်မြန်၏။ ထို့ကြောင့် မြင်သောစိတ် ဖြစ်ပြီးသည့် နောက်၌ စဉ်းစား ကြံစည်၍ သိအပ်သော လှုပ်ရှားမှုကိုလဲ ‘မျက်စိဖြင့်ပင် တခါတည်း မြင်သည်’ဟူ၍ ရှေးစိတ် နောက်စိတ်ကို မခွဲနိုင်သော သာမန် ပုထုဇဉ်တို့က ထင်မှတ်ကြသည်ဟူလို။ ဝိပဿနာ၌ နိုင်နင်းစွာ လေ့လာပြီးသော သူတို့သည်ကား အဆင်းကိုမြင်သော စိတ်ကတခြား၊ လက်ဟုသိသော စိတ်ကတခြား၊ လှုပ်သည်ဟုသိသော စိတ်ကတခြား ဖြစ်ကြောင်းကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ပင် သိနိုင်ကြ၏။

သို့သော်လဲ ဤအရာ၌ သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့လဲ ယုံကြည်စွာ မှတ်သားနိုင်ရန် ဥပမာဖြင့် ပြဦးအံ့။ ညဉ့်မှောင်ထဲ၌ မီးစကို ဝိုင်း၍ပြုလျှင် ကြည့်သူတို့က “မီးဝိုင်းကိုမြင်သည်”ဟု ထင်ကြ၏။ အရှည်၊ သုံးထောင့် စသည်လှုပ်၍ပြုလျှင် “မီးရှည်ကိုမြင် သည်၊ မီးသုံးထောင့်ကို မြင်သည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထင်ကြ၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား-မီးဝိုင်းသဏ္ဍာန်စသည် တပြိုင်နက် မရှိ သောကြောင့် ထိုသဏ္ဍာန်တို့ကို တပြိုင်နက် မမြင်နိုင်သည်သာတည်း။ မီး၏ရဲရဲအဆင်းများသာလျှင် နေရာပေါင်းများစွာ၌ ရှိ၏။ ထိုအဆင်းများကိုသာလျှင် နေရာပေါင်းများစွာ၌ အစဉ်အတိုင်းမြင်၏။ ထိုအမြင်များကို ပေါင်းစပ်၍ ကြံစည်သော နောက်စိတ်များဖြင့်သာလျှင် ထိုထိုပုံသဏ္ဍာန် ထင်ရှားလေသည်။ ဤဥပမာသည် တိုက်ရိုက်ပြသော ဥပမာပေတည်း။

တနည်းကား-စာကို ကောင်းစွာ မဖတ်တတ်သေးသော သူသည် စာလုံးတို့ကို မြင်ပြီးသည့်နောက်၌ တလုံးနှင့်တလုံး၊ တပိုဒ်နှင့်တပိုဒ်ကို ကြာမြင့်စွာ စဉ်းစားပြီးမှ ပေါင်းစပ်၍ ဖတ်နိုင်လေသည်။ ထိုသူမှာ ကြာမြင့်စွာ စဉ်းစားရသောကြောင့် စဉ်းစားမှုထင်ရှား၏။ ကောင်းစွာ စာဖတ်တတ်သော သူမှာမူကား စဉ်းစားမှု မထင်ရှားပြီ။ မြင်ရုံမျှဖြင့်ပင် ဖတ်သွားနိုင်သည် ဟုထင်ရ၏။ သို့သော်၊ လျင်မြန်စွာ စဉ်းစားမှုကား ရှိသည်သာတည်း။ ဤနည်းတူပင် မတွေ့ဘူးသော အာရုံဝတ္ထုတို့၌ မြင်မှု နှင့်စဉ်းစားမှု ကွဲပြားလျက်ထင်ရှား၏။ တွေ့ဘူးသောအာရုံဝတ္ထု၌ကား ကြာမြင့်စွာမစဉ်းစားရသောကြောင့် စဉ်းစားမှု မထင်ရှား ပြီ။ ထို့ကြောင့် “မြင်ရုံမျှဖြင့် မိန်းမ ယောက်ျား စသည် အလုံးစုံကို တခါတည်းသိသည်။ မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ကိုပင် မြင်သည်”ဟု ထင်မှတ်ကြပေသည်။ သို့သော်၊ မြင်ပြီးသည့်နောက်၌ လျင်မြန်စွာ စဉ်းစားမှုကား ရှိသည်သာတည်း။ ထိုစဉ်းစား မှုဖြင့်သာလျှင် မိန်းမ ယောက်ျားစသော အနက်တို့ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်လေသည်။ ဤသို့ မြင်စဉ်ကာလက မသိရပါဘဲလျက် ကြံဆ၍သာယူအပ်သော မိန်းမ ယောက်ျားစသော အနက်တို့သည်ကား မီးစိုင်းသဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ပင် အမှန်အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ ကုန်။ ထို့ကြောင့် ဘူတတ္ထ၊ သစ္စိကဋ္ဌ၊ ပရမတ္ထ မမည်ကုန်။ အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်၊ သမုတ်အပ်သောကြောင့် သမုတိ ပညတ်သာ မည်ကုန်၏။ ဤပညတ်တရားတို့၏ ထင်ရှားမရှိပုံကို ဤသို့ ဆင်ခြင်၍ကြည့်လျှင်လဲ သိနိုင်၏။ ဆင်ခြင်ပုံကား - မိန်းမယောက်ျားစသည်ဟု ထင်မှတ်ရသော အထည်ခြစ်မှ မြင်နိုင်ကောင်းသော အဆင်းဟူသမျှကို အကုန်နုတ်ပယ် လိုက်လျှင် မြင်ရသော မိန်းမ ယောက်ျား စသည်မရှိနိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် မြင်ရသောသဘောမှာ အဆင်းရုပ်သာဟုတ်၏။ မိန်းမ ယောက်ျား စသည်မဟုတ်။ ထိုအဆင်းရုပ်အပေါင်းကိုသာ မြင်ရ၏။ မိန်းမ ယောက်ျား စသည်ကိုကား မမြင်ရ။ မြင်ရသည်’ဟု ထင်မှတ် အပ်သော မိန်းမ ယောက်ျားစသော ပညတ်တရားကား ‘မြင်ရသည်’ဟု ထင်မှတ်သည့်အတိုင်း ထင်ရှားမရှိသည်သာဟူ၍ သိအပ်၏။ ဤအရာ၌၊ မမြင်ရသော်လဲ တွေ့ထိရသော မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ကား ရှိရာသေး၏ဟု ဆိုငြားအံ့။ ထိုတွေ့ထိရ သော သဘောမှာလဲ မိန်းမ ယောက်ျားစသည် မဟုတ်ပေ။ မြင်ရသော အဆင်းရုပ်ကဲ့သို့ပင် တွေ့ထိရသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တရား သာလျှင်တည်း။ ထိုဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်ကိုသာလျှင် တွေ့ထိနိုင်၏။ မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ကိုကား မတွေ့ထိနိုင်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ-တွေ့ထိ နိုင်ကောင်းသော ထိုဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ် ဟူသမျှကို အကုန် နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် တွေ့ထိရသော မိန်းမ ယောက်ျားစသည် မရှိနိုင်ရာသောကြောင့် ပေတည်း။ ထို့ကြောင့် မိန်းမ ယောက်ျား အစရှိသော ပညတ်တို့သည် အဘူတတ္ထ၊ အသစ္စိကဋ္ဌသာ မည်ကို၏။ “မိန်းမ ယောက်ျားတို့ကို မြင်ရသည်၊ တွေ့ထိရသည်။” ဤသို့စသည်ဖြင့် ထင်မှတ်သည့်အတိုင်း မမှန်သော တရားများဟု ဆိုလိုသည်။ အသစ္စိကဋ္ဌဖြစ်သောကြောင့် အပရမတ္တ တို့သာတည်း။ “ပရမတ်တရား မဟုတ်ကုန်” ဟုလို။

စက္ခုပသာဒဟု ခေါ်သော မျက်စိ ကြည်လင်မှု သည်လည်း အမှန်ပင်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ယင်းမျက်စိအကြည်၌ အဆင်းရုပ်ထင်၍ မြင်မှု ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေသည်။ မျက်စိကြည်မှု မရှိလျှင်ကား အဆင်းရုပ်ပင် မထင်နိုင်ရာ၊ ဘယ်မှာ မြင်နိုင်တော့ အံ့နည်း။ ဥပမာ-ကြည်သောမှန်ရှိလျှင် ထိုမှန်၌ ထင်သော အဆင်းရုပ်ကို မြင်နိုင်၏။ ကြည်သော မှန်မရှိလျှင်ကား အဆင်းရုပ် ပင် မထင်နိုင်သောကြောင့် မှန်ထဲက အဆင်းကို မမြင်နိုင်သကဲ့သို့ ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ “မြင်နိုင်အောင် ကြည်လင်သော မျက်စိ ရုပ်ရှိသည်”ဟု ထင်မှတ်သိမြင်အပ်သော စက္ခုပသာဒ ရုပ်သည်လည်း ဘူတတ္ထ၊ သစ္စိကဋ္ဌ၊ ပရမတ္ထ မည်၏။ မြင်မှု သည်လည်း အမှန်ပင်ရှိ၏။ ရှိသောကြောင့်ပင်လျှင် အဆင်းအမျိုးမျိုးကို သိနိုင်ကြပေသည်။ မရှိလျှင်ကား ‘ဘာကိုမြင်သည်’ဟု သိလဲ မသိနိုင်ရာ၊ ပြောလဲ မပြောနိုင်ရာ။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ်ဟုခေါ်သော မြင်မှုသဘောသည်လည်း ဘူတတ္ထ၊ သစ္စိကဋ္ဌ၊ ပရမတ္ထ မည်၏။ ကြားအပ်သော အသံရုပ်၊ ကြားနိုင်အောင် ကြည်လင်သော နားရုပ်၊ ကြားမှု သောတဝိညာဏ် စသည်တို့၌လဲ ထင်မှတ်သိမြင်သည့် အတိုင်းပင် အမှန်ရှိသောကြောင့် ဘူတတ္ထ၊ သစ္စိကဋ္ဌ၊ ပရမတ္ထ မည်ပုံကို နည်းတူ ချဲ့၍သိပါလေ။

မျက်မှောက်သိမှပရမတ်။ ။တဆင့်ကြားစကားမျှဖြင့် ယုံကြည်မှတ်သားအပ်သော အနက်သည် အမှန်လဲရှိရာ၏။ အမှားလဲ ရှိရာ၏။ အမှန်ချည်းကားမဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သော အနက်သည် ဥတ္တမတ္ထ ပရမတ္ထ မမည်။ “ကောင်းမြတ်သော အနက် မဟုတ်”ဟု ဆိုလို၏။ ကိုယ်တိုင် ဒိဋ္ဌတွေ့၍ မျက်မှောက်သိအပ်သော အနက်သည်ကား သိမြင်ရသည့်အတိုင်း အမှန်ချည်သာ တည်း။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်သိအပ်သော အနက်သည်သာလျှင် ဥတ္တမတ္ထ၊ ပရမတ္ထ မည်၏။ “မြင့်မြတ်သော အနက်သဘော”ဟု ဆိုလို၏။

အနုဿဝါဒိဝေသန - ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ အာဒိ သဒ္ဓါဖြင့် “ပရံ ပရာ၊ ဣတိကိရာ၊ ပိဋကသမ္ပဒါန၊ တက္ကဟေတု၊ နယဟေတု၊ အာကာရပရိဝိတက္က၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနခန္တိ - စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ယူအပ်သော အနက်သည် ပရမတ္ထမမည်။ မျက်မှောက်သိအပ်သော အနက်သည်သာလျှင် ပရမတ္ထမည်သည်”ဟု ပြ၏။

ပရံပရာ။ ။ဆရာသမား ဘိုးဘွား မိဘ အဆက်ဆက်မှလာသော ရိုးရာစကား၊ ဣတိကိရာ သည်လိုတဲ့ဟု ကိုယ်တိုင်မသိ ဘဲ ပြောသောစကား၊ ဤစကား ၂-မျိုးဖြင့် ယုံကြည်အပ်သော အနက်သည်လည်း အမှားအမှန် ၂-မျိုးလုံးပင် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထ မမည်။

ပိဋကသမ္ပဒါန။ ။မိမိတို့၏ လက်သုံးဖြစ်သော ကျမ်းဂန်နှင့် ညီညွတ်သဖြင့် ယူအပ်သော အနက်သည်လည်း ထိုကျမ်းဂန် မှန်ပါမှ မှန်နိုင်သည်။ ကျမ်းဂန်ကပင် မှန်သော်လဲ ယူဆပုံနည်းမှန်ပါမှ မှန်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုသို့သော အနက်သည် လည်း ပရမတ္ထ မမည်သေး။

တက္ကဟေတု။ ။ကြံစည်တွေးဆ၍ ယူအပ်သော အနက်သည်လည်း အမှား၊ အမှန် ၂-မျိုးပင် ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ပရမတ္ထ မမည်သေး။

နယဟေတု။ ။နည်းမှီး၍ ယူအပ်သော အနက်သည်လည်း နည်းမှီးသင့်ရာ၌သာ မှန်၏။ နည်းမမှီးသင့်ရာ ၌ကား မှား၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထ မမည်သေး။

အာကာရ ပရိဝိတက္က။ ။သင့်လျော်သော အကြောင်း ယုတ္တိဖြင့် ကြံစည်၍ ယူအပ်သော အနက်၊ **ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနန္တိ** = ကြံစည်၍ သဘောကျထားသော မိမိအယူနှင့် ညီသောကြောင့် မှန်ပြီဟု ယူအပ်သောအနက်၊ ဤအနက် ၂မျိုးသည်လည်း အမှန်ချည်း မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထ မမည်သေး။

ဤတဆင့်ကြား စကား၊ အဆက်ဆက်စကား စသည်တို့ဖြင့် ယူအပ်သော အနက်သည် အမှန်ချည်း မဖြစ်နိုင်သော ကြောင့်ပင် **ကာလာမသုတ်** စသည်တို့၌ “တဆင့်ကြားစသည်တို့ဖြင့် မယူမှတ်ကြလင့်”ဟု မြင့်တော် မူပြီးလျှင် ကိုယ်တိုင်သိ အောင်အားထုတ်၍၊ ကိုယ်တိုင်သိအပ်သော အနက်သဘောကိုသာလျှင် အမှန်ဟု ယူအပ်ကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော် မူလေသည်။

ရုပ်အစစ်၊ နာမ်အစစ်တို့သည်ကား တဆင့်ကြားရသောစကား စသည်မျှဖြင့် ယူအပ်၊ သိအပ်=ယူနိုင်ကောင်း၊ သိနိုင် ကောင်းသော တရားတို့ မဟုတ်ကုန်။ ကိုယ်တိုင် ဒိဋ္ဌိတွေ့၍ မျက်မှောက်အားဖြင့်သာလျှင် ယူအပ်၊ သိအပ်=ယူနိုင်ကောင်း၊ သိနိုင်ကောင်းသော တရားတို့ပေတည်း။ **အနုဿဝါဒိဝေသန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော** ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ အရဟတ သက္က အနက်ကို ထွန်းပြသော တဗ္ဗပစ္စည်းနှင့်တကွ မိန့်ဆိုသည်ကို အထူး သတိရှိပါစေ။ ဤအနက်သည် ထုတ်ပြုလတ်သော အနုဋီကာဖြင့် ထင်ရှားပါလတံ့။

တဆင့်ကြား စသည်မျှဖြင့် ပရမတ်ကို မသိနိုင်ပုံ

အမိဝမ်းတွင်းမှ မျက်စိကွယ်ခဲ့သော သူအား အဖြူ၊ အနီ၊ အဝါ၊ အပြာစသော အဆင်းအကြောင်းကို သူတပါးက ဘယ်လိုပင် ပြောပြသော်လဲ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်။ မြင်သော သဘောအကြောင်းကို ဘယ်လိုပင် ပြောပြသော်လဲ အမှန် အတိုင်းမသိနိုင်။ ယာနချိုသောသူသည် အမွှေးနံ့၊ အပုပ်နံ့နှင့် နံသောသဘောအကြောင်းကို ဘယ်လိုပင်ကြားရသော်လဲ အမှန် အတိုင်းမသိနိုင်။ မစားဘူးသေးသော မှဲ့၊ သစ်သီးတို့၏ ထူးသော အရသာကို သူတပါးက ဘယ်လိုပင် ပြောပြသော်လဲ အမှန် အတိုင်းမသိနိုင်။ ခေါင်းကိုက်၊ သွားနာ၊ လေထိုးခြင်း စသည်တို့နှင့် ကိုယ်တိုင်မကြုံဘူးသေးလျှင် သူတပါးက ဘယ်လိုပင် ပြောပြသော်လဲ ထိုရောဂါ ထို့ကြောင့် ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်။ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဈာန်၊ မဂ် ဖိုလ်တို့ ကို မရောက်ဘူးသေးသော သူသည် ကျမ်းဂန်တို့က ဘယ်လိုပင် ပြသော်လဲ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်။ ဤအရာ၌ အနုဿဝ၊ အနုမာနမျှဖြင့် သိသည်ကိုအမှန်သိဟု မဆိုလို။ ဝိပဿနာယောဂီ၊ ဈာနလာဘီ အရိယာတို့၏ အသိမျိုးကိုသာလျှင် အမှန်သိ ဟုဆိုလို၏။ သို့ဖြစ်၍၊ တဆင့်ကြား စသည်မျှဖြင့် ဆ၍သိအပ်သော အနက်သဘော ဟူသမျှကို “ပရမတ်ရုပ် နာမ်အစစ် မဟုတ်၊ ပညတ်ချည်းသာ” ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။

ပရမတ်ကို မျက်မှောက်သိပုံ

အဆင်းရုပ်ကို ကိုယ်တိုင်မြင်ရ၍၊ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ မြင်နိုင်အောင် ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ်နှင့် မြင်သော စက္ခု ဝိညာဏ်စိတ် စသည်တို့ကို မိမိသန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ အသံရုပ်၊ ကြည်လင်သော နားရုပ်၊ သောတဝိညာဏ်စသော ရုပ်နာမ်တို့၌လဲ မျက်မှောက်သိနိုင်ပုံကို နည်းတူချဲ့ပါလေ။ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြင့် ရှုမှတ်၍လဲ မျက်မှောက် သိနိုင်၏။ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် စသည်တို့ဖြင့်လဲ မျက်မှောက်ဒိဋ္ဌိ တွေ့၍ သိနိုင်၏။ ဤသို့ မျက်မှောက်ဒိဋ္ဌိ သိမြင်အပ် သိမြင်နိုင်ကောင်းသောကြောင့် ထိုရုပ်နာမ် အစစ်ဖြစ်သော တရားတို့သည် **ပစ္စက္ခတ္ထ၊ ဥတ္တမတ္ထ၊ ပရမတ္ထ**၊ မည်ကုန်၏။ ကိုယ်တိုင် ဒိဋ္ဌိတွေ့၍ မျက်မှောက် သိအပ်သော ထိုတရားတို့သည် အဟုတ် တကယ် ရှိသည့်အတိုင်းပင် သိအပ်သောကြောင့် မှန်သော သဘောတို့သာတည်း။ တဆင့်ကြား၊ ကျမ်းဂန်အရ စသည်မျှဖြင့် ကြံ၍ယူအပ်သော အနက်သဘောမဟုတ်ခြင်းကြောင့် မမှားယွင်းသော သဘောတို့သာတည်း။ ထို့ကြောင့် **ဘူတတ္ထ၊ သဒ္ဓိကဋ္ဌ လဲ**မည်ကုန်၏။ အောက်ပါမှာ မူလဋီကာ (၃-၅၀) အဖွင့်ပေတည်း။

အနုဿဝါဒိဝေသန ဂယုမာနော တထာပိ ဟောတိ အညထာပိတိ တာဒိသော ငွေယျော န ပရမတ္ထော၊ အတ္တပစ္စက္ခော ပန ပရမတ္ထောတိ ဒဿေန္တော အာဟာ “အနုဿဝါဒိဝေသန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဥတ္တမတ္ထော” တိ။

အနုဿဝါဒိဝသေန၊ တဆင့်ကြားစသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ဂယုမာနော၊ ယူအပ်၊ သိအပ်သော အနက်သဘော သည်။ တထာပိ ဟောတိ၊ ထို သိမှတ်သည့် အတိုင်းလဲ ဖြစ်တတ်၏။ အညထာပိ၊ တပါးသော အပြားအားဖြင့်လဲ ဖြစ်တတ် ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့၊ အမှန်၊ အမှား ၂-မျိုး ၂-စား ဖြစ်တတ်သောကြောင့်။ တာဒိသော၊ ထိုသို့သော။ ဧယျော၊ သိအပ်သော သဘောသည်။ န ပရမတ္ထော၊ ပရမတ် မမည်။ ပန၊ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား။ အတ္တပစ္စက္ခော၊ မိမိအား မျက်မှောက်ဖြစ်သော သဘောသည်သာလျှင်။ ပရမတ္ထော၊ ပရမတ်မည်၏။ ဣတိ ဒဿန္တော၊ ဤသို့ပြလိုသည်ဖြစ်၍။ အနုဿဝါဒိဝသေန အဂ္ဂဟေ တဗ္ဗော ဥတ္တမတ္ထောတိ၊ ဥတ္တမတ္ထော-ဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

အဝိပရီတဘာဝတော ဧဝ ပရမော ပဓာနော အတ္ထောတိ ပရမတ္ထော၊ ဉာဏဿ ပစ္စက္ခဘူတော ဓမ္မာနံ အ- နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗသဘာဝေါ၊ တေန ဝုတ္တံ “ဥတ္တမတ္ထော”တိ။ (အနုဋီကာ ၃-၆၀)

အ-ဝိပရီတဘာဝတော ဧဝ၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင်။ ပရမော ပဓာနော၊ မြင့်မြတ် ပြဓာန်းသော။ အတ္ထော၊ အနက်သဘောတည်း။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ပရမတ္ထော၊ ပရမတ္ထမည်၏။ ဉာဏဿ၊ ဉာဏ်အား။ ပစ္စက္ခဘူတော၊ မျက်မှောက်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏။ အ-နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗသဘာဝေါ၊ ဤသို့ ဤနယ်ဟု မညွှန်ပြအပ် မညွှန်ပြနိုင်ကောင်းသော သဘောပင်တည်း။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ ဥတ္တမတ္ထောတိ၊ ဥတ္တမတ္ထောဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ရုပ်နာမ်အစစ်ဖြစ်သော သဘောသည် မှတ်အပ်၊ သိအပ်သည့် အတိုင်းပင် မချွတ်မလွင်း မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောကြောင့် မြင့်မြတ် ပြဓာန်းသော အနက်သဘောဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် **ပရမတ္ထ** မည်၏။ ထိုပရမတ် တရားဟူသည် မှာ ပဋိသင်္ခါနဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ စသည်အား မျက်မှောက် ထင်ရှားသော တရားပေတည်း။ တဆင့်ပြောခြင်း စသည်ဖြင့် “ဤသို့သောတရား”ဟု ညွှန်ပြ၍ မဖြစ်နိုင်ကောင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောပင်တည်း။ “ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝ လက္ခဏာ ပင်တည်း”ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤဋီကာ၌ **အ-နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗ သဘာဝေါ** ဟူသော ပုဒ်သည် **အနုဿဝါဒိဝသေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော** ဟူသော အဋ္ဌကထာ နှင့် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်တူ၏။ ကိုယ်တိုင်မတွေ့ရဘဲ၊ တဆင့်ကြားစသည်မျှဖြင့် ပရမတ်အစစ်ကို မသိနိုင်ဟု အဋ္ဌကထာဖြင့် ပြ၏။ သူတပါးအား သိနားလည်အောင် မပြောပြနိုင်ဟု ဋီကာဖြင့်ပြ၏။ ဤသို့ပြဆိုပုံမျှသာ ထူး၏။ **ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် တွေ့၍သာ သိနိုင်သည်** ဟူသော အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ကား တူမျှသည် သာတည်း။ သို့သော်လဲ အ-နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗ သဘာဝေါ ဟု သော ဤပုဒ်၏ အနက်သည် သိနိုင်ခဲ၏။ ထို့ကြောင့် စောဒနာထုတ်၍ ရှင်းလင်းပြဦးအံ့။

“ပထဝီသည် ခက်မာ ကြမ်းတမ်းသော သဘောပင်တည်း။ စိတ်သည် အာရုံကို သိတတ်သော သဘောပင်တည်း။ ဖဿသည်အာရုံကို တွေ့ထိသော သဘောပင်တည်း” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ညွှန်ပြနိုင် ကောင်းသည်ပင် မဟုတ်ပါလော? သို့ဖြစ်ပါလျက်၊ “အ-နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗသဘာဝေါ=မညွှန်ပြနိုင်သောသဘော၊ ညွှန်ပြ၍ မဖြစ်နိုင် သောသဘော”ဟု အဘယ့်ကြောင့်ဆိုပါသနည်း? ဟူငြားအံ့။ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောကို ညွှန်ပြနိုင်သည်ကား မှန်ပေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်၊ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ဟောကြား ညွှန်ပြလျက် ရှိပေသည်။ သို့သော်လဲ ထိုသို့ ညွှန်ပြရုံမျှဖြင့် သိအပ်သောသဘောများသည် ပစ္စက္ခ=မျက်မှောက်အားဖြင့် သိအပ်သော ပရမတ္ထအစစ်မဟုတ်ကုန်သေး။ ပထဝီ၊ စိတ်၊ ဖဿ စသော အမည်မျှကိုသာသိလျှင် “ဝိဇ္ဇမာနပညတ်၊ တဇ္ဇပညတ်”ဟုခေါ်သော **အမည်နာမ ပညတ်**တို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ခက်မာမှု အခြင်းအရာ၊ အာရုံကိုသိမှု အခြင်းအရာ၊ တွေ့ထိမှု အခြင်းအရာ-ဤသို့စသော အမူအရာမျှကိုသိလျှင်၊ **အာကာရပညတ်** တို့သာဖြစ်ကုန်၏။ အမှုန့်အမှုန့်ကဲ့သို့၎င်း၊ အလုံးအခဲကဲ့သို့၎င်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသည့် အနေအားဖြင့်သိလျှင်၊ **သဏ္ဍာန်ပညတ်** မျှသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပမာ-“သူတရိုသော သူတို့သည် ကျမ်းဂန်တို့၌ ညွှန်ပြသည်အားလျော်စွာ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တို့ကို မည်သို့ သဘောရှိသည်”ဟု သိလဲသိကြ၏။ ပြောလဲ ပြောဟောနိုင်ကြ၏။ သို့သော်လဲ ပုထုဇဉ်တို့သည် မဂ်ဖိုလ်အစစ်ကို ဘယ်အခါမျှ အာရုံမပြုနိုင်၊ မသိနိုင်ကြသည်သာတည်း။ နိဗ္ဗာန်အစစ်ကိုလဲ ဂေါတြဘူသို့ မရောက်သေးမီ ဘယ်အခါမျှ အာရုံမပြုနိုင်၊ မသိ နိုင်ကြသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ပုထုဇဉ်တို့ သိနားလည်နေပြီဟု ထင်မှတ်အပ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သည် မျက်မှောက်သိ မဟုတ်၍ ပရမတ်အစစ် မဟုတ်သေး။ **အနုဿဝ=တဆင့်ကြား၊ ပရံပရာ=အဆက်ဆက်စကား၊ ပိဋကသမ္ပဒါန=** ကျမ်းဂန်နှင့် ညီညွတ်ခြင်း၊ **နယဟေတု=နည်းမှီးယူဆခြင်း** စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်သာလျှင် သိအပ်သော အနက်ဖြစ်၍ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပင် **နာမပညတ်၊ အာကာရပညတ်၊ သဏ္ဍာန်ပညတ်**၊ များသာ ဖြစ်လေသည်။ တိုက်ရိုက်ထင်ရှားစေသော ဤသာဓက ဥပမာ ကဲ့သို့ပင် လောကီနာမ်ရုပ်တို့တွင်လဲ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် မတွေ့ရပါဘဲလျက် ညွှန်ပြရုံမျှဖြင့် သိအပ်သော သဘောဟူသမျှ ကို “**ပရမတ်အစစ် မဟုတ်၊ နာမ ပညတ်၊ အာကာရပညတ်၊ သဏ္ဍာန်ပညတ်သာ**”ဟု မှတ်ရာ၏။

မျက်မှောက်နှင့်သူတ စပ်၍သိပုံ။ ။ပုထုဇဉ်တို့သည် ကာမာဝစရ ရုပ်နာမ်တို့ကို မိမိတို့သန္တာန်၌ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်သော ကြောင့် မျက်မှောက်သိနိုင်ကုန်၏။ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်သောကြောင့်လဲ မျက်မှောက် သိနိုင်ကုန်၏။ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်၍လဲ မျက်မှောက် သိနိုင်ကုန်၏။ ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား မဟာဂုဏ် တရားတို့ကိုလဲ မျက်မှောက် သိနိုင်ကုန်၏။ ထိုသို့ သိရ

သောအခါ၌ ကျမ်းဂန်တို့တွင် ညွှန်ပြအပ်သော ပထဝီ၊ စိတ်၊ ဖဿ စသည်တို့မှာ ဤသဘော၊ ဤသဘောများပင်တည်း ဟူ၍ ၎င်း ဓမ္မကတိကတို့ ဟောအပ်သော ပထဝီ၊ စိတ်၊ ဖဿ စသည်တို့မှာ ဤသဘော၊ ဤသဘောများပင်တည်း ဟူ၍၎င်း၊ သုတနှင့်စပ်၍ အမှန်အတိုင်းသိကုန်၏။ ဥပမာ-သပြက်သီးကို မစားဘူးသေးသော သူသည် သူတပါးပြောသည်ကို ကြားရုံမျှ ဖြင့် သပြက်သီး၏အရသာကို အမှန်အတိုင်းမသိနိုင်သေး။ ကိုယ်တိုင် စားရမှသာလျှင် မျက်မှောက်တွေ့၍ “သူတပါး ပြောသော သပြက်သီး၏ အရသာမှာ ဤသို့ သဘောရှိသည်”ဟု အမှန်အတိုင်း သိရသကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤအရာ၌ “လောကုတ္တရာကိုသာ နက်နဲသောကြောင့် ပုထုဇဉ်တို့ မသိနိုင်ကြသည်။ လောကီတရား ဟူသမျှကိုကား မည်သူမဆို သိနိုင်သည်”ဟု ထင်မှတ်တတ်ကြ၏။ ထိုသို့ မထင်မှတ်အပ်ကြောင်းကို နားလည်စေရန် ဤသပြက်သီး ဥပမာကို ထုတ်ပြပေသည်။ ပဋိသန္ဓေက မျက်စိကွယ်ခဲ့သော သူမှာ အဆင်းနှင့်စပ်၍ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်ပုံ စသည်ကိုလဲ ရှေး၌ပြခဲ့ပေသည်။

ဤသို့ မျက်မှောက် မသိနိုင်သောသူအား ရုပ်-နာမ် တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အမှန်အတိုင်းသိအောင် ညွှန်ပြဟောပြော၍ မဖြစ်နိုင်သည်ကိုရည်၍၊ အနုဋီကာဆရာသည် **မမ္မာနံ အနိဒ္ဓိသိတဗ္ဗ သဘာဝေါ** ဟု မိန့်ဆိုတော်မူပေသည်။ “ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအစစ်ကို ညွှန်ပြ၍မဖြစ်=ညွှန်ပြရုံမျှဖြင့် မသိစေနိုင်။ မျက်မှောက်ဒိဋ္ဌိ တွေမှသာလျှင် အမှန်အတိုင်းသိနိုင်သည်။ ထိုသို့ သိအပ်သော သဘောသည်သာလျှင် **ပရမတ် တရားအစစ်** မည်သည်”ဟု ဆိုလို၏။ **ခက်ခဲ နက်နဲပေစွ။** အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ကြံစည်အပ်၏။

ပြခဲ့ပြီးသော **ပရမော ဥတ္တမော အဝိပရီတော အတ္တော** ဟူသော ဋီကာကျော် ဝစနတ္ထသည် ဤကထာဝတ္ထု ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့နှင့်အညီ ဆိုအပ်သော ဝစနတ္ထပေတည်း။

ညီညွတ်ပုံကား။ ။ပရမောပုဒ်ကို၊ ဥတ္တမောဟုဖွင့်ခြင်းသည် သဒ္ဓါနက်တူ၍ ဖွင့်ခြင်းပေတည်း။ ဥတ္တမတ္တောကား “အဝိပရီတ ဘာဝတော ဧဝ ပရမော ပဓာနော အတ္တော” ဟူသော အနုဋီကာနှင့် တိုက်ရိုက်ညီညွတ်၏။ **ပရမော** ဟူသော ပုဒ်နှင့် အဘိဓမ္မာ ယျုတ္တအားဖြင့် တူသောကြောင့် ထိုသို့ ဖွင့်သည်ဟူ၍လဲ မှတ်အပ်၏။ တူပုံကား-သစ္စိကတ္ထပုဒ်နှင့် ပရမတ္ထပုဒ်တို့သည် သဒ္ဓါ နက်မျှသာ ကွဲကုန်၏။ အဘိဓမ္မာယျုတ္တ ဟောအပ်သော တရားကိုယ် အနက်အားဖြင့်ကား တူကုန်၏။ ထို ၂-ပုဒ်လုံးပင် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ ဣန္ဒြေဟူသော ၅၇-ပါး တို့ကိုသာ ဟောကုန်၏။ ၎င်းတို့ကို သစ္စိက+အတ္တ၊ ပရမ+အတ္တ ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ကြည့်လျှင်၊ အတ္တသဒ္ဓါ ၂-ခုမှာ အချင်းခပ်သိမ်း တူနေ၍ အထူးပြရန်မလိုပြီ။ **သစ္စိက**နှင့် **ပရမ** ပုဒ်တို့ကိုသာ အဘိဓမ္မာယျုတ္တအားဖြင့် တူသည်ဟု ပြလိုရင်းပေတည်း။ မှန်သောတရား ဟူသည်မှာလဲ ၅၇-ပါးပင်ဖြစ်၏။ မြတ်သောတရား ဟူသည်မှာလဲ ထို ၅၇-ပါးပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တရားကိုယ် အနက်အားဖြင့် ထို ၂-ပုဒ်တို့ တူကြပေသည်။

ဤသို့ အဘိဓမ္မာယျုတ္တအားဖြင့် တူသောကြောင့် **ပရမောပုဒ်ကို သစ္စိကော** ဟူ၍လဲ ဖွင့်နိုင်ပေ၏။ သစ္စမေဝ သစ္စိကံ ဟူသော အနုဋီကာနှင့်အညီ၊ သစ္စိကပုဒ်နှင့် သစ္စပုဒ်တို့အနက်တူသောကြောင့်၊ **သစ္စော** ဟူ၍လဲ ဖွင့်နိုင်ပေ၏။ ထိုပြင်-မှန်သည်ဟူသော အနက်ကို ဟောသောအားဖြင့် သစ္စိက၊ သစ္စပုဒ်တို့နှင့် အနက်တူသော **ဘူတ၊ ယထာဘူတ၊ တထ၊ တစ္ဆ၊ အဝိတထ၊ အဝိပရီတ၊** အစရှိသော ပုဒ်တို့ဖြင့်လဲ ဖွင့်ပြနိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ **သစ္စိက** သဒ္ဓါနှင့် အနက်တူသော **အဝိပရီတ** သဒ္ဓါဖြင့် **ပရမော** ပုဒ်ကို **အ-ဝိပရီတော**ဟု ထပ်ဆင့်၍ ဋီကာကျော်ဆရာ ဖွင့်ပြတော်မူပေသည်။

ပရမတ္ထပုဒ်၌ အနက်မှန်။ ။ပြခဲ့ပြီးသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာအဖွင့်အလုံးစုံကို ပေါင်းစပ်၍ **ပရမတ္ထ** ပုဒ်၏ အနက်မှန်ကို ဤသို့သိအပ်၏။ မျက်မှောက် သိအပ်သော စိတ်စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အနက်သဘော ၄-ပါးသည် မဖောက်မပြန် **မူလရှိရင်းအတိုင်း မှန်ကန်သောကြောင့် မြတ်သောသဘော** မည်၏။ **ပရမတ္ထ** မည်၏။ ဤအနက်မှန်ကို နှလုံးထဲ၌ မြဲမြံစွာ သိမှီးထားကြပါကုန်။

ဤပရမတ္ထပုဒ်အရာ၌ “ပရမတ်ဟူသည်မှာ မဖောက်ပြန် မပြောင်းလဲ မပျက်စီးကောင်း၊ ပညတ်သာလျှင် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲ ပျက်စီးသည်”ဟု အခြေတည်ပြီးလျှင် ပရမတ်ဟူက လက္ခဏာအားဖြင့် မဖောက်ပြန်ဟူ၍၎င်း၊ အကျိုးပေးအားဖြင့် မဖောက်ပြန်ဟူ၍၎င်း၊ ရုပ်ကိုဖောက်ပြန်သည်ဟု ဆိုသော်လဲ၊ လက္ခဏာအားဖြင့် မဖောက်ပြန် ဟူ၍၎င်း ဤသို့စသည်ဖြင့် များစွာသော ဆရာမြတ်တို့သည် အမျိုးမျိုးအထွေထွေ ကြံစည်၍ ပြောဆိုရေးသား ကြလေကုန်၏။ ထို ပြောဆိုရေးသားချက်များသည် ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့နှင့် မနီးနှောမိခြင်း၊ အ-ဝိပရီတပုဒ်နှင့် အဝိပရီတပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် ထူးပုံကို သတိမမူမိခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ဟူသော မြန်မာစကား၌ မှားယွင်း၊ ပြောင်းလဲဟူသော အဓိပ္ပါယ် ၂-မျိုး ရနိုင်သည်ကို မစဉ်းစားမိခြင်းများကြောင့် ဋီကာကျော်၏ အဘော်ကို မမိသည့်အတွက် သင့်လျော်အောင် ကြံစည်၍ ပြောဆိုရေးသားချက် တို့မျှသာတည်း။

အနည်းငယ်ဖော်ပြဦးအံ့။ **ဖောက်ပြန်** ဟူသော မြန်မာစကား၌ ပြောင်းလဲပျက်စီးသည်ဟူ၍၎င်း၊ မှားယွင်းသည်ဟူ၍၎င်း၊ အနက် အဓိပ္ပါယ် ၂-မျိုးရှိ၏။ ထို့အတူပင်၊ **မဖောက်ပြန်** ဟူသော စကား၌လဲ မပြောင်းလဲ မပျက်စီးဟူ၍၎င်း၊ မမှားယွင်း မှန်ကန်သည်ဟူ၍၎င်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် ၂-မျိုးရှိ၏။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါပုဒ်ကို မြန်မာပြန်ဆိုကြည့်ပါ။ သမ္မာ **မဖောက်မပြန်+သ-**

ကိုယ်တိုင်+ ဗုဒ္ဓေါ-သိသောဘုရား၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-မဖောက်မပြန် ကိုယ်တိုင်သိသောဘုရား။ ဤသို့ အသီးအသီးစပ်၍ ကြည့်လျှင်၊ **မဖောက်မပြန်သိသောဘုရား**၊ ကိုယ်တိုင်သိသောဘုရား-ဤသို့ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်ရာတွင် **မဖောက်မပြန်သိသည်** ဟူရာ၌ ဘာကိုဆိုလိုပါသနည်း? ဆရာနည်းမခံဘဲ ကိုယ်တိုင်ပင် သိငြားသော်လဲ၊ မှားယွင်းလျက် သိသည်မဟုတ်၊ မမှားမယွင်း အမှန်အတိုင်းပင် သိသည်ဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်ပါလော့။ ထို့ကြောင့် ဤသို့သောအရာ၌ **မဖောက်မပြန်ဟူသည်မှာ မမှားမယွင်း မမှန်ကန်သည်ကိုသာ** ဆိုလိုသည်ဟု သိအပ်၏။

ပါဠိဘာသာ၌ -

ဝိ+ပရိ+နမု ဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော **ဝိပရိဏတ** ပုဒ်နှင့်၊

ဝိ+ပရိ+ဏ ဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော **ဝိပရိတ** ပုဒ်တို့သည် ခပ်ဆင်ဆင် ရှိကြ၏။ ထို ၂-ပုဒ်လုံးကိုပင် **ဖောက်ပြန်သည်** ဟူ၍ချည်း မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏။ သို့သော်လဲ၊ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ကား -

ဝိပရိဏတ-ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲ ပျက်စီးသည်။

ဝိပရိတ-ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသည် = မူလ ရှိရင်းမှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ကွဲပြားထူးခြား၏။ ထို ၂-ပုဒ်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော **အဝိပရိဏတ**၊ **အဝိပရိတ** ပုဒ်တို့ကိုလဲ **မဖောက်မပြန်** ဟူ၍ချည်း မြန်မာပြန်ဆိုကြ၏။ သို့သော်လဲ၊ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်မူကား -

အဝိပရိဏတ-မဖောက်ပြန် မပြောင်းလဲ ပင်ကိုယ်အတိုင်းမြဲသည်။

အဝိပရိတ-မဖောက်ပြန် မမှားယွင်းမူလရှိရင်းအတိုင်း မှန်ကန်သည်=ပြောင်းပြန်မဟုတ်=ဤသို့ ကွဲပြားထူးခြားသည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဋီကာကျော်၌-**အဝိပရိတော=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော=ဟူသော** ဤအနက်မှန်ကို မြဲမြံစွာ မှတ်သားကြပါလေ။

ဤမျှဖြင့် မကျေနပ်သေးလျှင်၊ သညာဝိပလ္လာသစသောပုဒ်တို့၏ အနက်ကို၎င်း၊ ဋီကာကျော် သမုစ္စည်းပိုင်း၌ သမ္မာအဝိပရိတတော ပဿတီတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟု ဆိုရာတွင် **သမ္မာပုဒ်ကို အ-ဝိပရိတတော**ဟု ဖွင့်သည်ကို၎င်း၊ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဌာနပေါင်းများစွာတို့၌ ဤ **အဝိပရိတ**ပုဒ် သုံးထားပုံကို၎င်း ကြည့်ရှုစဉ်းစား ကြပါလေ။

ပြခဲ့ပြီးသော ဆရာမြတ်တို့၏ စကားထဲ၌ “ပညတ်သာလျှင် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲပျက်စီးသည်”ဟု ဆိုသော စကားသည်လည်း ပြောင်းပြန်မှားယွင်းသော စကားသာတည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ပညတ်ဟူသည်မှာ ဥပါဒ်ဒီဘင်လဲမရှိ၊ တရားကိုယ်အားဖြင့်လဲ ထင်ရှားမရှိသည်သာဖြစ်၍၊ မဖောက်မပြန် မပျက်စီးတတ်သောကြောင့် ပေတည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့-အမည်ပညတ်၊ အနက်ပညတ်ဟူသမျှသည် ဖြစ်လဲမဖြစ်၊ တည်တံ့နေသည်လဲမဟုတ်၊ ပျက်လဲမပျက်၊ အမှန်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်လဲ မဟုတ်ချေ။ ထိုသို့ မရှိပါဘဲလျက်၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်သော စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ပေါ်ကာမျှ ဖြစ်သောအာရုံသာတည်း။ လူတယောက်ယောက်၏ အမည်ကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ထိုအမည်သည် ဘယ်အခါ၌ ဖြစ်ပါသနည်း? ခေါင်းပေါ်၌ တည်ရှိနေပါသလော့? ကိုယ်ထဲ၌ တည်ရှိနေပါသလော့? ဘယ်အရပ်၌ တည်ရှိနေပါသနည်း? ဘယ်အချိန်မှာပျောက်ပျက် သွားပါသနည်း?။ အမှန်အားဖြင့် ထိုအမည်သည် ဖြစ်လဲမဖြစ်၊ ဘယ်နေရာမှာမျှ တည်ရှိနေသည်လဲမဟုတ်၊ ပျက်လဲမပျက်၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်တိုင်း၊ စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ပေါ်ကာမျှ အာရုံပင် မဟုတ်ပါလော့။ လူအားလုံးတို့က အသိအမှတ်မပြုဘဲ မေ့ပျောက်လိုက်လျှင် ထိုအမည်သည် ပျောက်ကွယ်သွားသကဲ့သို့ရှိ၏။ သို့သော်လဲ၊ ပျက်စီးသွားသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ ကပ္ပိပေါင်း လေးအသင်္ချေနှင့်၊ တသိန်းထက်က ထင်ရှားခဲ့သော **သုမေဓာရသေ့**ဟူသော အမည်ပညတ်သည် ယခုကာလ လူတို့၏ စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ရှားပေါ်နိုင်ပေသည်။ မိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ အိုး၊ ပုဆိုးစသော အမည်ပညတ် ဟူသမျှတို့လဲ လူ့နာမည်နှင့် အတူတူချည်းသာတည်း။

မိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ အိုး၊ ပုဆိုး စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်၊ သဏ္ဍာန်ပညတ်တို့လဲ လူ့နာမည်ကဲ့သို့ပင်၊ ဖြစ်ခြင်း၊ တည်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ မရှိကြသည်ချည်းသာတည်း။ အမှန်အားဖြင့် ဘယ်နေရာမှာမျှ ထင်ရှားမရှိကြသည်ချည်းသာတည်း။ သို့သော်လဲ မြင်ရသော အဆင်းရပ်အပေါင်း၊ ကြားရသော အသံရပ်အပေါင်း၊ တွေ့ထိရသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်အပေါင်း စသည်တို့ကို ထောက်ဆ၍ မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ဖြင့် ခေါ်အပ်သော အထည်ဝတ္ထုကြီးတွေ တကယ်ပင် ရှိနေသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ မြင်သောစိတ်၊ ကြားသောစိတ်၊ တွေ့ထိသောစိတ် စသည်နှင့် ထိုထိုပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်အောင် ကြံစည်သော နောက်စိတ်တို့ကို မခွဲခြားနိုင်သောကြောင့် ထိုသို့ ထင်မြင်ကြောင်းကို ရှေး၌ ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ထင်ရှားမရှိပုံကိုလဲ အကျဉ်းအားဖြင့် ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ဤအရာ၌ ဥပမာဖြင့် ပြဦးအံ့။

လှည်းဟုခေါ်အပ်သော အထည်ဝတ္ထုမှ ဘီး၊ ဝင်ရိုး၊ လှည်းသံ၊ လှည်းထုတ်၊ အခင်း၊ ရံတိုင်၊ ထမ်းပိုး၊ စသော အစိတ်အပိုင်း ဟူသမျှကို အသီးအသီး အကုန်နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် လှည်းဟု ခေါ်အပ်သော အထည်ဝတ္ထုကြီး တခုလုံးပင် အလျှင်းမရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူပင်၊ မိန်းမ ယောက်ျားစသည်ဖြင့် ခေါ်အပ်သော ရုပ်နာမ် အစဉ်မှ ရှိရှိသမျှ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံကို နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် မိန်းမ ယောက်ျားစသော ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်၊ သဏ္ဍာန် ပညတ်တို့ကိုအလျှင်းပင် မတွေ့နိုင်တော့ပြီ။ ဘယ်နေရာ၌ ရှိနေသည်ဟု မဆိုနိုင်တော့ပြီ။ ထို့အတူ ခြတန်း၊ သဲကြောင်း၊ အုန်းဆံကြီး၊ မြစ်ရေယဉ်၊ သစ်ပင်စသော ဥပမာတို့နှင့်လဲ နှိုင်းယှဉ်၍ ဆင်ခြင်အပ်၏။

ခြတန်းကြီးဟု ထင်ရာ၌ ခြကောင်ကလေးများသာ ရှိကြ၏။ အတန်းကြီး ပုံသဏ္ဍာန်ကားမရှိ၊ ခြကောင်များကို နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် အတန်းကြီးကို မတွေ့နိုင်သောကြောင့်တည်း။ ဤအတူပင် ရုပ် နာမ် အပေါင်း အစဉ်မျှသာရှိ၏။ ပုဂ္ဂိုလ် အထည် ခြစ်သဏ္ဍာန်ကား မရှိ၊ ရုပ်နာမ်ဟူသမျှကို နုတ်ပယ်လိုက်လျှင်၊ ထိုထို ပုံသဏ္ဍာန်ကို မတွေ့နိုင်သောကြောင့်တည်း။ နောက် ဥပမာတို့၌လဲ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ နှိုင်းယှဉ်ပါလေ။

သဲအိတ်ကြီးတခုကို အမြင့်၌ ဆွဲထား၍ အောက်စမှ အပေါက်တခုကို ဖောက်လိုက်လျှင် ‘သဲတန်းကြီး ကျနေသည်’ဟု ထင်ရ၏။ သဲအိတ်ကြီးကို အရှေ့ဘက်သို့ တွန်းလိုက်လျှင် “သဲတန်းကြီးက အရှေ့ဘက်သို့ ရွေ့သွားသည်”ဟု ထင်ရ၏။ သို့ဖြစ်ရာ၌ သဲတန်းကြီးကား စင်စစ် ရှိနေသည်မဟုတ်၊ သဲလုံးကလေးများသာ ရှိကြ၏။ သဲတန်းကြီးက အရှေ့ဘက်သို့ စင်စစ် ရွေ့သွားသည်မဟုတ်၊ အရှေ့ဘက်သို့ ရွေ့၍ ရွေ့၍ သဲလုံး အသစ်အသစ်တို့၏ ကျခြင်းမျှသာတည်း။ သဲကုန်၍ဖြစ်စေ၊ အပေါက်ကို ပိတ်လိုက်၍ဖြစ်စေ၊ သဲတန်းကြီးကို မတွေ့ရသော်လဲ “၎င်းသဲတန်းကြီး ပျက်သွားသည်” ဟူ၍ကား မဆိုအပ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ကျနေသော သဲလုံးများမှတစ်ပါး၊ အသီးအခြားမရှိသော ထိုသဲတန်းကြီးသည် မပျက်မစီးနိုင်ကောင်း သောကြောင့်ပေတည်း။ အမှန်အားဖြင့်ကား ထိုသဲတန်းကြီး ပျောက်ကွယ်ခြင်းမှာ သဲလုံးအသစ်များ မကျလာခြင်းမျှသာတည်း။ ဤဥပမာဖြင့်၊ ရုပ်နာမ်အပေါင်း မှတစ်ပါး ပုဂ္ဂိုလ်စသည် အသီးအခြားမရှိပုံ၊ ရွေ့၍ ရွေ့၍ အသစ်အသစ်ဖြစ်သော ရုပ်တို့မှတစ်ပါး လှုပ်ရှားသော လက်ခြေစသည် အသီးအခြားမရှိပုံ၊ ရုပ်နာမ်အသစ်တို့ မဖြစ်လာခြင်းမှတစ်ပါး သေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အသီး အခြား မရှိပုံတို့ကို နှိုင်းယှဉ်၍ကြည့်လေ။

အုန်းဆံကြီးကြီး ဟူရာ၌ အုန်းဆံမျှင် ကလေးများသာရှိ၏။ ကြိုးကြီးပုံသဏ္ဍာန်ကား အသီးအခြားမရှိပြီအမျှင်ကလေး များကို နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် ယင်းကြိုးသဏ္ဍာန်ကို မတွေ့နိုင်သောကြောင့်တည်း။ သို့သော် အမျှင်အပေါင်းကိုစွဲ၍ “လက်မခန့်၊ ခြေမခန့်၊ တုတ်သည်” စသည်ဖြင့် ထင်ရ၏။ “ဆယ်တောင်ခန့်၊ အတောင်နှစ်ဆယ်ခန့် ရှည်သည်” စသည်ဖြင့်လဲ ထင်ရ၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား-အလွန်သေးငယ် တိုတောင်းသော အမျှင်ကလေးများသာရှိ၏။ ထိုမျှလောက် တုတ်၍ရှည်သော ကြိုးကြီး သဏ္ဍာန်ကား အသီးအခြားမရှိချေ။ ဤဥပမာဖြင့် အထည်ခြစ်ကင်းသော ရုပ်နာမ်အပေါင်းမှတစ်ပါး၊ ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ် သဏ္ဍာန်အသီးအခြား မရှိပုံ၊ မျက်စိတမှိတ်ခန့်မျှ ကြာမြင့်စွာမတည်သော ရုပ်နာမ်တို့မှတစ်ပါး တနာရီ၊ တရက်၊ တလ၊ တနှစ် စသည်ဖြင့် ကြာမြင့်စွာ အသက်ရှင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အသီးအခြား မရှိပုံတို့ကို နှိုင်းယှဉ်၍ ကြည့်လေ။

မြစ်ရေယဉ်၌ ရေဟောင်းတို့သည် အောက်သို့ စီးသွားကြလေပြီ။ ၎င်းတို့၏နေရာ၌ အသစ်အသစ် ရေတို့သည် ရောက်၍ ရောက်၍ လာကြ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုမြစ်ရေတို့ကို အမြဲတည်နေသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ သို့သော် တနေရာရာ၌ စူးစိုက် ၍ကြည့်နေမည်ဆိုလျှင် ပဌမမြင်ရသောရေက တခြား၊ ဒုတိယမြင်ရသောရေက တခြား-ဤသို့စသည်ဖြင့် ကွဲပြားသည်သာ တည်း။ ဤဥပမာဖြင့် “တဦးတည်းသော မိန်းမ၊ ယောက်ျားကိုပင် အမြဲမြင်နေသည်၊ အမြဲတွေ့ထိနေသည်”ဟု ထင်မှတ်အပ် သော သန္တတိပညတ်မျိုး၏ ထင်ရှားမရှိပုံကို နှိုင်းယှဉ်၍ ကြည့်လေ။

သစ်ပင်ဥပမာ၌ ပင်လုံး၊ ကိုင်းကြီး၊ ကိုင်းငယ်၊ အခက်၊ အရွက်၊ တို့သာထင်ရှားရှိ၏။ အပင်ပုံသဏ္ဍာန်ကြီးကား ထင်ရှားမရှိပြီ။ ပင်လုံးစသော အစိတ်အပိုင်းတို့ကို နုတ်ပယ်လိုက်လျှင် အပင်ပုံသဏ္ဍာန်ကြီးကို အသီးအခြား မတွေ့နိုင်သော ကြောင့်တည်း။ ထို့ပြင်-မရမ်း၊ ဥနဲ့ စသော အချို့သစ်ပင်တို့၌ ရွက်သစ် ရွက်ဟောင်း ပြောင်းလဲပုံသည် မထင်ရှားလှချေ။ မပြတ် ရွက်ဟောင်းကြွေ၍ ရွက်သစ်လဲလှေ့ရှိ၏။ ထိုသို့သော သစ်ပင်တို့၌ စိမ်းစိမ်းညိုညို အရွက်အစုအခဲ အမြဲတည်နေသကဲ့ သို့ထင်ရ၏။ သို့သော် ရွက်ဟောင်း ကြွေသည်ကို၎င်း၊ ရွက်သစ်ထွက်သည်ကို၎င်း ထောက်ဆ၍ “ထိုအရွက် အစုအခဲသည်ပင် အမြဲတည်နေသည်မဟုတ်”ဟု သိရ၏။ ဤဥပမာဖြင့် သမူဟ၊ သဏ္ဍာန်၊ သန္တတိ ပညတ်တို့၏ ထင်ရှားမရှိပုံကို နှိုင်းယှဉ်၍ ကြည့်လေ။

ဆိုခဲ့ပြီးသော ဥပမာတို့ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စပ်သေချာစွာ နှိုင်းယှဉ်၍ ကြည့်လျှင် “မိန်းမ၊ ယောက်ျား စသော အနက်ခြစ် ပညတ်တို့သည်လည်း လူ့နာမည်ကဲ့သို့ပင် ဘယ်ခါတွင်မှ ဖြစ်လဲမဖြစ်ကုန်၊ ပျက်လဲမပျက်ကုန်၊ ဘယ် နေရာတွင်မှ ထင်ရှားတည်ရှိနေသည်လဲ မဟုတ်ကုန်၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်တိုင်း စိတ်ကူးထဲ၌ ပေါ်ကာမျှ အာရုံတို့သာ” ဟူ၍ မည်သူမဆို သိနိုင်ကောင်းသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ပညတ်ဟူက ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းမရှိ ထင်ရှားလဲမရှိ” ဟူ၍ မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။

အကျဉ်းမှတ်ရန်ကား။ ။ရုပ်နာမ် အစစ်ဖြစ်သော ပရမတ်တရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်သည် **အ-သင်္ခတ ပရမတ်** မည်၏။ အကြောင်းတစ်ခုတစ်ခုက မပြုအပ်သောတရားဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းမရှိဘဲ အစဉ်ထာဝရ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၊ ဝုတရားလဲ မည်၏။ ကြွင်းသော ပရမတ်တရား ဟူသမျှတို့သည်ကား **သင်္ခတပရမတ်**တို့ ချည်းသာတည်း။ “ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပြုအပ်၊ ဖြစ်စေအပ်သော တရားများ”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်ပင် တကယ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းရှိ၍ အနိစ္စ၊ အဝုတရားလဲ မည်ကုန်၏။ ထိုသင်္ခတ ပရမတ်တို့သည် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် ၂-ပါး၌ ဥပါဒ် ဌီဘင်အားဖြင့် တကယ်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးသော်လဲ ဖြစ်ကြ၏။ တကယ်ဖြစ်ပေါ်ဆဲသော်လဲ ဖြစ်ကြ၏။ တကယ်ဖြစ်ပေါ်လဲတံ့သော်လဲ ဖြစ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန် ၂-ပါး၌ တကယ်ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လဲတံ့လဲ မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်လဲ မဟုတ်ပါဘဲလျက် စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ရုံမျှသာ ဖြစ်သော အာရုံဟူသမျှသည် **ပညတ်တရား** ချည်းသာတည်း။ အမည်ပညတ်၊ အနက်ပညတ် ၂ မျိုးတို့တွင် တခုခုသော ပညတ်သာတည်း။ လူအမျိုးမျိုးတို့ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အမည်သဒ္ဒါအမျိုးမျိုးသည် **အမည်ပညတ်** မည်၏။ ထိုသဒ္ဒါတို့ဖြင့် သိစေအပ်သော အနက်ခြင် အထည်ဝတ္ထုအမျိုးမျိုးသည် **အနက်ပညတ်** မည်၏။

ထင်ရှားစေဦးအံ့ - **ရူပါရမ္မဏ** ဟူသော ပါဠိအမည်၊ **ရူပါရုံ** ဟူသော ပါဠိပျက် မြန်မာအမည်၊ **အဆင်း** ဟူသော မြန်မာအမည်စစ်-ဤသို့သော **အမည် ဟူသမျှသည်** စဉ်းစားဆင်ခြင်သော စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ကာမျှအာရုံသာတည်း။ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်တို့၌ ဖြစ်ဘူးသည်လဲမဟုတ်၊ ဖြစ်ဆဲလဲမဟုတ်၊ ဖြစ်လဲတံ့လဲ မဟုတ်သည်သာတည်း။ ထို့ပြင် “မည်သည့်နေရာ၌ ထင်ရှား တည်နေသည်” ဟူ၍ မျက်မှောက်အားဖြင့်လဲ မသိအပ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ အမည်ပညတ်သာမည်၏။ ပရမတ်မမည်။

ထိုအမည်တို့ဖြင့် သိစေအပ်သော အနက်သည်ကား မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်ကောင်းသော သဘောပေတည်း။ ထိုသဘောကို မြင်ဆဲကာလ၊ မြင်ပြီးသည်ကို ဝိပဿနာရှုမှတ်သော ကာလ၊ မြင်ခဲ့ဘူးသည့် အနေအားဖြင့် ဆင်ခြင်သော ကာလ --- ဤသို့သော ကာလတို့၌ မျက်မှောက်အားဖြင့် သိအပ်၏။ ဤသို့ မျက်မှောက်သိအပ်သော ထိုအဆင်းသည် ပရမတ်တရား အစစ်ပေတည်း။ ဤကဲ့သို့ တကယ်မြင်ပြီး၊ မြင်ဆဲကို အာရုံမပြုမိပါဘဲ အလွတ်သက်သက် စဉ်းစားဆင်ခြင်သော စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်လာသော အဆင်းသည်ကား အမည်ပညတ်၊ အာကာရပညတ်၊ သဏ္ဍာနပညတ်တို့တွင် တမျိုးမျိုးသော ပညတ်သာတည်း။ ပရမတ်အစစ်ကား မဟုတ်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ထိုသို့သော အာရုံသည် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် ၂-ပါး၌ တကယ် ဖြစ်ပြီးဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လဲတံ့မဟုတ်၍ “မည်သည့်နေရာတွင် ထင်ရှားရှိသည်”ဟု မျက်မှောက် မသိအပ်သောကြောင့် ပေတည်း။ ဥပမာ-တစ္ဆေ ကြောက်တတ်သောသူအား သစ္ဆေ မချောက်ပါဘဲလျက် အနီးအပါးတွင် ကြောက်ဖွယ် ကောင်းသော အကောင် အထည်ကြီး ရှိနေသကဲ့သို့ ထင်တတ်၏။ အိမ်မက်ကို မြင်မက်သောသူအား မကြိုဘူးသော အာရုံတို့ကို တကယ်တွေ့နေသကဲ့သို့ ထင်တတ်၏။ သို့သော်လဲ၊ ထိုသူတို့အား ထင်ပေါ်သော ထိုအာရုံတို့သည် ဘာမျှအလျှင်း မရှိဘဲ စိတ်ကူးထဲ၌ ပေါ်ရုံမျှသာ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် စိတ်ဖြင့် ဖန်တီး၍ ပေါ်လာသော အာရုံဟူသမျှကို **ပညတ်ဟူ၍သာ** မှတ်ရာ၏။

စက္ခုပသာဒ=မျက်စိကြည်လင်မှု၊ စက္ခုဝိညာဏ်=မြင်မှု၊ သဒ္ဓါရုံ=အသံ၊ သောတပသာဒ=နားကြည်လင်မှု၊ သောတဝိညာဏ်=ကြားမှု ဤသို့ စသည်တို့၌လဲ အမည်ဟူသမျှကို ပညတ်၊ မျက်မှောက် သိအပ်သော သဘောဟူသမျှကို **နိဗ္ဗတ္တိတပရမတ္ထ**=ပရမတ်အစစ်၊ စိတ်ကူးထဲ၌ ထင်ရုံမျှကို တပါးပါးသော ပညတ်ဟူ၍ နည်းတူပင် ချဲ့၍ သိပါလေ။

သွားခြင်း-ရပ်ခြင်း-ထိုင်ခြင်း-အိပ်ခြင်း-ကွေးခြင်း-ဆန့်ခြင်း စသောအမှုအရာ ကြိယာတို့၏ အမည်များသည်လည်း ပညတ်တို့သာတည်း။ ထိုအမည်တို့သည် သွားလိုသောစိတ်စသည်နှင့် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို ပြတတ်သောကြောင့် **ဝိဇ္ဇာမာန ပညတ်၊ တဇ္ဇာပညတ်** မည်ကုန်၏။ ဤအရာ၌ ဓာတ္တတ္ထကြိယာ ဟူသည်မှာ ဉာဏ်ကောက်နည်းအားဖြင့် စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်တရားတို့သာ ဖြစ်ကြောင်းကို ပညာရှိတို့ သတိမူမိကြပါစေ။ သို့သော်လဲ၊ ထိုပညတ်တို့ဖြင့် သိအပ်သော အနက်တို့သည်ကား သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိအပ်သော အနက်၊ ဝိပဿနာယောဂီတို့ သိအပ်သောအနက်အားဖြင့် ၂-မျိုး ပြားကုန်၏။

သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သိပုံ။ ။သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် “ငါသွားသည်၊ ငါရပ်သည်၊ ငါထိုင်သည်၊ ငါအိပ်သည်၊ ငါကွေးသည်၊ လက်ခြေကွေးသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ငါကောင်၊ လက်၊ ခြေ၊ ပုံသဏ္ဍာန်တို့နှင့်တကွ သိကြ၏။ ဤသို့သိအပ်သော အနက်သည်ကား ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်၊ သဏ္ဍာန်ပညတ်သာတည်း။ ပရမတ်မဟုတ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-သွားလိုသော စိတ် စသည်နှင့်သွားသော ရုပ်စသည်တို့မှ တပါးအကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန်များ အသီးအခြား မရှိသောကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်ဖြင့် မျက်မှောက်မတွေ့ရချေ။ ဤသို့ ထင်ရှားမရှိ၍ မျက်မှောက် မသိအပ်သောအနက် ဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။ ဤအရာ၌ ဝိဇ္ဇာမာနပညတ်၊ တဇ္ဇာပညတ်ဖြင့် သိအပ်သော အနက်သည် ပရမတ်သာဖြစ်သင့်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ပညတ် ဖြစ်ပါသနည်းဟူမူ-သိမှုသည် နှလုံးသွင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။ ရူပ၊ ဝေဒနာ၊ ပထဝီ၊ စသော ဝိဇ္ဇာမာန ပညတ်များကို ဘုရားမပွင့်မီကပင် သုံးစွဲလျက်ရှိ၏။ ထိုအခါက ၎င်းပညတ်များဖြင့် ပရမတ်အစစ်ကို သိနိုင်ကြမည်မဟုတ်။ အများအားဖြင့် သဏ္ဍာန်ပညတ်စသည်ကိုသာ သိနိုင်ကြပေမည်။ ယခုအခါ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ပညာရှင်တို့သည်လည်း

၎င်းပညတ်များဖြင့် နှလုံးသွင်းအားလျော်စွာ သဏ္ဍာန်ပညတ်စသည်တို့ကိုလဲ သိကြသေးသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဖြင့် ပရမတ် ကိုသာ သိနိုင်သည်” ဟု မုချကိန်းသေ မမှတ်အပ်သည်သာတည်း။

ဝိပဿနာယောဂီတို့၏ သိပုံ။ ။ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ် ရှုမှတ်သော သူတို့သည်ကား ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ သွားလိုသော စိတ်ကိုလဲ သိကြ၏။ ထိုစိတ်ကြောင့် တရွေ့တရွေ့ချင်း ရွေ့ရှားသောရုပ်ကိုလဲ သိကြ၏။ ရှေးရှေး ရွေ့ရှားမှုတို့သည် နောက်နောက် ရွေ့ရှားမှုသို့ မရောက်ဘဲ ကုန်ဆုံးသွားကြသည်ဟူ၍လဲ အစဉ်အတိုင်းသိကြ၏။ ထို့ကြောင့် “ငါသွားသည် ဟူသောစကားမှာ ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာတည်း၊ သွားတတ်သော ငါကောင်ကား မရှိပြီ၊ သွားလိုသောစိတ်နှင့် ရွေ့ရှားမှု ရုပ်အဆင့် ဆင့်သာ ရှိကြသည်” ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ပင် ဆုံးဖြတ်လျက်သိကြ၏။ **ရုပ်ခိုက်၌** ရုပ်လိုသောစိတ်ကိုလဲ သိကြ၏။ ထိုစိတ်ကြောင့် တောင့်၍ တောင့်၍ ခံသောရုပ်အဆင့်ဆင့်ကိုလဲ သိကြ၏။ တကြိမ်မှ တကြိမ်သို့မရောက်ဘဲ ထိုရုပ် အဆင့်ဆင့်ကုန်ဆုံးသွားကြသည်ကိုလဲသိကြ၏။ ထို့ကြောင့် “ငါရုပ်သည်ဟူသော စကားမှာ ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာတည်း၊ ရုပ်တတ်သော ငါကောင်ကား မရှိပြီ၊ ရုပ်လိုမှုနှင့် တောင့်တနေမှု အဆင့်ဆင့်များသာ ရှိကြသည်” ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ပင် ဆုံးဖြတ်လျက် သိကြ၏။ **ကွေးခိုက်၌** ကွေးချင်သော စိတ်ကိုလဲ သိကြ၏။ ထိုစိတ်ကြောင့် အတွင်းဘက်သို့ တရွေ့ တရွေ့နှင့် ရွေ့ရှားဖောက်ပြန်သည်ကိုလဲသိကြ၏။ တရွေ့မှ တရွေ့သို့မရောက်ဘဲ ကုန်ဆုံးသွားကြသည်ကိုလဲ သိကြ၏။ ထို့ကြောင့် “လက်ကွေးသည်၊ ခြေကွေးသည်၊ ငါကွေးသည်၊ ဟူသောစကားများမှာ ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာတည်း၊ ကွေးတတ်သော လက်၊ ခြေ၊ ငါကောင်တို့ကား မရှိကြပြီ၊ ကွေးချင်မှုနှင့် တရွေ့တရွေ့လှုပ်ရှားမှု အဆင့်ဆင့်များသာ ရှိကြသည်” ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ပင် ဆုံးဖြတ်လျက်သိကြ၏။

ထိုင်ခိုက်၊ အိပ်ခိုက်၊ ဆန့်ခိုက်၊ စသည်၌ သိပုံကိုလဲ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ နည်းမှီး၍ ချဲ့ပါလေ။ ဤသို့ သိအပ်သော အနက်သည်ကား ရုပ်အစစ်၊ နာမ်အစစ်၊ **နိဗ္ဗတ္တိတ ပရမတ္ထ** ပရမတ်အစစ်ချည်း သာတည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ -ပစ္စက္ခ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အမှန်ရှိသည့်အတိုင်း မျက်မှောက်သိအပ်သော အနက်သဘောများသာ ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။ ဤသည်ကား **တဇ္ဇာပညတ်** အရာ၌ ပရမတ် ပညတ်ခွဲပုံတည်း။

ဣတ္ထိ၊ ပုရိသ၊ ဟတ္ထ၊ ပါဒ၊ ဃဋ္ဌ၊ ပဋ္ဌ စသော ပါဠိအမည်၊ မိန်းမ၊ ယောကျ်ား၊ လက်၊ ခြေ၊ အိုး၊ ပုဆိုးစသော မြန်မာအမည် ဤသို့သော အမည်ဟူသမျှသည် အမည်ပညတ်ချည်းသာတည်း။ အမှန်အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော မိန်းမပုံသဏ္ဍာန် စသည်ကိုသာ ပြတတ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇမာနပညတ်လဲ မည်၏။ ၎င်းပညတ်တို့ဖြင့် သိအပ်သော မိန်းမ၊ ယောကျ်ား အကောင်အထည်ခြစ်၊ လက်၊ ခြေ၊ အိုး၊ ပုဆိုး ပုံသဏ္ဍာန်ခြစ် စသည်တို့သည်လည်း အမှန်အားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့် မျက်မှောက် မတွေ့အပ် မသိအပ်သောအနက်တို့ သာတည်း။ ထို့ကြောင့် အနက်ပညတ် သဘောတို့သာတည်း။ မျက်မှောက် မသိနိုင်ပုံကား-မိန်းမယောကျ်ား စသည်ဟု ထင်မှတ်အပ်သော ဝတ္ထုတို့သည် ရုပ်၊ နာမ် အစစ်တို့၏ အစဉ်အပေါင်း အစုမျှသာတည်း။ ထိုရုပ်နာမ် တို့တွင် မြင်သောအခါ၌ အဆင်းရုပ်ကိုသာ မြင်၍ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ မိန်းမ၊ ယောကျ်ား၊ စသည်ကိုကား မျက်မှောက် မသိနိုင်ချေ။ ထို့အတူ ကြားသောအခါစသည်၌ အသံရုပ်ကိုသာ ကြား၍၊ အနံ့ရုပ်ကိုသာနံ၍၊ အရသာ ရုပ်ကိုသာ စားသိ၍ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ တွေ့ထိသော အခါ၌ ကြမ်းတမ်းနူးညံ့သော ပထဝီရုပ်၊ ပူနွေးအေးသော တေဇောရုပ်၊ တောင့်တင်း ပြောလျော့သော ဝါယောရုပ် တို့ကိုသာ တွေ့ထိ၍ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ မိန်းမ၊ ယောကျ်ား စသော ပုံသဏ္ဍာန် အထည်ခြစ် တို့ကိုကား မျက်မှောက်မသိနိုင်ချေ။ ၎င်းမိန်းမစသည် တို့ကိုကား မြင်မှု စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် စဉ်းစား ဆင်ခြင်သော တတိယဝီထိသို့ ရောက်မှ သိနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ သိသော်လဲ မျက်မှောက်သိကား မဟုတ်ပြီ။ တွေ့ဘူးမှတ်ဘူးသည် အားလျော်စွာ ဆ၍သိခြင်းမျှသာတည်း။ ထို့ပြင်-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပါမူ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်ခဲ့သည့်အနေအားဖြင့် ဆင်ခြင်သော ပဋိသင်္ခါနဉာဏ်ဖြင့်လဲ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်လဲ မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ ထိုပဋိသင်္ခါနဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် တို့ဖြင့်ကား မိန်းမစသော အနက်ကို မျက်မှောက် မတွေ့ရသောကြောင့် ထိုအနက် ပညတ်များကို ထင်ရှားမရှိဟူ၍ ဆုံးဖြတ်နိုင်လေ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ထက်သန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ‘**ပရမတ်ပေါ်လျှင်၊ ပညတ်ပုံသည်**’ ဟူသော ပညာရှိတို့၏ စကားနှင့်အညီ၊ ပရမတ် ရုပ်နာမ် အစစ်တို့ကိုသာလျှင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားစွာ သိမြင်ကြ၏။ ပညတ်တို့ကိုကား ထင်ရှားမရှိသော တရားအနေအားဖြင့်သာ သိမြင်ကြလေသည်။ ထိုသို့သော ဝိပဿနာဉာဏ် မဖြစ်ဘူးသေးသော သူတို့မှာကား ‘**ပညတ်ပေါ်လျှင်၊ ပရမတ်ပုံသည်**’ ဟူသော ထိုပညာရှိတို့၏ စကားနှင့်အညီ၊ ပညတ်တို့သည်သာလျှင် ပေါ်လွင်ထင်ရှားကုန်၏။ ပရမတ် ရုပ်နာမ် အစစ်တို့သည်ကား မြုပ်ကွယ်လျက်သာ ရှိလေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် “မိန်းမ ယောကျ်ား စသော အထည်ခြစ် ဝတ္ထုတို့ကိုသာ ထင်ရှားရှိ၍ မျက်မှောက် သိရသကဲ့သို့၎င်း၊ အဆင်းမြင်မှု စသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုကား တမင်ကြံစည်၍ ယူမှသိရသကဲ့သို့၎င်း ထင်မှတ်ကြပေကုန်သည်။ ရှေးစိတ်၊ နောက်စိတ်တို့၏ အထူးကို မသိသေးသောကြောင့် ထိုသို့ ထင်မှတ်ကြောင်းကို ရှေး၌ ပြဆိုခဲ့လေပြီ။ ဤသည်ကား **အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်** အရာ၌ ပညတ်နှင့် ပရမတ်တို့ကို ခွဲပုံတည်း။

ပရမတ်နှင့်ပညတ်ခွဲပုံ ပြီး၏။

ဝိပဿနာ၏ အာရုံ

ယခုအခါ ဝိပဿနာရှုအပ်သော တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ပြပေအံ့။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒစသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်အစစ်ကို ဖြစ်စေလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ပရမတ်၊ ပညတ် ၂-မျိုးတို့တွင် ပရမတ် ရုပ်နာမ်အစစ် တို့ကိုသာလျှင် ရှုအပ်ကုန်၏။ ပညတ်ဟူသမျှကိုကား မရှုအပ်။ ပရမတ် ရုပ်နာမ်တို့တွင်လဲ လောကီတရားတို့ကို သာလျှင် ရှုအပ်ကုန်၏။ လောကုတ္တရာကိုကား မရှုအပ်။ အကြောင်းမူကား-မရဘူး၊ မသိဘူးသေးသောကြောင့် ထို လောကုတ္တရာတရားတို့သည် ပုထုဇဉ်တို့အား သဘာဝလက္ခဏာစသည်အားဖြင့် အမှန်အတိုင်း မထင်ကုန်။ အရိယာ တို့မှာ အမှန်အတိုင်းသိနိုင်သော်လဲ ထိုလောကုတ္တရာကို ရှုခြင်းသည် အကျိုးမရှိချေ။ ထင်ရှားစေဦးအံ့။ လောကီတရား တို့ကို ရှုခြင်းသည် ထိုတရားတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တဟု စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကို ကင်းစေနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ လောကုတ္တရာတို့၌ကား ထိုသို့စွဲလမ်းသော ကိလေသာပင်မရှိချေ။ ထို့ကြောင့်ထိုတရားတို့ကိုရှုသော်လဲ ကိလေသာကိုပယ်နိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးမရှိသည်သာတည်း။ ဥပမာ- မြေတလင်းကို ညီညွတ်စေလိုသောသူမှာ မြင့်ရာကို တူးဖွဲ့ခြင်း၊ နိမ့်ရာကို ဖို့ခြင်းသည်သာလျှင် ညီညွတ်စေနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏။ အလိုလိုပင် ညီညာသောနေရာ၌ တူးဖွဲ့ခြင်း၊ ဖို့ခြင်းသည်ကား အကျိုးမရှိသကဲ့သို့ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၂-၂၂၃)၌ အနဓိဂတတ္တာဟု အကြောင်းပြလေသည်။ မရဘူးသေးသောကြောင့် လောကုတ္တရာကို မရှုအပ်ဟူလို။ ပုထုဇဉ်ကိုသာ ရည်၍ဆိုအပ်သော စကားပေတည်း။ သုတ်မဟာဝါဠိကာ (၃၄၃) ၌ကား၊ အဝိသယတ္တာ၊ ဝိသယတ္တေပိ စ ပယောဇနာဘာဝတောဟု အရိယာတို့ကိုပါ ရည်၍ ပြည့်စုံစွာ အကြောင်းပြပေသည်။ လောကုတ္တရာကို အာရုံပြုနိုင်သည့် အရာမဟုတ်သောကြောင့် ပုထုဇဉ်တို့ မရှုအပ်။ အရိယာတို့မှာ အာရုံပြုနိုင်သောအရာ ဖြစ်ငြားသော်လဲ အကျိုးမရှိသောကြောင့် မရှုအပ်ဟူလို။

ဝိပဿနာသည် ပစ္စက္ခ၊ အနုမာနအားဖြင့် ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို လက်ဖြင့် ကိုင်၍ ကြည့်သကဲ့သို့ မျက်မှောက်အားဖြင့် မှတ်သိသောဉာဏ်သည် ပစ္စက္ခ ဝိပဿနာ မည်၏။ ဤ ပစ္စက္ခဝိပဿနာဖြင့် တကယ်ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ်အစစ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကိုလဲ မှန်ကန်စွာသိ၏။ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကိုလဲ မှန်ကန်စွာသိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ ယောဂီတို့သည် အားထုတ်စမှ အစပြု၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ဤပစ္စက္ခ ဝိပဿနာကိုသာလျှင် မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ စသောဉာဏ် အဆင့်တိုင်း အဆင့်တိုင်း ပစ္စက္ခဝိပဿနာ ထက်သန်ပြည့်စုံသောအခါ၌ မျက်မှောက်မသိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ မျက်မှောက်သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့နှင့်နှိုင်းဆ၍ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤဉာဏ်သည် အနုမာနဝိပဿနာ မည်၏။ ဤအနုမာနဝိပဿနာသည် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ၊ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော လောကီတရားအလုံးစုံကိုပင် အာရုံပြု၏။ သို့သော်လဲ ပစ္စက္ခဝိပဿနာကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို တကယ်ဖြစ်ပျက်သည့်အတိုင်း အာရုံပြုလျက် သိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အထူးကြောင့်ကြစိုက်၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဉာဏ်လဲမဟုတ်ပေ။ ပစ္စက္ခဉာဏ် ထက်သန်သောအခါ၌ အလိုလို ဖြစ်ပေါ်သော ဉာဏ်သာဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤမှနောင်၌ ပစ္စက္ခဝိပဿနာ၏ အာရုံကိုသာ ပိုင်းခြား၍ပြပါအံ့။

လောကီတရားတို့တွင် နေဝသညာ နာသညာယတနဈာန်ကို အားထုတ်စပုဂ္ဂိုလ်သည် မရှုမှတ်နိုင်၊ ၎င်းဈာန်သည် အလွန်သိမ်မွေ့သောကြောင့် အရှင်သာရိပုတြာအားသော်လဲ ကောင်းစွာ မထင်ရှားကြောင်းကို အနုပဒသုတ်၌ တွေ့ရလေတံ့။ မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့ကို ဈာန်ရသောသူသည်သာလျှင် မျက်မှောက်ရှုမှတ်နိုင်၏။ ဈာန်မရသောသူသည်ကား မရှုမှတ်နိုင်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-မိမိသန္တာန်၌ မဖြစ်ဘူးသော တရားသည် သဘာဝ လက္ခဏာ စသည်ဖြင့် ကောင်းစွာ မထင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဤအရာ၌ “အနဓိဂတတ္တာ = မရဘူးသောကြောင့် လောကုတ္တရာကို မရှုအပ်” ဟုဆိုသော အဋ္ဌကထာကိုလဲ နည်းမှီး၍ယူအပ်၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဠိကာ (၂-၃၅၃)၌ - လာဘိနော ဧဝ မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိ သုပါကဋ္ဌာနိဟောန္တိဟု မိန့်ဆိုလေပြီ။

မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိ၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့သည်။ လာဘိနော ဧဝ၊ ရသောသူအားသာလျှင်။ သုပါကဋ္ဌာနိ၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုနိုင်အောင် ကောင်းစွာထင်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤဠိကာ၌ အဝဓာရဏ အနက်ရှိသော ဧဝ သဒ္ဓါနှင့် သုပါကဋ္ဌာနိဟူသော ပုဒ်တို့ဖြင့် “ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်အား သာလျှင် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့ ကောင်းစွာ ထင်ကြသည်၊ ဈာန်မရသူအား ကောင်းစွာမထင်ကြ” ဟူသော ဤအနက်ကို ပြ၏။ ဤသို့ပြရာ၌ ကောင်းစွာထင် ဟူသည်မှာ ဈာန်တရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို တကယ်ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်အောင် ထင်ရှားခြင်းပင်တည်း။ ကောင်းစွာမထင် ဟူသည်မှာလဲ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်အောင် မထင်မူ၍ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်ရုံမျှသာ ထင်ခြင်းပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဈာန်မရသောသူသည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကို မရှုအပ်ပြီ။ ကာမာဝစရ တရားကိုသာ ရှုမှတ်အပ်၏။ သို့သော်လဲ ကာမဝစရတရား၌ ပစ္စက္ခဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ မဟဂ္ဂုတ်တရား၌လဲ အနုမာနဉာဏ် ဖြစ်ပါသေး၏။ ထို့ကြောင့် “ရှုအပ်သော သင်္ခါရ ကြွင်းသေးသည်” ဟူ၍ကား မထင်မှတ်အပ်သည်သာတည်း။ ကာမာဝစရ တရားတို့တွင်လဲ ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုသာလျှင် ရှုအပ်ကုန်၏။ မထင်ရှားသောအချို့ရုပ်နာမ်များကိုကား ကျမ်းဂန်သုတဖြင့် ဆင်ခြင် မှန်းဆ၍ မရှုအပ်ပြီ။ အောက်ပါမှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၂-၂၄၄) စကားပင်တည်း။

ယေပိ စ သမ္မသနုပဂါ၊ တေသု ယေ ယဿ ပါကဠာ ဟောန္တိ၊ သုခေန ပရိဂ္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသု တေန သမ္မာသနံ အာရဘိတဗ္ဗံ။

စ၊ လောကုတ္တရာကိုသာ မရှုအပ်သည် မဟုတ်သေး။ ယေ သမ္မသနုပဂါ၊ အကြင် သုံးသပ်ထိုက်သော လောကီတရား တို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ တေသုပိ၊ ထိုလောကီ တရားတို့တွင်လဲ။ ယေ၊ အကြင် ရုပ်နာမ်တို့သည်။ ယဿ၊ အကြင်သူအား။ ပါကဠာ ဟောန္တိ၊ ထင်ရှားကုန်၏။ သုခေန ပရိဂ္ဂဟံ၊ မစဉ်းစားရဘဲ လွယ်ကူစွာ ရှုအပ်ခြင်းသို့။ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။ တေသု၊ ထင်ရှား၍ လွယ်ကူစွာရှုနိုင်သော ထိုရုပ်နာမ်တို့၌။ တေန၊ ထိုသူသည်။ သမ္မသနံ၊ သုံးသပ်ခြင်းကို။ အာရဘိတဗ္ဗံ၊ အားထုတ် အပ်၊ ဖြစ်စေအပ်၏။

ရုပ် ၂၈-ပါးတို့တွင် ပရမတ်ရုပ်အစစ်ဖြစ်သောကြောင့် ရူပရုပ် ဟူ၍၎င်း၊ ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရတို့က တိုက်ရိုက်ပြီး စေအပ်သောကြောင့် နိပ္ပန္နရုပ် ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒ်ဋ္ဌိဘင်္ဂဟူသော သင်္ခတလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် သလက္ခဏရုပ် ဟူ၍၎င်း၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ထိုက်သောကြောင့် သမ္မသနရုပ် ဟူ၍၎င်း ခေါ်အပ်သော ရုပ် ၁၈-ပါး တို့ကိုသာလျှင် ရှုအပ်ကုန်၏။ ထိုမှ တပါးသော အနိပ္ပန္နရုပ် ၁၀-ပါးတို့ကိုကား ပဓာနပြု၍ ရှုရန်မလိုပြီ။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ -

“ရူပရူပါနေဝ ဟိ ဣဓ ပရိဂ္ဂယန္တိ၊ န ရူပ ပရိစ္ဆေဒ ဝိကာရလက္ခဏာနိ” ဟု မိန့်ဆိုလေပြီ။ (မဟာဋီ ၂-၃၅၃)

ဣဓ၊ ဤအရာ၌။ ရူပရူပါနေဝ၊ နိပ္ပန္န၊ သလက္ခဏ၊ သမ္မသနရုပ်ဟုခေါ်သော ရူပရုပ် ၁၈-ပါးတို့ကိုသာလျှင်။ ပရိဂ္ဂယန္တိ၊ သိမ်းဆည်း ရှုမှတ်အပ်ကုန်၏။ န ရူပ ပရိစ္ဆေဒဝိကာရလက္ခဏာနိ၊ ရုပ်တို့၏ အပိုင်းအခြားမျှဖြစ်သော အာကာသ ဓာတ်၊ ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ် ရူပလဟုတာ ရူပမုဒုတာ ရူပကမ္မညတာ ဟူသော ဝိကာရရုပ် ၅-ခု၊ ဥပစယ သန္တတိ ဇေတာ အနိစ္စတာ ဟူသော လက္ခဏာရုပ် ၄-ခုတို့ကို။ န ပရိဂ္ဂယန္တိ၊ မသိမ်းဆည်း မရှုမှတ် အပ်ကုန်။

စိတ်စေတသိတ်တို့တွင်လဲ ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်သော ကိရိယာဇောတို့ကို ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခတို့ မရှုနိုင်ကုန်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာယာနိက ဖြစ်သော ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခတို့၏ ပစ္စက္ခဝိပဿနာနှင့် ဆိုင်သော အာရုံတရားတို့ကို အောက်ပါ အတိုင်း ပိုင်းခြား၍ မှတ်သားရာ၏။

ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဝိသယရုပ် ၇-ပါး၊ ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ အာပေါဓာတ် ၁-ပါး၊ ဟဒယရုပ် ၁-ပါး၊ အာဟာရရုပ် ၁-ပါး၊ ဇီဝိတရုပ် ၁-ပါးဟူသော ဤနိပ္ပန္နရုပ် ၁၈-ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဟသိတုပ္ပါဒ် ကြည့်သော အဟိတ်စိတ် ၁၇-ပါး၊ မဟာကုသိုလ် မဟာဝိပါကံစိတ် ၁၆-ပါး ဟူသော ဤကာမစိတ် ၄၅-ပါး၊ ၎င်းစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက် ၅၂-ပါး - ဤရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်တို့တွင် မျက်မှောက်ထင်ရှားသော တရား တခုခုကိုသာ ပဓာနပြု၍ ရှုမှတ်အပ်၏။

ရုပ်နာမ်တို့၏ ထင်ရှားပုံ။ ။စက္ခပသာဒခေါ် ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ်၊ ရူပါရုံခေါ် မြင်ရသော အဆင်းရုပ်၊ စက္ခဝိညာဏ် ခေါ် မြင်သောစိတ်နှင့်တကွ တစဉ်တတန်းတည်းဖြစ်သော စိတ်များ၊ ၎င်းတို့နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များ- ဤရုပ်နာမ်တို့ သည် မြင်သောကာလ၌ မျက်မှောက်ထင်ရှားကုန်၏။ သို့သော်လဲ ဤရုပ်နာမ်တို့တွင် တပါးပါးသည်သာလျှင် သဘာဝ လက္ခဏာ စသည်ကို မှတ်သိနိုင်အောင် လွန်ကဲစွာ ထင်ရှားတတ်၏။ တစဉ် တတန်းတည်း ဖြစ်သော စိတ်များ ဟူသည်မှာ - ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ သမ္ပဋိဇ္ဈိန်း ၂၊ သန္တရဏ ၃၊ ဝုဠော ၁၊ ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ်ဇော ၂၀၊ တဒါရုံ ၁၁၊ စက္ခဒ္ဓါရကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ဤစိတ် ၃၈-ပါးတို့ပေတည်း။ အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏ နည်းအားဖြင့်ကား ၃၅-ပါးတို့သာတည်း။ ကြားသောကာလ စသည်တို့၌ အကျဉ်းမျှသာပြအံ့။ ဤ မြင်သောကာလ၌ကဲ့သို့ အပြည့်အစုံသိပါလေ။

သောတပသာဒ=ကြည်လင်သော နားရုပ်၊ သဒ္ဓါရုံ=ကြားရသောအသံ၊ သောတဝိညာဏ်=ကြားသော စိတ်နှင့်တကွ တစဉ်တည်း စိတ် စေတသိက်များ၊ - ဤ ရုပ်နာမ်တို့သည် ကြားဆဲ၌ ထင်ရှားကုန်၏။

ဃာနပသာဒ=ကြည်လင်သော နှာခေါင်းရုပ်၊ ဂန္ဓာရုံ=အနံ့ရုပ်၊ ဃာနဝိညာဏ်=နံ့သော စိတ်နှင့်တကွ တစဉ်တည်း စိတ်စေတသိက်များ၊ - ဤရုပ်နာမ်တို့သည် နံဆဲ၌ ထင်ရှားကုန်၏။

ဇိဝှိပသာဒ=ကြည်လင်သော လျှာရုပ်၊ ရသာရုံ=အရသာရုပ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်=စားသိသော စိတ်နှင့်တကွ တစဉ်တည်း စိတ်စေတသိက်များ၊-ဤရုပ်နာမ်တို့သည် စားသိဆဲ၌ ထင်ရှားကုန်၏။

ကာယပသာဒ=ကြည်လင်သော ကိုယ်ရုပ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ=ခက်မာကြမ်းတမ်း နူးညံ့ချောညက်သော ပထဝီရုပ်၊ ပူဇွေးအေး သော တေဇောရုပ်၊ လှုပ်ရှားတောင့်တင်း ပြောလျော့သော ဝါယောရုပ်၊ ကာယဝိညာဏ်=ထိသိသော စိတ်နှင့်တကွ တစဉ် တည်း စိတ်စေတသိက်များ၊ - ဤရုပ်နာမ်တို့သည် တွေ့ထိဆဲ၌ ထင်ရှားကုန်၏။

မိန်းမ ယောက်ျားတို့၏ စိတ်မာန်ဖြစ်သောကာလ၌ ဣတ္ထိဘာဝ=မိန်းမဖြစ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ်၊ ပုမ္မာဝ= ယောက်ျား ဖြစ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ်တို့သည် မျက်မှောက် ထင်ရှားကုန်၏။ တံထွေး မျိုသောအခါ၊ ထွေးသောအခါ မျက်ရည် နှပ် ချွေးယို စီးသောအခါ စသည်၌ ယိုစီးသော အာပေါဓာတ်သည် မျက်မှောက်ထင်ရှား၏။

စဉ်းစား ကြံစည်သော ကာလ၊ ရှုမှတ်သော ကာလတို့၌ ကြံသောစိတ်၊ မှတ်သော စိတ်နှင့်တကွ ဟဒယဝတ္ထု ခေါ်သော ၎င်းစိတ်တို့၏ မှီရာ နှလုံးရုပ်သည်လည်း မျက်မှောက် ထင်ရှား၏။ **ကြံသောစိတ်** ဟူသည်မှာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ်ဇော ၂၀၊ တဒါရုံ ၁၁၊ ဤ ၃၂-ပါးတို့ပင်တည်း။ **ရှုမှတ်သောစိတ်** ဟူသည်မှာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁၊ မဟာကုသိုလ်ဇော ၈၊ တဒါရုံ ၁၁၊ ဤစိတ် ၂၀-တို့ပင်တည်း။

ဤအရာ၌ “ဘာဝေန္ဓောပိ တေသံယေဝ အညတရေန ဘာဝေတိ” ဟူသော **အဋ္ဌသာလိနီ** (၂၀၄)၊ “ကဒါစိ ပရိစယ ဗလေန ဉာဏဝိပယုတ္တစိတ္တေဟိပိ သမ္မသနံ” ဟူသော **ဋီကာကျော်** (စေတသိကပရိစ္ဆေဒ အပ္ပမညာ သမ္မယောဂအဖွင့် ၁၀၂) “ပဂုဏံ သမထဝိပဿနာဘာဝနံ အနယုဉ္ဇန္တဿ အန္တရန္တရာ ဉာဏဝိပယုတ္တစိတ္တေနာပိ မနသိကာရော ပဝတ္တတိ” ဟူသော ဣတိဂုတ် အဋ္ဌကထာ (၁၉၆) တို့နှင့်အညီ၊ တရံတခါ၌ ဉာဏဝိပယုတ် ဝိပဿနာဇောများလဲ ဖြစ်သေးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ပြင်၊ “အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿန္တိ၊ ကုသလေ နိရုဒ္ဓေ ဝိပါကော တဒါရမ္မဏတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟူသော **ပဋ္ဌာန်းပါဠိ** (၁-၁၃၃)နှင့်အညီ၊ တရုဏ ဝိပဿနာဇော နောင် တဒါရုံ ကျသေးသည်ဟူ၍လဲ မှတ်အပ်၏။

စားသောက်၍ အားအင်တိုးသောကာလ၊ မစားရ၍ အားအင်ယုတ်သော ကာလတို့၌ အာဟာရဟု ခေါ်သော အဆီ အစေး ဩဇာရုပ်သည် မျက်မှောက်ထင်ရှား၏။ ပသာဒ၊ ဘာဝ၊ ဟဒယ ရုပ်တို့၏ မပြတ်မစဲ ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်မှု ထင်ရှား သောကာလ၌ ထိုရုပ်တို့၏ အားအင်မပျက်၊ မညှိုးနွမ်းကြောင်း သဘောဖြစ်သော ဇီဝိတ=အသက်ရုပ်သည် မျက်မှောက် ထင်ရှား၏။ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုထိုကာလ၌ မျက်မှောက်ထင်ရှားသော တရားတို့တွင် အထူးထင်ရှားသော တရားတခုခုကို သာ ပဓာနပြု၍ ရှုမှတ်အပ်၏။

အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓိ ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်တရားကို ရှုမှတ်အပ်ပါသနည်း ဟူမူ - ၂-ပါးလုံးကိုပင် ရှုအပ်ပေ၏။ သို့သော်လဲ အဇ္ဈတ္တတရားတို့ကို ပါရမီဉာဏ်အားလျော်စွာ၊ ဖြစ်စဉ်အတိုင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုခြင်း၊ ၎င်းဉာဏ် ရင့်သောအခါ၌ ဗဟိဒ္ဓိတရားတို့ကို သန္တာန်ဖြင့်မပိုင်းခြားမူ၍ ဗဟိဒ္ဓိတရားအဖြစ်ဖြင့် တပေါင်းတည်းပြုလျက် အနုမာနအားဖြင့် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်၍ ရှုခြင်းဟူသော ဤရှုပုံနှစ်မျိုးသည်သာလျှင် **သာဝကတို့၏** အရာတည်း။ ထို့ကြောင့် မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ တရားတို့ကိုသာလျှင် ပဓာနထား၍ ရှုမှတ်ရာ၏။ အောက်ပါမှာ သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုး တရားကို တစိတ်တပိုင်းမျှသာရှု လျက် အရှင်မောဂ္ဂလာန် ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်းကိုပြသော အနုပဒသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်သော ဋီကာစကားပေတည်း။

သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုး

ဧကဒေသမေဝါတိ သကအတ္တဘာဝေ သင်္ခါရေ အနဝသေသတော ပရိဂ္ဂဟေတုဉ္စ သမ္မသိတုဉ္စ အသက္ကောန္တော အတ္တနော အဘိနီဟာရသမုဒါဂတဉာဏဗလာနရူပံ ဧကဒေသမေဝ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သမ္မသန္တော။ ပ။ တသ္မာ သသန္တာနဂတေ သဗ္ဗဓမ္မေ၊ ပရသန္တာနဂတေ စ တေသံ သန္တာနဝိဘာဂံ အကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝ သာမညတော သမ္မသတိ။ အယံ **သာဝကနံ သမ္မသနစာရော**။ (မ ဋီ ၃-၂၇၄)

ဧကဒေသမေဝါတိ၊ ဟူသည်ကား။ သကအတ္တဘာဝေ၊ မိမိ၏အတ္တဘော၌။ သင်္ခါရေ၊ သင်္ခါရတို့ကို။ အနဝသေသတော ပရိဂ္ဂဟေတု၊ အကြွင်းမဲ့အားဖြင့် သိမ်းဆည်းခြင်းငှါ။ အသက္ကောန္တော၊ မစွမ်းနိုင်သော အရှင်မောဂ္ဂလာန်သည်။ အတ္တနော အဘိနီဟာရသမုဒါဂတဉာဏဗလာနရူပံ၊ မိမိပါရမီကြောင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်စွမ်းအားလျော်စွာ။ ဧကဒေသမေဝ၊ တစိတ်မျှကိုသာ လျှင်။ ပရိဂ္ဂဟေတွာ၊ သိမ်းဆည်း၍။ သမ္မသန္တော၊ သုံးသပ်လျက်။ ပ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သသန္တာနဂတေ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော။ သဗ္ဗဓမ္မေ၊ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို။ သမ္မသတိ၊ သုံးသပ်၏။ ပရသန္တာနဂတေ စ၊ သူတပါးသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားတို့ကိုကား။ တေသံ၊ ထိုသူတပါးတို့၏။ သန္တာနဝိဘာဂံ၊ သန္တာန်ဖြင့် ခွဲခြားခြင်းကို။ အကတွာ၊ မပြုမူ၍။ ဗဟိဒ္ဓါဘာဝသာမညတော၊ ဗဟိဒ္ဓိအဖြစ် တူသောအားဖြင့်။ သမ္မသတိ၊ တပေါင်းတည်း သုံးသပ်၏။ အယံ၊ ဤသို့သော အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓိ တရားသည်။ သာဝကနံ၊ သာဝကတို့၏။ သမ္မသနစာရော၊ သုံးသပ်မှု၏ ကျက်စားရာတည်း။

သို့ဖြစ်၍၊ ဗဟိဒ္ဓိတရားတို့ကို ရှာကြံ၍ဖြစ်စေ၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ဖြစ်စေ၊ မရှုအပ်ကုန်ပြီ။ ဗဟိဒ္ဓိ အဆင်း အသံ စသည်ကို တမင်ရှာကြံ၍ ရှုမှတ်သောသူအား စိတ်ပျံ့လွင့်မှု များ၏။ ထိုပျံ့လွင့်မှုတို့ကို မမှတ်နိုင်သောကြောင့်၊ သမာဓိ ပညာ တို့သည် လျင်စွာ မရင့်ကျက်ကုန်။ ထို့ကြောင့် ၁၅-ရက်၊ တလစသည် ကြာသော်လဲ ဘာမျှမထူးခြားဘဲ ရှိတတ်၏။ သုတ အားလျော်စွာ စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ ရှုသောသူအားလဲ ပစ္စက္ခဉာဏ် မဖြစ်သောကြောင့်၊ သမာဓိပညာ တို့သည် မရင့်နိုင်ကုန်သည် သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ဗဟိဒ္ဓိတရားကို ဒွါရ ၆-ပါး၌ အလိုလို ထင်ပေါ်လာသော် သာလျှင် ရှုမှတ်အပ်၏။ အခါခပ်သိမ်း

အဇ္ဈတ္တတရားကိုသာလျှင် ရှုမှတ်နိုင်ရန် ကြိုးစားအပ်၏။ ထို အဇ္ဈတ္တကို ရှုရုံမျှဖြင့် နာမ်ရုပ်အလုံးစုံ၌ ရှုခြင်းကိစ္စပြီးကြောင်းကို အောက်ပါ မဟာဋီကာဖြင့်လဲ သိအပ်၏။

အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဟိ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ဟောတု ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ အဇ္ဈတ္တသိဒ္ဓိယံ ပန လက္ခဏတော သဗ္ဗမ္ဘိ နာမရူပံ အနဝသေသတော ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၃၆၈)

ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဟောတု၊ မိမိသန္တာန်၌ မူလည်းဖြစ်စေ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ အပြင်ပသူတပါးသန္တာန်၌ မူလည်းဖြစ်စေ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ အပြင်ပသူတပါးသန္တာန်၌ မူလည်းဖြစ်စေ။ ပန၊ လိုရင်း အထူးကား။ အဇ္ဈတ္တသိဒ္ဓိယံ၊ မိမိသန္တာန်၌ရှုမှု ပြီးစီးလတ်သော်။ လက္ခဏတော၊ သဘာဝ လက္ခဏာ၊ သာမည လက္ခဏာအား ဖြင့်။ သဗ္ဗမ္ဘိ နာမရူပံ၊ နာမ်ရုပ်အလုံးစုံကိုလည်း။ အနဝသေသတော ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ၊ အကြွင်းမဲ့ သိမ်းဆည်းအပ်ပြီး၊ ရှုမှတ်အပ် ပြီးသည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာ ရှုခါစတွင် အဇ္ဈတ္တ၌ ရှုသည်ဖြစ်စေ၊ ဗဟိဒ္ဓိ၌ ရှုသည်ဖြစ်စေ၊ အဇ္ဈတ္တ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း မလစ်လပ်အောင် မှတ်နိုင်လျှင်၊ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံကို လက္ခဏာအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ သိမ်းဆည်းပြီးသည်သာမည်၏။ အကြွင်းမဲ့ ရှုမှတ်ပြီးသည်သာ မည်၏ဟူလို။

ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ရှုမှတ်အပ်ကြောင်း

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့တွင် အဘယ်ကို ရှုမှတ်အပ်ပါသနည်းဟူမူ - အဒ္ဓါ၊ သန္တတိ၊ ခဏ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ် သော တရားတို့ကိုသာလျှင် ပစ္စုပ္ပန်တရားဖြင့် ရှုမှတ်အပ်ကုန်၏။ ပစ္စုပ္ပန်တရားရင့်သောအခါ၌ အတိတ်၊ အနာဂတ် တရားတို့ကို လဲ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်လျက် ရှုသော အနုမာနဉာဏ်သည် အလိုလိုပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ်၊ အနာဂတ်တရားတို့ကို ကြောင့်ကြစိုက်၍ မရှုအပ်ကုန်ပြီ။ အကြောင်းမူကား - ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်အားဖြင့် မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်ချေ။ စဉ်းစားကြည့်ပါလော့။ လွန်ခဲ့သော ဘဝများက ရုပ်နာမ်ကို ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း အမှန်သိနိုင်ပါမည်လော? မဲသော အဆင်းရှိခဲ့သည်၊ ဖြူသော အဆင်းရှိခဲ့သည်၊ စက္ခုပသာဒ သောတပသာဒတို့နှင့် ပြည့်စုံခဲ့ သည်၊ မပြည့်စုံခဲ့သည်၊ ဣတ္ထိဘာဝနှင့် ပြည့်စုံခဲ့သည်၊ ပုဗ္ဗာဝနှင့် ပြည့်စုံခဲ့သည်-ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရုပ်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပါမည်လော? မည်သို့သော စိတ် စေတသိက်များ ဖြစ်ခဲ့သည်၊ မည်သည့် မည်သည့်စိတ်နောင်၊မည်သည့် မည်သည့်စိတ်များ ဖြစ်ခဲ့သည်-ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော နာမ်တို့ကိုလဲ အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပါမည်လော?။ လွန်ခဲ့သော ဘဝများမှာ ဝေးလွန်းပါသေး၏။ ယခုဘဝတွင် စဉ်းစားကြည့်ပါဦး။ လွန်ခဲ့ပြီးသော နှစ်၊ လ၊ ရက်များအတွင်းက ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ယခုဆင်ခြင်ကြည့်လျှင်၊ ဖြစ်ဘူးသည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ သိနိုင်ပါမည်လော? လွန်ခဲ့ပြီးသော နာရီပိုင်းအတွင်း၊ ၁၀-မိနစ်၊ ၄၀-မိနစ်၊ အတွင်းက ရုပ်နာမ်များကိုပင် အလုံးစုံစေ့ငှအောင် သဘာဝလက္ခဏာ စသည်အားဖြင့် မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်သည်သာတည်း။ ဤသို့ မသိနိုင်သည်ကို ယခု မယုံကြည်နိုင်သေးသော်လဲ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မပြတ်မစဲ မှတ်၍ တကယ်အားထုတ်ကြည့်သောအခါ၌ ဟုတ်မှန်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ဝန်ခံနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ထို့ပြင်-အနာဂတ်တရားကိုကား အလျှင်းပင် မသိနိုင်ချေ။ ညာဘက်ခြေ ကြွလှမ်းစဉ်၌ “ဗယ်ဘက်ခြေ ကြွလှမ်းသော အခါ၊ ဘယ်လို ရုပ်နာမ်ဖြစ်လိမ့်မည်”ဟု အတပ်မသိနိုင်ချေ။ ကုသိုလ်ဖြစ်မည်ဟု ထင်သော်လဲ ထိုအခိုက်တွင် အကုသိုလ်လဲ ဖြစ်တတ်ချေ၏။ ဝမ်းမြောက်မှု ဖြစ်မည်ဟု ထင်သော်လဲ နှလုံးမသာမူ စသည်လဲ ဖြစ်တတ်ချေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ အနာဂတ်ကို အလျှင်းပင် မသိနိုင်ဟု ဆိုပေသည်။ မသိနိုင်သောကြောင့် ပင်လျှင် လက်နက် ထိမှန်ခြင်း၊ အိမ် တိုက်စသည်ဖြင့် ဖိမိခြင်း၊ အမြင့်မှ လိမ့်ကျခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း၊ ရေနစ်ခြင်း၊ မြွေ ကင်း ကိုက်ခြင်း၊ ဆူးငြောင့် ခလုတ်နှင့် ထိခိုက်ခြင်း စသည်တို့နှင့် ရုတ်တရက် တွေ့ကြုံရသော သူတို့သည် ဒုက္ခ ရောက်တော့မည့် ဆဲဆဲအထိ ကောင်းစား ချမ်းသာမည်ကိုသာ စိတ်ကူးထဲ၌ မြင်မက်လျက် ရှိလေကုန်၏။ အချို့မှာ သေခါနီးအထိ “ကြာရှည်စွာ အသက်ရှင်လျက် ချမ်းသာနေဦးမည်”ဟု မြော်လင့်လျက် ရှိကုန်၏။ အကယ်၍ အနာဂတ်ကို အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ကြလျှင်အံ့၊ ဗေဒင်ဆရာနှင့် နတ်ကတော်တို့သည် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ သို့သော်လဲ အနာဂတ်တရားသည် ထင်မြင် မှန်းဆသည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ ဖြစ်သည်လည်း ရှိပေသေး၏။ ထို မှန်ကန်ခြင်းသည်လည်း စုံ၊ မ ဖော်ရာ၌ကဲ့သို့ အဆင်သင့်၍ မှန်ခြင်း သာတည်း။ အတပ်သိ၍ မှန်ခြင်းကား မဟုတ်ပေ။

ပစ္စုပ္ပန်တရားသည်ကား မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ဆဲသော်လဲ ဖြစ်၏။ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထက်ဆဲသော်လဲ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ သတိ၊ ပညာဖြင့်ရှုမှတ်ပါလျှင်၊ လွန်ကဲထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တစ်ခုခုကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ဖြင့် မှန်ကန်စွာ မျက်မှောက် သိနိုင်သည်သာတည်း။

ဥပမာ-လျှပ်စီးလက်ဆဲ၌ သေချာစွာ ကြည့်ရှုမိပါလျှင် ၎င်းလျှပ်စီးကို လက်ရာ ဌာန ပုံသဏ္ဍာန် နှင့်တကွ မှန်ကန်စွာ သိနိုင်၏။ ထိုသို့မဟုတ်ပါဘဲ လျှပ်စီးပျက်ပြီးသည့်နောက်မှ ကြည့်ရှုလျှင်ကား လက်ရာဌာနကိုပင် မသိနိုင်ပြီ။ လျှပ်စီးလက်ပုံကို မသိနိုင်သည်မှာ ဆိုဘွယ်မရှိပြီ။ ထို့အတူပင်၊ လျှပ်စီးမလက်မီက ကြိုတင်၍၊ မည်သည့်နေရာက မည်သို့လက်လိမ့်မည်ဟု မှန်းဆလျှင်လဲ မှန်းဆတိုင်း မမှန်နိုင်ချေ။ ဤဥပမာအတိုင်းပင်၊ အတိတ် အနာဂတ်ကို မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်။ ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ မှန်ကန်စွာ မျက်မှောက်သိနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ အတိတ်၊ အနာဂတ်တရားတို့ကို ကြောင့်ကြစိုက်၍ မရှုအပ်ကုန်ပြီ။ ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာလျှင် ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်အပ်ပေသည်။

ထို့ပြင် အကြောင်းတပါးကား-မရှုမိသော ပစ္စုပ္ပန်တရား၌ **အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတ၊ အာရမ္မဏာနုဿယ**ဟု ခေါ်သော ကိလေသာတို့သည် ကိန်းကုန်၏။ ရှုမှတ်မိသော တရား၌ကား မကိန်းကုန်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာသည် တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် ထိုကိလေသာတို့ကိုလဲ ပယ်နိုင်၏။ ၎င်းကိလေသာတို့မှ ဆက်၍ဖြစ်လတ်သော ကံနှင့်၊ ဝိပါကံ ခန္ဓာတို့ကိုလဲ ပယ်နိုင်၏။ ဤကိလေသာ ကိန်းပုံနှင့်၊ ၎င်းကိုပယ်ပုံသည် **အခဏ်း** (၇) အနိစ္စာနုဿနာ၌ ထင်ရှားလတ်၍ ဖြစ်စိုက်က မရှုမိသော အတိတ်တရားတို့၌ကား ထို **အာရမ္မဏာနုဿယ**သည် ကိန်းခွဲလေပြီ။ ထိုအတိတ်တရားကို စွဲ၍ ဖြစ်သော **ဃနပညတ်**သည် ဓာတ်ပုံရိုက်ကူး ထားသကဲ့သို့ ထိုကာလမှစ၍ စိတ်သန္တာန်၌ ထင်ရှားလျက်ရှိလေပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ မြင်ဘူး၊ ကြားဘူး၊ နံဘူး၊ စားဘူး၊ တွေ့ထိဘူး၊ ကြံသိဘူးသော ထိုအတိတ် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပြန်၍ စဉ်းစားမိတိုင်း ဃနပညတ် ထင်ရှားလျက် နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းမှုသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ရုပ်နာမ်မျှဘဲ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တမျှဘဲဟု အဖန်ဖန်ပြန်၍ ဆင်ခြင်သော်လဲ မူလကပင် ဓာတ်ပုံရိုက်ကူးထားသကဲ့သို့ စိတ်ထဲ၌ စွဲလျက်ရှိသော ထိုဃနပညတ် အစိုင်အခဲကြီးကို လုံးဝ ပျက်ပြားအောင် မတတ်နိုင်တော့ပြီ။ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကိုလဲ ပြန်၍ မနုတ်ပယ်နိုင်တော့ပြီ။

ဥပမာ-အချို့လူမျိုးတို့၌ မိဘ၊ ဆရာတို့က ကလေး သူငယ်များကို ရဲရင့်ရန် သင်ကြားလေ့ရှိကြ၏။ တစ္ဆေသူရဲများကို ကြည့်ရှုဘွယ် အထူးအဆန်းအဖြစ်ဖြင့် ပြောကြားထားကြ၏။ တစ္ဆေ၊ သူရဲများ မရှိဟူ၍လဲ အချို့က သင်ကြားထားကြသေး၏။ ထိုလူမျိုးတို့၌ ကလေးသူငယ်များသည် ငယ်စဉ်မှစ၍ ကြောက်ရမုန်းပင် မသိကြပြီ။ ကြီးသောအခါ၌ တစ္ဆေ သူရဲများကို တွေ့မြင်ရသော်လဲ မကြောက်လန့်ကြပြီ။ “အထူးအဆန်းကို တွေ့မြင်ရသည်” ဟူ၍သာ အောက်မေ့ကြ၏။ ဤဥပမာ အတူပင်၊ ဖြစ်စိုက်ကပင် ရှုမှတ်မိ၍ ဃနပညတ် မထင်သောကြောင့် မစွဲလမ်းအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ ပြန်လည်၍ စဉ်းစားကြည့်သော်လဲ ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်သည်ကို သိအပ်၏။ မြန်မာလူမျိုးတို့၌ကား အချို့မိဘ၊ ဆရာတို့သည် ကလေးသူငယ်များကို တစ္ဆေသူရဲများဖြင့်ချောက်လှန့်ထားလေ့ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့်၊ သူငယ်တို့သည် ငယ်စဉ်မှစ၍ တစ္ဆေသူရဲများကို ကြောက်စရာကောင်းသည်ဟု စွဲလမ်းလျက်ရှိကြ၏။ မတွေ့ဘူးသော်လဲ အလိုလိုပင် ကြောက်တတ်လျက် ရှိကြ၏။ လိမ္မာသော ဆရာများက ကြောက်စရာ မကောင်းဘူးဟု ပြောပြသော်လဲ အကြောက်မပြေဘဲ ရှိတတ်၏။ “ကြောက်စရာမကောင်းဘူး”ဟု အဖန်ဖန်ကိုယ်တိုင် ဆင်ခြင်ပါသော်လဲ ကြောက်စိတ်ကို လုံးဝမပြေပျောက်စေနိုင်ကြပြီ။ ဤဥပမာအတူပင် ဖြစ်စိုက်ကမရှုမိ၍ ဃနပညတ် ထင်လျက် စွဲလမ်းပြီးသော အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို ပြန်၍ဆင်ခြင်မှုဖြင့် ထိုဃနပညတ်ထင်မှု၊ စွဲလမ်းမှုတို့ကို လုံးဝကင်းပျောက်စေရန် မတတ်နိုင်ဟု မှတ်အပ်၏။ သို့ဖြစ်၍ အတိတ်တရားကို ဆင်ခြင်၍ ရှုခြင်းသည် သဘောမှန်အတိုင်း မသိနိုင်ရုံမျှသာ မဟုတ်သေး၊ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးလဲ မရှိသည်သာတည်း။

အနာဂတ်တရားသည် ယခုမဖြစ်သေးချေ။ ထိုတရားကို မဖြစ်စိုက် ကြိုတင်၍ ရှုဆင်ခြင်ထားသော်လဲ နောင်ဖြစ်ပေါ်သောအခါ၌ မရှုနိုင်ပါလျှင် ဃနပညတ်ထင်လျက် နိစ္စ သုခ အတ္တဟု စွဲလမ်းသော ကိလေသာ ဖြစ်ဦးမည်သာတည်း။ ကြိုတင်၍ ရှုထားသည့်အတွက် ကိလေသာမကိန်းဘဲနေမည် မဟုတ်ချေ။ သို့ဖြစ်၍၊ အနာဂတ် တရားကို ဆင်ခြင်၍ ရှုခြင်းသည်လည်း သဘောမှန်အတိုင်း မသိရုံမျှသာမဟုတ်သေး၊ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ခြင်းဟူသောအကျိုးလဲ မရှိသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်လဲ အတိတ်၊ အနာဂတ်တရားတို့ကို ကြောင့်ကြစိုက်၍ မရှုရပေသည်။ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ရင့်သောအခါ၌ ပစ္စုပ္ပန်တရားနှင့် နှိုင်းဆ၍ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်သာ ရှုရပေသည်။

ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ရှုမှတ်ခြင်းသည်ကား ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပင် တကယ်ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောမှန်ကိုလဲ သိ၏။ ကိလေသာတို့ကိုလဲ ပယ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ **ပစ္စုပ္ပန် တရားကိုသာလျှင်** ကြောင့်ကြစိုက်၍ ရှုမှတ်အပ်ပေသည်။ ဤသည်ကား ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ရှုမှတ်သင့်ရာ၌ အသင့်ယုတ္တိပေတည်း။ ဤအရာ၌ ယုံမှားမရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်သော **ဓမ္မဝဝတ္ထာနဉာဏ်** မြဲမြံစွာ ဖြစ်စေခြင်းငှါ သာဓက အာဂုံ ပါဠိတို့ကိုလဲ ထုတ်ပြဦးအံ့။

- (၁) အတိတ် နာန္တာဂမေယျ၊ နပ္ပဋိကဓိ အနာဂတ်။
ယဒတိတ် ပဟိနံ တံ၊ အ-ပုတ္တဉ္စ အနာဂတ်။
- (၂) ပစ္စုပ္ပန်ဉ္စ ယံ ဓမ္မံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပဿတိ။
အ-သံဟိရံ အ-သံကုပ္ပံ၊ တံ ဝိဒ္ဓါ အနုဗြူဟယေ။

(၃) အဇ္ဈေဝ ကိစ္စ'မာတပုံ၊ ကော ဇညာ မရဏံ သုဝေ။
န ဟိနော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာသေနေန မစ္စုနာ။

(၄) ဧဝံ ဝိဟာရိ အာတာပိ၊ အဟောရတ္တ မတန္နိတံ။
တံ ဝေ ဘဒ္ဒေကရတ္တာတိ၊ သန္တော အာစိက္ခတေ မုနိ။
(ဥပရိပဏံ၊ ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ် ၂၂၆)

(၁) အတိတံ၊ အတိတ်ဖြစ်သော။ ယံ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ အကြင်ခန္ဓာ ငါးပါးအပေါင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တံ၊ ထိုခန္ဓာ ငါးပါးသည်။ ပဟိနံ၊ ပျောက်ခဲ့၊ ချုပ်ခဲ့လေပြီ။ (နိရုဒ္ဓ အတ္ထင်္ဂိတံ-အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ။တသ္မာ၊ ထိုသို့ပျောက်ခဲ့ပြီး၊ ချုပ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်။ အတိတံ၊ အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးကို။ န အနုအာဂမေယျ၊ တဖန်ပြန်၍ မလာစေရာ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ပြန်၍ စဉ်းစားမနေရာ။ အနာဂတဉ္စ၊ အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးသည်လည်း။ အပ္ပတ္တိ၊ မရောက်လာသေး၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေး။ (အ-ဇာတံ အ-နိဗ္ဗတ္တံ-အဖွင့်) တသ္မာ၊ ထိုသို့ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသောကြောင့်။ အနာဂတံ၊ အနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါးကို။ နပ္ပဋိကဓိတဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမြော်လင့် မတောင့်တရာ။

(၂) ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ ဓမ္မဉ္စ၊ ခန္ဓာငါးပါးတရားကိုလဲ။ တတ္ထ တတ္ထ၊ ထိုထိုဖြစ်ဆဲ ခဏဉ်သာလျှင်။ ယံ ဝိပဿတိ၊ ၇-ပါးသော အနုပဿနာတို့ဖြင့် အကြင်ရှုမှတ်၏။ အ-သံဟိရံ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ မဆွဲငင် အပ်သော။ ဝါ၊ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ မဆွဲငင်နိုင်အောင်။ အ-သံကုပ္ပံ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိကြောင့် မပျက်စီးသော။ ဝါ၊ မပျက်စီးအောင်။ တံ ဝိပဿနံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့ ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်သော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်ကို။ ဝိဒ္ဓါ၊ ပညာရှိသည်။ အနုဗြူဟယေ၊ ပွားစေရာ၏။

(ရှေးမူ နေတ္ထိ စာအုပ်တို့၌ ယံ ဓမ္မံ-ဟု ရှိ၏။ ဥပရိပဏံ စာအုပ်တို့၌ကား ယော ဓမ္မံဟု ရှိ၏။ ထိုအလိုအားဖြင့် အကြင်ပညာရှိသည် ရှု၏။ ထိုပညာရှိသည် ပွားစေရာ၏ဟု အနက်ပြန်ရာ၏။ တံ-ပုဒ်ကို ထောက်လျှင် ယံပုဒ်သည် သာ၍ အနက်ဖြောင့်၏။)

(၃) အဇ္ဈေဝ-ဂါထာ၏ အနက်ကို အခဏ်း (၁) သတိပေးစကား၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ ပြန်၍ ဖတ်ကြည့်ပါ။

(၄) အဟောရတ္တံ၊ နေ့ညဉ့်မပြတ်။ အ-တန္နိတံ၊ မပျင်းရိသည်ဖြစ်၍။ အာတာပိ၊ ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်ခြောက် သွေစေတတ်သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍။ ဧဝံဝိဟာရိ၊ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ရှုမှတ်လျက် နေလေ့ရှိသော။ တံ၊ ထိုသို့သော ပညာရှိကို။ ဝေ၊ စင်စစ်။ ဘဒ္ဒေကရတ္တာတိ၊ ကောင်းသော နေ့ညဉ့် အချိန်အခါရှိသော သူဟူ၍။ သန္တော၊ ကိလေသာမီး ငြိမ်းအေးတော်မူပြီးသော။ မုနိ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာစိက္ခတေ၊ ဟောကြားတော်မူ၏။

ဤသုတ်ကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ၌၊ ဧဝံပေါ အဟောသိ အတိတမဒ္ဓါနန္တိ တတ္ထ နန္တိ သမန္နာနေတိစသည်ဖြင့်၊ အတိတ် သို့ အစဉ်လိုက်ပုံကို ဇာတော်မူ၏။ အဋ္ဌကထာ၌လဲ “ကာဠောပိ သမာနော ဣန္ဒြိယ မဏိဝဏ္ဏော အဟောသိန္တိ ဧဝံ မနုဉ္ဇ ဝသေနဝ = အသားနက်သော သူကလဲ မြေညိုရောင် အဆင်းရှိခဲ့ပြီ’ဟု ဤသို့ နှစ်သက်ဖွယ်ရုပ်၏ အလိုအားဖြင့်သာလျှင် အောက်မေ့၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြ၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ် သာမန်ကိုယူမှ ပြည့်စုံမည်၊ အဒ္ဓါ အတိတ်ကိုသာယူလျှင် ရှေးဘဝများကို အောက်မေ့ဆင်ခြင်နိုင်သော အဘိညာဉ်ရသူတို့နှင့်သာ ဆိုင်လေရာ၏။ သို့သော်ဤသုတ်သည်ကား အဘိညာဉ်မရသော သူတို့ကိုလဲရည်၍ ဟောအပ်သော သုတ်ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်အလုံးစုံတို့အား များစွာဖြစ်လေ့ရှိ သည့်အတိုင်း အတိတ်အနာဂတ်သို့ လိုက်ပုံကို ပြပေအံ့။

အတိတ်အဟောင်းကို မပြန်လင့်။ ။လွန်ခဲ့ပြီးသော ကာလက ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ်၊ မြင်ရသော မျက်နှာ၊ လက်၊ ခြေ စသော အဆင်းရုပ်၊ မြင်သောသဘော၊ ဤသို့အစရှိသော ခန္ဓာငါးပါး တရားတို့သည် ချုပ်ပျောက်လေကုန်ပြီ။ ယခုမရှိကြပြီ။ ထို့ကြောင့် ပျောက်ကွယ်ပြီးသော ထိုတရားတို့ကို တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းလျက် ကြံစည်အောက်မေ့၍ မနေအပ်။ **တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းပုံကား-**ငါ့မျက်စိ ကြည်လင်ခဲ့သည်၊ ငါ့မျက်စိ ကောင်းသည်၊ အလွန်သေးသေး မှုန်မှုန်ကလေးများကိုလဲ မြင်နိုင်သည်။ မျက်နှာက လှပခဲ့သည်၊ မျက်လုံး၊ မျက်ခုံး၊ လက်၊ ခြေများက လှပခဲ့သည်။ အသားအရေက ဖြူစင်သန့်ရှင်းသည်။ လှပသော အဝတ်အထည် အသုံးအဆောင်များနှင့် ပြည့်စုံခဲ့သည်။ ဟိုတုန်းက ဘယ်သူ့ကိုမြင်ခဲ့သည်၊ သူ့ကိုမြင်ခဲ့ရတာ သိပ်ကောင်းတာ ဘဲ-ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေးကမြင်ဘူးသည်ကို စွဲ၍ သာယာဝမ်းမြောက်လျက် ကြံစည်အောက်မေ့၏။ **ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းပုံကား-** ငါကောင်၊ သတ္တဝါကောင်ကမြင်သည်၊ ငါကောင်၊ သတ္တဝါကောင်ကို မြင်ရသည်ဟု ထင်မြင်လျက်၊ မြင်စဉ်ကာလမှ ယခု ထက်တိုင် အမြဲတည်ရှိသော အနေအားဖြင့်၎င်း၊ သေလျှင် ဘဝတပါးသို့ ပြောင်းသွားမည့် သတ္တဝါကောင် အနေအားဖြင့်၎င်း၊ သေလျှင် ပျောက်ပျက်သွားမည့် သတ္တဝါကောင် အနေအားဖြင့်၎င်း ကြံစည်အောက်မေ့၏။ ဤသို့ ရှေးက မြင်ဘူးသည်ကိုစွဲ၍ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့် ကြံစည်အောက်မေ့၍ မနေအပ်။ ထို့အတူပင် ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ တွေ့ထိမှု ကြံသိမှုတို့နှင့် စပ်၍လဲ ရှေးက

ထင်ရှားသိခဲ့ဘူးသော အာရုံဝတ္ထုများကို ကြံစည်အောက်မေ့၍ မနေအပ်။ အထူးကား-ကြံသိမှုအရာ၌ ရှေးကရှုမှတ်၍ ကောင်းခဲ့သည်၊ မကောင်းခဲ့သည်ကိုလဲ ပြန်လည်စဉ်းစား၍ မနေအပ်။

အနာဂတ်အသစ်ကို မမြော်လင့်။ ။နောင်အခါမှ ဖြစ်ပေါ်မည့် တရားတို့သည်လည်း ယခုမဖြစ်ပေါ်ကြသေး၊ ယခုမရှိကြသေး။ ၎င်းတို့ကို မြော်လင့်တောင့်တခြင်းသည် “ထိပေါက်လျှင်၊ ဘယ်လိုနေထိုင်သုံးစွဲမည်” ဟု ကြံလျက် အချိန်ဖြုန်းနေသည်နှင့်သာတူပေသည်။ ထို့ကြောင့် ငါ့မျက်စိ ကြည့်လင်၍သာနေပါစေ၊ မျက်စိမမှန် မမဲ့မပျက်ပါစေလင့်၊ အသားအရေ အဆင်း ပျို့နုလှပလျက်သာ ရှိပါစေ၊ လှပတာကိုသာ မြင်ရပါစေ၊ လှပတဲ့ အသုံးအဆောင် အပေါင်းအဖော်တွေကို ရပါစေ၊ သည်မြင်မှု ဟာမပျက်ဘဲနေပါစေ-ဤသို့ စသည်ဖြင့် မြင်ရမည့် အရေးနှင့်စပ်၍ မြော်လင့်တောင့်တလျက် မနေအပ်။ ကြားရမည့်အရေး စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ အထူးကား-ကြံသိရမည့်အရေးနှင့်စပ်၍ ရှုမှတ်ကောင်းရန်၊ အာရုံအထူး ထင်လာရန်၊ ဉာဏ်အထူးများ ဖြစ်ပေါ်လာရန်လဲ မြော်လင့်တောင့်တ၍ မနေအပ်။

ဖြစ်တိုင်းကိုသာ မလွတ်အောင်မှတ်။ ။မြင်စဉ်ဖြစ်စေ၊ ကြားစဉ်၊ နံစဉ်၊ စားစဉ်၊ တွေ့ထိစဉ်၊ သွားစဉ်၊ ရပ်စဉ်၊ ထိုင်စဉ်၊ အိပ်စဉ်၊ ကွေးစဉ်၊ ဆန့်စဉ်၊ ကြံသိစဉ် ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ရုပ်နာမ်၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သိမြင်အောင် ရှုမှတ်ရမည်။ အကယ်၍ မရှုမှတ်မိပါက ထိုတရားတို့ကိုပင် “မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ ကောင်းသည်၊ လှပတင့်တယ်သည်၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော အကောင်အထည် ဟုတ်သည်ဟု ထင်မြင်လျက် သာယာ တပ်မက်သော တဏှာဖြစ်လိမ့်မည်။ အထင်အမြင်မှားသော ဒိဋ္ဌိဖြစ်လိမ့်မည်။ ထိုအခါ၌ စိတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုအတိုင်း ကာမဝိတက်စသည်ကိုသာ ကြံလျက်ဖြစ်လိမ့်မည်။ ဖြစ်ပုံကား-မြင်စဉ်၌ မမှတ်နိုင်လျှင် “ဘယ်သူ့ကို မြင်လိုက်သည်၊ မိန်းမကို မြင်လိုက်သည်၊ ယောက်ျားကို မြင်လိုက်သည်၊ သူကဘယ်သူ၏ သားသမီးဘဲ၊ ဘယ်သူ၏ အမိအဘဘဲ၊ ဘယ်ကိစ္စအတွက် လာတာဘဲ၊ သူ့စိတ်သဘောက ဘယ်လိုလဲ၊ ပြောဆိုပုံက ဘယ်လိုဘဲ” - ဤသို့စသည်ဖြင့် ကြံစည် စိတ်ကူးတတ်၏။ ဤမျှသာမကသေး - ချစ်ခင်နှစ်သက်ဖွယ်ကို မြင်မိပါလျှင် “သူ့ရုပ်ရည်က သန့်ပြန့်ပါပေသည်၊ ပြောဆိုပုံက ယဉ်ကျေးပါပေသည်၊ သွားလာပုံက နူးညံ့ပါပေသည်၊ သူနှင့် စကားပြောရလျှင် ကောင်းမှာဘဲ၊ ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေ ဖြစ်ရလျှင် ကောင်းမှာဘဲ” ဤသို့စသည်ဖြင့် ကာမဝိတက်ဖြစ်၍ မဆုံးနိုင်အောင်လဲရှိတယ်။ ရွံမုန်းဘွယ်ကိုမြင်မိပါလျှင် “သူ့ပုံပန်းကိုက အလွန်ဆိုးသည်၊ စိတ်သဘောအမူအကျင့်က ဘယ်လိုဘဲ၊ ငါ့အကျိုးမဲ့ကို သူလုပ်နေတာဘဲ၊ သူတော့ သေမှကောင်းမှာပါဘဲ၊ ဘယ်လိုလုပ်ပြီး သတ်ရပါမည်လဲ” (ဗျာပါဒ) “သူတော့ ဒုက္ခနှင့်တွေ့မှ အေးမှာပါဘဲ၊ ဘယ်လိုဒုက္ခနှင့်တွေ့ပါစေ၊ ဘယ်လိုလုပ်ပြီး နှိပ်စက်ရပါမည်လဲ” (ဝိဟိံသာ) ဤသို့စသည်ဖြင့် ဗျာပါဒဝိတက်၊ ဝိဟိံသာ ဝိတက်ဖြစ်၍ မဆုံးနိုင်အောင်လဲ ရှိတတ်၏။

ထိုသို့သော စိတ်သည် **သံဟီရ**=တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိဆွဲရာသို့ လိုက်ပါသွားသည်မည်၏။ **သံကုပ္ပ**=တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိကြောင့် ပျက်စီးသွားသည် မည်၏။ ကြားစဉ်ကာလစသည်၌ မရှုမှတ်နိုင်၍ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိဆွဲရာသို့ စိတ်လိုက်ပါ၊ ပျက်စီးသွားပုံကိုလဲ နည်းတူပင် ချဲ့၍သိပါလေ။

(ရူပ အတ္တတော သမနုပဿတိ-စသော ပါဠိတော်အဖွင့်နှင့် ဤဆိုခဲ့သော အဓိပ္ပါယ်ကို အညီအညွတ် နှီးနှောနိုင်ကြပါစေ။)

ရှုမှတ်နိုင်ပါမူကား မှတ်တိုင်းသော ဝိပဿနာစိတ်သည် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုအတိုင်း ကာမဝိတက် စသည်ကို မကြံစည်တော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာသည် **အသံဟီရ**၊ **အသံကုပ္ပ** မည်၏။ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို ရှုမှတ်လျက် ထိုသို့သော ဝိပဿနာကို ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာမည်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဆုံး၍ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်ဖိုလ် ဉာဏ်တိုင်အောင် မပြတ်ပွားစေရမည်ဟူလို။ ဤသုတ်မှ အရှင်မဟာကစ္ဆည်း မထေရ်ဝေသာနိသော အပိုဒ်ကိုထုတ်ပြ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၌ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကို ဆိုထားသည်မဟုတ်လော-ဟူငြားအံ့၊ မှန်ပေ၏။ သို့သော်လဲ သံဟီရ၊ သံကုပ္ပစိတ် ဖြစ်ရာ၌သာလျှင် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကြီး တခုလုံးနှင့် ဆိုင်ပေသည်။ ဝိပဿနာအရာ၌ကား အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကြီး တခုလုံးနှင့် မဆိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့်၊ ပဋိသန္ဓေ စုတိဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော တရားအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ ရှုအပ်သည်လဲ မဟုတ်၊ ရမ်းဆ၍ ရှုအပ်သည်လဲ မဟုတ်၊ မဖြစ်ပေါ်မီက မှန်းဆ၍ ရှုအပ်သည်လဲမဟုတ်၊ ဖြစ်ပြီးနောက် ကြာမြင့်မှ ပြန်လည်ဆင်ခြင်၍ ရှုအပ်သည်လဲမဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား-ထိုထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ရုပ်နာမ်ကို ထိုထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ခဏ၌သာလျှင် ရှုအပ်ပေသည်။ ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုပင် ထင်ရှားသိစေလို၍ ဥဒ္ဓေသပါဠိတော်၌ တတ္ထတတ္ထဟူသော **အာဓာရ ဝိဿန**ကို ထည့်သွင်း၍ ဟောတော်မူပေသည်။ အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံကို အောက်၌ကြည့်ပါ။

တတ္ထ တတ္ထာတိ-ပစ္စုပ္ပန်မို့ ခမ္မံ “ယတ္ထ ယတ္ထဝေ သော ဥပ္ပန္နော” တတ္ထ တတ္ထေဝ အနိစ္စာနုပဿနာဒီဟိ သတ္တဟိ အနုပဿနာဟိ ဝိပဿတိ။ (နေတ္ထိ၌ရှိသည့်အတိုင်း မူလရင်းပါဠိတည်း။ ဥပရိပဏ်၌ကား ယတ္ထ ယတ္ထေဝ ဥပ္ပန္နံ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ စ နံ-ဟူ၍၎င်း၊ ယော ဝိပဿတိဟူ၍၎င်း ပုဒ်နေထူး၏။)

တတ္ထ တတ္ထာတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဟူသည်ကား၊ ပစ္စုပ္ပန်မို့၊ ပစ္စုပ္ပန်ပင် ဖြစ်သော်လဲ။ ဓမ္မံ၊ ခန္ဓာငါးပါး တရားကို။ (ဝိပဿတိ၌စပ်) ယတ္ထ ယတ္ထေဝ၊ အကြင် အကြင်ခဏ၌သာလျှင်။ သော၊ ထိုပစ္စုပ္ပန် တရားသည်။ ဥပ္ပန္နော၊ ဖြစ်၏။ တတ္ထ တတ္ထ ဧဝ၊ ထိုထိုဖြစ်ဆဲခဏ၌သာလျှင်။ အနိစ္စာနုပဿနာဒီဟိ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ အစရှိကုန်သော။ သတ္တဟိ အနုပဿနာဟိ၊ ၇-ပါးသော အနုပဿနာတို့ဖြင့်။ ဝိပဿတိ၊ ရှု၏။

ဤအဋ္ဌကထာတွင် ဖွဲ့ပစ္စုပ္ပန်၌ သမ္ဘာဝနာ ဇောတက **ဝိသဒ္ဓါဖြင့်** “ပဋိသန္ဓေ စုတိတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ယခုဘဝ တရားဟူသမျှသည် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ချည်း ဟုတ်မှန်ပေ၏။ သို့သော်လဲ၊ ထိုတရားအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍လဲမရှုရ၊ တစ်စုံတစ်ခုကို ရမ်းဆ၍လဲမရှုရ၊ ဖြစ်ခိုက်တရားကိုသာ ရှုရသည်”ဟု ပြ၏။ တတ္ထ တတ္ထေဝ-၌ အဝဇာရဏ ဇောတက **ဧဝ သဒ္ဓါဖြင့်လဲ** “ထို ပစ္စုပ္ပန်တရားကို မဖြစ်မီကလဲ မရှုရ၊ ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် ကြာမြင့်မှလဲ မရှုရ၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ ခဏ၌သာလျှင် ရှုရသည်”ဟု ပြ၏။ အနုပဿနာ ၇-ပါး ဟူသည်မှာ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ နိဗ္ဗိဒါ၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ၊ တို့ပေတည်း။ ၎င်းတို့သည် **အခဏ်း (၇)**၌ ထင်ရှားကုန်လတံ့။

ဤသုတ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌သာလျှင် ရှုရမည်ဟုပြသောကြောင့် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဟု ဆိုသော်လဲ ဝိပဿနာ၏ အာရုံသည်ကား သန္တတိ၊ ခဏပစ္စုပ္ပန်မျိုးသာတည်း။ ပဋိသန္ဓေ စုတိဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကြီး တခုလုံးကား မဟုတ်ပေ။ ဤအရာ၌သာ မဟုတ်သေး၊ ဝိပဿနာကဲ့သို့ပင် သူတပါးစိတ်ကို ပစ္စုပ္ပန်အားဖြင့်သိသော စေတာ ပရိယအဘိညာအရာ၌လဲ “အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကို ဇောဝါရဖြင့်သာ ပိုင်းခြား၍ယူသင့်သည်” ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ဆို၏။ အောက်ပါအတိုင်း ပင်တည်း။

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ပန ဇေနဝါရေန ဒီပေတဗ္ဗန္တိ
သံယုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ၊ တံ သုဠု ဝုတ္တံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂-၆၃)

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ပန၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကိုကား။ ဇေနဝါရေန၊ ဇောဝါရဖြင့်။ ဝါ၊ တဝီထိဖြင့်။ ဒီပေတဗ္ဗန္တိ၊ ပြအပ်၏ဟူ၍။ သံယုတ္တဋ္ဌကထာယံ၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာ၌။ ဝုတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။ တံ၊ ထိုစကားသည်။ သုဠု ဝုတ္တံ၊ ကောင်းစွာဆိုအပ်သော စကားပါပေတည်း။

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ဇေနဝါရေန ဒီပေတဗ္ဗံ၊ န သကလေန
ပစ္စုပ္ပန်ဒ္ဓါနာတိ အဓိပ္ပါယော။ (မဟာဋီကာ ၂-၆၆)

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကို။ ဇေနဝါရေန၊ ဇောဝါရဖြင့်။ ဒီပေတဗ္ဗံ၊ ပြအပ်၏။ သကလေန ပစ္စုပ္ပန်ဒ္ဓါနာ၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ကြီး တခုလုံးဖြင့်။ န ဒီပေတဗ္ဗံ၊ ပြအပ်သည်မဟုတ်။ ဣတိ အဓိပ္ပါယော၊ ဤကား အဋ္ဌကထာ၏ အလိုတည်း။

ဤပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့် “သူတပါး၏စိတ်ကို ပိုင်းခြား၍ မျက်မှောက်သိသော စေတာပရိယ အဘိညာ အရာ၌၎င်း၊ ထိုထက်ပင် အထူးသန့်ရှင်းစွာ ပိုင်းခြား၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိသော ပစ္စုပ္ပန် ဝိပဿနာ အရာ၌၎င်း၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဟု ဆိုသော်လဲ တဘဝလုံးကို မယူရ၊ ဇောဝါရဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားကိုသာလျှင် ယူရသည်” ဟူသော ဤ အနက်သည်ထင်ရှား၏။ အနုမာန ဝိပဿနာအရာ၌ကား၊ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ကြီးတခုလုံးကိုလဲ ယူရသေး၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤဘဒ္ဒေက ရတ္တသုတ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် **“ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်တရားသည်သာ** ပစ္စုပ္ပန်ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သည်”ဟု ယုံကြည်စွာ မှတ်အပ်၏။

သတိပဋ္ဌာနသုတ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌လဲဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်တရားကိုသာ ရှုအပ်ကြောင်းကို တိုက်ရိုက်ပင် ဖော်ပြလျက် ရှိ၏။ ပြပုံကား-**ဂစ္ဆန္တောဝါဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ** ဤသို့အစရှိသော **ကာယာနုပဿနာပိုင်း၌**၊ “သွားဆဲသွားခိုက် ဖြစ်သောသူ သည် သွားသည်ဟုသိ၏” ဤသို့စသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလဖြင့်သာ ဟော၏။ “သွားပြီးသောသူ သိသည်၊ သွားပြီးပြီဟု သိသည်၊ သွားလတံ့သောသူ သိသည်၊ သွားလတံ့ဟု သိသည်” ဤသို့ စသည် **အတိတ်၊ အနာဂတ်ကာလတို့ဖြင့်ကား** မဟောချေ။

သုခံ ဝါ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိတိ ပဇာနာတိ-ဤသို့ အစရှိသော **ဝေဒနာနုပဿနာပိုင်း၌လဲ**၊ “သုခဝေဒနာကို ခံစားဆဲခံစားခိုက်ဖြစ်သော သူသည် ‘သုခဝေဒနာကို ခံစားသည်’ဟု သိ၏” ဤသို့စသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလဖြင့် သာဟော၏။ သုခဝေဒနာကို ခံစားပြီးသောသူ၊ ခံစားလတံ့သောသူ၊ “ခံစားပြီးပြီ၊ ခံစားလတံ့”ဟု သိသည်ဟူ၍ ဤသို့စသည် **အတိတ်၊ အနာဂတ်ကာလတို့ဖြင့်ကား** မဟောချေ။

သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ကာမတ္တန္တံ အတ္တိ မေ အဇ္ဈတ္တံ ကာမတ္တန္တောတိ ပဇာနာတိ ဤသို့ အစရှိသော **မဗ္ဗာနုပဿနာပိုင်း၌လဲ**။ “ရှိဆဲဖြစ်ဆဲသော အဇ္ဈတ္တကာမတ္တန္တံကို ငါ့အား အဇ္ဈတ္တကာမတ္တန္တံရှိဆဲ ဖြစ်ဆဲဟုသိ၏” ဤသို့စသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလဖြင့်သာ ဟော၏။ ရှိဘူး ဖြစ်ဘူးသော ကာမတ္တန္တံကို သိသည်။ ရှိလတ် ဖြစ်လတ်သော ကာမတ္တန္တံကို သိသည်။ ငါ့အား ကာမတ္တန္တံရှိခဲ့ဘူး ဖြစ်ခဲ့ဘူးပြီဟုသိသည်။ ရှိလတ်ဖြစ်လတ်ဟု သိသည်ဟူ၍-ဤသို့စသည် **အတိတ်, အနာဂတ်ကာလတို့ဖြင့်ကား** မဟောချေ။

သရက် ဝါ စိတ္တံ သရက်ံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ-ဤသို့အစရှိသော **စိတ္တာနုပဿနာပိုင်း၌ကား**။ ပါဠိတော် သက်သက်ဖြင့် မည်သည့်ကာလမျှ မထင်ရှားချေ။ သို့ဖြစ်၍,မထင်ရှားရာ၌ ထင်ရှားအောင်ဖွင့်ပြလေ့ရှိသော အဋ္ဌကထာဆရာတို့က အောက်ပါ အတိုင်း ဖွင့်ပြတော်မူကြ၏။ ထိုစကားဖြင့် ဤစိတ္တာနုပဿနာ၌လဲ ကြွင်းသော အနုပဿနာများ၌ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ဆဲစိတ်ကို သာသိရန် မြတ်စွာဘုရား အလိုတော်ရှိကြောင်း ထင်ရှားပေ၏။

ယသ္မိံ ယသ္မိံ ခဏေ ယံ ယံ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ၊ တံ တံ သလ္လက္ခေန္တော အတ္တနော ဝါ စိတ္တေ၊ ပရဿ ဝါ စိတ္တေ၊ ကာလေန ဝါ အတ္တနော ကာလေန ဝါ ပရဿ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၆၇)

ယသ္မိံ ယသ္မိံ ခဏေ၊ အကြင် အကြင် ခဏ၌။ ယံ ယံ စိတ္တံ၊ အကြင် အကြင်စိတ်သည်။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။ တသ္မိံ တသ္မိံ ခဏေ၊ ထိုထိုဖြစ်ဆဲခဏ၌။ (ရှေး၌ အနိယတ်ရှိလျှင်, နောက်၌ နိယတ် မကင်း ကောင်းသောကြောင့် ထည့်ရသည်)။ တံ တံ၊ ထိုထို ဖြစ်ဆဲ စိတ်ကို။ သလ္လက္ခေန္တော၊ မှတ်သောသူသည်။ အတ္တနော ဝါ စိတ္တေ၊ မိမိ၏စိတ်၌ ဖြစ်စေ။ ပရဿ ဝါ စိတ္တေ၊ သူတပါး၏ စိတ်၌ဖြစ်စေ။ ကာလေန ဝါ အတ္တနော, ကာလေန ဝါ ပရဿ စိတ္တေ၊ ရံခါ မိမိ၏စိတ်၌ ရံခါ သူတပါး၏ စိတ်၌ဖြစ်စေ။ စိတ္တာနုပဿီ၊ စိတ်ဟူလျက်။ ဝိဟရတိ၊ နေသည်မည်၏။

လိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ဆဲစိတ်ကို မှတ်လျှင်, စိတ်ဟူရူပနေသည်မည်၏။ စိတ္တာနုပဿနာကို ပွားနေသည်မည်၏ ဟုလို။ ဤအဋ္ဌကထာတွင် **သလ္လက္ခေန္တော-ပုဒ်၌ မှတ်သောသူဟု ပြန်ခြင်းသည် သဒ္ဓါနက်အဖြောင့် အတိုင်းပင်တည်း**။ ဆွဲ၍ပေးသော အနက်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့်၊ **ရှုသည်, မှတ်သည်, နှလုံးသွင်းသည်**ဟူသော ဤသို့သော စကားတို့ကို “ရည်ရွယ်ချက်အားလျော်စွာ, **အဓိပ္ပါယ်တူသော စကားချည်း**” ဟူ၍ မှတ်ပါလေ။

အချို့က စိတ္တာနုပဿနာ ရှုနည်းကိုပြသော အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားကို သတိမမူ မိကြသောကြောင့်၊ ထိုစကား ၏ ရှေးနားတွင်, သရက်စိတ်စသည်တို့၏ သရုပ်တရားကိုယ်ကို ဖွင့်ပြသော စကားကိုပင် ရှုနည်းပြစကား ဟု ထင်မှတ်ပြီးလျှင် “လောဘမူစိတ် ရှစ်ခုကို သရက်စိတ်ဟူ၍၎င်း, လောကီကုသိုလ် အဗျာကတစိတ်များကို ဝိတရက်စိတ်ဟူ၍၎င်း” ဤသို့စသည် ဖြင့် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်လျှင်, စိတ္တာနုပဿနာ ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုကြကုန်၏။ ထိုသို့ထင်မှတ်ခြင်း, ပြောဆိုခြင်းသည် ပြခဲ့ သော အဋ္ဌကထာပါကျကို သတိမမူခြင်း၊ သရက်န္တံ အဋ္ဌဝိဓံ လောဘသဟဂတံ စသောအဖွင့်၌, သရုပ်မျှကိုသာ ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်ကိုမမိခြင်း၊ ဝိပဿနာအရာ၌ နည်းနိဿယကို မှန်ကန်စွာမရခြင်း၊ ဝိပဿနာ၏ သဘောမှန်ကို နားမလည်းခြင်းများကြောင့်ဖြစ်သော ထင်မှားခြင်း, ပြောဆိုမှားခြင်းမျှသာတည်း။ အကြောင်းမူကား-ပြခဲ့ပြီးသော အဋ္ဌကထာ ဝါကျဖြင့် “တကယ်ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ကို **ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်ပါမှ စိတ္တာနုပဿနာ ဖြစ်ကြောင်းကို**” ထင်ရှားပြ၏။ သို့ဖြစ်ရာတွင် “လောဘမူစိတ် ရှစ်ခုသည် သရက်စိတ်မည်၏။ လောကီကုသိုလ် အဗျာကတစိတ်များသည် ဝိတရက်စိတ်မည် ၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်နေလျှင် ထိုသူသည် မိမိသန္တာန်, သူတပါး သန္တာန်တို့၌ တကယ်ဖြစ်ဆဲ စိတ်, တကယ်ဖြစ်ဘူး သော စိတ်, တကယ်ဖြစ်လတ်သောစိတ်များကို နှလုံးသွင်းမိပါ မည်လော?။ သန္တာန် ၂-ပါး၊ ကာလ ၃-ပါးတို့၌ တကယ်ဖြစ် သောစိတ်ကို နှလုံးမသွင်းမိလျှင်, ဘယ်တရားကို နှလုံးသွင်းမိပါသနည်း?။ လောဘမူစိတ်, သရက်စိတ်စသော **အမည်ပညတ် များနှင့်**, ရှစ်ခုစသော **သင်္ချာပညတ်များကိုသာ** နှလုံးသွင်းမိသည် မဟုတ်ပါလော?။ ဤသို့ ပညတ်မျှကိုသာ နှလုံးသွင်းမိ သောကြောင့်, အချို့ဆရာတို့ ဆိုသည့်အတိုင်း နှလုံးသွင်းမှုသည် ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာစကားနှင့်အညီ စိတ္တာနုပဿနာမည် သော **ဝိပဿနာအစစ် မဖြစ်သည်သာတည်း**။ သို့ဖြစ်၍, ထိုအချို့ဆရာတို့၏ ထင်မှတ်ပြောဆိုခြင်းကို “ထင်မှားခြင်း, ပြောဆို မှားခြင်းမျှသာ”ဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။

ဤမျှသာမကသေး၊ အပြစ်တင်ဘွယ်လဲ ရှိသေး၏။ အဘယ်သို့ နည်းဟူမူ-စေတောပရိယအဘိညာအရာ၌လဲ သရက် ဝါ စိတ္တံ သရက်ံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ-စသည်ဖြင့် ဤစိတ္တာနုပဿနာ ပါဠိအတူပင် ဟောတော်မူ၏။ အဋ္ဌကထာ၌လဲ နည်းတူပင် ဖွင့်ပြ၏။ သို့ဖြစ်ရာ၌ ထိုအချို့ဆရာတို့၏ ဝါဒအတိုင်းယူလျှင် “လောဘမူ စိတ်ရှစ်ခုသည် သရက်စိတ်မည်၏” ဤသို့စသည် ဖြင့် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နိုင်လျှင် “စေတောပရိယအဘိညာ ဖြစ်ပြီ”ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ ထိုသို့ကား မဆိုအပ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍, ထိုအဘိညာအဖွင့်၌ “သရက်စိတ် စသည်တို့၏ သရုပ်မျှကိုသာ အဋ္ဌကထာ ဆရာဖွင့်ပြသည်။ စေတောပရိယ အဘိညာသည်ကား သူတပါး၏ စိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စဉ်အတိုင်း အဟုတ်သိမှသာလျှင် ဖြစ်သည်”ဟု ယူအပ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ ထို့အတူပင် ဤစိတ္တာနုပဿနာအရာ၌လဲ “သရက်န္တံ အဋ္ဌဝိဓံ လောဘသဟဂတံ စသည်ဖြင့် သရုပ်မျှကိုသာ ဖွင့်ပြသည်။စိတ္တာ နုပဿနာ ဖြစ်ပုံကို ပြသည်ကား မဟုတ်သေး။ ၎င်းစိတ္တာနုပဿနာ ဖြစ်ပုံကိုကား **ယသ္မိံ ယသ္မိံ ခဏေ** စသောဝါကျဖြင့်သာ

ပြသည်”ဟု ထင်ရှား၏။ သို့ဖြစ်၍၊ သတိပဋ္ဌာနသုတ် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့်လဲ “**ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန် တရားသည်သာလျှင်** ပစ္စုပ္ပန်ဝိပဿနာ၏ အာရုံ ဖြစ်သည်”ဟု ယုံကြည်စွာမှတ်အပ်၏။

ဤမျှလောက်သော ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ဖြင့်ပင် ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက် ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ရှုမှတ်မှုသည်သာလျှင် **ပစ္စုပ္ပန် ဝိပဿနာကုသိုလ်** ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်သော **မေဃဝတ္ထာနဉာဏ်**ကို မြဲမြံစွာ ဖြစ်စေနိုင်လောက် ပြီ။ အကယ်၍၊ ဤမျှဖြင့် ယုံမှားမကင်းသေးပါလျှင်၊ နည်းယူဘွယ်၌ ထုတ်ပြလတုံသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့် ထိုဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်ပါလေ။ ထိုမျှဖြင့်လဲ မပယ်နိုင်သေးလျှင် **အခဏ်း (၆)** ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ်တို့အရာ၌ ပြလတုံသော ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့်ပယ်နိုင်ပါစေ။ ထိုကျမ်းဂန်တို့၌ကား **ခဏပစ္စုပ္ပန်တရား**ကို ရှုသော ဉာဏ်သည်သာလျှင် ပစ္စုပ္ပန်ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဘင်္ဂဉာဏ်များ ဖြစ်သည်ဟူ၍၎င်း၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ထက်သန် ပြည့်စုံပါမှ အတိတ်၊ အနာဂတ်တို့ကို နှိုင်းဆ၍ရှုသော အနုမာန ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်သည်ဟူ၍၎င်း တိုက်ရိုက်ဖော်ပြလျက်ရှိလေ၏။ ထိုကျမ်းဂန်များဖြင့်သော်မှ ဝိစိကိစ္ဆာကို မပယ်နိုင်သေးလျှင်ကား **“မေဃဝတ္ထာနဉာဏ်** တည်းဟူသော အရိယာတို့၏ **နိယျာန**ကို ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော **နိယျာနာဝရဏ တရား**က ယခုဘဝ၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မရနိုင်အောင် တားမြစ်ပိတ်ဆို့လျက် နေပါတကား”ဟု အောက်မေ့၍ **ဝမ်းနည်းရန်သာ** ရှိပေတော့သည်။

ယံကိစ္ဆိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်၊ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ၊ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ၊ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ဝဝတ္ထေတိ။ ဧကံ သမ္မသနံ။ (ပဋိသံ ၅၁)

ဤသို့စသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့်အညီ၊ အတိတ်တရားကို ရှေးဦးစွာရှုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော? ဟူငြားအံ့။ ထိုသို့ ကားမရှုအပ်သည်သာတည်း။ အကြောင်းမူကား-၎င်းပါဠိသည် သုတ် အဘိဓမ္မာတို့၌ ဟောရိုး ဟောစဉ်အတိုင်း ဒေသနာက္ခမ အားဖြင့်သာလျှင် ဟောအပ်သော ပါဠိပေတည်း။ ပဋိပတ္တိက္ခမအားဖြင့် အထူးပြု၍ ဟောအပ်သော ပါဠိကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင်၊ -ထိုပါဠိဖြင့် ပြအပ်သော သမ္မသနဉာဏ်သည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ဝိပဿနာ မဟုတ်။ **အနုမာန ဝိပဿနာသာတည်း။** ထို့ကြောင့် ၎င်းပါဠိကိုမှီ၍ ‘အတိတ်ကစ၍ ရှုအပ်သည်’ဟု မဆိုအပ်သည် သာတည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့ - ဝိပဿနာဟူသည်မှာ ဒွါရ ၆-ပါး၌ ဖြစ်တိုင်းသောတရားတို့ကို ဖြစ်စဉ်အတိုင်းသာလျှင် မလစ်လပ်ရအောင် ရှုမှတ်လျက် ပွားစေအပ်သော တရားပေတည်း။ ထိုသို့ရှုမှတ်သောလျှင် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုပါဠိ၌ လာသော အစဉ်ဖြင့် ရှုလျှင် ဖြစ်စဉ် အတိုင်း ကျ၊ မကျကို စဉ်းစားကြည့်ရာ၏။ အတိတ်ပြီးလျှင်၊ အနာဂတ်မဖြစ်၊ ပစ္စုပ္ပန်သာ ဖြစ်၏။ အနာဂတ်ပြီးမှ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်မဟုတ်။ ရှေးဦးစွာသာဖြစ်၏။ အဇ္ဈတ္တ၊ ဩဠာရိကစသည် ဖြစ်ပြီးမှသာ ဗဟိဒ္ဓ သုခုမ စသည် ဖြစ်သည်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် အတိတ်တရားကို ရှုပြီးနောက်၊ အနာဂတ်တရားကို ရှုလျှင် အလယ်၌ရှိသော ပစ္စုပ္ပန်တရားကို မရှုမိဘဲ ရှိလေ၏။ အနာဂတ်ပြီးမှ ပစ္စုပ္ပန်ကိုရှုလျှင်၊ ပြောင်းပြန် ဖြစ်လေ၏။ ဥပမာ-ညာခြေလှမ်းစဉ်၌ ဖြစ်လတုံသော ဗယ်ခြေလှမ်းကို ရှုပြီးမှ တဖန် လှမ်းဆဲ ညာခြေလှမ်းကို ရှုရမည်ဆိုလျှင် ဖြစ်နိုင်ဘွယ်ပင် မရှိချေ။ အကယ်၍ ဖြစ်နိုင်စေကာမူ ပစ္စုပ္ပန်ကိုရှုသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်တို့နှင့် မလျော်သည်သာတည်း။ ရှေးဦးစွာ၊ ဗဟိဒ္ဓ စသည်ကိုရှုပြီးမှ အဇ္ဈတ္တ စသည်ကို နောက်မှရှုလျှင်လဲ ရှုကောင်းသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ **ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝိသိတွာ အဇ္ဈတ္တ ဝုဋ္ဌာတိ**ဟု မိန့်ဆိုကုန်ပြီ။ ရှေးဦးစွာ၊ ဗဟိဒ္ဓ၌ ရှုပြီးမှ အဇ္ဈတ္တကို ရှုစဉ်တွင် မဂ်သို့ရောက်သည်ဟုဆိုလို၏။ ထို့ပြင်၊-ချုပ်ပြီး၍ ယခုထင်ရှားမရှိသော အတိတ်တရား၊ မဖြစ်သေး၍ ယခုထင်ရှားမရှိသေးသော အနာဂတ်တရားတို့ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်း ဖြင့် ယခုလက်ငင်း ထင်ရှားရှိသော ပစ္စုပ္ပန်တရား ၌ကဲ့သို့ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကိုပင် အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်ကြောင်းကို ရှေး၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကိုမျှ မှန်ကန်စွာ မသိနိုင်ကောင်းသော အတိတ်၊ အနာဂတ်တို့ကို စ၍ရှုခြင်းဖြင့် ဥပါဒိ၊ ဒွီ၊ ဘင်္ဂဟူသော သင်္ခတလက္ခဏာတို့ကိုလဲ တကယ်ဖြစ်၍၊ တည်၍၊ ပျက်သွားသည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ ဘယ်မှာသိနိုင် ပါတော့အံ့နည်း? သင်္ခတလက္ခဏာကို မှန်ကန်စွာ မသိသောသူအား **သန္တတိယနမျှပင် မကွဲသောကြောင့်** အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာ အစစ်အမှန်တို့ကို သိသောကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်သည် ဧကန်မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ပြခဲ့သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိသည် “ကျက်မှတ်၍ ဤအစဉ်အတိုင်း ရှုရမည်”ဟု ပဋိပတ္တိက္ခမကိုပြသော ပါဠိမဟုတ်ပေ။ သုတ် အဘိဓမ္မာတို့၌ မှတ်ယူ လွယ်စေရန် ဟောရိုးဟောစဉ် အတိုင်းသာ ဟောပြအပ်သော ပါဠိပေတည်း။

သမ္မသနဉာဏ်၏ ပစ္စုပ္ပန် မဟုတ်ပုံကား - ထိုပါဠိ၌ သမ္မသနဉာဏ်၏ အာရုံကိုပြသော သဗ္ဗံ ရူပံ စသည်ကို အထူး သတိပြု၍ ဆင်ခြင်ကြည့်ပါ။ ၎င်းဖြင့် တကြိမ်စီဖြစ်သော တရားတမျိုးတမျိုးကိုသာ အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ ရှုသည်ဟု မဆိုလို။ အလုံးစုံရှိသမျှကို သိမ်းကျုံး၍ တပေါင်းတည်း ရှုသည်ဟုသာဆိုလို၏။ ဥပမာ-ဝေဒနာကိုရှုရာ၌ တကြိမ်စီ တကြိမ်စီ ဖြစ်သော ဝေဒနာတခုတခုကို အသီးအသီးရှုသည်ဟုတ်ဘဲ၊ ရှိရှိသမျှ ဝေဒနာအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ တပေါင်းတည်းရှုသည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ တပေါင်းတည်း ရှုရာ၌ ၎င်းတရားတို့၏ အသီး အသီးသော သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို တကြိမ်တည်း သော ဉာဏ်ဖြင့် အဘယ်မှာ မျက်မှောက်သိနိုင်တော့ အံ့နည်း?။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား -ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ၌ မျက်မှောက် မြင်အပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့နှင့် နှိုင်းဆ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ စသည်တို့ကို အလုံးစုံ သိမ်းကျုံးလျက် ဆင်ခြင်သုံးသပ်သော **အနုမာနဉာဏ်** သာတည်း။ ၎င်းအနုမာနဉာဏ် အရာ၌ကား “မည်သည့် လောကီတရား ကိုသာရှုရမည်၊ မည်သည့်တရားကစ၍ ရှုရမည်” ဟူ၍ ကန့်သတ်ပိုင်းခြားခြင်း မရှိသည်သာတည်း။ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်ထက် သောသူ၊ သုတများသော သူတို့အား များပြားကျယ်ဝန်းစွာ ဆင်ခြင်လျက် ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ ဝိသုဒ္ဓိ

မဂ်တို့၌ ထိုဉာဏ်အစီအရင်ကို ကျယ်ဝန်းစွာ ပြကြပေသည်။ ဤအနုမာနသမ္မသနဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ ရှေးအဖို့၌ သာ ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်တို့ ထက်သန်ပြီးဆုံးသော ကာလ၌လဲ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ် နိုင်သလောက် ဆင်ခြင်သုံးသပ်လျက် ဖြစ်တတ်သေးသည်သာတည်း။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်တို့ အရာ၌ သာကေပါဠိကို တွေ့ရပါလတံ့။

မနုမာန ဝိပဿနာ၏ အမည်များ။ ။ထိုအနုမာနဉာဏ်သည် ရုပ်နာမ် တခုခုကိုသာ ပိုင်းခြား၍ ရှုသည်မဟုတ်၊ အလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ တပေါင်းတည်းသာရှု၏။ ထို့ကြောင့် **ကလာပသမ္မသန** ဟူ၍လဲခေါ်၏။ မျက်မှောက်သိအပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့မှ နည်းမှီး၍ရှုခြင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် **နယဝိပဿနာ**၊ **နယဒဿန**၊ **နယမနသိကာရ** ဟူ၍လဲခေါ်၏။ **နယဒဿန**၊ **နယမန သိကာရ** မည်ကြောင်းကို အောက်ပါကထာဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ ဖြင့်သိအပ်၏။

ဧကသင်္ခါရဿပိ အနိစ္စတာယ ဒိဋ္ဌာယ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ အဝသေသေသု နယတော မနသိကာရော ဟောတိ။ ပ။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ အာဒိဝစနံ နယတော ဒဿနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န ဧကက္ခဏေ အာရမ္မဏတော။ (အဘိ-ဋ္ဌ ၃-၂၅၁)

ဧကသင်္ခါရဿပိ၊ တခုသော သင်္ခါရ၏သော်လဲ။ အနိစ္စတာယ၊ မမြဲသည်၏အဖြစ်=အနိစ္စလက္ခဏာကို။ ဒိဋ္ဌာယ၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သည်ရှိသော်။ သဗ္ဗေသင်္ခါရာ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့သည်။ အနိစ္စာတိ၊ မမြဲကုန်ဟူ၍။ အဝသေ သေသု၊ ကြွင်းသောသင်္ခါရတို့၌။ ဝါ၊ မျက်မှောက် မမြင်ရသော သင်္ခါရတို့၌။ နယတော မနသိကာရော၊ နည်းမှီးသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်တတ်၏။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ အာဒိဝစနံ၊ သဗ္ဗေသင်္ခါရာ အနိစ္စာ ယဒါပညာယ ပဿတိ အစရှိသောစကားကို။ နယတော ဒဿနံ သန္ဓာယ၊ နည်းမှီးသောအားဖြင့် ရှုခြင်းကိုရည်ရွယ်၍။ ဝုတ္တံ၊ ဟောတော်မူ အပ်၏။ ဧကက္ခဏေ၊ တကြိမ်တည်းသော စိတ်ခဏ၌။ အာရမ္မဏတော၊ မျက်မှောက် အာရုံပြုသောအားဖြင့်။ ဒဿနံ သန္ဓာယ၊ ရှုခြင်းကို ရည်ရွယ်၍။ န ဝုတ္တံ၊ ဟောအပ်သည် မဟုတ်။

ဤအဋ္ဌကထာတွင် ဧကသင်္ခါရဿပိ၌ ဂရဟာ ဇောတက **အဝိသဒ္ဓါဖြင့်** “တခုသော သင်္ခါရ၏ အနိစ္စလက္ခဏာကို မြင်ရုံမျှဖြင့်သော်လဲ သင်္ခါရအလုံးစုံကို မမြဲဟု ရှုသေး၏။ များစွာသော သင်္ခါရတို့၏ အနိစ္စ လက္ခဏာကို အကြိမ်များစွာ မျက်မှောက်မြင်ပါမူကား၊ အနုမာန ခေါ်သော နယမနသိကာရ ဖြစ်တတ်သည်မှာ ဆိုဘွယ်ပင် မရှိပြီ”ဟုပြ၏။ **အနိစ္စတာယ ဒိဋ္ဌာယ** ဟူသောစကားဖြင့် ပစ္စက္ခဝိပဿနာဖြင့် မြင်သည်ကိုပြ၏။ **အဝသေသေသု နယတော မနသိကာရော** ဟူသော စကား ဖြင့် မျက်မှောက်မမြင်ရသော သင်္ခါရတို့၌ **နယမနသိကာရ**၊ **နယဒဿန**၊ **နယဝိပဿနာ** မည်သော **အနုမာနဉာဏ်** ဖြစ်သည် ကိုပြ၏။ ၎င်းကိုပင် အပေါင်းလိုက်အားဖြင့် သုံးသပ်သောကြောင့်၊ **ကလာပသမ္မသန** ဟူ၍လဲ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဆိုလေသည်။ နယတော ဒဿနံ သန္ဓာယဝုတ္တံ စသည်ဖြင့် “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ၊ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ-ဤသို့စသော အလားတူ ဒေသနာ ဟူသမျှတို့သည် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုသည်ကို မပြကုန်၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ပြီးသည့်နောက်၌ သင်္ခါရအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍ နည်းမှီးသောအားဖြင့် ရှုသည်ကိုသာ ပြကုန်၏” ဟူ၍ သိစေသည်။ “ထိုသို့သော ဒေသနာတို့သည် အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် ရှုပုံကိုသာ ရည်၍ ဟောအပ်သော ဒေသနာတို့တည်း၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုပုံကို ရည်၍ ဟောအပ်သော ဒေသနာမဟုတ်ကုန်” ဟုလို။ ဤအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ အနုမာနဝိပဿနာသည် ရှေးဦးစွာစ၍ ဖြစ်ပွားစေနိုင်ကောင်းသော ဉာဏ်မဟုတ်၊ တခုသော သင်္ခါရ၊ များစွာသော သင်္ခါရတို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကို ပစ္စက္ခ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပြီးမှသာလျှင် အလိုလိုဖြစ်ပေါ်တတ်သောဉာဏ် သာတည်း။ ဤသို့ သမ္မသနဉာဏ်သည် ရေသွားဉာဏ် မဟုတ် နောက်လိုက် အနုမာနဉာဏ်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့်လဲ သမ္မသနဉာဏ်ဆိုင်ရာ ပါဠိကိုမှီ၍ “အတိတ်ကစ၍ ရှုအပ် သည်”ဟု မယူအပ်၊ မဆိုအပ်သည်သာတည်း။ ဤအရာ၌ အထူးဆိုဘွယ်ကား-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ပါဠိမုတ္တက အဋ္ဌကထာနည်းဖြင့် ပြအပ်သော သမ္မသန ဘာဝနာနည်းများစွာတို့တွင် ရူပသတ္တက၌ ဝယောဝုဒ္ဓတ္တင်္ဂမ အဆုံးပိုင်းနှင့် အာဟာရ၊ ဥတု၊ ကမ္မ၊ စိတ္တ သမုဋ္ဌာနနည်းတို့သည်၎င်း၊ အရူပသတ္တက၌ ယမကစသော ၆-နည်းတို့သည်၎င်း ပစ္စက္ခဝိပဿနာ၌ ဝင်ကြသေး၏။ ၎င်းနည်း တို့၌ ရုပ်နာမ် အာရုံသည် အများအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ချည်းသာတည်း။

ဝိပဿနာ၏အာရုံ ပြီး၏။

နည်းယူဘွယ်

ယခုအခါ သမထယာနိကတို့၏ ရှုပုံမှ နည်းယူဘွယ်တို့ကို ထုတ်ပြပေအံ့။ ရည်ရွယ်ချက်ကား-ဤကျမ်း၌ ပြအပ်သော ဝိပဿနာရှုနည်းသည် သတိပဋ္ဌာန် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ဟောပြအပ်သော နည်းပင်ဖြစ်၏။ အခြား ပါဠိတော်တို့နှင့်လဲညီညွတ်သည်သာတည်း။ သို့သော်လဲ နည်းမှီးဘွယ်ကိုမတွေ့ရလျှင် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဤသတိပဋ္ဌာန်ရှုနည်း၌ ယုံမှားမကင်းဘဲလဲ ရှိရာသေး၏။ ထိုသို့သော ယုံမှားကို ဤနည်းယူဘွယ်တို့ဖြင့် ပယ်ဖျောက်၍ ဓမ္မဝတ္ထာနုညဏ်ကို မြဲမြံစွာ ဖြစ်စေနိုင်ကြရန် ဖြစ်ပေသည်။

ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဝိဝိစ္စေ ဣမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သ-ဝိသက္ကံ သ-ဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ သော “ယဒေဝ တတ္ထ ဟောတိ ရူပဂတံ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ”။ တေ ဓမ္မေ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ရောဂတော ဂဏ္ဍတော သလ္လတော အဃတော အာဗာဓတော ပရတော ပလောကတော သုညာတော အနတ္တတော သမနုပဿတိ။ (နဝဂုံတ္ထရ မဟာဝဂ်-၂၂၀)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣဓ၊ ဤသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခူ၊ ရဟန်းသည်။ ဝိဝိစ္စေ ဣမေဟိ၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ အကုသိုလ်တရားတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ သ-ဝိသက္ကံ သ-ဝိစာရံ၊ ကြံမှု၊ ဆင်ခြင်မှု၊ = ဝိတက်၊ ဝိစာရရှိသော။ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ၊ နိဝရဏ ကင်းဆိတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည့် ပီတိ၊ သုခရှိသော။ ပဌမံ ဈာနံ၊ ပဌမဈာန်သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ရောက်၍ = ဝင်စား၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ တတ္ထ၊ ထိုပဌမဈာန် ဖြစ်ဆဲခဏ၌။ ယဒေဝ ရူပဂတံ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ၊ အကြင် ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သော၊ ထိုရဟန်းသည်။ တေ ဓမ္မေ၊ ထိုရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တရားတို့ကို။ အနိစ္စတော သမနုပဿတိ၊ မမြဲဟု ရှု၏။ ဒုက္ခတော၊ ဆင်းရဲဟု ရှု၏။ ရောဂတော၊ ယာပျ ရောဂါနှင့်တူသည်ဟု။ ဂဏ္ဍတော၊ အိုင်းအမာနှင့်တူသည်ဟု။ သလ္လတော၊ ငြောင့်နှင့်တူသည်ဟု။ အဃတော၊ မကောင်းဟု။ အာဗာဓတော၊ ဖျားနာမှုနှင့်တူသည်ဟု။ ပရတော၊ သူစိမ်းပြင်ပဟု။ ပလောကတော၊ ဖရိုဖရဲ ပျက်စီးသွားသည်ဟု။ သုညတော၊ ပိုင်ရှင်ကင်းဆိတ်သည်ဟု။ အနတ္တတော သမနုပဿတိ၊ အစိုးပိုင်သူ ငါကောင်မဟုတ်ဟု ရှု၏။

အထက်ပါ ပါဠိတော်ဖြင့် “ဈာန်ရသော ရဟန်းသည် ဝိပဿနာ မရူမိ ရှေးဦးစွာ ပဌမဈာန်ကို အခြေပြုသောအားဖြင့် ဝင်စား၏။ ဈာန်မှထသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝိပဿနာရှု၏။ ရှုသော်၊ အခြားတပါးကို ရှာကြံ၍ ရှုသည်မဟုတ်။ ထိုပဌမဈာန် ဖြစ်ခိုက်တွင် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ကြသော ခန္ဓာတို့ကိုသာရှုသည်” ဟူ၍ထင်ရှားပြ၏။ ထို့ပြင်-ကြွင်းသော ရူပ၊ အရူပဈာန်တို့ကို လဲ ရှေးဦးစွာ ဝင်စား၍ရှုပုံတို့ကို ထိုသုတ်၌ နည်းတူပင်ပြလျက်ရှိ၏။ အခြားသော သုတ်ပါဠိတော်တို့၌လဲ သမထယာနိကတို့၏ ရှုပုံကို နည်းတူပင်ပြလျက်ရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍ “ဈာန်တပါးပေးကို ရှေးဦးစွာ ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုဈာန်မှထသောအခါ ဈာန်ဖြစ်ခိုက်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုသည်” ဟူ၍သာ ပြသောပါဠိတော်ရှိ၏။ “ကျမ်းဂန် သုတအားလျော်စွာ ရုပ်နာမ်တို့ကို မှန်းဆ၊ ဆင်ခြင်၍ ရှုသည်”ဟု ပြသော ပါဠိတော်ကား မရှိသည်သာတည်း။ **ဤအချက်ကို နည်းယူရန် လေးနက်စွာ သတိပြုပါကုန်။**

အထပ်ပါသုတ်၌ အနိစ္စတောစသည်ဖြင့် ဟောသောကြောင့် “အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့၏ အရာ၌သာ ထိုသို့ ရှုအပ်သည်။ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ အရာတို့၌ကား နာမ်ရုပ်တို့ကို ဆင်ခြင်၍ ရှုအပ်သည်”ဟု ဤသို့ မထင်မှားကြကုန်လင့်။ ပြဇာန်းသော အနိစ္စာဒိ ဝိပဿနာကို ဆိုရာ၌ မပြဇာန်းသော အစဉာဏ် ၂-ပါးလဲ ပါဝင်ကြောင်းကို ဘာဝနာနည်း ၂-မျိုးခွဲပြရာ (၉၄-၅)၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤပါဠိတော်တို့ကိုပင် မှီ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုလေပြီ။

နာမရူပါနံ ယာထာဝ ဒဿနံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ၊ တံ သမ္မာဒေတု ကာမေန သမထယာနိကေန တာဝ ဌပေတွာ နေဝသညာနာသညာယတနံ အဝသေသရူပါရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ အညတရတော ဝုဋ္ဌာယ ဝိတက္ကာဒိနိ ဈာနဂီနိ၊ တံသမ္ပယုတ္တငယဟ ဓမ္မာ လက္ခဏာရသာဒိဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ (၂-၂၂၂)

နာမရူပါနံ၊ နာမ်ရုပ်တို့ကို။ ယာထာဝ ဒဿနံ၊ အမှန်အတိုင်း သိမြင်ခြင်းသည်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ တံ၊ ထို ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို။ သမ္မာဒေတုကာမေန၊ ပြီးစေလိုသော။ သမထယာနိကေန၊ သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ။ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဌပေတွာ၊ နေဝသညာနာသညာယတနာဈာန်ကို ချန်ထား၍။ အဝသေသရူပါရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ၊ ကြွင်းသော ရူပဈာန်၊ အရူပဈာန်တို့တွင်။ အညတရတော၊ တပါးပေးသော ဈာန်မှ။ ဝုဋ္ဌာယ၊ ထ၍။ ဝိတက္ကာဒိနိ ဈာနဂီနိ စ၊ ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို၎င်း။ တံသမ္ပယုတ္တကာ စ ဓမ္မာ၊ ထိုဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ စိတ် စသော တရားတို့ကို၎င်း။ လက္ခဏာရသာဒိ ဝသေန၊ သဘာဝလက္ခဏာ၊ ရသ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ၊ သိမ်းဆည်းအပ်၊ ရှုအပ်ကုန်၏။

အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်းကား။ ။နာမ်၊ ရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာသိသော ဉာဏ်သည် **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။** ။ ၎င်း ဝိသုဒ္ဓိကို ပြီးစီးပြည့်စုံစေလိုလျှင် သမထယာနိကဖြစ်ပါက နေဝသညာမှ ကြွင်းသော ရူပ၊ အရူပဈာန် တို့တွင် တပါးပါးကို ရှေးဦးစွာ ဝင်စားရမည်။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ၎င်းဈာန်စိတ္တပြုဒ်၌ ပါဝင်လျက် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်သော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဥပေက္ခာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ရှုမှတ်ရမည်။ ထိုဈာန်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် တပေါင်းတည်းဖြစ်ပေါ် ကြသော ဖဿ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ စိတ်၊ ဆန္ဒ အစရှိသော တရားတို့ကိုလဲ ရှုမှတ်ရမည်။ အဘယ်သို့ ရှုမှတ်ရမည်နည်းဟူမူ - သဘာဝလက္ခဏာ၊ ရသ၊ စသည်ကို သိမြင်လျက် ရှုမှတ်ရမည် ဟုလို။

ဤအရာ၌ **လက္ခဏ-ရသာဒိ ဝသေန** ဟူသောပုဒ်ဖြင့် “ဈာန်တရား၊ သမ္ပယုတ် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ဟူသည်မှာ ၎င်းတရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ၊ ရသ၊ စသည်ကို သိမ်းဆည်းရှုမှတ်ခြင်း၊ သိမြင်ခြင်းပင် တည်း။ ၎င်းတရားတို့၏ အမည်၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ အရေအတွက်စသည်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ရှုမှတ်ခြင်း၊ သိခြင်းကား မဟုတ်ပေ” ဟူသောအနက်ကိုပြ၏။ ဥပမာ **အဘိဓမ္မံ ဧကဒေသဝသေန ဇာနာမိ**=အဘိဓမ္မာကို တစိတ်တပိုင်းအလိုအားဖြင့် သိနားလည်ပါ ၏ဟု ဆိုရာ၌ အဘိဓမ္မာကို သိနားလည်ပါသည်ဟု ဆိုသော်လဲ “အကုန်လုံးကို သိသည်မဟုတ်ပါ။ တစိတ်တပိုင်းမျှသာ သိနားလည်ပါသည်”ဟု ဆိုလိုသကဲ့သို့၎င်း၊ **“စန္ဒံ ဟေဋ္ဌိမတလဝသေန ပဿမိ** = လကို အောက်မျက်နှာပြင် အလိုအားဖြင့် မြင်ပါသည်ဟုဆိုရာ၌ လကိုမြင်သည်ဟုဆိုသော်လဲ “လဗိမာန်တခုလုံးကို အနံ့အပြားမြင်သည်မဟုတ်ပါ။ လ၏အောက် မျက်နှာကိုသာ မြင်ပါသည်”ဟု ဆိုလိုသကဲ့သို့၎င်း၊ ထို့အတူပင် လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် သိမ်းဆည်းရ မည်ဟု ဆိုသော ဤအရာ၌လဲ ထိုဈာန်တရား၊ သမ္ပယုတ် စိတ် စေတသိက် တရားတို့၏ လက္ခဏာ ရသ၊ စသည်ကိုသာ သိမ်းဆည်း ရှုမှတ်သိမြင်ရမည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ သို့သော်လဲ ပရမတ်အရာ၌ လက္ခဏာစသည်သာလျှင် ပရမတ်အစစ် ပေတည်း။ လက္ခဏာစသည်မှ တပါးသော ပရမတ်တရားဟူ၍ အသီးအခြားမရှိပြီ။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာစသည်ကို သိခြင်း သည် ပရမတ်တရား၏ တစိတ်တပိုင်းမျှကို သိခြင်းကားမဟုတ်ပေ။ ပရမတ်တရားတခုလုံးကို အပြည့်အစုံ သိခြင်းပင်ဖြစ် သည်။ ဥပမာ-စိတ်နှင့်အာရုံ တွေထိခြင်းဟူသော ဖုသနလက္ခဏာကို သိခြင်းသည် ဖဿ၏ တစိတ်မျှကိုသာ သိခြင်းမဟုတ်။ ဖဿတခုလုံးကို အပြည့်အစုံသိခြင်းသာ ဖြစ်သကဲ့သို့ပေတည်း။ **ဝသေန** ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်ဆိုရာ၌ ဤနည်းအတိုင်း ယူအပ် သော အရာများစွာပင် ရှိ၏။ ပညာရှိတို့ သတိမူကုန်ရာ၏။

အားထုတ်စပုဂ္ဂိုလ်သည် မရှုနိုင်ကောင်းသောကြောင့် နေဝသညာဈာန်ကို ချွင်းချန်ထားသည်ဟု ဇီကာ၌ အကြောင်းပြ ၏။ အနုပဒသုတ်၌ အထူးထင်ရှားလတ်။ ထို့ပြင်-၊ သိမ်းဆည်းအပ်သော တရားတို့ကို ပြရာတွင် ပါဠိတော်၌ကဲ့သို့ ရုပ်ကို မပြခြင်း၏ အကြောင်းကား-သမထယာနိကတို့အား အများအားဖြင့် ဈာန်စိတ္တပြုဒ်နာမ်သည် ရှေးဦးစွာထင်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းနာမ်ကို စ၍ရှုခြင်းသာလျှင်များ၏။ ရုပ်က ရှေးဦးစွာထင်၍ ၎င်းကို စ၍ရှုခြင်းသည်ကားနည်း၏။ ထိုနည်းသော ရှုပုံကိုလဲ ဝိပဿနာယာနိကတို့၏ ရှုပုံနှင့်ပေါင်း၍ ပြလတ်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအရာ၌ ယေဘုယျရှုနည်းကို ပြလိုသောကြောင့်လဲ ရုပ်ကိုမပြဘဲ ချန်ထားသည်ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ပြင်-နာမ်ကို ပဓာနပြုလျက် ရှုပုံကို ပြလိုသောကြောင့်လဲ ရုပ်ကို မပြဘဲ ချန်ထား သည်ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ပြင်-နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံးကို တပြိုင်နက် မရှုနိုင်ကောင်းသောကြောင့်လဲ ရုပ်ကိုမပြသေးဘဲ ချန်ထားသည် ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ၎င်းဈာန်၏မှီရာ ဟဒယရုပ်၌ရှုပုံကို ဆက်လက်၍ အသီးအခြား ပြဆိုပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤဝိသုဒ္ဓိ မဂ်စကားသည် ပြခဲ့သော အင်္ဂုတ္တရပါဠိနှင့် တသားတည်း ညီညွတ်သည်သာတည်း။ နေဝသညာဈာန်နှင့် ရုပ်တို့ကို မပြသော ကြောင့် ပါဠိတော်ကဲ့သို့ မပြည့်စုံဟူ၍ကား မမှတ်အပ်ပေ။ အကြောင်းပြစကား ၃-ချက်တို့၏ မှီရာတို့ကို ပြဦးအံ့။

အရူပေ ဝိပဿနာ ဘိနိဝေသော ယေဘုယျေန
သမထယာနိကဿ ဟောတိ။ (မဟာ-ဋီ ၂-၄၇၀)

အရူပေ၊ နာမ်၌။ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ယေဘုယျေန၊ များသောအားဖြင့်။ သမထယာနိကဿ၊ သမထယာနိကအား။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ရုပ်၌ စ၍ ရှုခြင်းသည်ကား အနည်းငယ်သာဟု ပြန်လှန်၍ သိအပ်၏။ ပဌမ အကြောင်းပြ၏ မှီရာပေတည်း။)

ဝိပဿနာယာနိက ဖြစ်လျှင်ကား ရုပ်၌ စ၍ရှုခြင်းသာ များ၏။ နာမ်၌ စ၍ ရှုခြင်းသည်ကား နည်း၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဇီကာ၌ပင် “ရူပေ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ယေဘုယျေန ဝိပဿနာယာနိကဿ ဟောတိ”ဟု မိန့်ဆို၏။ ဤဇီကာနှင့်အညီ ရုပ်၌ စ၍ ရှုပုံကို **အခဏ်း (၅)၌** တွေ့ရလတ်။

ဈာနင်္ဂါနိ ပရိဂ္ဂဏာတိ အရူပမုခေန ဝိပဿနံ
အဘိနိဝိသန္တော။ (သုတ်မဟာဝါ-ဋီကာ ၃၀၀)

အရူပမုခေန၊ နာမ်ကို မျက်နှာ ပြုသဖြင့်၊ နာမ်ကိုပဓာနပြုသဖြင့်။ ဝိပဿနံ၊ ဝိပဿနာကို။ အဘိနိဝိသန္တော၊ စ၍ နှလုံးသွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဈာနင်္ဂါနိ၊ ဈာန်တို့ကို။ ပရိဂ္ဂဏာတိ၊ သိမ်းဆည်း၏။ (ဒုတိယ အကြောင်းပြ၏ မှီရာတည်း။)

ဤဋီကာ၌ အရူပမုခေန ဟူသောပုဒ်ဖြင့် “တပြိုင်နက်ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့တွင် ထင်ရှားသော နာမ်ကိုသာရှုသည်။ ရုပ်ကိုကား အသီးအခြား မရှုပြီ။ သို့သော်လည်း ထိုနာမ်ကို ပဓာနပြု၍ ရှုခြင်းဖြင့်ပင် နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံး၌ ရှုခြင်းကိစ္စ ပြီးသည်” ဟူသော အနက်ကိုပြု၏။ ထို့အတူပင် ထင်ရှားသော ရုပ်ကို ပဓာနပြု၍ ရှုခြင်းဖြင့်လဲ နာမ်ကို အသီးအခြား မရှုရဘဲ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံး၌ ရှုခြင်းကိစ္စ ပြီးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဋီကာ၌ပင် “အသာသပဿာသေ ပရိဂ္ဂဏှာတိ ရူပမုခေန ဝိပဿနံ အဘိနိဝိသန္ဓော” ဟု မိန့်ဆို၏။

အနက်ကား-ရူပမုခေန၊ ရုပ်ကို မျက်နှာပြုသဖြင့်။ ဝါ၊ ရုပ်ကို ပဓာနပြုသဖြင့်။ ဝိပဿနံ၊ ဝိပဿနာကို။ အဘိနိဝိသန္ဓော၊ စ၍လုံးလုံးသွင်းသော အာနာပါနဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အသာသပဿာသေ၊ ထွက်သက် ဝင်သက်တို့ကို။ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ သိမ်းဆည်း၏။

အာနာပါန၌ ဝိပဿနာဖြစ်ပုံ။ ။အထက်ပါဋီကာသည် အာနာပါနဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်၏စ၍ ဝိပဿနာ ရှုပုံကိုပြသော “သောဈာနာ ဝဋ္ဋဟိတွာ အသာသ ပဿာသေ ဝါ ပရိဂ္ဂဏှာတိ ဈာနင်္ဂါနိ ဝါ” ဟူသော အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ဖြစ်သောကြောင့် သာလျှင် “ထွက်သက် ဝင်သက်ကို ရှုသည်”ဟု ဤမျှကိုသာ ဆိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် “ရုပ်ကို ပဓာနပြုလျက် ဝိပဿနာစ၍ ရှုသော သမထယာနိကတို့သည် တပါးသောရုပ်ကိုလဲ ရှုကောင်းသည်သာ”ဟု မှတ်အပ်၏။ အထူးသတိပြုရန်ကား-ထွက်သက် ဝင်သက်ကိုရှုလျှင် သမထသာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာမဖြစ်ဟု ထင်မှား၊ ပြောမှား မရှိစေရန် ဤအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ကို အထူးသတိပြုရ၏။ ဤအရာ၌ “ဈာန်မှထ၍ သိမ်းဆည်းသည်”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဈာန်ရသော သူအားသာလျှင် ဝိပဿနာ ဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ အယောနိသောမနသိကာရ=ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟကို မဖြစ်စေအပ်။ အကြောင်းမူကား-မျက်မှောက်ထင်ရှားသော ကာမာဝစရတရားတို့တွင် မည်သည့်တရားကို သမထယာနိကသာ ရှုကောင်းသည်။ ဝိပဿနာယာနိကဖြစ်လျှင် မရှုကောင်း ဟူ၍ ဤသို့သော စကားသည် မည်သည့်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌မျှ မရှိချေ။ အမှန်အားဖြင့်ကား-တစုံတခုသော ကာမာဝစရတရားကိုရှု၍ သမထယာနိကအား ဝိပဿနာ ဖြစ်နိုင်ပါလျှင် မျက်မှောက်ထင်ရှားသော ထိုကာမာဝစရတရားမျိုးကို ရှု၍ ဝိပဿနာယာနိကအားလဲ ဝိပဿနာအစစ် ဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ မဖြစ်နိုင်ရန် အကြောင်းမရှိချေ။ အထူးကား-ဈာန်ရသူဖြစ်စေ၊ မရသူဖြစ်စေ ထွက်သက် ဝင်သက်၌ ပုံသဏ္ဍာန် နိမိတ်ကို မှန်းဆ၍ ရှုလျှင် သမထသာ ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ မဖြစ်။ တွေ့ထိ၊ လှုပ်ရှားမှုကိုသာ ပဓာနပြု၍ ရှုလျှင် ဝိပဿနာသာ ဖြစ်၏။ ဈာန်လမ်း သမထမဖြစ်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဥပရိပဏ်-အာနာပါနသတိသုတ်၌ “ကာယေသု ကာယညတရာ-ဟံ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဝဒါမိ၊ ယဒိဒံ အသာသ ပဿာသာ”ဟု ဟောတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ယဒိဒံ - ယေ ဣမေ အသာသ ပဿာသာ၊ အကြင် ထွက်သက်၊ ဝင်သက်တို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ တေ၊ ထို ထွက်သက်၊ ဝင်သက်တို့ကို။ ကာယေသု၊ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဟူသော ကာယ ၄-ပါးတို့တွင်။ အညတရံ ကာယံ၊ တပါးသော ဝါယောကာယာဟူ၍။ (တနည်းကား)။ ကာယေသု၊ ၂၅-ပါးသော ရုပ်အဖို့ ရူပကာယတို့တွင်။ ကာယညတရံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၌ ပါဝင်သော ဝါယောကာယ တပါးဟူ၍။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ ဧဝံ ဝဒါမိ၊ ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

ကာယညတရန္တိ ပထဝီကာယာဒီသု စတူသု ကာယေသု အညတရံ ဝဒါမိ၊ ဝါယောကာယံ ဝဒါမိတိ အတ္ထော။ အထဝါ၊ စက္ကာယတနံ။ ပ။ ကဗဠီကာရော အာဟာရောတိ ပဉ္စဝီသတိ ရူပကောဋ္ဌာသာ ရူပကာယော နာမ၊ တေသု အာနာပါနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနေ သင်္ဂဟိတတ္တာ ကာယညတရံ ဟောတိ၊ တသ္မာပိ ဧဝမာဟ-ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ အနက် ၂-နည်း ပေးသည်။ ရုပ် ၂၅-မှာ ဓမ္မသင်္ဂဏီ၌ တိုက်ရိုက် ဟောအပ်သော ၂၅-ပါးတို့ပင်တည်း။ မူလပဏ် - မဟာဂေါပါလသုတ်၊ အင်္ဂုတ္တရဂေါပါလသုတ်တို့၏ အဋ္ဌကထာတို့၌ ထို ၂၅-ပါးကို ဖော်ပြလျက်ရှိ၏။

ရူပါရူပဓမ္မာနံ အစ္စန္တ ဝိဓရတယ ဧကန္တံ အ-သမ္မသိတဗ္ဗတ္တာ။ (မဟာဋီကာ ၂-၃၉၉)

ရူပါရူပဓမ္မာနံ၊ ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့၏။ အစ္စန္တ ဝိဓရတယ၊ စင်စစ်ဧကန် ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဧကန္တံ၊ တပေါင်းတည်း။ အ-သမ္မသိတဗ္ဗတ္တာ၊ မသုံးသပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ (တတိယ အကြောင်းပြု၏ မှီရာတည်း။ ရုပ်သည် အာရုံကို မသိတတ်၊ နာမ်သည် အာရုံကို သိတတ်၏။ ဤသို့ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်သောကြောင့် ပစ္စက္ခ ဉာဏ်အရာ၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို တပေါင်းတည်း အာရုံမပြုနိုင်၊ မရှုနိုင်ဟူလို)။

ဤမျှသောစကားတို့ဖြင့်၊ “သမထယာနိကသည် မိမိသန္တာန်၌ လောလောဆယ်ဖြစ်သော ဈာန်စိတ္တဗျူဟိဒ် နာမ်တရား၊ ထိုစိတ်၏မှီရာ ရုပ်တရား၊ ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့တွင်၊ ထင်ရှားသောတရား တခုခုကိုသာ ပဓာနပြု၍ ရှုအပ်ကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရပါဠိနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့၌ တညီတည်းပြသည်”ဟု ထင်ရှားလေပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုသမထယာနိကတို့၏ ရှုပုံမှ နည်းယူပြီးလျှင် “ဝိပဿနာယာနိကသည်လည်း မိမိသန္တာန်၌ လောလောဆယ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့တွင် တခုခုကိုသာပဓာနပြု၍ ရှုအပ်သည်”ဟု သိအပ်၏။ အထူးကား - သမထယာနိကမှာ ဝင်စားအပ်သော ဈာန်ရှိ၍၊ ထိုဈာန်စသည်ကို ရှုရလေသည်။

ဝိပဿနာယာနိကမှာကား ဈာန်မရှိသောကြောင့် မိမိ၌ ရှိသော မြင်ဆဲစိတ်စသည်ကိုသာ ရှုရသည်။ ဤမျှသာထူး၏။ ရှုပုံကား မထူးပြီ။

ထို့ကြောင့်၊ ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် မြင်ဆဲခဏ၌ မြင်သောစိတ် စေတသိက် နာမ်ကိုဖြစ်စေ၊ ထိုနာမ်၏ တည်ရာရုပ်ကိုဖြစ်စေ၊ မြင်ရသော အဆင်းရုပ်ကိုဖြစ်စေ ရှုအပ်၏။ ကြားဆဲ၊ နံဆဲ၊ စားဆဲ၊ တွေ့ထိဆဲ ခဏတို့၌လဲ နည်းတူ ပင်သိပါလေ။ ကြံသိဆဲခဏ၌ကား စဉ်စား၊ ကြံစည် ရှုမှတ်သော စိတ် စေတသိက် နာမ်ကို ဖြစ်စေ၊ ထိုနာမ်၏ တည်ရာရုပ်ကို ဖြစ်စေ၊ အာရုံပြုမိသော နာမ်ရုပ်ကိုဖြစ်စေ၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကိုဖြစ်စေ ရှုအပ်၏။

ဤသို့ ရှုရာ၌ တပြိုင်နက်ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်ဟူသမျှကို အဘိဓမ္မာ ကျမ်းဂန်တို့၌ ပြသည့်အတိုင်း ခရားစေ့တွင်းကျ စေ့စုံလင်အောင် စဉ်းစားရှာဖွေ၍ ရှုအပ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ အထူးထင်ရှားသော တရားတခုခုကိုသာ ပဓာနပြု၍ ရှုအပ်ပေ သည်။ “အတ္တနော အဘိနိဟာရ သမဒါဂတ ဉာဏဗလာနရူပံ ဧကဒေသမေဝ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သမ္မသန္တော - ရူပမုခေန၊ အ- ရူပမုခေန ဝိပဿနံ အဘိနိဝိသန္တော” ဟူသော ဋီကာတို့ကို သတိပြုပါ။ ရုပ် ၂-ခု၊ ၃-ခု၊ နာမ် ၂-ခု ၃-ခု စသည်တို့ကိုလဲ ပစ္စက္ခအရာ၌ တပေါင်းတည်းမရှုနိုင်။ အကြောင်းကား-ပထဝီ၊ ဖဿ စသော ရုပ်နာမ်တခုခုနှင့် အာပေါ၊ ဝေဒနာစသော အခြားရုပ်နာမ်တို့သည် သဘာဝလက္ခဏာ စသည်အားဖြင့် မတူကြကုန်။ ထူးခြားသော ထိုသဘာဝလက္ခဏာ စသည်တို့ကို မျက်မှောက်ဉာဏ်ဖြင့် တပေါင်းတည်း အာရုံမပြုနိုင်၊ မသိနိုင်သောကြောင့်ပေတည်း။ သို့သော်လဲ ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တခုခု ကို ရှုမှတ်၍သိလျှင်၊ တပြိုင်နက်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ ရှုခြင်းကိစ္စ၊ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးသည်သာတည်း။

ဓာတ် ၄-ပါးမျှ အကုန်မသိဘဲ ရဟန္တာဖြစ်ပုံ

မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းပင် ရုပ်နာမ်ကို သိပုံတူသည် ဟူ၍၎င်း၊ ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ အကျယ်ပြသည့် အတိုင်း အလုံးစုံကိုသိမှ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်ဟူ၍၎င်း ထင်တတ်ကြ၏။ ထိုသို့ကား မထင်မှတ်သင့်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့် နည်းဟူမူ-မိမိတို့၏ ပါရမီဉာဏ်အားလျော်စွာသာ သိနိုင်သောကြောင့်တည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့-အမြင့်ဆုံး တိက္ခာဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လျှင်၊ သာဝကတို့၏ အရာ၌ အပြည့်အစုံ ကျယ်ဝန်းစွာ သိနိုင်ရာ၏။ သို့သော်၊ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်နှင့်အညီကား မသိနိုင်ချေ။ အနုပဒသုတ်၌ ထင်ရှားလတ်။ အညံ့ဆုံး မန္တဘဗ္ဗပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင်ကား၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်ရုံမျှ အချို့ကိုသာ သိနိုင်ရာ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ မူလပဏ်-မူလပရိယာယသုတ် အဋ္ဌကထာ (၅၄)၌ “သာဝကာ ဟိ ဟတုန္တံ ဓာတုနံ ဧကဒေသ မေဝ သမ္မသိတွာ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏန္တိ”ဟု မိန့်ဆိုလေပြီ။

သာဝကာ၊ သာဝကတို့သည်။ စတုန္တံ ဓာတုနံ။ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဟူသော ဓာတ်လေးပါးတို့တွင်။ ဧကဒေသမေဝ။ တချို့တစိတ်မျှကိုသာလျှင်။ သမ္မသိတွာ၊ သုံးသပ်၍။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်သို့။ ပါပုဏန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။

အဋ္ဌကထာ၌သာ မဟုတ်သေး၊ သဗ္ဗာယတနသံယုတ်ပါဠိတော် (၃၉၆)၌လဲ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို ဖော်ပြ လျက်ရှိသေး၏။ ဖော်ပြပုံကား-အဘယ်မျှလောက်သိလျှင်၊ အသိဉာဏ် စင်ကြယ်ပါသနည်း? ရဟန္တာ ဖြစ်ပါသနည်း? ဟု ရဟန်းတပါးက မေးလျှောက်၍၊ ရဟန္တာကြီးလေးပါးတို့က မိမိတို့၏ အားထုတ်သိမြင်ပုံအတိုင်း အသီးအသီး ဖြေတော်မူကြ ၏။

ပဌမ ရဟန္တာကြီး၏ ဖြေဆိုပုံ။ ။ယတော ခေါ် အာဂုဿော ဆန္တံ ဖဿာယတနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ်အာဂုဿော ဘိက္ခုနော ဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓိံ ဟောတိ။

ငါ့ရှင်၊ အကြင်အခါ၌ ဖဿဖြစ်ကြောင်း အဇ္ဈတ္တိကာယတန ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကို မှန်ကန်စွာသိ၏။ ငါ့ရှင်၊ ဤမျှလောက်သိလျှင်၊ ရဟန်း၏ ဉာဏ်အမြင်သည် ကောင်းစွာ စင်ကြယ်ပါ၏။ “ရဟန္တာ ဖြစ်ပါပြီ”ဟု ဆိုလို၏။

ဤအဖြေသည် အဇ္ဈတ္တိကာယတန ဖြစ်ကြောင်းကိုသာရှု၍ ရဟန္တာဖြစ်သော မထေရ်ကြီး၏အဖြေပေတည်း။ ဤရဟန္တာကြီး ၏ရှုနည်းကိုကြည့်လျှင် ဗဟိဒ္ဓတရား အလုံးစုံကို မရှုဟုတွေ့ရ၏။ အဇ္ဈတ္တ၌လဲ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှ၊ ကာယ ဟူသော ရုပ်ငါးခုကိုသာရှုသည်။ ကြွင်းသောရုပ်တို့ကို မရှုဟုတွေ့ရ၏။ နာမ်တရားတို့တွင်လဲ စိတ်တခုကိုသာရှုသည်။ စေတသိက်တို့ကို မရှုဟုတွေ့ရ၏။ သို့သော်လဲ ဤနည်းအတိုင်းရှု၍ ထိုမထေရ်မှာ ရဟန္တာဖြစ်လေပြီ။ ဤနည်းကို မသင့်ဟု မည်သူဆိုနိုင်ပါ အံ့နည်း။ အမှန်အားဖြင့်ကား အကျယ်ပြသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့နှင့်ညီ၍ သင့်သည်ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏။ ညီပုံကား-ထင်ရှား သော အဇ္ဈတ္တိကာယတနတို့ကို ပဓာနပြု၍ရှုခြင်းသည် ၎င်းတို့နှင့် တပြိုင်နက်ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓကာယတန ဖြစ်ခြင်း ရှုခြင်း ကိစ္စ၊ သိခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံကိုရှုသည်၊ သိသည်သာ မည်သောကြောင့် အကျယ်ပြ သော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့နှင့် ညီပေသည်။

ဒုတိယရဟန္တာကြီးက။ ။“ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ အဖြစ်၊ အပျက်ကိုသိလျှင်၊ ရဟန္တာဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆို၏။ ဤအဖြေ မှာ အလုံးစုံ ပြည့်စုံ၏။

တတိယရဟန္တာကြီး၏ ဖြေဆိုပုံ။ ။ယတော ခေါ် အာဂုဿော စတုန္ဒံ မဟာဘူတာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ဧတ္တာဝတာ ခေါ် အာဂုဿော ဘိက္ခုနော ဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓံ ဟောတိ။

ငါ့ရှင်၊ အကြင်အခါ၌ မဟာဘူတလေးပါးတို့၏ အဖြစ်၊ အပျက်ကို မှန်ကန်စွာ သိ၏။ ငါ့ရှင်၊ ဤမျှလောက်သိလျှင်၊ ရဟန်း၏ ဉာဏ်အမြင်သည် ကောင်းစွာ စင်ကြယ်ပါ၏။ “ရဟန္တာ ဖြစ်ပါပြီ”ဟု ဆိုလို၏။

ဤရဟန္တာကြီး၏ ရှုပုံ၌ မဟာဘူတ ၄-ပါးမှ ကြွင်းသောရုပ် နာမ်အလုံးစုံကို မရှုဟုတွေ့ရ၏။ သို့သော်လဲ ရဟန္တာ ဖြစ်စေနိုင်သော ရှုနည်းမှန်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ မဟာဘူတ ၄-ပါးကို ပဓာနပြု၍ရှုခြင်းသည် ထိုမဟာဘူတတို့နှင့် တပေါင်း တည်း တပြိုင်နက်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ ရှုခြင်း၊ သိခြင်း ကိစ္စပြီးသောကြောင့် အကျယ်ပြသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့နှင့် မဆန့်ကျင် ဟူ၍သာမှတ်အပ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ထိုပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးတို့၏ အကျဉ်းအကျယ် ရှုပုံသိပုံအလုံးစုံကို သိမ်းကျုံး၍သာပြ၏။ ထိုအလုံးစုံကို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းပင် ပဓာနပြု၍ ရှုရသိရမည်ဟူ၍ကား မဆိုလိုသောကြောင့် ပေတည်း။

စတုတ္ထ ရဟန္တာကြီးက။ ။“ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မန္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ-ဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသော တရားဟူသမျှသည် ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟု မှန်ကန်စွာသိလျှင် ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်ပါပြီ။ ရဟန္တာဖြစ်ပါပြီ”ဟု ဖြေဆို ၏။ ဤအဖြေသည်လည်း အလုံးစုံ ပြည့်စုံ၏။

မေးလျှောက်သော ရဟန်းသည်ကား “ရဟန္တာတိုင်းပင် ရုပ်နာမ် အလုံးစုံကို သိရမည်၊ သိပုံချင်းလဲ တူရမည်”ဟု ထင်မြင်ယူဆချက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အချို့ အဖြေ၌ ရုပ်နာမ်မစုံလင်သည့်ပြင် အချင်းချင်းလဲ မတူကြသော အဖြေ ၄-မျိုးကို ကြားရသောအခါ သဘောမကျနိုင်၍ မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားပြန်လေ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက “ယထာ ယထာ အဓိမုတ္တာနံ တေသံ သပ္ပရိသာနံ ဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓံ ဟောသိ၊ တထာ တထာ ခေါ် တေဟိ သပ္ပရိသေဟိ ဗျာကတံ = အကြင် အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်ကုန်သော ထို သူတော်ကောင်း ၄-ဦးတို့၏ ဉာဏ်အမြင်သည် စင်ကြယ်လေပြီ။ ထိုထို အခြင်းအရာဖြင့်သာလျှင် ထိုသူတော်ကောင်း ၄-ဦးတို့က ဖြေကြားအပ်ပေသည်”ဟု မိန့်တော်မူလေ၏။ “မိမိတို့ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်တိုင်အောင် ရှုပုံကိုသာလျှင် အသီးအသီး ဖြေကြားကြသည်၊ အဖြေ ၄-မျိုးလုံးပင် ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း နည်းမှန်ချည်း ပင်”ဟု ဆိုလို၏။

ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် “တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို အဘိဓမ္မာကျမ်းဂန်တို့၌ အကျယ်ပြသည့် အတိုင်း ခရားစေ့တွင်းကျ စေ့ငစုံလင်အောင် မရှုနိုင်သော်လဲ မြင်ခိုက်စသည်၌ အထူးထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တခုခုကို ရှုရုံမျှဖြင့် တပြိုင်နက် တပေါင်းတည်းဖြစ်သော ရုပ်နာမ် ဟူသမျှတို့၌ရှုခြင်း၊ သိခြင်း ကိစ္စပြီးသည် ဖြစ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်အထိ ရောက်နိုင် ကြောင်းကို” ထင်ရှားသိသာပေပြီ။ သို့သော်လဲ ဤအရာ၌ အလွန်မှတ်သားဘွယ် ကောင်းသော **အရှင်သာရိပုတြာ၏ ရှုပုံကို** အနုပဒသုတ်မှ ထုတ်ပြဦးအံ့။

အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဝိပဿနာ

သာရိပုတြော ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓမာသံ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနံ ဝိပဿတိ၊ တတြိဒံ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတြဿ အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာယ ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတြော ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ၊ ယေ စ ပဌမေ ဈာနေဓမ္မာ၊ ဝိတက္ကော စ ဝိစာရော စ ပီတိ စ သုခံ စ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ ဖဿော ဝေဒနာ သညာ စေတနာ စိတ္တံ ဆန္ဒော အဓိမောက္ခော ဝီရိယံ သတိ ဥပေက္ခာ မနသိကာရော။ တျာဿ ဓမ္မာ အနုပဒဝဝတ္တိတာ ဟောန္တိ။ တျာဿ ဓမ္မာ ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဝိဒိတာ အဗ္ဘတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ “ဧဝံ ကိရိမေ ဓမ္မာ အဟုတ္တာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတ္တာ ပဋိဝေန္တိ”တိ။ (မ ၃-၇၅)

မြန်မာပြန်-အိုရဟန်းတို့၊ သာရိပုတြာသည် လခွဲ (ဆဲ့ငါးရက်) ပတ်လုံး အနုပဒ ဓမ္မ ဝိပဿနာကို ရှု၏။ အို- ရဟန်းတို့၊ ယခုဟောမည့် အစီအစဉ်သည် သာရိပုတြာ၏ ထို အနုပဒ ဓမ္မ ဝိပဿနာ၌ အစီအစဉ် ပေတည်း။ အို- ရဟန်းတို့၊ ဤသာသနာမှာ သာရိပုတြာသည် လိုချင်ဘွယ်၊ လိုချင်မှုတို့မှ ကင်းဆိတ်သည့်ပြင် နီဝရဏ အကုသိုလ်တရားတို့မှလဲ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင် ကြံမှု၊ ဆင်ခြင်မှုရှိသည့်ပြင် ဆိတ်ငြိမ်မှုကြောင့် ဖြစ်သည့် နှစ်သိမ့်မှု၊ ချမ်းသာမှုလဲ ရှိသော ပဌမဈာန် ကို သက်ဝင်၍နေ၏။ ကြံမှု၊ ဆင်ခြင်မှု၊ နှစ်သိမ့်အားရမှု၊ စိတ်ချမ်းသာမှု၊ စိတ်တည်ကြည်မှု၊ အာရုံနှင့် စိတ်တွေ့မှု၊ ခံစားမှု၊ မှတ်သားမှု၊ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု၊ အာရုံကိုသိမှု၊ လိုလားမှု၊ ဆုံးဖြတ်မှု၊ အားထုတ်မှု၊ အောက်မေ့မှု၊ အညီအမျှရှုမှု၊ နှလုံးသွင်း

မူဟူကုန်သော အကြင်တရား ၁၆-ပါးတို့သည် သက်ဝင်အပ်သော ပဌမဈာန်ထဲ၌ ပါဝင်ကုန်၏။ သူသည် ထို ၁၆-ပါးသော တရားတို့ကို အစဉ်အတိုင်း ခွဲခြားအပ်ကုန်၏။ ထိုတရားတို့သည် သူ့အား ထင်ရှားလျက်သာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထင်ရှားလျက်သာ တည်ကုန်၏။ ထင်ရှားလျက်သာ ချုပ်ပျက်ကုန်၏။ သူသည် ဤသို့သိလေ၏။ “ဤတရားတို့သည် ဤသို့ သဘောရှိကြသည်မှာ အမှန်ဘဲ။ အစက မရှိပါဘဲလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တဖန် ပျောက်ပျက်သွားကြသည်” ဟု သိလေ၏။

အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်းကား။ ။အရှင်သာရိပုတြာသည် အနုပဒမ္မ ဝိပဿနာကို ၁၅-ရက်ပတ်လုံးရှု၍ ရဟန္တာ ဖြစ်တော်မူသည်။ ရှုပုံကား-ရှေးဦးစွာ ပဌမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ဈာန်မှထသောအခါ ထိုဈာန်စိတ္တပြုဒ်၌ ပါဝင်သော တရား ၁၆-ပါးတို့ကို အသီးအသီး ပိုင်းခြားနိုင်၏။ အရှင်သာရိပုတြာအား ထိုတရားတို့၏ အစ=ဖြစ်မှုလဲ ထင်ရှား၏။ အလယ်=တည်မှုလဲ ထင်ရှား၏။ အဆုံး=ပျက်မှုလဲ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်သာရိပုတြာသည် ဤသို့သိမြင်လေ၏။ “ဤတရားတို့သည် ဈာန်မဝင်စားမီက မရှိသေးပါဘဲလျက် ယခုမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တဖန် ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်” ဟု သိမြင်လေ၏။ အာကိဉ္ဇညာယတန ဝိပဿနာ အောင် ကြွင်းသော ရူပ, အရူပဈာန်တို့ကိုလဲ အစဉ်အတိုင်း ဝင်စား၍ နည်းတူပင်ရှု၏။ ရှုအပ်သော တရားတို့တွင် ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါအချို့ လျော့ခြင်း, ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် သမ္မသာဒစသော တရားအသစ် အနည်းငယ်ပါ ဝင်ခြင်းမျှသာ ထူးခြား၏။

အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကား။ ။ပဌမဈာန်ကို ဝင်စား၍ ၎င်းဈာန်ကိုပင် ရှုအပ်၏။ ထိုနောင် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားပြန်၍ ၎င်းကို ပင်ရှုအပ်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် သမာပတ်ရစ်ပါးတို့ကို အစဉ်အတိုင်းဝင်စား၍ အစဉ်အတိုင်း ဝိပဿနာ ရှုခြင်းသည်လည်း **အနုပဒမ္မဝိပဿနာ** မည်၏။ “အစဉ်အတိုင်း သမာပတ် တရားတို့ရှိသော ဝိပဿနာ” ဟု ဆိုလို၏။ ဈာန်တပါးပါးကို ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုဈာန်စိတ္တပြုဒ်၌ ပါဝင်သော ဈာန်တရား, ဖဿပဉ္စမကတရား စသည်တို့ကို ပါဠိတော်၌ ပြအပ်သည့် အစဉ်အတိုင်း ရှုခြင်းသည်လည်း **အနုပဒမ္မ ဝိပဿနာ** မည်၏။ “ဈာန်စိတ္တပြုဒ်၌ ပါဝင်သော တရားတို့ကို အစဉ်အတိုင်း ရှုသော ဝိပဿနာ” ဟု ဆိုလို၏။ (သမာပတ္တိဝေဒန ဝါ ဈာန်ဝေဒန ဝါ အနုပဋိပါဠိယာ ဓမ္မဝိပဿန-အဋ္ဌကထာတွင်)။

ဤနည်း ၂-ပါးတို့တွင် ဒုတိယနည်းအလိုအားဖြင့် ရှုခြင်းသည် ဈာန်ကို တကြိမ်မျှ ဝင်စားပြီးလျှင်, ၁၆-ကြိမ်တိုင်တိုင် တစပ်တည်း ရှုရသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ သို့သော်လဲ ဘင်္ဂဉာဏ်အဖွင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ အာရုံတခုခု၏ အပျက်ကို ရှုပြီးလျှင်, ထိုရှုသည့်စိတ်ကိုပင် အခြားမဲ့၌ တဖန်ရှုအပ်ကြောင်းကို ဟောတော်မူ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် နာမသတ္တက၌လဲ ပဌမစိတ်ကို ဒုတိယစိတ်ဖြင့်ရှု၏။ ၎င်း ဒုတိယစိတ်ကို တတိယစိတ်ဖြင့် ရှုပြန်၏။ ဤသို့သော နည်းဖြင့် စိတ်တခု တခု၌ တကြိမ်စီသာ ရှုပုံကို ပြ၏။ ထို့ကြောင့် ဈာန်ကို ပဌမတကြိမ် ဝင်စားပြီးလျှင်, ဝိတက်ကို ရှုသည်။ ဒုတိယတကြိမ်ဝင်စားပြီးလျှင်, ဝိစာရကို ရှုသည်။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ၁၆-ကြိမ်ဝင်စား၍, အစဉ်အတိုင်း ၁၆-ကြိမ် ရှုသည်ဟူ၍ယူလျှင် သင့်ရာ၏။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ဤအနုပဒရှုနည်း ၂-မျိုးဖြင့် ၁၅-ရက်ပတ်လုံးရှု၍ ရဟန္တာဖြစ်လေ၏။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်သည်ကား ၇-ရက်မျှဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်လေ၏။ ဤအရာ၌ အရှင်သာရိ ပုတြာသည် အရှင်မောဂ္ဂလာန်ထက် ပညာကြီးပါလျက် အဘယ့်ကြောင့်သာ၍ ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ရပါသနည်းဟူမူ-အနုပဒရှုနည်းဖြင့် အလွန်ကျယ်ဝန်းစွာ ရှုနေခြင်းကြောင့်သာ၍ ကြာမြင့်လေသည်။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်မှာကား ထိုကဲ့သို့ ရှုပုံမကျယ်သောကြောင့် ၇-ရက်မျှဖြင့် ကိစ္စပြီးလေသည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ဆို၏။ အောက်ပါ အတိုင်းပင်တည်း။

မဟာမောဂ္ဂလာန်ထွေရော ဟိ သာဝကာနံ သမ္မသနစာရံ ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဥပ္ပိဋ္ဌေန္တော ဝိယ ဧကဒေသမေဝ သမ္မသန္တော သတ္တဒိဝေဝေ ဝါယမိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ သာရိပုတ္တထွေရော “ဋ္ဌပေတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနန္တ သမ္မသနစာရံ သာဝကာနံ သမ္မသနစာရံ နိပ္ပဒေသံ သမ္မသိ၊ ဧဝံ သမ္မသန္တော အဒ္ဓမာသံ ဝါယမိတွာ, အရဟတ္တံ ကိရ ပတွာ အညာသိ “။ပေ။ အညော သာဝကော နာမ ပညာယ မယာ ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တု သမတ္တော နာမ န ဘဝိဿတီ” တိ။ (မ-ဋ္ဌ ၄-၅၈)

မြန်မာပြန်။ ။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်ထေရ်သည် သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုးတရားကို တောင်ပေးစွန်းဖြင့် ထောက်သကဲ့သို့ တစိတ်တပိုင်းမျှသာ သုံးသပ်လျက် ၇-ရက်ပတ်လုံး အားထုတ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လေ၏။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏ သုံးသပ်ရိုးကိုထား၍ သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုးတရားကို အကြွင်းမဲ့သုံးသပ်လေပြီ။ ဤသို့ သုံးသပ်လျက် လခွဲပတ်လုံး အားထုတ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လေ၏ (အရဟတ္တံ ပတ္တော - လိုက်၍စပ်သည်)။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူပြီးလျှင်လဲ (ဤသို့သိလေပြီ) “ပညာဖြင့် ငါ့ရောက်အပ်သောအရာကို ရောက်နိုင်သည့် တပါးသော သာဝကမည်သည် ရှိမည်မဟုတ်” ဟု သိလေပြီတဲ့။

သမ္မသနံ စရတိ ဧတ္တာတိ သမ္မသနစာရော၊ ဝိပဿနာယ ဘူမိ ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ ဝိပဿနာ၏ ကျက်စားရာ အာရုံ, ဝိပဿနာရှုထိုက်သော အာရုံသည် **သမ္မသနစာရ**-သုံးသပ်ရိုးတရား မည်၏။ ထိုတွင် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်ထိုက်သော အဇ္ဈတ္တတရား, အနုယဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်ထိုက်သော ဗဟိဒ္ဓတရား, ဟူသော ဤတရားအပေါင်းသည် **သာဝက**

တို့၏ သုံးသပ်ရိုး မည်၏။ ဋီကာအဖွင့်ကို ဝိပဿနာ၏ အာရုံအရာ (၂၂၁)၌ ပြခဲ့ပြီ။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်၏ ရှုပုံကျသည်ကို ပြသော “ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဥပ္ပိဋ္ဌေန္တောဝိယ” ဟူသော ဥပမာစကားကို နက်နဲစွာ စဉ်းစားကြည့်ပါ။ တောင်ဌေးဖြင့် ထောက်၍ သွားလျှင် ထောက်မိသောနေရာက နည်းငယ်၍၊ မထောက်မိသော နေရာကသာ ကျယ်နေသကဲ့သို့ သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုး တရားထဲမှ မရှုမိသော တရားကသာများသည်။ ရှုမိသောတရားမှာ နည်း၍ကျနေသည်ဟုဆိုလို၏။ ဒုတိယ အဂ္ဂသာဝကကြီး၏ ရှုပုံ၌ပင် တောင်ဌေးထောက်ပုံနှင့် နှိုင်းစာရအောင် ကျနေပါလျှင် မဟာသာဝကတို့၏ ရှုပုံ၌ ထိုထက်ပင် ကျလေရာ၏။ သာမန်ရဟန္တာ၊ အနာဂါမ်၊ သကဒါဂါမ် သောတာပန်၊ ပုထုဇဉ်တို့၏ ရှုပုံတို့၌လဲ တဆင့်ထက်တဆင့် သာ၍ သာ၍ပင် ကျသွားမည်ကို ဆ၍သိရာ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ မဇ္ဈိမပဏ် ကဏ္ဍကတ္တလသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ပုထုဇဉ်စသော အောက်အောက် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အားထုတ်မှုသည် သောတာပန် စသော အထက်အထက် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အားထုတ်မှုကို မမှီဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

အနုပဒ ဝိပဿနာ ဖြစ်ပုံကား။ ။အရှင်သာရိပုတြာသည် ပဌမဈာန် စသည်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ဝင်စား၏။ ဝင်စားအပ် သော ဈာန်တိုင်းမှ ထသည်နှင့်တပြိုင်နက် ဝိတက် စသည်တို့ကိုရှု၍၊ သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့်သိ၏။ သိပုံကား-အဘိနိရော ပနလက္ခဏော ဝိတက္ကော ဝတ္တတီတိ ဇာနာတိ-ဤသို့စသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ၊ ဝိတက်ကိုရှုလျှင်၊ အာရုံဆီသို့ တက်သွား စေခြင်း သဘောရှိသော ကြံစည်မှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ ကြံစည်မှု ဖြစ်သည်ဟု ဤသို့ သိခြင်းသည်ပင်လျှင် အာရုံသို့တက်သွား စေခြင်းသဘောအားဖြင့် ဝိတက်ကို ပိုင်းခြားသည် မည်၏။ ဝိစာရ စသည်တို့၌လဲ သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် ပိုင်းခြားပုံကို နည်းတူချဲ့၍ သိပါလေ။ **ဝိစာရ**ကို ရှုလျှင် အာရုံကို အထပ်ထပ် သုံးသပ်ခြင်းသဘောရှိသော စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **ဝိတိ**ကိုရှုလျှင်၊ တကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့ခြင်းသဘောရှိသော နှစ်သိမ့်အားရမှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **သုခ**ကိုရှုလျှင်၊ သာယာအပ် သော သဘောရှိသော ချမ်းသာမှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **ဧကဂ္ဂတာ**ကို ရှုလျှင်၊ မပျံလွင့်သော သဘောရှိသော စိတ်တည်ကြည်မှု ဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **ဖဿ**ကို ရှုလျှင်၊ အာရုံကို တွေ့ခြင်းသဘောရှိသော တွေ့ထိမှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **ဝေဒနာ**ကို ရှုလျှင်၊ ခံစားခြင်းသဘောရှိသော ခံစားမှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **သညာ**ကို ရှုလျှင် မှတ်သားခြင်း သဘောရှိသော နှစ်သားမှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **စေတနာ**ကို ရှုလျှင်၊ စေ့ဆော်ခြင်းသဘောရှိသော အာရုံနှင့် စေ့စပ်ပေးမှု ဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **စိတ်**ကို ရှုလျှင်၊ အာရုံကို သိခြင်း သဘောရှိသော သိမှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **ဆန္ဒ**ကို ရှုလျှင်၊ ပြုလိုခြင်းသဘောရှိသော လိုလားမှုဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **အဓိမောက္ခ**ကို ရှုလျှင်၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း သဘောရှိသော ဆုံးဖြတ်မှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **ဝီရိယ**ကို ရှုလျှင်၊ အားပေးချီးမြှောက် ခြင်းသဘောရှိသော အားထုတ်မှုဖြစ်သည်ဟုသိ၏။ **သတိ**ကို ရှုလျှင်၊ အာရုံ၌ ထင်ခြင်းသဘောရှိသော အမှတ်ရမှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ တကြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာကို ရှုလျှင်၊ မယုတ်မလွန် ညီမျှခြင်းသဘောရှိသော အမျှမှုမှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ **မနသိကာရ**ကို ရှုလျှင်၊ အာရုံ၌ ဆောင်ခြင်း၊ သွားစေခြင်း သဘောရှိသော နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ ဤသို့ တကယ်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ၁၆-ပါးသော တရားတို့ကို သိသောကြောင့် “ဤဿ ဓမ္မာ အနုပဒဝတ္ထိတာ ဟောန္တိ”ဟု ဟောတော်မူသည်။ အရှင်သာရိ ပုတြာသည် ထိုတရား ၁၆-ပါးတို့ကို အစဉ်အတိုင်း ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီ ဟူလို။

ထိုတရားတို့သည် အရှင်သာရိပုတြာအား ထင်ရှားလျက် ဖြစ်ကြသည်၊ ထင်ရှားလျက် တည်ကြသည်၊ ထင်ရှားလျက် ချုပ်ကြသည်ဟု ဆိုရာ၌ ထိုဈာန်စိတ်ကပင် မိမိ၏ ဥပါဒ် ဋီဘင်ကို သိသည်ဟူ၍လဲ မယူအပ်။ ဈာန်နှင့် သိသောစိတ် တပြိုင်နက် ဖြစ်ကြသည်ဟူ၍လဲ မယူအပ်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်၏။

ယထာ ဟိ တေနော အင်္ဂုလဂ္ဂေန တံ အင်္ဂုလဂ္ဂံ န သက္ကာ ဖုသိတုံ၊ ဧဝ မေဝ တေနော စိတ္တေန တဿဥပါဒေါ ဝါ ဋ္ဌိတိ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ န သက္ကာ ဇာနိတုန္တိ ဧဝံ တာဝံ တံညဏတာ မောစေတဗ္ဗာ။ ယဒိ ပန ဒွေ စိတ္တာနိ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ဧကေန စိတ္တေန ဧကဿ ဥပါဒေါ ဝါ ဋ္ဌိတိ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ သက္ကာ ဘဝေယျ ဇာနိတုံ၊ ဒွေ ပန ဖဿာ ဝါ ဝေဒနာ ဝါ သညာ ဝါ စေတနာ ဝါ စိတ္တာနိ ဝါ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇနကာနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကမေကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဉာဏဗဟုတာ မောစေတဗ္ဗာ။

မြန်မာပြန်။ ။ထိုလက်ချောင်း၏ အဖျားဖြင့်ပင် ၎င်းလက်ချောင်း၏ အဖျားကို မထိနိုင်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ထိုစိတ်ဖြင့်ပင် ၎င်းစိတ်၏ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်ကို မသိနိုင်။ ဤသို့ ထိုဈာန်စိတ်ကို ၎င်းဈာန်စိတ်ဖြင့်ပင် သိသည်၏ အဖြစ်ကို လွတ်စေအပ်၏။ ထို့ပြင်-စိတ် ၂-ခုတို့သည် အကယ်၍ တပြိုင်နက် ဖြစ်ကြပါမူ၊ စိတ်တခုဖြင့် အခြားစိတ်၏ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်ကို သိနိုင်ရာ၏။ သို့သော်လဲ၊ ဖဿ ၂-ခု၊ ဝေဒနာ ၂-ခု၊ သညာ ၂-ခု၊ စေတနာ ၂-ခု၊ စိတ် ၂-ခုတို့သည် တပြိုင်နက် ဖြစ်ကြသည်မရှိကုန်၊ တခုချင်း တခုချင်းသာလျှင် ဖြစ်ပေ၏။ ဤသို့ ဉာဏ်များစွာ တပြိုင်နက် ဖြစ်ခြင်းကို လွတ်စေအပ်၏။

သို့သော်လဲ၊ အရှင်သာရိပုတြာသည် ထိုတရား ၁၆-ပါးတို့၏ မှီရာဝတ္ထုနှင့် အာရုံတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိသောကြောင့် ဈာန်မှထ၍ရှုလျှင် ထိုတရားတို့၏ဖြစ်မှုသည် ယခုလောလောဆယ် ဖြစ်ဆဲကဲ့သို့ထင်ရှား၏။ တည်မှုသည်လည်း ယခုလော လောဆယ် တည်ဆဲကဲ့သို့ထင်ရှား၏။ ပျက်မှုသည်လည်း ယခုလောလောဆယ် ပျက်ဆဲကဲ့သို့ထင်ရှား၏။ ဤသို့ ထင်ရှား သော တရားကို ရှုခြင်း၊ သိခြင်းကိုပင်လျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ် အရာတို့၌ ခဏ **ပစ္စုပ္ပန်တရား**ကို ရှုခြင်း၊ သိခြင်းဟု ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စသည်ကို ဟောတော်မူသည်။ အစက၊ မရှိပါဘဲလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်ဟု သိခြင်းသည် **ဥဒယ**=ဖြစ်မှုကို သိမြင်သောဉာဏ်ပေတည်း။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် တဖန်ကွယ်ပျောက်သွားကြသည်ဟု သိခြင်းသည် **ဝယ**=ပျက်မှုကို သိမြင်သော ဉာဏ်ပေတည်း။ ဤကား အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ပြအပ်သော အဓိပ္ပာယ်အကျယ်တည်း။

သတိပြုဘွယ်။ ။သာဝကတို့၏ သုံးသပ်ရိုးတရားတို့ကို အကြွင်းမဲ့ရှုသော အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဝိပဿနာအရာ၌ စိတ်တကြိမ် တကြိမ်တွင် ရှုအပ်သော တရားတို့သည် အများဆုံးအားဖြင့် ၁၆-ပါးမျှသာ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် ထင်ရှားကုန်၏။ ထိုတွင်လဲ သုခနှင့် ဝေဒနာမှာ တရားကိုယ် တူသောကြောင့် ၁၅-ပါးမျှသာတည်း။ အဘိဓမ္မာ ကျမ်းဂန်တို့၌ ပဌမဈာန်စိတ်မှာ စေတသိက် ၃၅-ပါးယှဉ်သည်ဟု ဆို၏။ ထိုတွင် ရံခါသာယှဉ်သော ကရုဏာ၊ မုဒိတာ တို့ကို နုတ်လိုက်တောင်မှ ၃၃-ပါးကျန်သေး၏။ ထို့ကြောင့် ဈာန်စိတ်ပါဆိုလျှင် ပဌမဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ တရားပေါင်း ၃၄-ခု ပါဝင်သည်ဟုသိရ၏။ ထို ၃၄-ပါးတို့တွင် **၁၅-ပါးကိုသာ ရှုသည်**ဟု ဤသုတ် ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ ထင်ရှား၏။ ကြွင်းသော ၁၉-ပါးတို့ကိုကား ရှုသည်ဟု မထင်ရှားချေ။ ဋီကာ၌ပြသော ဝါဒ ၂-ပါးတို့တွင် **အာစရိယဝါဒ**၌ “ထို ၁၆-ပါးတို့သာထင်၍ ၎င်းတို့ကိုသာရှုသည်” ဟုဆို၏။ **အပရေ ဝါဒ**၌ကား ကြွင်းသော တရားတို့ကိုလဲ မထင်ဟု မဆိုသင့်ကြောင်းကို ပြဆိုလေ၏။ ဤအရာ၌ ၁၆-ပါးမျှကိုသာ ရှုသည်ဟု ဆိုသော်လဲ စိတ်တကြိမ်တည်း၌ ပါဝင်သောတရား ၁၆-ပါးတို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ရှားစွာ အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ ရှုနိုင်သော အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဉာဏ်ပညာတော်သည် ချီးကျူးဘွယ် ကောင်းလှပါပေပြီ။ ကျနစွာ ဝိပဿနာ ရှုဘူးသော သူတို့၏စိတ်ထဲ၌ ကြည်ညိုအံ့ဩ၍ မဆုံးနိုင်အောင်ပင် ကြီးမားမြင့်မြတ်တော် မူလှပါပေပြီ။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာဉာဏ် အစစ်ကို မရဘူးသေးဘဲ စိတ်၊ စေတသိက် ယှဉ်ပုံမျှ၌ သရုပ်ကွဲနေသူများက မူကား ၁၆-ပါးမျှကိုသာရှုလျှင် မပြည့်စုံသေးဟူ၍၎င်း၊ မခဲယဉ်းဟူ၍၎င်း ထင်ကောင်း ထင်ကြပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ မရိမသေ မထင်မိစေရန် အထူးသတိပြုကြပါကုန်။

အချို့က “ရုပ်ကလာပ်ဖွဲ့ပုံ၊ စိတ်၊ စေတသိက်ယှဉ်ပုံ လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့နှင့် ဝီထိကျပုံများကို ကျက်မှတ်လေ့လာပြီးလျှင် တတ်သိနားလည်သည့်အတိုင်း ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဝိပဿနာ ရှုခြင်း များပြီးစီးပြည့်စုံသည်”ဟု ထင်မှတ်လျက်ရှိကြ၏။ ထိုထင်မှတ်ချက်ကို ပြခဲ့ပြီးသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့နှင့် နှိုင်းနှိုင်းကြည့်ကြပါလေ။ မိမိသန္တာန်၊ သူတပါးသန္တာန်တို့၌ တကယ်ဖြစ်ပေါ်သော နာမ်ရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်း ရှု၍သိပါမှ၊ ဝိပဿနာ ဖြစ်ကြောင်းကို ထိုကျမ်းဂန်တို့၌ ပြဆို၏။ သုတအားလျော်စွာ ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့် ဝိပဿနာဖြစ်ကြောင်းကိုကား မပြဆိုချေ။ ဆင်ခြင်၍ ယူအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ ဟူသည်မှာ သန္တာန် ၂-ပါး၌ တကယ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ပရမတ် အစစ်မဟုတ်ကြောင်း၊ စိတ်ထဲ၌ မှန်းဆတိုင်း ထင်လာသော ပညတ်မျှ ဖြစ်ကြောင်းများကို အကြိမ်ကြိမ် ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ပင်လျှင် သုတ အားလျော်စွာ ဆင်ခြင်လျှင် မည်သည့်တရားကိုမဆို ထင်ရှားသိသည်ဟူ၍သာ ထင်ရလေသည်။ မရဘူးသော ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကိုသော်လဲ ထင်ရှားသိသည်ဟူ၍သာ ထင်ရလေသည်။ “မည်သည့်တရားက နည်းနည်း ထင်ရှားသည်၊ မည်သည့်တရားက များများ ထင်ရှားသည်”ဟု မထူးခြားဘဲ ရှိလေသည်။ **အမှန်အားဖြင့်သော်ကား** မကြားဘူးသော ကရဝိက်ဂုဏ်၏ အသံသည် ကြားဘူးသော ကျေးဂုဏ်သံများ ကဲ့သို့ မထင်ရှားနိုင်ရာ။ ထို့အတူပင် မိမိ၌ မရှိသောဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားသည် မိမိ၌ရှိသော အဆင်း မြင်မှု စသည်တို့ကဲ့သို့ မထင်ရှားနိုင်သည်သာတည်း။ သိမ်မွေ့သော ဈာန်တရားသည် ကြမ်းတမ်းသော ကာမတရားကဲ့သို့ မထင်ရှားနိုင်ရာသည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ဆင်ခြင်တိုင်း ထင်ရှားပုံခြင်း တူနေသည်မှာ အဘယ်ကြောင့်ပါနည်း? သုတမျှဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ယူအပ်သော အာရုံသည် မျက်မှောက်သိအပ်သော ပရမတ်မဟုတ်၊ ပညတ်မျှသာဖြစ်၍ ထိုဆင်ခြင်မှုသည်လည်း ဝိပဿနာ အစစ်မဖြစ်ခြင်းကြောင့်ပင် မဟုတ်ပါလော့? ဝိပဿနာအစစ် ဖြစ်ပါမူကား၊ နေဝသညာဈာန်သည် အလွန်သိမ်မွေ့သောကြောင့် အရှင်သာရိပုတြာအားသော်လဲ အခြားဈာန်များကဲ့သို့ မထင်ရှားဘဲ ရှိချေသေး၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ၎င်းဈာန်ကို အနုပဒနည်းဖြင့် မရှုနိုင်ပြီ၊ အခြား ဈာန်များမှ နည်းမှီး၍ ကလာပသမ္မသန နည်းဖြင့်သာ ရှုတော်မူရ လေသည်။ ရှုပုံပါဠိကို ပြဦးအံ့။

ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော သဗ္ဗသော အာကိဉ္ဇညာယတနံ သမတိက္ကမ္မ နေဝသညာနာသညာ- ယတနံ ဥပသမ္ပန္န ဝိဟရတိ၊ သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟသိ၊ သောတာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ယေ ဓမ္မာ အတိတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိပရိဏတာ၊ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတိ “ဧဝံ ကိရိမေ ဓမ္မာ အ-ဟုတ္တာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတ္တာ ပဋိဝေန္တိ”တိ။

မြန်မာပြန်။ ။အို ရဟန်းတို့၊ တဖန် ထို့ပြင်လဲ သာရိပုတြာသည် အာကိဉ္ဇညာ ဈာန်ကို အချင်းခပ်သိမ်း လွန်မြောက် ပယ်စွန့်ပြီးလျှင် နေဝသညာဈာန်ကို သက်ဝင်၍နေ၏။ သူသည် ထိုသမာပတ်မှ အမှတ်ရလျက်ထ၏။ ထပြီးလျှင် “အကြင် တရားတို့သည် လွန်ကုန်ပြီ၊ ချုပ်ကုန်ပြီ၊ ဖောက်ပြန်ကုန်ပြီ” ထိုလွန်ပြီး၊ ချုပ်ပြီး၊ ဖောက်ပြန်ပြီးသော တရားတို့ကိုရှု၏။ ရှုပုံကား-“ဤတရားတို့သည် ဤသို့ သဘောရှိကြသည်မှာ အမှန်ဘဲ၊ အစက မရှိပါဘဲလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်၊ ဖြစ်ပေါ်ကြပြီးလျှင် တဖန် ပျောက်ပျက်သွားကြသည်”ဟု ရှု၏။

တပါးသော ဈာန်တို့၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရ စသည်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ပိုင်းခြား၍ရှုပုံနှင့် ထိုတရားတို့၏ ဖြစ်မှု၊ တည်မှု၊ ပျက်မှုထင်ရှားပုံတို့ကို အထူးပြု၍ တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူ၏။ ဤဈာန်၌ကား ထိုကဲ့သို့ မဟောမူ၍ “ယေ ဓမ္မာ အတိတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိပရိဏတာ၊ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတိ”ဟု သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူရာဝယ် အဘယ်သို့သော အဓိပ္ပါယ် အထူးရှိ ပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရာရှိ၍ အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြတော် မူလေသည်။

တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတီတိ ယသ္မာ နေဝသညာ နာသညာယတနေ ဗုဒ္ဓါနံ ယေဝ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ ဟောတိ၊ န သာဝကာနံ၊ တသ္မာ ဧတ္ထ ကလာပဝိပဿနံ ဒဿေန္တော ဧဝ မာဟ။

တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတီတိ၊ ဟူသည်ကား။ နေဝသညာနာသညာယတနေ၊ နေဝသညာဈာန်၌။ ဗုဒ္ဓါနံ ယေဝ၊ မြတ်စွာဘုရားတို့အားသာလျှင်။ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ၊ အစဉ်အတိုင်း တရားတို့ကို ရှုခြင်းသည်။ ယသ္မာ၊ အကြင်ကြောင့်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သာဝကာနံ၊ သာဝကတို့အား။ “သင်္ခါရာဝသေသ သုခုမဘာဝပုတ္တိယာ၊ ကြမ်းတမ်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းသော သိမ်မွေ့သော သင်္ခါရ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သဖြင့်။ ဒုဗ္ဗိညေယျတ္တာ၊ သိနိုင်ခဲ့သောကြောင့်။ ဝိနိဗ္ဗုဇီတာ ဂဟေတုံ၊ အသီးအသီးခွဲ၍ ယူခြင်းရှုခြင်းငှါ။ အသက္ကာဏေယျဘာဝတော၊ မစွမ်းနိုင်ကောင်းသောကြောင့်”။ (အကြောင်းပြ ဋီကာငါးပုဒ်ကို ထင်ရှားစေရန် ထည့်လိုက်၏။) အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာ၊ အစဉ်အတိုင်း ဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို ရှုခြင်းသည်။ န ဟောတိ၊ မဖြစ်။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဧတ္ထ၊ ဤ နေဝသညာဈာန်၌။ ကလာပ ဝိပဿနံ၊ အပေါင်းလိုက်အားဖြင့် ရှုခြင်းကို။ ဒဿေန္တော၊ ပြတော်မူလိုသည်ဖြစ်၍။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတီ ဟူ၍။ အာဟ၊ ဟောတော်မူ၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။နေဝသညာဈာန်၌ သညာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသောတရားတို့ကို မြတ်စွာဘုရား တို့သည်သာ လျှင် အစဉ်အတိုင်း အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ ရှုနိုင်ကုန်၏။ အရှင်သာရိပုတြာစသော သာဝကတို့ သည်ကား အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ မရှုနိုင်ကုန်။ အကြောင်းကား-နေဝသညာဈာန်သည် ကြမ်းသော သင်္ခါရတို့မှ အကြွင်းအကျန်သဘောရှိ၏။ အလွန် သိမ်မွေ့၏။ အိပ်ပျော်ခါနီး၌ နောက်ဆုံးစိတ်၊ မေ့မြောခါနီး၌ နောက်ဆုံးစိတ်၊ သေခါနီး၌ နောက်ဆုံးစိတ် ဤစိတ်များနှင့် နှိုင်းဆ၍၊ သိမ်မွေ့ပုံကို သိအပ်၏။ ထိုသို့ သိမ်မွေ့သောကြောင့် ယင်းဈာန်သည် သာဝကတို့အား မထင်ရှားချေ။ ထို့ကြောင့်၊ ယင်းဈာန်၌ ပါဝင်သောတရားတို့ကို အသီးအသီးရှုမှတ်၍ သဘာဝလက္ခဏာဖြင့် မပိုင်းခြားနိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့် အရှင်သာရိ ပုတြာသည် နေဝသညာဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုဈာန်ကို အပေါင်းလိုက်အားဖြင့်သာ ရှုတော်မူရလေသည်။ ရှေးဈာန်များနှင့် အလားတူသော ဤဈာန်တရား တို့သည်လည်း ရှေးဈာန်များကဲ့သို့ပင် အစက မရှိပါဘဲလျက် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်၊ ပျောက်ကွယ် သွားကြသည်ဟု နည်းမှီး မှန်းဆလျက် ကလာပ ဝိပဿနာ ရှုနည်းဖြင့် သာလျှင် ရှုတော်မူရလေသည်။ ထိုကလာပ ဝိပဿနာကို ပြလို၍ ဤဈာန်၌ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတီဟု သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူသည် ဟူလို။ ကလာပ ဝိပဿနာ၊ ကလာပ သမ္မသန၊ နယဝိပဿနာ၊ နယမနသိကာရ၊ ဟူသော ဤအမည် ဝေါဟာရတို့သည် အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် တူကုန်၏။

စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ။သုတအားလျော်စွာ မှန်းဆ၍ ရှုလျှင်၊ အောက်ဈာန်များ၏ ထင်ပုံနှင့် နေဝသညာဈာန်၏ ထင်ပုံသည် ထူးခြားပါဦးမည်လော? မထူးခြားနိုင်ပြီ။ သို့ဖြစ်ပါလျက်၊ “အရှင်သာရိပုတြာအား ထင်ရှားသော အောက်ဈာန်တို့၌သာ အနုပဒဝိပဿနာဖြစ်၏။ မထင်ရှားသော နေဝသညာဈာန်၌ကား အနုပဒဝိပဿနာ မဖြစ်မူ၍ ကလာပဝိပဿနာသာ ဖြစ် သည်” ဟူသော ဤထူးခြားခြင်းသည် အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း? အရှင်သာရိပုတြာ၏ ရှုခြင်းသည် သုတမယ၊ စိန္တာမယ မဟုတ်။ မိမိသန္တာန်၌ အဟုတ်ဖြစ်ပေါ်သော တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းသာ ရှုလျက်ရှိသော ဘာဝနာမယ ပစ္စက္ခ ဝိပဿနာအစစ် ဖြစ်သောကြောင့် ထင်ရှားသင့်သော တရားသာ ထင်ရှား၍၊ မထင်ရှားသင့်သော တရားက မထင်ရှားဘဲ ရှိနေသည် မဟုတ်ပါလော? အကယ်၍၊ သုတအားလျော်စွာ ဆင်ခြင်၍ ရှုခြင်းသည် ဝိပဿနာအစစ် ဖြစ်နိုင်ပါလျှင် အရှင်သာရိပုတြာသည် နေဝသညာ ဈာန် စိတ္တုပ္ပါဒ် တရားတို့ကိုလဲ သုတအားလျော်စွာ အသီးအသီးဆင်ခြင်၍ ရှုခြင်းဖြင့် အနုပဒ ဓမ္မဝိပဿနာကို ပွားစေနိုင်ခဲ့ရာ၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက်၊ ထိုသို့ မပွားနိုင်စေသည်မှာ သုတအားလျော်စွာ မှန်းဆ၍ ဆင်ခြင်မှုသည် ဝိပဿနာအစစ် မဖြစ်သောကြောင့်ပင် မဟုတ်ပါလော? သို့ဖြစ်၍ တကယ်ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ်အစစ်တို့ ကို ရှုမှတ်သိမြင်ခြင်း မရှိပါဘဲလျက် စိတ်မှန်းအာရုံ ပညတ်မှုသာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အတုတို့ကို သုတအားလျော်စွာ မှန်းဆ ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့် ဝိပဿနာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆပြောဆိုခြင်းများကို ရှောင်ရှား စွန့်လွှတ်နိုင်ကြပါစေ။

ပရေ သန္နိဋ္ဌိပရာမာသီ အာဓာနဂ္ဂါဟီ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ အသန္နိဋ္ဌိပရာမာသီ အနာဓာနဂ္ဂါဟီ သုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော၊ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ။ (မူလပဏ် သလ္လေခသုတ် ပါဠိတော်-၅၂)

ပရေ၊ သူတပါးတို့သည်။ သန္နိဋ္ဌိပရာမာသီ၊ ကိုယ့်အယူကိုသာ အခါခါ အထပ်ထပ် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ် နှလုံးသွင်းကုန်သည်။ အာဓာနဂ္ဂါဟီ၊ အယူသည်ကား မြဲမြံစွာ ယူကုန်သည်။ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ၊ အသင့်လမ်းမှန် ကျမ်းဂန်ယုတ္တိကို မြင်သိသော်လဲ မရှောင်လွှဲ မစွန့်လွှတ်နိုင်ကုန်သည်။ ဘဝိဿန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်လတံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤအရာ၌။ မယံ၊ ငါတို့သည်။ အ သန္နိဋ္ဌိပရာမာသီ၊ ကိုယ့်အယူကိုသာ အခါခါအထပ်ထပ် မှားသောအားဖြင့် မသုံးသပ်ကုန် နှလုံးမသွင်းကုန်သည်။ အနာဓာနဂ္ဂါ ဟီ၊ အယူသည်ကား မြဲမြံစွာမယူကုန်သည်။ သုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ၊ အသင့်လမ်းမှန် ကျမ်းဂန်ယုတ္တိကို မြင်သိပါက စွန့်လွယ်ကြကုန် သည်။ ဘဝိဿာမ၊ ဖြစ်ကုန်အံ့။ ဣတိ သလ္လေခေါ၊ ဤသို့ ကိလေသာကို ခေါင်းပါးစေခြင်းကို။ ကရဏီယော၊ ပြုအပ်၏။ ဣတိ စိတ္တံ၊ ဤသို့ ကြံစည်သော စိတ်ကို။ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ၊ ဖြစ်စေအပ်၏။

ဤနည်းယူဘွယ်၌ ပြခဲ့သော အင်္ဂုတ္တရပါဠိနှင့် အနုပဒသုတ်တို့သည် သမထယာနိကတို့၏ ဝိပဿနာ ရှုပုံကို တိုက်ရိုက်ဖော်ပြသော ပါဠိတို့ပေတည်း။ အခြားသော ပါဠိတော် သုတ်တို့၌လဲ နည်းတူပင် ဟောတော်မူသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုသမထယာနိတို့၏ ရှုပုံမှနည်းယူ၍ ဝိပဿနာယာနိကတို့၏ ရှုပုံကို သိအပ်၏။ နည်းယူပုံကား-သမထယာနိကတို့သည် မိမိသန္တာန်၌ လောလောဆယ် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုကုန်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ ဝိပဿနာယာနိကတို့သည်လည်း မိမိသန္တာန်၌ လောလောဆယ် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကိုဖြစ်စေ၊ မိမိ၏ ဒွါရ ၆-ပါး၌ လောလောဆယ် ထင်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကိုဖြစ်စေ ရှုအပ်ကုန်၏။ ထင်ရှားသော တရားတခုသည်သာလျှင် အနုပဒဝိပဿနာ၏ အရာဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ၊ သဘာဝလက္ခဏာစသည်ကို ပိုင်းခြား၍ ရှုနိုင်အောင် ထင်ရှားသော တရားတခု တခုသည်သာလျှင် ပစ္စက္ခဝိပဿနာ၏ အရာ တည်း။ သမထ ယာနိကတို့အား နေဝသညာဈာန်သည် ကလာပ ဝိပဿနာ၏ အရာသာ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ ဝိပဿနာ ယာနိကတို့အား မိမိသန္တာန်၌ မရှိသောတရား၊ မထင်သောတရား၊ သိမ်မွေ့၍ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို မသိနိုင်ကောင်း သော တရားတို့သည်ကား အနုမာန၊ ကလာပဝိပဿနာ၏ အရာသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ မထင်ရှားသော ထိုတရားတို့ကို တမင် စဉ်းစားကြံဆ၍ မရှုအပ်ကုန်ပြီ။ ကြံဆ၍ရှုသော်လဲ အားထုတ်စပုဂ္ဂိုလ်အား မထင်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ နေဝသညာ ဈာန်ကို အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်များ မရှုရပေ။ ထင်ရှားသောတရားတို့ကို ရှုမှတ်လျက် မျက်မှောက်သိမြင်သော ပစ္စက္ခဝိပဿနာ ဉာဏ် ထက်သန်စင်ကြယ်သော ကာလ၌သာလျှင် ထိုမထင်ရှားသော တရားတို့ကို အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှုနိုင်ပေ သည်။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ အရှင်သာရိပုတြာသည် ထင်ရှားသော အောက်ဈာန်တို့ကို ရှုလျက် ပစ္စက္ခဉာဏ် စင်ကြယ်ပြီးသောအခါ ၌ နေဝသညာဈာန်ကို ကလာပ ဝိပဿနာအားဖြင့် ရှုတော် မူလေသည်။

နည်းယူဘွယ် ပြီး၏။

အခဏ်း (၃) ပြီး၏။

အခန်း (၄)

ရှုမှတ်ပုံနှင့် ဒေသနာနိုးနောချက်

ဤအခန်း၌ ရှုမှတ်ပုံ၊ မှန်ကန်သော ထင်ပုံ၊ သိပုံတို့ကို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့် ရှင်းလင်း၍ ပြပေအံ့။

သမထယာနိကသည် လောလောဆယ် ဝင်စားအပ်ပြီးသော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ၎င်း၏မှီရာရုပ်၊ ၎င်းကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို ရှုအပ်ကုန်သကဲ့သို့ ဝိပဿနာယာနိကသည်လည်း လောလောဆယ်မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ တွေ့ထိ၊ ကြံသိသော စိတ်တို့နှင့်၊ ၎င်းတို့၏ မှီရာရုပ်၊ ၎င်းစိတ်တို့ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊ ၎င်းစိတ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို ရှုမှတ်အပ်ကြောင်းကို နည်းယူဘွယ်၌ ပြခဲ့ပြီ။ ထိုတွင် မြင်သောစိတ် ဟူသည်မှာ အာဝဇ္ဇန်းအစ၊ တဒါရုံ အဆုံးရှိသော စက္ခုဒွါရဝီထိ တခုလုံးကို ဆိုလို၏။ ဝိပဿနာအရာ၌ စိတ္တုပ္ပါဒ် အသီးအသီးကို ပိုင်းခြား၍ မရှုနိုင်၊ တဝီထိလုံးကိုသာ ပိုင်းခြား၍ ရှုနိုင်ကြောင်းသည် ပြခဲ့သော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့်လဲ ထင်ရှားလှလေပြီ။ အထူးအားဖြင့် အခန်း (၆) ဘင်္ဂညာဏ်အရာ၌လဲ ထင်ရှားဦးမည်သာတည်း။

ဘယ်သို့ ရှုအပ်သနည်းဟူမူ-မြင်ဆဲ ခဏ၌ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း “မြင်တယ်၊ မြင်တယ်” ဟု မှတ်အပ်၏။ ကြားဆဲ ခဏ စသည်တို့၌လဲ “ကြားတယ်၊ ကြားတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်အပ်၏။

မြင်ဆဲခဏ၌ မြင်တယ်ဟု မှတ်လျှင်၊ အဘယ်တရားကို မှတ်မိ၍ သိပါသနည်းဟူမူ = စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါယတန၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ဤတရားငါးပါးကို မှတ်မိသည်။ ဤတရား ငါးပါးကို သိသည်ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် မှတ်သားရာ၏။ သိပုံကား - ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ် ထင်ရှားလျှင်၊ စက္ခုပသာဒဟု ခေါ်သော ၎င်းမျက်စိကြည်လင်မှုကို ပဓာနပြု၍ သိ၏။ မြင်ရသည့် အဆင်းရုပ်ထင်ရှားလျှင်၊ ရူပါယတနဟု ခေါ်သော ၎င်းအဆင်းရုပ်ကို ပဓာနပြု၍ သိ၏။ မြင်သောစိတ် ထင်ရှားလျှင်၊ စက္ခုဝိညာဏ်ဟု ခေါ်သော ၎င်းမြင်မှုကို ပဓာနပြု၍ သိ၏။ အဆင်းနှင့် မြင်မှုတို့၏ တွေ့ဆုံခြင်း ထင်ရှားလျှင်၊ စက္ခုသမ္ပဿဟု ခေါ်သော ၎င်းမြင်တွေ့မှုကို ပဓာနပြု၍ သိ၏။ မြင်လို့ ကောင်းခြင်း၊ မြင်လို့ မကောင်းခြင်း၊ မြင်လို့ မဆိုး မကောင်းခြင်းတို့ ထင်ရှားလျှင်၊ စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာဟု ခေါ်သော ၎င်းမြင်ခံစားမှုကို ပဓာနပြု၍သိ၏။

သို့ဖြစ်လျှင် အနက်နှင့်သဒ္ဓါညီစေရန် စက္ခုပသာဒ ထင်ရှားလျှင်၊ မျက်စိကြည်သည်ဟု၊ အဆင်းထင်ရှားလျှင်၊ မြင်ရသည်ဟု၊ စက္ခုဝိညာဏ်ထင်ရှားလျှင်၊ မြင်သိသည်ဟု၊ ဖဿထင်ရှားလျှင်၊ မြင်တွေ့သည်ဟု၊ ဝေဒနာထင်ရှားလျှင်၊ မြင်ခံစားသည်ဟု-ဤသို့ ရှုမှတ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော? ဟူငြားအံ့-ထိုသို့ ရှုမှတ်ခြင်းသည် အနက်သဒ္ဓါအားဖြင့် သင့်ပါပေ၏။ သို့သော်လဲ ထိုသို့ မှတ်နေလျှင်၊ ဤတကြိမ်မြင်ရာ၌ ဘယ်တရားကသာ၍ ထင်ရှားသနည်း၊ အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း- စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်မှ များစွာဖြစ်ရာ၏။ ထိုအခါ ရှေးအမှတ်နှင့် နောက်အမှတ်သည် မစပ်ဘဲ ရှိရာ၏။ ပစ္စုပ္ပန်ကျအောင်လဲ မမှတ်နိုင်ရာ၊ ဆင်ခြင်သော စိတ်များကိုလဲ မမှတ်နိုင်ရာ။ ထို့ကြောင့် သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့သည် လျင်မြန်စွာ မရင့်ကျက်နိုင်ကုန်သည် သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ အနက်နှင့်သဒ္ဓါညီအောင် စဉ်းစား ကြံစည်၍ မရှုအပ်ပြီ။ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း “မြင်တယ်၊ မြင်တယ်”ဟု သာမန်အားဖြင့်သာ မှတ်အပ်၏။ ထိုသို့ မှတ်ခြင်းသည် ဆိုခဲ့သော အပြစ်များမှလဲ လွတ်ကင်း၏။ မြင်ခိုက်၌ အထူးထင်ရှားသော တရားတခုခုကို ပဓာနပြု၍လဲ သိနိုင်၏။ ဤသို့ သိနိုင်သောကြောင့် မြင်တယ် ဟူသော ကြိယာအမည်သည် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကိုသာ သိမြင်ရန် လိုလား၍ မှတ်သော ဝိပဿနာယောဂီတို့အား ဝိဇ္ဇမာနပညတ်၊ တဇ္ဇာပညတ်ဖြစ်၏။

ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ဟူသည်မှာ ထင်ရှားရှိသော ပရမတ်တရားတို့၏ အမည်တည်း။ ၎င်းအမည် သည်ပင်လျှင်- “တဿ ပရမတ္ထ-သဘာဝဿ အနုရူပံ ဇာယတီတိ တဇ္ဇာ၊ သာ ဧဝ ပညာပေတဗ္ဗံ ပရမတ္ထ သဘာဝံ ပညာပေတီတိ တဇ္ဇာပညတ္တိ” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ၊ ပရမတ်သဘောအားလျော်စွာ ဖြစ်လျက်၊ ပရမတ်သဘောကို သိစေတတ်သောကြောင့် တဇ္ဇာပညတ် မည်၏။ ဤနည်းတူပင် ပရမတ်သဘောကို ပြတတ်သော ပထဝီ၊ ဖဿ စသော ပါဠိအမည် ဟူသမျှသည်၎င်း၊ မြေ၊ ခက်မာ၊ ကြမ်းတမ်းသည်၊ နူးညံ့သည်၊ တွေ့သည်၊ ကြားသည်၊ သွားသည်၊ ဤသို့ အစရှိသော မြန်မာအမည် ဟူသမျှသည်၎င်း တဇ္ဇာပညတ်ချည်းသာတည်း။ ပရမတ်နှင့် ပညတ်အရာ၌လဲ ပြခဲ့ပြီ။

မြင်တယ်စသော တဇ္ဇာပညတ်ဖြင့် ရှုမှတ်လျှင်၊ ၎င်းပညတ်ကိုလဲ အာရုံပြုမိရာသည် မဟုတ်လော? ဟူငြားအံ့- ဘာဝနာမရင့်သေးမီ၌ အာရုံပြုမိသည် မှန်ပေ၏။ သို့သော်လဲ အားထုတ်စကာလ၌ အမည်ဖြင့် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍ မှတ်မှသာလျှင် လျင်မြန်စွာ စိတ်တည်ကြည်၍ ပရမတ် ရုပ်နာမ် အစစ်တို့ကို သိနိုင်သည်။ ရှေ့နောက် ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဉ်အတန်းဟူသော သန္တတိယနကို ပိုင်းဖြတ်ဖျက်ဆီးနိုင်၍ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ကို သဘောမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပေသည်။ ဘာဝနာရင့်သန်သောကာလ၌ကား မှတ်သောစိတ်သည် ထိုအမည်ပညတ်များကို အာရုံမပြုပြီ၊ ဖြစ်ပျက်သော ပရမတ် ရုပ်နာမ် အစစ်ကိုသာ

လျှင် သိလျက် သိလျက် ရှိလေတော့၏။ အားမထုတ်ဘူး သေးသောသူတို့သည် အောက်ပါ မဟာဋီကာမှ နည်းမှီ၍ ဤသို့ သော ဖြစ်ပုံကို ယုံကြည်အပ်၏။

နနစ တဇ္ဇာ ပညတ္တိဝသေန သဘာဝဓမ္မော ဂယုတိတိ? သစ္စံ ဂယုတိ ပုဗ္ဗဘာဂေါ ဘာဝနာယ ပန ဝဗ္ဗမာနာယ ပညတ္တိံ သမတိက္ကမိတွာ သဘာဝေ ယေဝ စိတ္တံ တိဋ္ဌတိ။ (မဟာဋီ ၁-၂၆၆)

နနစ၊ စောဒနာဦးအံ့။ သဘာဝဓမ္မော၊ ပရမတ်သဘောတရားကို။ တဇ္ဇာပညတ္တိဝသေန၊ တဇ္ဇာပညတ် အလိုအားဖြင့်။ ဂယုတိ၊ နှလုံးသွင်းအပ်ပါ၏လော။ ဣတိ၊ ဤကားစောဒနာပုံတည်း။ ပုဗ္ဗဘာဂေါ၊ ရှေးအဖို့ အားထုတ်စဉ်။ သစ္စံ ဂယုတိ၊ နှလုံးသွင်းအပ်သည် မှန်ပေ၏။ ပန၊ ပညတ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းငြားသော်လဲ။ ဘာဝနာယ၊ ဘာဝနာသည်။ ဝဗ္ဗမာနာယ၊ တိုးပွား ရင့်သန်လတ်သော်။ ပညတ္တိံ၊ အမည်ပညတ်ကို။ သမတိက္ကမိတွာ၊ လွန်မြောက်၍။ ဝါ၊ ပယ်စွန့်၍။ စိတ္တံ၊ နှလုံးသွင်းသော စိတ်သည်။ သဘာဝေ ယေဝ၊ ပရမတ်သဘော၌ သာလျှင်။ တိဋ္ဌတိ၊ တည်လေ၏။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိအဖွင့်၌ ဆိုအပ်သောစကားပေတည်း။ သို့သော်လဲ ဤဋီကာသည် ဝိပဿနာအရာ၌လဲ နည်းမှီ၍ ယူဆ ယုံကြည်စေနိုင်သော သာဓကလဲ ဖြစ်ထိုက်သည်သာတည်း။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့ဖြစ်သောအခါ၌ ပြောပြ၍ မဖြစ်နိုင် အောင် အလွန်လျင်မြန်စွာ ရုပ်နာမ်တို့ထင်သောကြောင့် အမည်ဖြင့် မမှတ်နိုင်တော့ဘဲ ဖြစ်ပျက်သော သဘောတို့ကို သိရုံမျှ သိရုံမျှသာ မှတ်လျက်နေကြောင်းကို အခဏ်း (၅)၌ တွေ့ရလေတံ့။ အားထုတ်၍ ၎င်းဉာဏ်များသို့ ရောက်သောအခါ၌ မျက်မှောက်ထင်ရှားပါ လေတံ့။ သို့ဖြစ်၍၊ မည်သည့်တရားကို မှတ်ရမည်နည်းဟု စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ မနေအပ်ပြီ။ မြင်တိုင်း၊ မြင်တိုင်း၊ မြင်တယ်၊ မြင်တယ်ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ ထိုသို့မှတ်သော သူအား ထင်ရှားသော တရားသည် အားထုတ်ခါစ၌ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့်သာ ထင်၏။ ၎င်းတရားကို ထင်သည့်အတိုင်းသာ လျှင် မှန်ကန်စွာသိ၏။ ဤသို့ မှန်ကန်စွာထင်အောင်၊ သိအောင် ရှုမှတ်ခြင်းကိုပင် ရည်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ လက္ခဏာရသာဒိဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာဟု မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။ အဓိပ္ပါယ်ကို နည်းယူဘွယ် (၂၄၉)၌ ဆိုခဲ့ပြီ။

သုတမရှိဘဲ၊ လက္ခဏာစသည်ကို သိနိုင်ပုံ။ ။ သုတမရှိသောသူသည် လက္ခဏာ စသည်ကို သိနိုင်ပါမည်လော? ဟူမူ- သိနိုင်ပေ၏။ အကြောင်းမူကား-လောလောဆယ် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ချက်ခြင်းပင် သတိပညာဖြင့် ကောင်းစွာမှတ် သောကြောင့်ပေတည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့-**သဘာဝလက္ခဏာ** ဟူသည်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ အထည်ကိုယ်ဟု ခေါ်ထိုက်သော ပင်ကိုယ်ရင်း သဘောပေတည်း။ **ရသ** ဟူသည်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ အစွမ်းသတ္တိ ကိစ္စပေတည်း။ **ပစ္စုပဋ္ဌာန်** ဟူသည်မှာ ရှုမှတ် သောသူ၏ အသိဉာဏ်ထဲ၌ ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ ပေါ်လွင်ထင်ရှားပုံ အမူအရာပေတည်း။ **ပဒဋ္ဌာန်** ဟူသည်မှာ ယင်းရုပ်နာမ်တို့ ၏ အနီးဆုံးအကြောင်းပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်အစစ်တို့သည် ရှုသောသူ၏ ဉာဏ်ထဲ၌ သူ့သဘောအမှန်အတိုင်းထင်လျှင် ထိုလက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့်သာ ထင်ကုန်၏။ ၎င်းရုပ်နာမ်အစစ်တို့ကို အမှန်အတိုင်းသိလျှင်လဲ ထိုလက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့်သာ သိနိုင်၏။ အခြားတပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ကား ထင်လဲ မထင်ကုန်။ သိလဲ မသိနိုင်သည်သာတည်း။ အကယ်၍၊ လက္ခဏာစသည်တို့မှ တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ထင်ခဲ့၊ သိခဲ့ငြားအံ့။ ထိုထင်သောတရား၊ သိအပ်သောတရားသည် ရုပ်နာမ်အစစ် မဟုတ်သည်သာတည်း။ အမည်ပညတ်၊ အမူအရာ ပညတ်၊ ဂဏန်းသင်္ချာပညတ်၊ ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ် စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုးသော ပညတ်သာတည်း။

ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ လက်ငင်းမှတ်၍ သိသောသူသည် သိစရာ ရုပ်နာမ် မရှိပါဘဲလျက် ရမ်းဆ၍ သိသည်လဲမဟုတ်ပေ။ ဤသို့သော သဘောက ရုပ်၊ ဤသို့သော သဘောက နာမ်ဟု မှတ်သားဘူးသည့်အတိုင်း စဉ်းစားကြံစည်၍ သိသည်လဲ မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်သော်ကား ထိုထိုခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော တရားကို ဖြစ်ပေါ်သည့် အတိုင်းသာလျှင် သိပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ သဘာဝလက္ခဏာ ထင်ရှားလျှင် ယင်းလက္ခဏာကို သိ၏။ ရသထင်ရှားလျှင် ယင်းရသကို သိ၏။ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်ထင်ရှားလျှင် ယင်းတို့ကိုသိ၏။ ဥပမာ-ကောင်းကင်တွင် လျှပ်စီးလက်ခိုက် လက် ခိုက်၌ ကြည့်ရှုမှတ်သားသော သူသည် (လျှပ်၏လက္ခဏာ) ဝင်းလက်သော အရောင်ကိုလဲ အမှန်အတိုင်းပင်သိ၏။ (လျှပ်၏ ရသ) အမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော သတ္တိကိုလဲ အမှန်အတိုင်းပင်သိ၏။ (လျှပ်၏ပစ္စုပဋ္ဌာန်) အကောက်၊ အဖြောင့်၊ အပိုင်းစသော ပုံသဏ္ဍာန်အခြေအနေကိုလဲ အမှန်အတိုင်းပင်သိ၏။ (လျှပ်၏ ပဒဋ္ဌာန်) ဝင်းလက်ရာ အကြောင်းရင်း တိမ်တိုက် ကိုလဲ အမှန်အတိုင်းပင်သိ၏။ လျှပ်လက်ခိုက်၌ မကြည့်မိပါဘဲလျက် ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့်ကား တကယ်လက်သွားသော ထိုလျှပ် ၏အကြောင်းကို အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်သည်သာတည်း။ ဤနည်းတူပင် ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်လျှင်၊ သုတပင် မရှိသော်လဲ တကယ်ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ လက္ခဏာစသည်ကို အမှန်အတိုင်း သိနိုင်၏။ ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်ခြင်း မရှိပါဘဲ လျက် စဉ်းစားဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့်ကား တကယ်ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ လက္ခဏာ စသည်ကို သုတများသူပင် ဖြစ်သော်လဲ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင်သည်သာတည်း။ **လက်တွေ့စမ်းကြည့်ပါ**-ကိုယ်ထဲ၌ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ညောင်းမှု၊ နာကျင်မှု၊ ကိုက်ခဲမှုစသော **ဒုက္ခဝေဒနာ** တခုခုကို ကောင်းကောင်း စူးစိုက်၍ အတန်ကြာအောင် 'ညောင်းတယ်၊ ညောင်းတယ်'စသည်ဖြင့် မှတ်ကြည့်ပါ။ မကောင်းသော အတွေ့ကို ခံစားမှု-**လက္ခဏာ**ကို ဖြစ်စေ၊ စိတ်ကိုညှိုးနွမ်း အားလျော့စေသော **ကိစ္စ သတ္တိ**ကို

ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ထဲ၌ မခံသာမှု=နာကျင်မှု-ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကို ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသော အတွေ့နှင့် စိတ်၏တွေ့ဆုံမှု-ပဒဋ္ဌာန်ကိုဖြစ်စေ၊ သုတမရှိသော်လဲ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြင့် အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ကြောင်း ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။

သို့သော်လဲ ပဒဋ္ဌာန်သည်ကား တိုက်ရိုက်ရှုအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့မှတစ်ပါး တခြားအလွတ်တရားသာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ အားထုတ်ခါစ-နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒအရာ၌ ယင်းပဒဋ္ဌာန်ကို သိရန်မလိုလှသေးပေ။ မလိုသောကြောင့်ပင် လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ပဒဋ္ဌာန် ဝသေန နာမရူပ ပရိဂ္ဂဟော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်း၏ အဖွင့်ဋီကာကျော်၌ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းခြင်းကို မပြုမူ၍ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ဤ ၃-ပါးတို့ အလိုအားဖြင့်သာလျှင် သိမ်းဆည်း သော ဉာဏ်ကို ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟု ဖွင့်ပြတော်မူလေသည်။ ၎င်းအဖွင့်သည် “ပဒဋ္ဌာန် ပနေတ္ထ အညဓမ္မတာယ န ဥဒ္ဓဋ်” ဟူသော မဟာဋီကာ (၁-၄၄၉)နှင့် ညီသောကြောင့် သင့်မြတ်ပါပေ၏။

မဟာဋီကာ၏အနက်-အညဓမ္မတာယ၊ ရှုအပ်သော ဓာတ်မှတစ်ပါး တခြားအလွတ်တရား ဖြစ်သောကြောင့်။ ပဒဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်ကို။ ဧတ္ထ၊ ဤဓာတ် ၄-ပါးကိုရှုရာ၌။ န ဥဒ္ဓဋ်၊ မထုတ်ပြအပ်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဓာတုဝတ္ထုကမ္မဋ္ဌာန်ကို အားထုတ်သောသူသည် ပထဝီဓာတ်ကို ရှုလိုလျှင်၊ ယင်းပထဝီ ဓာတ်ကိုသာ တိုက်ရိုက်ရှုရန်လို၏။ ယင်း၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သော အခြားဓာတ် ၃-ပါးကို ရှုနေရန်မလိုပေ။ အပေါ်ဓာတ် စသည်ကို ရှုလိုလျှင်လဲ နည်းတူပင်တည်း။ သို့ဖြစ်ရာ၌၊ ပထဝီဓာတ် စသည်ကို အသီးအသီး ရှုလိုသောသူသည် ယင်းတို့၏ ပဒဋ္ဌာန် ဓာတ်များကို နှလုံးသွင်းနေလျှင်၊ တပါးသော ဓာတ်တို့ကိုသာ ရှုရာရောက်၏။ ရှုလိုသော ဓာတ်ကိုကား နှလုံးသွင်းရာ မရောက်ပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ ဓာတုဝတ္ထုအရာ၌ ပဒဋ္ဌာန် အလိုအားဖြင့် နှလုံးသွင်းပုံကို အဋ္ဌကထာ၌ မပြသည်ဟူလို။

ဋီကာကျော် ညီညွတ် သင့်မြတ်ပုံ။ ။ဓာတုဝတ္ထုအရာ၌ကဲ့သို့ပင် နာမရူပပရိစ္ဆေဒအရာ၌လဲ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို သာပိုင်းခြား၍ သိရန်လိုပေသည်။ ယင်းတို့၏အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်တရားတို့ကိုကား သိရန် မလိုသေးပေ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ-ယင်းပဒဋ္ဌာန်သည် နာမ်ရုပ်ပင် ဖြစ်ငြားသော်လဲ တိုက်ရိုက် မှတ်သိသင့်သော နာမ်ရုပ်မှတစ်ပါးတခြား အလွတ်တရားသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ အကယ်၍၊ ပဒဋ္ဌာန်အလိုအားဖြင့်ရှုနေပါလျှင် ပထဝီရုပ်ထင်ရှားခိုက်၌ ယင်းကိုမရှုသေးဘဲ ကြွင်း သော ဓာတ် ၃-ပါးကို ရှေးဦးစွာ ရှုရလိမ့်မည်။ စက္ခုပသာဒ ထင်ရှားခိုက်၌ ယင်းကို မရှုသေးဘဲ၊ မှီရာဘူတရုပ်တို့ကို ရှေးဦး စွာ ရှုရလိမ့်မည်။ ဝေဒနာထင်ရှားခိုက်၌ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ရှုရလိမ့်မည်။ ဖဿထင်ရှားခိုက်၌ အာရုံကို ရှေးဦးစွာ ရှုရလိမ့် မည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့်ထင်ရှား၍ လက်ဦးရှုသင့်သောတရားကို မရှုသေးမူ၍ မထင်ရှားသော အလွတ်တရားတို့ကို လက်ဦး ဆင်ခြင်၍ ဆင်ခြင်၍ ရှုရလေရာ၏။ ထို့နောင်မှ ထင်ရှားသောတရားကို ပြန်၍ရှုရလေရာ၏။ ထိုသို့ရှုနေလျှင်၊ အကြောင်း တရားတို့ကိုလဲ သိနေသောကြောင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သာ ဖြစ်လေရာ၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မဟုတ်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒအရာ၌ ပဒဋ္ဌာန်အလိုအားဖြင့် ရှုပုံကို မပြသော ဋီကာကျော်သည် ပြခဲ့သော မဟာဋီကာနှင့် တထပ်တည်း ညီညွတ်၍ သင့်မြတ်ပါ ပေ၏။ သင်္ဂဟကျမ်း၌ ပဒဋ္ဌာန်ကိုထည့်၍ ပြခြင်းသည်ကား ပစ္စယပရိဂ္ဂဟသို့ ရောက်ခါနီးဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၏ အဆုံး၌ ပဒဋ္ဌာန်အလိုအားဖြင့် ထင်ခြင်း၊ ရှုခြင်းလဲ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ပြဆိုခြင်း ဖြစ်တန်ရာ၏။

လက္ခဏာ စသည်တို့တွင်၊ တပါးပါးကိုသာ သိနိုင်သည်။ ရုပ်နာမ်တခုခုကို တကြိမ် တကြိမ်မှတ်ရာ၌ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့တွင် တပါးပါးသာလျှင်ထင်၏။ တပါးပါးကိုသာ မှတ်သိနိုင်၏။ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး၊ ၄-ပါးတို့ တပြိုင်နက် မထင်ကုန်၊ ၎င်းတို့ကို တပြိုင်နက် မသိနိုင်။ ၎င်းတို့ကို တပြိုင်နက်မှတ်သိနိုင်မှ ကိစ္စပြီးသည်လဲ မဟုတ်၊ တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ရာ၌ တပါးပါးကို သိလျှင်၊ ကိစ္စပြီး၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ (၁-၄၃၃)၌ အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းတော်မူ လေပြီ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဥဘယဂ္ဂဟဏံ?၊ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယတော၊ ဧကစ္စဿ ဟိ ဓာတုယော မနသိ ကရောန္တဿ တာ သဘာဝတော ဂဟေတဗ္ဗတံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စဿ သကိစ္စကရဏတော၊ ယော ရသောတိ ဝုစ္စတိ။

ပန၊ စောဒနာဦးအံ။ ဧတ္ထ၊ ဤဓာတ် ၄-ပါးကို နှလုံးသွင်းရာ၌။ ဥဘယဂ္ဂဟဏံ၊ လက္ခဏာ၊ ရသ၊ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူခြင်း=ဆိုခြင်းသည်။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း?။ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယတော၊ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမျိုးမျိုးသော အလိုအဇ္ဈာ သယကြောင့်။ ဥဘယဂ္ဂဟဏံ၊ လက္ခဏာ၊ ရသ နှစ်မျိုးလုံးကို ဆိုခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဟိ၊ ခဲ့၍ပြအံ့။ ဓာတုယော၊ ဓာတ်၄-ပါးတို့ကို။ မနသိကရောန္တဿ၊ နှလုံးသွင်းသော။ ဧကစ္စဿ၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား။ တာ၊ ထိုဓာတ်တို့သည်။ သဘာဝတော၊ သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့်။ ဂဟေတဗ္ဗတံ၊ ယူအပ်၊ နှလုံးသွင်းအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။ ဧကစ္စဿ၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား။ သ-ကိစ္စကရဏတော၊ မိမိကိစ္စကို ပြုသောအားဖြင့်။ ဂဟေတဗ္ဗတံ၊ ယူအပ် နှလုံးသွင်းအပ်ခြင်းသို့။ ဂစ္ဆန္တိ၊ ရောက်ကုန်၏။ ယော၊ ယင်းမိမိကိစ္စကို ပြုခြင်းကို။ ရသောတိ၊ ရသဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဓာတ် ၄-ပါးကို ရှုသောသူသည် လက္ခဏာအားဖြင့်သာ ရှုလျှင်လဲကိစ္စပြီး၏။ ရသအားဖြင့်သာ ရှုလျှင်လဲ ကိစ္စပြီး၏။ လက္ခဏာ၊ ရသနှစ်ပါးလုံးအားဖြင့်ကား တပြိုင်နက်မရှုသင့်။ ရှုလဲမရှုနိုင်။ သို့ဖြစ်ပါလျက် အဋ္ဌကထာ၌ လက္ခဏာ၊ ရသနှစ်ပါးလုံးအားဖြင့် ရှုပုံကို အဘယ့်ကြောင့်ဆိုပါသနည်းဟူမူ-ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးတို့၏ အလိုအမျိုးမျိုးနှင့် တိုက်ဆိုင်မိစေလို သောကြောင့် ထိုသို့ပြဆိုပေသည်။ ချဲ့၍ပြဦးအံ့-ဓာတ် ၄-ပါးကို နှလုံးသွင်းလျှင် အချို့သော သူအား ယင်းဓာတ် ၄-ပါးသည် သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် ထင်ပေါ်၏။ ထိုသူသည် ယင်းဓာတ် ၄-ပါးကို သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့်သာ ရှုနိုင်၊ သိနိုင်၏။ အချို့သောသူအား သူ့ကိစ္စကိုပြီးစေသောအားဖြင့် ထင်ပေါ်၏။ ထိုသူသည် သူ့ကိစ္စကိုပြီးစေသောအားဖြင့်သာ ရှုနိုင်၊ သိနိုင်၏။ သူ့ကိစ္စကို ပြီးစေသောအားဖြင့်သာ ရှုနိုင်၊ သိနိုင်၏။ သူ့ကိစ္စကို ပြီးစေခြင်းဟူသည်မှာ ရသဟုခေါ်သော အစွမ်းသတ္တိပင်တည်း။

အကျဉ်းချုပ် ဆိုလိုရင်းကား။ ။အချို့မှာ လက္ခဏာသာ ထင်ရှား၍ ယင်းလက္ခဏာကိုသာ နှလုံးသွင်းနိုင်၊ သိနိုင်သည်။ အချို့မှာ ရသသာထင်ရှား၍ ယင်းရသကိုသာ နှလုံးသွင်းနိုင်၊ သိနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုး တို့အား ထင်ပုံ၊ သိပုံ တို့ကို ပြည့်စုံစေလိုသောကြောင့်သာလျှင် အဋ္ဌကထာ၌ လက္ခဏာ၊ ရသ နှစ်ပါးလုံးကို ပြဆိုတော်မူသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းတည်း မှာ လက္ခဏာ၊ ရသ နှစ်ပါးလုံးအားဖြင့် စုံလင်စွာ ရှုအပ်သောကြောင့် ပြဆိုသည်ကား မဟုတ်ပါဟု ဆိုလိုသည်။

မြင်တယ်ဟု မှတ်သောသူအား မြင်ခိုက်၌ ထင်ရှားရှိသော တရားငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် လက္ခဏာ စသည် တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့်ထင်၏။ မှတ်သောသူသည်လည်း ထိုထင်သောတရားကို ထင်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင် မှန်ကန်စွာသိ၏။ ထိုသို့ပုံတို့ကို အစဉ်အတိုင်း ပြပေအံ့။

စက္ခုပသာဒကို သိပုံ။ ။အဆင်းထင်ပေါ်လောက်အောင် မျက်စိကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ၊ မျက်စိကောင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ သိခြင်းသည် **လက္ခဏာ** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပေတည်း။ “ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ်၏ သဘာဝလက္ခဏာကို သိခြင်း” ဟုဆိုလိုသည်။ နောက်နောက်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ အဆင်းဆီသို့ ပို့ပေးသည်ဟုဖြစ်စေ၊ မြင်စေသည်ဟုဖြစ်စေ သိခြင်း သည် **ရသ** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပေတည်း။ “ရူပေသ အာဝိဋ္ဌန=အဆင်းများထံသို့ ဆွဲငင်သည်၊ ဆွဲပို့ပေးသည်၊ မြင်စေ သည်”-ဤစကားများသည် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် တူသည်ချည်းသာ။ ထို့ကြောင့်၊ သိလွယ်စေရန် “အဆင်းဆီသို့ ပို့ပေးသည်၊ မြင်စေသည်”ဟု ပြဆိုလိုက်သည်။ သဒ္ဒါနက် အတိအကျမဟုတ်ဘဲ ဆိုထားသည်ကို တွေ့တိုင်း ဤနည်းချည်း မှတ်ယူပါလေ။ မြင်မှု၏ တည်ရာဟူ၍ဖြစ်စေ၊ သည်ကနေပြီး မြင်သည်ဟူ၍ဖြစ်စေ သိခြင်းသည် **ပစ္စုပဋ္ဌာန်** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပေ တည်း။ “ကမ္မဇောတရုပ်=ကံကြောင့်ဖြစ်သော ထင်ရှားသော ရုပ်ကြမ်း”ဟု ခေါ်သော မျက်လုံးသားရုပ်ရှိ၍၊ မျက်စိကြည်သည် ဟု သိခြင်းသည် **ပဒဋ္ဌာန်** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပေတည်း။

ရူပါယတန။ ။အဆင်းရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ မျက်စိထဲ၌ ထင်ပေါ်လာသည်ဟုဖြစ်စေ (**လက္ခဏာ**)၊ မြင်ရသည်ဟုဖြစ်စေ (**ရသ**)၊ မြင်မှု၏ ကျက်စားရာဟုဖြစ်စေ=မြင်မှုကသည်ကိုချည်း ရောက်နေသည်ဟုဖြစ်စေ (**ပစ္စုပဋ္ဌာန်**)၊ ဘူတရုပ်ဟု ခေါ်သော အမာခံ ရုပ်များပေါ်မှာ တည်မှီနေသည်ဟု ဖြစ်စေ (**ပဒဋ္ဌာန်**) သိ၏။

အထက်ပါအတိုင်း မျက်စိရုပ် အဆင်းရုပ်တို့ကို လက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် သိခြင်းသည် “စက္ခုပဇာနာတိ၊ ရူပေ စ ပဇာနာတိ” ဟူသော သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိ၊ “စက္ခုပသာဒံ၊ ရူပဉ္စ ယာထာဝသရသလက္ခဏာဝသေန ပဇာနာတိ” ဟူသော ၎င်း၏ အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီပင်တည်း။

အဋ္ဌကထာ၏ အနက်ကား။ ။စက္ခုပသာဒံ၊ ကြည်လင်သော မျက်စိရုပ်ကို၎င်း။ ရူပဉ္စ၊ အဆင်းရုပ်ကို၎င်း။ ယာထာဝသ- ရသလက္ခဏာဝသေန၊ မှန်ကန်သော မိမိ၏ကိစ္စ၊ လက္ခဏာတို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ပဇာနာတိ၊ သိ၏။

အချို့ဓာတုဝတ္ထာန် သမထအရာ၌ ပြအပ်သော စုဏ္ဏမနသိကာရမှနည်းယူ၍ ဝိပဿနာအရာ၌လဲ ရုပ်တို့ကို အမှန် အမှန်ထင်အောင် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဆင်ခြင်ခြင်းသည် လက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် မှန်ကန်စွာ သိခြင်း မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မသင့်သည်သာတည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်။ ။မြင်မှုကို မှန်စွာသိလျှင်၊ မျက်စိထဲက မြင်သည် = အဆင်းကို မြင်သည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ အဆင်းမျှကိုသာ အာရုံပြုသည်ဟု ဖြစ်စေ = မြင်ရုံမျှကလေးဘဲဟူ၍ ဖြစ်စေ (ရ)၊ အဆင်းဆီသို့ မျက်နှာလှည့်နေသည် ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ နှလုံး သွင်းမိ၍ မြင်သည်ဟု ဖြစ်စေ၊ မျက်စိနှင့် မြင်စရာ အဆင်းရှိ၍ မြင်သည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကံကောင်း၍ မြင်ရသည်၊ ကံမကောင်း၍ မြင်ရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ (ရူပါရမ္မဏာယ ကိရိယမနောဓာတုယာ အပ ဂမ ပဒဋ္ဌာန် - ခန္ဓနိဒ္ဒေသ။ သင်္ခါရပဒဋ္ဌာန်၊ ဝတ္ထာရမ္မဏပဒဋ္ဌာန် ဝါ-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒအဖွင့်)။

စက္ခုသမ္ပဿ။ ။မြင်တွေ့မှုကို မှန်ကန်စွာသိလျှင်၊ အဆင်းနှင့်တွေ့သည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ အဆင်းနှင့် တိုက်မိတိုးမိသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ မျက်စိ၊ အဆင်း၊ မြင်မှုတို့ ဆုံမိသွားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ အဆင်းထင်၍ တွေ့ရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

သုခ။ ။မြင်၍ကောင်းခြင်းကို မှန်စွာသိလျှင်၊ မြင်လိုကောင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)။ ကောင်းသည့် အနေအားဖြင့် ခံစားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)။ စိတ်ထဲ၌ သာယာဖွယ်ဘဲဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)။ စိတ်အေးငြိမ်း၍ ကောင်းသွားသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကောင်းသော အဆင်းနှင့်တွေ့ရ၍ ကောင်းသွားသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ မြင်ချင်တာနှင့်တွေ့ရ၍ ကောင်းသွားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏ ။

ဒုက္ခ။ ။မြင်၍ မကောင်းခြင်းကို မှန်စွာသိလျှင်၊ မြင်၍ မကောင်းဘူး၊ အမြင်ဆိုးသည်၊ အမြင်ရကပ်သည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)။ ဆိုးသည့်အနေအားဖြင့် ခံစားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)။ စိတ်ထဲ၌ အခံရခက်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)။ မှီရာရပ်ရှိ၍ မကောင်းသွားသည်၊ ဆိုးသောအဆင်းနှင့်တွေ့ရ၍ မကောင်းသွားသည်၊ မမြင်ချင်တာနှင့်တွေ့ရ၍ မကောင်းသွားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ)သိ၏ ။

ဥပေက္ခာ။ ။အဒုက္ခမသုခခေါ် မဆိုးမကောင်း ခံစားမှုကို မှန်စွာသိလျှင်၊ မြင်၍ မဆိုးမကောင်းဘဲဟု ဖြစ်စေ (လ)။ မြင်မှုကို မရွှင်မညှိုးစေဘူးဟု ဖြစ်စေ (ရ)။ ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)။ နှစ်သိမ့်အားရမှု မပါ၍ မဆိုးမကောင်း အမြင်ညီမျှနေသည်၊ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးအဆင်းနှင့်တွေ့ရလို့ မကောင်းမဆိုး အမြင်ညီမျှနေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ)သိ၏ (နိပိတိက စိတ္တပဒဋ္ဌာနာ ဥပေက္ခာ၊ ဖဿပဒဋ္ဌာန ဝေဒနာ)

သုခ၊ ဒုက္ခ ဝေဒနာတို့သည် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် မယှဉ်သော်လဲ ဝိပဿနာဆိုင်ရာ သုတ်ပါဠိတော်တို့၌ ဒွါရ ၆-ပါး လုံးမှာပင် ဝေဒနာ ၃-ပါးလုံးကို ပြတော်မူသည်နှင့်အညီ “မြင်တယ်”ဟု မှတ်၍သိရာ၌ သန္တိရဏ၊ ဇော၊ တဒါရုံတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာတို့ကိုပါ ယူ၍ ဝေဒနာ ၃-မျိုးလုံးကို အပြည့်အစုံ ထုတ်ပြသည်။ အဘိညေဃုသုတ်၊ ပရိညေဃုသုတ်တို့၌ ထင်ရှားလတ်။

အထူးမှတ်ဖွယ်။ ။ဤအရာ၌ သုတအလိုငှါ မှတ်သားဖွယ်တရပ်ကို ပြဦးအံ့။ “ဥပေက္ခာ ပန အကုသလ - ဝိပါကဘူတာ အနိဋ္ဌတ္တာ ဒုက္ခေ အဝရောဓေတဗ္ဗာ၊ ဣတရာ ဣဋ္ဌတ္တာ သုခေ” ဟူသော မူလဋီကာ (၂-၁၂၁)၊ မဟာဋီကာ (၂-၃၂၆)တို့နှင့် အညီ ဆိုးသောအဆင်းကို မြင်သောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာကို ဒုက္ခဟူ၍၎င်း၊ ကောင်းသော အဆင်းကို မြင်သောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာကို သုခ ဟူ၍၎င်း ဆိုအပ်သေး၏။ ထို့အပြင်-အနိဋ္ဌတ္တာ၊ ဣဋ္ဌတ္တာဟူသော ဟိတ်ကိုထောက်၍ မကောင်းမဆိုးရိုးရိုးအဆင်းကို မြင်ရသောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာကိုကား ဥပေက္ခာ ဟူ၍သာ ဆိုသင့်၏။ စက္ခု ဝိညာဏ်စသည်တို့၌ ဥပေက္ခာသာယှဉ်သော်လဲ အလွန်ကောင်းသော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာတို့နှင့်တွေ့၍ ခံစားသောအခါ၌ ခံသာမှုထင်ရှား၏။ အလွန်ဆိုးသော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာတို့နှင့်တွေ့၍ ခံစားသောအခါ၌ မခံသာမှု ထင်ရှား၏။ အနံ့၊ အရသာတို့၌ အထူးပင်ထင်ရှား၏။ ရေမွှေးနံ့ ပန်းနံ့နံ့သောအခါ၊ စားကောင်း သောက်ဖွယ် ထမင်းဟင်း မဲ့ အဖျော်တို့ကို စားသောက်သော အခါတို့၌ ခံသာမှု ထင်ရှား၏။ အပုပ် အညှို့နံ့ အညှော်နံ့ နံ့သောအခါ၊ အရသာ ဆိုးသောဆေးကို စားသောက်သော အခါတို့၌ မခံသာမှုထင်ရှား၏။ ထို့ပြင်-ကာယဝိညာဏ်၌ သုခ ဒုက္ခတို့သာ ယှဉ်သော်လဲ တွေ့ထိတိုင်း ခံသာမှု မခံသာမှု ချည်းသာ ထင်ရှားသည်မဟုတ်။ မကောင်း မဆိုးရိုးရိုး ဖောဋ္ဌဗ္ဗနှင့် တွေ့ထိသောအခါ၌ အလယ်အလတ် ခံစားမှုလဲ ထင်ရှားသေး၏။ သို့သော်လဲ ထိုအလယ်အလတ် ခံစားမှုကို ဣဋ္ဌဗ္ဗဇာတိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗအားလျော်စွာဖြစ်သော အညံ့စား သုခဝေဒနာဟူ၍သာ မှတ်ရာ၏။ ဤကား ဋီကာတို့ကို မှီ၍ သုတအလိုငှါပြသော မှတ်ဖွယ်အထူးတည်း။

မြင်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော မျက်စိ အဆင်း မြင်မှု တွေ့မှု ခံစားမှုဟူသော ဤတရား ငါးပါးတို့ကို မြင်ခိုက် မြင်ခိုက်၌ “မြင်တယ် မြင်တယ်”ဟု မှတ်၍၊ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက္ခဏာရသ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ အလိုအားဖြင့် အဇ္ဈာသယ အားလျော်စွာ သိရမည်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဆိုးသောအခါ၌ ပဒဋ္ဌာန် အလိုအားဖြင့်လဲ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိရမည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သဠာယတန သံယုတ်နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်တို့၌ အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူ၏။

စက္ခု ဘိက္ခဝေ အဘိညေဃု၊ ရူပါ အဘိညေဃု၊ စက္ခုဝိညာဏံ အဘိညေဃု၊ စက္ခုသမ္ပဿော အဘိညေဃု၊ ယမိဒံ စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ တမ္ပိ အဘိညေဃု။ (သံ ၂-၂၅၈၊ ပဋိသံ ၆)

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ စက္ခု၊ မျက်စိကို။ အဘိညေဃု၊ ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်၏။ ဝါ၊ အမှတ်ပြု၍ သိသော၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏။ ရူပါ၊ အဆင်းတို့ကို။ အဘိညေဃု၊ ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်ကုန်၏။ ဝါ၊ အမှတ်ပြု၍ သိသော၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏။ စက္ခုဝိညာဏံ၊ မြင်သော စိတ်ကို။ အဘိညေဃု၊ သိအပ်၏။ စက္ခုသမ္ပဿော၊ မြင်တွေ့မှုကို။ အဘိညေဃု၊ သိအပ်၏။ စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ၊ မြင်တွေ့မှုကြောင့်။ သုခံ ဝါ၊ ချမ်းသာဖြစ်စေ။ ဒုက္ခံ ဝါ၊ ဆင်းရဲဖြစ်စေ။ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ၊ ဆင်းရဲ မချမ်းသာဖြစ်စေ။ ယံ ဣဒံ ဝေဒယိတံ၊ အကြင် ခံစားမှုသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်၏။ တမ္ပိ၊ ထိုသုံးမျိုးသော ခံစားမှုကိုလဲ။ အဘိညေဃု၊ ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်၏။ ဝါ၊ အမှတ်ပြု၍ သိသော၊ ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏။

သုတမယ၊ စိန္တာမယသည် ဝိပဿနာ မဟုတ်။ ။ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို မှတ်၍ မှတ်၍ သိခြင်းသည် သိထိုက်သော ညေယျတရားတို့ကို ရှေးရှုပြု၍ သိခြင်းလဲဖြစ်၏။ သုတမယ၊ စိန္တာမယ၊သမထဘာဝနာမယ အသိတို့ထက် ထူးသော သိခြင်းလဲဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် **အဘိညေယျ**-ရှေးရှုပြု၍ သိအပ်၏၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏- ဟူသောအနက် ၂-မျိုးလုံးသည် “အမှတ်ပြု၍ သိအပ်၏” ဟူသော အနက်နှင့် ဤအရာ၌ တူသည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ **အဘိညေယျ**-အမှတ်ပြု၍ သိအပ်၏ ဟူ၍လဲ အနက် ပေးအပ်၏။ မှီရာ မဟာဋီကာ စကားတို့ကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

သဘာဝဓမ္မာနံ လက္ခဏသလ္လက္ခဏတော ညေယျအဘိမုခါ ပညာ အဘိညာ ပညာ။ (မဟာဋီ ၂-၃၈၇)

အပိစ သုတမယာယ၊ စိန္တာမယာယ၊ ဧကစ္စ ဘာဝနာမယာယ စ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ ပညာယ ဉာတာ အဘိညာတာ။ (မဟာဋီ ၂-၅၀၇)

သဘာဝဓမ္မာနံ၊ ရုပ်နာမ် သဘောတရားတို့၏။ လက္ခဏသလ္လက္ခဏတော၊ သဘာဝလက္ခဏာကို မှတ်သဖြင့်။ (ပဓာန နည်းမျှသာတည်း။ ရသစသည်ကို မှတ်ခြင်းလဲ ပါဝင်၏။) ညေယျအဘိမုခါ၊ သိထိုက်သော ရုပ်နာမ်သို့ ရှေးရှုသော။ ပညာ၊ သိမှုပညာသည်။ အဘိညာပညာ၊ ဉာတပရိညာဟု ခေါ်သော အဘိညာ ပညာ မည်၏။ (တရားကိုယ်အားဖြင့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ၂-ပါးတို့ ပေတည်း။)

အပိစ၊ တနည်းလည်း။ သုတမယာယ စ၊ သုတမယ ဉာဏ်မှင်း။ စိန္တာမယာယ စ၊ စိန္တာမယ ဉာဏ်မှင်း။ ဧကစ္စ ဘာဝနာ မယာယ စ၊ အချို့သော ဘာဝနာမယဉာဏ်မှင်း။ (ဈာနသမ္ပယုတ် ပညာ၊ အဘိညာ ပညာတို့ကို ဆိုလို၏။) အဘိဝိ သိဋ္ဌာယ၊ ထူးခြားသော။ ပညာယ၊ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် တည်းဟူသော ပညာဖြင့်။ ဉာတာ၊ သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်။ အဘိညာတာ၊ အဘိညာတ တရား မည်ကုန်၏။

ဤဋီကာအဖွင့် ၂-ခုတို့တွင် ရှေးအဖွင့်သည် ဉာတပရိညာကို ဟောသော အဘိညာပုဒ်၏ အဖွင့်တည်း။ ၎င်းအဖွင့်ဖြင့် “ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကိုမှတ်လျက် ရှေးရှုသိခြင်းသည် ဉာတပရိညာဟုခေါ်သော အဘိညာပညာ မည်၏” ဟုပြသည်။ နောက်အဖွင့်သည်ကား ဉာတပရိညာဖြင့် သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဟောသော အဘိညာတပုဒ်၏ အဖွင့်တည်း။ ၎င်းအဖွင့်ဖြင့် “ရှေး၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက္ခဏာစသည်ကို မှတ်လျက် သိမှုသည်ပင် သုတမယ၊ စိန္တာမယ၊ အချို့သော ဘာဝနာမယတို့ထက် ထူးသောကြောင့် အဘိညာပညာ မည်၏။ ၎င်းဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့သည် အဘိညာတ မည်ကုန်၏”ဟု ပြသည်။ ထို့ကြောင့် သုတမယ၊ စိန္တာမယဉာဏ်တို့သည် နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မျှပင် မဖြစ်ကုန်သေး၊ ထို့ထက် မြင့်မြတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် မဖြစ်ကြသည်မှာ ဆိုဖွယ်ပင်ရှိတော့ပြီဟု ဆုံးဖြတ်အပ်၏။

ဤ**အဘိညေယျသုတ်**၌ မျက်စိကို မှတ်လျက် ရှေးရှုသိရမည်။ အဆင်းတို့ကို မှတ်လျက် ရှေးရှုသိရမည်-ဤသို့ စသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း အသီးအသီး ဟောတော်မူခြင်းမှာ ဒေသနာနည်းမျှသာတည်း။ တကြိမ် တကြိမ် မြင်ရာ၌ ငါးကြိမ်စီ ရှုမှတ်ရမည်ဟူ၍ကား မယူအပ်။ အကြောင်းမူကား-ငါးကြိမ်စီ ရှုမှတ်နေပါလျှင် ထိုသို့ ရှုမှတ်နေဆဲမှာပင် မြင်မှုစသည်တို့ သည် အကြိမ်များစွာ ထပ်မံ၍ ဖြစ်ပေါ်ကုန်ရာ၏။ ထိုအခါ ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်းကို ငါးကြိမ်စီ ရှုမှတ်ရန် မမှီနိုင်ရာ၊ အကယ်၍ မှီနိုင်စေကာမူ အာရုံ၏ အပျက်ကိုသိပြီးလျှင် ၎င်းသိသော စိတ်၏အပျက်ကို ဝီထိမခြားဘဲ သိနိုင်မှ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသောပါဠိသမ္ဘိဒါမဂ်စသည်နှင့် မလျော်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ တကြိမ်တကြိမ်မြင်ရာ၌ ပြခဲ့သောနည်းအတိုင်း တကြိမ်စီ သာရှုမှတ်အပ်၏။ ထိုသို့မှတ်၍ အထူးထင်ရှားသော တရားတခုခုကို ပဓာနပြု၍သိခြင်းဖြင့် တရားငါးပါးလုံးကို မှတ်ခြင်းကိစ္စ၊ သိခြင်းကိစ္စ ပြီး၏။ ပြီးပုံကို **ပရိညေယျသုတ်**၌ ဆိုအံ့။ ဤသို့ မှတ်သိ၍၊ ဉာတပရိညာဟု ခေါ်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်တို့ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ပြီးသောအခါ၌ မြင်တယ်ဟု မှတ်မိတိုင်း “ဤမြင်မှုတို့သည် ရှေးက မရှိပါဘဲလျက် ယခုမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်”ဟု ထိုတရား ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှုကိုလဲ သိ၏။ “ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ပျောက်ကွယ် ကုန်ဆုံးသွားကြ သည်”ဟု ပျက်မှုကိုလဲသိ၏။ အထူးထက်သန်သောအခါ၌ “ရိပ်ခနဲ ရိပ်ခနဲ ကုန်ဆုံးသွားကြသည်” ဟူ၍လဲသိ၏။ အဖြစ် အပျက်ကို တွေ့မြင်သောကာလမှစ၍ ပေါ်ပြီးလျှင် ပျောက်သွားကြသည်ကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် “မမြဲပါတကား”ဟု အနိစ္စ လက္ခဏာ အစစ်အမှန်ကိုလဲသိ၏။ ဖြစ်ပျက်မှုနှင့်မကင်းသည်ကို တွေ့ရသောကြောင့် “ဆင်းရဲချည်းပါတကား၊ မကောင်းတာ ချည်းပါတကား”ဟု ဒုက္ခလက္ခဏာ အစစ်အမှန်ကိုလဲသိ၏။ မဖြစ်စေလိုဘဲလျက် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ မပျက်စေလိုဘဲလျက် ပျောက် ပျက်ခြင်းတို့ကိုသာ တွေ့ရသောကြောင့် “အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင်မဟုတ်ပါတကား၊ ငါကောင်မရှိပါတကား”ဟု အနတ္တလက္ခဏာ အစစ်အမှန် ကိုလဲ သိ၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည် မြင်ခိုက်၌ရှိသော တရား ငါးပါးတို့ကို ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ မှန်ကန်စွာ သိခြင်းမည်၏။ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း ဤသို့ မှတ်လျက် သိရမည်ကို ရည်ရွယ်၍ သံယုတ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်တို့၌ပင် အောက်ပါ ပရိညေယျသုတ်ကိုလဲ ဟောတော်မူ၏။

စက္ခု၊ ဘိက္ခုဝေ ပရိညေယျံ၊ ရူပါ ပရိညေယျာ၊ စက္ခုဝိညာဏံ ပရိညေယျံ၊ စက္ခုသမ္မသော ပရိညေယျော။ ယမိဒံ စက္ခုသမ္မသ ပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အ-ဒုက္ခမသုခံ ဝါ တမ္ဗိ ပရိညေယျံ။ ။ (ပရိညေယျံ၊ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စ လက္ခဏာ စသည်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်၏ဟု အနက်ပေးလေ။ အကြောင်းတူပြီ။ ဤအဘိညေယျ၊ ပရိညေယျ သုတ်တို့ကို ဒွါရ ၆-ပါးလုံး၌ နည်းတူပင် ဟောတော်မူ၏။ သောတံ အဘိညေယျံ၊ သဒ္ဓါ အဘိညေယျာ စသည်ဖြင့် သုတရိသုတို့သည် ချဲ့၍ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်တို့ကို နောက်၌ မပြုပြီ။)

ဤပရိညေယျသုတ်၌လဲ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း တကြိမ်စီသာ မှတ်လျက် တရားတခုခု၏ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စ လက္ခဏာစသည်ကို ပဓာနပြု၍သိလျှင် ထိုထိုမြင်ခိုက်၌ရှိသော တရားငါးပါးလုံးကို ပိုင်းခြားသိခြင်း ကိစ္စပြီး၏။ ထိုတရားတို့၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တဟုစွဲလမ်းလျက် ကိလေသာမဖြစ်ထိုက်အောင် သိမှုပြီးစီးသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထင်ရှားစေဦးအံ့ - မြင်မှုနှင့်စပ်၍ ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်သည်မှာ မြင်စဉ်ကာလက ထင်ရှားခဲ့သော တရားတခုခုကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်တတ်ပေသည်။ မထင်ရှားခဲ့ မသိခဲ့သောတရားကို အစအကြောင်းပြု၍ကား မဖြစ်တတ်ပေ။ ဥပမာ-လူတဦးတယောက်၌ ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်းသည် ထိုလူကို တွေ့မြင်ဘူးခြင်းကြောင့်လဲ ဖြစ်တတ်၏။ တဆင့် ကြားဘူးခြင်းကြောင့်လဲ ဖြစ်တတ်၏။ အကယ်၍ လူတဦးကို တွေ့လဲ မတွေ့ဘူးငြားအံ့။ ကြားလဲ မကြားဘူးငြားအံ့။ လူ့ပြည်မှာ ရှိသည်ဟူ၍ပင် မသိရငြားအံ့။ ထိုသို့သော လူ၌ကား ချစ်မှုလဲ မဖြစ်နိုင်၊ မုန်းမှုလဲ မဖြစ်နိုင်၊ အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း?။ ထိုလူသည် မိမိစိတ်ထဲ၌ မထင်ရှားခြင်း မသိရခြင်းကြောင့်ပင် မဟုတ်ပါလော။ ဤဥပမာအတူပင် အဆင်းတခုကို ရှေးကလဲ မမြင်ဘူးသေး၊ ယခုလဲ မြင်ဆဲမဟုတ်၊ ဤသို့သော အဆင်းကို တွေ့မြင်နိုင်သည်' ဟူ၍လဲ စိတ်မကူးမိသေး၊ ထိုအဆင်းမှာ မိမိမရောက်ဘူး၊ မကြားဘူး မသိဘူးသော တိုင်းပြည် မြို့ရွာ နတ်ပြည်တပါးသော စကြာဝဠာတို့၌ ရှိကြသော မိန်းမ ယောက်ျားတို့၏ အဆင်းမျိုးပင်တည်း။ ထိုသို့သော အဆင်းနှင့်စပ်၍ လောဘ၊ ဒေါသ စသော ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း? ဟူမူ - ထိုအဆင်းသည် မိမိ စိတ်ထဲ၌ မထင်ရှားသောကြောင့်ပင်တည်း။

ဝိပဿနာနည်းပြ အမေးအဖြေ

ထို့ကြောင့်ပင် ကမ္မဋ္ဌာန်းလျှောက်တောင်းသော မာလုကျ ပုတ္တရဟန်းအား မြတ်စွာဘုရားက ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးခါနီးတွင် အောက်ပါမေးခွန်းတို့ဖြင့် ကိလေသာ၏သဘောနှင့် ဝိပဿနာ၏ သဘောကို ထင်ရှားသိစေတော် မူလေပြီ။

ဘုရား၏ မေးခွန်းတော်။ ။တံကိံ မညသိ မာလုကျပုတ္တ၊ ယေ တေ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ အဒိဋ္ဌာ အဒိဋ္ဌာပုဗ္ဗာ၊ န စ ပဿသိ၊ န စ တေ ဟောတိ ပဿယန္တိ၊ အတ္ထိ တေ တတ္ထ ဆန္နေ ဝါ ရာဂေါ ဝါ ပေမံ ဝါ = အို မာလုကျပုတ္တ! ထိုအရာကို အဘယ်သို့ ထင်ပါသလဲ။ မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်သည့် အကြင်အဆင်းများကို သင်မမြင်ရသေး၊ ရှေးက မမြင်ဘူးသေး။ မြင်ဆဲလဲ မဟုတ်။ မြင်နိုင်သည်ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူးမဖြစ်သေး။ ထိုသို့သော အဆင်းများ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

မာလုကျပုတ္တရဟန်း၏ အဖြေ။ ။နော ဟောတံ အန္တေ = ဤသို့ဖြစ်ခြင်း မရှိပါအရှင်ဘုရား။ ဤ ပဌမမေးခွန်းဖြင့် စိတ်ထဲ၌ အလျှင်းမထင်ရှား၍၊ မစဉ်းစား မကြံစည်နိုင်သော အဆင်းများ၌ အလိုလိုပင် ကိလေသာ ငြိမ်းနေကြောင်းကို တိုက်ရိုက် ဖော်ပြတော်မူ၏။ ထိုသို့သော အဆင်းများ၌ ဝိပဿနာဖြင့် ပယ်ရန်မလိုပြီ။ သူ့အလိုလိုပင် ကိလေသာမဖြစ်နိုင်၍ ငြိမ်းနေပြီဟု ဆိုလို၏။ မြင်ရ၍၊ စိတ်ထဲ၌ ထင်ရှားသော အဆင်းများ၌သာလျှင် စဉ်းစား ကြံစည်လျက် ကိလေသာဖြစ်နိုင်ကြောင်းကိုလဲ **ဗျုတ်ရေကနည်း** = ပြောင်းပြန် သိစေသောနည်းအားဖြင့် ပြတော်မူ၏။ မထင်ရှားသော အဆင်းများကဲ့သို့ပင် ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ်မထင်အောင် ဝိပဿနာဖြင့် တားမြစ်ပြုပြင်နိုင် ပါလျှင်၊ ထိုထင်ရှားသော အဆင်းတို့၌လဲ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ မထင်ရှားသော အဆင်းကဲ့သို့ ဖြစ်အောင် ထင်ရှားသော အဆင်းများကိုသာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုမှတ်၍ ကိလေသာကို ပယ်ရမည်ဟူသော ဤအနက်ကိုလဲ **နေယျတ္တနည်း** = ဆောင်၍ သိအပ်သောနည်း၊ **အဝုတ္တသိဒ္ဓိနည်း** = တိုက်ရိုက်မဆိုဘဲ ပြီးသောနည်း၊ **အတ္တာပန္နနည်း** = တိုက်ရိုက်မဆိုဘဲ ကျရောက်သော အနက်ကို သိစေသောနည်းတို့ အလိုအားဖြင့် ပြတော်မူ ၏။

လူတဦးကို မြင်ပြီးလျှင် ချစ်မှု၊ မုန်းမှုဖြစ်ရာ၌ အဘယ်တရားထင်ရှား၍ ချစ်ရ၊ မုန်းရပါ သနည်း?၊ အရေပေါ်တွင် ရှိသောအဆင်းရုပ် ထင်ရှားခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ ထိုအဆင်းမှ ဆက်လက်၍၊ ဆင်ခြင်သောအခါ၌ အတွင်းသားတွေပါ မကျန်တကိုယ်လုံးပင် ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ်ဖြစ်လျက် စိတ်ထဲ၌ ထင်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ တကိုယ်လုံး၌ ချစ်မှု၊ မုန်းမှု ဖြစ်လေ သည်။ အကယ်၍ အပေါ်ယံတွင်ရှိသော ထိုအဆင်းများကို မမြင်ရငြားအံ့၊ အတွင်းသားတွေပါ တကိုယ်လုံးကို မစဉ်းစားမိနိုင် ပြီ၊ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် မထင်နိုင်ပြီ။ ချစ်မှု၊ မုန်းမှု မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ မြင်စဉ်ကပင် မထင်ရှားခဲ့၍၊ စိတ်ထဲ၌ မစွဲလမ်း နိုင်သောတရားတို့၌ ကိလေသာမဖြစ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်းသည် အလိုလိုပင် ပြီးနေ၏။ ထိုမထင်ရှားသောတရားတို့ကို ဆင်ခြင်၍ ရှုခြင်းဖြင့် ပယ်နေရန်မလိုပြီ။ မြင်စဉ်ကထင်ရှား၍ စွဲလမ်းနိုင်သော တရားတို့၌ကားပြန်၍ စဉ်းစားမိတိုင်း ကိလေသာ ဖြစ်နိုင်

၏။ သူ့အလိုလိုအားဖြင့် ကိလေသာမငြိမ်း။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုထင်ရှားသော တရားတို့ကို မထင်ရှားသော တရားကဲ့သို့ပင် ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် မထင်နိုင်အောင် ရှုမှတ်ဖို့လိုသည် ဟူသော ဤအနက်သည် ထင်ရှား၏။

မေးခွန်းတော် -အို-မာလုကျပုတ္တ! နားဖြင့် ကြားသိနိုင်သည့် အကြင်အသံများကို သင်မကြားရသေး၊ ရှေးကမကြား ဘူးသေး၊ ကြားဆဲလဲမဟုတ်၊ ကြားနိုင်သည်ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူးမဖြစ်သေး။ ထိုသို့သောအသံများ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာ ရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

အဖြေ-ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ အရှင်ဘုရား။

မေးခွန်းတော်-အို- မာလုကျပုတ္တ! နှာခေါင်းဖြင့် နံနိုင်သည့် အကြင်အနံ့များကို သင်မနံရသေး၊ ရှေးက မနံဘူးသေး၊ နံဆဲလဲ မဟုတ်၊ နံနိုင်သည်ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူးမဖြစ်သေး။ ထိုသို့သော အနံ့များ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

အဖြေ-ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ အရှင်ဘုရား။

မေးခွန်းတော် - အို - မာလုကျပုတ္တ! လျှာဖြင့် စားသိနိုင်သည့် အကြင် အရသာများကို သင် မစားရသေး၊ ရှေးက မစားဘူးသေး၊ စားဆဲလဲမဟုတ်၊ စားနိုင်သည်၊ ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူး မဖြစ်သေး၊ ထိုသို့သော အရသာများ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာ ရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

အဖြေ-ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ အရှင်ဘုရား။

မေးခွန်းတော် - အို - မာလုကျပုတ္တ! ကိုယ်ဖြင့် တွေ့သိနိုင်သည့် အကြင် အတွေ့များကို သင်မတွေ့ရသေး၊ ရှေးက မတွေ့ဘူးသေး၊ တွေ့ဆဲလဲ မဟုတ်၊ တွေ့နိုင်သည်ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူးမဖြစ်သေး။ ထိုသို့သော အတွေ့များ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

အဖြေ - ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ အရှင်ဘုရား။

မေးခွန်းတော် - အို - မာလုကျပုတ္တ! စိတ်ဖြင့် ကြံသိနိုင်သည့် အကြင်သဘောများကို သင်မကြံမသိရသေး၊ ရှေးက မကြံမသိဘူးသေး။ ကြံသိဆဲလဲ မဟုတ်၊ ကြံသိနိုင်သည်ဟူ၍လဲ သင့်အား စိတ်ကူး မဖြစ်သေး။ ထိုသို့သော သဘောများ၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ ချစ်ခင်မှုသည် သင့်မှာရှိပါမည်လော၊ ဖြစ်ပါမည်လော?။

အဖြေ-ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမရှိပါ အရှင်ဘုရား။

ဤမေးခွန်းတော် ၆-ခုတို့ဖြင့် ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်ရှားသော တရားတို့ကိုသာလျှင် စွဲလမ်း၍ ကိလေသာ ဖြစ်သည်၊ မထင်ရှားသည်ကိုကား စွဲ၍မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် ထင်ရှားသော တရားတို့ကိုသာလျှင် “မထင်ရှားသော တရားကဲ့သို့ပင် ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် မထင်နိုင်အောင်” ဝိပဿနာ ရှုအပ်ကြောင်းကို ပြတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် မာလုကျပုတ္တ ရဟန်းအား အောက်ပါ အတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ဟောကြားတော်မူ၏။

ဝိပဿနာရှုနည်း အကျဉ်း

ဧတ္ထစ တေ မာလုကျပုတ္တ ဒိဋ္ဌ သုတ မုတ ဝိညာတေသု ဓမ္မေသု ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ သုတေ သုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ မုတေ မုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။ ယတော ခေါ တေ မာလုကျပုတ္တ ဒိဋ္ဌ သုတ မုတ ဝိညာတေသု ဓမ္မေသု ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ သုတေ သုတမတ္တံ၊ မုတေ မုတမတ္တံ၊ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ တတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တေန။ ယတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တေန၊ တတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တတ္ထ။ ယတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တတ္ထ၊ တတော တံ မာလုကျပုတ္တ နေဝိဓ၊ န ဟုရံ၊ န ဥဘယမန္တရေန၊ ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿ။ (သံ ၂-၂၉၅)

မာလုကျပုတ္တ၊ အို - မာလုကျပုတ္တ။ ဧတ္ထ စ ဒိဋ္ဌ သုတ မုတဝိညာတေသု ဓမ္မေသု၊ မြင်ရ ကြားရ ရောက်ရ သိရသော ဤတရားတို့တွင်လဲ။ တေ၊ သင့်အား။ ဒိဋ္ဌေ၊ မြင်ရသော အဆင်း၌။ ဒိဋ္ဌမတ္တံ၊ မြင်ရုံမျှသည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ။ သုတေ၊ ကြားရသော အသံ၌။ သုတမတ္တံ၊ ကြားရုံမျှသည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ။ မုတေ၊ ရောက်ရသော အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့၌။

မုတမတ္တံ၊ ရောက်ရုံမျှသည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ။ ဝိညာတေ၊ သိရသော သဘော၌။ ဝိညာတမတ္တံ၊ သိရုံမျှသည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတံ။

မာလုကျပုတ္တ၊ အို - မာလုကျပုတ္တ။ ယတော ခေါ၊ အကြင်အခါ၌။ တေ၊ သင့်အား။ ဒိဋ္ဌ သုတ မုတ ဝိညာတေသု ခမ္မေသု၊ မြင်ကြားရ ရောက်ရ သိရသောတရားတို့တွင်။ ဒိဋ္ဌ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ။ ပ။ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်လတံ၊ ကြားရသည်၌ ကြားရုံမျှဖြစ်လတံ၊ ရောက်ရသည်၌ ရောက်ရုံမျှ ဖြစ်လတံ၊ သိရသည်၌ သိရုံမျှ ဖြစ်လတံ၊ မာလုကျပုတ္တ၊ အို မာလုကျပုတ္တ။ တတော၊ ထိုသို့ဖြစ်သောအခါ၌။ တံ၊ သင်သည်။ တေန၊ ထိုမြင်ရသော အဆင်း၊ ကြားရသော အသံ၊ ရောက်ရသော အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့၊ သိရသော သဘောတို့နှင့် စပ်သော ကိလေသာနှင့်တကွ။ န ဘဝိဿတိ၊ မဖြစ်လတံ။

ယတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တေန၊ အိုမာလုကျပုတ္တ! အကြင်အခါ၌ သင်သည် ထိုမြင်ရသည့်အဆင်း စသည်တို့နှင့် စပ်သော ကိလေသာနှင့်တကွ မဖြစ်လတံ။ တတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တတ္ထ၊ အိုမာလုကျပုတ္တ! ထိုအခါ၌ သင်သည် ထိုမြင် ရသည့် အဆင်းစသည်တို့၌ ကိလေသာအလိုအားဖြင့် မတည်လတံ။

ယတော တံ မာလုကျပုတ္တ န တတ္ထ၊ အိုမာလုကျပုတ္တ! အကြင်အခါ၌ သင်သည် ထိုမြင်ရသည့်အဆင်း စသည်တို့၌ ကိလေသာ အလိုအားဖြင့် မတည်လတံ။ မာလုကျပုတ္တ၊ အို-မာလုကျပုတ္တ!။ တတော၊ ကိလေသာ အလိုအားဖြင့် မတည်သော ထိုအခါ၌။ တံ၊ သင်သည်။ နေဝ ဣဓ၊ ဤလောက၌လဲ မရှိပြီ။ နဟုရံ၊ တပါးသော လောက၌လဲ မရှိပြီ။ န ဥဘယ မန္တရေန၊ ဤလောက၊ တပါးသော လောက ၂-မျိုးလုံး၌လဲ မရှိပြီ။ ဧသော ဧဝ၊ ဤလောက ၂-ပါးလုံး၌ ကိလေသာဖြင့် စွဲလမ်းသော သင်မရှိခြင်းသည်ပင်လျှင်။ ဒုက္ခဿ၊ ကိလေသာ ဆင်းရဲ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏။ အန္တော၊ အဆုံးအပိုင်းအခြား နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။

ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၌ ပြအပ်သော **အညေဝါဒ** အရအားဖြင့်ထူးရာ အနက်ကား = တတော၊ ကိလေသာအလိုအားဖြင့် မတည်သော ထိုအခါ၌။ တံ၊ သင်သည်။ နေဝ ဣဓ၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်ဟူသော ဤအတွင်းဘက် အာယတနတို့၌လဲမရှိပြီ။ န ဟုရံ၊ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့၊ သဘော၊ ဟူသော ထိုအပြင်ဘက် အာယတနတို့၌ လဲမရှိပြီ။ ဥဘယံ အန္တရေန၊ အတွင်းဘက် အပြင်ဘက် အာယတန ၂-မျိုး၏ အလယ်ကြား၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏ် ၆-ပါး၌လဲ။ ဝါ၊ အာယတန ၂-မျိုးလုံးကိုကြည့်၍ ယူအပ်သော ဝိညာဏ် ၆-ပါး၌လဲ။ န၊ မရှိပြီ။ ဧသော ဧဝ၊ ဤဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဝိညာဏ်တို့၌ သင်မရှိခြင်း=ဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ မထင်ခြင်းသည်ပင်လျှင်။ ဒုက္ခဿ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏။ အန္တော၊ အဆုံးအပိုင်းအခြား နိဗ္ဗာန်ပေတည်း။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။အဆင်းကို မြင်ရသောအခါ၌ မြင်ရုံမျှတွင်သာ ရပ်တန့်စေရမည်။ မြင်ရသည့်အဆင်းကို ဆက်လက်၍ စဉ်းစားသောအားဖြင့် ကိလေသာမဖြစ်စေရ။ ထို ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် မြင်ရသော အဆင်းကို ရှုမှတ်အပ်၏။ ထိုသို့ ရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် အဆင်းရပ်ကို သဘောမှန်အတိုင်းသိ၏။ သိပုံကား-မြင်ရုံမျှသဘောဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသည် ဟူ၍၎င်း၊ မှတ်ဆဲမှာပင် ပျောက်ပျက်သွားပြီ ဟူ၍၎င်းသိ၏။ ထို့ကြောင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင်မဟုတ်ဟု ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ် နိုင်၏။ ထိုအဆင်းသည် ထင်ရှား၍ မြင်ရသော်လဲ မမြင်ရသော အဆင်းကဲ့သို့ပင် ဖြစ်လေ၏။ စိတ်ထဲ၌ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ်၊ အထည်ဝတ္ထု အနေအားဖြင့် စွဲ၍မတည်ပြီ၊ ပြန်၍ ဆင်ခြင်မိသော်လဲ မှတ်စဉ်က ထင်ခဲ့သည့်အတိုင်းသာထင်၏။ ကုန်ဆုံးသွား သည့်အနေ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ အနေအားဖြင့်သာထင်၏။ ထို့ကြောင့် “ဘယ်သူကို မြင်လိုက်သည်၊ သူက ချစ်စရာကောင်း သည်၊ မုန်းစရာ ကောင်းသည်” ဤသို့စသည်ဖြင့် ထိုအဆင်းနှင့်စပ်၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်သော ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ဤသို့ ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်အောင် မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း ရှုမှတ်ရမည်ဟု ဆိုလို၏။ အသံကို ကြားရသောအခါ အနံ့ကို နံလျက်၊ အရသာကို စားသိလျက်၊ အတွေ့အမျိုးမျိုးကို တွေ့ထိလျက်၊ ရောက်ရသောအခါ သဘော အာရုံအမျိုးမျိုးကို ကြံသိရသော အခါတို့၌လဲ ဆက်လက်၍ စဉ်းစားဆင်ခြင်သော ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် ရှုမှတ်လျက် ကြားရုံမျှ စသည်၌သာ တည်စေ ရမည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ မြင်ရုံမျှ စသည်၌သာ တည်အောင် မပြတ်ရှုမှတ်သော အားဖြင့် ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို အဆင့်ဆင့် ပွားစေလျက် မဂ်သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ဖြစ်စေရမည်ဟု ဆိုလို၏။

ဝိပဿနာယ ဝိသယံ ဒိဋ္ဌာဒိဟိ စတူဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝိဘဇိတွာ တတ္ထဿ ဉာတတီရဏပရိညံ ဒဿေတိ ဟူ၍ ၎င်း၊ ဟေဋ္ဌိမာဟိ ဝိသုဒ္ဓိဟိ သဒ္ဓိံ သင်္ခေပနေဝ ဝိပဿနာ ကထိတာဟူ၍၎င်း၊ ဖွင့်ဆိုသော ဥဒါန်း အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ဤသုတ်၌ ဧတ္ထ စ။ ပေ။ ဘဝိဿတိ ဟူသောစကားဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပုံကိုပြ၏။ ယတော ခေါစသည်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်နှင့်တကွ၊ ပဟာနပရိညာ ဖြစ်ပုံကို ပြသည်ဟူ၍၎င်း၊ ထိုတွင်လဲ ယတော ခေါ။ ပ။ န တေန-ဖြင့် မဂ်ကိုပြသည်၊ ယတော တံ။ ပ။ န တတ္ထ-ဖြင့် ဖိုလ်ကိုပြသည်၊ ယတော တံ။ ပ။ ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿ-ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ပြသည်ဟူ၍၎င်း၊ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ပင် ဆို၏။ ထိုသို့ ဆိုသည်နှင့်အညီ၊ ယတော ခေါ စသည်၌ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြအံ့။

မြင်ရသောအဆင်း စသည်တို့ကို 'မြင်တယ်၊ ကြားတယ်' စသည်ဖြင့် မပြတ်မစဲမှတ်၍ အကြင်အခါ၌ စိတ်သည် မြင်ရုံမျှ၊ ကြားရုံမျှ စသည်၌သာတည်၏။ မြင်ရသောအဆင်း စသည်တို့သည်လည်း မြင်ရသောသဘောမျှ၊ ကြားရသော သဘောမျှ စသည်အနေအားဖြင့်သာ ထင်ကုန်၏။ ဖြစ်ပျက်သော သဘောမျှ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ သဘောမျှ အနေအားဖြင့် သာ ထင်ကုန်၏။ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် အကောင်အထည် ခြစ်စသည်အနေအားဖြင့်ကား မထင်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ရှုမှတ်မိသော ထိုအာရုံတို့သည် "မထင်ရှား၍ မမြင်ရ မကြားရ မရောက်ရ မသိရသော အာရုံတို့ကဲ့သို့ပင်" ဖြစ်လေကုန်၏။ ကိလေသာ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ထိုအာရုံတို့ကို စွဲ၍ ကိလေသာ မဖြစ်နိုင်ပြီ။ ဤသို့ ကိလေသာ မဖြစ်ထိုက်သည်ကိုပင် "ထိုအာရုံတို့၌ အာရမ္မဏာနုဿယ မကိန်း" ဟူ၍၎င်း၊ "ဝိပဿနာက ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂပဟာနံဖြင့် ပယ်သည်" ဟူ၍၎င်း၊ "တဒင်္ဂ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ၊ ဝေါသဂ္ဂမည်သည်" ဟူ၍၎င်း၊ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ ဆိုလေသည်။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလဲ "တဒင်္ဂနိဗ္ဗာတ = ရှုမှတ်မှုဟူသောကြောင့် တစ်စိတ်ဖြင့် ကိလေသာ ငြိမ်းသောသူ" ဟူ၍ ခန္ဓဝဂ္ဂသယုတ်၌ ဟောတော်မူသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် မြင်ရသော အဆင်းစသည်တို့နှင့် စပ်ဆိုင်သော ကိလေသာနှင့်တကွ မဖြစ်ပြီ။ "မြင်ရသော အဆင်းစသည်တို့ ကို တပ်မက်၍လဲ မနေ၊ ပြစ်မှား၍လဲ မနေ၊ မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ အကောင်အထည် ဟုတ်သည်-ဤသို့စသည်ဖြင့် တွေ့ဝေ၍လဲ မနေပြီ"ဟု ဆိုလို၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်သည် နိစ္စသညာ စသည်ကို ပယ်တတ်သောကြောင့် ပဟာနပရိညာ မည်၏။ မြင်ရသော အဆင်း စသည်တို့၏ ပျက်မှုကိုသိလျက် ဖြစ်လျှင် ဝိပဿနာ ပဟာနပရိညာ တည်း။ မြင်ရသော အဆင်းစသည်နှင့် မှတ်သိမှု စသော သင်္ခါရအလုံးစုံ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို သိလျက်ဖြစ်လျှင် မဂ်ပဟာနပရိညာတည်း။ မဂ်၏အခြားမဲ့၌ ထိုနိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုလျက် ဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။ ထိုဖိုလ်သို့ ရောက်ဆဲ၊ ရောက်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်သည် မြင်ရသော အဆင်းစသည်တို့၌ ကိလေသာ အလိုအားဖြင့် မတည်ပြီ။ "မြင်ရသော အဆင်း စသည်တို့၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ မဖြစ်ပြီ"ဟု ဆိုလို၏။ မဂ်ဖိုလ်ဟူသည်မှာ ဥက္ကဋ္ဌနည်းအားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် ပေတည်း။

နေဝိမ-စသည်၌ အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ပြအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ကား-အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် သည် အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တို့၌ စွဲလမ်းမှုမရှိသောကြောင့်၊ မျက်မှောက်ဘဝ ဤလောက၌လဲ တည်ရှိနေသည် မမည်တော့ပြီ။ ပရိနိဗ္ဗာန် စုတိမှနောက်၌ ရုပ်နာမ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသောကြောင့် တပါးသော ဘဝ တပါးသော လောက၌လဲ မရှိတော့ ပြီ။ ဤသို့ လောက ၂-ပါးလုံး၌ မရှိခြင်း = စွဲလမ်းမှုကင်း၍ ရုပ်နာမ်အသစ် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည်ပင် ကိလေသာဆင်းရဲ ဝဋ်ဆင်းရဲတို့၏ အပြီးတိုင်ငြိမ်းသော **အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်** မည်၏ဟု ဆိုလို၏။

အညေဝါဒ-၌ အဓိပ္ပါယ်ကား - မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ဆဲ ခဏ၌ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ် ဟူသော ဤအဇ္ဈတ္တိကာယတန ၅ပါးလဲ မထင်ပြီ၊ ၎င်းတို့ကိုလဲ အာရုံမပြုမိပြီ။ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့၊ သဘော ဟူသော ဤဗာဟိရယတန လောကီအာရုံ ၆-ပါးလဲ မထင်ပြီ၊ ၎င်းတို့ကိုလဲ အာရုံမပြုမိပြီ။ မြင်သောစိတ် ကြားသောစိတ် နံသောစိတ် စားသိသောစိတ် တွေ့ထိသောစိတ် ကြံသိ ရှုမှတ်သောစိတ် ဟူသော ဤ ဝိညာဏ် ၆-ပါးလဲ မထင်ပြီ၊ ၎င်းတို့ကို လဲ အာရုံမပြုမိပြီ။ ဤဒွါရ အာရုံ ဝိညာဏ်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုသာ အာရုံပြုလျက် မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုမဂ် ဖိုလ်တို့ဖြင့် သိအပ်သော (ဒွါရ အာရုံ ဝိညာဏ်တို့၏) ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘောသည်ပင် ဆင်းရဲတို့၏ အပြီးတိုင် ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန် မည်ဟု ဆိုလို၏။

မာလုကျပုတ္တမထေရ်သည် အကျဉ်းမျှဖြင့်ဟောအပ်သော ဝိပဿနာရှုနည်းကို နာကြားပြီးလျှင် မိမိနားလည်အပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို အောက်ပါအတိုင်း လျှောက်လေ၏။

ရူပံ ဒိသ္မာ သတိ မုဋ္ဌာ၊ ပိယံ နိမိတ္တံ မနသိကရောတော။
 သာရတ္တစိတ္တော ဝေဒေတိ၊ တဉ္စ အဇ္ဈောသ တိဋ္ဌတိ။

တဿ ဝဗုန္တိ ဝေဒနာ၊ အနေကာ ရူပသမ္ဘဝါ။
 အဘိဇ္ဈာ စ ဝိဟေသာ စ၊ စိတ္တ-မဿူ-ပဟညတိ။
 ဧဝံ အာစိနတော ဒုက္ခံ၊ အာရာ နိဗ္ဗာန ဝုစ္စတိ။

ရူပံ၊ အဆင်းကို။ ဒိသ္မာ၊ မြင်ပြီး၍။ ပိယံ နိမိတ္တံ၊ ချစ်ဖွယ်အာရုံကို။ မနသိကရောတော၊ နှလုံးသွင်းမိသောသူအား ။ (ဝိပဿနာရှုမည်ဟု နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသော မနသိကာရ ကင်းသဖြင့် အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်သည်ကို ပြ၏)။ ။သတိ၊ အမှတ်ရမှုသတိသည်။ မုဋ္ဌာ၊ မေ့လေ၏။ (ထိုအခိုက်၌ မြင်ရုံမျှ၊ မြင်ရရုံမျှသာ၊ ထင်ရှားရိနေပါလျက်၊ မြင်ရုံမျှ၊ မြင်ရရုံမျှ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမျှဟု သိလျက်၊ အမှတ်မရဟူလို)။ ။သော၊ အမှတ်မရသော ထိုသူသည်။ သာရတ္တ စိတ္တော၊ တပ်မက်သောစိတ် ရှိသည်ဖြစ်၍။ ဝေဒေတိ၊ ခံစား၏။ (မုန်းဖွယ်အာရုံကို နှလုံးသွင်းမိ၍ ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ခံစားခြင်း၊ မဇ္ဈတ္တ နိမိတ်ကို နှလုံးသွင်းမိ၍ သမ္မုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ခံစားခြင်းတို့ကိုလဲ ဤဆိုခဲ့သော နိဒဿန စကားများဖြင့်ပင် ပြသည်ဟု ယူအပ်၏)။ ။တဉ္စ၊ ထိုအာရုံကိုလဲ။ အဇ္ဈောသ၊ မျှိုသကဲ့သို့ သိမ်းပိုက်၍။ တိဋ္ဌတိ၊ တည်၏။ တဿ၊ ထိုသူအား။ ရူပသမ္ဘဝါ၊ အဆင်းမှစ၍ ဖြစ်ကုန်သော။ အနေကာ၊ များစွာကုန်သော။ ဝေဒနာ၊ အကောင်းအဆိုး အမျိုးမျိုးသော ခံစားမှုတို့သည်၎င်း။

အဘိဇ္ဈာ ၈၊ လိုချင်မက်မောမှု တို့သည်၎င်း။ ဝိဟေသာစ၊ ညှင်းဆဲလိုသော ဒေါသတို့သည်၎င်း။ ဝဗ္ဗန္တိ၊ တိုးပွားကုန်၏။ အဿ၊ ထိုသူ၏။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဥပဟညတိ၊ လောဘ၊ ဒေါသတို့ဖြင့် ပင်ပန်း၏။ ဧဝံ၊ ဤနည်းဖြင့်။ ဒုက္ခံ၊ ကိလေသာ ဆင်းရဲ ဝတ်ဆင်းရဲကို။ အာစိနတော၊ ဆည်းပူးစုဆောင်းသောသူအား။ နိဗ္ဗာနံ၊ ဆင်းရဲငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်မည်သည်။ အာရာ၊ ဝေးသေး သည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

(မြင်ဆဲ၌ မှတ်သိမှုမရှိလျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်နိုင်ဟု ဖြစ်၏။)

န သော ရုဇ္ဇတိ ရူပေသု၊ ရူပံ ဒိသွာ ပဋိ-ဿတော။
ဝိရတ္တစိတ္တော ဝေဒေတိ၊ တဉ္စ နာဇ္ဈောသ တိဋ္ဌတိ။

ယထာ-ဿ ပဿတော ရူပံ၊ သေဝတော စာပိ ဝေဒနံ။
ခိယတိ နော ပစိယတိ၊ ဧဝံ သော စရတိ-ဿတော။
ဧဝံ အပစိနတော ဒုက္ခံ၊ သန္တိကေ နိဗ္ဗာန ဝုစ္စတိ။

ယော၊ အကြင် ဝိပဿနာယောဂီသည်။ ရူပံ၊ အဆင်းကို။ ဒိသွာ၊ မြင်၍။ ဝါ၊ မြင်လတ်သော်။ ပဋိ-ဿတော၊ မြင်သည်ဟု တဖန် အမှတ်ရသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သော၊ ထိုအမှတ်ရသော သူသည်။ ရူပေသု၊ မြင်ရသော အဆင်းတို့၌။ န ရုဇ္ဇတိ၊ မတပ်မက်။ ဝိရတ္တစိတ္တော၊ တပ်မက်ကင်းသော စိတ်ရှိလျက်။ ဝေဒေတိ၊ ခံစား၏။ တဉ္စ၊ ထိုအာရုံကိုလဲ။ န အဇ္ဈောသ တိဋ္ဌတိ၊ မသိမ်းပိုက်မှုရှိတည်၏။ ဝါ၊ သိမ်းပိုက်၍မတည်။ ယထာ၊ မှတ်သိမှုနှင့် တကွဖြစ်သော အကြင်အခြင်း အရာဖြင့်။ ရူပံ၊ အဆင်းကို။ ပဿတော စာပိ၊ ရူပံ ရှုမြင်သော်လဲ။ ဝေဒနံ၊ ခံစားမှုကို။ သေဝတော စာပိ၊ မှီလဲ မှီဝဲသော်လဲ။ (စ-သဒ္ဒါ သမုစ္စယတ္ထ၊ အပိ-သဒ္ဒါ သမ္ဘာဝနတ္ထ)။ အဿ၊ ထိုသူအား။ ဒုက္ခံ၊ အဆင်းနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ထိုက်သော ကိလေသာ ဆင်းရဲ ဝဋ်ဆင်းရဲသည်။ ခိယတိ၊ ကုန်သာ ကုန်ခန်း၏။ န ဥပစိယတိ၊ ဆည်းပူး စုဆောင်းအပ်သည်ကား မဟုတ်။ ဧဝံ တထာ၊ မှတ်သိမှုနှင့် တကွဖြစ်သော ထိုအခြင်းအရာဖြင့်။ သတော၊ မြင်တိုင်းမြင်တိုင်း အမှတ်ရလျက်။ သော၊ ထိုသူသည်။ စရတိ၊ ကျင့်၏။ ဧဝံ၊ ဤနည်းဖြင့်။ ဒုက္ခံ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ ဝဋ်ဆင်းရဲကို။ အပစိနတော၊ ပျက်ဆီးသောသူအား။ နိဗ္ဗာနံ၊ ဆင်းရဲငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်မည်သည်။ သန္တိကေ၊ နီးကပ်၏ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

(မြင်ဆဲ၌ မှတ်သိလျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်နိုင်သည်ဟု ဖြစ်၏။)

ကြားခိုက်စသည်တို့၌လဲ နိဗ္ဗာန်ဝေးပုံနီးပုံတို့ကို ပြသောဂါထာတို့မှာ နည်းတူပင်တည်း။ အလိုရှိလျှင် သဗ္ဗာယတနသံ ယုတ်-သဗ္ဗာယတန၌ ကြည့်ရှုပါလေ။ ဤဂါထာတို့ဖြင့် လျှောက်သောအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားက မာလုကျပုတ္တထေရ်အား သာမု ခေါ်၍ ချီးမွမ်းတော်မူပြီးလျှင် အကျဉ်းဟောအပ်သော ဝိပဿနာရှုနည်း၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို သင်လျှောက်သည့် အတိုင်းပင် မှတ်သားလေဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ထိုဂါထာတို့ကိုပင် ထပ်မံ၍ ဟောတော်မူ၏။ မာလုကျပုတ္တထေရ်သည် ထို အကျဉ်း ဝိပဿနာရှုနည်းအတိုင်း အားထုတ်၍ မကြာမီပင် မဟာသာဝက ရဟန္တာတပါး ဖြစ်တော်မူကြောင်း ၎င်းပါဠိတော်၌ လာ၏။

လိုရင်းမှတ်ဖွယ်။ ။ဤ မာလုကျပုတ္တသုတ်ဖြင့် ဤအနက်တို့သည် ထင်ရှားကုန်၏။ ဝိညာဏ် ၆-ပါးဖြင့် မသိရ၍ မထင် ရှားသော တရားတို့၌ အလိုလိုပင် ကိလေသာ ငြိမ်း၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သောတရားတို့ကို တမင်ရှာကြံ၍ ရှုရန်မလိုဟူသော ဤအနက်လဲ ထင်ရှား၏။ ဝိညာဏ် ၆-ပါးဖြင့် သိရ၍ ထင်ရှားသော တရားတို့၌သာ မရှုမိလျှင် ကိလေသာဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုထင်ရှားသောတရားတို့ကိုသာ ရှု၍ (မရှုမိလျှင် ဖြစ်ထိုက်သည့်) ကိလေသာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏ ဟူသော ဤ အနက်လဲထင်ရှား၏။ ထင်ရှားသောတရားကို ရှုမိလျှင် ထင်ရှား၊ မထင်ရှားသော တရားအလုံးစုံတို့၌ ကိလေသာမဖြစ်ထိုက်ပြီ။ ထို့ကြောင့် ထင်ရှားသော တရားကို ရှုခြင်းဖြင့် အလုံးစုံသော တရားတို့၌ ရှုခြင်းကိစ္စ၊ သိခြင်းကိစ္စ ပြီး၏ဟူသော ဤအနက် သည်လည်း ထင်ရှား၏။ သို့ဖြစ်၍ **“မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း တကြိမ်စီသာမှတ်လျက် တရားတခုခု၏ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု အနိစ္စ လက္ခဏာစသည်ကို ပမာနပြု၍သိလျှင် ထိုထိုမြင်ခိုက်၌ရှိသော တရားငါးပါးလုံးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းကိစ္စပြီး၏”** ဟု ဆိုခဲ့လေ သည်။

မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း “မြင်တယ်၊ မြင်တယ်”ဟု မပြတ် ရှုမှတ်သော်လဲ ဉာဏ်နစဉ်၌ ကိလေသာဇော များသည် မကြာ မကြာဝင်၍ ဝင်၍ ဖြစ်တတ်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်သည့်အတွက် စိတ်မပျက်အပ်၊ မှတ်မှုကို မလျှော့အပ်၊ ထို ကိလေသာစိတ်ကို မှတ်၍ ပယ်သာ ပယ်အပ်၏။ ဥပမာ - အဝတ်လျော်ဖွပ်သော သူသည် တကြိမ် နှစ်ကြိမ် နယ်ရုံမျှ ထုရိုက် ပွတ်တိုက်ရုံမျှဖြင့် မဖြူစင်သော်လဲ လက်မလျှော့မူ၍ အကြိမ်ကြိမ် ထုရိုက် ပွတ်တိုက်ခြင်း၊ နယ်ခြင်းဖြင့် အဝတ်ကို ဖြူစင်စေအပ်သကဲ့သို့ ပင်တည်း။ အထူးကား-အဝတ်ဖွတ်ရာ၌ သည်တကြိမ်မှာ မည်မျှစင်ကြယ်သွားပြီ၊ မည်မျှလိုသေးသည်ဟု သိနိုင်၏။ ဝိပဿနာ

အရာ၌ကား ယနေ့ ကိလေသာမည်မျှ ကုန်သွားပြီ၊ မည်မျှ ကျန်သေးသည်ဟု မသိနိုင်ချေ။ အစဉ်အတိုင်း မှတ်၍ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော အခါကျမှသာလျှင် မည်မျှကုန်သွားပြီဟု သိနိုင်ပေသည်။ ဤမသိနိုင်ပုံ၊ သိနိုင်ပုံကို ပဲခွပ်ရိုးဥပမာနှင့် တူသည် ဟု ခန္ဓဝဂ်သံယုတ်၌ ဟောတော်မူ၏။ တူပုံကား-ပဲခွပ်ရိုးတွင် လက်ကိုင်ရာအရပ်၌ နေ့စဉ်နေ့တိုင်းပွန်း၍ ကုန်ကုန်သွားသော် လဲ လက်သမားသည် ယနေ့မည်မျှလက်ရာ ထင်သွားပြီဟု မသိနိုင်သကဲ့သို့၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ကိလေသာတို့ ကုန်ငြိမ်းကြ သော်လဲ ဝိပဿနာ ယောဂီသည်မည်မျှ ကုန်သွားပြီဟု မသိနိုင်ချေ။ ရက်၊ လ၊ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာ၍ ပဲခွပ်ရိုး၌ လက်ရာ ကောင်းကောင်း ထင်သောအခါကျမှ ပဲခွပ်ရိုး မည်မျှကုန်သွားပြီဟု သိနိုင်သကဲ့သို့၊ ဝိပဿနာ ယောဂီသည်လည်း မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော အခါကျမှသာလျှင် ကိလေသာ မည်မျှကုန်သွားပြီဟု သိနိုင်ပေသည်။ သို့သော်လဲ ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သော အခါ၌ကား ကိလေသာဇောသည် တရံတခါမျှသာလျှင် ဖြစ်တော့၏။ ဖြစ်သော်လဲ မှတ်မိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ကင်းပျောက်၏။ တဖန်ထပ်၍ မဖြစ်လာတော့ပြီ။ အများအားဖြင့် မှတ်မှုချည်းသာလျှင် တစပ်တည်း ဖြစ်လျက်ရှိ၏။ ဉာဏ် အထူးရင့်သန်သော အခါ၌ကား နှစ်သက်ဖွယ်အဆင်းကို မြင်ဆဲ စက္ခုဒွါရဝီထိ အတွင်း၌သော်လဲ ကိလေသာဇော မဖြစ်မူ၍ ကုသိုလ်ဇောမျှ၊ ဝုဋ္ဌော မျှသာဖြစ်လေ၏။ ထိုမြင်သော ဝီထိစိတ်ကိုလဲ အခြားမဲ့၌ ရှုမှတ်လျက် အခြေမပျက်ဘဲ ဝိပဿနာချည်းသာလျှင် တစပ်တည်း ဖြစ်သွားနိုင်၏။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာရှုဆဲ၌လဲ ကိလေသာကွာမှု၊ ငြိမ်းမှုသည် ထင်ရှားသေး၏။ ဤသို့ ထင်ရှား ပုံကို သဠာယတနသံယုတ် အာသီဝိသဝဂ် သတ္တမသုတ်၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာဖြင့်လဲ သိအပ်၏။

ကိလေသာကို မှတ်၍ ပယ်ပုံ။ ။ဒန္ဓော ဘိက္ခဝေ သတုပ္ပါဒေါတိ သတိယာ ဥပ္ပါဒေါယေဝ ဒန္ဓော ဥပ္ပန္နမတ္တာယ ပန တာယ ကေစိ ကိလေသာ နိဂ္ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ။ န သဏ္ဍာတုံ သက္ကောန္တိ။ စက္ခုဒွါရသ္မိံ ဟိ ရာဂါဒီသု ဥပ္ပန္နေသု ဒုတိယ ဇေနဝါရေ “ကိလေသာ မေ ဥပ္ပန္နာ”တိ ဥတွာ တတိယေ ဇေနဝါရေ သံဝရဇေနယေဝ ဇေတိ။ အနတ္ထရိယဉ္ဇေတံ၊ ယံ ဝိပဿကော တတိယ ဇေနဝါရေ ကိလေသေ နိဂ္ဂဏှောယျ။ စက္ခုဒွါရေ ပန ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အပါထဂတေ ဘဝံဂံ အာဝဇ္ဇေတွာ အာဝဇ္ဇနာဒီသု ဥပ္ပန္နေသု ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနာနန္တရံ သမ္ပတ္တ-ကိလေသဇေနဝါရံ နိဝတ္တေတွာ ကုသလမေဝ ဥပ္ပါဒေတိ။ အာရဒ္ဓဝိပဿကာနံ ဟိ အယမာနိသံသော ဘာဝနာပဋိသင်္ခါရေ ပတိဋ္ဌိတဘာဝဿ။ (သံ-ဋ္ဌ ၃-၉၆။)

ဒန္ဓော ဘိက္ခဝေ သတုပ္ပါဒေါတိ၊ ဟူသည်ကား။ သတိယာ၊ ကိလေသာ ဖြစ်သည်ဟု အမှတ်ရမှု သတိ၏။ ဥပ္ပါဒေါ ယေဝ၊ ဖြစ်ခြင်းသည်သာလျှင်။ ဒန္ဓော၊ နှေး၏။ ပန၊ ကိလေသာ ငြိမ်းမှု မနှေးသည်ကို ဆိုအံ့။ တာယ၊ အမှတ်ရမှု ထိုသတိ သည်။ ဥပ္ပန္နမတ္တာယ၊ ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ခြင်း။ ကေစိ ကိလေသာ၊ အချို့သော ကိလေသာတို့သည်။ နိဂ္ဂဟိတာဝ၊ နှိပ်အပ်ကုန်သည် သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ သဏ္ဍာတုံ၊ တည်တံ့ခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ၊ မစွမ်းနိုင်ကုန်။ ဟိ၊ ချဲ့၍ ပြအံ့။ စက္ခုဒွါရသ္မိံ၊ စက္ခုဒွါရ၌။ ရာဂါဒီသု ဥပ္ပန္နေသု၊ ရာဂ စသည်တို့ ဖြစ်ကုန်လတ်သော်။ ဒုတိယ-ဇေနဝါရေ၊ ဒုတိယဇော အလှည့်၌။ “မေ ငါ့အား။ ကိလေသာ၊ ကိလေသာတို့သည်။ ဥပ္ပန္နာတိ၊ ဖြစ်ကြသည်”ဟု၊ ဥတွာ၊ သိ၍။ ဝါ၊ သိခြင်းကြောင့်။ တတိယဇေနဝါ ရေ၊ တတိယဇောအလှည့်၌။ သံဝရဇေနယေဝ၊ စောင့်စည်းမှု ဝိပဿနာ ဇောသည်သာလျှင်။ ဇေတိ၊ ဖြစ်၏။ စ၊ ဆက်၍ဆိုအံ့။ ဝိပဿကော၊ ဝိပဿနာရှုသော သူသည်။ တတိယဇေနဝါရေ၊ တတိယဇောအလှည့်၌။ ကိလေသေ၊ ကိလေသာတို့ကို။ ယံ နိဂ္ဂဏှောယျ၊ အကြင် နှိပ်နိုင်ရာ၏။ ဇေတိ၊ ဤသို့ နှိပ်နိုင်ခြင်းသည်။ အနတ္ထရိယံ၊ အံ့ဖွယ်မဟုတ်သေး။ ပန၊ အံ့ဖွယ် အစစ်ကား။ စက္ခုဒွါရေ၊ စက္ခုဒွါရ၌။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အပါထဂတေ၊ နှစ်သက်ဖွယ် အဆင်းထင်လတ်သော်။ ဘဝံဂံ အာဝဇ္ဇေတွာ အာဝဇ္ဇနာ ဒီသု ဥပ္ပန္နေသု၊ ဘဝင်ကိုနှစ်စေ၍ ဆင်ခြင်မှု အာဝဇ္ဇန်းစသည်တို့ ဖြစ်ကုန်ပြီးလတ်သော်။ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနာနန္တရံ၊ ဝုဋ္ဌော၏ အခြားမဲ့ ၌။ သမ္ပတ္တကိလေသဇေနဝါရံ၊ ရောက်သော ကိလေသာဇော၏ အလှည့်ကို။ နိဝတ္တေတွာ၊ နှစ်စေ၍။ ကုသလမေဝ၊ ကုသိုလ်ကို သာလျှင်။ ဥပ္ပါဒေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ အယံ၊ ကိလေသာ၏ အလှည့်၌ ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ဤအကျိုးသည်။ အာရဒ္ဓ ဝိပဿကာနံ၊ အားထုတ်စပြုခဲ့ပြီး၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်နှင့် ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာ ယောဂီတို့၏။ ဘာဝနာပဋိသင်္ခါရေ ပတိဋ္ဌိတဘာဝဿ။ စိတ်ကို ပြုပြင်ကြောင်း ဘာဝနာ၌ တည်ခြင်း၏။ အာနိသံသော၊ အကျိုးပေတည်း။

ဤပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် အလတ်စား ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူအား မြင်ဆဲ စက္ခုဒွါရဝီထိ စသည်မှာ တရံတခါ၌ ကိလေသာဇောဖြစ်သော်လဲ ၎င်းကို မှတ်သိနိုင်လျှင် တတိယဝီထိ စသည်၌ ကုသိုလ်ဇော၊ ဝိပဿနာဇောချည်းသာ ဖြစ်သွားသည်ဟုပြ၏။ အနတ္ထရိယံစသော အဋ္ဌကထာစကားဖြင့်ကား ထက်သောဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူအား “အကုသိုလ် စိတ်ကို မဖြစ်စေဘူး၊ ရှုမှတ်မှုကိုသာ တစပ်တည်း ဖြစ်စေမည်”ဟု ကန့်သတ်ခြင်း (နိယမိတ) စသည်တို့၏ အစွမ်းကြောင့် မြင်ဆဲ စက္ခုဒွါရဝီထိ စသည်မှာပင် ကိလေသာဇော မဖြစ်မူ၍ ကုသိုလ်ဇောသာ ဖြစ်ပြီးလျှင် ၎င်းပဌမဝီထိကို ဒုတိယဝီထိဖြင့် ရှုနိုင်သည်ကို ပြ၏။ ဝုဋ္ဌောမျှ၌သာ တည်ပုံကိုကား မူလပဏ် မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာဖြင့် သိအပ်၏။

ပဉ္စဒွါရ၌ ဇောဆိတ်ပုံ

ဗလဝိပဿကဿ သဗေဝိ စက္ခုဒွါရဒီသု အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ အာယောနိသော အာဝဇ္ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ ပတွာ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ အာသေဝနံ လဘိတွာ စိတ္တံ ဘဝင်္ဂမေဝ ဩတရတိ။ န ရာဂါဒိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ ကောဋိပ္ပတ္တော တိက္ခဝိပဿကော။ အပရဿ ရာဂါဒိဝသေန ဧကံ ဝါရံ ဇေဝနံ ဇေတိ။ ဇေနပရိယောသာနေ ပန “ရာဂါဒိဝသေန ဧဝံ မေ ဇေဝနံ ဇေဝိတန္တိ” အာဝဇ္ဇတော အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ ပုန ဝါရံ တထာ န ဇေတိ။ အပရဿ ဧကဝါရံ ဧဝံ အာဝဇ္ဇတောပိ ပုန ဒုတိယဝါရံ ရာဂါဒိဝသေန ဇေဝနံ ဇေတိ ယေဝ။ ဒုတိယဝါရာဝသာနေ ပန “ဧဝံ မေ ဇေဝနံ ဇေဝိတန္တိ” အာဝဇ္ဇတော အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ တတိယဝါရေ တထာ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (မ-ဋ္ဌ ၂-၁၂၉)

ဗလဝိပဿကဿ၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏံ စသည်နှင့် ပြည့်စုံ၍ အားကောင်းသော ဝိပဿနာ ယောဂီအား။ စက္ခုဒွါရဒီသု၊ စက္ခုဒွါရ စသည်တို့၌။ အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ၊ အာရုံ ထင်လတ်သော်။ အယောနိသော အာဝဇ္ဇနံ၊ မသင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုသည်။ သဗေဝိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အကယ်၍ ဖြစ်စေကာမူ။ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံပတွာ၊ ဝုဋ္ဌောသို့ ရောက်လတ်သော်။ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ၊ တကြိမ်နှစ်ကြိမ်။ အာသေဝနံ လဘိတွာ၊ မှီဝဲခြင်း၊ ထုံခြင်းကိုရ၍။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ ဘဝင်္ဂမေဝ၊ ဘဝင်သို့သာလျှင်။ ဩတရတိ၊ သက်၏။ ရာဂါဒိဝသေန၊ ရာဂ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်။ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မဖြစ်။ အယံ၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကောဋိပ္ပတ္တော တိက္ခဝိပဿကော၊ ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်သော အထက်စား ဝိပဿနာရှုသူတည်း။ အပရဿ၊ တပါးသော (အလတ်စား ဝိပဿနာရှု) သူအား။ ရာဂါဒိဝသေန၊ ရာဂစသည်တို့ အလိုအားဖြင့်။ ဇေဝနံ၊ ဇောသည်။ ဧကံ ဝါရံ ဇေတိ၊ တကြိမ်ဖြစ်၏။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ ဇေနပရိယောသာနေ။ ဇော၏အဆုံး၌။ “မေ ငါ့အား။ ရာဂါဒိဝသေန ဇေဝနံ၊ ရာဂ စသည်တို့အလိုအားဖြင့် ဇောသည်။ ဧဝံ ဇေဝိတန္တိ၊ ဤသို့ သွားပြီး ဖြစ်ပြီ” ဟု။ အာဝဇ္ဇတော၊ နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်၍။ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ၊ အာရုံကို သိမ်းဆည်းအပ်၊ ရှုအပ်သည်သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ (ဇော၏အဆုံး၌ ရှုသည်ဟူသော်လဲ၊ ဘဝင်ခြားပြီးမှ ရှုသည်ကိုသာ ဆိုလို၏။) ။ပုနဝါရံ၊ တဖန် ဒုတိယဝိတိ အလှည့်၌။ တထာ န ဇေတိ၊ ထိုသို့ ရာဂစသည် အလိုအားဖြင့် မဖြစ်။ အပရဿ၊ တပါးသော (အညံ့စား ဝိပဿနာရှု) သူအား။ ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း။ ဧကဝါရံ အာဝဇ္ဇတောပိ၊ တကြိမ်မျှ နှလုံးသွင်း၊ ရှုမှတ်ပါသော်လဲ။ ဒုတိယဝါရံ၊ ဒုတိယအလှည့်၌။ ဝါ၊ နှစ်ကြိမ်မြောက်။ ရာဂါဒိဝသေန ဇေဝနံ၊ ရာဂစသည် အလိုအားဖြင့် ဇောသည်။ ပုန ဇေတိယေဝ၊ တဖန်ဖြစ်သေးသည်သာတည်း။ ဒုတိယဝါရာဝသာနေ ပန၊ ဒုတိယဝိတိ၏ အဆုံး၌ကား။ “မေ ငါ့အား။ ဇေဝနံ၊ ဇောသည်။ ဝါ၊ သွားသောစိတ်သည်။ ဧဝံ ဇေဝိတန္တိ၊ ဤသို့သွားပြီး ဖြစ်ပြီ” ဟု။ အာဝဇ္ဇတော၊ နှလုံးသွင်းရှုမှတ်သည်ဖြစ်၍။ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟိတမေဝ၊ အာရုံကို သိမ်းဆည်းအပ်သည် သာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တတိယဝါရေ၊ ၃-ကြိမ်မြောက် ကိလေသာအလှည့်၌။ တထာ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ထိုသို့ ရာဂစသည် အလိုအားဖြင့် မဖြစ်။

ဤအဋ္ဌကထာ၌ ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ဦးတို့တွင် တတိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မန္တဝိပဿက၊ ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မဇ္ဈိမ ဝိပဿက၊ ပဌမပုဂ္ဂိုလ်သည် တိက္ခဝိပဿကတည်း။ တနည်းကား-တတိယ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အညံ့စား ဗလဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသူတည်း။ ဒုတိယ၊ ပဌမတို့သည် အလတ်စား၊ အထက်စား ဗလဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသူတို့တည်း။ ထိုတွင် မန္တ ဝိပဿကအား၊ မြင်ဆဲ စက္ခုဒွါရဝိထိ စသည်၌ဖြစ်သော ကိလေသာကို၊ တကြိမ် မှတ်ပါသော်လဲ၊ နောက်ထပ်တကြိမ် ကိလေသာဇော ဖြစ်ပြန်၏။ ၎င်းကို တဖန် မှတ်ပြီးသောအခါ၌ကား ကိလေသာဇော မဖြစ်ပြီ၊ ကုသိုလ်ဇော၊ ဝိပဿနာဇော များက ဖြစ်လေတော့၏။ ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ပုံကို ရှေး၌ပြခဲ့ပြီ။ ပဌမတိက္ခဝိပဿကအား ကိလေသာဖြစ်ဖွယ် အရံနှင့်တွေ့ ၍၊ အယောနိသော မနသိကာရ ခေါ် မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမှု = အာဝဇ္ဇနံစိတ် ဖြစ်ပေါ်ငြားသော်လဲ၊ ရှေးရှေး ရှုမှတ်မှုတို့၏ အဟုန်ကြောင့်၊ ထိုအာဝဇ္ဇနံသည် ထက်သန်စွာ မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့်၊ ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်၊ သန္တိရဏတို့သည်လည်း အာရုံကို ထင်ရှားစွာ မယူနိုင်ကုန်။ ထိုစိတ်တို့မှ၊ အာရုံကို ထင်ရှားစွာ မရခြင်းကြောင့်၊ ဝုဋ္ဌော မည်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ သည်လည်း၊ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် စသည်ဖြင့် မပိုင်းခြား မဆုံးဖြတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်သော သဘောအားဖြင့် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ဖြစ်၏။ ဤသို့ ရှေးစိတ် အမူအရာအတိုင်း နောက်စိတ်များထပ်၍ ဖြစ်သည်ကိုပင် ရည်၍၊ အာသေဝနံ လဘိတွာ=မှီဝဲစေခြင်းကို ရသည်ဟု ဆိုပေသည်။ အာသေဝနပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန် ဖြစ်ခြင်းကိုကား မရည်။ ဤသို့ပင် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်ဖြစ်သော်လဲ၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်သောကြောင့် ဇော မဖြစ်မူ၍ ဘဝင်သာဖြစ်လေ၏။ မနောဒွါရ၌လဲ၊ ဤ ဝုဋ္ဌောဝါရ ဝိထိမျိုး ဖြစ်တတ်သည်သာတည်း။ ဤဝိထိမျိုး ဖြစ်သောအခါ လွန်စွာမထင်ရှားဘဲရှိ၏။ မြင်ရသလိုလို၊ ကြားရသလိုလို၊ စိတ်ကူးမိ သလိုလို ထင်ရတတ်၏။ ဘဝင်မှထသောအခါ အလွန်မထင်ရှားသော ထိုမြင်မှု စသည်ကို ရှုမှတ်သော မနောဒွါရဝိပဿနာ ဝိထိဖြစ်၏။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ပဉ္စဒွါရ၌ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဇော အချင်းခပ်သိမ်း ဆိတ်၏။ မနောဒွါရ တခုတည်း၌ သာလျှင် ဝိပဿနာဇော ဖြစ်၏။ ဤသို့ ပဌမဝိထိ၌ ဇောဆိတ်၍ အာရုံအလွန်မထင်ရှားခြင်း၊ ဒုတိယ မနောဒွါရဝိထိ၌၊ မယုတ်မလွန် ညီမျှစေသော တကြိမ်မဇ္ဈတ္တပေက္ခာ ထင်ရှားလျက်၊ ရှုမှတ်မှု = ဝိပဿနာဇော ငြိမ်သက်စွာ ဖြစ်ခြင်းများသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်သောကာလ၌ များစွာဖြစ်တတ်၏။ အားထုတ်၍ ယင်းဉာဏ်သို့ရောက်သောအခါ၌ မျက်မှောက် ထင်ရှားပါလတံ့။

ထိုအခါမျိုး၌ ပုထုဇဉ် ဖြစ်ငြားသော်လဲ “ရဟန္တာကဲ့သို့ပင် ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံနေသည်”ဟု မှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ပဉ္စဂုံတ္တရတိကဏ္ဍကိဝဂ် စတုတ္ထသုတ်၏ ပဉ္စမဝါရ ၁၅၀-၌ -

“သာဓု ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာလေန လာလံ ပဋိကူလဉ္စ အပ္ပဋိကူလဉ္စ တဒုဘယံ အဘိနိဝဇ္ဇေတွာ ဥပေက္ခေကာ ဝိဟရေယျ သတော သမ္ပဇာနော”=အိုရဟန်းတို့! ရဟန်းသည် ရံဖန်ရံခါ၌ မုန်းဖွယ်၊ ချစ်ဖွယ် ၂-မျိုးလုံးကိုကြုံ၍ အမှတ်ရ လျက်၊ သိလျက်၊ အမျှရှု၍နေရာ၏။ ဤသို့ နေခြင်းသည် ကောင်း၏”ဟု ဟောတော်မူ၏။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ၌လဲ -

“ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝသေန ပဉ္စမော၊ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ စေသာ ခီဏာသဝဿ ဥပေက္ခာ သဒိသာ၊ န ပန ခီဏာသပုပေက္ခာ။ ပ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ပဉ္စသု ဌာနေသု ဝိပဿနာဝ ကထိတာ၊ တံ အာရဒ္ဓ ဝိပဿကော ကာတုံ သက္ကောတိ = (အံ-ဋ္ဌ ၃-၅၂)

ပဉ္စမဝါရကို ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ အလိုအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်၏။ ဤဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဟူသည်မှာလဲ ရဟန္တာ၏ ဥပေက္ခာ နှင့်တူသော ဥပေက္ခာသာတည်း။ ရဟန္တာ၏ ဥပေက္ခာကား မဟုတ်ပေ။ ပ။ ဤသုတ်မှာ ငါးဌာနတို့၌ ဝိပဿနာကိုသာ ဟော တော်မူအပ်၏။ ထိုဝိပဿနာကို (အားထုတ်စပြုခဲ့ပြီး၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်နှင့် ပြည့်စုံသော) အာရဒ္ဓဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်၏”ဟု မိန့်ဆို၏။ မူလပဏ် မဟာပတ္ထိပဒေါပမသုတ်၏ အဋ္ဌကထာ၌လဲ-

“ဥပေက္ခာ ကုသလ နိဿိတာ သဏ္ဍာတီတိ ဣဓ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ၊ သာ ပနေသာ ကိဉ္စာပိ ခီဏာသဝဿ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု အာရမ္မဏေသု အ-ရဇ္ဇနာဒိဝသေန ပဝတ္တတိ။ အယံ ပန ဘိက္ခု ဝီရိယဗလေန ဘာဝနာ သိဒ္ဓိယာ အတ္တနော ဝိပဿနံ ခီဏာသဝဿ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ ဌာနေ ဌပေတီတိ ဝိပဿနာဝ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ နာမ ဇာတာ = (မ-ဋ္ဌ ၂-၁၃၀)

ဥပေက္ခာ ကုသလ နိဿိတာ သဏ္ဍာတိ ဟူသော ဤအရာ၌ ဥပေက္ခာ ဟူသည်မှာ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ ပင်တည်း။ ၎င်း ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာသည် ကောင်း၊ မကောင်းသော အာရုံတို့၌ မတပ်မက်ခြင်းစသည် အလိုအားဖြင့် ရဟန္တာ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်တတ် ငြားသော်လဲ ဤဝိပဿနာယောဂီ ရဟန်းသည် ဝီရိယအစွမ်းဖြင့် ဘာဝနာ ပြည့်စုံလတ်သော် မိမိ၏ရှုမှတ်မှုကို ရဟန္တာ၏ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ အရာ၌ထား၏။ ထို့ကြောင့် မှတ်မှု ဝိပဿနာသည် ပင်လျှင် ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာမည်သည် ဖြစ်လေ၏”ဟု ဖွင့်ဆို၏။

ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပဉ္စဒ္ဓါရ၌ ဇောဆိတ်သည်တိုင်အောင် ရှုမှတ်အပ်သည်ကိုရည်၍ ဖွတ်ဖမ်းနည်းဥပမာဖြင့် သာမဏေ ငယ်က အရှင်ပေါဋ္ဌိလအား ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးဘူးလေပြီ။

အရှင်ပေါဋ္ဌိလဝတ္ထု။ ။မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်က အရှင်ပေါဋ္ဌိလ မည်သော မထေရ်ကြီးတပါးရှိ၏။ ၎င်း မထေရ်သည် ဝိပဿီအစရှိသော ရှေးဘုရား ၆-ဆူတို့၏ လက်ထက်ကလဲ ရဟန်းပြုလျက် ပိဋကတ် ၃-ပုံကိုဆောင်၍ ကျမ်းဂန်ကို သင်ကြားပို့ချခဲ့ဘူး၏။ ယခု ဘုရားလက်ထက်မှာလဲ ကျမ်းဂန်ကိုသာ ပို့ချလျက်နေ၏။ ဘာဝနာကိုကား အားမထုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် သတိရစေရန် ၎င်းမထေရ်ကြီးကို တွေ့မြင်တော်မူတိုင်း မြတ်စွာဘုရားက **တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလ-အချည်းနီးပေါဋ္ဌိလ**၊ အလကား ပေါဋ္ဌိလဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုတော်မူ၏။ ထိုအခါ အရှင်ပေါဋ္ဌိလမှာ သံဝေဂရလေ၏။ “ငါသည် အဋ္ဌကထာနှင့် တကွ ပိဋကတ် ၃-ပုံကို ဆောင်၍ ရဟန်းငါးရာတို့အား မပြတ်ပို့ချ၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ငါ့ကို အလကား ပေါဋ္ဌိလဟု မြတ်စွာ ဘုရားက မိန့်ဆိုချေသေး၏။ ငါ့မှာ ဈာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ် တရားထူးများ မရှိခြင်းကြောင့် ဤသို့ဆိုသည် ဖြစ်ရာ၏”ဟု သံဝေဂရပြီးလျှင် တရားအားထုတ်ရန် ယူဇနာ ၁၂၀-ဝေးသော အရပ်သို့ ထွက်သွားလေ၏။ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသော ရဟန်း ၃၀-တို့၏နေရာ တောကျောင်းသို့ ရောက်လေလျှင် အကြီးဆုံး မထေရ်၏ထံ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းလေ၏။ ထိုအခါ၊ ပရိယတ်မာန် ခုခံနေမည်ကို မြင်သောကြောင့် သံဃာ့မထေရ်ကြီးက ကိုယ်တိုင်ကမ္မဋ္ဌာန်းမပေးဘဲ ဒုတိယမထေရ်ထံသို့ လွှဲလိုက်၏။ ထိုမထေရ်ကလဲ တတိယမထေရ်ထံသို့ လွှဲလိုက်ပြန်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် အဆင့်ဆင့်လွှဲလိုက်ရာ နောက်ဆုံး၌ (၇)နှစ် အရွယ် ရဟန္တာ သာမဏေငယ်ထံသို့ ရောက်သွားလေ၏။

ချီးမွမ်းကြည်ညိုဖွယ်။ ။ထိုအခါ၌ အရှင်ပေါဋ္ဌိလမှာ ပရိယတ်မာန် အလျှင်းပင်မရှိပြီဖြစ်၍ သာမဏေငယ်၏ထံ၌ လက်အုပ် ချီလျက် ရိုသေစွာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းလေ၏။

ပိဋကတ်သုံးပုံဆောင် စာချဆရာတော်ကြီး ဖြစ်ပါလျက် “ငါတတ်သိ နားလည်သည့်အတိုင်းသာ အားထုတ်တော့ မည်၊ သူတပါးထံ၌ အောက်မကြိုတော့ပါဘူး”ဟူ၍ သဘောမထားဘဲ ဤမျှလောက် တရား၌ ရိုသေသည်မှာ ချီးမွမ်းဖွယ် ကောင်းပါပေစွ! အလွန်ရိုးဖြောင့်၍ နိဝါတ နိမာနဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူပါပေစွ! ကြည်ညိုဖွယ် ကောင်းပါပေစွ!။

ထိုအခါ သာမဏေငယ်က “အို အရှင်ဘုရား! တပည့်တော်က ငယ်လဲ ငယ်ပါသေးသည်၊ သုတလဲ နည်းပါသေး သည်၊ အရှင်ဘုရားတို့ထံမှ သင်ယူဘို့သာ ရှိပါသည်”ဟု ပြော၍ ငြင်းပယ်သော်လဲ အရှင်ပေါဋ္ဌိလက ထပ်မံ၍ တောင်းပန်ပြန် သောကြောင့် “ဆုံးမသည့်အတိုင်း လိုက်နာလျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးပါမည်”ဟု သာမဏေငယ်က ဆို၏။ “လိုက်နာပါမည်၊

မီးထဲသို့ဆင်းရမည်ဟု ဆိုလျှင်လဲ ဆင်းပါမည်”ဟု မထေရ်ကြီးက ဝန်ခံလေ၏။ သာမဏေငယ်က စုံစမ်းလို၍ “သို့ဖြစ်လျှင် ဟို-ရေအိုင်ထဲသို့ ဆင်းလိုက်ပါ”ဟု အနီးရှိရေအိုင်သို့ ဆင်းစေ၏။ မထေရ်ကြီးသည် အဘိုးတန် သင်္ကန်းများကို ဝတ်ရုံမြဲ အတိုင်းပင် တခွန်းတည်းသောစကားဖြင့် ဆင်းသွားလေ၏။ သင်္ကန်းစွန်း၌ အနည်းငယ် ရေစိုသောအခါ ပြန်ကြွခဲ့ပါဟု တခွန်းတည်းသော စကားဖြင့်ပင် ပြန်တက်၍ လာလေ၏။ ထိုအခါ သာမဏေငယ်က အောက်ပါအတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးလေ၏။

အရှင်ဘုရား! တောင်ပို့တခုမှာ အပေါက် ၆-ခု ရှိပါသည်။ ထိုတောင်ပို့၌ ဝင်ထွက်နေသော ဖွတ်ကိုဖမ်းလိုလျှင် အပေါက်ငါးခုကို ပိတ်ရပါသည်။ ကျန်သော အပေါက်တခု၌ စောင့်၍ ဖမ်းရပါသည်။ ဤနည်းတူပင် ဒွါရ ၆-ပါး၌ အာရုံ ၆-ပါးထင်လျှင် ဒွါရ ငါးခုကိုပိတ်၍ မနောဒွါရတခုတည်း၌သာ အလုပ်ကို လုပ်ပါလေဟု ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးလေ၏။ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ဒွါရငါးပါးကို ပိတ်ရမည်ဟု ဆိုသည်မှာ ယင်းဒွါရတို့၌ “ဇောကင်းဆိတ်စေရမည်”ဟု ဆိုလို၏။ မမြင်အောင် မကြားအောင် ပိတ်ရသည်ကိုကား မဆိုလို။ ထိုသို့ ပိတ်ဆိုရန်လဲ မဖြစ်နိုင်။ ဇိဝါ ကာယတို့၌ ပိတ်၍ မဖြစ်နိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။ ပိတ်၍ ဖြစ်နိုင်စေကာမူ ထိုသို့သော ပိတ်မှုမျိုးဖြင့် အကျိုးမရှိခြင်းကြောင့် ဥပရိပဏ် (၃၄၈) ဣန္ဒြိယဘာဝနာသုတ်၌ မြတ်စွာဘုရားက ပယ်မြစ်တော်မူလေပြီ။ အောက်ပါအတိုင်းပင်တည်း။

မမြင်ရုံမျှဖြင့် ဘာဝနာမဖြစ်။ ။ဧဝံ သန္တေ ခေါ ဥတ္တရ အန္ဓော ဘာဝိတိန္ဒြိယော ဘာဝိဿတိ၊ ဗမိရော ဘာဝိတိန္ဒြိယော ဘာဝိဿတိ၊ ယထာ ပါရာသိဝိယဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဝစနံ၊ အန္ဓော ဟိ ဥတ္တရ စက္ခုနာ ရူပံ န ပဿတိ၊ ဗမိရော သောတေန သဒ္ဓံ န သုဏာတိ = အို ဥတ္တရ! အဆင်းကို မျက်စိဖြင့် မကြည့် မမြင်ခြင်း စသည်ကို ဣန္ဒြိယဘာဝနာဟု ဆိုသော သင့်ဆရာ ပါရာသိဝိယ ပုံဏား၏ စကားအတိုင်းဆိုလျှင် မျက်စိကွယ်သောသူသည် ဣန္ဒြေကို ပွားစေပြီး ဖြစ်လိမ့်မည်။ နားပင်းသောသူ သည် ဣန္ဒြေကို ပွားစေပြီးဖြစ်လိမ့်မည်။ အို ဥတ္တရ! အကြောင်း ပြုရလျှင် မျက်စိကွယ်သောသူသည် မျက်စိဖြင့် အဆင်းကို မမြင်၊ နားပင်းသောသူသည် နားဖြင့် အသံကို မကြားသောကြောင့် ပေတည်း။ (ပါဠိနှင့် မြန်မာပြန်)

ထို့ပြင်-ဤဣန္ဒြိယဘာဝနာ သုတ်၌၎င်း၊ အခြားသော ဝိပဿနာဆိုင်ရာ သုတ်တို့၌၎င်း၊ **စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္မာ၊ သောတေန သဒ္ဓံ သုတ္တာ** စသည်ဖြင့် အာရုံ ၆-ပါးကို သိပြီးမှသာလျှင် ရှုမှတ်လျက် စောင့်ရှောက်ပုံကို ပြတော်မူ၏။ အာရုံ ၆-ပါးကို အလျှင်းမသိမူ၍ စောင့်ရှောက်ပုံကိုကား မပြချေ။ သို့ဖြစ်၍ ကျမ်းဂန်အလုံးစုံတို့နှင့်အညီ ပဉ္စဒွါရ၌ **ဇော ဆိတ်စေခြင်း** ကိုပင် ၎င်းဒွါရတို့ကို ပိတ်ခြင်းဟူ၍ **နိဿံသယ** မှတ်ပါကုန်။ မနောဒွါရ၌သာ အလုပ်ကို လုပ်ပါဟု ဆိုသည်မှာ “၎င်းဒွါရ၌သာလျှင် ရှုမှတ်မှု-ဝိပဿနာဇော ဖြစ်ပါစေ”ဟု ဆိုလို၏။ အတိုချုပ် အားဖြင့်ကား **ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ** အဖြစ်သို့ရောက် အောင် အားထုတ်ပါလေဟု ဆိုလိုသည်။

ထိုအခါ အရှင်ပေါဠိလသည် အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ပိဋကတ် ၃-ပုံဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် အားလျော်စွာ ဤမျှ လောက် ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းကို ကြားရလျှင် မှောင်ထဲ၌ မီးထွန်းလိုက်သကဲ့သို့ ထင်ရှားစွာ နားလည်လေ၏။ ထိုနည်းအတိုင်း အားထုတ်နေသော အခါမှာ မြတ်စွာဘုရားက ယူဇနာ ၁၂၀-ဝေးသော အရပ်မှ ရောင်ခြည်တော် လွှတ်လျက် ကိုယ်တော်ကို ထင်ရှားပြတော်မူပြီးလျှင် အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောကြားလျက် အားပေးတော်မူလေ၏။

ယောဂါဝေ ဇာယတော ဘူရီ၊ အ-ယောဂါ ဘူရီသင်္ခယော။
ဧတံ ဒွေဓာပထံ ဥတ္တာ၊ ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စ။
တထာ-တ္တာနံ နိဝေသေယျ၊ ယထာ ဘူရီ ပဝဗုတိ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၂၈၂)

ယောဂါ၊ ဘာဝနာကို အားထုတ်ခြင်းကြောင့်။ ဘူရီ၊ ပညာသည်။ ဝေ ဇာယတော၊ ဧကန်ဖြစ်၏။ အယောဂါ၊ ဘာဝနာ ကို အားမထုတ်ခြင်းကြောင့်။ ဘူရီသင်္ခယော၊ ပညာ၏ ပျက်စီးခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဘဝါယ စ၊ ကြီးပွားခြင်းငှါ၎င်း။ ဝိဘဝါယ စ၊ မကြီးပွားခြင်း=ပျက်စီးခြင်းငှါ၎င်း။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်သော။ ဧတံ ဒွေဓာပထံ၊ အားထုတ်ခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်းဟူ သော ဤလမ်း ၂-သွယ်ကို။ ဥတ္တာ၊ သိနားလည်၍။ ယထာ နိဝေသိယမာနေ၊ အကြင် အခြင်းအရာဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ချထားလိုက်လျှင်။ ဘူရီ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာသည်။ ပဝဗုတိ၊ တိုးပွား၏။ တထာ၊ ထိုအခြင်းအရာဖြင့်။ အတ္တာနံ၊ မိမိ ကိုယ်ကို။ နိဝေသေယျ၊ ချထားရာ၏။

ဤဂါထာ၏ အဆုံး၌ အရှင်ပေါဠိလ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်ဟု ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၌ ဆို၏။

ဤသည်ကား မြင်ဆဲ၌ မြင်တယ်ဟု မှတ်သောသူအား ဉာဏ်အထူးရင့်သန် လတ်သော် ဝိပဿနာ ရှုဆဲမှာပင် ဆဋ္ဌဂုံ ပေက္ခာတိုင်အောင်ရောက်လျက် ကိလေသာကွာငြိမ်းမှု ထင်ရှားပုံတည်း။ ကြားဆဲခဏ စသည်တို့၌လဲ ‘ကြားတယ်၊ ကြားတယ်’ စသည်ဖြင့် မှတ်၍ တရားတခုခုကို ပဓာနပြုလျက် သိပုံမှစ၍ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ ဖြစ်ပုံတိုင်အောင် အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကို ဤမြင်ဆဲ ခဏ နည်းတူပင် သိအပ်၏။

တိုက်ရိုက်ပြ သာဓကများ

စိတ်တကြိမ် တကြိမ်ဖြစ်ရာ၌ တရားတခုခုကို ပဓာနပြု၍ သိခြင်းဖြင့် အလုံးစုံ၌ သိခြင်းကိစ္စပြီးကြောင်းကို ပြခဲ့သော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ဖြင့် သိနိုင်သော်လည်း **မေ့ဝ ဝတ္ထာနဉာဏ်** မြဲမြံ ခိုင်ခံ့ခြင်းအကျိုးငှါ ထိုအနက်ကို တိုက်ရိုက်ထင်ရှားပြ သော အဋ္ဌကထာ ဋီကာအချို့ကိုလဲ တဖန် ပြဦးအံ့။

ဧဝံ သုဝိသုဒ္ဓ ရူပပရိဂ္ဂဟဿ ပန-ဿ အ-ရူပဓမ္မာ တီဟိ အာကာရေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ ဖဿဝသေန ဝါ၊ ဝေဒနာဝသေန ဝါ၊ ဝိညာဏဝသေန ဝါ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၂၆)

ဧဝံ၊ ဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့်။ သုဝိသုဒ္ဓ ရူပပရိဂ္ဂဟဿ၊ ရုပ်ကိုသိမ်းဆည်းမှုကောင်းစွာ စင်ကြယ်ပြီးသော။ အဿ၊ ထိုယောဂီအား။ အရူပဓမ္မာ၊ နာမ်တရားတို့သည်။ ဖဿဝသေန ဝါ၊ ဖဿအလိုအားဖြင့်သော်၎င်း။ ဝေဒနာဝသေန ဝါ၊ ဝေဒနာ အလိုအားဖြင့်သော်၎င်း။ ဝိညာဏဝသေန ဝါ၊ ဝိညာဏ် အလိုအားဖြင့်သော်၎င်း။ တီဟိ အာကာရေဟိ၊ သုံးပါးသော အခြင်း အရာတို့ဖြင့်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ထင်ကုန်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းမှုမှတ်မှု စင်ကြယ်ပြီးသောသူအား ရုပ်ကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ထိုမှတ်မှု နာမ်တရား တို့သည် အလိုလိုပင် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ မှတ်အပ်သော ရုပ်ကို အာရုံပြုလျက် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ထိသိမှု၊ မြင်သိမှု စသော ပဉ္စဒါရိက နာမ်တရားတို့သည်လည်း အလိုလိုပင် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ သို့သော်လည်း အလုံးစုံ တပေါင်းတည်း ထင်ကြ သည်ကား မဟုတ်ကုန်။ ဖဿထင်ရှားသဖြင့်လဲ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဝေဒနာ ထင်ရှားသဖြင့်လဲ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ဝိညာဏ် ထင်ရှားသဖြင့်လဲ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်အား ဤဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဝိညာဏ်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ထင်ပေါ်ကုန်၏။ ထင်ပုံကား-ခက်မာ ကြမ်းတမ်းမှု၊ နူးညံ့မှု ပထဝီနှင့် တွေ့ထိဆဲ၌ ၎င်းပထဝီကို “တွေ့ထိသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ခက်မာသည် ကြမ်းတမ်းသည်၊ နူးညံ့သည်ဟု ဖြစ်စေ” ရှုမှတ်လျှင်၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုခက်မာကြမ်းတမ်းမှု၊ နူးညံ့မှုနှင့် တွေ့ဆုံ တိုက်ခိုက်သွားသကဲ့သို့ သဘောရှိသော **ဖဿ** ထင်ရှား၏။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုခက်မာ ကြမ်းတမ်းမှု၊ နူးညံ့မှုကို ခံစားသော **ဝေဒနာ** ထင်ရှား၏။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုခက်မာ ကြမ်းတမ်းမှု နူးညံ့မှုကို သိရုံမျှသဘောရှိသော **ဝိညာဏ်** ထင်ရှား၏။ ထို ၃-ဦးတို့တွင် ဖဿထင်ရှားသောသူသည် ထိုဖဿကိုသာလျှင် သဘောအမှန်အတိုင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ် နိုင်၏။ သို့သော်လည်း ဖဿတခုတည်း ဖြစ်သည်ကားမဟုတ်။ ၎င်းဖဿနှင့်ယှဉ်တွဲလျက် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာစသော သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့သည်လည်း ဖြစ်ကြသေး၏။ ဖဿတခုတည်း ခွဲထုတ်၍လဲ မရနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဖဿ တခုထင်ရှား၍ ၎င်းကိုသိလျှင်ပင် တပေါင်းတည်း ဖြစ်ကြသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့လဲ ထင်သည်သာ မည်ကုန်၏။ ၎င်းတို့ကိုလဲ သိသည်သာမည်၏။ မထင်၊ မသိဟု မဆိုအပ်။ ဥပမာ - ခိုင်မြဲစွာ ချည်တွဲထားသော ကြိုးငါးချောင်း တို့တွင် ၄-ချောင်းမှာ ရေထဲ၌မြုပ်၍ တချောင်းသာ ပေါ်လျက်ရှိရာ၏။ ပေါ်လျက်ရှိသော ထိုကြိုးစကိုမြင်၍ ဆွဲယူလိုက်လျှင် ၎င်းကြိုး သာလျှင် ပါလာသည်မဟုတ်။ တွဲလျက်ရှိသော ကြိုးငါးချောင်းလုံးပင် ပါလာသကဲ့သို့တည်း။ ဤဥပမာ၌၊ ပေါ်သောကြိုးနှင့် ထင်သော ဖဿ တူ၏။ မြုပ်နေသော ကြိုးများနှင့် ဝေဒနာစသည်တို့ တူကြ၏။ ပေါ်သော ကြိုးကို ဆွဲယူလိုက်ရာ၊ မြုပ်နေသောကြိုးများလဲ ပါလာခြင်းနှင့် ထင်သော ဖဿကို မှတ်သိရာ၌၊ မထင်သော ဝေဒနာ စသည်တို့၏ ပါဝင်ခြင်းသည် တူ၏။ ဝေဒနာ၊ ဝိညာဏ်၊ ထင်ရှားသော သူတို့၏ သိပုံကိုလဲ နည်းတူပင် မှတ်ပါလေ။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

တေနဿ ဖုဿနာကာရေန သုပါကဋ္ဌဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနံ ဒဿေတိ၊ ဖဿေ ပန ဥပဋ္ဌိတေ ယသ္မိံ အာရမ္မဏေ သော ဖဿော၊ တဿ အနာဝနလက္ခဏာ ဝေဒနာ၊ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ သညာ၊ အာယူဟနလက္ခဏာ စေတနာ၊ ဝိဇာနနလက္ခဏံ ဝိညာဏန္တိ ဣမေပိ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၃၅၆)

တေန၊ ဖဿထင်သည်ကိုပြသော ထိုစကားဖြင့်။ အဿ၊ ထိုဖဿ၏။ ဖုဿနာကာရေန၊ တွေ့ထိသော အခြင်းအရာ ဖြင့်။ သုပါကဋ္ဌဘာဝေန၊ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်အောင် ကောင်းစွာ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌာနံ၊ ထင်ခြင်းကို။ ဒဿေတိ၊ အဋ္ဌကထာဆရာပြ၏။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ ဖဿေ ဥပဋ္ဌိတေ၊ ဖဿ ထင်လျှင်။ ယသ္မိံ အာရမ္မဏေ သော ဖဿော၊ အကြင်အာရုံ၌ ထိုဖဿဖြစ်၏။ တဿ၊ ထိုအာရုံကို။ အနာဝန လက္ခဏာ ဝေဒနာ၊ ခံစားခြင်း သဘောရှိသော ဝေဒနာ၎င်း။ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာသညာ၊ မှတ်သားခြင်း သဘောရှိသော သညာ၎င်း။ အာယူဟနလက္ခဏာစေတနာ၊ အားထုတ်ခြင်း သဘော ရှိသော စေတနာ၎င်း။ ဝိဇာနနလက္ခဏံ ဝိညာဏံ၊ သိရုံမျှသဘောရှိသော ဝိညာဏ်၎င်း။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဣမေပိ၊ ဤတရားတို့ သည်လည်း။ ပါကဋ္ဌာ၊ ထင်ရှားကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဖဿထင်သည်ကိုပြသော အဋ္ဌကထာစကားဖြင့် သဘာဝလက္ခဏာကို ရှုနိုင်အောင်၊ ဖဿ၏ ကောင်း ကောင်း ထင်ရှားပေါ်လွင်ခြင်းကိုပြ၏။ သို့သော်လည်း ဖဿထင်လျှင် ၎င်း၏အာရုံကိုပင် ခံစားမှုဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသညာ၊ အားထုတ်မှု စေတနာ၊ သိမှု ဝိညာဏ်ဟူသော-ဤတွဲဘက်တရားတို့သည်လည်း ထင်ကြပါသေး၏။ ထင်သည် မည်ကြပါ

သေး၏။ ထင်ခြင်းကိစ္စ ပြီးပါ၏ဟူလို။ ဒီဃနိကာယ်-သက္ကပဉ္စ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်-သတိပဋ္ဌာနသုတ်၊ အဘိဓမ္မာ- သတိပဋ္ဌာန ဝိဘင်းတို့၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

ယဿ ဖဿော ပါကဋ္ဌော ဟောတိ၊ သောပိ “န ကေဝလံ ဖဿောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝါရမ္မဏံ အနဘဝ မာနာ ဝေဒနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဉ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ၊ ဝိဇာနနမာနံ ဝိညာဏဗ္ဗိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ဖဿပဉ္စမ ကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။

ယဿ၊ အကြင်သူအား။ ဖဿော ပါကဋ္ဌော၊ ဖဿ ထင်ရှားသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သောပိ၊ ထိုသူသည်လည်း။ (ပရိဂ္ဂဏှာတိ၌စပ်) ကေဝလံ ဖဿောဝ၊ သက်သက် ဖဿချည်းသာလျှင်။ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်သည်မဟုတ်။ တေန သဒ္ဓိံ၊ ထိုဖဿ နှင့်တကွ။ တဒေဝါရမ္မဏံ၊ ထိုဖဿ၏ အာရုံကိုပင်လျှင်။ အနဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ခံစားသောဝေဒနာလဲ ဖြစ်သေး ၏။ သဉ္ဇာနနမာနာသညာပိ၊ မှတ်သားသော သညာလဲ ဖြစ်သေး၏။ စေတယမာနာ စေတနာပိ၊ စေတနာ အားထုတ်သော စေတနာလဲ ဖြစ်သေး၏။ ဝိဇာနနမာနံ ဝိညာဏဗ္ဗိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သိရှိမျှသော ဝိညာဏ်လဲ ဖြစ်သေး၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ၊ ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသောတရားတို့ကို သာလျှင်။ ပရိဂ္ဂဏှာတိ၊ သိမ်းပိုက်၊ ရှုမှတ်သည်မည်၏။

ယူသင့်သော အဓိပ္ပါယ်။ “အကြင်သူအား ဖဿထင်ရှား၏။ ထိုသူသည် ဖဿကိုသာ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ဖြင့် ရှု၏။ သို့သော်လဲ ဖဿ ပဉ္စမကတရားတို့ကို ရှုသည်မည်၏။ အကြောင်းမူကား-ဖဿတခုတည်းသာ ဖြစ်သည်မဟုတ်။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်တို့သည်လည်း ယင်းဖဿနှင့် တွဲလျက် တပေါင်းတည်း ဖြစ်ကြသောကြောင့်တည်း” ဟု သော ဤအနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာတို့၌ ယူအပ်၏။

မယူသင့်သော အဓိပ္ပါယ်။ “ဖဿ ထင်ရှားသော သူသည် ဖဿ တခုတည်း မဖြစ်ကောင်း၊ ဝေဒနာ စသည်တို့လဲ ဖြစ်ကြ သေးသည်ဟူ၍ မထင်သောတရားတို့ကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆဆင်ခြင်လျက် ဖဿပဉ္စမကတရားတို့ကို ရှုသည်”ဟူသော ဤအနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုကား မယူအပ်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ဆိုခဲ့သော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ သုတမယဖြင့် မှန်းဆ၍ရှုပုံကိုမပြ၊ ဘာဝနာမယ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုပုံကိုသာ ပြသောကြောင့်တည်း။ ထို့ပြင်- “စန္ဒော ဝဏ္ဏဝသေန မနုဿာနံ ပါကဋ္ဌော=လသည် အဆင်းရပ်အလိုအားဖြင့် လူတို့အားထင်ရှားသည်”ဟု ဆိုလျှင် လ၌ရှိသော အဆင်းရပ် တခုသာလျှင် လူတို့အား ထင်ရှားသည်။ ၎င်းအဆင်း ကိုသာ လူတို့မြင်သိနိုင်ကြသည်။ ကျန်သော ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ စသည်တို့ကား မထင်ရှားကုန်။ သို့သော်လဲ လ၏ အဆင်းရပ်ကို မြင်သိလျှင်၊ လဖိမာန်တခုလုံးကို မြင်သိသည်သာ မည်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ၊ **ဖဿ ဝသေန=ဖဿ** အလိုအားဖြင့် ထင်ကြသည် ဟူသော ရှေ့စကား၌ “ဖဿသာ ထင်ရှားသည်၊ ကျန်သော တရားတို့ကား မထင်ရှားကုန်။ သို့သော်လဲ ထင်သော ဖဿကို မှတ်သိရာ၌ ၎င်းတို့လဲ ပါဝင်သွားကြသောကြောင့်၊ ထင်ရှားသည် မည် ကြောင်းကို” ပြလိုရင်းဖြစ်၏။ အကယ်၍၊ သုတအားလျော်စွာ မှန်းဆလျက် ရှုသဖြင့် ထင်သည်ကို ဆိုလိုပါမူ၊ ဖဿ ထင်ခြင်းကိုပင် ပြရန်မလိုပြီ။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ဖဿ မထင်သော်လဲ သုတမယဖြင့် မှန်းဆ၍ ရှုနိုင်သည့်ပြင်၊ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အလုံးစုံပင် ညီတူညီမျှသာ ထင်သောကြောင့်ပေတည်း။ အနုပဒသုတ်ကိုပြန်၍ သတိမူကြည့်ပါ။ ပဌမဈာန်၌ တရား ၁၆-ပါးကိုသာ ရှုကြောင်း၊ ကျန်သောတရားတို့ကို မရှုကြောင်း၊ မထင်ရှားသော နေဝသညာဈာန်၌ တစုံတခုသော တရားကိုမျှ အနုပဒအားဖြင့် မရှုကြောင်းကို တွေ့ခဲ့ပြီမဟုတ်လော?။ နေဝသညာဈာန်ကို ချွင်းချွန်၍ပြသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကိုလဲ တွေ့ခဲ့ပြီ မဟုတ်လော?။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် “ထင်သော ဖဿကိုရှုရာ၌ ကြွင်းသောတရားတို့၏ အလိုလိုပါဝင် ခြင်းကိုသာ ပြသည်”ဟု မှတ်ရာ၏။

ဣဓ ပန စက္ခု ဝိညာဏသမ္ပယတ္တာ တယော ခန္ဓာ၊ တေဟိ စက္ခု ဝိညာဏေန သဟ ဝိညာတဗ္ဗတ္တာ စက္ခုဝိညာဏ ဝိညာတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တာ = ဤသုတ်၌ကား စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခန္ဓာ ၃-ပါးတို့တည်း။ မှန်ပေ၏။ ၎င်းစေတသိက် ခန္ဓာတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တကွ သိအပ်၊ သိထိုက်သောကြောင့်၊ စက္ခုဝိညာဏ ဝိညာတဗ္ဗ တရားများဟု ဟောတော်မူအပ် ကုန်၏။ (သဠာယတန သံယုတ်အဋ္ဌကထာ-၆)

ဃသာဟာရေ တီတိ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ တိဿော ဝေဒနာ ပရိညာတာဝ ဟောန္တိ၊ တမ္မုလကတ္တာ၊ တံသမ္ပယုတ္တတ္တာ စ=ဃသာဟာရကို ဉာတ၊ တီရဏ၊ ပဟာန ပရိညာ ၃-ပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်လျှင်၊ ဝေဒနာ ၃- ပါးတို့သည် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ထိုဖဿလျှင် အကြောင်းရင်းရှိခြင်း၊ ထိုဖဿနှင့် တပေါင်းတည်း ယှဉ်ခြင်းတို့ကြောင့်ပေတည်း။ (နိဒါနသံယုတ် အဋ္ဌကထာ ၁၀၃)

(နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = ဤဉာဏ် ၂-ပါးသည် **ဉာတပရိညာ** မည်၏။ သမ္ပသန၊ ဥဒယဗ္ဗယ - ဤဉာဏ် ၂-ပါးသည် **တီရဏပရိညာ** မည်၏။ ကြွင်းသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်များနှင့် မဂ်ဉာဏ်သည် **ပဟာနပရိညာ** မည်၏။)

ဝိညာဏသို့ ဟိ ပရိညာဏေ တံ ပရိညာဏမေဝ ဟောတိ တဗ္ဗုလကတ္တာ၊ သဟုပ္ပန္နတ္တာ စ=ဝိညာဏ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်လျှင်၊ ထိုနာမ်ရပ်သည်လည်း ပိုင်းခြား၍ သိပြီးသာဖြစ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဟူမူ-ထိုဝိညာဏ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိ သည့်ပြင် ထိုဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။ (နိဒါနသံယုတ်အဋ္ဌကထာပင် ၁၀၅)

ဤသံယုတ် အဋ္ဌကထာတို့၌ “ယှဉ်ဘက် စေတသိက် နာမ်တို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်အတူ တပေါင်းတည်း သိရမည်” ဟူ၍၎င်း၊ “ဖဿကိုသိလျှင် ၎င်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာတို့ကို သိပြီးဖြစ်သည်” ဟူ၍၎င်း၊ “ဝိညာဏ်ကိုသိလျှင် ၎င်းကြောင့် ဖြစ်သော နာမ်ရပ်၊ ၎င်းနှင့် တပြိုင်နက်ဖြစ်သော နာမ်ရပ်တို့ကို သိပြီးဖြစ်သည်” ဟူ၍၎င်း ဆိုသောကြောင့် ဖဿပဉ္စမကမ္မုကိုသာ သိခြင်းကိစ္စပြီးသည် မဟုတ်သေး။ ထင်ရှားသော တရားတခုခုကို အမှတ်ပြု၍သိလျှင် တဝီထိအတွင်း၌ ပါဝင်သော စိတ် စေတသိက် အလုံးစုံကိုလဲ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးသေးသည်ဟု မှတ်အပ်၏။ ဤမျှသာမကသေး -**သဟုပ္ပန္နတ္တာ** ဟူသော စကားကိုမိ၍ “ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တခုခုကို အမှတ်ပြု၍ သိလျှင်တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ် အလုံးစုံကိုလဲ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးသေးသည်” ဟူ၍လဲ မှတ်အပ်၏။ အောက်ပါ ဥပရိပဏ်-ဗဟုဓာတုကသုတ် ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာတို့ ဖြင့်လဲ ဤအနက်ကို ခိုက်မြဲစွာ မှတ်အပ်၏။

ဆ ယိမာ အာနန္ဒ ဓာတုယော။ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတု အကာသဓာတု ဝိညာဏ ဓာတု။ ဣမာ ခေါ အာနန္ဒ ဆ ဓာတုယော ယတော ဇာနာတိ ပဿတိ။ ဧတ္တာဝတာပိ ခေါ အာနန္ဒ ဓာတုကုသလော ဘိက္ခုတိ အလံ ဝစနာယ = အို-အာနန္ဒာ! ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါဓာတ်၊ တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်၊ အကာသဓာတ်၊ ဝိညာဏဓာတ် ဟူကုန်သော ဤဓာတ် ၆-ပါးတို့ ရှိကြ၏။ အို-အာနန္ဒာ! ဤဓာတ် ၆-ပါးတို့ကို အကြင် ဝိပဿနာ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သိ၏။ မြင်၏။ အို-အာနန္ဒာ! ဤမျှလောက် သိမြင်ခြင်းဖြင့်လဲ ဓာတ်တို့၌ လိမ္မာ သိမြင်သော ရဟန်းဟု ဆိုထိုက်ပေ၏။ (ပါဠိနှင့် ဘာသာပြန် မ ၃-၁၀၇)

ဇာနာတိ ပဿတိတိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေါ ဝုတ္တော၊ ပထဝီ ဓာတုအာဒယော သဝိညာဏကကာယံ သုညတော နိဿတ္တတော ဒဿေတံ ဝုတ္တာ၊ တာပိ ပုရိမာဟိ အဋ္ဌာရသဟိ ဓာတုဟိ ပူရေတဗ္ဗာ၊ ပူရေန္နေန ဝိညာဏ ဓာတုတော နိဟရိတွာ ပူရေတဗ္ဗာ၊ ဝိညာဏဓာတု ဟေသာ စက္ခုဝိညာဏာဒိဝသေန ဆဗ္ဗိဓာ ဟောတိ၊ တတ္ထ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ ပရိဂ္ဂဟိတာယ တဿာ ဝတ္ထု စက္ခုဓာတု၊ အာရမ္မဏံ ရူပဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ၊ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ၊ မနောဝိညာဏဓာတုယာ ပန ပရိဂ္ဂဟိတာယ တဿာ ပုရိမပစ္စိမဝသေန မနောဓာတု၊ အာရမ္မဏဝသေန ဓမ္မဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ။ ဣတိ။ ပ။ ဣဒမ္ပိ ဧကဿ ဘိက္ခုနော နိဂ္ဂမနံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ ကထိတံ ဟောတိ။ (မ-ဋ္ဌ ၄-၇၂)

မြန်မာပြန်။ ။ဇာနာတိ ပဿတိ=သိ၏ မြင်၏ဟူသော ပုဒ်တို့ဖြင့် ဝိပဿနာနှင့်တကွ မဂ်ကို ဟောအပ်၏။ ။(သုတသိ၊ စိန္တာသိတို့ကို မဆိုလို၊ ဘာဝနာမယ ဝိပဿနာအသိ အမြင်၊ မဂ် အသိအမြင်တို့ကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟူလို။) အသက် ဝိညာဏ် နှင့်တကွဖြစ်သောကိုယ်ကို သတ္တ အတ္တမှကင်းဆိတ်၍ သတ္တဝါကောင်မဟုတ်ဟု ပြခြင်းငှါ ပထဝီဓာတ် စသည်တို့ကို ဟော အပ်ကုန်၏။ ၎င်းဓာတ် ၆-ပါးတို့ကိုလဲ ရှေး၌ဟောအပ်ပြီးသော ဓာတ် ၁၈-ပါး တို့ဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်ကုန်၏။ ပြည့်စုံစေလျှင် ဝိညာဏဓာတ်မှ ထုတ်ဆောင်၍ ပြည့်စုံစေအပ်ကုန်၏။ ပြည့်စုံစေပုံကား-ဤဝိညာဏဓာတ်သည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ၆-ပါး အပြားရှိ၏။ ထို ၆-ပါးတို့တွင် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းအပ်လျှင် ယင်းဝိညာဏဓာတ်၏ မှီရာ စက္ခုဓာတ်အာရုံ ရူပဓာတ် ဟူကုန်သော ဓာတ် ၂-ပါးတို့ကိုလဲ သိမ်းဆည်းအပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိညာဏဓာတ် အလုံးစုံတို့၌ ဤနည်းချည်းသာတည်း။ အထူးကား မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းအပ်လျှင် ယင်းဝိညာဏဓာတ်၏ ရှေး သမ္ပဋိမျှန်း၊ နောက် ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းတို့အလိုအားဖြင့် မနောဓာတ်၊ အာရုံအလိုအားဖြင့် ဓမ္မဓာတ်ဟူကုန်သော ဓာတ် ၂-ပါး တို့ကိုလဲ သိမ်းဆည်းအပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ (ပေ) ဤဓာတ် ၆-ပါး ဒေသနာ စကားသည်လည်း တဦးသော ရဟန်း၏ ထွက်မြောက်ကြောင်းအကျင့်ကို အဆုံးသို့ ရောက်စေလျက် ဟောတော်မူအပ်သော စကားတော် ပင်တည်း။

ရှင်းပြချက်-ဓာတ် ၆-ပါးကို ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် သိမြင်လျှင် ဓာတ်တို့၌ လိမ္မာသိမြင်သော ရဟန္တာဖြစ် ပြီဟု ဆိုထိုက်ကြောင်းကို ပါဠိတော်ဖြင့်ပြ၏။ ဤသို့ပြရာ၌ ဓာတ် ၆-ပါးကိုသိသော သူသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်နှင့် ဝိညာဏ ဓာတ်တို့ကိုသာ အပြည့်အစုံ သိရာ၏။ ဓမ္မဓာတ်၌ အာပေါ၊ အကာသ ဤ ၂-ပါးတို့ကိုသာ သိရာ၏။ ကြွင်းသော ဓမ္မဓာတ် တရားများနှင့် စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝါ၊ ကာယာ ရူပ သဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသဓာတ်တို့ကိုကား မသိနိုင်ရာ၊ သို့ဖြစ်ပါလျက် ဓာတ် ၁၈- ပါးကို သိသူအဘယ်သို့ မည်လေသနည်းဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏။ ထိုယုံမှားဖွယ်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှါ အဋ္ဌကထာ၌ **တာပိ ပုရိမာဟိ**-စသည်ကို မိန့်ဆိုတော်မူရလေသည်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဝိညာဏဓာတ်သည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝါ၊ ကာယ၊ မနောဝိညာဏ ဓာတ်ဟူ၍ ၆- ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် မြင်မှု-စက္ခုဝိညာဏဓာတ်ကိုသိလျှင် ယင်း၏တည်ရာ မျက်စိကြည်လင်မှု စက္ခုဓာတ်နှင့် မြင်ရသည့် အဆင်း-ရူပဓာတ်တို့ကိုလဲ သိပြီးသာဖြစ်၏။ သိခြင်းကိစ္စပြီးသည်ဟူလို။ ကြားမှု-သောတ ဝိညာဏဓာတ်ကိုသိလျှင် ယင်း၏

တည်ရာ နားကြည်လင်မှု-သောတဓာတ်နှင့် ကြားရသော အသံ-သဒ္ဓဓာတ်ကိုလဲ သိပြီးသာဖြစ်၏။ နံ့မှု-ဃာနဝိညာဏဓာတ်ကိုသိလျှင် ယင်း၏တည်ရာ နှာခေါင်းကြည်လင်မှု ဃာနဓာတ်နှင့် နံရသော အနံ့-ဂန္ဓဓာတ်တို့ကိုလဲ သိပြီးသာဖြစ်၏။ စားသိမှု-ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်ကိုသိလျှင် ယင်း၏တည်ရာ လျှာကြည်လင်မှု-ဇိဝါဓာတ်နှင့် စားသိရသော အရသာရသဓာတ်တို့ကိုလဲ သိပြီးသာဖြစ်၏။ တွေ့ထိမှု-ကာယဝိညာဏဓာတ်ကို သိလျှင် ယင်း၏တည်ရာ ကိုယ်ကြည်လင်မှု - ကာယဓာတ်နှင့် တွေ့ထိရသောအတွေ့-ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်တို့ကိုလဲ သိပြီးသာဖြစ်၏။ ဤဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်ကိုကား ပါဠိတော်၌ပင် တိုက်ရိုက် ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ထိဆဲ ခဏ၌ ကြမ်းတမ်းနူးညံ့၊ ပူနွေးအေး၊ တောင့်တင်း ပျော့လျော့သော အတွေ့တို့ကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်၍လဲ သိသည်သာတည်း။ ကြံသိမှု-မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သိလျှင် ယင်း၏ ရှေးဖြစ်သော သမ္ပဋိမျှိန်း၊ နောက်ဖြစ်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဟူသော မနောဓာတ်နှင့် ကြံသိရသော အာရုံ-ဓမ္မဓာတ်တို့ကိုလဲ သိပြီးသာ ဖြစ်၏။

ဤသို့ ကြွင်းသော ဓာတ်တို့၌လဲ သိခြင်းကိစ္စပြီးသောကြောင့် ဓာတ် ၆-ပါးမျှကိုသာ ပဓာနပြု၍ သိသော်လဲ ဓာတ် ၁၈-ပါးလုံးကို သိသောသူဟု ဆိုထိုက်ပါသည် ဟူလို။

ဤပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ဖြင့် “ဝိညာဏဓာတ်တပါးပါးကို သိလျှင် သူ၏မိုရာ ရုပ်၊ သူ၏အာရုံ ရုပ်နာမ်၊ သူ၏ရှေးစိတ် နောက်စိတ် နာမ်ဟူသောဤရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ သိပြီးဖြစ်သည်=သိခြင်းကိစ္စပြီးသည်” ဟု ထင်ရှားပြ၏။ ထို့ကြောင့်သဟုပုဗ္ဗတ္တာ ဟူသော ဟိတ်ကိုမို၍ “ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တခုခုကို အမှတ်ပြု၍သိလျှင်၊ တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်နာမ်အလုံးစုံကို သိခြင်းကိစ္စပြီးသည်” ဟူ၍ ဆိုခဲ့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မြဲမြံစွာ မှတ်သားအပ်၏။

ကြားဆဲ စသည်၌မှတ်ပုံ။ ။ယခုအခါ၊ ကြားဆဲခဏစသည်၌ မှတ်ပုံ၊ ထင်ပုံ၊ သိပုံတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ပြပေအံ့။ ကြားခိုက် ကြားခိုက်၌ ကြားတယ်၊ ကြားတယ်ဟု မှတ်သောသူအား ထိုထိုကြားခိုက်၌ ထင်ရှားရှိသော တရားငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် လက္ခဏာစသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ထင်၏။ ထိုတရားကို ထင်သည့်အတိုင်းပင် သိ၏။ ဤထင်ခြင်း၊ သိခြင်းသည် ဉာတပရိညာအရာ၌ မှန်စွာထင်ခြင်း၊ သိခြင်းပေတည်း။ တီရဏ၊ ပဟာန ပရိညာတို့၏ အရာ၌ ကား ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်လဲ မှန်စွာ ထင်ခြင်း၊ သိခြင်းဖြစ်၏။

သောတပသာဒ။ ။နား ရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ အသံထင်ပေါ်လောက်အောင် နားကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ၊ နားကောင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ (လက္ခဏာ)၊ အသံဆီသို့ ပို့ပေးသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကြားစေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရသ)၊ ကြားမှု၏ တည်ရာဟူ၍ဖြစ်စေ၊ သည်ကနေပြီး ကြားသည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)၊ “ကမ္မဇောတရုပ် = ကံကြောင့်ဖြစ်သော ထင်ရှားသော ရုပ်ကြမ်း” ဟု ခေါ်သော နားရုပ်ရှိ၍ နားကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒဋ္ဌာန်) သိ၏။ **သောတဉ္စ ပဇာနာတိ**-ဤ သတိပဋ္ဌာန် ပါဠိနှင့်အညီ သိခြင်းပေတည်း။

သဒ္ဓါယတန။ ။အသံရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ နားထဲ၌ ထင်ပေါ်လာသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ ကြားရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ ကြားမှု၏ ကျက်စားရာဟု ဖြစ်စေ၊ ကြားမှုက သည်ကိုချည်း ရောက်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ ဘူတရုပ်ဟု ခေါ်သော အမာခံရုပ်များပေါ်မှာ တည်မှီနေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **သဒ္ဓေ စ ပဇာနာတိ**-နှင့် အညီပင်တည်း။

သောတဝိညာဏ်။ ။ကြားမှုကို မှန်စွာသိလျှင်၊ နားထဲက ကြားသည်၊ အသံကို ကြားသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ အသံမျှကို သာ အာရုံပြုသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကြားရုံမျှကလေးဘဲ ဟူ၍ဖြစ်စေ (ရ)၊ အသံဆီသို့ မျက်နှာလှည့်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ နှလုံး သွင်းမိ၍ ကြားသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ နားနှင့် ကြားစရာအသံရှိ၍ ကြားသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ကံကောင်း၍ ကြားရသည်၊ ကံမကောင်း၍ ကြားရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

နံခိုက် နံခိုက်၌ “နံတယ်၊ နံတယ်” ဟု မှတ်သောသူအား ထိုထို နံခိုက်၌ ထင်ရှားရှိသော တရားငါးပါး တို့တွင် တပါးပါးသည် လက္ခဏာစသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့်ထင်၏။ ထိုတရားကို ထင်သည့်အတိုင်းပင်သိ၏။ ဉာတပရိညာ အရာ၌ မှန်စွာထင်ခြင်း၊ သိခြင်းပင်တည်း။ အထက်ပရိညာတို့၏ အရာ၌ကား ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်လဲ မှန်စွာ ထင်၏။ သိ၏။

ဃာနပသာဒ။ ။နှာခေါင်းရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ အနံ့ထင်ပေါ်လောက်အောင် နှာခေါင်းကြည်သည်= နှာခေါင်းကောင်း သည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ အနံ့ဆီသို့ပို့ပေးသည်=နံစေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ နံမှု၏တည်ရာဘဲ=သည်ကနေပြီး နံသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ ကမ္မဇောတရုပ်ဟု ခေါ်သော နှာခေါင်းရုပ်ရှိ၍ နှာခေါင်းကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **ဃာနဉ္စ ပဇာနာတိ** - နှင့် အညီပင်တည်း။

ဂန္ဓာယတန။ ။အနံ့ရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ နှာခေါင်းထဲ၌ ထင်ပေါ်လာသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ နံရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ နံမှု၏ ကျက်စားရာဘဲ=နံမှုက သည်ကိုချည်း ရောက်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ ဘူတရုပ် ခေါ် အမာခံရုပ်များ ပေါ်၌ တည်မှီ

နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **ဂန္ဓေ စ ပဇာနာတိ။ ဃာနဝိညာဏံ။** ။နံမှုကို မှန်စွာသိလျှင်၊ နှာခေါင်းထဲက နံသည်၊ အနံ့ကို နံသည်ဟုဖြစ်စေ (လ)။ အနံ့မျှကိုသာ အာရုံပြုသည်=နံရုံမျှကလေးဘဲ ဟူ၍ဖြစ်စေ (ရ)။ အနံ့ဆီသို့ မျက်နှာလှည့်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)။ နှလုံးသွင်းမိ၍ နံသည်၊ နှာခေါင်းနှင့် နံစရာရှိ၍ နံသည်၊ ကံကောင်း၍ နံရသည်၊ ကံမကောင်း၍ နံရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

ချို၊ ချဉ်၊ စပ်၊ ဖန်၊ ငန်၊ ခါးစသော အရသာတို့ကို သိဆဲခဏသည် စားဆဲ ခဏမည်၏။ ထို **စားခိုက် စားခိုက်**၌ “စားတယ်၊ စားတယ်”ဟု ဖြစ်စေ၊ ချိုတယ်၊ ချဉ်တယ် စသည်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မှတ်သော သူအား ထိုထို စားသိခိုက်၌ ထင်ရှားသော တရား ငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် လက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ထင်၏။ ထိုတရားကို ထင်သည့်အတိုင်းပင် သိ၏။ ဉာတပရိညာအရာ၌ မှန်စွာထင်ခြင်း၊ သိခြင်း ပင်တည်း။ အထက်ပရိညာတို့၏ အရာ၌ကား ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်လဲ မှန်စွာထင်၏။ မှန်စွာ သိ၏။

ဇိဝှိပဿဒ။ ။လျှာရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ အရသာထင်ပေါ်လောက်အောင် လျှာကြည်သည်=လျှာကောင်းသည်ဟုဖြစ်စေ (လ)။ အရသာဆီသို့ ပို့ပေးသည်=အရသာ ပေါ်စေသည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)။ အရသာပေါ်မှု၏ တည်ရာဘဲ=သည်ကနေပြီး အရသာပေါ်သည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)။ ကမ္မဇောတ ရုပ်ခေါ် လျှာရုပ်ရှိ၍ လျှာကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **ဇိဝှု ပဇာနာတိ။**

ရသာယတန။ ။အရသာရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင်၊ လျှာပေါ်၌ ထင်ပေါ်လာသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)။ စားသိရသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ချိုတဲ့ဟာ ချဉ်တဲ့ဟာ စသည်ဖြင့် ဖြစ်စေ (ရ)။ စားသိမှု၏ စားကျက်ဘဲ = စားသိမှုက သည်ကိုချည်း ရောက်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)။ ဘူတရုပ်ခေါ် အာမခံရုပ်များပေါ်၌ တည်မှီနေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ)သိ၏။ **ရသေ စ ပဇာနာတိ။**

ဇိဝှိဝိညာဏံ။ ။စားသိမှုကို မှန်စွာသိလျှင်၊ လျှာပေါ်ကသိသည်၊ အရသာကိုသိသည်ဟုဖြစ်စေ၊ အရသာပေါ်သည်၊ ချိုသည်၊ ချဉ်သည် စသည်ဖြင့်ဖြစ်စေ (လ)။ အရသာမျှကိုသာအာရုံပြုသည်=အရသာကို သိရုံမျှကလေးဘဲ ဟူ၍ဖြစ်စေ (ရ)။ အရသာဆီသို့ မျက်နှာလှည့်နေသည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)။ နှလုံးသွင်းမိ၍ အရသာပေါ်သွားသည်၊ လျှာနှင့် အရသာရှိ၍ အရသာ ပေါ်သွားသည်၊ ကံကောင်း၍ အရသာ ပေါ်သွားသည်၊ ကံမကောင်း၍ အရသာပေါ်သွားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

စားသောအခါ၌ ထမင်းစသည်ကို မြင်မှုသည် မြင်ခိုက်၌ ဆိုင်၏။ ထမင်းနဲ့ စသည်ကို နံသိမှုသည် နံခိုက်၌ဆိုင်၏။ ထမင်းစသည်ကို လက် နှုတ်ခမ်း လျှာ လည်ချောင်း စသည်တို့ဖြင့် ထိသိခြင်းသည် ထိခိုက်နှင့် ဆိုင်၏။ ကြည့်မှု၊လက်ပြင်မှု၊ ပစပ်ဖွင့်မှု၊ ပိတ်မှု၊ ဝါးမှု၊ လျှာပြင်မှု၊ မျိုမှုတို့သည် ကြံသိခိုက်၊ ထိခိုက်တို့နှင့် ဆိုင်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုအမှုအရာတို့ကို မြင်ခိုက် စသည်တို့၌ ပြုအပ်သည့်အတိုင်း ရှုမှတ်၍ သဘောမှန်ကို သိနိုင်၏။ ထို့ပြင်-ကြား၊ နံ၊ စားခိုက်တို့၌ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ကို လက္ခဏာစသည်တို့ အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိပုံသည် မြင်ခိုက်၌ ပြခဲ့သောနည်းဖြင့်ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် သီးသန့် မပြုပြီ။

ထိဆဲ၌မှတ်ပုံ။ ။ထိမှုသည်ကား အတွင်း၊ အပြင် တကိုယ်လုံး၌ ပြန့်နှံ့၏။ ခြေအချင်းချင်း၊ လက်အချင်းချင်း လက်နှင့်ခြေ၊ လက်၊ ခြေ၊ ဆံပင်တို့နှင့် ကိုယ်၊ လျှာနှင့်သွား၊ အာခေါင်၊ ခွဲသလိပ်၊ တံထွေး၊ အစာ၊ ရေတို့နှင့် လည်ချောင်း၊ အာခေါင်၊ အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ လေတို့နှင့်အူ၊ သွေး၊ လေ၊ အသား၊ အကြော၊ အရိုးတို့ အချင်းချင်း-ဤသို့စသော အဇ္ဈတ္တကိုယ်တွင်းအတွေ့ အမျိုးမျိုးနှင့်လဲ တွေ့ထိလျက် ဖြစ်၏။ သင်္ကန်း၊ အင်္ကျီ၊ လုံချည်၊ အဝတ်၊ အိပ်ရာ၊ ခေါင်းအုံး၊ စောင်၊ ပုဝါ၊ ဖျာ၊ ကြမ်းပြင်၊ မြေ၊ တိုင်၊ နံရံ၊ ဘိနပ်၊ ထီး၊ တောင်စုး၊ ဆူးငြောင့်၊ ခလုတ်၊ နေပူ၊ လေ၊ ရေ၊ အိုးခွက် - ဤသို့စသော ဗဟိဒ္ဓ အပြင်ပ အတွေ့အမျိုးမျိုးနှင့်လဲ တွေ့ထိလျက်ဖြစ်၏။ ခြင်၊ မှက် စသော သူတပါး၏ အတွေ့များနှင့်လဲ တွေ့ထိလျက် ဖြစ်၏။ ထိုတွေ့ထိမှုများကို အထူးမထင်ရှားလျှင် ထိတိုင်း ထိတိုင်း “ထိတယ် ထိတယ်” ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။

အာရုံအထူး သုခ ဒုက္ခ ဝေဒနာ အထူးအားဖြင့် ထင်ရှားလျှင်ကား ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဝေဒနာ အားလျော်စွာ မှတ်အပ်၏။ အထူးမှတ်ပုံကား-ပူလျှင် “ပူတယ် ပူတယ်”ဟုမှတ်။ အေးလျှင် “အေးတယ် အေးတယ်”ဟု မှတ်။ နွေးလျှင် “နွေးတယ် နွေးတယ်”ဟုမှတ်။ ချမ်းလျှင် “ချမ်းတယ် ချမ်းတယ်”ဟုမှတ်။ အိုက်လျှင် “အိုက်တယ် အိုက်တယ်”ဟု မှတ်။ မောပန်းလျှင် “မောတယ် မောတယ်”ဟုမှတ်။ နာလျှင် “နာတယ် နာတယ်”ဟု မှတ်။ ထုန်လျှင် “ထုန်တယ် ထုတ်တယ်”ဟု မှတ်။ ကျဉ်လျှင် “ကျဉ်တယ် ကျဉ်တယ်”ဟုမှတ်။ ကိုက်ခဲလျှင် “ကိုက်တယ် ကိုက်တယ်၊ ခဲတယ် ခဲတယ်”ဟု မှတ်။ ယားလျှင် “ယားတယ် ယားတယ်”ဟု မှတ်။ ညောင်းလျှင် “ညောင်းတယ် ညောင်းတယ်”ဟု မှတ်။ မူးလျှင် “မူးတယ် မူးတယ်”ဟု မှတ်။ တွေ့ထိ၍ ကောင်းလျှင် “ကောင်းတယ် ကောင်းတယ်”ဟု မှတ်။ ဤသို့ စသော ပြောဆိုနေကျ မြန်မာ တဇ္ဇာပညတ်ဖြင့်သာလျှင် တွေ့ကြုံဆဲ အာရုံသဘော၊ ဝေဒနာ သဘောများကို ထင်ရှားအောင် ပိုင်း၍ ပိုင်း၍မှတ်လေ။

ဤနည်းဖြင့် ထိခိုက် ထိခိုက်၌မှတ်သော သူအား ထိုထိုထိခိုက်၌ ထင်ရှားရှိသော တရားငါးပါးတို့တွင် တပါးပါး သည် လက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ထင်၏။ ထိုတရားကို ထင်သည့်အတိုင်းပင် သိ၏။ ဤထင်ခြင်း သိခြင်းသည် ဉာတပရိညာအရာ၌ မှန်စွာ ထင်ခြင်း သိခြင်းပေတည်း။ တိရဏ၊ ပဟာန ပရိညာတို့၏ အရာ၌ကား ဖြစ်မှု ပျက်မှု အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်လဲ မှန်စွာထင်ခြင်း သိခြင်းဖြစ်၏။

ကာယပသာဒ။ ။ကိုယ်အကြည် ရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင် အတွေ့ထင်ပေါ်လောက်အောင် ကိုယ်ကြည်သည်=ကိုယ် အသွေး အသား ကောင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ အတွေ့ဆီသို့ ပို့ပေးသည်=တွေ့ထိစေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ တွေ့ထိမှု၏ တည်ရာဘဲ = သည်ကနေပြီး တွေ့ထိနေသည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ ကမ္မဇ ဘူတရုပ်ခေါ် ကိုယ်အမာခံရုပ်ရှိ၍ ကိုယ်ကြည်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **ကာယဉ္စ ပဇာနာတိ။**

သာမည ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန။ ။သာမန် အတွေ့ရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင် ကိုယ်၌ ထင်ပေါ်လာသည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ တွေ့ထိရ သည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)၊ တွေ့ထိမှု၏ ကျက်စားရာဘဲ=တွေ့ထိမှုက သည်ကိုချည်း ရောက်နေသည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ) သိ၏။

ဝိသေသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန။ ။အထူးထင်ရှားသော ပထဝီဓာတ်ကို မှန်စွာသိလျှင် ခက်မာသည်၊ ကြမ်းတမ်းသည်၊ နူးညံ့ သည်၊ ချောညက်သည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ တပေါင်းတည်းဖြစ်သော ရုပ်တို့၏ တည်ရာဘဲ=သူတို့ သည်မှာဘဲ တည်ကြသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ တပေါင်းတည်း ဖြစ်သောရုပ်တို့ကို ခံလင့်သည်၊ ရွက်ဆောင်သည်၊ ထမ်းဆောင် သည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ “ကြွင်း သောဓာတ်၃-ပါးဟူသော အမာခံရုပ်ရှိ၍ မာကြမ်းနူးညံ့သည်” “ဖွဲ့ခဲ၍ ခက်မာကြမ်းတမ်းသည်၊ အေးမှုရှိ၍ ခက်မာ ကြမ်းတမ်း သည်၊ ထောက်ကန်တောင့်တင်း၍ ခက်မာ ကြမ်းတမ်းသည်” “စိုထိုင်း၍ နူးညံ့သည်၊ ပူနွေး၍ နူးညံ့သည်၊ လျော့၍ နူးညံ့ သည်”ဟုဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ ဤပဒဋ္ဌာန်သိပုံတို့တွင် ပဌမသည် သာမန်သိပုံ၊ ဒုတိယ ၃-ချက်သည် မာကြမ်း ပထဝီကို ကြွင်းသော ဓာတ် ၃-ပါးဖြင့် အသီးအသီးသိပုံ၊ တတိယ ၃-ချက်သည် နူးညံ့ပထဝီကို သိပုံဖြစ်၏။

ထို့ပြင်-လေးသည် ပေါသည်ဟု သိခြင်းသည်လည်း ပထဝီဓာတ်ကို သိခြင်းပင်တည်း။ ကောင်းတဲ့အတွေ့ဘဲ မကောင်းတဲ့ အတွေ့ဘဲဟု သိခြင်းသည်ကား ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော ၃-ပါးလုံးနှင့်ဆိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ (၃၆၈)၌ -

ဧတ္ထ စ ကက္ခဋံ မုဒုကံ သဏှံ ဖရသံ လဟုကန္တိ ပဒေဟိ ပထဝီဓာတု ဧဝ ဘာဇိတာ။ သုခသမ္ပဿံ ဒုက္ခသမ္ပဿန္တိ ပဒဒ္ဒယေန ပန တီဏိ မဟာဘူတာနိ ဘာဇိတာနိ- ဟု မိန့်ဆိုတော်မူလေပြီ။

ဧတ္ထစ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနကို ဝေဘန်၍ပြသော ဤပုဒ်တို့တွင်လဲ။ ကက္ခဋံ၊ ခက်မာသည်။ မုဒုကံ၊ နူးညံ့ ပျော့ပျောင်း သည်။ သဏှံ၊ ချောညက်သည်။ ဖရသံ၊ ကြမ်းတမ်းသည်။ ဂရုကံ၊ လေးသည်။ လဟုကံ၊ ပေါသည်။ ဣတိ ပဒေဟိ၊ ဤ ၆- ပုဒ်တို့ဖြင့်။ ပထဝီဓာတု ဧဝ၊ ပထဝီဓာတ်ကိုသာလျှင်။ ဘာဇိတာ၊ မြတ်စွာဘုရား ဝေဘန်တော် မူအပ်၏။ သုခသမ္ပဿံ၊ ချမ်းသာသောအတွေ့ = ကောင်းသောအတွေ့၊ ဒုက္ခသမ္ပဿံ၊ ဆင်းရဲသောအတွေ့ = မကောင်းသောအတွေ့။ ဣတိ ပဒဒ္ဒယေန ပန၊ ဤ ၂-ပုဒ်ဖြင့်ကား။ တီဏိ မဟာဘူတာနိ၊ သုံးပါးသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗမဟာဘူတ်တို့ကို။ ဘာဇိတာနိ၊ ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန် ၏။

အထူးထင်ရှားသော တေဇောဓာတ်ကို မှန်စွာသိလျှင် ပူသည်နွေးသည် အေးသည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ ရင့်ကျက်စေသည် ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ နူးညံ့စေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ ကြွင်းသော ဓာတ် ၃-ပါး ဟူသော အမာခံရုပ်များ ရှိ၍ ပူနွေးအေးသည်၊ မာကြမ်း၍ ပူနွေး အေးသည်၊ ဖွဲ့စေး၍ ပူနွေးအေးသည်၊ ထောက်ကန်မှုရှိ၍ ပူနွေး အေးသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

အထူးထင်ရှားသော ဝါယောဓာတ်ကို မှန်စွာသိလျှင် ထောက်ကန်သည်၊ တောင့်တင်းသည်၊ ပျော့အိသည်၊ လျော့ သည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ ရွှေ့ရှားသည်၊ လှုပ်ရှားသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ ရွှေ့ဆောင်သည်၊ ရွှေ့စေသည်၊ တွန်းပို့သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ ကြွင်းသော ဓာတ် ၃-ပါးဟူသော အမာခံရုပ်များရှိ၍ ထောက်ကန် တောင့်တင်းသည်၊ မာကြမ်းမှုရှိ၍ ထောက်ကန် တောင့်တင်းသည်၊ ဖွဲ့စေးမှုရှိ၍ ထောက်ကန် တောင့်တင်းသည်၊ ပူနွေးအေး၍ ထောက်ကန် တောင့်တင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ **ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ စ ပဇာနာတိ** သတိပဋ္ဌာန် ပါဠိနှင့် အညီပင်တည်း။ **ဝမ်းဗိုက်၏ ဖောင်းမှု ပိန်မှု**ကို သိခြင်းသည်လည်း ဤပါဠိ၌ အတွင်းဝင်၏။

ကာယဝိညာဏ်။ ။ထိသိမှုကို မှန်စွာသိလျှင် ကိုယ်ထဲက ထိသိသည်၊ အတွေ့ကို ထိသိသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ အတွေ့မျှကို သာ အာရုံပြုသည်=တွေ့ထိရုံမျှကလေးဘဲ ဟူ၍ဖြစ်စေ (ရ)၊ အတွေ့ဆီသို့ မျက်မှောက်လှည့်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ နှလုံး သွင်းမိ၍ ထိသိသည်၊ ကိုယ်နှင့် ထိစရာရှိ၍ ထိသိသည်၊ ကံကောင်း၍ ထိသိရသည်၊ ကံမကောင်း၍ ထိသိရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။ ကာယသမ္မုဿ၌ သိပုံကို မြင်ဆဲ၌ ပြခဲ့သောနည်းဖြင့် သိပါလေ။

ကာယိကဒုက္ခ။ ။ကိုယ်ဆင်းရဲဝေဒနာကို မှန်စွာသိလျှင် မကောင်းသော အတွေ့ကို ခံစားသည်ဟု ဖြစ်စေ (အနိဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗ နှာဝန လက္ခဏံ ဒုက္ခံ)၊ ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်ဟု ခေါ်သော သိမှုနာမ်တို့ကို ညှိုးနွမ်းစေသည် = အားလျော့စေသည်ဟု ဖြစ်စေ (သမ္ပယုတ္တာနံ မိလာပန ရသံ) ကိုယ်ထဲ၌ နာကျင်သည် အခံရခက်သည် မခံသာဘူး ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ကာယိကာဗာဓ ပစ္စုပဋ္ဌာနံ)၊ ကိုယ် ကြည်မှုရှိ၍ နာကျင်သည်၊ ကိုယ် အသား အသွေးကောင်း၍ နာကျင်သည်၊ မကောင်းသော အတွေ့နှင့် တွေ့ထိရ၍ နာကျင်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ကာယိန္ဒြိယပဒဋ္ဌာနံ၊ ဖဿပဒဋ္ဌာနာ ဝေဒနာ) သိ၏။

ကာယိကသုခ။ ။ကိုယ်ချမ်းသာ ဝေဒနာကို မှန်စွာသိလျှင် ကောင်းသောအတွေ့ကို ခံစားသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ သိမှု နာမ် တရားတို့ကို ပွားစေသည်=အားတက်ရွှင်လန်းစေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ ကိုယ်ထဲ၌ သာယာဖွယ်ဘဲ၊ ခံသာသည် ကောင်းသည် ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စု)၊ ကိုယ်ကြည်မှုရှိ၍ ကောင်းသည်၊ ကိုယ် အသား အသွေးကောင်း၍ ကောင်းသည်၊ ကောင်းသော အတွေ့နှင့် တွေ့ထိရ၍ ကောင်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

အာနာပါနကို မှတ်ပုံ

“သတောဝ အဿသတိ၊ သတောဝ ပဿသတိ=အမှတ်ရလျက်သာလျှင် ဝင်သက်ရှု၏၊ အမှတ်ရလျက် သာလျှင် ထွက်သက်ရှု၏” ဤသို့အစရှိသော ပါဠိတော်နှင့်အညီ ဝင်သက် ထွက်သက်တို့ကို ဝင်တိုင်းထွက်တိုင်း ‘ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ်’ ဟု မှတ်လျက် တွေ့ထိရသော ဝါယောဖောဋ္ဌဗ္ဗနှင့် ထိသိမှု ကာယဝိညာဏ်တို့ကို သိခြင်းသည် ဤ **ထိဆဲခဏ**နှင့် ဆိုင်၏။ ဝင်သက်၊ ထွက်သက်ကို မှတ်၍ ဝိပဿနာလဲ ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို **အခဏ်း (၃) နည်းယူဖွယ်၌** ရှင်းလင်း၍ ပြခဲ့ပြီ။ ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ်ဟု မှတ်စဉ် နှာခေါင်း အတွင်းသားစသည်၌ တွန်းကန် တိုက်ခိုက်နေသကဲ့သို့ တွေ့ထိရသည်ဟု သိခြင်းသည် ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်၏ **ဝိတ္တန္တနလက္ခဏာ**ကို မှန်စွာ သိခြင်းပင်တည်း။ တရွေ့တရွေ့ချင်း ရွေ့ရှားနေသည်၊ လှုပ်ရှားနေသည်၊ သွားလာနေသည်ဟု သိခြင်းသည် **သမုဒိရဏရသ**ကို မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ ရွှေဆောင်နေသည်၊ တွန်းပို့နေသည်ဟု သိခြင်း သည် **အဘိနိဟာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်**ကို မှန်စွာ သိခြင်းပင်တည်း။

ကိုယ်လဲရှိ၍၊ နှာခေါင်းလဲရှိ၍၊ ရှုရှိုက်လိုသည် စိတ်လဲရှိ၍၊ ဝင်ချည်ထွက်ချည် လှုပ်ရှားနေသည်၊ တရွေ့ချင်း တရွေ့ချင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟု သိခြင်းသည် **သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ**နှင့်အညီ မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ တရွေ့မှ တရွေ့သို့ မရောက်ဘဲ၊ အပိုင်းအပိုင်းပြတ်လျက် ကုန်ပျက်နေသည်ဟူ၍၎င်း၊ ကိုယ်၊ နှာခေါင်း၊ ရှုရှိုက်ချင်သည် စိတ်များမရှိလျှင်၊ ဝင်သက် ထွက်သက် မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း သိခြင်းသည် **ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ**-နှင့်အညီ မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ ဝင်တယ် ထွက်တယ်ဟု မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား၊ ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာ” ဟု မထင်မရှု၍၊ “တွေ့ထိရသော လှုပ်ရှားမှုအပေါင်းမျှသာ ရှိသည်”ဟု ထင်ခြင်း၊ သိခြင်းသည်၊ **“အတ္ထိ ကာယောတိ ဝါ ပန သာသတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ =** တနည်း ထင်ပုံသိပုံကား ရုပ်အပေါင်းသာရှိသည်ဟု အမှတ်ရသော သတိသည် ထိုမှတ်သူအား ရှေးရှုထင်၏” ဤသို့ စသည်နှင့်အညီ ပင်တည်း။

ဝင်သက်၊ ထွက်သက်တို့၏ တိုးမှု၊ လျော့မှုကြောင့် ဝမ်းဗိုက်စသော ကိုယ်၏ ဖောင်းမှု၊ ပိန်မှု ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့ကို ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ‘ဖောင်းတယ်၊ ပိန်တယ်’ဟု ဖြစ်စေ၊ ‘တင်းတယ်၊ လျော့တယ်’ဟု ဖြစ်စေ မှတ်လျက်၊ တင်းမှု၊ လျော့မှု၊ ရွေ့ရှားမှု၊ တွန်းပို့မှုတို့ကို သိ၏။ ထိုတွင် တင်းသည်၊ လျော့သည်ဟု သိခြင်းသည် ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်၏ **ဝိတ္တန္တန လက္ခဏာ** ကို မှန်စွာ သိခြင်းပင်တည်း။ ရွေ့ရှားသည်၊ တွန်းပို့သည်ဟု သိခြင်းသည် **သမုဒိရဏရသ၊ အဘိနိဟာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်** တို့ကို မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ ဖောင်းမှု ပိန်မှုတို့သည် တဆင့်မှ တဆင့်သို့ မရောက်မူ၍ ပေါ်လျက်၊ ပျောက်လျက် ဖြစ်နေကြသည် ဟု သိမြင်ခြင်းသည် ဝါယောကာယ၏ **သမုဒယ၊ ဝယ**=ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုတို့ကို မှန်စွာ သိမြင်ခြင်းပင်တည်း။ ဤသို့မှတ်တို့သည်၊ **“ယထာ ယထာ ဝါ ပနဿ ကာယော ပဏိဟိတော၊ ဟောတိ တထာ တထာ နံ ပဇာနာတိ =** တနည်း သိပုံကား ထိုမှတ်သော သူ၏ ရုပ်အပေါင်းကိုယ်သည် အကြင် အကြင် အမူအရာအားဖြင့် တည်၏၊ ထိုထို အမူအရာအားဖြင့် ယင်းရုပ်အပေါင်းကိုယ် ကို သိ၏” ဟူသော ဤပါဠိ၌လဲ **အတွင်းဝင်ကုန်၏။**

ဓာတ်လေးပါးကို မှတ်ပုံ

ထိုင်စဉ် ဖြစ်စေ၊ ရပ်စဉ်၊ သွားစဉ် အိပ်စဉ် ဖြစ်စေ၊ ဆံပင် အမွှေး ခြေသည်း လက်သည်း သွား အရေ အသား အကြော အရိုး စသော **၄၂-ကောဋ္ဌာသ**+ရုပ်တို့နှင့် တွေ့ထိတိုင်း ထိတယ် စသည်ဖြင့်မှတ်၍ ခက်မာ ကြမ်းတမ်းသည်၊ နူးညံ့ ချောညက်သည်ဟု သိခြင်းသည် ပထဝီဓာတ်ကို **ကက္ခဋတ္တ လက္ခဏာ** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာ သိခြင်းပင်တည်း။ ပူနွေး အေး သည်ဟုသိခြင်းသည် တေဇောဓာတ်ကို ဥဏှတ္တလက္ခဏာ အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ တောင့်တင်းသည်၊ ငြိမ်ဝပ် ရပ်တည်သည်ဟု သိခြင်းသည် ဝါယောဓာတ်ကို **ဝိတ္ထမ္ဘန လက္ခဏာ** အလိုအားဖြင့်မှန်စွာ သိခြင်းပင်တည်း။ ရွေ့ရှားသည် လှုပ်သည်၊ ရွှေ့သည်၊ တွန်းပို့သည်ဟု သိခြင်းသည် ထိုဝါယောဓာတ်ကို **သမုဒီရဏ ရသ၊ အဘိနီဟာရ ပစ္စုပ္ပန်**တို့ အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ ယိုစီးသည် အရေပျော်သည်ဟု သိခြင်းသည် အာပေါဓာတ်ကို **ပုဂ္ဂရဏ လက္ခဏာ** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်း ပင်တည်း။ ချွေး နှာရည် မျက်ရည်ယိုထွက်သောအခါ၊ တံထွေး ခွဲ သလိပ်တို့ကို ထွေးစွန်း၊ မျိုချ သောအခါ၊ ကျင်ငယ်စွန်းသောအခါ စသည်၌ ဤသို့မျိုးသည် များစွာဖြစ်တတ်၏။ တိုးပွားစေသည်၊ ပွစေသည်၊ စိုထိုင်းစေ သည်ဟု သိခြင်းသည် ထိုအာပေါဓာတ်ကို **ဗြူဟနရသ** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ ဤအသိမျိုးသည် ရေချိုးသော အခါ၊ ရေသောက်သောအခါ စသည်၌ဖြစ်တတ်၏။ ဖွဲ့တွယ်သည်၊ လုံးခဲသည်၊ တွဲနေသည်ဟု သိခြင်းသည် ထိုအာပေါဓာတ် ကို **သင်္ဂဟပစ္စုပ္ပန်** အလိုအားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ တရုတ်ခါ၌ ဤပစ္စုပ္ပန်ကိုပင် အာဗန္ဓနလက္ခဏာဟု အဋ္ဌကထာ တို့၌ဆို၏။ ချွေးစိုသော မျက်နှာစသည်ကို စမ်းသပ်မိသောအခါ အမှတ်ပြု၍ စိုထိုင်းသည်ဟု သိခြင်းသည်လည်း နံ့သောအာပေါဓာတ်၏ **ပုဂ္ဂရဏလက္ခဏာ**ကို သိခြင်းပင်တည်း။ ဤအာပေါဓာတ်သည် တွေ့ထိနိုင်ကောင်းသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ် ကားမဟုတ်ပေ။ သို့သော်လဲ ၎င်းဓာတ်၏အစွမ်းကြောင့် ထူးခြားစွာဖြစ်သော ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယောတို့ကို တွေ့ထိပြီးမှသာ လျှင် ၎င်းအာပေါဓာတ်ကို သဘောမှန်အတိုင်း မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုမှုကို မှတ်ခြင်းဖြင့် အာပေါဓာတ်ကို သိသည်ဟု ဤ၌ ပြဆိုသည်။

ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် ထိုမှုကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ဓာတ် ၄-ပါးမျှကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် တွေ့မြင်ရသော သူသည် “ခက်မာကြမ်းတမ်းမှု၊ နူးညံ့-ချောညက်မှု အပေါင်းမျှသာရှိသည်၊ ပူနွေးအေးမှု အပေါင်းမျှသာရှိသည်၊ တောင့်တင်းမှု၊ ပျော့လျော့မှု၊ ရပ်တန့်မှု၊ လှုပ်ရှားမှု၊ တွန်းပို့မှု အပေါင်းမျှသာရှိသည်၊ ယိုစီးမှု၊ အရေပျော်မှု၊ စိုထိုင်းမှု၊ ပွစေမှု၊ ဖွဲ့တွယ် စေးကပ်မှု၊ လုံးခဲမှု အပေါင်းမျှသာ ရှိသည်။ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မိန်းမ ယောက်ျား ငါကောင် ငါ့ဥစ္စာ ဟူ၍ မရှိပြီ”ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်လျက်သိ၏။ ဤသို့သိခြင်းသည် -

ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ “အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတူ”တိ -

ဟူသော ဤပါဠိနှင့်အညီ သိခြင်းပင်တည်း။ ဝမ်းဗိုက်၏ ဖောင်းမှု ဝိနံမှုကို သိခြင်းသည် ဤပါဠိ၌လည်း အတွင်းဝင်၏။

သွားတယ်၊ ကျွေးတယ်စသည်ဖြင့် မှတ်ခြင်းသည်လည်း ဤထိဆဲခဏနှင့်ဆိုင်၏။ သို့သော်လဲ သွားချင်တယ် ကျွေးချင်တယ်စသည်ဖြင့် မှတ်ခြင်းသည်ကား သိဆဲခဏနှင့်သာဆိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဣရိယာပထပိုင်း၊ သမ္မုဗ္ဗေပိုင်း မှတ်ပုံ တို့ကို သိဆဲ ခဏ၌သာပြအံ့။

ကြံသိဆွဲ မှတ်ပုံ

ကြံစည်သည်၊ တွေးတောသည်၊ စဉ်းစားသည်၊ ဆင်ခြင်သည်၊ နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်သည် ဤသို့စသော အမည်တို့ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော မနောဒွါရ ဝိထိစိတ် အပေါင်းကိုရည်၍ **ကြံသိသောစိတ်**ဟု ရှေး၌ဆိုခဲ့ပြီ။ ၎င်းစိတ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း “ကြံတယ်၊ တွေးတယ်၊ စဉ်းစားတယ်၊ ဆင်ခြင်တယ်၊ နှလုံးသွင်းတယ်၊ ရှုတယ်၊ မှတ်တယ်၊ သိတယ်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် မှတ်သောသူအား ထိုထိုကြံသိခိုက်၌ ထင်ရှားရှိသော မနောဒွါရ၊ ဓမ္မာရုံ၊ မနောဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ စသော တရားတို့ တွင် တပါးပါးသော တရားသည် လက္ခဏာ စသည်တို့တွင် တပါးပါး၏ အလိုအားဖြင့် ထင်၏။ ထိုထင်သော တရားကို ထင်သည့်အတိုင်းပင်သိ၏။ ဤထင်ခြင်း သိခြင်းသည် ဉာတပရိညာအရာ၌ မှန်စွာထင်ခြင်း၊ သိခြင်းပေတည်း။ တီရဏ၊ ပဟာန ပရိညာတို့၏ အရာ၌ကား ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့်လဲ မှန်စွာထင်ခြင်း သိခြင်းဖြစ် ၏။

အာဝဇ္ဇနံ ဘဝင်္ဂတော အမောစေတော မနောတိ သဟာဝဇ္ဇနေန ဘဝင်္ဂံ၊ ဓမ္မာတိ အာရမ္မဏံ၊ မနောဝိညာဏန္တိ ဇေနဝိညာဏံ။ (သံယုတ်အဋ္ဌကထာ ၃-၅ စသည်)

ကမ္မဇံ အာယတနဒွါရဝသေန ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ။ ပေ။ မနောဒွါရေ ဟဒယဝတ္ထု ကာယ ဘာဝဒသက ဝသေန စေ ဥတုသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ စတုပ္ပဏ္ဏာသမေဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၅၉)

မနောဒွါရံ နာမ သာဝဇ္ဇနံ ဘဝင်္ဂံ၊ တဿ နိဿယဘာဝတော ဟဒယဝတ္ထု သန္ဓာယ နိဿိတဝေါဟာရေန မနောဒွါရေတိ ဝုတ္တံ၊ ယတ္ထ မနောဒွါရုပ္ပတ္တိ။ (မဟာဋီကာ ၂-၄၁၀)

ဤအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့နှင့်အညီ အာရုံကိုအစပြု၍ ဆင်ခြင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်နှင့်တကွ ရှေးဘဝင် စိတ်တို့ သည် **မနောဒွါရ** မည်ကုန်၏။ ဟဒယဝတ္ထုခေါ် **နှလုံးရုပ်** သည်လည်း ထိုအာဝဇ္ဇန်း၊ ဘဝင်တို့၏ မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဌာနျူ ပစာအားဖြင့် **မနောဒွါရမည်၏**။

ပသာဒရုပ် ၅-ပါး “အာပေါဓာတ်၊ ဣတ္ထိဘာဝ = မိန်းမဖြစ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ်၊ ပုဗ္ဗာဝ=ယောက်ျားဖြစ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ်၊ ဟဒယရုပ်၊ ဇီဝိတရုပ်၊ အာဟာရ=အဆီအစေး ဩဇာရုပ်” ဟူသော-ဤ သမ္မသနုပက သုခုမရုပ် ၆-ပါး၊ လောကီ စိတ် လောကီစေတသိက်-ဤရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် ဝိပဿနာ ရှုအပ်သော **ဓမ္မာရုံ** မည်ကုန်၏။

ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဇောစိတ်၊ တဒါရုံစိတ်တို့သည် **မနောဝိညာဏ်** မည်ကုန်၏။ **ဖဿ၊ ဝေဒနာ**တို့မှာ ထိုဇော၊ တဒါရုံတို့နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ပင်တည်း။

မနောဒွါရကို သိပုံ။ ။ဝိပဿနာဉာဏ် အထူးထက်သန် သန့်ရှင်းသောအခါ၌ ရှေးအမှတ်နှင့် နောက်အမှတ် တို့သည် ပြတ်ခြားဝေးကွာလျက် ထင်တတ်ကုန်၏။ ဥပမာ-လက်တကြိမ်ကွေးရာ၌ ရွှေတိုင်း ရွှေတိုင်း၊ “ကွေးသည်၊ ကွေးသည်”ဟု များစွာ မှတ်သိရ၏။ ထိုသို့သိရာ၌ ရှေးမှတ်သိမှုနှင့် နောက်တကြိမ်ကွေးချင်မှု၊ ကွေးမှုတို့သည် ခပ်ဝေးဝေး ခပ်ကျဲကျဲကဲ့သို့ ဖြစ်လျက်ထင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်စရာ အာရုံနည်းသွားသည်၊ အမှတ်ကျဲ သွားသည်”ဟု အောက်မေ့တတ်ကြ၏။ အမှန် အားဖြင့်သော်ကား မှတ်စရာအာရုံလဲ မနည်းပေ၊ အမှတ်လဲ မကျဲပေ။ မှတ်သိမှုက လျင်မြန်သောကြောင့် ရှေ့နောက်ဝိထိတို့၏ အကြား အကြား၌ဖြစ်သော **ဘဝင်စိတ်များ**ပါ ထင်ရှားလာခြင်းသာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ထိုသို့သော ကာလ၌ ရှေ့နောက် ဝိထိတို့၏ ပြတ်ခြားသော သဘောကိုသိခြင်းသည် **ဘဝင်မနောဒွါရ**ကို သိခြင်းမည်၏။ **အာဝဇ္ဇန်း မနောဒွါရ**ကို မှန်စွာသိလျှင် ကား လက်ဦးစ၍ အာရုံပြုသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ စ၍ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်တတ်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ စ၍ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင် နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ (အာဝဇ္ဇနရသာ၊ တထာဘာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာနာ)၊ ပြတ်ခြားမှု ဘဝင်ဆုံးသွား၍ နှလုံးသွင်းစပြုသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

ဥပစာ မနောဒွါရ။ ။နှလုံးရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင် စဉ်းစား ကြံစည်မှု၊ ရှုမှတ်မှုတို့၏ တည်ရာဘဲ = သည်ကနေပြီး စဉ်းစား ကြံစည်နေသည်၊ ရှုမှတ်နေသည်ဟူ၍ဖြစ်စေ (လ)၊ စဉ်းစားကြံစည်မှု၊ ရှုမှတ်မှုတို့ကို တည်တံ့စေတတ်သည်= ဆောင်တတ် သည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)၊ ကြံသိမှု စိတ်တို့ကို ထမ်းဆောင်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ အမာခံ ရုပ်များရှိ၍ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒဋ္ဌာန်)သိ၏။ **မနဉ္စ ပစာနာတိ**နှင့် အညီပင်တည်း။

ဓမ္မာရုံကို သိပုံ။ ။မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဟူသော ပသာဒရုပ် ၅-ပါးနှင့် အာပေါ၊ ဟဒယရုပ်တို့၌ သိပုံကို ပြခဲ့ပြီ။ မိန်းမ၊ယောက်ျားတို့၏ စိတ်မာန်ဖြင့် စိတ်ကူးကြံစည်ခြင်း၊ ပြီးရယ်ခြင်းစသည်ကို ပြုမိသောအခါ၌ ရှုမှတ်၍ **ဘာဝရုပ်**

ကို မှန်စွာသိလျှင် မိန်းမ ဖြစ်ကြောင်း သဘောတဲ၊ ယောက်ျားဖြစ်ကြောင်း သဘောတဲ၊ သူရှိ၍ မိန်းမ၊ ယောက်ျား ဖြစ်နေသည် ဟူ၍ဖြစ်စေ (လ)၊ မိန်းမဟု၊ ယောက်ျားဟု ထင်ရှား ပြတတ်သည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ရ)၊ မိန်းမ၏ ပုံသဏ္ဍာန် ဟန်ပန်အမူအရာ စိတ်နေစိတ်ထားတို့ကို ပြုနေသည်၊ ဖြစ်စေသည်။ ယောက်ျား၏ ပုံသဏ္ဍာန် ဟန်ပန်အမူအရာ စိတ်နေစိတ်ထားတို့ကို ပြုနေ သည်၊ ဖြစ်စေသည် ဟူ၍ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ အမာခံရုပ်များ ရှိ၍ သူဖြစ်နေသည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပေါ်သော မြင်မှု စသည်တို့ကို မှတ်သိရသော သူအား မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ နှလုံး၊ သဘာဝရုပ်တို့၏ မပြတ်ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဇီဝိတခေါ် အသက်ရပ်သည်လည်း ထင်ရှားတတ်၏။ ထိုအသက်ရပ်သည် မျက်စိ အကြည်ရပ်စသည်တို့နှင့် တပေါင်းတည်းဖြစ်၍ တပေါင်းတည်းပင်ပျက်၏။ သို့သော်လဲ သူမပျက်မီ ရှိဆဲခဏ၌ မျက်စိကြည်လင်မှု စသောရုပ်တို့ကို အားပေးစောင့်ရှောက်တတ်၏။ သူ၏ စောင့်ရှောက်မှုကြောင့် အဟောင်း အဟောင်းဖြစ် သော မျက်စိရုပ် စသည်တို့ ချုပ်ပျက် သွားကြသော်လဲ ၎င်းတို့၏နေရာ၌ အသစ် အသစ်ဖြစ်သော မျက်စိရုပ် စသည်တို့ ဖြစ် ပေါ်နိုင်ကြပေသည်။ သေသည့်ကာလအထိ မပြတ်မစဲ ဆက်လက်၍ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်ကုန်လျက် တည်မြဲ တည်နိုင်ကြ သည်ဟု ဆိုလို၏။ သို့ဖြစ်၍ ဇီဝိတခေါ် အသက်ရပ်ကို မှန်စွာသိလျှင် တပေါင်းတည်းဖြစ်သော မျက်စိကြည်မှု စသည်ကို အားပေး စောင့်ရှောက်တတ်သည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ ၎င်းမျက်စိကြည်မှု စသည်ကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်စေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ ၎င်းမျက်စိ ကြည်မှုစသည်ကို မပြတ် တည်စေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ မှီရာ အမာခံရုပ်များရှိ၍ သူဖြစ်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ)သိ၏။

စားသောက်ရ၍ အားအင်ပြည့်ခြင်း၊ စိတ်ရွှင်လန်းထက်သန်ခြင်းတို့ကို ရှုမှတ်သောသူအား အာဟာရရုပ် ထင်ရှား တတ်၏။ ထိုအာဟာရရုပ်ကို မှန်စွာသိလျှင် အဆီ အစေး ဩဇာဟူ၍ဖြစ်စေ (လ)၊ ရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သည် = အားအင် တိုးစေသည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)၊ မညှိုးနွမ်း မဆုတ်ယုတ်အောင် ထောက်ပံ့အားပေး နေသည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ ထမင်း ဟင်းမိုးစသော ရုပ်လျှင်မှီရာ အကြောင်းရှိကြသည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

စိတ် စေတသိက် ဓမ္မာရုံသည်ကား လွန်စွာ များပြား၏။ အချို့ စိတ် စေတသိက်တို့၌ သိပုံကိုလဲ ရှေး၌ ပြခဲ့ပြီ။ နောက်၌လဲ ပြရန်များစွာ ရှိသေး၏။ ထို့ကြောင့် စိတ် စေတသိက် ဓမ္မာရုံ၌ သိပုံကို အသီးအခြား မပြုပြီ။ **ဓမ္မေ စ ပဇာနတ်တိ။**

မနောဝိညာဏ်။ ။ကြံသိသောစိတ်ကို မှန်စွာသိလျှင် ကြံသည်၊ တွေးသည်၊ စဉ်းစားသည်၊ သိသည်၊ ရောက်သည်၊ သွားသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ သဘောမျှကိုသာ အာရုံပြုသည် = အာရုံပြုကာမျှကလေးဘဲ = သိရုံမျှ ရောက်ရုံမျှကလေးဘဲဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ အာရုံဆီသို့ မျက်နှာလှည့်နေသည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ နှလုံးသွင်းစ ပြုမိ၍ ကြံသိသည်၊ ရောက်သွားသည်၊ နှလုံးရပ် နှင့် ကြံစရာရှိ၍ ကြံသိသည်ဟုဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

မနောသမ္မဿ။ ။ကြံတွေ့မှုကို မှန်စွာသိလျှင် အာရုံနှင့်စိတ် တွေ့သွားသည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ အာရုံနှင့် တိုက်ခိုက်သည်၊ တိုးမိသည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)၊ နှလုံး၊ ကြံသိမှု အာရုံတို့ ဆုံမိသွားသည် ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံရှိ၍ တွေ့ရသည် = အာရုံထင်ပေါ်၍ တွေ့ရသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

သောမနဿဝေဒနာ။ ။ရွှင်လန်းဝမ်းသာမှု-သူခကို မှန်စွာသိလျှင် ကောင်းသောအာရုံကို ခံစားသည်၊ စိတ်ကူး ကြံစည်၍ ကောင်းသည်၊ ရွှင်လန်းသည်၊ ဝမ်းသာသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ ကောင်းသည့်အနေအားဖြင့် သုံးဆောင်သည်၊ မြိန်ရှက်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)၊ စိတ်ထဲ၌ သာယာဖွယ်ဘဲ၊ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းတာကလေးဘဲဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ စိတ်အေးငြိမ်း၍ ချမ်းသာသည်၊ စိတ်အေးငြိမ်း၍ ရွှင်လန်းဝမ်းသာသည်၊ ကောင်းသောအာရုံ (ကိုယ့်အကြိုက်)နှင့် တွေ့ရ၍ ချမ်းသာသည်၊ ဝမ်းသာသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

ဒေါမနဿဝေဒနာ။ ။နှလုံးမသာမှု - ဒုက္ခကို မှန်စွာသိလျှင် မကောင်းသော အာရုံကို ခံစားသည်၊ စိတ်ကူး ကြံစည်၍ မကောင်းဘူး၊ စိတ်ပျက်သည်၊ စိတ်ညစ်သည်၊ စိတ်ပင်ပန်းသည်၊ စိတ်ပူသည်၊ ဝမ်းနည်းသည်၊ လွမ်းဆွတ်သည်၊ ပူဆွေး သည်၊ စိုးရိမ်သည်ဟုဖြစ်စေ (လ)၊ မကောင်းသည့်အနေအားဖြင့် သုံးဆောင်သည်၊ မနှစ်သက်ဘဲ သုံးဆောင်သည်၊ မမြိန်ရှက် ဘူးဟူ၍ ဖြစ်စေ (ရ)၊ စိတ်ထဲ၌ နာကျင်သည်၊ အခံရခက်သည်၊ မခံသာဘူး၊ ဆင်းရဲသည်၊ စိတ်ထဲ၌ မကောင်းတာကလေးဘဲ ဟူ၍ ဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ မှီရာ နှလုံးရပ်ရှိ၍ သူဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်၊ မကောင်းသော အာရုံ (မတွေ့ချင်တာ)နှင့် တွေ့ရ၍ စိတ်ဆင်းရဲ သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ ။အလတ်စား ခံစားမှုကို မှန်စွာသိလျှင် မကောင်းမဆိုး အလတ်စား အာရုံကို ခံစားသည်၊ မကောင်း မဆိုးစိတ် ဖြစ်နေသည်၊ ဆင်းရဲချမ်းသာ ကင်းနေသည်၊ မရွှင်မညှိုး ညီမျှနေသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)၊ စိတ်ကို မရွှင်မညှိုး ညီမျှ စေသည်ဟုဖြစ်စေ (ရ)၊ ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့သည်ဟုဖြစ်စေ (ပစ္စ)၊ နှစ်သိမ့်အားရမှု မပါသော စိတ်ကြောင့် သူဖြစ်သည်၊ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးအာရုံနှင့် တွေ့ရ၍ သည်လိုဖြစ်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

သညာက္ခန္ဓာ။ ။တွေ့တိုင်းသော အာရုံကို မမေ့နိုင်အောင် မှတ်သားမှုသည် သညာမည်၏။ ၎င်းကိုပင် သညာက္ခန္ဓာဟု ခေါ်သည်။ ဤမှတ်သားမှုသည် အာရုံအသစ်အထူးနှင့် တွေ့သောအခါ မှာထားသောစကားကို နားထောင်သောအခါ စသည်၌ အထူးထင်ရှား၏။ **ထိုသညာကို** မှန်စွာသိလျှင် မမေ့အောင် မှတ်သားသည်ဟု ဖြစ်စေ (လ)။ “ရှေ့က တွေ့ပြီးသားဘဲဟု တဖန် မှတ်မိအောင်” မှတ်ဖွယ်တခုခု၌ မှတ်စွဲသည်ဟု ဖြစ်စေ (ရ)။ သိရသမျှ အကြောင်း နိမိတ်ဖြင့် မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းသည်၊ ထင်မှတ်သည့်အတိုင်း မြဲမြံစွာ စွဲလမ်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (ပစ္စ)။ ထင်ပေါ်သမျှ အာရုံကြောင့် မှတ်သားမှုဖြစ်သည်ဟု ဖြစ်စေ (ပဒ) သိ၏။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။ ။ဝေဒနာ၊ သညာမှကြွင်းသော စေတသိက် ၅၀-သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမည်၏။ မြင်မှု၊ ကြားမှု စသည်ကို၎င်း၊ သွားမှု ရပ်မှု ထိုင်မှု အိပ်မှု ကွေးမှု စသည်ကို၎င်း ပြုလုပ်တတ် ဖြစ်စေတတ် ပြီးစေတတ်သော တရားအစုဟု ဆိုလို၏။ ထို သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၅၀-တို့တွင် အကြီးအမှူးဖြစ်သော စေတနာကို သာလျှင် ဤအရာ၌ ဖော်ပြအံ့။ ခေါင်းဆောင် အလုပ်သမားသည် မိမိကိုယ်တိုင် အားထုတ်လုပ်ကိုင်လျက် ငယ်သားတို့ကို လုပ်ငန်းနှင့် စေ့စပ်၍ နှိုးဆော်ပေးသကဲ့သို့၎င်း၊ လယ်သမားသည် မိမိကိုယ်တိုင် အားထုတ်၍ ရိတ်လျက် နေ့စားသမားတို့ကို စပါးရိတ်မှုနှင့် စေ့စပ်၍ နှိုးဆော်ပေးသကဲ့သို့၎င်း၊ ယှဉ်ဘက် စိတ် စေတသိက်တို့ကို အာရုံနှင့် စေ့စပ်လျက် နှိုးဆော်ပေးတတ်သော သဘောသည် **စေတနာ** မည်၏။ ထိုစေတနာသည် အရေးတကြီး အလျင်အမြန်ပြီးစေရမည့် အမှုကိစ္စကို စဉ်းစားသောအခါ စသည်၌ စေခိုင်း တိုက်တွန်းနေသကဲ့သို့ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် **ယင်းစေတနာကို** မှန်စွာသိလျှင် အာရုံ၌ စေ့စပ်ပေးသည်၊ နှိုးဆော်သည်၊ လှုံ့ဆော်သည်၊ တိုက်တွန်းသည်ဟု ဖြစ်စေ (**စေတယိတလက္ခဏာ**) အားထုတ်တတ်သည်၊ ပြုလုပ်တတ်သည်၊ ပြီးစေတတ်သည်၊ စီရင်တတ် သည်ဟု ဖြစ်စေ (**အာယုဟနရသာ၊ သတ္တိရုပ်**)။ “ပါဏာတိပါတ အရာ၌ သေစေဟု အမိန့်ပေးသကဲ့သို့၎င်း၊ ဒါနအရာ၌ ယူစေ ရစေ ကောင်းစား ချမ်းသာစေဟု အမိန့်ပေးသကဲ့သို့၎င်း” စီရင်နေသည်၊ စီမံနေသည်၊ ပြုလုပ်နေသည်ဟု ဖြစ်စေ (**သံဝိဒဟန ပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဗျတ္တိရုပ်**)။ သင့်တော်စွာ နှလုံးသွင်းမိ၍ ကောင်းမှု၌နှိုးဆော်သည်၊ မသင့်စွာ နှလုံးသွင်းမိ၍ မကောင်းမှု၌ နှိုးဆော် သည်၊ ချမ်းသာမှန် ဆင်းရဲမှန်ကို သိမှုမပြီးစီးသေး၍ ကောင်းမှုမကောင်းမှု၌ နှိုးဆော်သည်၊ မှီရာရပ်နှင့်အာရုံရှိ၍ နှိုးဆော်မှု ဖြစ်သည်၊ စိတ်ရှိ၍ နှိုးဆော်မှုဖြစ်သည်ဟု ဖြစ်စေသိ၏။ (မနသိကာရ ပဒဋ္ဌာနာ၊ အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနာ၊ ဝတ္ထာရမ္မဏ ပဒဋ္ဌာနာ၊ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနာ)။

ဣရိယာပထ မှတ်ပုံ

သွားသောအခါ၌ ခြေလှမ်းတိုင်း ခြေလှမ်းတိုင်း “သွားတယ် သွားတယ်”ဟု ဖြစ်စေ။ “လှမ်းတယ် လှမ်းတယ်”ဟု ဖြစ်စေ။ “ညာလှမ်းတယ် ဗယ်လှမ်းတယ်”ဟု ဖြစ်စေ။ “ကြွတယ် လှမ်းတယ် ချတယ်”ဟု ဖြစ်စေ မှတ်အပ်၏။ ထိုသို့ မှတ်၍ သတိ၊ သမာဓိဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ၌ သွားတိုင်း လှမ်းတိုင်း သွားချင် လှမ်းချင်သော စိတ်ကိုလဲ မှတ်သိနိုင်လတံ့။ ထိုအခါမှာ -

ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ - ဟူသော **သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိ**-

ဧသ ဧဝံ ပဇာနာတိ “ဂစ္ဆာမိတိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရေန သကလကာယဿ ပုရတော အဘိနိဟာ ရော ဂမနန္တိ ဝုစ္စတိ -

ဤသို့ အစရှိသော **အဋ္ဌကထာ**တို့နှင့်အညီ - (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၅၇)

“သွားချင်သောစိတ်က ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သည်။ ထိုစိတ်ကြောင့် တွန်းကန်သော အမှုအရာ အထူးနှင့်တကွ ထောက်ကန် ရွေ့ရှားမှုအဆင့်ဆင့်ဖြစ်သည်။ ထိုရွေ့ရှားမှုများ အန့်အပြားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ဟုခေါ်သော ရုပ်အလုံးစုံ၏ တရွေ့တရွေ့ချင်း ရွေ့ရှားလျက် ဖြစ်ပျက် သွားသည်ကိုပင် သွားတယ်ဟု ခေါ်ရသည်” ဟူ၍လဲ မျက်မှောက်ကိုယ်တိုင် ပိုင်နိုင်စွာ သိပါလတံ့။

အဋ္ဌကထာ၏အနက်။ ။ဧသ၊ သွားလျှင် သွားတယ်ဟု မှတ်သိသော ဤယောဂီသည်။ ဧဝံ၊ ဤဆိုလတံ့သော နည်းဖြင့်။ ပဇာနာတိ၊ ပိုင်းခြား၍သိ၏။ ဂစ္ဆာမိတိ စိတ္တံ၊ သွားမည်ဟု ကြံမှုစိတ်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။ တံ၊ ထိုစိတ်သည်။ ဝါယံ ဇနေတိ၊ ထောက်ကန် ရွေ့ရှားမှုကို ဖြစ်စေ၏။ ဝါယော၊ ထောက်ကန် ရွေ့ရှားမှုသည်။ ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ၊ တွန်းကန်မှု အမှုအရာ အထူးဟူသော ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတု ဝိပ္ပါရေန၊ စိတ်ကပြုအပ် ဖြစ်စေအပ်သော ထောက်ကန် ရွေ့ရှားမှု သဘော၏ ပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့်။ သကလကာယဿ၊ တကိုယ်လုံး၏။ ဝါ၊ ကိုယ်ဟုခေါ်သော ရုပ်အားလုံး၏။ ပုရတော အဘိနိဟာရော၊ လိုရာရှေ့ဘက်သို့ တရွေ့ တရွေ့ချင်း ရှေးရှု ဆောင်သွားခြင်းကို။ ဂမနန္တိ သွားခြင်းဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ခေါ်ဆိုအပ် ၏။ (ဟု ဤသို့သိ၏)

ခွေးသိ၊ လူသာမန်သိ မဟုတ်။ ။ဤ နည်းအတိုင်း မမှတ်ဘူး၍ အသိဉာဏ်အထူးသို့ မရောက်ဘူးသေးသော သူများက “ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ = သွားလျှင်လဲ သွားသည်ဟု သိ၏” ဟူသော ဤပါဠိတော်၌ ယုံမှားရန် ရှိသောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ရှင်းလင်း သုခံသင်တော်မူလေပြီ။ ၎င်းအဋ္ဌကထာကိုပင် ခို၍ ဤကျမ်း၌လဲ ရှင်းလင်းပြဋ္ဌာန်းအံ့။ ခွေး မြေခွေးများ သော်မှလဲ သွားလျှင် သွားတယ်ဟု သိကြသည် မဟုတ်လော့? ဟူငြားအံ့။ သိကြသည်ကား မှန်ပေ၏။ သို့သော်လဲ ထိုအသိ မျိုးကိုရည်၍ အထက်ပါစကားကို မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူ သည်ကား မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမူကား - ခွေး မြေခွေး စသော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သွားချင်သောစိတ်နှင့် ရွှေ့ရှားမှုတို့ကို ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းလဲ မသိကြ။ စိတ်နှင့်ရုပ်ကို တခြားစီခွဲ၍လဲ မသိကြ။ သွားချင်မှုကြောင့် လှုပ်ရှားမှု ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုလဲ မသိကြ။ သွားချင်မှု အဆင့်ဆင့်နှင့် ရွှေ့ရှားမှု အဆင့်ဆင့်တို့သာ ရှိကြသည်ဟူ၍လဲမသိကြ။ အပိုင်းအပိုင်း ပြတ်လျက်ပြတ်လျက် ချုပ်ပျက်သွားကြသည်ဟူ၍လဲ မသိကြ ကုန်။

အမှန်အားဖြင့်သော်ကား - ခွေး မြေခွေးစသော ထို သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သွားစ လှမ်းစ၌ဖြစ်စေ၊ အလယ်၌ဖြစ်စေ၊ အဆုံး၌ဖြစ်စေ၊ တရံတခါသာ သိကြ၏။ တခြားတပါးသို့ စိတ်ရောက်လျက် သွားနေကြသည် သာလျှင် အတိုင်းထက်အလွန် များကုန်၏။ တရံတခါမျှ သိငြားသော်လဲ ငါကောင် အနေအားဖြင့်သာသိကြ၏။ မြဲသည့်အနေအားဖြင့်သာသိကြ၏။ မသွားမီ ကလဲ သည်အနေပင်၊ သွားနေဆဲ၌လဲ သည်အနေပင်၊ မိုင်တရာမျှ သွားပြီးသော်လဲ မသွားမီက အကောင်အထည်ကြီးသည်ပင်၊ ယခု ဤအရပ်၌ ရောက်နေသည် ဟူ၍သာ ထင်ကြ၏။ ရှေးကအတိုင်းပင် တည်မြဲ တည်ရှိနေသည် ဟူ၍သာ ထင်မှတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သောအသိသည် သတ္တဝါဟု ထင်မြင်သော အယူကိုလဲ မပယ် မစွန့်နိုင်။ ငါကောင်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှုကိုလဲ မခွါမနုတ်နိုင်။ ထိုအသိမျိုးကို အာရုံပြုလျက် မိမိတို့သန္တာန်၌ တဖန်သိမှု ဝိပဿနာလဲ မဖြစ်။ ထို အသိမျိုးမှ ဆက်၍လဲ ဝိပဿနာမဖြစ်။ ဤသို့ ဘာဝနာကံ၏ဖြစ်ရာ အာရုံလဲမဟုတ်၊ နောက်နောက် ဝိပဿနာကံ၏ အကြောင်းလဲ မဟုတ်သော ကြောင့် ထိုအသိမျိုးသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းလဲ မမည်။ အမှတ်ရမှု ဝိပဿနာ သတိနှင့်ယှဉ်သော အသိမဟုတ်သောကြောင့် သတိ ပဋ္ဌာန်ဘာဝနာလဲ မဖြစ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ခွေး မြေခွေးစသော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ထိုအသိမျိုးကိုရည်၍ အထက်ပါ စကားကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည် မဟုတ်ဟူ၍ သိအပ်၏။

သွားတိုင်း သွားတိုင်း “သွားချင်တယ်သွားတယ်”ဟု မှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အားမူကား - သွားချင်သော စိတ်သည် လည်း တသီးတခြား ဖြစ်လျက် ထင်ရှား၏။ သွားသောရုပ်သည်လည်း တွန်းကန်ရွှေ့ရှားသော အမူအရာအားဖြင့် ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုယောဂီသည် သွားချင်သော စိတ်ကိုလဲ ရုပ်နှင့်မရောဘဲ အသီးအခြားသိ၏။ ရွှေ့ရှားသောရုပ်ကိုလဲ စိတ်နှင့် မရောဘဲ အသီးအခြားသိ၏။ သွားချင်မှုကြောင့် တွန်းကန်လှုပ်ရှားမှု အဆင့်အဆင့် ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုလဲသိ၏။ သွားချင်မှု အဆင့်ဆင့်နှင့်၊ ရွှေ့ရှားမှု အဆင့်ဆင့်တို့သာ ရှိကြသည်ဟူ၍လဲသိ၏။ သွားချင်မှုများသည် ရွှေ့ရှားမှုများသို့ မရောက်ကြ။ ရွှေ့ရှားမှုများသည်လည်း တရွေ့မှတရွေ့သို့ မရောက်ကြမှု၍ အပိုင်းအပိုင်း အဆစ်အဆစ် ပြတ်လျက် ပြတ်လျက် ကုန်ဆုံးသွား ကြသည်ကိုလဲ သိ၏။ အဋ္ဌကထာတို့၌ ပြသည့်အတိုင်း ခြေတလှမ်းတလှမ်းတွင် ၆-ပိုင်းဖြစ်စေ၊ ထို့ထက် အလွန်ဖြစ်စေ ပြတ်လျက် ပြတ်လျက် ချုပ်ပျက် သွားကြသည်ကိုလဲ သိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထိုသို့သော ယောဂီသည် “ငါသွားသည်၊ သူသွား သည် ဟူသောစကားမှာ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုရုံမျှသာတည်း။ သွားတတ်သော ငါကောင်၊ သူကောင်ကား မရှိပြီ။ သွားချင်သော စိတ်နှင့်၊ ရွှေ့ရှားမှု ပြဇာန်းသော ရုပ်အပေါင်းအစုမျှသာရှိသည်။ မျက်စိတမိုတ်ခန့်မျှပင် ခိုက်မြဲသောဝတ္ထုကား မရှိပြီ။ မြေသော သဘောမျှသာ ရှိသည်။ ခဏမစဲဖြစ်ပျက်နေသောကြောင့် ဆင်းရဲ အစုမျှသာတည်း။ မကောင်းသော သဘောချည်း သာတည်း” ဟူ၍ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ပင် ဆုံးဖြတ်နိုင်လေ၏။ ဤသို့ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အသိဉာဏ်သည် သမ္မဇဉ် ၄-မျိုးတို့တွင် အသမ္မောဟ သမ္မဇဉ်မည်၏။ “သွားချင်တယ်၊ သွားတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်သိခြင်းသည်ကား ဂေါစရသမ္မဇဉ် မည်၏။ ထို ၂-ပါးတို့တွင် ဂေါစရသမ္မဇဉ်က အကြောင်းပေတည်း။ အ-သမ္မောဟ သမ္မဇဉ်က အကျိုးပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဂေါစရသမ္မဇဉ်ကိုသာလျှင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပွားစေအပ်၏။ ၎င်းသမ္မဇဉ် ထက်သန်ပြည့်စုံသော အခါ၌ အ-သမ္မောဟသမ္မဇဉ်သည် အလိုလိုပင် ဖြစ်ပေါ်လျက် ပြီးစီးပြည့်စုံပါလတံ့။

ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သွားချင်သော စိတ်နှင့်၊ သွားသော ရုပ်တို့ကို ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်သည် သတ္တဝါဟု ထင်မြင်သော အယူကိုလဲ ပယ်စွန့်နိုင်၏။ ငါကောင်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှုကိုလဲ ခွါနုတ်နိုင်၏။ ပဋိဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သည့်ပြင်၊ နောက်နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလဲ ထက်သန်စွာ ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းလဲမည်၏။ အမှတ်ရမှု ဝိပဿနာသတိနှင့် ယှဉ်လျက် ဖြစ်ပွားစေအပ်သော အသိဉာဏ်အစစ်ဖြစ်၍ သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာလဲ မည်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဤသို့သော မှတ်သိမှုကို ရည်၍ “ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ=သွားလျှင်လဲ သွားသည် ဟုသိ၏” ဟူသော စကားကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည်ဟူ၍ ယုံမှားမရှိ မြဲမြံစွာ မှတ်အပ်၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာ အတူရပုံ

“ဣမဿ ပန ဘိက္ခုနော ဇာနနံ သတ္တုပလဒ္ဓိံ ပဗောတိ၊ အတ္တသညံ ဥဂ္ဂါဋေတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စေဝ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာစ ဟောတိ=ဤယောဂီ ရဟန်း၏ သိခြင်း (အသိဉာဏ်)သည် သတ္တဝါဟု ထင်သော အယူကို ပယ်စွန့်တတ်၏။ ငါ့ကောင်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို ခွါနုတ်တတ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းလဲ ဖြစ်၏၊ သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာလဲ ဖြစ်၏”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာတို့သည် ဤအရာ၌ တရားကိုယ်အားဖြင့် တူကြ၏။ သွားချင်သော စိတ်၊ သွားသောရုပ် စသည်တို့ကို မှတ်သိသော ဉာဏ်တမျိုးတည်း ကိုသာ ပြကုန်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏အရက တခြား၊ သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာ၏ အရက တခြားမဟုတ်ပြီ။

သို့သော်လဲ အမည်ရကြောင်းအားဖြင့်ကား ထူးကြသေး၏။ ထူးပုံကား-အမှတ်ရမှု သတိသည် သွားချင်သောစိတ်၊ သွားသောရုပ် စသောအာရုံထဲသို့ ပြေးဝင်သွားကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် မည်၏။ ဖြစ်စေအပ်၊ ပွားစေအပ်သော ကြောင့် ဘာဝနာလဲ မည်၏။ ဤအကြောင်း ၂-ပါးကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာ မည်၏။ ဖြစ်ပွားစေအပ်၍၊ အာရုံ၌သက်ဝင် သော အမှတ်ရမှုဟု ဆိုလို၏။

သိမှုဉာဏ်ဖြစ်လျှင် အမှတ်ရမှု ဤသတိသည်လည်း တပေါင်းတည်း ယှဉ်တွဲလျက်သာလျှင် ဖြစ်၏။ သတိကင်း သော ဉာဏ်ပညာမည်သည် မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ဤအရာ၌ သတိပြဓာန်းသော အသိဉာဏ်ကိုသာလျှင် သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာ ဟုဆိုအပ်၏။ ဤအသိဉာဏ်သည်ပင် ပဋိဝိပဿနာ မည်သော နောက်နောက် ဘာဝနာကံ၏ ဖြစ်ရာ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် ၎င်း၊ နောက်နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ထက်သန်စွာ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်၎င်း၊ နောက်နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ထက် သန်စွာ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်လဲမည်၏။ ဘာဝနာကံ၏ အာရုံနှင့် အကြောင်းဖြစ်ပုံကား- သွားချင်တယ်ဟု မှတ်သိမှုကိုပင် မှတ်တယ်ဟု ဖြစ်စေ၊ သိတယ်ဟု ဖြစ်စေ၊ တဆင့်မှတ်သိလျက် ပဋိဝိပဿနာဘာဝနာ ဖြစ်၏။ သွားတယ်ဟု မှတ်သိမှုကိုပင် တဆင့် မှတ်သိလျက် ပဋိဝိပဿနာ ဘာဝနာ ဖြစ်၏။ ဤနည်းဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ နောက်နောက် ဘာဝနာ အမှု၏ အာရုံဖြစ်၏။ ရှေးရှေး မှတ်သိမှုများကြောင့် နောက်နောက် မှတ်သိမှုတို့သည် တိုး၍တိုး၍ ထက်သန်စွာလဲ ဖြစ်ကုန် ၏။ ထို့ကြောင့် သွားချင်သောစိတ်နှင့် သွားသောရုပ် စသည်တို့ကို အမှတ်ရမှု သတိပြဓာန်းသော သိခြင်းသည်ပင် ကမ္မဋ္ဌာန်း လဲ ဖြစ်သည်၊ သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာလဲ ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုပေသည်။

အဘိက္ကန္တ ပဋိက္ကန္တ သမ္မဇာနကာရီ ဟောတိ - ဤပါဠိ၏ အဖွင့်တို့တွင် အသမ္မောဟသမ္ပဗေဒ် ဖြစ်ပုံကို ပြရာ၌ - အဋ္ဌိသင်္ဃာတော အဘိက္ကမတိ၊ ဓာတုနံယေဝ ဂမနံ၊ ဓာတုနံ ဌာနံ၊ ဓာတုနံ နိသဇ္ဇာ၊ ဓာတုနံ သယနံ - ဟူသော အဋ္ဌကထာ စကားတို့ကို မှီ၍ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စေဝဖြင့် သမထ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်ကြောင်းကို ပြသည်ဟူ၍လဲ ဆိုကြ၏။ ဤအရာ၌ နှိုင်းချိန်ရန် ၎င်းအဋ္ဌကထာတွင် အလုံးစုံကို ထုတ်ပြဦးအံ့။

အဘိက္ကမာဒီသု ပန အသမ္ပယုနံ အ-သမ္မောဟသမ္ပဗေဒံ၊ တံ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဣဓ ဘိက္ခု အဘိက္ကမန္တော ဝါ ပဋိက္က မန္တော ဝါ “ယထာ အနုပုထုဇ္ဇနော အဘိက္ကမာဒီသု “အတ္တာ အဘိက္ကမတိ၊ အတ္တနာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော’တိ ဝါ၊ ‘အဟံ အဘိက္ကမာမိ၊ မယာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော’တိ ဝါ သမ္ပယုန္တိ”။ တထာ အသမ္ပယုန္တော အဘိက္ကမာမိတိ စိတ္တေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ တေနေဝ စိတ္တေန သဒ္ဓိံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိံ ဇနယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣတိ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတု ဝိပ္ပါရဝသေန အယံ ကာယသမ္ပတော အဋ္ဌိ သင်္ဃာတော (ရူပသင်္ဃာတော ဟု ရှိမှု သာ၍သင့်၏)။ အဘိက္ကမတိ၊ တသေဝ အဘိက္ကမတော ဧကေက ပါဒုဒ္ဓရဏေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ဩမတ္တာ ဟောန္တိ မန္တာ၊ ဣတရာ ဒွေ အဓိမတ္တာ ဟောန္တိ ဗလဝတိယော၊ တထာ အတိဟရဏ ဝီတိဟရဏေသု။ ဝေါသဇ္ဇနေ တေဇော ဝါယော ဓာတုယော ဩမတ္တာ ဟောန္တိ မန္တာ၊ ဣတရာ ဒွေ အဓိမတ္တာ ဟောန္တိ ဗလဝတိယော၊ တထာ သန္နိက္ခေပနသန္နိရုမ္မနေသု။ တတ္ထ ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ အတိဟရဏံ န ပါပုဏန္တိ၊ တထာ အတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝီတိဟရဏံ၊ ဝီတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝေါသဇ္ဇနံ၊ ဝေါသဇ္ဇနေ ပဝတ္တာ သန္နိက္ခေပနံ၊ သန္နိက္ခေပနေ ပဝတ္တာ သန္နိရုမ္မနံ န ပါပုဏန္တိ။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ သန္နိ သန္နိ ဩဓိ ဩဓိ ဟုတွာ “တတ္ထကပါလေ ပက္ခိတ္တတိလာနိ ဝိယ ပဋပဋ္ဌာယန္တာ” ဘိဇ္ဇန္တိ။ တတ္ထ ကော ဧကော အဘိက္ကမတိ၊ ကဿ ဝါ ဧကဿ အဘိက္ကမနံ၊ ပရမတ္တတော ဓာတုနံယေဝ ဂမနံ၊ ဓာတုနံ ဌာနံ၊ ဓာတုနံ နိသဇ္ဇာ၊ ဓာတုနံ သယနံ။ တသ္မိံ တသ္မိံဉ္စိ ကာဋ္ဌာသေ သဒ္ဓိံ ရူပေန -

အညံ ဥပ္ပဇ္ဇတေ စိတ္တံ၊ အညံ စိတ္တံ နိရုဇ္ဈတိ။
အ-ဝီစိ မနုသမ္ပန္နော နဒီ သောတောဝ ဝတ္တတိ။

ဧဝံ အဘိက္ကမာဒီသု အ-သမ္ပယုနံ အ-သမ္မောဟသမ္ပဗေဒံ နာမ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၇၂။ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၆၅)

မြန်မာပြန်။ ။ရှေ့သို့သွားခြင်းစသည်တို့၌ မတွေ့ဝေခြင်း=အမှန်အတိုင်း သိခြင်းသည် **အ-သမ္မောဟသမ္ပဇဉ်** မည်၏။ ၎င်းကို ဤဆိုလတုံအတိုင်း သိအပ်၏။ ဤသာသနာ၌ (ဝိပဿနာ ယောဂီ) ရဟန်းသည် ရှေ့သို့ သွားဆဲဖြစ်စေ၊ နောက်သို့ ပြန်ဆဲဖြစ်စေ၊ “ပြောင်းပြန်ဥပမာအားဖြင့် အန္ဓပုထုဇဉ်တို့သည် ရှေ့သို့သွားခြင်းစသည်တို့၌ (လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက် အတ္တ စသည်ဖြင့် ခေါ်အပ်သော) ငါကောင်က ရှေ့သို့သွားသည်၊ ရှေ့သို့ သွားခြင်းကို ငါကောင်က ဖြစ်စေသည်ဟူ၍ ဖြစ်စေ၊ ငါကရှေ့သို့သွားသည်၊ ရှေ့သို့သွားခြင်းကို ငါကဖြစ်စေသည် ဟူ၍ဖြစ်စေ၊ တွေ့ဝေကြ သိမှားကြ မျက်စိလည်ကြ သကဲ့သို့” ထို့အတူ မတွေ့ဝေ မသိမှား မျက်စိမလည်မှု၍ ရှေ့သို့ သွားမည်ဟု စိတ်ဖြစ်လျှင် ထိုစိတ်နှင့်အတူပင် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော လှုပ်ရှားမှုသဘောသည် လိုရာဘက်သို့ တွန်းကန်မှုကို ဖြစ်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ စိတ်ကပြုအပ်သော လှုပ်ရှား မှု၏ ပြန့်နှံ့လှုပ်ရှားခြင်း အလိုအားဖြင့် ကိုယ်ဟုခေါ်သော **ဤအရိုးစုသည်** (ရူပသင်္ခါတောဟုရှိလျှင်၊ **ဤရုပ်အပေါင်းသည်**) ရှေ့သို့သွား၏။ ရှေ့သို့သွားသော ထိုရုပ်အပေါင်း၏ (အရိုးစု၏) ပင်လျှင် တကြိမ်တကြိမ် ခြေကြွမှု၌ ပထဝီ၊ အာပေါဟူသော ဤဓာတ်တို့သည် သတ္တိညံ့ကုန်၊ နုန့်ကုန်၏။ တေဇော၊ ဝါယောဓာတ် ၂-ပါးတို့သည် သတ္တိထက်ကုန်၊ အားကြီးကုန်၏။ ခြေလှမ်းမှု၊ ခြေကိုရှေ့သို့ တိုးဆောင်မှုတို့၌ ထို့အတူပင်တည်း။ ခြေလှမ်းအရှိန်ကို စွန့်လွှတ်မှု၌ တေဇော၊ ဝါယောဓာတ်တို့ သည် သတ္တိညံ့ကုန် နုန့်ကုန်၏။ ပထဝီ၊ အာပေါဓာတ်တို့သည် သတ္တိထက်ကုန်၊ အားကြီးကုန်၏။ ခြေကိုချမှု၊ ဖိနင်းမှုတို့၌ ထို့အတူပင် ပင်တည်း။

(ဥဒ္ဓရဏ ဂတိကာ ဟိ တေဇော ဓာတု၊ တိရိယဂတိကာယ ဟိ ဝါယောဓာတုယာ ဂရုတရသဘာဝါ ဟိ အာပေါဓာတု ဤသို့စသော ဋီကာနှင့်အညီ ကြွမှုသည် နောက်လိုက် ဝါယောနှင့်တကွ လွန်ကဲသော တေဇောဓာတ်ဖြင့် ပြီး၏။ လှမ်းမှုနှင့်၊ ရှေ့သို့ဆောင်မှုသည် နောက်လိုက် တေဇောနှင့်တကွ လွန်ကဲသော ဝါယောဓာတ်ဖြင့်ပြီး၏။ အရှိန်ကိုလွှတ်မှုသည် နောက် လိုက်ပထဝီနှင့်တကွ လွန်ကဲသော အာပေါဓာတ်ဖြင့်ပြီး၏။ အဋ္ဌသာလိနီ၌ ပထဝီကို လေးသည်ဟုဆို၏။ ဤ၌ကား ဂရုတရ သဘာဝါ-ဟု ဆိုသောကြောင့် အာပေါက ပထဝီထက်ပင် လေးသေးသည်ဟု ဆိုရာကျရောက်၏။ ချခြင်းနှင့် ဖိနင်းခြင်းသည် နောက်လိုက် အာပေါနှင့်တကွ ပထဝီဓာတ်ဖြင့် ပြီး၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ကြွမှုကိုသိလျှင် တေဇောကို သိ၏။ လှမ်းမှု၊ ရှေ့သို့ ဆောင်မှုတို့ကိုသိလျှင် ဝါယောကို သိ၏။ လွှတ်မှုကိုသိလျှင် အာပေါကို သိ၏။ ချမှု၊ နင်းမှုတို့ကိုသိလျှင် ပထဝီကို သိ၏- ဟူသော ဤအထူးကိုလဲ မှတ်သားအပ်၏။)

ထိုတွင် ကြွဆဲ၌ ကြွချင်သော အမူအရာ၊ ကြွသောအမူအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့သည် လှမ်းဆဲ သို့ မရောက်ကုန်။ (ရူပါရူပဓမ္မာတိ ဥဒ္ဓရဏာကာရေန ပဝတ္တာ ရူပဓမ္မာ၊ တံသမုဋ္ဌာပကာ အရူပဓမ္မာ စ = ရုပ်၊ နာမ် တရားတို့ ဟူသည်မှာ ကြွသောအမူအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောရုပ်တရားတို့နှင့် ၎င်းကြွမှုရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကြွချင်မှု နာမ်တရား တို့ပင်တည်း-ဋီကာ) ထို့အတူ လှမ်းဆဲ၌ဖြစ်ကုန်သော နာမ်၊ ရုပ်တို့သည် ရှေ့ကို ဆောင်ဆဲသို့ မရောက်ကုန်၊ ဆောင်ဆဲ၌ဖြစ် သောနာမ်၊ ရုပ်တို့သည် လွှတ်ဆဲသို့ မရောက်ကုန်၊ လွှတ်ဆဲ၌ဖြစ်သော နာမ်၊ ရုပ်တို့သည် ချဆဲသို့ မရောက်ကုန်၊ ချဆဲ၌ဖြစ် သော နာမ်၊ ရုပ်တို့သည် ဖိနင်းဆဲသို့ မရောက်ကုန်၊ ထိုထိုအခိုက်အတန့်၌သာလျှင် တဆစ်စီ တဆစ်စီ၊ တစပ်စီ တစပ်စီ တခြားစီ တခြားစီ၊ ဖြစ်လျက် ပျက်စီးကုန်၏။ ဥပမာ - အလွန်ပူသော အိုးကင်းထဲ၌ ထည့်အပ်သော နှမ်းတို့သည် ဖျစ်ဖျစ် ဖျစ်ဖျစ် မြည်ကုန်လျက် ပျက်ကြသကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ထိုသို့ ပျက်နေသော ရုပ်နာမ်ထဲ၌ ရှေ့သို့ သွားတတ်သော မည်သူ တယောက် ရှိနိုင်အံ့နည်း၊ ရှေ့သို့သွားမှုသည် မည်သူတယောက်၏ အမှု ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း။ ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သိအပ်သည့် မြင့်မြတ်မှန်ကန်သော အနက်သဘောအားဖြင့်သော်ကား သတ္တဝါကောင်၊ ငါကောင် မဟုတ်သော ဓာတ်သဘောတို့၏သာလျှင် သွားမှုပေတည်း။ ဓာတ်သဘောတို့၏သာလျှင် ရုပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ အိပ်မှုပေတည်း။ ထိုထိုသွားမှု ကြုံမှုစသော အဖို့၌ ရုပ်နှင့်တကွ

“တပါးသော စိတ်ဟောင်း ချုပ်၏။ တပါးသော စိတ်သစ် ဖြစ်ပေါ်၏။ မြစ်ရေအယဉ် ကဲ့သို့ စိတ်အစဉ်သည် မခြားမပြတ် ဆက်စပ်လျက်ဖြစ်၏” -

ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် ရှေ့သို့သွားခြင်းစသည်တို့၌ မတွေ့ဝေခြင်း=အမှန်အတိုင်း သိခြင်းသည် အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ် မည်၏။ (မြန်မာပြန်)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ “ရှေ့သို့သွားမည်ဟု စိတ်ဖြစ်လျှင်၊ ၎င်းနှင့်အတူပင် စိတ္တဇ ဝါယောဓာတ်သည် ဝိညာဏ်ကို ဖြစ်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်၏” ဤသို့စသော စကားတို့သည် သမထ ဓာတုဝဝတ္ထာန်နှင့် မဆိုင်ကုန်၊ ဝိပဿနာနှင့်သာ ဆိုင်ကုန် ၏။ “ကြွဆဲ၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့သည် လှမ်းဆဲသို့ မရောက်ကုန်” ဤသို့စသော စကားများသည်ကား ဝိပဿနာ၏အရာသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားပြကုန်၏။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ-ထိုသို့သော အသိဉာဏ်သည် သမထယောဂီအားမဖြစ်၊ဝိပဿနာ ယောဂီအားသာ ဖြစ်သောကြောင့် ပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ စကားအလုံးစုံဖြင့်၊ “ဂေါစရသမ္ပဇဉ် မည်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ၌ မတွေ့မဝေ ဆုံးဖြတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်အထူး ဖြစ်ပုံကိုသာ ပြသည်”ဟု မှတ်အပ်၏။ ဓာတုန် ဂမန်စသည်၌ ဓာတုသဒ္ဓါသည်လည်း အတ္တ၊ သတ္တ၊ ဇီဝ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့်၊ နာနာဓာတု ဝိနိဗ္ဗာဂ ဟူရာ၌ကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်သာမန်ကို ဓာတု၏အရဟု ယူလျှင်လဲသင့်၏။ ဝိပဿနာရှုသူအား သွားဆဲစသည်၌ လွန်ကဲ

သော ပထဝီဓာတ် စသည်တို့သည် အများအားဖြင့် ထင်ရှားတတ်သောကြောင့်၊ ယင်းပထဝီစသော ဓာတ် ၄-ပါးကိုသာ ယူလျှင်လဲ သင့်သည်သာတည်း။ အဋ္ဌိသင်္ဘောတော ဟူသော ပုဒ်သည်ကား အဋ္ဌကထာတို့၌ တညီတည်းရှိ၏။ သို့သော်လဲ၊ “ဝိပဿနာရှုသူအား အရိုးစု ပညတ် ထင်သည်။ ၎င်းပညတ်ကို သိသောဉာဏ် ဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ မဆိုသင့်ပေ။ “အရိုးစုဟု ရှုသော သမထယောဂီအား သွားမည် ကြံသော စိတ် စသည်ကို သိသောဉာဏ် ဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ မဆိုသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် ရူပသင်္ဘောတော ဟူသော ပုဒ်သည်သာလျှင် အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ရေးခဲ့ရင်း မူလပါဌ်မှန် ဖြစ်ရာ၏။ အဋ္ဌိသင်္ဘောတော ပုဒ်သည် ပင် မူလပါဌ်မှန် ဖြစ်စေကာမူ “အရိုးစုထင်သည်၊ အရိုးစုကို သိသည်” ဟူသော အနက်သည်ကား မသင့်သည်သာတည်း။ “တပ်မက်သာယာဖွယ် ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှားစေရန်၊ ရုပ်အပေါင်းဟု ထင်ခြင်း၊ သိခြင်းကိုပင် အရိုးစုဟု ထင်ခြင်း၊ သိခြင်းကဲ့သို့ တင်စား၍ ပြဆိုသည်” ဟူ၍သာ မှတ်ယူ သင့်ပေသည်။

အချို့က ဓာတုဝတ္ထုန် သမထအရာ၌လာသော စုဏ္ဏမနသိကာရမှ နည်းယူ၍ ဝိပဿနာအရာ၌လဲ လှမ်းသောခြေ စသည်ကို အမှုန်အမှုန်ပြု၍ နှလုံးသွင်းရမည်ဟုဆိုကြ၏။ ထိုသို့ နှလုံးမသွင်းအပ်ကြောင်းကို ရှေး၌လဲဆိုခဲ့ပြီ။ အကြောင်းမူ ကား-ခြေလှမ်းဆဲ၌ လွန်ကဲပြဓာန်းသော ဝါယောဓာတ်ကိုသာ ပဓာနပြု၍ရှုရန် အဋ္ဌကထာ၌ပြ၏။ ဝါယောဓာတ် ဟူသည်မှာ လဲ ဝိတ္တုမွန် လက္ခဏာ၊ သမုဒိရဏာရသာ၊ အဘိနိဟာရ ပစ္စုပ္ပန် ဟူသည်နှင့်အညီ ထောက်ကန် တောင့်တင်းမှုသာလျှင် ပင်ကိုယ်ရင်း အထည်ကိုယ်ရှိ၏။ လှုပ်ရှားတတ်သော သတ္တိရှိ၏။ လိုရာဘက်သို့ တွန်းရွှေ့နေသော အမူအရာရှိ၏။ သို့ဖြစ်၍၊ သွားစဉ်၌ တောင့်ခံခြင်း၊ လှုပ်ရှားခြင်း၊ တွန်းရွှေ့ခြင်းတို့ကို သိမှုသည် သာလျှင် လက္ခဏာ၊ ရသာ၊ ပစ္စုပ္ပန်တို့ အလိုအားဖြင့် ပြဓာန်းသော ဝါယောဓာတ်ကို အမှန်သိမှုဖြစ်ပေသည်။ အမှုန်အမှုန်ဟု သိခြင်းသည်ကား အမှုန်ပညတ်ကိုသာ သိမှုဖြစ်၏။ ထိုဝါယော ရုပ်ကို၎င်း၊ တပါးသော ရုပ်တို့ကို၎င်း လက္ခဏာ စသည်အလိုအားဖြင့် အမှန်သိမှုကား မဖြစ်သည်သာတည်း။

ရုပ်သောအခါ၊ ထိုင်သောအခါ၊ လျောင်းအိပ်သောအခါတို့၌ ဝိတော ဝါ ဝိတောမှီတိ ပဇာနာတိ စသော သတိပဋ္ဌာန် ပါဠိနှင့်အညီ ရပ်တယ်၊ ထိုင်တယ်၊ အိပ်တယ်ဟု မှတ်အပ်၏။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ဉာဏ်ရင့်သန်သောအခါ၌ ရပ်ချင်သောစိတ် နှင့် ရုပ်သော အမူအရာဖြင့် တောင့်လျက် တောင့်လျက်ဖြစ်သော ဝါယောရုပ်၊ ထိုင်ချင်သောစိတ်နှင့် ထိုင်သောအမူအရာဖြင့် တောင့်လျက် တောင့်လျက်ဖြစ်သော ဝါယောရုပ်၊ အိပ်ချင်သော စိတ်နှင့် အိပ်သော အမူအရာဖြင့် ဖြစ်သော ဝါယော၊ ပထဝီ ရုပ်တို့ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတံ့။ ဤအရာ၌ ရှုမှတ်ခြင်း ကင်းသော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သိပုံမှာ ဝိပဿနာယောဂီ၏ သိပုံ ထူးခြားမြင့်မြတ်ကြောင်းကို ဈာနဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ပြ၏။

ဧကော ဟိ ဘိက္ခု၊ ဂစ္ဆန္တော အညံ စိန္တန္တော အညံ ဝိတက္ကန္တော ဂစ္ဆတိ၊ ဧကော ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိသဇ္ဇေတွာဝ ဂစ္ဆတိ။ တထာ ဧကော တိဋ္ဌန္တော၊ နိသီဒန္တော၊ သယန္တော၊ အညံ စိန္တန္တော အညံ ဝိတက္ကန္တော သယတိ၊ ဧကော ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိသဇ္ဇေတွာဝ သယတိ။ (၃၄၇)

ဧကော ဘိက္ခု၊ တဦးသောရဟန်းသည်။ ဂစ္ဆန္တော၊ သွားလတ်သော်။ အညံ စိန္တန္တော၊ တခြားတပါးကို စိတ်ကူးလျက်။ အညံ ဝိတက္ကန္တော၊ တခြားတပါးကိုကြံစည်လျက်။ ဂစ္ဆတိ၊ သွား၏။ ဧကော၊ တဦးသောရဟန်းသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိသဇ္ဇေ တွာဝ၊ မှတ်သိမှုကမ္မဋ္ဌာန်းကို မလွတ်မူ၍သာလျှင်။ ဂစ္ဆတိ၊ သွား၏။ တထာ၊ ထိုအတူ။ ဧကော၊ တဦးသော ရဟန်းသည်။ တိဋ္ဌန္တော၊ ရပ်တည်လတ်သော်။ နိသီဒန္တော၊ ထိုင်လတ်သော်။ သယန္တော၊ လျောင်းအိပ်လတ်သော်။ အညံ စိန္တန္တော၊ တခြား တပါးကို စိတ်ကူးလျက်။ အညံဝိတက္ကန္တော၊ တခြားတပါးကို ကြံစည်လျက်။ တိဋ္ဌတိ၊ ရပ်၏။ နိသီဒတိ၊ ထိုင်၏။ သယတိ၊ အိပ်၏။ ဧကော၊ တဦးသော ရဟန်းသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိသဇ္ဇေတွာဝ၊ မှတ်သိမှု ကမ္မဋ္ဌာန်းကို မလွတ်မူ၍ သာလျှင်။ တိဋ္ဌတိ၊ ရပ်၏။ နိသီဒတိ၊ ထိုင်၏။ သယတိ၊ လျောင်းအိပ်၏။

သမ္မဇည မှတ်ပုံ

အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ သမ္မဇနကာရီ ဟောတိ-နှင့်အညီ ရှေ့သို့သွားလျှင်၊ ယိမ်းလျှင်၊ နောက်သို့ ပြန်လျှင်၊ ဆုတ် လျှင်၊ ဘေးသို့ယိမ်းလျှင်၊ ကုန်းလျှင်၊ ကော့လျှင်၊ “သွားတယ်၊ ယိမ်းတယ်၊ ပြန်တယ်၊ ဆုတ်တယ်၊ ကုန်းတယ်၊ ကော့တယ်” ဟု မှတ်အပ်၏။ ရင့်သန်သောအခါ၌ သွားချင်ယိမ်းချင်သောစိတ် စသည်နှင့် သွားခြင်းယိမ်းခြင်းစသော အမူအရာဖြင့် လှုပ်ရှားသော ဝါယောရုပ်တို့ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတံ့။

အာလောကိတေ ဝိလောကိတေ သမ္မဇနကာရီ

တုံတုံကြည့်လျှင် စောင်းငဲ့၍၊ ငုံ့၍၊ မော့၍၊ ပြန်လှည့်၍ ကြည့်လျှင် ကြည့်တယ်ဟု မှတ်အပ်၏။ မြင်လျှင် မြင်တယ် ဟု မှတ်အပ်၏။ ဤသို့ မှတ်သိခြင်းသည်ပင်လျှင် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစွန့်သောကြောင့် ဂေါစရ သမ္မဇေဓိမည်၏။

ကမ္မဋ္ဌာနဿ ပန အဝိဇောနမေဝ ဂေါစရသမ္မဇေ။ တသ္မာ ခန္ဓ ဓာတု အာယတန ကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ အတ္တနော ကမ္မဋ္ဌာနဝသေနေဝ။ ကသိဏာဒိ ကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ ဝါ ပန အတ္တနော ကမ္မဋ္ဌာန သီသေနေဝ အာလောကန ဝိလောကနံ ကာတဗ္ဗံ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၇၃)

ကမ္မဋ္ဌာနဿ၊ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဝိဇောနမေဝ၊ မစွန့်ခြင်းသည်ပင်လျှင်။ ဂေါစရသမ္မဇေ။ ဂေါစရသမ္မဇေဓိမည်၏။ ။(သတိ၊ သမာဓိ၊ ဣာတို့၏ စားကျက်ဖြစ်သော အာရုံ၌ သိမှုဟု ဆိုလို၏) တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ခန္ဓ ဓာတု အာယတနကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ၊ ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတနတို့ကို ရှုမှု = ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း ရှိကုန်သော သူတို့သည်။ အတ္တနော ကမ္မဋ္ဌာန ဝသေနေဝ၊ မိမိတို့၏ ကမ္မဋ္ဌာန်း အလိုအားဖြင့် သာလျှင်။ အာလောကနဝိလောကနံ၊ တုံတုံကြည့်ခြင်း၊ စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ခြင်းကို။ ကာတဗ္ဗံ၊ ပြုအပ်၏။ ကသိဏာဒိ ကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ ဝါ ပန၊ ကသိုဏ်းစသော ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော သူတို့သည်ကား။ အတ္တနော ကမ္မဋ္ဌာနသီသေနေဝ၊ မိမိတို့၏ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခေါင်းပြုသဖြင့် (အလေးမူသဖြင့်)သာလျှင်။ အာလောကန ဝိလောကနံ၊ တုံတုံ ကြည့်ခြင်း၊ စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ခြင်းကို။ ကာတဗ္ဗံ၊ ပြုအပ်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။သမထကို အားထုတ်နေသောသူသည် တစုံတရာကို ကြည့်လိုလျှင်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို လက်လွှတ်၍ မကြည့် အပ်၊ သားငယ်ရှိသော နွားမသည် သားငယ်ကို ကြည့်လျက်သာလျှင် အစာစားသကဲ့သို့ ထို့အတူ၊ မိမိ၏ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အလေး မူ၍ နှလုံးသွင်းလျက်သာလျှင် ကြည့်ရှုအပ်၏။ ဝိပဿနာ ယောဂီသည်ကား ဘယ်အရာမဆို ဝိပဿနာ၏ အာရုံ ဖြစ်နိုင်သော ကြောင့် ကြည့်လိုလျှင်၊ ယင်းစိတ်ကို ရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး၊ နာမ်အာယတန ၂-ပါး၊ နာမ်ဓာတ် ၂-ပါးတို့ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထိုစိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော မျက်စိဖွင့်ခြင်း၊ မျက်လုံးလည်ခြင်း၊ ခေါင်း မျက်နှာ ပြုပြင်ခြင်း အမှုအရာတို့ကို မှတ်ခြင်းဖြင့်လဲ ရုပ် ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ မြင်သော စိတ်စသည်ကို မှတ်ခြင်းဖြင့်လဲ ခန္ဓာ ငါးပါး အာယတန ၄-ပါး ဓာတ် ၄-ပါးတို့ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဆက်လက်၍ ဆင်ခြင်မှု ဖြစ်သေးလျှင်၊ ယင်းဆင်ခြင်မှုကို မှတ်ခြင်းဖြင့်လဲ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တို့ကိုသိ သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ကြည့်လိုမှု စသည်တို့သည် သမထ၌ကဲ့သို့ ဝိပဿနာ၏ အာရုံမှ တသီးတခြား မဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထို့ကြောင့် မိမိ ကမ္မဋ္ဌာန်း အလိုအားဖြင့် သာလျှင် ကြည့်ခြင်းကို ပြုရမည်ဟု မိန့်ဆိုပေသည်။ သမထယောဂီ ကဲ့သို့ မိမိကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းချည်တလှည့်၊ ကြည့်ရှုချည်တလှည့်အားဖြင့် အထူးပြုဖွယ်မရှိပြီ။ ပေါ်ရာ ပေါ်ရာ နာမ် ရုပ်ကို မှတ်မြဲတိုင်းသာ မှတ်လျက် ကြည့်ရမည်ဟုလို။ ဤသို့ မှတ်ခြင်းဖြင့် ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ကြည့်လိုသော စိတ်နှင့် မျက်စိဖွင့်ခြင်း၊ မျက်လုံး မျက်နှာ စသည်ပြင်ခြင်း အမှုအရာအားဖြင့် လှုပ်ရှား တွန်းဆောင်သော ဝါယော ရုပ်ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတုံ။

သမိဋ္ဌိတေ ပသာရိတေ သမ္မဇနကာရီ

လက် ခြေ တို့ကို ကွေးလျှင် ‘ကွေးတယ် ကွေးတယ်’ဟု မှတ်အပ်၏။ ဆန့်လျှင် ‘ဆန့်တယ် ဆန့်တယ်’ဟု မှတ်အပ် ၏။ ရမ်းလျှင် ခါလျှင်၊ တွန်းလျှင်၊ ဆွဲလျှင်၊ လှုပ်လျှင်၊ ‘ရမ်းတယ်၊ ခါတယ်၊ တွန်းတယ်၊ ဆွဲတယ်၊ လှုပ်တယ်’ဟု မှတ်အပ် ၏။ ကြွလျှင်၊ မြှောက်လျှင်၊ ချလျှင်၊ ကြွတယ်၊ မြှောက်တယ်၊ ချတယ်’ဟု မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ကွေးလို ဆန့်လိုသော စိတ် စသည်နှင့် ကွေးဆန့်သော အမှုအရာစသည်ဖြင့် လှုပ်ရှားတွန်းဆောင်သော ဝါယောရုပ်တို့ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတုံ။ ဤကွေးမှု ဆန့်မှု၌ ဂေါစရ သမ္မဇေဓိကို ဝတ္ထုနှင့်တကွ အဋ္ဌကထာ၌ ပြ၏။

ဝတ္ထုကား။ ။မထေရ်ကြီးတပါးသည် တပည့်များနှင့် စကားပြောစဉ် လက်ကို ရုတ်တရက်ကွေးပြီးမှ တည်မြဲနေရာ၌ တဖန် ပြန်ထားပြီးလျှင် ဖြေးညှင်းစွာ ကွေးပြန်သတုံ။ ထိုအခါ၌ တပည့်တို့က “အရှင်ဘုရား! လက်ကို အဘယ့်ကြောင့် တည်မြဲနေရာ ၌ ပြန်ထားပြီးလျှင် ဖြေးညှင်းစွာ တဖန် ကွေးပါသလဲ”ဟု မေးကြ၏။ ငါ့ရှင်တို့! ငါသည် တရား အားထုတ်စပြုခဲ့သော ကာလမှစ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို လွှတ်ပြီးလျှင် လက်ကို မကွေးမိဘူးချေ။ ယခုမူကား သင်တို့နှင့် စကားပြောရ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို လွှတ်ပြီးလျှင် ကွေးမိလေသည်။ သို့အတွက် တည်မြဲနေရာ၌ တဖန်ပြန်ထားပြီးလျှင် ကွေးပေသည်ဟု မိန့်ဆိုလေ၏။ ထိုအခါ၌ တပည့်များက “ကောင်းပါပေစွ - အရှင်ဘုရား! ရဟန်းမည်သည်မှာ ဤသို့ သဘောရှိသင့်ပါပေသည်”ဟု လျှောက်ကြသတုံ။

ဤဝတ္ထု၌ကဲ့သို့ ကွေးတိုင်း ဆန့်တိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းကို မလွှတ်မူ၍ “ကွေးတယ်၊ ကွေးတယ်၊ ဆန့်တယ်၊ ဆန့်တယ်” ဟု မှတ်ခြင်းဖြင့် ကွေးချင် ဆန့်ချင်သောစိတ်နှင့် ကွေးဆန့်သော အမူအရာအားဖြင့် တရွေ့ တရွေ့ချင်း လှုပ်ရှားသော ရုပ်တို့ကို သိခြင်းသည် ဂေါစရသမ္ပဇဉ် မည်၏။ ၎င်းသမ္ပဇဉ် ထက်သန်သောအခါ၌ “ကိုယ်ထဲ၌ ကွေးအောင် ဆန့်အောင်ပြုလုပ်တတ် သော ငါကောင်ဟူ၍မရှိပြီ၊ ကွေးချင် ဆန့်ချင်သောစိတ်ကြောင့် တရွေ့တရွေ့ချင်း ဖြစ်ပေါ်သော လှုပ်ရှားမှုကလေးများက ရှိကြ သည်။ ကွေးချင်ဆန့်ချင်သောစိတ်သည် ကွေးမှုဆန့်မှုသို့မရောက်ဘဲ ကုန်ပျက်သွားသည်။ ကွေးမှုဆန့်မှု အဆင့်ဆင့်တို့သည် လည်း တဆင့်မှ တဆင့်သို့ မရောက်ဘဲကုန်ပျက်သွားကြသည်။ မမြဲသော တရားချည်းပါတကား၊ ဆင်းရဲသော တရား = မကောင်းသော တရားချည်းပါတကား၊ ငါကောင်မဟုတ်သော တရားချည်းပါတကား” ဟူ၍ ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်သော အသိ ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤဉာဏ်သည် အသမ္မောဟ သမ္ပဇဉ် မည်၏။

ကွေးတယ်၊ ဆန့်တယ်ဟုမှတ်လျှင် အမည်ပညတ်နှင့် ကွေးဆန့်သော လက်ခြေသဏ္ဍာန် ပညတ်တို့ကိုသာ သိရာ သည် မဟုတ်လော? ဟူငြားအံ့။ အားထုတ်စကားလ၌ အမည် ပညတ်၊ သဏ္ဍာန်ပညတ်တို့ကိုလဲ နှလုံးသွင်းမိ၏။ လှုပ်ရှားမှု ဝါယောရုပ်ကိုလဲသိ၏။ ဤသို့ ရောပြွမ်းသောသိမှုဖြစ်၏။ သို့သော်လဲ သတိသမာဓိဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ၌ကား ထိုပညတ် များကို နှလုံးမသွင်းမိတော့ဘဲ ကွေးချင်ဆန့်ချင်သောစိတ်နှင့် လှုပ်ရှားမှု အဆင့်ဆင့်တို့၏ တဆင့်ချင်း တဆင့်ချင်း ပေါ်၍ ပျောက်ပျက်သွားခြင်းကိုသာ သိလျက် ဝိပဿနာ ဉာဏ်ချည်းသာ သန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ကို ဤ အခင်း၏ အစဉ်လဲ ပြဆိုခဲ့ပြီ။

သယံဇာတ ပတ္တု စိဝရ ဓာရဏေ သမ္ပဇာနကာရီ

အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို ဝတ်ရုံခြုံသော အခါ၌ ဝတ်တယ်၊ ရုံတယ်၊ ခြုံတယ် စသည်ဖြင့် မှတ်အပ်၏။ သပိတ် ခွက် ပန်းကန် ဇွန်းစသော အသုံးအဆောင် ဝတ္ထုတစ်ခုခုကို ကိုင်၊ ယူသုံးဆောင်လျှင် “ထိတယ်၊ ကိုင်တယ်၊ ယူတယ်၊ ချထား တယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ဝတ်ရုံ ကိုင်ယူလိုသော စိတ် စသည်နှင့် ထိုစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော လှုပ်ရှားမှု ဝါယောရုပ်တို့ကို၎င်း၊ တွေ့ထိရသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်နှင့် ထိမှု ကာယဝိညာဏ် စသည်တို့ကို၎င်း ပဓာနပြု၍ ထင်ရှား လတ်။

အသိတေ ပိတေ ခါယိတေ သာယိတေ သမ္ပဇာနကာရီ

စားလျှင်၊ ဆွတ်လျှင်၊ ဝါးလျှင်၊ လျက်လျှင် “စားတယ်၊ သောက်တယ်၊ ဝါးတယ်၊ လျက်တယ်၊ မျိုတယ်” စသည် ဖြင့်မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ စားလိုသော စိတ်စသည်နှင့် စားသော အမူအရာ စသည်ဖြင့် လှုပ်ရှား တွန်းဆောင် သော ဝါယောရုပ်တို့ကို၎င်း၊ အရသာရုပ်နှင့် အရသာပေါ်မှု ဇီဝါဝိညာဏ် စသည်တို့ကို၎င်း ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတ်။ အချို့က အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ် ဖြစ်ပုံကို ပြသော အဋ္ဌကထာ နည်းအတိုင်း နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု ဝိပဿနာဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုစကားကို အာဟာရပဋိကူလသညာဖြင့် အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ် ဖြစ်ပုံကို ပြသော အဋ္ဌကထာနှင့် နှိုင်းနှိုင်းကြည့်ရာ ၏။ အစာ အာဟာရအတွက် သွားရခြင်း၊ ရှာမှီးရခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်း၊ သည်းခြေ သလိပ် ပြည် သွေး ဟူသော တည်ရာ၌ လူးလဲလျက် အစာတည်ခြင်းအစရှိသော အခြင်းအရာ ၁၀-ပါးတို့ဖြင့် အာဟာရ၏ စက်ဆုပ် ရွံ့မုန်းဖွယ်အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း သည် သမထအသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်သာတည်း။

တနည်းကား - စားတိုင်း စားတိုင်း “စားတယ်၊ ဝါးတယ်၊ မျိုတယ်၊ သိတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်မှု = ဂေါစရ သမ္ပဇဉ် ဉာဏ် ရင့်သန်သောအခါ၌ အာဟာရ၏ နှစ်သက်ဖွယ် မရှိကြောင်း၊ စက်ဆုပ် ရွံ့မုန်းဖွယ်မျှသာ ဖြစ်ကြောင်းကို မှန်ကန်စွာ သိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဉာဏ်ရင့်သော အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား စားသောက်ရန် ပြင်ဆင်သည်မှ စ၍ မှတ်လျက် စားသောက်စဉ်မှာ ပင် အာဟာရသည် ရွံ့မုန်း စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်၍ ထင်၏။ ကြီးလေးသော ဆင်းရဲအနေ အားဖြင့်ထင်၏။ ထိုသို့သော သူသည် စားနေကျအတိုင်း ပြည်စုံစွာ မစားမူ၍ ရပ်စဲပြီးလျှင် ရှုမှတ်လျက်သာ နေလေ၏။ ဤသို့ဖြစ်သော သူကို ယခုကာလ၌ပင် တွေ့ကြုံဘူး၏။ အချို့သော သူအား ဘာဝနာ မရင့်သေးသော်လဲ မှတ်၍ မှတ်၍ စားစဉ်မှာ အာဟာရသည် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်၍ ထင်၏။ ထို့ကြောင့် မစားလိုသည်လည်း ရှိ၏။ (ဤအရာ၌ အာဟာရကို မစင်ကဲ့သို့ ပျိုအန်ချင်အောင် ရွံ့ခြင်းသည်ကား သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်မဟုတ်၊ ဒေါမနဿသာတည်း။) ဤသို့ ဂေါစရသမ္ပဇဉ် ထက်သန်သောအခါ၌ အလိုလိုပင် အာဟာရပဋိကူလ သညာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သောကြောင့် ၎င်းကိုလဲ အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်၌ အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ထည့်သွင်း၍ ပြကြသည်ဟု ယူလျှင် လဲသင့်ရာ၏။

ဥစ္စာရ ပဿာဝ ကမ္မေ သမ္မဇာနကာရီ

ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်လျှင်၊ စွန့်တယ် စသည်ဖြင့် မှတ်အပ်၏။ ဝိပဿနာဟူသည်မှာ အယုတ်အမြတ် မရွေးချယ်ရ ပြီ၊ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ်မှတ်၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်သာတည်း။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ စွန့်လိုသော စိတ်၊ ရွေ့ရှား တွန်းဆောင်မှု ရုပ်၊ ထိသိမှု ဝိညာဏ်၊ မခံသာမှု ဒုက္ခဝေဒနာစသည်တို့ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတံ့။

ဂတေ ဌိတေ နိသိန္ဓေ သုတ္တေ ဇာဂရိတေ ဘာသိတေ တုဏှိဘာဝေ သမ္မဇာနကာရီ ဟောတိ။

သွား ရုပ် ထိုင်မှုတို့၌ မထူးပြီ။ အိပ်ချင်လျှင် “အိပ်ချင်တယ်၊ မှေးတယ်၊ ငိုက်တယ်၊ လေးတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ် အပ်၏။ အလွန်အိပ်ချင်သောအခါ၌ လဲလျောင်းပြီးလျှင် “အိပ်တယ်၊ အိပ်တယ်” စသည်ဖြင့် ထင်ရှားသောရုပ်နာမ်ကို မှတ်အပ် ၏။ မှတ်မှုကို မလွှတ်ရ၊ မှတ်လျက်သာလျှင် အိပ်ပျော်စေအပ်၏။ နိုးသောအခါ၌ ရှေးဦးစွာစ၍ ဆင်ခြင်သောစိတ်ကို နိုးတယ် ဟုမှတ်အပ်၏။ အားထုတ်စဉ်ကား ဤစိတ်ကို မှတ်နိုင်ခဲ၏။ ၎င်းကို မမှတ်နိုင်သေးလျှင် သတိရသောအခါမှ စ၍ မပြတ်မစဲ မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ကား နိုးသည်နှင့် တပြိုင်နက်ပင် မှတ်သိနိုင်လတံ့။ ထိုအခါ၌ “အိပ်မပျော်မီက နာမ်ရုပ်တို့ သည် အိပ်ပျော်ဆဲသို့ မရောက်ကြမူ၍ ကုန်ဆုံးသွားကြသည်၊ ကြံခြင်း၊ မှတ်ခြင်း၊ မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ ထိသိခြင်းစသည်ကို မပြုနိုင်သော စိတ်များ ဖြစ်ပေါ် နေသည်ကိုပင် အိပ်ပျော်သည်ဟု ခေါ်သည်။ အိပ်ပျော်စဉ်က နာမ်ရုပ်တို့သည်လည်း နိုးသော ကာလသို့ မရောက်ကြမူ၍ ကုန်ဆုံးသွားကြသည်၊ ကြံခြင်း၊ မှတ်ခြင်းစသော အမှုအရာကို ပြုတတ်သော စိတ်များဖြစ်ပေါ်လာ သည်ကိုပင် နိုးသည်ဟု ခေါ်သည်။ အိပ်တယ်၊ နိုးတတ်သော ငါကောင်ဟူ၍ မရှိပြီ၊ မြဲသောတရား၊ ချမ်းသာသော တရားဟူ၍ မရှိပြီ” ဟု ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ်ဖြစ်၏။ ဤဉာဏ်သည် အသမ္မောဟသမ္ပဇေ ပြင်၏။

စကားပြောသော အခါ၌ “ပြောချင်တယ်၊ ပြောတယ်” ဟု မှတ်အပ်၏။ စေ့ငအောင် မှတ်နိုင်ခဲ၏။ ထို့ကြောင့် အရေး မကြီးလျှင်၊ မပြောဘဲနေခြင်းက သာ၍ ကောင်း၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ပြောချင်သောစိတ်၊ ထိုစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော လှုပ်ရှားမှု ဝါယောရုပ်၊ တိုက်ခိုက်မှု ပထဝီရုပ်တို့ကို ပဓာနပြု၍ ထင်ရှားသိလတံ့။ စကားပြောရာမှ ရပ်စဲ၍ ဆိတ်ဆိတ်နေ သောအခါ၌ “တော်ချင်တယ်၊ တော်တယ်၊ ရပ်စဲတယ်၊ ဆိတ်ဆိတ်နေတယ်” ဟု မှတ်ပြီးလျှင် ထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မှတ်မြဲသာ ဆက်၍မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ “စကားပြောစဉ်က နာမ်ရုပ်တို့သည် ရပ်စဲသောကာလသို့ မရောက်ကြမူ ၍ကုန်ဆုံးသွားကြသည်၊ တော်ချင်ရပ်ချင်သောစိတ်နှင့် ငြိမ်သောရုပ်တို့သည်လည်း ထိုထိုခဏ၌သာလျှင် ကုန်ဆုံးသွားကြ သည်” ဟု ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ်ဖြစ်၏။ အသမ္မောဟသမ္ပဇေ ပြင်တည်း။

ဗဟိဒ္ဓကို ရှုပုံ။ ။ သွားချင်တယ်၊ သွားတယ် စသည်ဖြင့် အမှတ်ပြု၍ သိသော **ဂေါစရသမ္ပဇေ** ထက်သန်သောအခါ၌ “သွားချင်သော စိတ်နှင့် တရွေ့တရွေ့ချင်း လှုပ်ရှားမှု ရုပ်အပေါင်းမျှသာ ရှိသည်၊ သွားတတ်သော ငါကောင်ကား မရှိပြီ၊ ငါသွားသည်ဟူသော စကားသည် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုရုံမျှသာတည်း။ လောက၌ ဆွေမျိုး မတော်သော သူကို ‘ငါ့တူ၊ ငါ့မြေး၊ ဦးကြီး၊ အဘိုး’ ဟု ယဉ်ကျေးစွာ ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုသော စကားနှင့်သာ တူသည်” ဟု ဆုံးဖြတ်သော **အသမ္မောဟသမ္ပဇေ** ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် “သူသွားသည်၊ မိန်းမသွားသည်၊ ယောကျ်ား သွားသည်ဟု ဤသို့သော စကားများသည်လည်း ပြောဆိုရုံသာ တည်း။ သွားတတ်သော သတ္တဝါကောင်ကား မရှိသည်သာတည်း။ သွားချင်သောစိတ်နှင့် တရွေ့တရွေ့ချင်း လှုပ်ရှားမှု ရုပ်အပေါင်းမျှသာရှိသည်” ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတပါးသန္တာန်ရှိ ရုပ်အပေါင်းကိုလဲ မိမိ၏ရုပ်အပေါင်းနှင့် နည်းတူပင် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက်ရှိ၏။ ဤသို့ ရှုခြင်းသည် **ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ** နှင့် အညီပင်တည်း။ သူတပါးသန္တာန်ရှိ တရားတို့၌ သန္တာန် အသီး အသီးဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ရှုရန်မလိုကြောင်းကို **အခဏ်း (၃)** ဝိပဿနာ၏ အာရုံကို ပြရာ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။

အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုပုံ။ ။ တရံတခါမှာ မိမိသန္တာန်၌ “သွားချင်တယ်၊ သွားတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်လျက် ဆုံးဖြတ်သော အသိဉာဏ်ဖြစ်၍ ပြီးတိုင်း ပြီးတိုင်း သူတပါး သန္တာန်မှာလဲ ဤလိုသဘောချည်းဘဲဟု ဆုံးဖြတ်လျက် ဆုံးဖြတ်လျက် ရှုမိ၏။ ထိုအခါမှာ အဇ္ဈတ္တကို တလှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓကိုတလှည့် ရှုလျက်ရှိသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ ၂၀-ပါးလုံးကိုတွဲ၍ ရှုနေသည်မည် ၏။ **အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ** နှင့် အညီပင်တည်း။

သမုဒယနှင့် ဝယကိုရှုပုံ။ ။ သွားချင်သောစိတ် စသည်နှင့် ရွေ့ရှားမှု ရုပ်စသည်တို့၏ ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲ ပေါ်၍ ပေါ်၍ ပျောက်ပျက် ကုန်ဆုံးသွားခြင်းကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သိမြင်မှုသည် **သမုဒယ**=ဖြစ်ခြင်း၊ **ဝယ**=ပျက်ခြင်းတို့ကို မျက်မှောက် သိသော ဉာဏ်ပေတည်း။ ရှုမှတ်နေစဉ် အကြား အကြား၌ “အကြောင်းရှိ၍ ဤ ရုပ်အပေါင်း ဖြစ်ရသည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ် နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်ရှိ၍ ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးက ကံရှိ၍ ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ မသိမှု အဝိဇ္ဇာမကင်းသေး၍ ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာ တောင့်တ သဘောကျမှု မကင်းသေး၍ဖြစ် သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ယခု စားသောက်နေသော အာဟာရရှိ၍ ဖြစ်နေသည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍ ၎င်း” ဤသို့ ဒိဋ္ဌနှင့်သုတ ရောစပ်လျက် နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် သဘောကျသည် အားလျော်စွာ ဆင်ခြင်၍ ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းသည်

လည်း သမုဒယ=ဖြစ်ကြောင်း တရား၊ ဝယ=ပျက်ကြောင်း တရားတို့ကိုသိသော ဉာဏ်မည်၏။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသိ္ဓိံ ဝိဟရတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

မှန်ကန်စွာသတိထင်ပုံ။ “သွားချင်တယ်၊ သွားတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမရှိ၊ ငါကောင် မရှိ၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား မရှိ၊ သွားသောအမူအရာ စသည်ဖြင့်ဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်းမျှသာ ရှိသည်ဟု အမှတ်ရမှု သတိဖြစ်၏။ သင်္ခါရ ဃန နိမိတ်ဟု ခေါ်သော ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်များသို့ မရောက်မူ၍ သွားချင်သော စိတ်စသည်နှင့် သွားသော အမူအရာ စသည်ဖြင့်ဖြစ်သော ရုပ်သဘောမျှ၌သာ မပြတ်မစဲ သတိ ထင်လျက်ရှိသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထိုမျှလောက်ထက်သန်သော သတိ ဉာဏ်များဖြစ်ပေါ်ခါစ၌ ယခုကာလ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် “ကိုယ် ခေါင်း လက် ခြေများမှ ရှိသေးရဲ့လား”ဟု စုံစမ်းဆင်ခြင် ကြဘူးလေပြီ။ ထိုသို့ မှန်ကန်စွာထင်သော သတိကြောင့် နောက်နောက်မှတ်ချက်တို့၌ ဉာဏ်သတိတို့သည် တဆင့်ထက် တဆင့် တိုးမြင့်၍ ထက်သန်စွာ ဖြစ်ကုန်၏။ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း စွဲလမ်းမှု ကင်း၏။ အတ္တိ ကာယောတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ စသည်နှင့်အညီပင်တည်း။

ကာယာနုပဿနာ ပြီး၏။

ဝေဒနာနုပဿနာ

သုခဝေဒနာ။ ။ သုခံ ဝါ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိတိ ပဇာနာတိ = စသည်နှင့်အညီ ကိုယ်ထဲစိတ်ထဲ၌ ချမ်းသာမှုဖြစ်ပေါ်လျှင် “ချမ်းသာတယ်၊ ခံသာတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ဝမ်းသာတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်အပ်၏။ ခံသာသော အခြင်းအရာ၊ ကောင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော သုခဝေဒနာကို အမှန်အတိုင်း သိလတုံ။ သိပုံကို မြင်ဆဲ၊ ထိဆဲ၊ ကြံသိဆဲမှတ်ပုံများ၌ အပြည့်အစုံပြခဲ့ပြီ။ **ချမ်းသာလျှင်၊ ကောင်းလျှင် ချမ်းသာတယ်၊ ကောင်းတယ်**ဟု သိ၏” ဟူသော ဤစကားရပ်၌လဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးနှင့် မပြည့်စုံသော သူတို့က ယုံမှားရန်ရှိ၏။ ထိုယုံမှားဖွယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ရှင်းလင်း သုတ်သင်လေပြီ။ ၎င်း အဋ္ဌကထာကိုပင် မှီ၍၊ ဤ ကျမ်း၌လဲ ရှင်းလင်းပြဦးအံ့။

ပက်လက်အိပ်တတ်ရုံမျှ သူငယ်တို့သော်လဲ နို့စို့သောအခါစသည်၌ ချမ်းသာလျှင်၊ ‘ချမ်းသာတယ်= ကောင်းတယ်’ဟု သိနိုင်ကြသည်မဟုတ်လော? ဟူငြားအံ့။ သိကြသည်ကား မှန်ပေ၏။ သို့သော်လဲ ထိုအသိမျိုးကို ရည်၍ အထက်ပါ စကားကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမူကား-ထိုသူငယ်တို့သည်၎င်း၊ ရှုမှတ်မှုကင်းသော သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၎င်း ချမ်းသာမှုကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်းလဲ မသိကြ၊ တခြားတပါးကို ကြံစည်လျက် အချိန်ကုန်စေကြသည်ကသာ များကုန်၏။ တရံတခါ သိကြသော်လဲ၊ သဘောတရား တခုမျှ အနေအားဖြင့် မသိကြ၊ ငါချမ်းသာတယ်၊ ငါကောင်းတယ်ဟု ငါကောင်အနေအားဖြင့်သာ သိကြ၏။ အခိုက်အတန့်မျှ အနေအားဖြင့်လဲ မသိကြ၊ အမြဲရှိနေသည် ဟူ၍သာ ထင်ကြသိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအသိမျိုးသည် သတ္တဝါဟု ထင်မြင်သော အယူကိုလဲမပယ်၊ မစွန့်နိုင်။ ငါကောင်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကိုလဲ မခွါ နုတ်နိုင်။ ထိုအသိမျိုးကို အာရုံပြုလျက် သူတို့၏သန္တာန်၌ တဖန် သိမှုဝိပဿနာလဲမဖြစ်၊ ထိုအသိမျိုးမှ ဆက်၍လဲ ဝိပဿနာ မဖြစ်၊ ဤသို့ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကံ၏ ဖြစ်ရာ အာရုံလဲမဟုတ်၊ ဖြစ်ကြောင်းလဲ မဟုတ်သောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းလဲမမည်။ အမှတ်ရမှု=ဝိပဿနာ သတိ ပြဇာန်းသော အသိမဟုတ်သောကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာလဲ မဖြစ်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ကလေးသူငယ် စသော သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသိမျိုးကိုရည်၍ အထက်ပါ စကားကို ဟောတော်မူသည် မဟုတ်ဟု သိအပ်၏။

မပြတ်မစဲ ရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ချမ်းသာမှုကို ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းလဲ သိ၏။ ရှေး၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက္ခဏာ စသည်တို့အလိုအားဖြင့် သဘောတရားတခုမျှ ဟူ၍လဲသိ၏။ ရှေးရှေးချမ်းသာမှုတို့နှင့် နောက်နောက် ချမ်းသာမှုတို့ ကို မဆက်မစပ် အပိုင်းအပိုင်းပြတ်လျက် ကုန်ဆုံးကုန်ဆုံး သွားကြသည် ဟူ၍လဲသိ၏။ ထိုအခါ၌ တဆက်တည်း၊ တခုတည်း ဟုထင်မြင်အပ်သော **သန္တတိပညတ်**က မကွယ်မပုံးနိုင်သောကြောင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ငါကောင်မဟုတ် ဟူ၍လဲသိ၏။ ဤအသိ မျိုးသည်ကား သတ္တဝါဟု ထင်မြင်သောအယူကိုလဲ ပယ်စွန့်နိုင်၏။ ငါကောင်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကိုလဲ ခွါနုတ်နိုင်၏။ ဣရိယာ ပထ မှတ်ပုံ၌ ဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့် **ကမ္မဋ္ဌာန်းလဲ** မည်၏။ **သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာလဲ** ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤအသိမျိုးကိုသာ ရည်၍ **သုခံ ဝါ ဝေဒနံ** စသော အထက်ပါစကားကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူပေသည်။ ဉာဏ်ရင့်သန်သောအခါ၌ ပြဆိုခဲ့သည့် အတိုင်းပင် သိသောကြောင့် “ငါချမ်းသာသည်၊ ကောင်းသည်၊ ဝမ်းသာသည်ဟူသော စကားမှာ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုရုံမျှသာ တည်း။ ချမ်းသာတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ဝမ်းသာတတ်သော ငါကောင်၊ သတ္တဝါကောင်ကား မရှိပြီ။ ကောင်းသောအာရုံကို အာရုံပြုလျက် အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ကြသော ချမ်းသာမှု၊ ကောင်းမှု၊ ဝမ်းသာမှုကလေးများသာ ရှိသည်”ဟု ကိုယ်ပိုင် ဉာဏ် ဖြင့်သိမြင် ဆုံးဖြတ်နိုင်လေ၏။ ထို့ကြောင့်၊ အဋ္ဌကထာ (ဒီ ဋ္ဌ ၂-၃၆၄)၌ -

ဝတ္ထု အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတိတိ သလ္လက္ခေန္ဓော ဧသ ‘သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိ’တိ ပဇာနာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော - ဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

ဒုဒ္ဓိပနာတိ ဉာဏေန ဒီပေတုံ အသက္ကဏေယျာ၊ ဒုဗ္ဗိညေယျာတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ-အန္ဓကာရာဝ အ-ဝိဘူတာတိ။
(ဒီ-ဇီ ၂-၂၆၁)

ဒုဒ္ဓိပနာတိ၊ ဒုဒ္ဓိပနာ ဟူသည်ကား။ ဉာဏေန၊ ဘာဝနာမယ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်။ ဒီပေတုံ။ ထင်လင်းစေခြင်းငှါ။ အသက္ကဏေယျာ၊ မစွမ်းနိုင်ကောင်း။ ဒုဗ္ဗိညေယျာ၊ သိနိုင်ခဲ၏။ ဣတိ၊ ဤသည်ကား။ အတ္ထော၊ ဒုဒ္ဓိပနာပုဒ်၏ ဆိုလိုရင်း အနက်တည်း။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ အန္ဓကာရာဝ အဝိဘူတာတိ၊ အမိုက်မှောင်ကဲ့သို့ မထင်ရှားဟူ၍။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆို၏။

အဋ္ဌကထာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကား - သုခ ဒုက္ခ ဝေဒနာတို့သည် ထင်ရှားကုန်၏။ ၎င်းတို့ကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ထင်လင်းစွာ ရှုမှတ်သိမြင်နိုင်ကုန်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်ကား အမိုက်မှောင်ကဲ့သို့ မှောင်ထဲမှာရှိသော ဝတ္ထုကဲ့သို့ပင် မထင်ရှားချေ။ ၎င်းကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထင်လင်းစေနိုင်ခဲ၏။ သို့သော်လဲ ချမ်းသာမှု ဆင်းရဲမှုတို့ ပျောက်ကင်း သွားသောအခါ၌ “ပျောက် ကင်းသွားသော ထိုသာယာဖွယ် မသာယာဖွယ်တို့မှ တခြားတပါးဖြစ်သော အလတ်စားသဘောသည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတည်း” ဟု မိဂပဒဝဋ္ဌနနည်းဖြင့် မှန်းဆ၍ ယူသောယောဂီအား ထိုဥပေက္ခာသည် ထင်ရှားပါသေး”၏ ဟူလို။

နည်းယူ၍ သိပုံကား။ ။မူဆိုးသည် ကျောက်ဖျာကြီး၏တဖက်၌ သမင်၏လာသောခြေရာများနှင့် အခြားတဖက်၌သွားသော ခြေရာများကိုတွေ့ရလျှင် အလယ်ပိုင်းကျောက်ဖျာပေါ်၌ သမင်ခြေရာကိုမတွေ့ရသော်လဲ “ခြေရာမထင်ကောင်း၍သာ ဤ ကျောက်ဖျာပေါ်၌ ခြေရာမထင်သည်။ သမင်သည်ကား ဘေး ၂-ဖက် ခြေရာတို့၏ အလယ်တွဲတွဲ ဤကျောက်ဖျာပေါ်၌ပင် နင်း၍ဖြတ်သွားသည်”ဟု မှန်းဆ၍ သိသကဲ့သို့ ထိုအတူပင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည်လည်း နာကျင်မှု စသော ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ် ပေါ်သောအခါ၌ “နာတယ် နာတယ်” စသည်ဖြင့်မှတ်၍ ယင်းဒုက္ခကို ထင်လင်းစွာသိ၏။ ထိုသို့ မှတ်သိနေစဉ်မှာပင် နာမှု စသော ဒုက္ခဝေဒနာသည် တဖြည်းဖြည်း သိမ်မွေ့၍ ပျောက်ကွယ်သွားသည်လည်း ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ မခံသာမှုလဲ မထင်ရှားပြီ။ ခံသာမှု = ကောင်းမှုလဲ မထင်ရှားသေး။ သို့သော်လဲ တခြားတပါးသော စိတ် စေတသိက် တခုခုသည်ကား ထင်ရှားလျက် ရှိ၏။ ထိုထင်ရှားသော တရားကိုသာ မှတ်လျက်နေရ၏။ အတန်ကြာလျှင် တဖန် နာမှုစသော ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်စေ၊ ခံသာသော သုခဝေဒနာဖြစ်စေ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ၌ ထင်ရှားသော ထိုဒုက္ခ၊ သုခတို့ကို မှတ်ရပြန်လေ၏။ ဤသို့ မှတ်သိရ သောသူသည် “နာမှုစသော ရှေးဒုက္ခ ပျောက်ကင်းသွားသည်မှ နောက်၌ တဖန် နာမှုစသော ဒုက္ခ၊ ခံသာမှု သုခတို့ မဖြစ်ပေါ် သေးမီအတွင်းက မှတ်သိရသော စိတ်၊ စေတသိက်များ၌ ခံစားမှု မထင်ရှားသော်လဲ သိမ်မွေ့သောကြောင့်သာ မထင်ရှားသည်။ အာရုံအကောင်းအဆိုး၌ ကောင်းဆိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ခံစားမှုဖြစ်သကဲ့သို့ အလတ်စားအာရုံ၌ အလတ်စား အခြင်း အရာအားဖြင့် ခံစားလျက်ဖြစ်သော ဝေဒနာရှိရာသည်သာတည်း။ အာရုံပြုတတ်သော တရားသည် ခံစားမှုမကင်းရာသော ကြောင့် အလတ်စားအာရုံကို အာရုံပြုစဉ်က မထင်ရှားခဲ့သော ထိုခံစားမှုသည် ဥပေက္ခာပင်တည်း”ဟု မျက်မှောက်ထင်ရှားသိရ သော သုခ၊ ဒုက္ခတို့မှ နည်းမှီး၍ သိလေ၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည် သမင် ခြေရာခံ၍ သိပုံနှင့်တူသောကြောင့် **မိဂပဒဝဋ္ဌနနည်းဖြင့်** သိသည်ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုပေသည်။ ဝိပဿနာရှုစဉ်၌ သမင် ခြေရာခံပုံကို စဉ်းစား ဆင်ခြင်၍ သိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ဤအရာ၌ ဥပေက္ခာကို “မထင်ရှား၊ သိနိုင်ခဲ့သည်” ဟူသော စကားသည် အားထုတ်စ မန္တပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ ရည်၍ ဆိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဗလဝဝိပဿကမန္တ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ယင်းဥပေက္ခာသည် ထင်ရှားရာသေး ၏။ ယင်းဥပေက္ခာကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်ပင် သိနိုင်ရာသေး၏။ ထင်ပုံ၊ သိပုံကို မြင်ဆဲ၊ ကြံသိဆဲ၌ ပြဆိုခဲ့ပြီ။

သာမိသသုခ။ ။အလိုရှိအပ်၊ ချစ်ခင်အပ်၊ နှစ်သက်အပ်သော လင် မယား သား သမီး အဝတ်အစား အိမ်ယာ ဂျွဲ နွား ဆင် မြင်း ရွှေ ငွေ-စသည်တို့ကို၎င်း၊ ကိုင်တွင်း၌ရှိသော အဆင်း မျက်စိမြင်မှု ချမ်းသာမှု တတ်သိလိမ္မာမှု စသည်တို့ကို၎င်း၊ အကြောင်းပြု၍ ဝမ်းသာခြင်းသည် **သာမိသသုခ** မည်၏။ ကာမဂုဏ် အစာနှင့် စပ်ဆိုင်သော ချမ်းသာဟု ဆိုလို၏။ ၎င်းကို **ဂေဟသိတသောမနဿ** ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။ “ကာမဂုဏ်နေအိမ်ကို မှီသော ရွှင်လန်း ဝမ်းသာမှု”ဟု ဆိုလို၏။ ဤသုခသည် လှပသောအဆင်းကို အကြောင်းရင်းပြု၍ လင်မယားစသော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုကို အာရုံပြုလျက် ဝမ်းသာသောအခါ၌ ရူပါရုံကို ဖြစ်သည်မည်၏။ သာယာချိုမြိန်သော စကားသံစသည်ကို အကြောင်းရင်းပြု၍ လင်မယားစသော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုကို အာရုံပြု လျက် ဝမ်းသာသော အခါ၌ သဒ္ဒါရုံစသည်ကို မှီ၍ ဖြစ်သည်မည်၏။ ထိုသို့သော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုတို့နှင့် ယခုလောလောဆယ် ပြည့်စုံသည်ကို နှလုံးသွင်းမိ၍လဲ ဝမ်းသာမှုဖြစ်တတ်၏။ ရှေးက ပြည့်စုံခံစားခဲ့ဘူးသည်ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့၍လဲ ဝမ်းသာမှု ဖြစ်တတ်၏။ ထိုဝမ်းသာမှုကို ဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ “ဝမ်းသာတယ် ဝမ်းသာတယ်”ဟု မှတ်သိအပ်၏။ သာမိသံ ဝါ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော သာမိသံ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိတိ ပဇာနာတိ-နှင့် အညီပင်တည်း။

နိရာမိသ သုခ။ ။ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်တိုင်းသော အာရုံ ၆-ပါးတို့ကို မပြတ်မစဲ မှတ်သောသူသည် ဉာဏ်ရင့်သော အခါ၌ ထိုအာရုံ ၆-ပါးတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မျက်မှောက်တွေ့မြင်၏။ မမြဲသောအခြင်းအရာကိုလဲ သိမြင်၏။ ထိုအခါ၌ မျက်မှောက်မြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံနှင့် နှိုင်းဆ၍ တွေ့ကြုံခဲ့ဘူးသော အတိတ်အာရုံ ၆-ပါးတို့ကို၎င်း၊ တွေ့ကြုံဆဲ အာရုံတို့ ကို၎င်း၊ “မမြဲဆင်းရဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်သော တရားချည်းသာ”ဟု သိမြင်ဆုံးဖြတ်၏။ ဤသို့ သိမြင်သောသူအား မှတ်သိ တိုင်း မှတ်သိတိုင်း ဝမ်းသာမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဤဝမ်းသာမှုသည် **နိရာမိသ သုခ** မည်၏။ “ကာမဂုဏ် အစာနှင့်မစပ် မဆိုင်

သော ချမ်းသာ”ဟု ဆိုလို၏။ ၎င်းတို့ပင် **နေက္ခမ္မ-သမိတသောမနဿ** ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။ ဥပရိပဏ်-သဠာယတန ဝိဘင်္ဂသုတ်၌ ဤသို့ ဟောတော်မူ၏။

ရူပါနံ တေဝ အနိစ္စတံ ဝိဒိတွာ ဝိပရိဏာမံ ဝိရာဂံ နိရောဓံ၊ ပုဗ္ဗေ စေဝ ရူပါ ဧတရဟိ စ၊ သဗ္ဗေ တေ ရူပါ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမမ္မောတိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောမနဿံ၊ ယံ ဧဝရူပံ သောမနဿံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မသမိတံ သောမနဿံ။ (မ ၃-၂၆၀)

ရူပါနံ၊ မြင်ရဆဲ ပစ္စုပ္ပန်အဆင်းတို့၏။ အနိစ္စတံ၊ မမြဲသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝိဒိတွာတုဇေ၊ သိပြီး၍ သာလျှင်။ ဝိပရိဏာမံ၊ ပကတိအတိုင်း မတည်ဘဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်းကို။ ဝိရာဂံ၊ ပျက်ပြယ်ကွယ်ပျောက်ခြင်းကို။ နိရောဓံ၊ ချုပ်ခြင်းကို။ ဝိဒိတွာတုဇေ၊ သိပြီး၍သာလျှင်။ ပုဗ္ဗေစေဝ ရူပါ၊ ရှေးကအဆင်းတို့သည်၎င်း။ ဧတရဟိစရူပါ၊ ယူကာလ၌ အဆင်းတို့သည် ၎င်း။ သဗ္ဗေ တေ ရူပါ၊ အလုံးစုံသော ထိုအဆင်းတို့သည်။ အနိစ္စာ၊ မမြဲကုန်။ ဒုက္ခာ၊ ဆင်းရဲကုန်၏။ ဝါ၊ မကောင်းကုန်။ ဝိပရိဏာမမ္မော၊ ပကတိအတိုင်းမတည်ဘဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိကုန်၏။ ဣတိဇေဝံ၊ ဤသို့။ ဧတံ၊ ဤအဆင်းရုပ် တို့၏ သဘောကို။ သမ္ပပ္ပညာယ၊ မှန်စွာသိသော ဝိပဿနာပညာဖြင့်။ ယထာဘူတံ ပဿတော၊ မှန်ကန်စွာ သိမြင်သော သူအား။ သောမနဿံ၊ ဝမ်းသာမှုသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဧဝရူပံ၊ ဤသို့သဘောရှိသော။ ယံ သောမနဿံ၊ အကြင် ဝမ်းသာမှုသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဣဒံ၊ ဤဝမ်းသာမှုကို။ နေက္ခမ္မသမိတံ သောမနဿံ၊ ဝိပဿနာကို မှီသော ဝမ်းသာမှုဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

(ကြွင်းသော အာရုံငါးပါးတို့၌လဲ ရူပံနှင့်၊ နေက္ခမ္မသမိတ သောမနဿ ဖြစ်ပုံကို နည်းတူပင် ဟောတော်မူ၏။)

ဤဝမ်းသာ ဝမ်းမြောက်မှုသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်ခါစ၌ တားဆီး၍ မရနိုင်အောင် အလွန်ထက်သန်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း “ဝမ်းသာတယ်၊ ဝမ်းမြောက်တယ်”ဟု မှတ်သိအပ်၏။ **နိရာမိသံ ဝါ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော နိရာမိသံ သုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိတိ ပဇာနာတိ**နှင့် အညီပင်တည်း။

သာမိသဒုက္ခံ။ ။အလိုရှိအပ်သော ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုတို့နှင့် လောလောဆယ် မပြည့်စုံခြင်းကို စဉ်းစားမိ သောသူအား “ငါ့မှာ ကံဆိုးလေစွ”ဟု ဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် လောလောဆယ် တွေ့ကြုံရ၍ ဖြစ်ပေါ် သော ဝမ်းနည်းမှုသည်လည်း ဤစကားထဲ၌ ပါဝင်လေပြီ။ ရှေးက မပြည့်စုံခဲ့သည်ကို စဉ်းစားမိ၍လဲ ဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်ပေါ် တတ်၏။ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တွေ့ခဲ့ဘူးသည်ကို စဉ်းစားမိ၍ ဖြစ်ပေါ်သော ဝမ်းနည်းမှုသည်လည်း ဤစကားထဲ၌ ပါဝင်လေပြီ။ ဤသို့လိုအပ်သော ကာမဂုဏ်တို့နှင့် မပြည့်စုံခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်သော ဝမ်းနည်းမှု၊ နှလုံးမသာမှု၊ စိတ်ညစ်မှု၊ လွမ်းဆွတ် ပူဆွေးမှုဟူသမျှသည် **သာမိသဒုက္ခ** မည်၏။ **ဂေဟသမိတဒေါမနဿလဲ** မည်၏။ ဤဒေါမနဿကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း “ဝမ်းနည်းတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ **သာမိတံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝေဒနံ။ ပ။ ပဇာနာတိ**နှင့် အညီပင်တည်း။

နိရာမိသဒုက္ခံ။ ။ဥဒယဗ္ဗယ စသော ဝိပဿနာဉာဏ် အထူးများသို့ ရောက်ပြီးသောသူသည် အားထုတ်သော ကာလ ကြာမြင့်လတ်သော် “အရိယာတို့ သိအပ်သော မဂ်ဖိုလ်ကို ဘယ်အခါကျမှ သိရပါမည်နည်း”ဟု ကြံစည်တောင့်တ မိတတ်၏။ ကြာမြင့်စွာ အားတုတ်ပါသော်လဲ တောင့်တတိုင်း မပြည့်စုံလတ်သော် “မဂ်ဖိုလ်ကို ဤဘဝ၌ မရတော့ဘူးထင်ပါရဲ့”ဟု ကြံတွေးလျက် ဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ပါလျက် ဝိပဿနာဉာဏ် အထူးများသို့ပင် မရောက်သော သူအားလဲ ဤဝမ်းနည်းမှုသည် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်သာတည်း။ ဝိပဿနာနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော ဤဝမ်းနည်းမှုသည် **နိရာမိသ ဒုက္ခ** မည်၏။ **နေက္ခမ္မသမိတဒေါမနဿလဲ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ပေါ်တိုင်း “ဝမ်းနည်းတယ်၊ ဝမ်းနည်းတယ်”ဟု မှတ်သိအပ် ၏။ **နိရာမိသံ ဝါ ဒုက္ခံ။ ပ။ ပဇာနာတိ**နှင့် အညီပင်တည်း။ ဤနိရာမိသဒုက္ခ ဖြစ်ပုံကို သက္ကပဉ္စသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ အရှင် မဟာသိဝ၏ ဝတ္ထုဖြင့် ပြဆို၏။ အကျဉ်းမျှကို ထုတ်ပြအံ့။

အရှင်မဟာသိဝ၏ ဝတ္ထု။ ။ဤ မထေရ်ကြီးသည် ၁၈-ပါးသော ဂိုဏ်းကြီးတို့အား ပရိယတ်ကျမ်းဂန် ပို့ချနေတော်မူသတဲ့။ သူ့အဆုံးအမ၌ တည်၍ ရဟန္တာဖြစ်ကြသော ရဟန်းတို့မှာ သုံးသောင်းမျှ ရှိကြသတဲ့။ ထို ရဟန်းတို့တွင် ရဟန်းတပါးသည် မိမိ၏ဂုဏ်များကို ဆင်ခြင်ပြီးလျှင် “ငါ၏ဂုဏ်များမှာ အတိုင်းမသိများစွာကုန်၏။ ငါ့ဆရာ၏ဂုဏ်များမှာ အဘယ်သို့ ရှိကြ လေသနည်း”ဟု ဆင်ခြင်လတ်သော် ပုထုဇဉ်မျှသာ ဖြစ်ကြောင်းကိုမြင်၍ “ဪ-ငါတို့၏ဆရာတော်ကြီးသည် သူတပါးတို့ ၏ ကိုးကွယ်ရာသာဖြစ်၍ သူ့ကိုယ်တိုင်၏ ကိုးကွယ်ရာတော့ မဖြစ်နိုင်ပါတကား၊ သူ့အား အဆုံးအမပေးဦးမည်”ဟု ကြံပြီး လျှင် ချက်ခြင်းပင် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွသွားလေ၏။ ကျောင်း၏အနီး၌ ကောင်းကင်မှဆင်းသက်၍ ဆရာမထေရ်ကြီးထံ သို့ ချဉ်းကပ်လေ၏။ ဘာကိစ္စအတွက်လာသလဲဟု မထေရ်ကြီးကမေးသော် အနုမောဒနာတရားတပုဒ်ကို သင်ယူလို၍ လာပါ သည်ဟု လျှောက်လေ၏။ အားလပ်သော အချိန်မရှိဟု မထေရ်ကြီးကဆိုသော် ဆွမ်းခံသွားဘို့ စဉ်းစားရာ တန်ဆောင်းတွင် ရပ်နေခိုက်၌ မေးပါမည်ဟု လျှောက်၏။ ထိုနေရာမှာ တပါးသော ရဟန်းတို့က မေးနေကြသည်ဟုဆိုလျှင် ဆွမ်းခံသွားသို့ သွားစဉ်လမ်းမှာ မေးပါမည်ဟုလျှောက်၏။ အဲသည်လမ်းမှာလဲ မေးမည့်သူရှိနေသည် ဆိုပြန်လျှင် သင်္ကန်းရုံရာမှာ၊ သပိတ်ကို

အိတ်ထဲမှထုတ်ရာမှာ၊ ယာဂုသောက်ပြီးသောအခါမှာ မေးပါမည်ဟုလျှောက်၏။ အဲသည်နေရာတွေမှာလဲ အဋ္ဌကထာကို လေ့လာသောမထေရ်များက မေးနေကြသည်ဟုဆိုပြန်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် အချိန်တောင်းရာ ဆွမ်းခံရွာမှ ပြန်ထွက်စဉ် ကာလ၊ ရွာမှ ကျောင်းသို့ပြန်စဉ်ကာလ၊ ဆွမ်းစားပြီးစကာလ၊ နေ့ခင်းနေရာ၌ နေစဉ်ကာလ၊ အိပ်ရာဝင်ခါနီး ခြေဆေးစဉ် ကာလ၊ နံနက်အိပ်ရာမှထ၍ မျက်နှာသစ်ခါနီးကာလ၊ မျက်နှာသစ်ပြီးသောကာလ၊ အခန်းတွင်း၌ ခေတ္တ ထိုင်နေရာကာလ၊- ဤအချိန်တို့၌လဲ မေးမည်သူများ ရှိနေသည်ဟူ၍သာ ဆိုလတ်သော် “အရှင်ဘုရား! မျက်နှာသစ်ပြီးလျှင်၊ ကျောင်းခန်းသို့ဝင်၍ နေရာပူနွေးအောင် သုံးလေးထိုင်ခန့်မျှထိုင်လျက် တရားနုလုံးသွင်းသော အချိန်ကာလ ရှိသင့်ပါသေးသည်။ ယခုအတိုင်းဆို လျှင် အရှင်ဘုရားမှာ သေဘို့အချိန်သော်မှ မရှိတော့ဘူးလား၊ အရှင်ဘုရားသည် နောက်မှ ခုံကြီးနှင့်တူပါသည်။ သူတပါး၏ မှီရာသာဖြစ်၍ ကိုယ့်ကိုယ်တိုင်၏ မှီရာတော့ မဖြစ်နိုင်ပါ။ အရှင်ဘုရား၏ အနုမောဒနာတရားကို မလိုချင်တော့ပါ”ဟု လျှောက်၍ ကောင်းကင်သို့ ပျံကြွသွားလေ၏။ ထိုအခါမှာ မထေရ်ကြီးသည် “ထိုရဟန်း၏ လာခြင်းမှာ စာသင်ရန်မဟုတ်ပေ။ ငါ့အား သတိပေးရန်သာ ဖြစ်ပေသည်”ဟု သိ၍ နောက်တနေ့ နံနက်စောစော၌ သပိတ်သင်္ကန်းများကို ယူပြီးလျှင် တရားအား ထုတ်ရန် ကျောင်းမှထွက်ခွာသွားလေ၏။ “ငါသို့သောပုဂ္ဂိုလ်မှာ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေရန် မခဲယဉ်း နှစ်ရက်၊ သုံးရက်မျှဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးလျှင် ပြန်လာနိုင်မည်”ဟု ထင်မိသောကြောင့် တပည့်များအားလဲ မပြောခဲ့ချေ။ ရွာအနီး တောင်ချိုင့်အရပ်၌ နေပြီးလျှင် ဝါဆိုလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့မှစ၍ တရားအားထုတ်လေရာ လပြည့်နေ့၌လဲ တရားထူးကို မရသေးသောကြောင့် ဤသို့ဆင်ခြင်လေ၏။ “ဪ-ငါသည် နှစ်ရက်၊ သုံးရက်မျှဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုရမည်ဟု မြော်လင့်၍လာခဲ့၏။ သို့သော် ယခုမရသေးပါတကား။ ရှိပါစေတော့ ဤဝါတွင်း ၃-လကို ၃-ရက်လောက် သဘောထားပြီးလျှင် အားထုတ်မည်။ ဝါကျွတ် လျှင်၊ သိရောပေ”ဟု နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် ဝါကပ်လျက် အားထုတ်ပြန်လေ၏။ ဝါကျွတ်သော်လဲ မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသော ကြောင့် ဤသို့ ကြံပြန်၏။ “ဪ - ၂-ရက်၊ ၃-ရက်မျှဖြင့် ကိစ္စပြီးမည်ဟု ထင်လျက် လာခဲ့သည်မှာ ၃-လကြာသော်လဲ ကိစ္စမပြီးသေးပါတကား။ သီတင်းသုံးဘော်များကတော့ ရဟန္တာ အဖြစ်ဖြင့် ပဝါရဏာပြုကြပေလိမ့်မည်”ဟု စဉ်းစားကြံစည် နေစဉ် မဟာသီဝမထေရ်အား မျက်ရည်တို့သည် ကျလေကုန်၏။ ထို့နောင် “အိပ်ရာသို့ဝင်သောအခါ၌ ခြေဆေးခြင်း၊ လဲလျောင်း၍ အိပ်နေခြင်းများကြောင့် မဂ်ဖိုလ်ကို မရနိုင်သည်”ဟု အောက်မေ့ပြီးလျှင် ခဋ္ဌင်ကို သိမ်းထားလိုက်လေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်းဟူသော ဣရိယာပုထ် ၃-ပါးဖြင့်သာ အားထုတ်လျက် နေလေ၏။ ၂၉-နှစ်မျှ ကြာသော်လဲ မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးဘဲ ရှိလေ၏။ ထို ၂၉-နှစ်တို့၌ ပဝါရဏာနေ့သို့ ရောက်တိုင်းပင် မျက်ရည်ကျရ လေ၏။ အနှစ် ၃၀-မြောက် ပဝါရဏာနေ့သို့ ရောက်သော်လဲ မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသောကြောင့် ဤသို့ စဉ်းစားမိပြန် လေ၏။ “ဪ - ငါတရား အားထုတ်သည်မှာ အနှစ် ၃၀-ရှိခဲ့ပြီ။ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မရသေးပါတကား။ အစစ်ပါဘဲ။ ငါ့မှာ သည်ဘဝတွင် မဂ်ဖိုလ်မဖြစ်တော့ပါဘူး။ သီတင်းသုံးဘော်များနှင့် ရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့် ပဝါရဏာ မပြုရတော့ပါဘူး”ဟု စဉ်းစားမိလေရာ သည်းထန်သောဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာ၍ မျက်ရည်များကျလေကုန်၏။ ထိုအခါ နတ်သွီးတယောက်က သတိပေးလိုသော ကြောင့် မနီးမဝေး၌ ငိုလျက်ရပ်တည်နေလေ၏။ ဟဲ့! သည်မှာ ငိုနေတာဘယ်သူလဲဟု မထေရ်ကြီးကမေးလျှင် “တပည့်တော် နတ်သွီးပါ အရှင်ဘုရား”ဟု လျှောက်လေ၏။ ဘာကြောင့် ငိုနေသလဲဟု မေးလျှင် “အရှင်ဘုရား ငိုနေသည်ကို မြင်ရ၍ ငိုလျှင် လဲ၊ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်ဟု ထင်သည့်အတွက် မဂ်ဖိုလ် ၂-ခု ၃-ခုလောက်ကို ဖြစ်စေမည်ဟုကြံပြီး ငိုနေပါသည် အရှင် ဘုရား”ဟု နတ်သွီးက လျှောက်၏။ ထိုအခါ မထေရ်ကြီးသည် သတိရပြီးလျှင် မိမိကိုယ်ကို ဤသို့ ဆုံးမ၏။ အို - အမောင် မဟာသီဝ၊ ကြည့်စမ်း! နတ်သွီးကသော်မှလဲ သင်နှင့်ပြန်ရယ် ပြုနေချေပြီ။ သည်အမှုအကျင့်ဟာ သင်နှင့် သင့်လျော်ပါ၏ လောဟု ဆင်ခြင်ဆုံးမ၍ ဝမ်းနည်းမှုကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ဝိပဿနာကို အစဉ်အတိုင်း ပြုစေလျက် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူလေ၏။

ကောက်နုတ်ချက်။ ဤမထေရ်ကြီး၏ အလွန်ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ခြင်းမှာ “သူတ များသည်အားလျော်စွာ အကျယ် နည်းဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်သောကြောင့်”ဟု မှတ်ယူသင့်၏။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်ထက် အရှင်သာရိပုတြာက သာ၍ ကြာမြင့်စွာ အားထုတ်ရသကဲ့သို့ ပင်တည်း။ “**ဧတ္တကံ ကာလံ ဝိပဿနာယာ သုစိဏ္ဏ ဘာဝတော ဉာဏဿ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ =** ဤမျှ လောက် အနှစ် ၃၀-ကာလပတ်လုံး ဝိပဿနာကို ကောင်းစွာ လေ့လာပြီးသည့်အတွက် ဉာဏ်ရင့်ကျက်သောကြောင့် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လေ၏)”ဟု အကြောင်းပြသော ဋီကာစကား၌လဲ အကျယ်နည်းဖြင့် ပြုစေအပ်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်၏ ရင့်ခြင်းကိုသာယူအပ်၏။ ရဟန္တာဖြစ်စေနိုင်ရုံမျှ အကျဉ်းနည်းဖြင့် ပြုစေအပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ရင့်ခြင်းကို ကားမယူအပ်။ အကြောင်းမူကား-အကျဉ်းနည်းဖြင့် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်စေနိုင်ရုံမျှ ပါရမီဉာဏ်သည် ပိဋကတ် ၃-ပုံ၌ ထိုမျှ လောက် တတ်ကျွမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးမှာ အားမထုတ်မီ ရှေးအဖို့ကပင် ပြည့်စုံပြီးသာ ဖြစ်ထိုက်၏။ မပြည့်စုံသေးဟူ၍ကား မဆိုထိုက်ပေ။ ဘုရားအလောင်းတော်အား သုမေဓာရသေ့အဖြစ်ကပင် မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်စေနိုင်ရုံမျှ သာဝကပါရမီဉာဏ် ပြည့်စုံပြီး ဖြစ်သကဲ့သို့ပင် မှတ်ရာ၏။

သာမိဿ အဒုက္ခ မသုခ။ ဝိပဿနာကင်းသော အန္ဓပုထုဇဉ်အား ကိုယ်တွင်း၊ ကိုယ်ပ၌ ရှိသော မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုး ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုကို မြင်သောကာလစသည်၌ ဝမ်းသာမှုလဲမထင်ရှား၊ နှလုံးမသာမှုလဲမဖြစ်၊ ထိုအာရုံဝတ္ထုကို စွန့်ပစ်နိုင်သည် လဲမဟုတ်။ အမှန်အားဖြင့် ထိုအာရုံဝတ္ထု၌ သာယာတပ်မက်သော လောဘနှင့်တကွ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ဤအလတ်စား ခံစားမှုသည် **သာမိဿ အဒုက္ခ မသုခ** မည်၏။ **ဂေဟဿိတ ဥပေက္ခာလဲ** မည်၏။ **အညာဏုပေက္ခာ**

ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။ မောဟနှင့်တကွဖြစ်သော လစ်လျူရှုမှုဟု ဆိုလို၏။ ဤ ဥပေက္ခာသည် ဝိပဿနာ ယောဂီအားလဲ ရှုမှုတို့၏ အကြားအကြား၌ ဝင်၍ဖြစ်တတ်၏။ ဖြစ်သော်လဲ ပြခဲ့သည့် အတိုင်းပင် မထင်ရှားဘဲ ရှိတတ်၏။ ၎င်းကို သိနိုင်ခဲ့၏။ ထင်ရှားသောအခါ၌ ၎င်းဥပေက္ခာကို မှတ်လျက်သိခြင်းသည် သာမိသံ ဝါ အဒုက္ခ မသုခံ ဝေဒနံ။ ပဇာနာတိနှင့်အညီပင်တည်း။

နိရာမိသ အဒုက္ခ မသုခံ။ ။ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့မှ စင်ကြယ်ပြီးသောအခါ၌ ထင်တိုင်းသော အာရုံ ၆-ပါးတို့ကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သိမှု ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ထက်သန်သည်မှစ၍ အထူးထင်ရှားတတ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်၌ကား သာ၍ပင် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်တတ်၏။ ဤအလတ်စား ခံစားမှုသည် **နိရာမိသ အဒုက္ခ အသုခ** မည်၏။ **နေက္ခမ္မသိတ ဥပေက္ခာ**လဲ မည်၏။ ၎င်းကို တဖန်ရှုမှု = ပဋိဝိပဿနာဖြင့် မှတ်လျက်သိခြင်းသည် နိရာမိသံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာနော နိရာမိသံ အဒုက္ခ မသုခံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိတိ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

သမုဒယနှင့် ဝယကို သိပုံ။ ။ဗဟိဒ္ဓနှင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတို့၌ သိပုံသည် ကာယာနုပဿနာ၌ ပြခဲ့သော နည်းအတိုင်းပင် တည်း။ ခံစားမှုဝေဒနာတို့ကို မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ထိုခံစားမှုကလေးများ၏ ဖျတ်ကနဲဖျတ်ကနဲ ပေါ်၍ပေါ်၍ ကုန်ဆုံးပျောက် ပျက်ခြင်းကို သိမြင်ခြင်းသည် **သမုဒယ**=ဝေဒနာ၏ဖြစ်မှု၊ **ဝယ**=ဝေဒနာ၏ ပျက်မှုတို့ကို သိခြင်းပင်တည်း။ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းသောအာရုံနှင့် တွေ့ရ၍ ကောင်းသွားသည်၊ မတွေ့ရလျှင်ကား ကောင်းခြင်းမဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ မကောင်းသော အာရုံနှင့်တွေ့ရ၍ အခံရခက်သွားသည်၊ မတွေ့ရလျှင်ကား အခံရခက်ခြင်း မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ မကောင်း မဆိုး ရိုးရိုး အာရုံနှင့် တွေ့ရ၍ မကောင်း မဆိုးသော ခံစားမှုဖြစ်သည်၊ မတွေ့ရလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးအကြောင်းကံရှိ၍ ခံစားမှုဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင် ဟူ၍၎င်း၊ မသိမှု အဝိဇ္ဇာ မကင်းသေး၍ ခံစားမှုဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာ တောင့်တမှု မကင်းသေး၍ ခံစားမှု ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း - ဤသို့ ဒိဋ္ဌ သုတ ရောစပ်လျက် ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းသည်လည်း **သမုဒယ**=ဝေဒနာဖြစ်ကြောင်းတရား၊ **ဝယ**=ဝေဒနာပျက်ကြောင်း၊ ကင်းကြောင်းတရားတို့ကို သိခြင်းပင် တည်း။ **သမုဒယမောနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ** စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

မှန်ကန်စွာသတိထင်ပုံ။ ။ခံစားမှုသဘောကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ မိန်းမ၊ ယောကျ်ား ဟူ၍မရှိ။ ကောင်းသော ခံစားမှု၊ ဆိုးသော ခံစားမှု၊ အလတ်စားခံစားမှု အပေါင်းမျှသာ ရှိသည်”ဟု အမှတ်ရမှု သတိဖြစ်၏။ ဤသို့ သင်္ခါရ ဃန နိမိတ် ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ် ဟူသမျှတို့ မရောက်မူ၍ ခံစားမှု သဘောမျှ၌သာလျှင် ထင်သော သတိဖြစ် ခြင်းကြောင့် နောက် နောက်သော သတိ ဉာဏ်တို့သည် အဆင့်ဆင့် တိုးတက်လျက် ထက်သန်စွာ ဖြစ်ကုန်၏။ စွဲလမ်းမှုလဲ ကင်း၏။ **အတ္ထိ ဝေဒနာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ** စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ဝေဒနာနုပဿနာ ပြီး၏။

စိတ္တာနုပဿနာ

တစုံတရာကိုလိုချင် တောင့်တသောစိတ်၊ သာယာနှစ်သက်သော စိတ်များသည် **သရာဂစိတ်** မည်၏။ ထိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လျှင် ဖြစ်ခိုက်၌လိုချင်တယ် စသည်ဖြင့်မှတ်အပ်၏။ ဤသို့ တကြိမ်မျှမှတ်သိခြင်းကြောင့်လဲ ထိုစိတ်မျိုး ကင်းငြိမ်း သွားတတ်၏။ မငြိမ်းသေးလျှင် ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်းမှတ်အပ်၏။ နောက်ဆုံး၌ ကင်းငြိမ်းသွားလတုံ။ လိုချင်နှစ်သက်မှုကင်း လျက် ကြည်လင်သောစိတ်များသာ ဖြစ်လတုံ။ ထိုစိတ်များသည် **ဝီတရာဂစိတ်** မည်၏။ ဤစိတ်ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ် သည့်အတိုင်းပင် မှတ်အပ်၏။ သရာဂံ ဝါ စိတ္တံ သရာဂံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ၊ ဝီတရာဂံ ဝါ စိတ္တံ ဝီတရာဂံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

စိတ်ဆိုးသောစိတ်၊ စိတ်ပျက်သောစိတ်၊ မုန်းသောစိတ်၊ ညှင်းဆဲလိုသောစိတ်၊ သေပျက်စေလိုသော စိတ်-ဤစိတ် များသည် **သဒေါသစိတ်** မည်၏။ ဤစိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် “စိတ်ဆိုးတယ်” စသည်ဖြင့်မှတ်အပ်၏။ တကြိမ်မျှ မှတ်သိ ခြင်းကြောင့်လဲ ကင်းငြိမ်းသွားတတ်၏။ မငြိမ်းသေးလျှင် ပေါ်တိုင်းပေါ်တိုင်း မှတ်အပ်၏။ နောက်ဆုံး၌ ကင်းငြိမ်းသွားလတုံ။ ထိုအခါ၌ ကြည်လင်စွာ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များသည် **ဝီတဒေါသစိတ်** မည်၏။ ဤစိတ်ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်း ပင် မှတ်အပ်၏။ **သဒေါသံ ဝါ။ ပ။ စိတ္တံ ပဇာနာတိ**နှင့် အညီပင်တည်း။

ယုံမှားသော စိတ်နှင့် ပျံ့လွင့်ပြေးသွားသော စိတ်များသည် သီးသန့် **သမောဟစိတ်** မည်၏။ သာယာတောင့်တမှု မထင်ရှားမူ၍ ကာမ အာရုံဝတ္ထုကို ကြံစည်သော စိတ်၊ ဝါကြွားပလွှားလိုသော စိတ်၊ ငါကောင်ရှိသည်ဟု ထင်သောစိတ် - ဤစိတ်များသည် **လောဘမူ-သမောဟစိတ်** မည်၏။ ကြောက်သောစိတ်၊ စိုးရိမ်သောစိတ်၊ ပူဆွေးသောစိတ်၊ နှလုံးမသာသော စိတ်၊ ရွံရှာသောစိတ်၊ မနာလိုသောစိတ်၊ ဝန်တိုသောစိတ်၊ နောင်တ ပူပန်သောစိတ်-ဤစိတ်များသည် **ဒေါသမူ သမောဟစိတ်** မည်၏။ (လောဘမူစိတ် အလုံးစုံကို သ-ရာဂစိတ်၊ ဒေါသမူစိတ် အလုံးစုံကို သ-ဒေါသစိတ်၊ အကုသိုလ်စိတ်အလုံးစုံကို သ-

မောဟစိတ်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ ခွဲခြား၏။ ဤ၌ကား မှတ်သားလွယ်စေရန် ထင်ရှားသည့်အတိုင်း ခွဲခြား၍ ပြသည်။ မသိမှုနှင့်တကွဖြစ်သော ဤစိတ်များဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် ၎င်းတို့ကိုဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းမှတ်အပ်၏။ ဤစိတ်များ ကင်းပြတ်သွားသောအခါ၌ ကြည်လင်စွာဖြစ်သော စိတ်များသည် **ဝိတမောဟစိတ်** မည်၏။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင် မှတ်အပ်ကုန်၏။ သမောဟံ ဝါ စိတ္တံ။ ပ။ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

ပျင်းရိတွန့်ဆုတ် ယော့ယဲသောစိတ်သည် **သံခိတ္တစိတ်** မည်၏။ ပျံ့လွင့်သော စိတ်သည် **ဝိက္ခိတ္တစိတ်** မည်၏။ တည်ကြည်သော စိတ်သည် **သမာဟိတစိတ်** မည်၏။ မတည်ကြည်သော စိတ်သည် **အသမာဟိတစိတ်** မည်၏။ မှတ်သော စိတ်သည် ကိလေသာမှ တဒဂံ ဝိမုတ်အားဖြင့် လွတ်သောကြောင့် **ဝိမုတ္တစိတ်** မည်၏။ မမှတ်မိဘဲ စဉ်းစား ကြံစည်သော စိတ်သည် ကိလေသာမှ မလွတ်သောကြောင့် **အဝိမုတ္တစိတ်** မည်၏။ မဟဂ္ဂတ၊ အမဟဂ္ဂတ၊ သဥတ္တရ၊ အနုတ္တရစိတ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်းသည် ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာသာတည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သာလျှင် ဈာန်၏ ရှေ့နောက် အဘို့၌ဖြစ်သော စိတ်များကို အမဟဂ္ဂတ၊ သဥတ္တရ စိတ်များဟူ၍၎င်း၊ ဈာန်မှ ထသည်နှင့်တပြိုင်နက် ဈာန်စိတ်ကို မဟဂ္ဂတစိတ် အနုတ္တရစိတ် ဟူ၍၎င်း၊ ရူပဈာန်မှ အရူပဈာန်သို့ ပြောင်း၍ ဝင်စားသောအခါ၌ ရူပဈာန်စိတ်ကို သဥတ္တရ၊ အရူပဈာန်စိတ်ကို အနုတ္တရစိတ် ဟူ၍၎င်း ပိုင်းခြား၍ ရှုနိုင် သိနိုင်ကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဈာန်မရသော ယောဂီသည်ကား ပြခဲ့ပြီးသော စိတ်တို့ကိုသာလျှင် ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင်မှတ်အပ်၏။ သံခိတ္တံ ဝါ စိတ္တံ သံခိတ္တံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိစသည်နှင့် အညီပင် တည်း။

ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် ဖြစ်ခိုက်ဖြစ်ခိုက် စိတ်ကိုမှတ်လျက် သဘောမှန်အတိုင်း သိခြင်းသည်သာလျှင် **စိတ္တာနုပဿနာ** မည်၏။ လောဘမူ စိတ်ရှစ်ခုကို သ-ရာဂစိတ်ဟုခေါ်သည် - ဤသို့ စသည်ဖြင့် လောဘမူစိတ်၊ သရာဂစိတ်စသော အမည် နှင့်ရှစ်ခုစသော ဂဏာန်းသင်္ချာပညတ်တို့ကို စဉ်းစားကြံစည်ခြင်း၊ ရေတွက်ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်းများသည်ကား စိတ္တာနုပဿနာ မဟုတ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ စိတ္တာနုပဿနာဖြစ်ပုံကို - ယသ္မိံ ယသ္မိံ ခဏေ ယံ ယံ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ၊ တံ တံ သလ္လက္ခေန္တော အတ္တနော ဝါ စိတ္တော၊ ပရဿ ဝါ စိတ္တော၊ ကာလေန ဝါ အတ္တနော ကာလေန ဝါ ပရဿ စိတ္တော၊ စိတ္တာ နုပဿီ ဝိပရတိ-ဟု ပြဆိုတော် မူလေပြီ။ ဤ ပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို **အခဏ်း (၃)** ဝိပဿနာ၏ အာရုံအရာ (၂၃၇-၂၄၀)၌ ဆိုခဲ့ပြီ၊ ပြန်၍ ဖတ်ကြည့်ပါ။

စိတ်ကို လက္ခဏာစသည်ဖြင့် သိပုံ။ ။ဖြစ်ဆဲစိတ်ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်သောသူသည် “အာရုံကို သိသည်၊ကြံသည်၊ အာရုံကို ယူသည်၊ အာရုံပြုသည်၊ မြင်သည်၊ ကြားသည်၊ နံသည်၊ အရသာပေါ်သည်၊ ထိသည်” ဟု သိ၏။ (**ဝိဇာနန လက္ခဏံ**)။ ယှဉ်ဘက် နာမ်တရားတို့၏ ရှေ့ကသွားသည်ဟု သိ၏။ (**ပုဗ္ဗင်္ဂမ ရသံ**)။ အာရုံကို ထင်လင်းစေရာ၌ ရှေးက သွားသကဲ့သို့ရှိ၍ ဤသို့ ဆိုပေသည်။ ယှဉ်ဘက် နာမ်တို့နှင့် ပြိုင်တူပင် ဖြစ်၏။ တခုပြီးတခု မခြားမပြတ် ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ (သန္ဓဟန ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဋိသန္ဓိ ပစ္စုပ္ပန်)။ မှီရာရပ်ရှိ၍ ဖြစ်သည်။ အာရုံရှိ၍ ဖြစ်သည်။ အာရုံနှင့် တွေ့မှု၊ အာရုံကို ခံစားမှုစသော နာမ်ရှိ၍ဖြစ်သည်ဟု သိ၏။ (ဝတ္ထာရမ္မဏ ပဒဋ္ဌာနံ၊ နာမရူပ ပဒဋ္ဌာနံ)။

သမုဒယနှင့် ဝယကို သိပုံ။ ။ဗဟိဒ္ဓနှင့် အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ၌ စိတ်ကိုသိပုံသည် ကာယာနုပဿနာ၌ဆိုခဲ့သော နည်းအတိုင်းပင် တည်း။ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်များ၏ ဖျတ်ကနဲ ဖျတ်ကနဲပေါ်၍ ကုန်ပျက်သွားခြင်းကို သိခြင်းသည် **သမုဒယ**=ဖြစ်မှု၊ **ဝယ**=ပျက်မှု၌တို့ကို သိခြင်းပင်တည်း။ မှီရာရပ်နှင့်ယှဉ်ဘက် နာမ်ရှိ၍ စိတ် ဖြစ်သည်၊ ရုပ်နာမ်မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ရှေးအကြောင်းကံရှိ၍ စိတ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင် ဟူ၍၎င်း၊ မသိမှု အဝိဇ္ဇာမကင်းသေး၍ စိတ်ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာ တောင့်တမှု မကင်းသေး၍ စိတ်ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ဤသို့ ဒိဋ္ဌ သုတ ရောစပ်လျက် ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းသည်လည်း **သမုဒယ** = ဖြစ်ကြောင်း တရား၊ **ဝယ** = ပျက်ကြောင်း ကင်းကြောင်း တရားတို့ကို သိခြင်းပင်တည်း။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိပရတိ စသည်နှင့်အညီပင် တည်း။

မှန်ကန်စွာ သတိထင်ပုံ။ ။ဖြစ်ပေါ်သောစိတ်ကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ မိန်းမ၊ ယောက်ျား ဟူ၍မရှိ၊ အာရုံကို သိမှုကြံမှုမျှသာ ရှိသည်”ဟု အမှတ်ရမှု = သတိဖြစ်၏။ ဤသို့ သင်္ခါရ ဃနနိမိတ် ပုံသဏ္ဍာန် ပညတ်ဟု သမ္မုသို့ မရောက်မှီ၍ အာရုံကိုကြံသိမှု စိတ်မျှ၌သာလျှင်ထင်သော သတိဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ နောက်နောက်သော သတိဉာဏ်တို့ သည် အဆင့်ဆင့်တိုးတက်လျက် ထက်သန်စွာဖြစ်ကုန်၏။ စွဲလမ်းမှုလဲ ကင်း၏။ အတ္တိ စိတ္တန္တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပ္ပန်တာ ဟောတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

စိတ္တာနုပဿနာ ပြီး၏။

ဓမ္မာနုပဿနာ

နိဝရဏကို သိပုံ။ ။ကာမအာရုံ ဝတ္ထုကို လိုချင်တောင့်တမှု၊ သာယာနှစ်သက်မှု၊ တပ်မက်ချစ်ခင်မှုသည် ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ မည်၏။ ဈာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တို့ကို လိုချင်တောင့်တမှုသည်လည်း ကာမစ္ဆန္ဒပင်တည်း။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တ လျက် ကာမစ္ဆန္ဒဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို **အခင်း (၂)** ပဌမ နိယျာနာဝရဏ အရာ၌ သာမကနှင့်တကွ ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ဤကာမစ္ဆန္ဒကို ဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ လိုချင်တယ်စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒံ “အတ္တိ မေ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒော” တိ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

စိတ်ဆိုးမှု၊ စိတ်ပျက်မှု၊ မုန်းမှု၊ ညှင်းဆဲလိုမှု၊ သေပျောက်စေလိုမှုများသည် **ဗျာပါဒနိဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ခိုက်၌ စိတ်ဆိုးတယ်စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ စိတ် စေတသိက်တို့၏ ထိုင်းမှိုင်းမှု၊ ပျင်းရိမှု၊ အားလျော့မှုများသည် **ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကိုလဲဖြစ်ခိုက်၌ ‘ထိုင်းမှိုင်းတယ်၊ ပျင်းတယ်၊ စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ စိတ်ပျံ့လွင့်မှုသည် **ဥဒ္ဓစ္စ** မည်၏။ နောင်တ ပူပန်မှုသည် **ကုက္ကစ္စ** မည်၏။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ‘ပျံ့လွင့်တယ်၊ ပူပန်တယ်’ဟု မှတ်သိအပ်ကုန် ၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ဗျာပါဒံ - ထိနမိဒ္ဓံ - ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကစ္စံ။ ပ။ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

တရားအလုံးစုံတို့ကို သိတဲ့ဘုရားဆိုတာ ရှိတာမှဟုတ်ကဲ့လေလား၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားဆိုတာ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရတဲ့ သံဃာဆိုတာ ရှိတာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ “အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားမျှသာရှိသည်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ငါကောင်မရှိ”ဟု ဆိုတာဟုတ်မှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ ငါကျင့်နေတဲ့ တရားနည်း လမ်းက မှန်တာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ “သည်လိုမှတ်ရုံနဲ့ ဝိပဿနာ ဖြစ်သည်၊ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်”ဟု ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ ဆရာဟောပြောတာက မှန်တာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ သည်အတိုင်း ရှုမှတ်ပြီး မဂ်ဖိုလ်ကိုရသွားကြတဲ့ သူတွေဟာ အမှန်အတိုင်း ရကြတာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံမှား တွေးတောမှုသည် **ဝိစိကိစ္ဆာ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ခိုက်၌ ယုံမှားတယ်ဟု မှတ်သိအပ်၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆံ “အတ္တိ မေ အဇ္ဈတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆာ”တိ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

စိတ်ဆိုးမှု၊ စိတ်ပျက်မှု၊ မုန်းမှု၊ ညှင်းဆဲလိုမှု၊ သေပျောက်စေလိုမှုများသည် **ဗျာပါဒနိဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ခိုက်၌ စိတ်ဆိုးတယ်စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ စိတ် စေတသိက်တို့၏ ထိုင်းမှိုင်းမှု၊ ပျင်းရိမှု၊ အားလျော့မှုများသည် **ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ** မည်၏။ ၎င်းကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ‘ထိုင်းမှိုင်းတယ်၊ ပျင်းတယ်၊ စသည်ဖြင့် မှတ်သိအပ်၏။ စိတ်ပျံ့လွင့်မှုသည် **ဥဒ္ဓစ္စ** မည်၏။ နောင်တပူပန်မှုသည် **ကုက္ကစ္စ** မည်၏။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ဖြစ်ခိုက်၌ ‘ပျံ့လွင့်တယ်၊ ပူပန်တယ်’ဟု မှတ်သိအပ်ကုန် ၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ဗျာပါဒံ - ထိနမိဒ္ဓံ - ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကစ္စံ။ ပ။ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

တရားအလုံးစုံကို သိတဲ့ဘုရားဆိုတာ ရှိတာမှဟုတ်ကဲ့လေလား၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားဆိုတာ ရှိတာမှဟုတ်ကဲ့လေ လား၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရတဲ့ သံဃာဆိုတာ ရှိတာမှဟုတ်ကဲ့လေလား၊ “အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောသင်္ခါရ စသော အကျိုးတရားမျှသာရှိသည်၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါကောင်မရှိ” ဟုဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ ငါကျင့်နေတဲ့ တရား နည်းလမ်းက မှန်တာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ “သည်လိုမှတ်ရုံနဲ့ ဝိပဿနာ ဖြစ်သည်၊ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည်”ဟု ဆိုတာ ဟုတ်မှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ ဆရာဟောပြောတာက မှန်တာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား၊ သည်အတိုင်း ရှုမှတ်ပြီး မဂ်ဖိုလ်ကိုရသွားကြတဲ့ သူတွေဟာ အမှန်အတိုင်းရကြတာမှ ဟုတ်ကဲ့လေလား။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယုံမှားတွေးတောမှုသည် **ဝိစိကိစ္ဆာ** မည်၏။ ၎င်းကို ဖြစ်ခိုက်၌ ယုံမှားတယ်ဟု မှတ်သိအပ်၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆံ “အတ္တိ မေ အဇ္ဈတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆာ”တိ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

ဤကာမစ္ဆန္ဒသည်တို့သည် တကြိမ်မျှမှတ်သိရုံဖြင့်လဲ ကင်းငြိမ်းတတ်ကုန်၏။ အကြိမ်များစွာ မှတ်သိပါမှလဲ ကင်းငြိမ်းတတ်ကုန်၏။ ကင်းငြိမ်းသောအခါ၌ “ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်တို့မရှိကြပြီ”ဟု သိလေ၏။ အ-သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒံ “နတ္ထိ မေ အဇ္ဈတ္တံ ကာမစ္ဆန္ဒော”တိ ပဇာနာတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

နိဝရဏဖြစ်ကြောင်း ကင်းကြောင်းကို သိပုံ

ကာမစ္ဆန္ဒစသည်တို့ ဖြစ်လိုလတ်သော် သာယာဖွယ်စသည်ဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းသော အယောနိသော မနသိကာရက ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ထိုသို့သော နှလုံးသွင်းမှုကိုလဲ မှတ်သိနိုင်၏။ မှတ်သိခြင်းဟူသော ယောနိသော မနသိကာရကြောင့် ကိလေသာ၏ ပြတ်စဲကင်းငြိမ်းသွားခြင်းကိုလဲ မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ တရံတခါ၌ မသင့်သော နှလုံးသွင်း မှုကို “ဖြစ်စပြုသည်နှင့်တပြိုင်နက်” မှတ်သိမိသောကြောင့် ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်တို့ အောင်မြင်စွာ မဖြစ်နိုင်သည်ကိုလဲ တွေ့ရ၏။ အိပ်ချင် ငိုက်မျှည်းမှုကို မှတ်သိမိသောကြောင့် အိပ်ချင်မှု ကင်းပျောက်လျက် နေ့ရောညဉ့်ပါ ကြည်လင်၍နေတတ်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ ဖြစ်ခိုက်ရုပ်နာမ်ကို မပြတ်မှတ်လျက်နေသော ယောဂီသည် “သာယာဖွယ်ဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းမိ၍ သာယာမှု ဖြစ်ပေါ်လာ သည်၊ မှတ်သိခြင်းကြောင့် သာယာမှု ကင်းပြတ်သွားသည်”ဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် နိဝရဏ ဖြစ်ကြောင်း ကင်းကြောင်း တရားတို့ကို မျက်မှောက် သိမြင်၏။

ယောနိသော မနသိကာရ။ ။ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် သင့်လျော်စွာ နှလုံးသွင်းမှု ဟူသမျှကို ယောနိသော မနသိကာရချည်းဟူ ၍ အခဏ်း (၁) ဣန္ဒြိယသံဝရအရာ၌ သာမညအားဖြင့် ပြဆိုခဲ့ပြီ။ ဤအရာ၌ကား ဝိပဿနာနှင့် ဆိုင်သော ယောနိသော မနသိကာရကို ပြဆိုအံ့။ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာစသည် အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့အလိုအားဖြင့်၎င်း နှလုံးသွင်းမှု ရှုမှတ်မှု သိမှုသည် **ယောနိသော မနသိကာရ** မည်၏။ ပစ္စက္ခဉာဏ် ရင့်သောအခါ၌ မျက်မှောက် မမြင်အပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မြင်အပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့နှင့် နှိုင်းဆ၍ ရှုဆင်ခြင်မှု ဆုံးဖြတ်မှုသည်လည်း **ယောနိသော မနသိကာရ** ပင်တည်း။ “နောက်နောက် ဝိပဿနာ ဉာဏ်ထူးများနှင့် မဂ်ဖိုလ်ဟူသော အစီးအပွားကို ရရန်နည်း လမ်းမှန်ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းမှု”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုကုန်၏။

ယောနိသော မနသိကာရော နာမ ဥပါယမနသိကာရော ပထမနသိကာရော၊ အနိစ္စ အနိစ္စန္တိ ဝါ၊ ဒုက္ခေ ဒုက္ခန္တိ ဝါ၊ အနတ္တနိ အနတ္တတိ ဝါ၊ အသုဘော အသုဘန္တိ ဝါ မနသိကာရော။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၆၈)

ယောနိသော မနသိကာရော နာမ၊ သင့်လျော်သော နှလုံးသွင်းမှုမည်သည်ကား။ ဥပါယမနသိကာရော၊ လိုလား အပ်သော စီးပွားချမ်းသာကိုရရန် အကြောင်းမှန်၊ နည်းမှန်ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ ပထမနသိကာရော၊ လမ်းမှန်ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ အနိစ္စော၊ မမြဲသောတရား၌။ အနိစ္စန္တိဝါ၊ မမြဲဟုသော်၎င်း။ ဒုက္ခော၊ ဆင်းရဲသော တရား၌။ ဒုက္ခန္တိ ဝါ၊ ဆင်းရဲဟုသော်၎င်း။ အနတ္တနိ၊ ငါကောင်မဟုတ်သော တရား၌။ အနတ္တတိ ဝါ၊ ငါကောင် မဟုတ်ဟုသော်၎င်း။ အသုဘော၊ မတင့်တယ်သော တရား၌။ အသုဘန္တိ ဝါ၊ မတင့်တယ်ဟုသော်၎င်း။ မနသိကာရော၊ နှလုံးသွင်းမှုတည်း။

ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးများနှင့် မဂ်ဖိုလ်တို့သည် ဝိပဿနာရှုသူ၏ လိုလားအပ်သော စီးပွားချမ်းသာ အစစ်တို့ပေတည်း။ ၎င်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ရှုမှတ် နှလုံးသွင်းမှုသည် ယောနိသော မနသိကာရမည်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ပဓာန၊ အဝိနာဘာဝ နည်းတို့အလိုအားဖြင့် ပြအပ်သော အနိစ္စာဒိ မနသိကာရဖြင့် လက္ခဏာဒိ မနသိကာရကိုလဲ ယောနိသော မနသိကာရဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ ဝိပဿနာရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အမှန်ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်မျှကိုသာလျှင် သိမြင်လို၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါကောင်၊ မိန်းမ၊ ယောကျ်ား စသည်ကိုကား မတွေ့လို။ ကိလေသာ ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော အဖြစ်၊ အပျက်၊ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကိုသာ သိမြင်လို၏။ ကိလေသာ ပွားကြောင်းဖြစ်သော မြဲဟန်၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားဟန်၊ အစိုးပိုင်သော ငါကောင် ဟုတ်ဟန်၊ လှပ တင့်တယ်ဟန် အခြေအနေတို့ကိုကား မတွေ့လိုပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဒွါရ ၆-ပါး၌ အာရုံ ၆-ပါး ထင်လတ်သော် “ရုပ်နာမ်မျှလေလား၊ ဖြစ်ပျက်သော အမူအရာမျှလေလား၊ မမြဲသော အမူအရာမျှလေလား” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်သကဲ့သို့သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စိတ်သည် နည်းလည်းမှန်အတိုင်း နှလုံးသွင်း လျက် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းသည့် အတိုင်းပင် မနောဒွါရ ဝိပဿနာဇောတို့သည် ရှုမှတ်နှလုံးသွင်းလျက် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ ဝိပဿနာ ဇောစိတ်အပေါင်းသည် ရုပ်နာမ် သဘောတို့ကို အမှန်အတိုင်း သိသောကြောင့်၎င်း၊ နောက်နောက် ဝိပဿနာအထူးနှင့် မဂ်ဖိုလ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တရားမှန်ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း **ယောနိသော မနသိကာရ** မည်၏။ ရှေးဦး ဆင်ခြင်သော အာဝဇ္ဇန်းသည်လည်း ထို ဝိပဿနာဇောတို့နှင့် အလားတူသောကြောင့် ယောနိသော မနသိကာရပင် မည်၏။ ထို့ကြောင့် သတိပဋ္ဌာနသုတ် ဋီကာ၌ ဤသို့ မိန့်ဆို၏။

ယောနိသော မနသိကာရော နာမ ကုသလာဒီနံ တံ တံ သဘာဝရသလက္ခဏာဒိကဿ ယာထာဝတော အဝဗုဇ္ဈနဝ သေန ဥပ္ပန္နော ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ သော ဟိ အ-ဝိပရိတ မနသိကာရတာယ ယောနိသော မနသိကာရောတိ ဝုတ္တော၊ တဒါဘောဂတာယ အာဝဇ္ဇနာပိ တဂ္ဂတိကာ ဧဝ။ (ဒီ-ဋီ ၂-၃၂၄)

ယောနိသော မနသိကာရော နာမ၊ ယောနိသော မနသိကာရ မည်သည်ကား။ ကုသလာဒီနံ၊ ကုသိုလ် စသည်တို့၏။ တံ တံ သဘာဝ ရသ လက္ခဏာဒိကဿ၊ ထိုထိုသဘာဝလက္ခဏာ ရသ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာ၊ စသည်ကို။ ယာထာဝတော အဝဗုဇ္ဈနဝသေန၊ အမှန်အတိုင်း သိသည့်အလိုအားဖြင့်။ ဥပ္ပန္နော၊ ဖြစ်သော။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ၊

အသိဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။ (အမှန်အတိုင်းသိသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟု ဆိုလို၏)။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ သော၊ ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်ကို။ အဝိပရိတ မနသိကာရတာယ၊ မဖောက်မပြန် မှန်သော နှလုံးသွင်းမှုဖြစ်သောကြောင့်။ ယောနိသော မနသိကာရောတိ၊ ယောနိသောမနသိကာရဟူ၍။ ဝုတ္တောဆိုအပ်၏။ တဒါဘောဂတာယ၊ ထိုဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်အတွက် နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်သောကြောင့်။ အာဝဇ္ဇနာပိ၊ အာဝဇ္ဇန်း စိတ်သည်လည်း။ တဂ္ဂတိကာ ဧဝ၊ ထိုဇော၏ အလားရှိသည်သာတည်း။

ဤဋီကာနှင့်အညီ၊ ရှေးရှေး ဝီထိ၌ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့်၊ ဝိပဿနာဇောကို “နောက်နောက် ဝီထိတို့၌ ကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယောနိသော မနသိကာရ”ဟု ယူအပ်၏။ များစွာသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ကား တခုတည်းသော ဝီထိအတွင်း၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းကို ရည်၍ အာဝဇ္ဇန်းကိုသာ ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရဟု ပြဆိုကုန်၏။ အရာအားလျော်စွာ ပြဆိုကြသည်ဟု မှတ်ရာ၏။

အယောနိသော မနသိကာရ။ ။အယောနိသော မနသိကာရော နာမ အနုပါယမနသိကာရော ဥပ္ပထမနသိကာရော၊ အနိစ္စနိစ္စန္တိ ဝါ၊ ဒုက္ခေ သုခန္တိ ဝါ၊ အနတ္တနိ အတ္တာတိ ဝါ၊ အသုဘော သုဘန္တိ ဝါ မနသိကာရော။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၆၈-စသည်)

မြန်မာပြန်။ ။အယောနိသော မနသိကာရ မည်သည်ကား လိုလားအပ်သော စီးပွားချမ်းသာကို ရရန် အကြောင်းမှန် မဟုတ်သော နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ (အာကခိတဿ ဟိတသုခဿ ပတ္တိယာ အနုပါယဘူတော မနသိကာရော-ဋီကာအဖွင့်)။ လမ်းမှားဖြစ်သော နှလုံးသွင်းမှုတည်း။ မမြဲသောတရား၌ မြဲသည်ဟု ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲသောတရား၌ ချမ်းသာဟု ဖြစ်စေ၊ ငါကောင် မဟုတ်သောတရား၌ ငါကောင်ဟုဖြစ်စေ၊ မတင့်တယ်သော တရား၌ တင့်တယ်သည်ဟုဖြစ်စေ နှလုံးသွင်းမှုတည်း။

ဒွါရ ၆-ပါး၌ ထင်သောရုပ်နာမ်ကို မြဲဟန်၊ ချမ်းသာကောင်း စားဟန်၊ အလိုရှိတိုင်း ပြီးစေနိုင်သော ငါကောင် သတ္တဝါကောင် ဟုတ်ဟန်၊ လှပတင့်တယ်ဟန် အနေအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုသည် **အယောနိသော မနသိကာရ** မည်၏။ မြဲဟန် စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု မထင်ရှားသော်လည်း ဒွါရ ၆-ပါး၌ထင်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မရှုမှတ်မှု၍ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှုများသည် ဝိပဿနာအရာ၌ များသောအားဖြင့် အယောနိသော မနသိကာရ ချည်းသာတည်း။ အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ထိုသို့သော နှလုံးသွင်းမှုများနှင့်စပ်၍ ပြန်လည် စဉ်းစားဆင်ခြင်မိသောအခါ၌ မြဲဟန်စသည်ဖြင့်သာ နှလုံးသွင်းမှု ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်တတ် သောကြောင့်တည်း။ ထင်ရှားစေဦးအံ့-မြင်ဆဲခဏ၌ မြင်တယ်ဟု မမှတ်မိသောကြောင့် မြင်ရုံမျှတွင်မရပ်ဘဲ ရှိငြားအံ့။ ထိုအခါ “ဘယ်သူကိုမြင်သည်၊ သူ့ကို ရှေးကလဲမြင်ဘူးသည်၊ ယခုထက်တိုင် သူရှိနေသည်” ဟူ၍၎င်း၊ မြင်ပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ လဲ၊ “သူဘယ်ကို သွားလေ၏၊ ယခုလောက်ဆိုလျှင် ဘယ်နေရာမှာ ရှိနေမှာဘဲ၊ မြင်သော ငါကပင် ယခု စဉ်းစားနေသည်” ဤသို့ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်တတ်၏။ မြဲသည့်အနေအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုပင်တည်း။ “မိန်းမကိုမြင်သည်၊ ယောက်ျားကိုမြင်သည်၊ သူချမ်းသာကောင်းစားသည်၊ မြင်တွေ့ရတာ ကောင်းသည်” ဤသို့စသည် ချမ်းသာသောအနေအားဖြင့် လဲ နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်တတ်၏။ မြင်ရသော ဝတ္တုနှင့် မြင်မှုကို ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါကောင်ဟုတ်သည့် အနေအားဖြင့်လဲ နှလုံး သွင်းမှုဖြစ်တတ်၏။ လှပတင့်တယ် ကောင်းမွန်သည့် အနေအားဖြင့်လဲ နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်တတ်၏။ အနိစ္စစသည်ဖြင့် နှလုံး သွင်းမှုကား မဖြစ်တတ်ချေ။ ထိုအခါကျမှ နှလုံးသွင်းသော်လည်း အနိစ္စ စသည် အနေအားဖြင့် ကောင်းစွာ မထင်မြင်နိုင်ပြီ။ မဂ် ဖိုလ် မဖြစ်နိုင်သည်မှာကား ဆိုဖွယ်ပင်မရှိပြီ။ သို့ဖြစ်၍၊ ရှုမှတ်မှုကင်းလျက် ရောက်တတ်ရာရာကို အလိုရှိတိုင်း နှလုံးသွင်းမှု များသည် “လိုလားအပ်သော စီးပွားချမ်းသာအစစ်ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ်တို့ကိုကား မဖြစ်စေနိုင်၊ အကျိုးမဲ့ကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့်” **အယောနိသော မနသိကာရ** မည်၏။ အကုသိုလ် ဟူသမျှသည် ဤအယောနိသော မနသိကာရလျှင် အကြောင်းရင်းရှိ၏။ ဤအရာ၌လဲ နောက်နောက် ဝီထိဆိုင်ရာ အကုသိုလ်၏ အကြောင်းကို ဆိုလိုလျှင်၊ ရှေးရှေးဝီထိ၌ ပါဝင်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့်၊ အကုသိုလ်ဇောအပေါင်းကို အယောနိသော မနသိကာရဟု မှတ်အပ်၏။

တခုတည်းသော ဝီထိ၌ အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်းကို ဆိုလျှင်ကား အာဝဇ္ဇန်းကိုသာ အယောနိသော မနသိကာရ ဟု မှတ်အပ်၏။ ပုထုဇဉ်တို့သည် အများအားဖြင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း အာရုံကိုသာ မြော်လင့်လျက် ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဒွါရ ၆-ပါး၌ အာရုံထင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ချစ်စရာလေလား၊ မုန်းစရာလေလား စသည်ဖြင့် စဉ်းစား ဆင်ခြင်သကဲ့သို့သော အာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် နည်းလမ်းမှားအတိုင်း နှလုံးသွင်းလျက် ရှေးဦးစွာဖြစ်ပေါ်၏။ တစ္ဆေ ကြောက်တံသောသူအား ညဉ့်အခါ၌ ချွတ်ချွတ်သံကြားတိုင်း တစ္ဆေလေလားဟု စဉ်းစားမှု ဖြစ်သည်နှင့်လဲတူ၏။ အသိမိတ်ဆွေနှင့် တွေ့လိုသောသူသည် မြင်တိုင်း သောလူကို အသိမိတ်ဆွေလေလားဟု နှလုံးသွင်းမိသည်နှင့်လဲ တူ၏။ ပဉ္စဒွါရ၌ ထိုအာဝဇ္ဇန်းအားလျော်စွာ သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒြိန်း၊ သန္တီရဏစိတ်တို့ ဖြစ်ကြပြီးလျှင် ဝုတ္တောစိတ်က ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် စသည်အနေအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်၏။ ထို့ကြောင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ ဇောတို့ဖြစ်လေကုန်၏။ မနောဒွါရ၌လဲ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ်စသည်အနေအားဖြင့် အာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏ နှလုံးသွင်း အားလျော်စွာ အကုသိုလ်ဇောများ ဖြစ်လေကုန်၏။ ဤသည်ကား အယောနိသောမနသိကာရကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံတည်း။

အကျဉ်းကား။ ။ဝိပဿနာအရာ၌ ရှုမှတ်မှုသည် ယောနိသော မနသိကာရ မည်၏။ ထိုရှုမှတ်မှုအား ကျေးဇူး ပြုတတ်သော နှလုံးသွင်းမှုကိုလဲ ယောနိသော မနသိကာရပင်ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ ရှုမှတ်မှုအား ကျေးဇူးမပြုတတ်မှု၍ ရောက်တတ်ရာရာကို အလိုရှိတိုင်း နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှုသည် အယောနိသောမနသိကာရ မည်၏။ ဤနိဂရဏ အရာ၌ကား နိဂရဏတို့ကို ဖြစ်ပေါ်

စေတတ်သော အစစ္စာ နှလုံးသွင်းမှုသည် အယောနိသော မနသိကာရ မည်၏။ ဤ မနသိကာရ ၂-မျိုးကို ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်လျက်သိခြင်းသည် “ယထာ စ အနုပ္ပန္နဿ ကာမတ္ထန္တဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ။ ယထာ စ ဥပ္ပန္နဿ ကာမတ္ထန္တဿ ပဟာနံ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ” စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ယထာ စ ပဟိနဿ ကာမတ္ထန္တဿ အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ စသည်နှင့်အညီ သိပုံကား - ဝိစိကိစ္ဆာသည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ကင်းငြိမ်း၏။ ဗျာပါဒ၊ ကုက္ကုစ္စတို့သည် အနာဂါမိမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ကင်းငြိမ်းကုန်၏။ ကာမတ္ထန္တ၊ ထိန မိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စတို့သည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ကင်းငြိမ်းကုန်၏။ နိဝရဏ အသီးအသီးတို့၏ ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော မဂ်တို့ကိုကား ထိုထိုမဂ်များသို့ ရောက်ပြီးသောအခါ၌သာလျှင် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်သိနိုင်၏။ ရှေးအဖို့၌ကား ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပင် သုတမယဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်၏။ ဤ သုတ သိသည်လည်း ထိုထို နိဝရဏများ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ၌ “ကင်းငြိမ်းစေတတ်သော မဂ်သို့ မရောက်သေး၍ ဤနိဝရဏများ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်”ဟု ဆုံးဖြတ်လျက် ထိုထို မဂ်များသို့ ရောက်အောင် အားထုတ်ခြင်း အကျိုးရှိပေ၏။

ခန္ဓာစသည်တို့၌ ရှုမှတ်ပုံအသီးအခြား မရှိပြီ။ ရှေး၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း “မြင်တယ်၊ ကြားတယ်” စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်လျှင် ခန္ဓာဒေသနာနှင့် သင့်လျော်သောသူသည်၊ ခန္ဓာငါးပါး အလိုအားဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်၏။ အာယတန၊ ဓာတု ဒေသနာ စသည်တို့နှင့် သင့်လျော်သောသူသည် အာယတန၊ ဓာတ်စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်၏။ နာမရူပဒေသနာနှင့် သာ သင့်လျော်သော သူသည် နာမ် ရုပ် ၂-ပါးတို့ အလိုအားဖြင့် သာလျှင် ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်၏။

ခန္ဓာကို သိပုံ

မြင်ဆဲ၌ မြင်တယ်ဟု မှတ်သောသူသည် မျက်စိကြည်လင်မှု၊ မြင်ရသော အဆင်းရုပ်တို့ကို ပဓာနပြု၍ သိသောအခါ၌ ရူပက္ခန္ဓာကိုသိ၏။ မြင်၍ကောင်းခြင်း၊ မကောင်းခြင်း၊ မဆိုးမကောင်းညီမျှခြင်းတို့ကို ပဓာနပြု၍ သိသောအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကိုသိ၏။ မြင်ရသောအဆင်း၌ မှတ်သားခြင်းသဘောကို သိသောအခါ၌ သညာက္ခန္ဓာကို သိ၏။ စိတ်ထဲ၌ အဆင်းနှင့် တွေ့မှု = ဖဿ၊ မြင်အောင် စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု = စေတနာ၊ သာယာနှစ်သက်မှု = လောဘ၊ ကြည်ညိုမှု = သဒ္ဓါစသော သဘောတို့ကို သိသောအခါ၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာကိုသိ၏။ မြင်သောစိတ်ကို ပဓာနပြု၍ သိသောအခါ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကိုသိ၏။ ဤသို့ ရုပ်သဘောမျှ၊ ဝေဒနာ သဘောမျှ စသည်ကို သိခြင်းသည် ဣတိ ရူပံ၊ ဣတိ ဝေဒနာ၊ ဣတိ သညာ၊ ဣတိ သင်္ခါရ၊ ဣတိ ဝိညာဏံနှင့် အညီပင်တည်း။ ကြားဆဲ စသည်၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ကွေးဆဲ၌ ‘ကွေးချင်တယ်၊ ကွေးတယ်’ဟု မှတ်သောသူသည် ကွေးသောအမူအရာ အားဖြင့် လှုပ်ရှားသော ရူပက္ခန္ဓာကိုလဲ သိ၏။ ကွေးချင်သော စိတ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာကိုလဲ သိ၏။ စိတ်ထဲ၌ ကွေးမှုနှင့် တွေ့ရသကဲ့သို့သော ဖဿ၊ ကွေးစေဟု အမိန့်ပေးသကဲ့သို့သော စေတနာစသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကိုလဲသိ၏။ ဝေဒနာ၊ သညာတို့ကား အများအားဖြင့် မထင်ရှားဘဲ ရှိတတ်ကုန်၏။ ထင်ရှားသောအခါ၌ ကွေးချင်မှု၏ ကောင်းခြင်း၊ မကောင်းခြင်း သဘော ဝေဒနာက္ခန္ဓာကိုလဲ သိ၏။ ကွေးမည်ဟု မှတ်သားမှု သညာက္ခန္ဓာကိုလဲ သိ၏။ ဆန့်ဆဲ၊ သွားဆဲ စသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း။ ဤသို့ သိ၍ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ် တဖက်ကမ်းသို့ ရောက်လတ်သော် “ဖောက်ပြန်တတ်သော ရုပ်ကား ဤမျှသာတည်း၊ ခံစားတတ်သော ဝေဒနာကား ဤမျှသာတည်း၊ မှတ်သားတတ်သော သညာကား ဤမျှသာတည်း၊ အမူအရာ ကြိယာကို ပြုတတ် ပြီးစေတတ်သော သင်္ခါရကား ဤမျှသာတည်း၊ အာရုံကိုသိကာမျှသော ဝိညာဏ်ကား ဤမျှသာတည်း”ဟု ပိုင်းခြားလျက် သိ၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည် သရုပ်ခွဲရာ၌ သိခြင်းကဲ့သို့ ဂဏန်းသင်္ချာဖြင့် ရေတွက်၍ သိခြင်းကား မဟုတ်ပေ။ ရှုမှတ်သော ဉာဏ်ထဲ၌ ငါးမျိုးကွဲပြားလျက် ထင်ရှားသော ထိုတရားအလုံးစုံကို ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း မှတ်သိခဲ့ပြီးသောကြောင့် “အလုံးစုံကိုပင် မှတ်သိပြီ တွေ့မြင်ပြီ၊ ကိုယ်ထဲ၌ မမှတ်သိရ မတွေ့မြင်ရသော ရုပ်စသည်တို့ မရှိကြပြီ”ဟု သဘောကျသည် အားလျော်စွာ ဆုံးဖြတ်လျက် သိခြင်းမျှသာတည်း။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ်လျက် သိခြင်းသည်လည်း ဣတိ ရူပံ၊ ဣတိ ဝေဒနာ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ -

ဣတိ ရူပန္တိ ဣဒံ ရူပံ၊ ဧတ္တကံ ရူပံ၊ န ဣတော ပရံ ရူပံ အတ္ထိတိ သဘာဝတော ရူပံ ပဇာနာတိ၊ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝနယော = ဣတိရူပံ ဟူရာ၌ ဤသည်ကား ရုပ်တည်း၊ ရုပ်သည် ဤမျှသာတည်း၊ ဤထက်အလွန် ရုပ်မရှိပြီဟု သဘာဝလက္ခဏာအားဖြင့် ရုပ်ကိုသိ၏။ ဝေဒနာစသည်တို့၌လဲ နည်းတူပင်တည်း”ဟု ဖွင့်ပြ၏။

ရုပ်၏ သမုဒယ ဝယကို သိပုံ။ ။မြင်ဆဲ စသည် ကွေးဆဲ စသည်၌ ‘မြင်တယ် ကွေးတယ်’ စသည်ဖြင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း “မျက်စိကြည်မှု မြင်ရသောအဆင်း၊ ရွှေရားမှု”စသော ရုပ်တို့ကို “ဖျတ်ကနဲဖျတ်ကနဲပေါ်လာ၍ ရိပ်ကနဲရိပ်ကနဲ ကွယ်ပျောက် ကုန်ဆုံးသွားကြသည်”ဟုသိ၏။ ဤသို့သိခြင်းသည် **သမုဒယ**၊ **နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ** ဟုခေါ်သောဖြစ်မှု၊ **ဝယ**၊ **ဝိပရိဏာမ လက္ခဏာ** ဟုခေါ်သော ပျက်မှုတို့ကို မျက်မှောက်သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မည်၏။ ဗာလပုထုဇဉ် အပေါင်းသည် ရုပ်နာမ်တို့ ကို “ချမ်းသာသည်၊ ကောင်းသည်၊ တင့်တယ်သည်” ဟူ၍ သာထင်၏။ “ဆင်းရဲ မကောင်း၊ မတင့်တယ်” ဟူ၍ကား မသိနိုင် မထင်နိုင်။ ဖြစ်ထိုက်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ အလျှင်းမဖြစ်ပေါ်လာဘဲ ချုပ်ခြင်း၊ ကင်းခြင်းကိုလဲ “ချမ်းသာသည်၊ ကောင်းသည်” ဟူ၍ မသိနိုင် မထင်နိုင်။ ဤမသိမှုသည် အဝိဇ္ဇာမည်၏။ ရှေးဘဝ၌ ကံကို ပြုစဉ်က ဤမသိမှု

မကင်းသေး၍ ရုပ်နာမ်တို့၌ သာယာ တောင့်တမှုသည်လည်း ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့်၊ သာယာနှစ်သက်အပ်သော ရုပ်နာမ်တို့အား ကောင်းစားစေရန် အမှု တစ်စုံတရာကိုပြုခဲ့၏။ ဤပြုမှုသည် ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကပ်တည်း။ ယခုဘဝ၏ အကြောင်းကိုသာဆိုလိုလျှင်၊ ကုသိုလ်ကံကို သာ ယူအပ်၏။

ဝိပဿနာ ရှုသောသူသည် ရှေးအဘိုးကပင် **ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇကာ** ဟူသည်နှင့်အညီ “ကံကြောင့် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုး ဖြစ်ရသည်”ဟု သုတဖြင့် ယုံကြည် သိမြင်ပြီးဖြစ်၏။ ဝိပဿနာရှုသောအခါ၌ ရုပ် နာမ်တို့၏ အကြောင်းများစွာနှင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို မျက်မှောက်သိမြင်ရပြန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိ သုတ ရောစပ်လျက် ဤ ဆိုလတုံသော နည်းဖြင့်လဲ သဘောကျနိုင် သိနိုင်လေ၏။ ရှေးဘဝက မသိမှု မကင်းသေး၍ ဤရုပ်ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်လည်း မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာ တောင့်တမှု တဏှာ မကင်းသေး၍ ဤရုပ် ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ပြုခဲ့သော အမှုကံရှိ၍ ဤရုပ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင် ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ယခုဘဝ၌ စားသောက်အပ်သော အစာအာဟာရရှိ၍ ဤရုပ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင် ဟူ၍၎င်း ဆင်ခြင်လျက်သိ၏။ ဤသိခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော စသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့်အညီ **သမုဒယ=ဖြစ်ကြောင်းတရား၊ ဝယ နိရောဓ=ချုပ်ပျက်ကြောင်း မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ကင်းငြိမ်းကြောင်း တရားတို့ကို အနုမာနအားဖြင့် မှန်းဆ၍သိသော ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ပေတည်း။** ကွေးချင်မှု စိတ်ရှိ၍ ကွေးမှု လှုပ်ရှားမှုဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကားမဖြစ်နိုင်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် သိခြင်းကို၎င်း၊ အေးမှု ပူမှု ဥတုရှိ၍ အေးရပ် ပူရပ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင် ဟု သိခြင်းကို၎င်း၊ ယခုဘဝအကြောင်းကို သိမှုအဖြစ်ဖြင့် သဘောတူသောကြောင့် “အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊ အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓော” ဟူသော ပါဠိဖြင့်ပင် ပြသည်ဟု မဟာဋီကာ၌ဆို၏။ ဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ရုပ်၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုဖြစ်ကြောင်း ပျက်ကြောင်းတို့ကို သိခြင်းသည် ဣတိ ရူပဿ သမုဒယော၊ ဣတိ ရူပဿ အတ္ထင်္ဂမော-ဟူသော ပါဠိနှင့် အညီပင်တည်း။

ဝေဒနာ၏ သမုဒယ ဝယကို သိပုံ။ ။ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ ချမ်းသာမှု ကောင်းမှု ဝမ်းသာမှု သုခဝေဒနာ၊ ဆင်းရဲမှု မကောင်းမှု မခံသာမှု နှလုံးမသာမှု ဒုက္ခဝေဒနာ၊ မဆိုးမကောင်း ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကို ချမ်းသာတယ်၊ ကောင်းတယ် စသည် ဖြင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ထိုခံစားမှု ကလေးများကို “ဖျတ်ခနဲ ဖျတ်ခနဲ ပေါ်လာ၍ ရိပ်ခနဲ ရိပ်ခနဲ ကွယ်ပျောက် ကုန်ဆုံးသွား ကြသည်”ဟု သိ၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည် **သမုဒယ၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ**ဟု ခေါ်သော ဖြစ်မှု၊ **ဝယ၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာ**ဟု ခေါ်သော ပျက်မှုတို့ကို မျက်မှောက်သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။ ရှေးဘဝက မသိမှုမကင်းသေး၍ ဤခံစားမှု ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာတောင့်တမှု မကင်းသေး၍ ဤခံစားမှု ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍ ၎င်း၊ ပြုခဲ့သောအမှုကံရှိ၍ ဤခံစားမှုဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင် ဟူ၍၎င်း၊ ယခုလောလောဆယ် အာရုံနှင့် တွေ့မှုဗယ ရှိ၍ ဤခံစားမှုဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း ဆင်ခြင်လျက်သိ၏။ ဤသိခြင်းသည် **သမုဒယ=ဖြစ်ကြောင်း တရား၊ ဝယ နိရောဓ = ချုပ်ပျက်ကြောင်း တရားတို့ကို အနုမာနအားဖြင့် မှန်းဆ၍သိသော ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ပေတည်း။** မှီရာရပ်ရှိ၍ ဤခံစားမှုဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်၊ အာရုံရှိ၍ ခံစားမှု ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖဿမှ တပါးသော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းကို သိခြင်းသည် **ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာ သမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓော** ဟူသော ပါဠိ၌ အတွင်းဝင်၏။ သညာ သင်္ခါရတို့၏ ဥဒယ၊ ဝယကို သိပုံသည် ဤ ဝေဒနာ၏ ဥဒယ၊ ဝယကို သိပုံနှင့်တူ၏။ ဣတိ ဝေဒနာယ သမုဒယော၊ ဣတိ ဝေဒနာယ အတ္ထင်္ဂမော၊ ဣတိ သညာယ သမုဒယော စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ဝိညာဏ်၏ သမုဒယဝယကို သိပုံ။ ။မြင်ဆဲ၊ ကွေးဆဲ၊ ကြံဆဲ၊ စသည်၌ “မြင်တယ်၊ ကြားတယ်၊ ကွေးချင်တယ်၊ ဆန့်ချင် တယ်၊ ကြံတယ်၊ မှတ်တယ်၊ သိတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မြင်သောစိတ် စသည်တို့ကို “ဖျတ်ခနဲ ဖျတ်ခနဲ ပေါ်လာ၍ ရိပ်ကနဲရိပ်ကနဲ ကွယ်ပျောက် ကုန်ဆုံးသွားကြသည်”ဟုသိ၏။ ဤသို့ သိခြင်းသည် **သမုဒယ၊ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ**ဟု ခေါ်သောဖြစ်မှု၊ **ဝယ၊ ဝိပရိဏာမ လက္ခဏာ**ဟု ခေါ်သော ပျက်မှုတို့ကို မျက်မှောက်သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မည်၏။ ရှေးဘဝက မသိမှု မကင်းသေး၍ ဤစိတ် ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ သာယာတောင့်တမှု မကင်းသေး၍ ဤစိတ်ဖြစ်သည်၊ ကင်းလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ ပြုခဲ့သော အမှုကံရှိ၍ ဤစိတ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း၊ မှီရာရပ်နှင့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသော နာမ်ရှိ၍ ဤစိတ်ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟူ၍၎င်း ဆင်ခြင်၍သိ၏။ ဤသိခြင်း သည် **သမုဒယ=ဖြစ်ကြောင်းတရား၊ ဝယ-နိရောဓ=ချုပ်ပျက်ကြောင်း တရားတို့ကို အနုမာန အားဖြင့် မှန်းဆ၍သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပေတည်း။** အာရုံရှိ၍ ဤစိတ် ဖြစ်သည်၊ ရှေးရှေးစိတ်ရှိ၍ နောက်နောက်စိတ် ဖြစ်သည်၊ မရှိလျှင်ကား မဖြစ်နိုင်ဟု သိခြင်းသည် **နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယော၊ နာမရူပနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော** ဟူသော ပါဠိ၌ အတွင်းဝင်၏။ **ဣတိ ဝိညာဏဿ သမုဒယော၊ ဣတိ ဝိညာဏဿ အတ္ထင်္ဂမော**နှင့် အညီပင်တည်း။

ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ခန္ဓာတပါးတပါး၌ ဖြစ်မှုကို သိခြင်းက ၁-ပါး၊ ပျက်မှုကို သိခြင်းက ၁-ပါး၊ ဖြစ်ကြောင်းကို သိခြင်းက ၄-ပါး၊ ပျက်ကြောင်းကို သိခြင်းက ၄-ပါးဖြစ်၍ အသိဉာဏ် ၁၀-ပါးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ အသိဉာဏ် ၅၀-ဖြစ်၏။ ဤဉာဏ် ၅၀-ကိုပင် “လက္ခဏာ ၅၀-ကို သိသော **ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်**”ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ မိန့်ဆို လေသည်။ ထိုဉာဏ်တို့တွင် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့ကို သိသောဉာဏ် ၁၀-ပါးသည်သာလျှင် လိုရင်းပေတည်း။

အာယတန ဓာတ် နာမ်ရုပ်တို့ကို သိပုံ

မြင်ဆဲ၌ မျက်စိကြည်မှုသည် စက္ခုာယတန၊ စက္ခုာဓာတ်မည်၏။ မြင်ရသော အဆင်းသည် ရူပါယတန၊ ရူပဓာတ်မည်၏။ မြင်မှု စိတ်အပေါင်းသည် မနာယတနမည်၏။ ထိုတွင် မြင်ရုံမျှစိတ်သည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ် မည်၏။ ထိုစိတ်၏ ရှေးအခြားမဲ့၌ “ဘာလဲဟု စဉ်းစားသကဲ့သို့” ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် နောက် အခြားမဲ့၌ “မြင်ရသောအဆင်းကို ခံယူသကဲ့သို့ အာရုံပြုလျက်” ဖြစ်သော သမ္ပဋိစိုက်စိတ်တို့သည် မနောဓာတ်မည်၏။ မြင်ရသော အဆင်းကို စုံစမ်းသော သန္တိရဏစိတ်၊ ကောင်းတယ်စသည်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သော ဝုဋ္ဌောစိတ်၊ အဆင်းဆီသို့ တဟုတ်တည်း ပြေးသွားသကဲ့သို့ဖြစ်သော ဇောစိတ်၊ ထိုဇောနောက်မှ ဆက်လက်၍ သိမ်မွေ့စွာ အာရုံပြုလျက် ဖြစ်သော တဒါရုံစိတ်၊ ဤစိတ် အပေါင်းသည် မနောဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ အဆင်းကို တွေ့မှု = ဖဿ၊ ခံစားမှု = ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု = သညာ၊ စေ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု = စေတနာ၊ နှစ်သက်မှု = လောဘ၊ မုန်းမှု = ဒေါသ၊ ကြည်လင်မှု = သဒ္ဓါ၊ ဤသို့ အစရှိသော စေတသိက် အပေါင်းသည် ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ် မည်၏။ စိတ် စေတသိက် အပေါင်းသည် အဆင်းအာရုံဆီသို့ သွားတတ် ညွတ်တတ်သောကြောင့် နာမ်မည်၏။ မျက်စိကြည်မှုနှင့် မြင်ရသောအဆင်းသည် အာရုံဆီသို့ကား မသွားတတ်မှ၍ ဆန့်ကျင်ဘက်နှင့် တွေ့ဆုံလျှင် ဖောက်ပြန်ရုံသာ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သောကြောင့် ရုပ်မည်၏။ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း “မြင်တယ်၊ မြင်တယ်”ဟု မှတ်သောသူသည် ထိုခဏ၌ ထင်ရှားရှိသော ဤအာယတန ၄-ပါး၊ ဓာတ် ၆-ပါး၊ နာမ်ရုပ် ၂-ပါး တို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိ၏။

ကြားဆဲ၌နာကြည်းမှုသည် သောတာယတန၊ သောတဓာတ် ရုပ်တရားမည်၏။ ကြားရသောအသံသည် သဒ္ဓါယတန၊ သဒ္ဓါဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ ကြားမှုသည် မနာယတန၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ်၊ နာမ်တရားမည်၏။ နံဆဲ၌ နှာခေါင်း ကြည်မှုသည် ဃာနာယတန၊ ဃာနဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ နံရသော အနံ့သည် ဂန္ဓာယတန၊ ဂန္ဓာဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ နံမှုသည် မနာယတန၊ ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ်၊ နာမ်တရားမည်၏။ စားသိဆဲ၌ လျှာကြည်မှုသည် ဇီဝါယတန၊ ဇီဝါဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ စားသိရသော အရသာသည် ရသာယတန၊ ရသာဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ စားသိမှုသည် မနာယတန၊ ဇီဝါဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ်၊ နာမ်တရားမည်၏။ ထိုသိဆဲ၌ ကိုယ်ကြည်မှုသည် ကာယာယတန၊ ကာယဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ ထိုသိရသော အတွေ့သည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ ရုပ်တရားမည်၏။ ထိုသိမှုသည် မနာယတန၊ ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ်၊ နာမ်တရားမည်၏။ သို့ဖြစ်၍ ကြားခိုက်စသည်၌ “ကြားတယ်၊ ကြားတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်သောသူသည် ထိုထိုခဏ၌ ထင်ရှားရှိသော အာယတန ၄-ပါး၊ ဓာတ် ၆-ပါး၊ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးတို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိ၏။

ကြံသိဆဲ၌ ကြံသိရုံမျှ = အာရုံကိုယူရုံရရုံမျှ သဘောဖြစ်သော စိတ်အပေါင်းသည် မနာယတန၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ နာမ်တရားမည်၏။ စိတ်ထဲ၌ ထိုထိုအာရုံကိုတွေ့မှု = ဖဿ၊ ခံစားမှု = ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု = သညာ၊ စေ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု = စေတနာ၊ တည်ကြည်မှု = သမာဓိ၊ ကြံမှု = ဝိတက်၊ စဉ်းစားမှု = ဝိစာရ၊ ဆုံးဖြတ်မှု = အဓမောက္ခ၊ အားထုတ်မှု = ဝီရိယ၊ နှစ်သိမ့်အားရမှု = ပီတိ၊ လိုလားကာမျှ = ဆန္ဒ၊ လိုချင်နှစ်သက်မှု = လောဘ၊ မုန်းမှု ပျက်စေလိုမှု = ဒေါသ၊ သိမှားမှု = မောဟ၊ အယူမှားမှု = ဒိဋ္ဌိ၊ ထောင်လွှားမှု အထင်ကြီးမှု = မာန၊ မနာလိုမှု = ဣဿာ၊ ဝန်တိုမှု = မစ္ဆရိယ၊ နောင်တပူမှု = ကုက္ကစ္စ၊ ထိုင်းမှိုင်း ပျင်းရိမှု = ထိနမိဒ္ဓ၊ ပျံလွင့်မှု = ဥဒ္ဓစ္စ၊ ယုံမှားမှု = ဝိစိကိစ္ဆာ၊ မလိုချင်မှု = အလောဘ၊ ချမ်းသာ စေလိုမှု = အဒေါသ၊ သနားမှု = ကရုဏာ၊ ကြည်သာ ဝမ်းမြောက်မှု = မုဒိတာ၊ ယုံမှု ကြည်လင်မှု ကြည်ညိုမှု = သဒ္ဓါ၊ အမှတ်ရမှု = သတိ၊ မကောင်းမှုမှ ရှက်ကြောက်မှု = ဟိရီဩတ္တပ္ပ၊ အမှန်အတိုင်းသိမှု = ပညာ၊ ငြိမ်းအေးမှု = ပဿဒ္ဓိ၊ ပေါ့ပါးလျင်မြန်မှု = လဟုတာ - ဤသို့ အစရှိသော စေတသိက်အပေါင်းသည် ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ် မည်၏။ နာမ်တရားပင်တည်း။ ကြံသိမှု၏ တည်မှီရာ ဖြစ်သော နှလုံးရုပ် = ဟဒယဝတ္ထု၊ မိန်းမသန္တာန်၌ မိန်းမဟန်ပန် အမူအရာ အလုံးစုံ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ် = ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ယောက်ျားသန္တာန်၌ ယောက်ျားဟန်ပန် အမူအရာ အလုံးစုံ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း မျိုးစေ့ရုပ် = ပုရိသိန္ဒြေ = ဤသဘောတို့သည် ရုပ်တရား မည်ကုန်၏။ ဓမ္မာယတန၊ ဓမ္မဓာတ်တို့ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ကြံသိခိုက်၌ “ကွေးချင်တယ်၊ ဆန့်ချင်တယ်၊ ကြံတယ်၊ တွေးတယ်၊ စိတ်ကူးတယ်၊ စဉ်းစားတယ်၊ ဆင်ခြင်တယ်၊ ရှုတယ်၊ မှတ်တယ်၊ သိတယ်” စသည်ဖြင့် မှတ်သောသူသည် ထိုခဏ၌ထင်ရှားရှိသော ဤအာယတန ၂-ပါး၊ ဓာတ် ၂-ပါး၊ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးတို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိ၏။ ဤကြံသိဆဲ၌ အာရုံသည်ကား ပရမတ်လဲရှိ၏။ ပညတ်လဲရှိ၏။ ပရမတ်ဖြစ်ပါမူကား ထိုအာရုံဖြစ်သော အာယတန၊ ဓာတ်၊ နာမ် ရုပ်တို့ကိုလဲ သိနိုင်သေး၏။

သံယောဇဉ်ကို သိပုံ

ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပဋိရှိသော ကာမအာရုံဝတ္ထုတို့ကို သာယာတောင့်တမှုသည် ကာမရာဂမည်၏။ စိတ်ဆိုးမှု၊ စိတ်ပျက်မှု၊ မုန်းမှု၊ သေပျက်စေလိုမှုသည် ပဋိပသမည်၏။ မိမိကိုယ်ကို အကောင်းအမြတ်ထား၍ သူတပါးနှင့် နှိုင်းပြိုင်မှု၊ ထောင်လွှားမှု၊ အထင်ကြီးမှုသည် မာနမည်၏။ “ငါကောင်၊ သတ္တဝါကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင် ရှိသည်။ ထိုအကောင်သည် မသေမပျက်ဘဲ အမြဲတည်ရှိနေသည် ဟူ၍၎င်း၊ ထိုအကောင်သည် သေလျှင်၊ ပျောက်ပျက် ပြတ်စဲသွားသည် ဟူ၍၎င်း” ထင်မြင်ယူဆခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိမည်၏။ ယုံမှားမှုသည် ဝိစိကိစ္ဆာမည်၏။ “နွား ခွေး စသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ပြုကျင့်လျှင်၊ ချမ်းသာကောင်းစားသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်သည်”ဟု ယူဆခြင်းသည် သီလဗ္ဗတပရာမာသမည်၏။ ဘဝကောင်း ဘဝမြတ်ကို သာယာတောင့်တမှုသည် ဘဝရာဂမည်၏။ သူတပါး ကောင်းစားသည်ကို မနာလိုမှုသည် ဣဿာမည်၏။ ကိုယ်ပိုင် ဝတ္ထုပစ္စည်း ဂုဏ်ကျက်သရေမျိုးကို သူတပါးအား မရစေလိုမှု၊ ကိုယ်နှင့်စပ်သွယ်သော သူတို့ကို သူတပါးနှင့် မစပ် သွယ်စေလိုမှု၊ ဝန်တိုမှုသည် မစ္ဆရိယမည်၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောမှန်ကို မသိမှု၊ အလွဲအမှားကို သိမှုသည် အဝိဇ္ဇာမည်၏။ ဤ အဝိဇ္ဇာသည် ကာမရာဂစသော သံယောဇဉ် ၉-ပါးတို့နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် တပေါင်းတည်း ဖြစ်၏။ ဤတရား ၁၀-ပါးတို့ ဖြစ်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘဝဟောင်းမှ သေလျှင် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ရပြန်လေ၏။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မလွတ်မြောက်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ဤတရား ၁၀-ပါးတို့သည် သံယောဇဉ် မည်ကုန်၏။ “မိရာ ဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မလွတ်မြောက်နိုင်အောင် ဝဋ် ဆင်းရဲ၌ ချည်နှောင်တတ်သော တရားများ”ဟု ဆိုလို၏။

မြင်ဆဲ ကြားဆဲ စသည်၌ ထင်ရှားရှိသော မျက်စိ ကြည်မှု၊ မြင်ရသောအဆင်း၊ မြင်မှု နားကြည်မှု ကြားရသော အသံ၊ ကြားမှုစသော အာယတနတို့ကို “မြင်တယ် ကြားတယ် စသည်ဖြင့် မမှတ်မိသောကြောင့်” အမှန်အတိုင်း မသိရသော သူအား ဤသံယောဇဉ် ၁၀-ပါးတို့သည် အကြောင်း ညီညွတ်သည် အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်ကုန်၏။ ဖြစ်ပေါ်လျှင် ထို ကာမရာဂစသည်ကို ‘သာယာတယ်’ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင် မှတ်၍သိအပ်၏။ ဤသို့ မှတ်ခြင်းဖြင့် “ကာမရာဂ စသည်ဖြစ်ပေါ်အောင် လှုံ့ဆော်ပေးသော အစွာ နှလုံးသွင်းမှု=အယောနိသော မနသိကာရ ကိုလဲ” သိ၏။ “မှတ်သိခြင်း ကြောင့် ကာမရာဂ စသည် ကင်းပြတ်သွားသည်”ဟု သံယောဇဉ် ကင်းငြိမ်းကြောင်း ဖြစ်သော ယောနိသော မနသိကာရ ကိုလဲ သိ၏။ မှတ်မှုရင့်သန်သောအခါ၌ကား “ကာမရာဂ စသည်ဖြစ်စေရန် နှလုံးသွင်းစပြုသည်နှင့်တပြိုင်နက် မှတ်သိသောကြောင့်” ကာမရာဂစသည် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ဘဲ ကင်းငြိမ်းသွားသည်လည်း ရှိတတ်သေး၏။ ယဉ္ဇ တဒုဘယံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သံယောဇနံ၊ တဉ္ဇ ပဇာနာတိ။ ယထာ စ အနုပ္ပန္နဿ သံယောဇနဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္ဇ ပဇာနာတိ၊ ယထာ စ ဥပ္ပန္နဿ သံယောဇနဿ ပဟာနံ ဟောတိ၊ တဉ္ဇ ပဇာနာတိနှင့် အညီပင်တည်း။

ယထာ စ ပဟိနဿ သံယောဇနဿ အာယတိ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္ဇ ပဇာနာတိနှင့် အညီ သံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ငြိမ်းစေတတ်သော မဂ်ကိုကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းသည်ကား ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သို့ ရောက်မှဖြစ်၏။ သုတမယဖြင့် သိရန်ကား ဤသို့တည်း။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်က အကြွင်းမဲ့ ငြိမ်းစေ၏။ ကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂ ပဋိပသတို့ကို သကဒါဂါမိမဂ်က ငြိမ်းစေ၏။ သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂ၊ ပဋိပသတို့ကို အနာဂါမိမဂ်က ငြိမ်းစေ၏။ မာန၊ ဘဝရာဂ၊ အဝိဇ္ဇာတို့ကို အရဟတ္တမဂ်က ငြိမ်းစေ၏။

မပေးတိုင်း မစ္ဆရိယ မဟုတ်။ ။ဤအရာ၌ “မစ္ဆရိယကို သောတာပတ္တိ မဂ်က ပယ်သည်”ဟု ဆိုသောကြောင့် “သောတာပန် သည် မိမိ၏ပစ္စည်းကို တောင်းတိုင်း စွန့်လှူသည်။ ပစ္စည်းကို သိမ်းဆည်းခြင်းမရှိ” ဟူ၍ကား မယူအပ်။ အကြောင်းမူကား - ပစ္စည်းကို သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အဖြစ်မှ မစွန့်လိုခြင်း၊ ခင်မင်တွယ်တာခြင်းသည် လောဘသာတည်း။ မစ္ဆရိယမဟုတ်။ မိမိပစ္စည်းကို သူတပါးပိုင်ဆိုင်မည်၊ သုံးစွဲမည်၌ သည်းမခံနိုင် မကြည်ဖြူနိုင်သော ဝန်တိုမှု သည်သာလျှင် မစ္ဆရိယပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ မစွန့်လှူနိုင်ခြင်းသည် မစ္ဆရိယနှင့်သာ ဆိုင်သည်မဟုတ် လောဘနှင့်လဲ ဆိုင်သေး၏။ သောတာပန်မှာ မစ္ဆရိယ ကင်းသော်လဲ လောဘကား မကင်းသေးသည်သာတည်း။ ဤအရာ၌ ဘုရားလက်ထက်က သောတာပန်၊ သကဒါဂါမိ၊ အနာဂါမိဖြစ်ကြသော သူဌေးကြီးများ၊ သူဌေးကတော်ကြီးများ၊ မင်းနှင့်မိဖုရားများအကြောင်းကို စဉ်းစားကြည့်သင့်၏။ ထို ကာလက သူခိုးဒါဗြများလဲ ရှိကြ၏။ သာသနာတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြုကြသော တိတ္ထိများ၊ ၎င်းတို့၏ တပည့်များလဲ ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် အရမ်းတောင်းမည့်သူများ ရှိကြမည်သာတည်း။ ထိုသူတို့အား တောင်းတိုင်းပေးရလျှင်၊ ထိုအရိယာ မင်း သူဌေးများသည် ဥစ္စာလက်မဲ့ ဖြစ်လေရာ၏။ ထို့ပြင်-အနာထပိဏ်သူဌေးအိမ်သို့ သူခိုးကပ်သောဝတ္ထုကိုလဲ စဉ်းစားကြည့်သင့် ၏။ တောင်း၍ လိုသလောက် ရမည်ဆိုလျှင်၊ အပြစ်ကြီးလေးသော ခိုးမှုကို ထိုသူတို့ မပြုကြလေရာ။ သို့ဖြစ်၍ သူတပါး ပိုင်ဆိုင်သွားမည်၊ သုံးစွဲမည်၌ မကြည်ဖြူနိုင်ခြင်း ဝန်တိုခြင်းကိုသာလျှင် မစ္ဆရိယဟု မှတ်အပ်၏။ သူတပါး ပိုင်ဆိုင်သုံးစွဲ မည့်အတွက် မကြည်ဖြူခြင်း မရှိပါပဲလျက် ခင်မင်မြတ်နိုးအပ်သော ဝတ္ထုကို မစွန့်လှူနိုင်ခြင်းသည်ကား လော၏အရာ သာတည်း။ မပေးသင့်သည်ကို တောင်းသောသူအား မပေးနိုင်ခြင်းသည်ကား လောဘ၊ မစ္ဆရိယ ၂-ပါးလုံးနှင့် မဆိုင်ဟုမှတ် အပ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ သင်းပိုင်ကို အလှူခံသော အရှင်ဥဒါယီအား ဥပ္ပလဝဏ် ထေရီမက “မယ် ခေါ် ဘန္တေ မာတုဂါမာနာမ ကိစ္ဆလာဘာ၊ ဣဒ္ဓ မေ အန္တိမံ ပဉ္စမံ စီဝရံ၊ နာဟံ ဒဿာမိ=အရှင်ဘုရား! တပည့်တော်တို့ မာတုဂါမများမှာ ရနိုင်ခဲ့ကြပါ

သည်။ တည့်တော်၏ ဤသင်္ကန်းကလဲ အနည်းဆုံးထဲက ငါးထည်မြောက် သင်္ကန်းဖြစ်ပါသည်။ တပည့်တော် လှူမည်မဟုတ်” ဟု ငြင်းပယ်လေပြီ။ ဤထေရီမသည် လောဘ၊ မစ္ဆရိယတို့မှသာ ကင်းသည်မဟုတ်သေး။ ကိလေသာအလုံးစုံ ကင်းငြိမ်းပြီး သော ရဟန္တာမအစစ်ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်ပါလျက်၊ “သင်းပိုင်ကို မလှူနိုင်”ဟု ငြင်းပယ်သည်မှာ အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း? မလှူ သင့်သော ပစ္စည်းကို တောင်းသောကြောင့်ပင် မဟုတ်ပါလော? သို့ဖြစ်၍ တောင်းခံ၍မရတိုင်း မပေးမလှူသော သူကို ‘မစ္ဆရိယ ရှိသည်’ဟု မစွပ်စွဲမိစေရန် သတိပြုရာ၏။

ဗောဇ္ဈင်ကို သိပ္ပံ

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍၊ မှတ်မှုစင်ကြယ်သောအခါ၌ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း မှတ်အပ်သောအာရုံ၌ မှီကပ်လျက်နေသကဲ့ သို့ထင်သောသတိသည် ထက်သန်ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအခါ၌ ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ် အာရုံသည် မှတ်သောစိတ်ထဲ၌ အလိုလိုပင် ကျရောက်လာသကဲ့သို့ရှိ၏။ အာရုံတစ်ခုခုကို မှတ်သိပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် အခြားအာရုံတစ်ခုခုသည် အသင့် ထင်ပေါ်လျက်ရှိ၏။ မှတ်သောစိတ်ကို အာရုံထဲ၌ စုံစုံမြုပ်ဝင်စေဘိ သကဲ့သို့ရှိ၏။ မှတ်သိစရာ အာရုံကိုလဲ မှတ်သိမှု စိတ်ထဲ ၌ စုံစုံမြုပ်ဝင်စေဘိသကဲ့သို့ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ယင်းသတိကို “အပိလာပနလက္ခဏာ=သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံမှ မပေါ် မထွက်စေခြင်း-မှတ်သိစရာအာရုံကိုလဲ မှတ်သိမှုမှ မပေါ်မထွက်စေခြင်း သဘောရှိသည်” ဟူ၍ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဆိုလေသည်။ ဤသို့ ထက်သန်ထင်ရှားစွာ ဖြစ်သောသတိသည် မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောကြောင့် **သတိသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။

မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မှတ်အပ်သော အာရုံ၌ ပါဝင်သော အထူးထင်ရှားသည့် ရုပ်နာမ် တပါးပါး၏ သဘောမှန်ကိုလဲ သိ၏။ မှတ်သောစိတ်ထဲ၌ ခေါင်းပြု၍ ဝင်လာသကဲ့သို့သော ထိုရုပ်နာမ်၏ အစဖြစ်ပေါ်မှုကိုလဲ ပိုင်းခြား၍သိ၏။ တိကနဲ ပြတ်သွားသကဲ့သို့သော ကုန်ဆုံးပျောက်ပြယ်မှု=ပျက်မှုကိုလဲ ပိုင်းခြား၍သိ၏။ မမြဲသော အမှုအရာဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဆင်းရဲသော မကောင်းသောအမှုအရာ=မနှစ်သက်ဖွယ်အမှုအရာ ဟူသော ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အလိုအတိုင်း ပြီးစေနိုင်သည့် ငါကောင်မဟုတ် ငါကောင်မရှိသည့် အမှုအရာဟူသော အနတ္တလက္ခဏာ၊ ဤ လက္ခဏာ၊ တို့ကိုလဲ ရှင်းလင်းစွာသိ၏။ ဤ အသိဉာဏ်သည် **မမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။

မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မယုတ်မလွန်သော အားထုတ်မှုသည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်၏။ တရံတခါတွင် တခုခုသော ကုရိယာပုထ်၌ အခြေပြုသည်မှစ၍ ဤအားထုတ်မှုကို အလွန်တင်းစွာ မြှင့်တင်၍ ထားမိသောကြောင့် နောက်အဖို့၌လဲ အလွန် ကြောင့်ကြစိုက်လျက် ရှိတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ပျံ့လွင့်မှု မကင်းသောကြောင့် မှတ်မှုသည် ကောင်းသင့်သလောက် မကောင်းဘဲ ရှိတတ်၏။ တရံတခါ၌ကား အခြေပြုသည်မှစ၍ လျော့လွန်းစွာ ထားမိသော ကြောင့် နောက်အဖို့၌လဲ လျော့ယဲယဲဖြစ်၍ နေတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ထိုင်းမှိုင်းမှု မကင်းသောကြောင့် မှတ်မှုသည် မှိန်မှေးမှေးဖြစ်၍ နေတတ်၏။ အခြေပြုသည်မှစ၍ မလျော့မတင်း ခပ်မှန်မှန်အားထုတ်ခဲ့၍ဖြစ်စေ၊ တင်းလွန်းသော အားထုတ်မှုကို အနည်းငယ်လျော့၍ဖြစ်စေ၊ လျော့လွန်းသည် ကို အနည်းငယ် တင်းစေ၍ ဖြစ်စေ၊ ညီမျှသော အားထုတ်မှုဖြစ်သော ကာလ၌ကား အလွန် ကြောင့်ကြမစိုက်သောကြောင့်လဲ ပျံ့လွင့်မှု ကင်း၏။ ကြောင့်ကြစိုက်မှု အလျှင်းမကင်းသောကြောင့်လဲ ထိုင်းမှိုင်း မှိန်မှေးခြင်းမရှိ၊ ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းကို မလစ်လပ်ရအောင် မှတ်မိလျက်၊ မှတ်မိလျက် ချည်းသာ ရှိလေ၏။ ဤသို့သော အားထုတ်မှုသည် **ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။

မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်းသော စိတ်၏ နှစ်သိမ့် ရောင့်ရဲမှု၊ အားရကျေနပ်မှုသည် **ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။ ရှုမှတ်မိစေရန် ကြောင့်ကြဗျာပါရ မစိုက်ထုတ်ရတော့ဘဲ စိတ်၏ငြိမ်းအေးမှုသည် **ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။ ဤပီတိ ပဿဒ္ဓိတို့သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဖြစ်ခါစ၌ အလွန်ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုအခါ၌ မကြိုဘူးသော ပျော်မွေ့ငြိမ်းအေးမှုတို့ကို တွေ့ရ သောကြောင့် ဝမ်းသာ၍မဆုံးနိုင်အောင် ရှိတတ်၏။ “သဗ္ဗရတိ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ=ပျော်မွေ့မှုအလုံးစုံကို တရားဖြင့် ပျော်မွေ့မှုက သာလွန်၊ အောင်နိုင်သည်” ဟူသော ဒေသနာကို မှန်ပါလေစွာ ထောက်ခံနိုင်၏။ သွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်း၊ ကျွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း၊ မှတ်ခြင်းစသော ကိုယ် စိတ် အမှုအရာ အလုံးစုံတို့၌ သုခဝေဒနာ မကင်းသောကြောင့် အခါ ခပ်သိမ်း ကောင်းနေသည်ကိုသာ တွေ့ရတတ်၏။ ပီတိ၏ အစွမ်းကြောင့် လေပုခက်၌ စီးနေရသကဲ့သို့ တငြိမ့်ငြိမ့်ဖြစ်၍လဲ နေတတ်၏။ ပဿဒ္ဓိ၏ အစွမ်းကြောင့် ဘာကိုမျှ မမှတ်ရတော့ဘဲ ငြိမ်းအေးနေသလို၊ ငေးနေသလိုလဲ ဖြစ်တတ်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ် စသည်တို့၌ ကား ဤပီတိပဿဒ္ဓိတို့သည် တရံတခါသာ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ သို့သော် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ကား တရံတခါ ကြာမြင့်စွာ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်တတ်ကုန်သေး၏။

မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မှတ်အပ်သော အာရုံ၌သာလျှင် စိုက်၍ စိုက်၍ ကျသွားသကဲ့သို့၎င်း၊ ကပ်လျက် ကပ်လျက် နေသကဲ့သို့၎င်း မပျံ့မလွင့် စူးစိုက်တည်ကြည်မှုသည် ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်၏။ ဤတည်ကြည်မှု ထက်သန်စွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မှတ်အပ်သော ရုပ် နာမ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကို၎င်း၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှု အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ကို၎င်း၊ မှန်ကန်စွာ သိနိုင်ပေသည်။ မှတ်ချက်တိုင်း၌ ပါဝင်လျက် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သော ဤ ခဏိက သမာဓိသည် **သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်** မည်၏။

ရှုမှတ်မှု၌ မယုတ်မလွန်ညီမျှစေခြင်း သဘောသည်လည်း မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်၏။ တကြမဇ္ဈတ္တ တာဟုခေါ်သော ဤညီမျှစေခြင်းသဘောသည် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် မည်၏။ ဤ ဥပေက္ခာသည် ကိုယ်တိုင်တွေ့အားဖြင့် သိနားလည်ရန်လဲ ခက်၏။ သူတပါးအား နားလည်အောင် ပြောပြရန်လဲ ခက်၏။ သို့သော်လဲ ဥဒယဗ္ဗယစသော ဉာဏ်များသို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား မိမိသန္တာန်၌ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်သော ကြောင့် ယင်းကို လွယ်ကူစွာ သိနိုင်ပေ၏။

ညီမျှစေပုံ။ ။ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း မှတ်၍ ရုပ်နာမ်မျှ၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုမျှသာ ထင်သော အခါ၌ သဒ္ဓါ လွန်ကဲသော သူသည် ယုံကြည်ချက်ကျလျက် အဖန်ဖန် စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ နေတတ်၏။ စဉ်းစားပုံကား-“ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမျှသာရှိသည်၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အကောင်အထည်မရှိ”ဟု ဆိုသည်မှ ဟုတ်ပါပေသည်။ “မျက်စိတမှိတ်ခန့်မျှ တည်တံ့ခိုင်မြဲသော တရားမရှိ၊ ဖြစ်ပေါ် ပြီးလျှင် ချက်ခြင်းပျက်စီးတတ်သော တရားမျှသာရှိသည်”ဟု ဆိုသည်မှာ မှန်ပါပေသည်။ မမြဲတာ၊ ဆင်းရဲတာ၊ မကောင်းတာ၊ ငါကောင်မရှိတာ၊ ငါကောင်မဟုတ်တာမှန်ပါပေသည်။ တရားအလုံးစုံကိုသိသော ဘုရားဆိုသည်မှာ မှန်ပါပေသည်။ ဘုရား ဟောသည့်အတိုင်းပင် မှန်ပါပေသည်။ ဆရာပြောသည့် အတိုင်းပင် မှန်ပါပေသည် ဤသို့စသည်ဖြင့် ယုံကြည်၍ ကြည်ညို၍ မဆုံးနိုင်ဘဲ အဖန်ဖန် စဉ်းစားဆင်ခြင်၍သာ နေတတ်၏။ ထိုအခါမှာ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုလဲ ကောင်းစွာ မသိနိုင်ပြီ။ တခြားရုပ်နာမ်တို့ကိုလဲ ဖြစ်တိုင်းပျက်တိုင်း စေ့စပ်အောင်မမှတ်နိုင်ပြီ။ မှတ်ချက်တိုင်း၌ သဒ္ဓါလွန်နေသောကြောင့် မှတ်မိသမျှကိုလဲ ထင်ရှားပီသစွာမသိနိုင်ပြီ။ ဤသည်ကား သဒ္ဓါလွန်၍ မှတ်သိမှု ပျက်ပုံ တည်း။

ပညာလွန်ကဲသော သူသည်လည်း ခဏခဏ စဉ်းစားဆင်ခြင်မိတတ်၏။ မှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ ရုပ်လေ လော၊ နာမ်လေလော၊ ဖဿလေလော၊ ဝေဒနာလေလော စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ကောင်းစွာ ထင်လေ သလော၊ မထင်လေသလော၊ လက္ခဏာ ထင်လေသလော၊ ရသထင်လေသလော စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ဖြစ်မှု ထင်လေ သလော၊ ပျက်မှုထင်လေသလော၊ အနိစ္စ လက္ခဏာ ထင်လေသလော စသည်ဖြင့်၎င်း စဉ်းစားဆင်ခြင် မိတတ်၏။ မှတ်၍ ရှင်းလင်းစွာ သိရတိုင်း မှတ်သားဘူးသော သုတ၊ ကြံဆဘူးသော သဘော၊ နှစ်ခြိုက်သော ဥပမာတို့နှင့်လဲ မကြာ မကြာ တိုက်ဆိုင်၍ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ဆင်ခြင်သော စိတ်များ၏အဖြစ်အပျက်ကိုလဲ ကောင်းစွာ မသိနိုင်ပြီ။ တခြား ရုပ် နာမ်တို့ကိုလဲ ဖြစ်တိုင်း ပျက်တိုင်း စေ့စပ် အောင် မမှတ်နိုင်ပြီ။ မှတ်ချက်တိုင်း၌ စူးစမ်းလိုသော ပညာ လွန်နေသောကြောင့် မှတ်မိသမျှကိုလဲ ထင်ရှား ပီသစွာ မသိနိုင် ပြီ။ ဤသည်ကား ပညာလွန်၍ မှတ်သိမှု ပျက်ပုံတည်း။

ညီမျှစေခြင်း သဘောရှိသော ဥပေက္ခာ၏ အစွမ်းကြောင့် သဒ္ဓါ ပညာတို့ ညီမျှသောအခါ၌ကား ယုံကြည်မှုလဲ မလွန်၊ စဉ်းစားမှုလဲမလွန်၊ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းကို မှတ်သိရုံသာ မှတ်သိလျက်ရှိ၏။ ယုံကြည်သဘောကျလျက် အဖန်ဖန် စဉ်းစား၍လဲ မနေပြီ။ မှတ်သိပြီးကို ပြန်လည်၍လဲ အဖန်ဖန် မစဉ်းစားပြီ။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ကောင်း စွာ မှတ်သိနိုင်လေ၏။

ဝီရိယလွန်ကဲသောအခါ၌ ကြောင့်ကြစိုက်မှု များလျက်ရှိ၏။ မှတ်ရန် အာရုံကို ရှာကြံမြှော်လင့် လျက်ရှိ၏။ မှတ်မိလေ သလော၊ မမှတ်မိဘဲ လွတ်သွားလေသလောဟု ခဏခဏ ပြန်၍ဆင်ခြင်တတ်၏။ ဘယ်နေရာက လစ်လပ်သေးသနည်းဟူ၍လဲ ခဏခဏ ဆင်ခြင်မိတတ်၏။ သည်တခါ သာ၍ကောင်းအောင် မှတ်မည်ဟူ၍လဲ ခဏခဏ ကြံမိတတ်၏။ ဤသို့ ကြောင့်ကြ စိုက်မှု များခြင်းကြောင့် စိတ်သည် ကောင်းစွာ မတည်ကြည်နိုင်၊ ပျံ့လွင့်လျက်သာ ရှိ၏။ ပျံ့လွင့်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို စေ့စပ်အောင် မမှတ်မိနိုင်ပြီ။ မှတ်ချက်တိုင်း၌ ကြောင့်ကြမှုလွန်၍ တည်ကြည်မှု အားနည်းခြင်းကြောင့် မှတ်မိ သမျှကိုလဲ ထင်ရှား ပီသစွာ မသိနိုင်ပြီ။ ဤသည်ကား ဝီရိယလွန်၍ မှတ်သိမှု ပျက်ပုံတည်း။

သမာဓိလွန်ကဲသောအခါ၌လဲ တမျိုးတည်းသောအာရုံကိုသာ ကြာမြင့်စွာမှတ်လျက် နေရတတ်၏။ တခြားတပါးသော အာရုံများ မထင်လာခြင်းကြောင့် ထိုအာရုံအသစ်အထူးများကိုမှတ်ရန် ကြောင့်ကြစိုက်မှုမှ ကင်းလျက်ရှိ၏။ ဤသို့ ကြောင့်ကြ မစိုက်ရဘဲ မှတ်နေကျကိုသာ သက်သက်သာသာနှင့် မှတ်နေသောကြောင့် အားထုတ်မှု လျော့လျက်ရှိ၏။ နှုတ်တက်ကျေပွန် နေသော စာ၊ ဘုရားရှိခိုး၊ ပရိတ်တို့ကို ရွတ်ဆိုရာ၌ အားထုတ်မှု လျော့နေသကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့် မှတ်မှု သည် တစတစနှင့်မှေးမှိန်၍ သွားတတ်၏။ မှတ်မှုသည်အားလျော့၍ ထိုင်းမှိုင်းမှု=ထိနမိဒ္ဓအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားတတ်၏။ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို စေ့စပ်အောင်မမှတ်နိုင်ပြီ။ အားထုတ်မှုလျော့၍ မှတ်မှုတို့၏အကြား၌ ထိုင်းမှိုင်းမှုများ ပါဝင် လျက် ရှိခြင်းကြောင့် မှတ်မိသမျှကိုလဲ ထင်ရှားပီသစွာ မသိနိုင်ပြီ။ ဤသည်ကား သမာဓိလွန်၍ မှတ်သိမှုပျက်ပုံတည်း။

ညီမျှစေခြင်း သဘောရှိသော ဥပေက္ခာ၏ အစွမ်းကြောင့် ဝီရိယ သမာဓိတို့ ညီမျှသောအခါ၌ကား ကြောင့်ကြ စိုက်မှုလဲမလွန်၊ စူးစိုက်တည်ကြည်မှုလဲမလွန်၊ အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရဘဲ ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်များလဲ ထင်ပေါ်လျက်ရှိ၏။ ထင်သောအာရုံတွေ များသည့်အတွက်လဲ စိတ်မပျံ့လွင့်။ ထင်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အလိုလိုပင်မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် ရှိ၏။ သိတိုင်းသော အာရုံ၌ စူးစိုက်တည်ကြည်မှုလဲ ထင်ရှား၏။ ထိုသို့သော ကာလ၌ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “မမှတ်မိဘဲ လွတ် သွားသော အာရုံ မရှိတော့ပြီ။ အလုံးစုံကိုပင် သိသည်”ဟူ၍ မှတ်ထင်ရ၏။

ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့်သမာဓိ စသော တရားတို့၏ညီမျှစွာ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ၎င်းတို့ကို ညီမျှစေခြင်းသဘောသည် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် မည်၏။ ဤဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင် ထက်သန်စွာ ဖြစ်သောအခါ၌ သတိစသော တရားတို့သည်လည်း အညီအမျှ ထက်သန် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုအခါ၌ မှတ်စရာ အာရုံကို မရှာကြံရပြီ၊ တမှတ် ဆုံးလျှင်၊ တခြားတပါးသော မှတ်စရာ အာရုံသည် အဆင်သင့် ထင်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ မှတ်မိအောင်လဲ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရပြီ၊ သူ့အလိုလိုပင် မှတ်သိလျက် မှတ်သိလျက် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ ရှိ၏။ မှတ်စရာ အာရုံကို မမြော်ရသောကြောင့် ကျရာ ကျရာအာရုံ၌ စူးစိုက်တည်ကြည်လျက်သာရှိ၏။ မှတ်မိသောအာရုံကို ရုပ်သဘောမျှ၊ နာမ်သဘောမျှ၊ ဖြစ်ပျက်သော သဘော မျှ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တမျှဟု အထူးမစဉ်းစားဘဲ မှတ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ရှင်းလင်းစွာ သိလျက်ရှိ၏။ သိပြီးကိုလဲ ယုံကြည်ဆုံးဖြတ် လျက် တဖန်ပြန်၍ မစဉ်းစားပြီ။ ဤသို့ မှတ်သိမှု ညီမျှသောအခါ၌ တိုး၍လဲ အားမထုတ်အပ်၊ လျှော့၍လဲ မပေးအပ်၊ တိုး၍ အားထုတ်လျှင် ဝီရိယလွန်၍ ပျက်သွားတတ်၏။ လျှော့လိုက်လျှင်၊ ဝီရိယလျော့လွန်း၍ ပျက်သွားတတ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ မူလ မှတ်သိမြဲ အတိုင်းသာလျှင် အခြေမပျက် မှတ်လျက်လိုက်အပ်၏။ သိလျက်သိလျက်နေသော ထိုဝိပဿနာစိတ်ကို တဖန်ရှုမှတ် မှု=ပဋိဝိပဿနာဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ဤဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို မှန်ကန်စွာသိ၏။ သန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ံ အတ္ထိ မေ အဇ္ဈတ္တံ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ေတိ ပဇာနာတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ဤဗောဇ္ဈင်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်လျက် အမှတ်ကောင်းနေရာမှ ဝီရိယလွန်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အမှတ်မကောင်း သောအခါ၌ဖြစ်စေ၊ မမှတ်မိဘဲ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်သွားသောအခါ၌ဖြစ်စေ “မကောင်းဘူး၊ မေ့တယ်၊ စဉ်းစားတယ်” စသည်ဖြင့်မှတ်၍ ဤဗောဇ္ဈင်တရားတို့ မဖြစ်ပေါ်သည်ကိုလဲသိ၏။ အသန္တံ ဝါ အဇ္ဈတ္တံ သတိ သမ္မောဇ္ဈင်ံ နတ္ထိ မေ အဇ္ဈတ္တံ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ေတိ ပဇာနာတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ဤဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည် “ရေးရေးမှတ်မှု၊ ‘သတိစသည်ကို ဖြစ်စေမည်’ဟု နှလုံးသွင်းမှု၊ ကြည်ညိုဖွယ် အာရုံစ သည်ကို နှလုံးသွင်းမှု” ဟူသော ယောနိသော မနသိကာရကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ နည်းလမ်း မှန်သော ထိုနှလုံး သွင်းမှုကိုလဲ “ဘယ်လို နှလုံးသွင်းမိ၍ ဤဗောဇ္ဈင်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်”ဟု ဗောဇ္ဈင်တို့ကို မှတ်သိသောသူသည် သိ၏။ ယထာ စ အနုပုန္နဿ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ံသ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

ယထာ စ ဥပ္ပန္နဿ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ံသ ဘာဝနာယ ပါရိပူရိ ဟောတိ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ စသည်နှင့်အညီ သိခြင်း သည်ကား-ဤဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေမှုသည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်သာလျှင် အလုံးစုံပြည့်စုံသောကြောင့် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသော အခါ၌ သာလျှင် ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်ဖြင့် ပြီးစီးပါလတံ။

အရိယသစ္စာ ၄-ပါး

ဒုက္ခအရိယသစ္စာ=အရိယာတို့သိအပ်သော ဆင်းရဲအစစ်အမှန်၊ ဒုက္ခသမုဒယ အရိယသစ္စာ=အရိယာတို့ သိအပ်သော ဆင်းရဲကြောင်း အစစ်အမှန်၊ ဒုက္ခနိရောဓ အရိယသစ္စာ=အရိယာတို့သိအပ်သော ဆင်းရဲငြိမ်းရာ ချမ်းသာအစစ်အမှန်၊ ဒုက္ခ နိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ = ဆင်းရဲငြိမ်းရာ ချမ်းသာသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော အရိယာတို့ သိအပ်သော အကျင့် လမ်းကြောင်း အစစ်အမှန်၊ ဤ ၄-ပါးသည် အရိယာတို့ သိအပ်သည့် တရားမှန် ဖြစ်သောကြောင့် အရိယသစ္စာ မည်၏။ ၎င်းတို့ကို အတိုချုပ်အားဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာလ မဂ္ဂသစ္စာ ဟူ၍လဲ ခေါ်ကြ၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။တခုခုသော ဘဝ၌ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ဇာတိ မည်၏။ အဖန်ဖန် ဆက်လက်၍ ဖြစ်သော ထိုခန္ဓာတို့၏ အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းသည် ဇရာမည်၏။ ထိုခန္ဓာတို့၏ နောက်ဆုံး ချုပ်ပျက်ခြင်း သေခြင်းသည် မရဏ မည်၏။ ဘဝတိုင်း ဘဝတိုင်းနှင့်ဆိုင်သော ဤဖြစ်ခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းတို့သည် ကိုယ်ဆင်းရဲ၊ စိတ်ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။ ဆင်းရဲသောတရား=မကောင်းသောတရား=နှစ်သက်ဖွယ် ကင်းသောတရား= ရှံမုန်း စက်ဆုပ်ဖွယ် ကောင်းသော တရား အစစ်အမှန်ဟု ဆိုလို၏။ ဇာတိပိ ဒုက္ခာ၊ ဇရာပိ ဒုက္ခာ၊ မရဏမ္ပိ ဒုက္ခံ။

ဒုက္ခ ၇-ပါး။ ။နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းစသော ကိုယ်ဆင်းရဲအမျိုးမျိုး၊ နှလုံးမသာခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း စသော စိတ်ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုးသည် ဒုက္ခ ဒုက္ခ မည်၏။ မမြဲသောကြောင့်၎င်း၊ ဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ မခံသာသောကြောင့်၎င်း အဆင်းရဲဆုံး မကောင်းဆုံး တရားဟု ဆိုလို၏။

ကောင်းသည်၊ ဝမ်းသာသည် စသည်ဖြင့် ခေါ်အပ်သော ကိုယ် စိတ် ချမ်းသာမှု=သုခဝေဒနာ အမျိုးမျိုးသည် ဝိပရိ ဏာမဒုက္ခ မည်၏။ “သူဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ သာယာနှစ်သိမ့်စေပြီးလျှင်၊ သူကွယ်ပျောက်သွားသောအခါ၌ နေမထိထိုင်မသာဖြစ် အောင် ဆင်းရဲပင်ပန်းစေတတ်သော တရား”ဟု ဆိုလို၏။ ဤချမ်းသာမှုသည် အားနည်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် သူကွယ်ပျောက် သွားသောအခါ၌ အနည်းငယ်သာ ဆင်းရဲစေနိုင်၏။ နိမ့်ရာမှကျလျှင် နာကျင်မှု မထင်ရှားသကဲ့သို့ပင်တည်း။ အားကြီးစွာ ဖြစ်ခဲ့ပါမူကား သူကွယ်ပျောက်သွားသောအခါ၌ အလွန်ကြီးကျယ်စွာ ဆင်းရဲပင်ပန်းစေတတ်၏။ မြင့်ရာမှကျလျှင် ကျိုးပဲ့

သေကြေသည်အထိ အကျနာသကဲ့သို့ ရူးသွပ်၊ သေဆုံးသည် အထိသော်လဲ ဆင်းရဲစေနိုင်၏။ ချမ်းသာမှု=သုခဝေဒနာ ဟူသမျှ သည် ဤနည်းချည်းသာတည်း။ သူဖြစ်စိုက်၌ ချမ်းသာ ကောင်းစားသည်နှင့်အမျှ သူမရှိသောအခါ၌ ဆင်းရဲ ပင်ပန်းစေတတ် သည်ချည်းသာတည်း။ ချစ်ခင်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝတ္ထုတို့နှင့် ကွေကွင်းရသောအခါ၌ နေထိုင်ထိုင်မသာ ပင်ပန်း ဆင်းရဲခြင်း သည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝတ္ထုတို့နှင့် ပြည့်စုံစဉ်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ချမ်းသာမှု=သုခ ဝေဒနာ ကြောင့်ပင်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ သုခ ဝေဒနာသည် “အာရုံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြားယောင်း သွေးဆောင်၍ စိတ်နှောက် ရူးသွပ်စေသော” ဘီလူးမနှင့် တူ၏။ အမှန်အတိုင်း သိရလျှင် ထိုဘီလူးမကဲ့သို့ပင် ကြောက်မက်ဖွယ် မုန်းဖွယ်ကောင်း၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသုခဝေဒနာကို ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခဟု ခေါ်သည်။

သာယာတောင့်တမှု = တဏှာကို ချန်ထား၍ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့်တကွ ကြွင်းသော လောကီ ရုပ်နာမ် အပေါင်းသည် ဖြစ်ပျက်မှုရှိ၍ မမြဲသောကြောင့် **သင်္ခါရ ဒုက္ခ** မည်၏။ ဤ ဒုက္ခသည် အလုံးစုံသော ဒုက္ခသစ္စာ တရားတို့၌ ပြန့်နှံ့၏။ သုခ၊ ဒုက္ခ၊ ဝေဒနာတို့သည်လည်း ဤသင်္ခါရဒုက္ခအဖြစ်မှ မလွတ်ကြကုန်။ ထို့ကြောင့်ပင် သဠာယတနဝဂ္ဂ ဝေဒနာသံယုတ် ၄၁၇-၌

“တံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခု မယာ ‘သင်္ခါရနံ ယေဝ အနိစ္စတံ သန္ဓာယ’ ဘာသိတံ ‘ယံကိဉ္စိ ဝေဒယိတံ၊ တံ ဒုက္ခသ္မိန္ဒြီ” = “အို-ရဟန်း! ‘အလုံးစုံသော အကြင် ခံစားမှုသည် ရှိ၏။ ထို ခံစားမှု အလုံးစုံသည် ဆင်းရဲချည်းသာ ဟူသော’ ထိုစကားကို ‘သင်္ခါရတို့၏ မမြဲခြင်းကိုသာရည်၍’ ငါဟောအပ်သည်”ဟု ဟောတော်မူပေသည်။ သို့သော်လဲ သုခဝေဒနာသည် သာမန် သင်္ခါရ ဒုက္ခထက် ထူးကဲ၏။ သူကွယ်ပျောက်သွားသောအခါ၌ သူ့ကိုတမ်းတလျက် ပကတိအနေမှ ပြောင်းလဲ၍ ဆင်းရဲစေ တတ်သောကြောင့် အမှန်အတိုင်းသိလျှင် သာမန် သင်္ခါရဒုက္ခထက် ကြောက်စရာ ရှိမှန်းစရာကောင်း၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကား ဖြစ်ပေါ်ခိုက်၌ လက်ငင်းပင် မခံသာသော သဘောဖြစ်၍ သာမန် သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခတို့ထက် ကြောက်စရာ ရှိမှန်းစရာ ကောင်း၏။ အဆိုးဆုံး ဆင်းရဲဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို သင်္ခါရဒုက္ခမှ အသီးထုတ်၍ ဝိပရိဏာမ **ဒုက္ခ**၊ **ဒုက္ခဒုက္ခ**ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတို့ မိန့်ဆိုကြ ပေသည်။ ကိုယ်တွင်း၊ ကိုယ်ပ အာရုံဝတ္ထုတို့ကို သာယာတပ်မက်နိုင်ကြသည်မှာ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို မြဲသည်ဟု ထင်မှားခြင်းကြောင့်သာတည်း။ “မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပျက်နေသည်၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားရန် မပြတ်ပြုပြင် ပေးနေရသည်”ဟု အမှန်အတိုင်းသိလျှင်ကား “မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ ကောင်းသည်”ဟု မထင်နိုင်ကြပြီ။ ကြောက်ဖွယ်၊ ရှိမှန်းဖွယ်တို့ ဟူ၍သာ ထင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတို့ကို မတပ်မက် မသာယာနိုင်ကြပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ဝိပဿနာအရာ၊ ဒုက္ခသစ္စာအရာ၌ ဤ သင်္ခါရ ဒုက္ခကို ပိုင်နိုင်စွာ သိရန်လို၏။

ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ နားကိုက်ခြင်း၊ သွားနာခြင်း စသော ကိုယ်ဆင်းရဲ၊ ရာဂကြောင့် စိတ်ပူခြင်း၊ ဒေါသကြောင့် စိတ်ပူ ခြင်း၊ စိတ်ညစ်ခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်းစသော စိတ်ဆင်းရဲ-ဤကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲတို့ကို ခံစားနေသူက ပြောမှသာလျှင် တခြားသူ တို့ သိနိုင်ကြသည်။ မပြောလျှင်ကား မသိနိုင်ကြ။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သော ဆင်းရဲသည် **ပဋိစ္စန္ဓနဒုက္ခ**=ကွယ်ဝှက်သော ဆင်းရဲမည်၏။ **အ-ပါကဋ္ဌဒုက္ခ**=မထင်ရှားသော ဆင်းရဲဟူ၍လဲခေါ်၏။ ဒုတ် ဓား လှံဒဏ်ရာ အိုင်းအမာ စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဆင်းရဲသည် **အ-ပဋိစ္စန္ဓဒုက္ခ**=မကွယ်ဝှက်သော ဆင်းရဲမည်၏။ **ပါကဋ္ဌဒုက္ခ**=ထင်ရှားသောဆင်းရဲ ဟူ၍လဲ ခေါ်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာသည် **နိပ္ပရိယာယဒုက္ခ** မည်၏။ မုချဆင်းရဲဟု ဆိုလို၏။ ထိုမှကြွင်းသော ဇာတိဒုက္ခ စသည်တို့သည် **ပရိယာယဒုက္ခ** မည်ကုန်၏။ ပင်ကိုယ်ရင်း သဘောအားဖြင့် မခံသာခြင်းမရှိသော်လဲ ကိုယ်စိတ် ဆင်းရဲအမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း ဟူသော အကြောင်းပရိယာယ အလိုအားဖြင့် ဆင်းရဲသော တရား=မကောင်းသော တရား မည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤ (၇)ပါးသော ဒုက္ခတို့တွင် ပရိယာယဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏတို့သည် **ဒုက္ခသစ္စာ** မည်ကုန်၏။

ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေတို့၏ ပျက်စီးခြင်း၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ဆုံးပါး ပျက်စီးခြင်း၊ မကျန်းမာခြင်း၊ သီလပျက်ခြင်း၊ အယူ မှားယွင်း ပျက်စီးခြင်း ဟူသော ဗျာသနငါးပါးနှင့် တွေ့ကြုံရ၍ဖြစ်စေ၊ ရိုက်နှက်ညှင်းဆဲ ခံရခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခံရခြင်းစသော ဆင်းရဲကြောင်း တမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံရ၍ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့နှင့် တွေ့ကြုံရမည်ကို ကြံတွေးမိ၍ ဖြစ်စေ၊ ဝမ်းနဲခြင်း၊ ပူဆွေး လွမ်းဆွတ်ခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်းသည် **သောက** မည်၏။ ပြင်းထန်သော သောကအဟုန်ကြောင့် ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်းသည် **ပရိဒေဝ** မည်၏။ ငိုကြွေးရလှမတတ် ယူကြုံမရဖြစ်လျက် သည်းမခံနိုင်အောင် စိတ်ပူလောင်မှု=ဒေါသသည် **ဥပါယာသ** မည် ၏။ ကိုယ်ဆင်းရဲ ဟူသမျှသည် **ဒုက္ခ** မည်၏။ သာမန် စိတ်နှလုံး မသာယာသည် **ဒေါမနဿ** မည်၏။ ထိုတွင် သောက၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿဟူသော ဤ၃-ပါးသည် ဒုက္ခဒုက္ခ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ နောက်ထပ် ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲများကို ဖြစ်ပွားစေတတ် သောကြောင့်၎င်း ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။ ပရိဒေဝ၊ ဥပါယာသဟူသော ဤ ၂-ပါးသည်ကား ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲတို့ကို ဖြစ်စေတတ် သည့် ပရိယာယဒုက္ခ ဖြစ်သောကြောင့်သာလျှင် **ဒုက္ခသစ္စာ** မည်၏။ မုန်းအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် အာရုံ ဝတ္ထုတို့နှင့် တွေ့ဆုံလျက် နေရခြင်း၊ ချစ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အာရုံ ဝတ္ထုတို့နှင့်ကွဲပြားရခြင်း၊ မတွေ့ဆုံရခြင်း၊ မရနိုင်သည်ကို တောင့်တလိုလားခြင်း ဟူသော ဤသုံးပါးသည်လည်း ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲ အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် **ဒုက္ခသစ္စာ** မည်၏။

မြင်ဆဲ၊ ကြားဆဲ စသည်၌ မရှုမိသော သူသည် ထိုထို ခဏ၌ ထင်ရှားရှိသော ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် တို့ကို တဏှာဒိဋ္ဌိ အလိုအားဖြင့် စွဲလမ်း၏။ စွဲလမ်းပုံကို **အခဏ်း (၃)** ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။ ဤသို့ မရှုမှတ်မိတိုင်း စွဲလမ်းအပ်၊ စွဲလမ်းထိုက်သောကြောင့် ထိုရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ မည်ကုန်၏။ ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ ရှိကြလျှင်၊ ဇာတိစသော (၁၁)မျိုးသော ဒုက္ခတို့သည် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်၏။ မရှိကြလျှင်ကား မဖြစ်ပေါ်နိုင် ပြီ။ ထို့ကြောင့်၊ အကျဉ်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင်၊ မြင်ဆဲ၊ ကြားဆဲ စသည်၌ ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးသည် **ဒုက္ခသစ္စာ** မည်၏။ ဖြစ်မှု ပျက်မှု ရှိ၍ မမြဲသော သင်္ခါရဒုက္ခ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဇာတိဒုက္ခစသော ဆင်းရဲအမျိုးမျိုးတို့၏ ဖြစ်ပွားရာ တည်ရာဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း ဆင်းရဲသောတရား=မကောင်းသောတရား=နှစ်သက်သာယာဖွယ် ကင်းသောတရား=ရုံမှန်း စက် ဆုပ်ဖွယ် ကြောက်ဖွယ်ကောင်းသော တရားအစစ်အမှန်ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် **သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာ** ဟော တော်မူ၏။

သံခိတ္တေန၊ အကျဉ်းအားဖြင့်။ ပဉ္စ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ စွဲလမ်းတတ်သော တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့က စွဲလမ်းအပ် စွဲလမ်းထိုက်ကုန် သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်။ ဒုက္ခာ၊ ဆင်းရဲတို့ပေတည်း။ ဝါ၊ မကောင်းသော တရားတို့ပေတည်း။

သမုဒယသစ္စာ။ ။မြင်ဆဲ စသည်၌ ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဒုက္ခသစ္စာ တရားတို့ကိုပင် “အကောင်း အမြတ်တွေ”ဟု ထင်လျက် သာယာနှစ်ချိုက် ပျော်ပိုက်မှု၊ လိုလားတောင့်တမှုသည် တဏှာပင်တည်း။ ဤတဏှာမကင်းသေးသော သူအား ယခုချမ်းသာ ကောင်းစားရန်၊ နောင်ချမ်းသာကောင်းစားရန်မြှော်၍ ကြည်လင်သော စိတ်ဖြင့် ကြံစည်မိတိုင်း၊ ပြောဆိုမိတိုင်း၊ ပြုလုပ်မိတိုင်း၊ ကုသိုလ်ကံ (အပြစ် ကင်းသောအမှု) ဖြစ်၏။ မကြည်လင်သော စိတ်ဖြင့် ကြံစည် မိတိုင်း၊ ပြောဆိုမိတိုင်း၊ ပြုလုပ်မိတိုင်း၊ အကုသိုလ်ကံ (အပြစ်ရှိသောအမှု) ဖြစ်၏။ တခုခုသောဘဝ၌ ဤကုသိုလ် ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့သည် မရေ တွက်နိုင်အောင် များစွာပင်ဖြစ်ကုန်၏။ သို့သော်လဲ ပြုအပ်ပြီးသော ထိုကံများစွာ တို့တွင် အခွင့်သင့်သည်အားလျော်စွာ တပါး ပါးသောကံဖြစ်စေ၊ ထိုကံကို ပြုစဉ်က အာရုံဖြစ်စေ၊ သေခါနီးကာလ၌ စိတ်ထဲတွင် ထင်ပေါ်လာ၏။ သို့မဟုတ်လျှင် ဖြစ်ရမည့် ဘဝသစ်၏ တည်ရာဌာနက အခြေအနေအာရုံသည် ထိုကံကြောင့်ပင် စိတ်ထဲ၌ထင်ပေါ်လာ၏။ အိပ်မက်ကို မြင်မက်သကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ဤအာရုံ ၃-မျိုးတွင် တပါးပါးသော အာရုံ၌ စွဲလမ်းပြီးလျှင် သေလေသောသူအား နောက်ဆုံး ရုပ်နာမ် ချုပ်ပျက် သည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုအာရုံကိုပင် စွဲလမ်းလျက် ထိုကံကြောင့်ပင် ဘဝသစ်ဌာန၌ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးဖြစ်ပေါ်လေ၏။ ဤအရာ၌ စွဲလမ်းပုံမှာ ကြောက်ဖွယ် အိပ်မက်ကို မြင်မက်သော သူအား နိုးပြီးစ ကာလ၌လဲ အကြောက်မပြေသည်နှင့် တူ၏။ ရှေ့နောက် ဆက်စပ်ပုံမှာ မြင်ပြီးသောအဆင်း၌ ကြံစည်မှု ဆက်လက်၍ ဖြစ်သည်နှင့် တူ၏။ (ယောဂီတို့ မျက်မှောက် သိနိုင်သော ဥပမာတို့တည်း)။

ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်သော ထိုခန္ဓာတို့မှ ဆက်လက်၍ ထိုဘဝသစ်၌ သေသည်တိုင်အောင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဥပါဒါ နက္ခန္ဓာတို့သည် ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယခုဘဝ၌ မြင်ပြီးလျှင် တဖန်မြင်၊ မြင်ပြီးလျှင် ကြံစည်၊ မြင်ပြီးလျှင် ကြား -ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေကြသကဲ့သို့ ပင်တည်း။ ဤသို့ဖြစ်ရာ၌ ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာ တို့၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်းသည် ဇာတိဒုက္ခပင်တည်း။ အထပ်ထပ်ဖြစ်လျက် ထိုခန္ဓာတို့၏ ရင့်ခြင်းသည် ဇရာဒုက္ခပင်တည်း။ နောက်ဆုံးဖြစ်သော ထိုခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည် မရဏဒုက္ခ ပင်တည်း။ မသေမီ၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ကြသော သောက၊ ပရိဒေဝ စသည်တို့သည်လည်း ဒုက္ခတို့ပင်တည်း။ မြင်မှု၊ ကြားမှု စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် မပြတ်ဖြစ်လျက်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဒုက္ခတို့ပင်တည်း။ ဤဒုက္ခသစ္စာ တရားတို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ကြသနည်းဟုမူ- ကံ ကြောင့်ဖြစ်ကြ၏။ ကံသည် အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၊ အကျိုးပေးနိုင်သနည်းဟုမူ-ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ သာယာတပ်မက် သော တဏှာကြောင့်ပင်တည်း။ ဤတဏှာကင်းသောသူအား ကံအသစ်လဲ မဖြစ်နိုင်ပြီ၊ ဖြစ်ပြီးသော ကံဟောင်းကလဲ ဘဝ သစ်ခန္ဓာအကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ဘဝတိုင်း ဘဝတိုင်း၌ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ အစရှိသော ဆင်းရဲဟူသမျှ၏ မူလအကြောင်းရင်းသည် တဏှာသာလျှင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်၊ မြင်ဆဲ စသည်၌ ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါ နက္ခန္ဓာတို့ကိုပင် ‘အကောင်းအမြတ်တွေ’ဟု ထင်မြင်လျက် သာယာနှစ်ချိုက်ပျော်ပိုက်မှု၊ လိုလားတောင့်တမှုဟူသော တဏှာ သည် **သမုဒယသစ္စာ** မည်၏။ ယာယံတဏှာ ပေါနောဗ္ဗဝိကာ နန္ဒီရာဂသဟဂတာ စသည်နှင့်အညီ ပင်တည်း။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ငြိမ်းအေးသော နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်လတ်သော် ဖြစ်ပျက်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဟူသမျှကို ဆင်းရဲချည်းသာ ဟူ၍ အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ် သိမြင်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာတို့၌ သာယာတောင့်တမှု တဏှာ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ။ သာယာတောင့်တမှု ကင်းသောကြောင့် ဘဝသစ် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ တို့သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြပြီ။ ဤဘဝ သစ် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ‘အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်’ဟု ခေါ်သော (ဆင်းရဲ၏) ချုပ်ငြိမ်းခြင်းပင်တည်း။ ဤအရာ၌ ချုပ်ခြင်း ဟူသည်မှာ ဖြစ်ထိုက်သော ခန္ဓာတို့ပင်၏ မဖြစ်ခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ **အနုပါဒနိရောဓ**ဟု မိန့်ဆို ကြပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ သမုဒယသစ္စာမည်သော တဏှာနှင့်၊ ဒုက္ခသစ္စာမည်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်ရာ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ် သော (မဂ်ဉာဏ်၏အာရုံ) နိဗ္ဗာန်သည် **နိရောဓသစ္စာ** မည်၏။ ယော တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော စသည်နှင့် အညီပင်တည်း။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် မျက်မှောက်သိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အစရှိသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် **မဂ္ဂသစ္စာ** မည်၏။

သုတနည်းသုတို့အတွက်။ ။ပုထုဇဉ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပျက်သမျှ ရုပ်နာမ်တို့သည် ဒုက္ခနှင့်၊ သမုဒယတို့ သာတည်း။ ထို ၂-ပါးတို့တွင် လိုချင်တောင့်တမှု၊ သာယာနှစ်သက်မှုသည် သမုဒယသစ္စာ ချည်းသာတည်း။ ကြွင်းသော ရုပ်နာမ်ဟူသမျှသည် ဒုက္ခသစ္စာချည်းသာတည်း။ မှတ်အပ်သော အာရုံနှင့်၊ မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်ခြင်း သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ မည်၏။ ထို ချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်ခြင်း သဘောသို့ ရောက်လျက် မျက်မှောက်သိသော တရားသည် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။

သစ္စာလေးပါးကို ရှုပုံ။ ။ဤ သစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် ဒုက္ခ၊ သမုဒယ ဟူသော ဝဋ်သစ္စာ ၂-ပါးကိုသာလျှင် ရှုမှတ်အပ်၏။ နိရောဓ၊ မဂ္ဂဟူသော ဝိဝဋ်သစ္စာ ၂-ပါးကိုကား ကောင်းသည်၊ မွန်မြတ်သည်ဟု သုတမျှဖြင့်သိ၍ စိတ်ညွတ်ရုံမျှသာ လို၏။ စိတ်ညွတ်ရုံမျှဖြင့် ထိုသစ္စာ ၂-ပါး၌ ရှုခြင်းကိစ္စပြီး၏။ ထို့ကြောင့် စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဋ္ဌကထာတို့၌ ဤသို့ပြု၏။

တတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဋ်၊ ပစ္ဆိမာနိ ဝိဝဋ်။ တေသု ဘိက္ခုနော ဝဋ္ဋေ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော ဟောတိ၊ ဝိဝဋ္ဋေ နတ္ထိ အဘိနိဝေသော၊ ပုရိမာနိ ဟိ ဒွေ သစ္စာနိ 'ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒုက္ခံ၊ တဏှာ သမုဒယော'တိ ဧဝံ သင်္ခေပေန စ၊ ကတမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ရူပက္ခန္ဓောတိ အာဒိနာ နယေန ဝိတ္တာရေန စ၊ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝါစာယ ပုနပျုန် ပရိဝတ္တေန္တော ယောဂါဝစရော ကမ္မံ ကရောတိ။ ဣတရေသု ပန ဒွိသု သစ္စေသု "နိရောဓသစ္စံ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ၊ မဂ္ဂသစ္စံ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပဉ္စံ ဧဝံ သဝနေနေဝ ကမ္မံ ကရောတိ။ သော ဧဝံ ကရောန္တော စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပ္ပဋိဝေဓေနေဝ ပဋိဝိဇ္ဇတိ။ ဧကာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ သမုဒယံ ပဟာနပ္ပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ နိရောဓံ သစ္စိကိရိယာ ပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ မဂ္ဂံ ဘာဝနာပဋိဝေဓေန ပဋိဝိဇ္ဇတိ။ ဒုက္ခံ ပရိညာဘိသမယေန အဘိသမေတိ၊ သမုဒယံ ပဟာနာဘိသမယေန၊ နိရောဓံ သစ္စိကိရိယာဘိသမယေန၊ မဂ္ဂံ ဘာဝနာဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဧဝမဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒွိသု သစ္စေသု ဥဂ္ဂဟ ပရိပုစ္ဆာ သဝန ဓာရဏ သမ္မသနပ္ပဋိဝေဓော ဟောတိ၊ ဒွိသု ပန သဝနပ္ပဋိဝေဓောယေဝ။ အပရဘာဂေ တီသု ကိစ္စတော ပဋိဝေဓော ဟောတိ၊ နိရောဓေ အာရမ္မဏပ္ပဋိဝေဓော။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၉၁-စသည်)

တတ္ထ၊ ထိုသစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင်။ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ၊ ရှေးသစ္စာ ၂-ပါးတို့သည်။ ဝဋ်၊ ဝဋ်သစ္စာမည်၏။ ပစ္ဆိမာနိ၊ နောက်သစ္စာ ၂-ပါးတို့သည်။ ဝိဝဋ်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲကင်းသော သစ္စာမည်၏။ တေသု၊ ထိုဝဋ်သစ္စာ၊ ဝိဝဋ်သစ္စာ တို့တွင်။ ဝဋ္ဋေ၊ ဝဋ်သစ္စာ ၂-ပါး၌။ ဘိက္ခုနော၊ ရဟန်း၏။ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝင်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဝိဝဋ္ဋေ၊ ဝိဝဋ်သစ္စာ၌။ အဘိနိဝေသော၊ နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ဟိ၊ အကျယ်ကား။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာငါးပါး တို့သည်။ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲတည်း။ တဏှာ၊ တဏှာသည်။ သမုဒယော၊ ဆင်းရဲ ကြောင်းတည်း။ ဣတိဧဝံ၊ ဤသို့။ သင်္ခေပေန စ၊ အကျဉ်းအားဖြင့်သော်ငြား။ (ဥဂ္ဂဏှိတွာ၌ စပ်)။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာ ငါးပါးတို့သည်။ ကတမေ၊ အဘယ်သည်တို့နည်း ဟူမူကား။ ရူပက္ခန္ဓော၊ ရုပ်အစု။ ဣတိအာဒိနာ နယေန၊ ဤသို့ စသောနည်းဖြင့်။ ဝိတ္တာရေန စ၊ အကျယ်အားဖြင့်သော်ငြား။ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ၊ ရှေးသစ္စာ ၂-ပါးတို့ကို။ အာစရိယဿ သန္တိကေ၊ ဆရာ၏ထံ၌။ ဥဂ္ဂဏှိတွာ၊ သင်ယူပြီး၍။ ဝါစာယ၊ နှုတ်ဖြင့်။ ပုနပျုန် ပရိဝတ္တေန္တော၊ အဖန်ဖန် ပြန်လှန်လျက်။ ယောဂါဝစရော၊ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကမ္မံ၊ ဝိပဿနာအလုပ်ကို။ ကရောတိ၊ ပြု၏။

ဣတရေသု ပန ဒွိသု သစ္စေသု၊ ဤမှ တပါးသော သစ္စာ ၂-မျိုးတို့၌ကား။ နိရောဓသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ သည်။ ဣဋ္ဌံ၊ လိုလားတောင့်တအပ်သောတရား=ကောင်းသောတရားတည်း။ ကန္တံ၊ နှစ်သက်အပ်သောတရား=မွန်မြတ်သော တရားတည်း။ မနာပံ၊ နှလုံးကို ပွားစေ ရွှင်စေတတ်သော တရား = မြတ်နိုးဖွယ် တရားတည်း။ မဂ္ဂသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာသည်။ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ၊ လိုလားအပ်၊ နှစ်သက်အပ်၊ နှလုံးကိုပွားစေတတ်သော တရားတည်း။ ဣတိဧဝံ၊ ဤသို့။ သဝနေနေဝ၊ နာကြားခြင်းဖြင့်သာ လျှင်။ ကမ္မံ၊ ဝိပဿနာအလုပ်ကို။ ကရောတိ၊ ပြု၏။ သော၊ ထိုယောဂီသည်။ ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့်။ ကရောန္တော၊ အားထုတ်လတ်သော်။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ၊ သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို။ ဧကပ္ပဋိဝေဓေနေဝ၊ တကြိမ်တည်း ဖောက်ထွင်းသိမြင်ခြင်း ဖြင့်ပင်လျှင်။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ မဂ်ခဏ၌ ဖောက်ထွင်း သိမြင်၏။ ဧကာဘိသမယေန၊ တကြိမ်တည်း တဲ့တဲ့မတ်မတ် သိခြင်းဖြင့်ပင် လျှင်။ အဘိသမေတိ၊ မဂ်ခဏ၌ တဲ့တဲ့မတ်မတ်သိ၏။ ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခသစ္စာကို။ ပရိညာပဋိဝေဓေန၊ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော ဖောက်ထွင်းခြင်းဖြင့်။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ ဖောက်ထွင်း သိမြင်၏။ သမုဒယံ၊ သမုဒယသစ္စာကို။ ပဟာနပ္ပဋိဝေဓေန၊ ပယ်ခြင်းဟူသော ဖောက်ထွင်းခြင်းဖြင့်။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ ဖောက်ထွင်းသိမြင်၏။ နိရောဓံ၊ နိရောဓသစ္စာကို။ သစ္စိကိရိယာပဋိဝေဓေန၊ မျက်မှောက်ပြု ခြင်းဟူသော ဖောက်ထွင်းခြင်းဖြင့်။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ ဖောက်ထွင်းသိမြင်၏။ မဂ္ဂံ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို။ ဘာဝနာပဋိဝေဓေန၊ ဖြစ်စေ ပွားစေခြင်းဟူသော ဖောက်ထွင်းခြင်းဖြင့်။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ ဖောက်ထွင်းသိမြင်၏။

ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခသစ္စာကို။ ပရိညာဘိသမယေန၊ ပိုင်းခြား၍သိခြင်း ဟူသော သိခြင်းဖြင့်။ အဘိသမေတိ၊ တဲ့တဲ့ မတ်မတ် သိ၏။ သမုဒယံ၊ သမုဒယသစ္စာကို။ ပဟာနာဘိသမယေန၊ ပယ်ခြင်းဟူသော သိခြင်းဖြင့်။ နိရောဓံ၊ နိရောဓသစ္စာကို။ သစ္စိ ကိရိယာဘိသမယေန၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော သိခြင်းဖြင့်။ မဂ္ဂံ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို။ ဘာဝနာဘိသမယေန၊ ဖြစ်စေ ပွားစေခြင်း ဟူသောသိခြင်းဖြင့်။ အဘိသမေတိ၊ တဲ့တဲ့မတ်မတ်သိ၏။ ဧဝံ၊ ဤဆိုခဲ့သောနည်းဖြင့်။ အဿ၊ ထိုယောဂီအား။ ပုဗ္ဗဘာဂေ၊

ရေးအတို၌။ ဒွိသု သစ္စေသု၊ လောကီသစ္စာ ၂-ပါးတို့၌။ ဥဂ္ဂဟ ပရိပုစ္ဆာ သဝနဓာရဏ သမ္မသနပုဋိဝေဓော၊ သင်ယူခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်း၊ နာကြားခြင်း၊ ဆောင်မှတ်ထားခြင်း၊ သုံးသပ်ရှုမှတ်ခြင်း ဟူသော သိခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဒွိသု ပန၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂသစ္စာ ၂-ပါးတို့၌ကား။ သဝနပုဋိဝေဓောယေဝ၊ နာကြား၍ သိခြင်းမျှသာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ အပရဘာဂေါ၊ နောက်အတိုဖြစ်သော မဂ်ဓဏ၌။ တီသု၊ ဒုက္ခ၊ သမုဒယ၊ မဂ္ဂ ဟူသော သစ္စာသုံးပါးတို့၌။ ကိစ္စတော၊ သိခြင်းကိစ္စပြီးသော အားဖြင့်။ ပဋိဝေဓော၊ သိခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ နိရောဓ၊ နိရောဓသစ္စာ၌။ အာရမ္မဏပုဋိဝေဓော၊ အာရုံပြု၍ သိခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ပုထုဇဉ်တို့သည် လောကုတ္တရာ အစစ်ကို အာရုံမပြုနိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ အရိယာတို့သည် အာရုံပြုနိုင်သော်လဲ၊ လောကုတ္တရာကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးမရှိသောကြောင့်၎င်း၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့ကို ဆင်ခြင်၍ မရှုရပေသည်။ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ စသော အဋ္ဌကထာဖြင့် လောကုတ္တရာ သစ္စာတို့၌ စိတ်ညွတ်ခြင်းကို ပြ၏။ “အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဇရာမရဏာမှာ ပရိမုစ္စိသမိ=ဤအကျင့်ဖြင့် အိုရ သေရခြင်းမှ ဧကန်လွတ်ရ ပေလိမ့်မည်”ဟု စိတ်ညွတ်ခြင်းကဲ့သို့ “နိဗ္ဗာန်တရား၊ မဂ်တရားသည် ကောင်း၏။ ၎င်းတို့ကို ရအောင်၊ သိအောင် အားထုတ်ရမည်”ဟု ရေးအဖို့က စိတ်ညွတ်ရုံမျှဖြင့်သာလျှင်၊ ထိုသစ္စာ ၂-ပါးတို့၌ ပြုသင့်သမျှကို ပြုခြင်းကိစ္စပြီး၏။ သို့သော်လဲ အလွန်အမင်း သာယာတောင့်တလျက် ခဏ ခဏ နှလုံးသွင်းနေရမည်ကား မဟုတ်။ အားထုတ်ဆဲ၌ ထိုသို့ပြုနေလျှင်ကား တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ ဝိပဿနာကို ပျက်စေတတ်၏။ ပျက်စေပုံကို **အခဏ်း (၂)** ပဌမနိယျာနာဝရဏ၌ ပြခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ဋီကာတို့၌ ဤသို့ ဖွင့်ပြ၏။

ဝဇ္ဇေ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော၊ သရူပတော ပရိဂ္ဂဟသဗ္ဗာဝတော။ ဝိဝဇ္ဇေ နတ္ထိ၊ အဝိသယတ္တာ၊ ဝိသယတ္တေပိစ ပယောဇနာဘာဝတော။ ပ။ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ နိရောဓမဂ္ဂေသု နိန္ဒာဘဝံ ဒဿေတိ။ န အဘိနန္ဒနံ၊ တန္နိန္ဒာဘဝေါယေဝ စ တတ္ထ ကမ္မကရဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (ဒီ-ဋီ ၂-၃၄၃)

သရူပတော၊ သရုပ်သဘောအားဖြင့်။ ပရိဂ္ဂဟသဗ္ဗာဝတော၊ သိမ်းဆည်းရှုမှတ်မှု ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်။ ဝဇ္ဇေ၊ ဝဋ်သစ္စာ ၂-ပါး၌။ ကမ္မဋ္ဌာနာ ဘိနိဝေသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ အဝိသယတ္တာ စ၊ ပုထုဇဉ်တို့သည် သရုပ်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုမှတ်နိုင်ကောင်းသော အာရုံမဟုတ်သောကြောင့်၎င်း။ ဝိသယတ္တေပိ၊ အရိယာတို့သည် ဆင်ခြင်နိုင်ကောင်းသော အာရုံဖြစ်ငြားသော်လဲ။ ပယောဇနာဘာဝတောစ။ အကျိုးမရှိကြောင့်၎င်း။ ဝိဝဇ္ဇေ၊ ဝိဝဋ်သစ္စာ ၂-ပါး၌။ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ ပ။ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ၊ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ စသည်ဖြင့်။ နိရောဓမဂ္ဂေသု၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့၌။ နိန္ဒာဘဝံ၊ ညွတ်ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကို။ ဒဿေတိ၊ ပြတော်မူ၏။ အဘိနန္ဒနံ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် သာယာစွဲလမ်းခြင်းကို။ န ဒဿေတိ၊ ပြသည်မဟုတ်။ စ၊ ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ တန္နိန္ဒာဘဝေါ ယေဝ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်၊ မဂ်တို့၌ ညွတ်ကင်းခြင်းကိုပင်လျှင်။ တတ္ထ ကမ္မကရဏံ၊ ထိုနိရောဓ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့၌ ပြုသင့်သည်ကို ပြခြင်းဟူ၍။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ မှတ်အပ်၏။

ဒုက္ခကိုသိပုံ။ ။ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ် နာမ်တို့ကို မှတ်သောသူသည် မြင်ဆဲစသည်၌ ထင်ရှားရှိသော ရုပ် နာမ်တို့၏ အသီးအသီးသော သဘာဝလက္ခဏာ စသည်ကိုလဲသိ၏။ ရူပနလက္ခဏာ=ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်းသဘော၊ နမနလက္ခဏာ=အာရုံဆီသို့ ညွတ်သွားခြင်း သဘောတို့ကိုလဲသိ၏။ ဗာဓနလက္ခဏာ=ဖြစ်ပျက်မှုတို့ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ တည်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်စက်တတ်ခြင်းသဘော၊ ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲများကို ဖြစ်စေလျက် နှိပ်စက်ခြင်း သဘော၊ မခံသာအောင် ဖြစ်ပေါ်လျက် နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ သဘောတို့ကိုလဲသိ၏။ ဤဗာဓန-လက္ခဏာကို သိသောကြောင့်ပင်၊ သုတမရှိသော သူတို့သည်လည်း ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ဤသို့ ညည်းညူလျက် ပြောဆိုတတ်ကြ၏။ မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ တရားတွေချည်းဘဲ၊ တပျက်ထဲ ပျက်နေတာချည်းဘဲ၊ မကောင်းတာတွေကိုချည်း မှတ်နေရတာဘဲ၊ သည်ဟာတွေ မငြိမ်းသေးသမျှ မအေးနိုင်ပါဘူး၊ သူတို့ရှိနေတဲ့အတွက် ဒုက္ခရောက်နေတာဘဲ၊ ဘယ်တော့မှငြိမ်းပါမလဲ-ဤသို့စသည်ဖြင့် ညည်းညူလျက် ပြောဆိုတတ်ကြလေသည်။ ဤသို့ သဘာဝ လက္ခဏာ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ရူပန၊ နမန၊ ဗာဓန လက္ခဏာတို့ဖြင့်၎င်း မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း မှန်စွာ သိခြင်းသည်-

ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ-ဟူသော **ပါဠိတော်**၊

ဌပေတွာ တဏှံ တေဘူမကမေမ္မေ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ယထာ သဘာဝတော ပဇာနာတိ-ဟူသော **အဋ္ဌကထာ** [ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၈၆]

ယထာသဘာဝတောတိ အဝိပရီတသဘာဝတော၊ ဗာဓန- လက္ခဏတော။ ယော ယော ဝါ သဘာဝေါ ယထာသဘာဝေါ၊ တတော ရူပနာဒိ ကက္ခဋ္ဌတ္တာဒိ သဘာဝတော-ဟူသော **ဋီကာ** (ဒီ-ဋီ ၂-၃၃၆) တို့နှင့် အညီ၊ -

ဝိပဿနာဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းပင်တည်း။

အဋ္ဌကထာ၏အနက်-ဌပေတွာ တဏှံ၊ တဏှာကို ချန်ထား၍။ တေဘူမက ဓမ္မေ၊ ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော တရားတို့ကို။ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ၊ ဤသည်ကား ဆင်းရဲဟူ၍။ ယထာသဘာဝတော၊ မှန်သော အားဖြင့်။ ပဇာနာတိ၊ သိ၏။

ဋီကာ၏အနက်-ယထာသဘာဝတောတိ၊ ဟူသည်ကား။ အဝိပရိတ သဘာဝတော၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော သဘောအားဖြင့်။ ဗာဓနလက္ခဏတော၊ မခံသာသော ဒုက္ခဒေဒနာဖြစ်၍ ညှင်းဆဲခြင်း၊ ကိုယ်စိတ် ဆင်းရဲတို့ကို ဖြစ်စေလျက် ညှင်းဆဲခြင်း၊ ဖြစ်ပျက်မှုတို့ဖြင့် ညှင်းဆဲခံရခြင်း၊ ဖြစ်ပျက်မှုတို့ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညှင်းဆဲခြင်း ဟူသော သဘောအားဖြင့်။ (ဗာဓနလက္ခဏန္တိ ဧတ္ထ ဒုက္ခဒုက္ခ တံနိမိတ္တဘာဝေါ၊ ဥဒယဗ္ဗယပ္ပဋိပိဋိတဘာဝေါ ဝါ။ မဟာဋီကာ။ ။ဝါ၊ တနည်းကား။ ယော ယော သဘာဝေါ၊ အကြင် အကြင်သဘောသည်။ ယထာသဘာဝေါ၊ ယထာသဘာဝ မည်၏။ တတော ရူပဒုက္ခဒုက္ခတ္တာဒိ သဘာဝတော၊ ထို ဖောက်ပြန်ခြင်းစသော သဘော၊ ကြမ်းတမ်းခြင်းစသော သဘောအားဖြင့်။ (ပဇာနာတိ၊ သိ၏။)

အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ ရုပ်သည် ဒုက္ခသစ္စာ မမည်

အထပ်ပါအဋ္ဌကထာတွင် တေဘူမက ဓမ္မေ ဟူရာ၌ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ တရားတို့ကိုသာလျှင် အရိယဒုက္ခသစ္စာဟု ယူအပ်ကုန်၏။ သတ္တဝါတို့၏ အတ္တဘော၌ အတွင်းမဝင်သော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်တို့ကိုကား အရိယဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်း၍ မယူအပ်ကုန်။ အကြောင်းမူကား-အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ် တို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းရှိ၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ မည်ကြငြားသော်လည်း သမုဒယကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည်ကား မဟုတ်ကုန်။ ထို့ပြင် မဂ္ဂသစ္စာဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်ကောင်းသော တရားလဲ မဟုတ်ကုန်။ သို့ဖြစ်၍၊ အဝတ်စသော ဗဟိဒ္ဓဝတ္ထုတို့ကို အာရုံပြုလျက် ကိလေသာ မဖြစ်စေခြင်းငှါ၎င်း၊ အနိစ္စ အနတ္တအဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသော ထိုဗဟိဒ္ဓရုပ်တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ အဇ္ဈတ္တ၌ ထင်လွယ်စေခြင်းငှါ၎င်း၊ ဒွါရ ၆-ပါး၌ အလိုလိုထင်လာသော ဗဟိဒ္ဓရုပ်တို့၌ ဝိပဿနာ ရှုအပ်သော်လည်း အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ ဗဟိဒ္ဓရုပ် ဟူသမျှသည် **ပရိညေယျ အရိယဒုက္ခသစ္စာကား မမည်သည်သာ**ဟု မှတ်အပ်၏။

ကိုယ့်သစ္စာကိုသာ သိရန်လို၏။ ။သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားတို့တွင်လဲ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သစ္စာ ၄-ပါးကိုသာလျှင် သိရန်လိုရင်းပေတည်း။ အကြောင်းမူကား-မိမိ၏ တဏှာ သမုဒယကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်ပေါ်လျှင် မိမိသန္တာန်၌သာ ဖြစ်ပေါ်၏။ သူတပါး သန္တာန်၌ကား မဖြစ်နိုင်။ သူတပါး၏ သမုဒယကြောင့် ဒုက္ခဖြစ်လျှင်လဲ ထိုသူတပါး သန္တာန်၌သာဖြစ်၏။ မိမိသန္တာန်၌ကား မဖြစ်။ ထို့ပြင်၊ မိမိ၏ မဂ္ဂသစ္စာသည် မိမိ၏ ဒုက္ခ၊ သမုဒယတို့ကိုသာ ငြိမ်းစေနိုင်၏။ သူတပါး၏ ဒုက္ခ၊ သမုဒယတို့ကိုကား မငြိမ်းစေနိုင်။ သူတပါး၏ မဂ်သည်လည်း ထိုသူတပါး၏ ဒုက္ခ၊ သမုဒယတို့ကိုသာ ငြိမ်းစေနိုင်၏။ မိမိ၏ ဒုက္ခ၊ သမုဒယတို့ကိုကား မငြိမ်းစေနိုင်။ ထို့ပြင်၊ အရိယာ အသီးအသီးတို့၏ သန္တာန်နှင့်ဆိုင်သော သမုဒယ၊ ဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု=နိရောဓသစ္စာကို ထိုအရိယာတို့၏ အဇ္ဈတ္တတရားကဲ့သို့ပြု၍လဲ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဟောအပ်၊ ဖွင့်ပြအပ်၏။ သူတပါး၏ သစ္စာ ၄-ပါးကို မျက်မှောက် သိနိုင်သည်လဲ မဟုတ်ချေ။ မိမိ၏ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိပြီးလျှင်ကား သူတပါးတို့၏သစ္စာကိုလဲ ဆွဲသိနိုင်သည်သာတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဗဟိဒ္ဓ၌ ဝိပဿနာ ရှုခြင်းဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သော်လည်း “အဇ္ဈတ္တ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိခြင်းသည်သာလျှင် လိုရင်းဖြစ်သည်” ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင်၊ သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိ စသည်တို့၌ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ၊ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ စသည်ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ၌ ရှုပ်ကို ရှေးဦးစွာ၎င်း၊ ပဓာနပြု၍၎င်း ဟောတော်မူ ပေသည်။ ဤအရာ၌ အောက်ပါ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့သည်လည်း သာကေ တို့ပင်တည်း။

ယတ္ထ ခေါ အာဂုသော န ဇာယတိ၊ န ဇိယုတိ၊ န မိယုတိ။ န စဝတိ၊ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ နာဟံ တံ ဂမနေန လောကဿ အန္တံ ဉာတေယျံ ဒဋ္ဌေယျံ ပတ္တေယျန္တိ ဝဒါမိ၊ န ခေါ ပနာဟံ အာဂုသော အပ္ပတွာ လောကဿ အန္တံ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယံ ဝဒါမိ၊ အပိစ ခွါဟံ အာဂုသော ဣမသ္မိံညေဝ ဗျာမမတ္တေ ကဋ္ဌေဝရေ သသညိမိ သ-မနကေ လောကဿ ပညပေမိ၊ လောကသမုဒယဉ္စ၊ လောကနိရောဓဉ္စ၊ လောကနိရောဓဂါမိနိဉ္စ ပဋိပဒံ။ (ဒေဝပုတ္တ သံယုတ် ၆၁-နှင့်) (စတုက္ကဂုံတ္တရ ပါဠိတော် ၃၅၇)

အာဂုသော၊ အမောင်ရောဟိတသဗြဟ္မာ။ ယတ္ထ ခေါ၊ အကြင် အရပ်၌။ န ဇာယတိ၊ မဖြစ်။ န ဇိယုတိ၊ မအို။ န မိယုတိ၊ မသေ။ န စဝတိ၊ အဆက်ဆက်လဲ မသေ။ န ဥပပဇ္ဇတိ၊ အဆက်ဆက်လဲ မဖြစ်။ လောကဿ အန္တံ၊ သင်္ခါရလောက၏အဆုံးဖြစ်သော။ တံ၊ ထို နိဗ္ဗာန်အရပ်ကို။ ဂမနေန၊ ခြေလျင်သွားခြင်း၊ ယာဉ်ရထား တန်ခိုးတို့ကို မှီ၍ သွားခြင်းဖြင့်။ ဉာတေယျံ ဒဋ္ဌေယျံ ပတ္တေယျန္တိ သိနိုင်ကောင်းသည်၊ မြင်တွေ့ နိုင်ကောင်းသည်၊ ရောက်နိုင်ကောင်းသည်ဟူ၍။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ န ဝဒါမိ၊ မဟောပေ။ အာဂုသော၊ အမောင် ရောဟိတဿ။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ လောကဿ အန္တံ အပ္ပတွာ၊ သင်္ခါရလောက၏ အဆုံးသို့ မရောက်မူ၍။ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယံ၊ ဆင်းရဲ၏အဆုံးကို ပြီးစေနိုင်ခြင်းကို။ အဟံ၊ ငါသည်။ န ခေါ ဝဒါမိ၊ မဟောပေ။ အပိ စ ခေါ၊ စင်စစ် အမှန်အားဖြင့် သော်ကား။ သ-သညိမိ၊ အမှတ်သညာရှိသော။ သ-မနကေ၊ စိတ်ရှိသော။ ဣမသ္မိံညေဝ ဗျာမမတ္တေ ကဋ္ဌေဝရေ၊ တလံမျှရှိသော ဤ ကိုယ်ထဲ၌သာလျှင်။ လောကဿ၊ ပျက်တတ်သောကြောင့် လောကဟု ခေါ်သော ဒုက္ခသစ္စာကိုလဲ။ အဟံ၊ ငါသည်။ ပညပေမိ၊ ပညတ် ဟောကြားပေ၏။ လောကသမုဒယဉ္စ၊ လောကမည်သော ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာကိုလဲ ပညတ် ဟောကြားပေ၏။ လောကနိရောဓဉ္စ၊ လောကမည်သော

ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း = နိရောဓသစ္စာကိုလဲ ပညတ် ဟောကြားပေ၏။ လောကနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ စ၊ လောကမည်သော ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုသို့ သွားရောက်တတ်၊ ရောက်စေတတ်သော အကျင့် = မဂ္ဂသစ္စာကိုလဲ ပညတ် ဟောကြားပေ၏။

လောကန္တိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ လောကသမုဒယန္တိ သမုဒယသစ္စံ၊ လောကနိရောဓန္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ပဋိပဒန္တိ မဂ္ဂသစ္စံ၊ ဣတိ “နာဟံ အာဂုဿော ဣမာနိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ တိဏကဋ္ဌာဒီသု ပညပေမိ၊ ဣမသ္မိံ ပန စာတုမဟာဘူတိကော ကာယသ္မိံ ယေဝ ပညပေမိ”တိ ဒဿေတိ။ (သံ-ဋ္ဌ ၁-၁၀၉၊ အံ-ဋ္ဌ ၂-၃၀၅)

လောကန္တိ၊ လောကံ ဟူသည်ကား။ ဒုက္ခသစ္စံ၊ ဒုက္ခသစ္စာကို။ လောကသမုဒယန္တိ၊ လောကသမုဒယံ ဟူသည်ကား။ သမုဒယသစ္စံ၊ သမုဒယသစ္စာကို။ လောကနိရောဓန္တိ၊ လောကနိရောဓံ ဟူသည်ကား။ နိရောဓသစ္စံ၊ နိရောဓသစ္စာကို။ ပဋိပဒန္တိ၊ ပဋိပဒံ ဟူသည်ကား။ မဂ္ဂသစ္စံ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို။ “အပိစ ခွါဟံ။ ပ။ ပဋိပဒံ” ဟူသော ဤစကားဖြင့်။ (ဒဿေတိ၌ စပ်) အာဂုဿော၊ အမောင် ရောဟိတဿ။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ ဣမာနိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ၊ ဤသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို။ တိဏကဋ္ဌာဒီသု၊ မြက်ပင်၊ သစ်တုံး၊ သစ်ပင်အစရှိသော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဒရုပ်တို့၌။ န ပညပေမိ၊ ပညတ် ဟောကြားတော်မမူ။ ပန၊ အမှန်အားဖြင့် သော်ကား။ စာတုမဟာဘူတိကော၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါးကို မှီ၍ဖြစ်သော။ ဣမသ္မိံ ကာယသ္မိံ ယေဝ၊ ဤကိုယ်ထံ၌ သာလျှင်။ ပညပေမိ၊ ပညတ် ဟောကြားတော်မူ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒဿေတိ၊ ပြတော်၏။

သ-သန္တတိ ပရိယာပန္နာနံ ဒုက္ခသမုဒယာနံ အ-ပွဝတ္တိဘာဝေန ပရိဂ္ဂယုမာနေော နိရောဓောပိ သ-သန္တတိ ပရိယာပန္နော ဝိယ ဟောတိတိ ကတ္တာ ဝုတ္တံ အတ္တနေော ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိတိ။ ပရဿ ဝါတိ ဧတ္တာပိ ဧသေဝ နယော။ (ဒီ-ဋီ ၂-၃၄၈)

သ-သန္တတိ ပရိယာပန္နာနံ၊ မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော။ ဒုက္ခသမုဒယာနံ၊ ဒုက္ခနှင့် သမုဒယတို့၏။ အ-ပွဝတ္တိ ဘာဝေန၊ တဖန်မဖြစ်ခြင်း သဘောအားဖြင့်။ ပရိဂ္ဂယုမာနေော၊ သိမ်းဆည်းအပ်၊ နှလုံးသွင်းအပ်သော။ နိရောဓောပိ၊ နိရောဓ သစ္စာသည်လည်း။ သ-သန္တတိ ပရိယာပန္နော ဝိယ၊ မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သကဲ့သို့။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိကတ္တာ၊ ဤသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြု၍။ အတ္တနေော ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိတိ၊ မိမိ၏ သစ္စာ ၄-ပါး တို့ကိုသော်လဲ ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်၏။ ပရဿ ဝါတိ ဧတ္တာပိ၊ သူတပါး၏ သစ္စာ ၄-ပါးဟု ဆိုရာ၌လဲ။ ဧသေဝ နယော၊ ဤနည်းပင်တည်း။

ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။အနိန္ဒြိယဗဒ္ဒ ရုပ်သည် အရိယ ဒုက္ခသစ္စာ မဟုတ်။ သတ္တဝါ အသီးအသီး၏ သန္တာန်၌သာလျှင် သစ္စာ ၄-ပါးစီ ရှိသည်ဟူသော ဤအနက်ကို ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ တိုက်ရိုက်ပြ၏။ နိရောဓသစ္စာသည် ဗဟိဒ္ဓအစစ် ဖြစ်ငြားသော်လဲ ၎င်းကိုပါ ထည့်သွင်း၍ မိမိ၏ သစ္စာ ၄-ပါး၊ သူတပါး၏ သစ္စာ ၄-ပါးဟု ဆိုထိုက်ကြောင်းကို ဋီကာ၌ ထင်ရှားဖော်ပြ၏။ ဤသို့ သန္တာန်အသီးအသီး၌ သစ္စာ ၄-ပါးစီ ရကောင်းရာတွင် မိမိ၏ သမုဒယကိုသာ ပယ်နိုင်၏။ ထို ပယ်ခြင်းသည်သာ ပဟာန ပဋိဝေဓ၊ အဘိသမယတည်း။ မိမိ၏ သမုဒယဒုက္ခတို့ကိုသာ ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်၏။ ထိုချုပ်ငြိမ်းမှုကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း သည်သာ သစ္စိကိရိယာ ပဋိဝေဓ၊ အဘိသမယတည်း။ မိမိသန္တာန်၌သာ မဂ္ဂင်ရစ်ပါးကို ဖြစ်ပွားစေနိုင်၏။ ထို ဖြစ်ပွားစေခြင်း သည်သာ ဘာဝနာ ပဋိဝေဓ၊ အဘိသမယတည်း။ သူတပါး သန္တာန်၌ကား သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့ကို မိမိက မပယ်နိုင်၊ မျက်မှောက်မပြုနိုင်၊ မဖြစ်ပွားစေနိုင်။ ထို့ကြောင့် သူတပါးတို့၏ သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့နှင့်စပ်၍ မိမိအား ပဟာန ပဋိဝေဓ စသည်တို့ မဖြစ်ကြသည် သာတည်း။ ဤသည်တို့ကို ထောက်၍ မိမိ၏သစ္စာ ၄-ပါးကို သိသင့်သည့်အတိုင်း သိခြင်းကိုသာ လျှင် **လိုရင်းဟူ၍** မြဲမြံစွာ မှတ်အပ်၏။

သမုဒယကိုသိပုံ။ ။ဖြစ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မှတ်သောသူသည် မြင်ဆဲစသည်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သော နှစ်သက် သာယာမှု၊ လိုချင်တောင့်တမှုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်းပင် မှတ်လျက်သိ၏။ ဤသို့သိခြင်းသည် ပစ္စုပ္ပန်သမုဒယကို မျက်မှောက်အားဖြင့် မှန်စွာသိခြင်းပင်တည်း။ သို့သော်လဲ ဤပစ္စုပ္ပန် သမုဒယသည် ယခုဘဝ၌ ပြုအပ်သော ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော နောင်ဘဝ ရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာ၏သာလျှင် အကြောင်းရင်းဖြစ်ပေ၏။ ယခုဘဝ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း သမုဒယကား မဟုတ် သေး။ ယခုဘဝ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း တဏှာသည်ကား ရှေး ကမ္မဘဝကို ပြုစဉ်ကာလက ပြီးခဲ့ပြီ။ ပြီးခဲ့ပုံကား-မိမိကိုယ် မိမိဘဝကို၎င်း၊ ကာမအာရုံ ဝတ္ထုတို့ကို၎င်း၊ သာယာတောင့်တမှု-တဏှာ ရှိသောကြောင့် အလိုပြည့်လျက်၊ ကောင်းစားချမ်းသာစေရန် တရားသောနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မတရားသောနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ယခုဘဝ၌ ကြံစည်အားထုတ်သကဲ့သို့ ထို့အတူပင်၊ ရှေးဘဝ တပါးပါးကလဲ သာယာတောင့်တမှု ရှိသောကြောင့်ပင် ကုသိုလ်ကံကို ပြုခဲ့၏။ ထိုကံကြောင့်ပင် ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာတို့ ယခုဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိကြ၏။ ရှေးဘဝကပြီးခဲ့သော ထိုတဏှာကိုကား မျက်မှောက်အားဖြင့် မသိနိုင်ပြီ။ သို့သော်လဲ ယခုမျက်မှောက် သိအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်တဏှာနှင့် အတိတ်တဏှာသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်မျှသာထူး၏။ သဘော လက္ခဏာ အားဖြင့်ကား မထူးပြီ။ တဦးတည်း၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဧကတ္တနည်း အရအားဖြင့် တခုတည်းပင်ဟူ၍လဲ ဆိုနိုင်၏။ သို့ဖြစ်၍ သမုဒြာ၏ တစိတ်ကိုသာ မြင်ရသော်လဲ ‘သမုဒြာကို မြင်သည်၊ သိသည်’ဟု ဆိုနိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ တောင်၏ တစိတ်တပိုင်းကိုသာ မြင်ရသော်လဲ ‘တောင်ကို မြင်သည် သိသည်’ဟု ဆိုနိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ ပစ္စုပ္ပန် သမုဒယမျှကို သိခြင်း ဖြင့်လဲ ‘သမုဒယသစ္စာကို သိသည်’ဟု ဆိုနိုင်သည်သာတည်း။ သို့သော်လဲ ရှုမှတ်သောသူသည်ကား ပစ္စုပ္ပန် တဏှာကိုသာ

လျှင် သိသည်မဟုတ်သေး၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ရင့်သန်ပြည့်စုံသော ကာလမှစ၍ အတိတ်တဏှာကိုလဲ မှန်းဆ၍ သိသေး သည်သာတည်း။

သိပုံကား။ ။ကွေးချင်မှု စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်ကြပါမှ ကွေးရပ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြသည်ကို၎င်း၊ အအေးဓာတ် စသည် ကြောင့် အေးသောရုပ် အဆင့်ဆင့် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကြသည်ကို၎င်း၊ မြင်စရာ အဆင်း၊ ကြည့်သော မျက်စိ စသည်တို့ရှိပါမှ မြင်မှုစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြသည်ကို၎င်း၊ အာရုံတခုခုရှိပါမှ ကြံမှု၊ မှတ်မှု ဖြစ်နိုင်သည်ကို၎င်း၊ ရှေးရှေးစိတ်ရှိ၍ နောက် နောက်စိတ် ဖြစ်သည်ကို၎င်း-ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ် နာမ်တို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ခြင်းကို ဝိပဿနာ ရှုသူသည် မျက်မှောက်တွေ့ရ၏။ ဤသို့တွေ့မြင်ခြင်းသည် အထက်အထက်ဉာဏ်များ၌ သာ၍သာ၍ ရှင်းလင်း၏။ အထက်မဂ် တို့၏ ဝိပဿနာ၌ သာ၍သာ၍ ရှင်းလင်း၏။ ထိုသို့တွေ့ရသောအခါ၌ “ယခုမှတ်သိရသော ရုပ်နာမ်တို့သည် အကြောင်း မကင်းကြသကဲ့သို့” ပဋိသန္ဓေမှစ၍ တဘဝလုံး၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့သည်လည်း အကြောင်း ရှိကြရမည်သာတည်း။ “အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ကြသနည်း” ဟူ၍ မှတ်မှုတို့၏ အကြား၌ စဉ်းစားလတ်သော် “ရှေးဘဝကပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ကြသည်”ဟု လွယ်ကူစွာပင် ဆုံးဖြတ်လျက်သိ၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ သိနိုင်သနည်းဟူမူ-ဘာဝနာကို အားထုတ်သူ ဟူသမျှသည် ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇ္ဈကာနှင့် အညီ၊ ကံနှင့်ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်သိမြင်ပြီးသာ ဖြစ်၏။ ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို စင်ကြယ်စေပြီးသာဖြစ်၏။ ဤသို့ သုတ၊ စိန္တာမျှဖြင့် သဘောကျပြီးသောသူအား ဖဏ္ဍကဉာဏ်က ထပ်မံ၍ အားပေးကူညီသော ကြောင့်ပေတည်း။ ထို့ပြင် သာယာတောင့်တမှုကြောင့် ကြံစည်အားထုတ်မှု ဖြစ်သည်ကို ဒိဋ္ဌိတွေ့မြင်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် “ထို ကံသည်လည်း တဏှာရှိ၍ ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ သာယာတောင့်တမှု တဏှာသည်သာလျှင် ဤဘဝရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်း ရင်းဖြစ်သည်” ဟူ၍လဲ မှန်းဆ၍ သိ၏။

ယခုဘဝ၌ သာယာတောင့်တလျက် အားထုတ်သကဲ့သို့ ရှေးဘဝကလဲ သာယာတောင့်တလျက် အားထုတ်ခဲ့သော ကံရှိသည်။ ထို သာယာတောင့်တမှု တဏှာကြောင့် ယခုဘဝ ရုပ်နာမ်များ မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟူ၍ သိခြင်းသည် -

တဿေဝ ခေါ ပန ဒုက္ခဿ ဇနိကံ သမုဠာပိကံ ပုရိမတဏှံ အယံ ဒုက္ခသမုဒယောတိ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၈၆) ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ -

ယခုဘဝ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း သမုဒယကို အနုမာန ဝိပဿနာဖြင့် သိခြင်းပင်တည်း။ ဤအရာ၌ အနုမာန သိပုံကို ရှည်လျားစွာပြခြင်းသည် စာဖတ်သူတို့အား နားလည်စေရန် မျှသာတည်း။ ရှုမှတ်သောသူ၏ သိပုံသည်ကား ကြာမြင့် သည်မဟုတ်။ ရှေးတကြိမ် မှတ်ချက်၌ သဘောကျသည်နှင့် တပြိုင်နက်သော်လဲ ၎င်း၏အခြားမဲ့၌ ဆ၍သိနိုင်၏။ ထိုအသိဆုံး လျှင်လဲ မှတ်သင့်သော မှတ်နေကျအာရုံကို ပစ္စုပ္ပန်ကျအောင် မှတ်သွားနိုင်၏။

အဋ္ဌကထာ၏အနက်-တဿေဝ ဒုက္ခဿ၊ ပဝတ္တ၊ နိမိတ္တ သဘောရှိသော ထိုဆင်းရဲကိုသာလျှင်။ ဇနိကံ၊ ဖြစ်စေတတ် သော။ (ဝိပါကံ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ပဝတ္တကို “ကံနှင့်တကွ ဖြစ်၍သော်၎င်း၊ ကံ၏အဖော်ဖြစ်၍ သော်၎င်း” ဖြစ်စေသည်ဟုလို)။ သမုဠာပိကံ၊ ထကြွပေါ်ပေါက်စေတတ်သော။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာ တိဇရုပ်ဟူသော နိမိတ္တကို ထကြွဖြစ်ပေါ်စေသည် ဟုလို)။ ပုရိမတဏှံ၊ ကံကိုပြုစဉ် ရှေးဘဝက ပြီးခဲ့သော တဏှာကို။ အယံ ဒုက္ခသမုဒယောတိ၊ ဤသည်ကား ဆင်းရဲဖြစ် ကြောင်းဟူ၍။ ယထာသဘာဝတော၊ မှန်သောသဘောအားဖြင့်။ ပဇာနာတိ၊ သိ၏။

ပေါ်လွင်ပါလျက်အသိခက်၏ ။ ။ဤဒုက္ခနှင့်၊ သမုဒယတို့သည် မိမိတို့ သန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိကြသောကြောင့် ဖြစ်ပုံအားဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားကုန်သည်သာတည်း။ မနက်နဲ မတိမ်မြုပ်ကုန်။ သို့သော်လဲ ဆင်းရဲမျှ၊ မကောင်းသော သဘော မျှဟူ၍၎င်း၊ ဆင်းရဲကို သာယာတောင့်တတတ်သောကြောင့်၊ ဆင်းရဲကြောင်း သဘောမျှဟူ၍၎င်း၊ သိမြင်ရန်ကား ခက်ခဲနက်နဲ လှကုန်၏။ မပေါ်လွင်ကြကုန်။ ဤသို့ ပေါ်လွင်ပါလျက် အသိခက်ခြင်းမှာ **သတိမမူ ဂူမမြင်** ဟူသကဲ့သို့ အမှတ်မပြုခြင်း၊ နှလုံး မသွင်းခြင်း၊ မရှုခြင်းကြောင့် သာတည်း။ ရှုမှတ်နှလုံးသွင်းလျှင်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်လဲ သိသင့်သမျှကို သိနိုင်ပေ၏။ ၎င်းဉာဏ်ဆုံးသော ကာလ၌ကား မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မပျက်နိုင်အောင် ခိုင်မြဲစွာ သိနိုင်ပေ၏။

ဒုက္ခသစ္စာ၌ ဥပ္ပတ္တိတော ပါကဋ်၊ ခါဏု ကဏုကပ္ပဟာရာဒီသု အဟော ဒုက္ခန္တိ ဝတ္တဗ္ဗတမ္ပိ အာပဇ္ဇတိ။ သမုဒယမ္ပိ ခါဒိတုကာမတာ ဘုဒ္ဓိတုကာမတာဒိဝေသန ဥပ္ပတ္တိတော ပါကဋ်၊ လက္ခဏာပုဋိဝေခတော ပန ဥဘယမ္ပိ တံ ဂမ္ဘီရံ။ ဣတိ တာနိ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရာနိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၉၁)

ဒုက္ခသစ္စာ၊ ဒုက္ခသစ္စာသည်။ ဥပ္ပတ္တိတော၊ ဖြစ်ပေါ်မှုအားဖြင့်။ ပါကဋ်၊ ထင်ရှား၏။ (မြင်မှု၊ ကွေးမှုစသော ဒုက္ခသစ္စာ ဟူသမျှ ထင်ရှားပါ၏ ဟုလို)။ ။ခါဏုကဏုကပ္ပဟာရာဒီသု၊ သစ်ငတ်၊ ဆူးငြောင့် စူးသောအခါ စသည်တို့၌။ အဟော ဒုက္ခန္တိ ဝတ္တဗ္ဗတမ္ပိ၊ ဪ ဆင်းရဲစွာဟု ညည်းညူရခြင်းသို့သော်လဲ။ အာပဇ္ဇတိ၊ ရောက်သေး၏။ (ဒုက္ခသစ္စာတို့တွင် ဒုက္ခ ဝေဒနာ၏ ထင်ရှားပုံကိုသာ အထူးသိလွယ်သောကြောင့် ထုတ်ပြပေသည်)။ သမုဒယမ္ပိ၊ သမုဒယသစ္စာသည်လည်း။ ခါဒိတု

ကာမတာ ဘုဒ္ဓိတုကာမတာဒိဝသေန၊ ခဲလိုခြင်း၊ စားလိုခြင်း စသည်တို့အလိုအားဖြင့်။ ဥပုတ္တိတော၊ ဖြစ်ပေါ်မှုအားဖြင့်။ ပါကဋ္ဌံ၊ ထင်ရှား၏။ လက္ခဏပုဋိဝေတော ပန၊ သဘောလက္ခဏာကို သိခြင်းအားဖြင့်သော်ကား။ တံ ဥဘယမ္ပိ၊ ထိုသစ္စာ ၂-ပါး လုံးပင်။ ဂမ္ဘီရံ၊ နက်နဲ၏။ ဣတိဒုဒ္ဒသတ္တာ၊ ဤသို့ ရှုနိုင်ခဲ မြင်နိုင်ခဲသောကြောင့်။ တာနိ၊ ထိုသစ္စာ ၂-ပါးတို့သည်။ ဂမ္ဘီရနိ၊ နက်နဲကုန်၏။

ဒုဒ္ဒသတ္တာတိ အတ္တနော ပဝတ္တိက္ခဏဝသေန ပါကဋ္ဌာနိပိ ပကတိဉာဏေန သဘာဝရသတော ဒဋ္ဌံ အသက္ကုဏေ ယုတ္တာ၊ ဂမ္ဘီရေနေဝ စ ဘာဝနာဉာဏေန၊ တတ္ထာပိ မတ္ထကပ္ပတ္တေန အရိယမဂ္ဂဉာဏေနေဝ ယာထာဝတော ပဿိတဗ္ဗတ္တာ ဂမ္ဘီရနိ။ (ဒီ-ဋီ ၂-၃၄၄)

ဒုဒ္ဒသတ္တာတိ၊ ဟူသည်ကား။ တာနိ၊ ထိုဒုက္ခ၊ သမုဒယသစ္စာတို့သည်။ အတ္တနော ပဝတ္တိက္ခဏဝသေန၊ မိမိ၏ဖြစ်ဆဲ ခဏအလိုအားဖြင့်။ ပါကဋ္ဌာနိပိ၊ ထင်ရှားကုန်သော်လဲ။ ပကတိဉာဏေန၊ ရှုမှတ်ခြင်းကင်းသော ပကတိဉာဏ်ဖြင့်။ သဘာဝ ရသတော ဒဋ္ဌံ၊ သဘော၊ ကိစ္စအားဖြင့် မြင်ခြင်းငှါ။ အသက္ကုဏေယုတ္တာ စ၊ မစွမ်းနိုင် ကောင်းသောကြောင့်၎င်း။ ဂမ္ဘီရေနေဝ၊ နက်နဲသော သဘောကို သိတတ်သောကြောင့် နက်နဲသည်သာလျှင် ဖြစ်သော။ ဘာဝနာဉာဏေန၊ မှတ်လျက်ပွားစေအပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်။ ပဿိတဗ္ဗတ္တာ စ၊ မြင်နိုင်ကောင်းသောကြောင့်၎င်း။ တတ္ထာပိ၊ ထိုဘာဝနာဉာဏ်တို့တွင်လဲ။ မတ္ထကပ္ပတ္တေန၊ ခေါင်ထိပ် အဆုံးသို့ ရောက်သော။ အရိယမဂ္ဂဉာဏေနေဝ၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သာလျှင်။ ယာထာဝတော ပဿိတဗ္ဗတ္တာ စ၊ မှန်ကန်ခိုင်မြဲစွာ မြင်နိုင် ကောင်းသောကြောင့်၎င်း။ ဂမ္ဘီရနိ၊ နက်နဲကုန်၏။

နိရောဓ မဂ္ဂတို့ကို သိပုံ။ ။ဒွေ ဂမ္ဘီရတ္တာ ဒုဒ္ဒသာနိ ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ နိရောဓ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့သည် ပုထုဇဉ်တို့၏ သန္တာန်၌ မဖြစ်ဘူးသောကြောင့် အလွန်နက်နဲကုန်၏။ ပစ္စက္ခအားဖြင့် မသိမမြင်နိုင်ကုန်။ ထို့ကြောင့်၊ အားထုတ်စ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အား ရှေး၌ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပင် 'ကောင်းသည်၊ မွန်မြတ်သည်'ဟု ကြားဘူး၍ စိတ်ညွတ်ရုံမျှသာ လို၏။ စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ သိရန်ကား မလိုပြီ။ သို့သော်လဲ အစဉ်အတိုင်း အားထုတ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်သောအခါ၌ကား အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကံ၊ အာဟာရ၊ ဖဿ၊ နာမရုပ်တို့ မရှိလျှင် ခန္ဓာငါးပါး မဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကို အလိုလိုပင် ဆင်ခြင်လျက် သိမှုဖြစ်တတ်သေး၏။ ဘယဉာဏ်စသည်တို့ ဖြစ်သောအခါ၌လဲ **ဥပ္ပါဒေါ ဘယံ၊ အနုပ္ပါဒေါ ခေမံ** စသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်နှင့်အညီ "မြင်မှု ကြားမှု၊ တွေ့ထိမှု၊ ကြံသိမှု၊ မှတ်မှု စသည်တို့ ရှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး မငြိမ်းအေးနိုင်၊ သူတို့မရှိမှ ငြိမ်းအေးနိုင်မည်။ သူတို့ မရှိခြင်းသည် ကောင်းသည်"ဟု အလိုလိုပင် ဆင်ခြင်လျက် သိမှု ဖြစ်တတ်သေး၏။ ဤအသိ ၂-မျိုးသည် ဝိပဿနာရှုဆဲ၌ နိရောဓကိုမှန်းဆ၍ သိမှုပေတည်း။ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် ဖြစ်သောအခါ၌ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း မကောင်းသော တရားတို့ကို သာတွေ့ရခြင်းကြောင့် မမှတ်လိုသောစိတ် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ အချို့သောသူသည် မမှတ်ဘဲ၊ ရုပ်နားလျက်နေတတ်၏။ ရုပ်နားနေ သော်လဲ ရှေးရှေး ဝိပဿနာ အဟုန်ကြောင့် ရုပ်နားတို့သည် ထင်မြဲ ထင်ပေါ်လျက်သာ ရှိကြ၏။ ၎င်းတို့ကို ရှုမှတ်ရန် ကြောင့်ကြမစိုက်သော်လဲ သိမြဲသိလျက်သာ ရှိ၏။ ထိုသို့သော သူအားဖြစ်စေ၊ မမှတ်လိုသော စိတ်ဖြစ်ရုံမျှသော သူအား ဖြစ်စေ၊ "မမှတ်ဘဲ နေရုံမျှဖြင့် ဤရုပ် နာမ်တို့သည် မငြိမ်းကုန်။ မှတ်မြဲ မှတ်၍ ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်မှသာလျှင် ငြိမ်းကြမည်"ဟု အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။ ဤဉာဏ်သည် ဝိပဿနာ ရှုဆဲ၌ မဂ်ကို မှန်းဆ၍သိသော ဉာဏ်ပေတည်း။ ဤသည်ကား ဝိပဿနာ ရှုဆဲ၌ သစ္စာ ၄-ပါးလုံးကို အာရုံပြုလျက် သိနိုင်ပုံတည်း။

သို့သော်လဲ သစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် ဒုက္ခသစ္စာသည် သာလျှင် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော **ပရိညေယျ** တရားမည်၏။ ကြွင်းသော သစ္စာတို့သည်ကား ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျ တရားမဟုတ်ကုန်။ ထိုသစ္စာ တို့တွင်၊ သမုဒယသည် ပယ်အပ်သော **ပဟာတဗ္ဗ** တရားတည်း။ နိရောဓသည် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော **သမ္ဘိကာတဗ္ဗ** တရားတည်း။ မဂ္ဂသည် မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော **ဘာဝေတဗ္ဗ** တရားတည်း။ သို့ဖြစ်၍ သမုဒယကို ပယ်လျှင်၊ နိရောဓကို မျက်မှောက်ပြုလျှင်၊ မဂ္ဂကို ဖြစ်ပေါ်စေလျှင်၊ ထိုသစ္စာတို့ကို သိသည်သာမည်၏။ တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ချက်၌ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ ပယ်ခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော ဤကိစ္စ လေးချက်လုံးပင် တပြိုင်နက် ပြီးစီးသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သစ္စာ ၄-ပါးကို သိသည်ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။

မှတ်တိုင်းသစ္စာ ၄-ပါးကို သိပုံ။ ။မှတ်သိရသော ရုပ်နာမ် ဟူသမျှသည် ဖြစ်ပျက်မှုတို့က မပြတ်နိုင်စက်အပ်သော သင်္ခါရ ဒုက္ခဖြစ်၍ ဒုက္ခသစ္စာချည်းသာတည်း။ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဖြစ်မှုပျက်မှု အနိစ္စ လက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဉာဏ်ရင့်သန်သောအခါ၌ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိ၏။ ထို့ကြောင့် **ပရိညာကိစ္စလဲ** ပြီးစီး၏။

ထိုသို့သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းလျက် သာယာတောင့်တမှု=တဏှာမဖြစ်နိုင်ပြီ။ ဤတဏှာ မဖြစ်နိုင်အောင် သိခြင်းသည် တဏှာကို ပယ်ခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် **ပဟာန ကိစ္စလဲ** ပြီးစီး၏။ ထိုသိအပ် သော ရုပ်နာမ်တို့၌ တဏှာပင် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စွဲလမ်းမှု=ဥပါဒါန်၊ ချမ်းသာအောင် အားထုတ်မှု=ကံ၊ ထိုကံ၏ အကျိုး ဘဝသစ် ရုပ်နာမ်တို့သည်လည်း မဖြစ်နိုင်ကုန်ပြီ။ တဏှာမှစ၍ ဘဝအမျိုးမျိုးတိုင်အောင် မဖြစ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်းသည်

ဝိပဿနာအရာ၌ တဒင်္ဂနိရောဓသစ္စာ မည်၏။ ထိုမှတ်မှု ဟူသော အကြောင်းတစ်ဖွင့် သမုဒယ၊ ဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟု ဆိုလို၏။ ဤနိရောဓသို့ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ရောက်လျက်ရှိသောကြောင့် သစ္စိကိရိယာ ကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ မဂ်ဉာဏ်၏ အရာ ဌ်ကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်သိခြင်းသည် သစ္စိကိရိယာမည်၏။ ဝိပဿနာအရာ၌ကား ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ပြီးစေခြင်းမျှသာ တည်း၊ ချုပ်ငြိမ်းသည်ကို အာရုံပြုလျက် သိခြင်းကား မဟုတ်ပေ။

မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှု အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့် အမှန်အတိုင်းသိမှုသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်၏။ အမှန်အတိုင်း ကြံမှု၊ အားထုတ်မှု၊ အမှတ်ရမှု၊ တည်ကြည်မှုတို့သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့ မည်ကုန်၏။ ထိုရုပ်နာမ်နှင့်စပ်၍ ဒုစရိုက်၊ ဒုရာဇီဝ မဖြစ်ထိုက်သောကြောင့် ၎င်းဒုစရိုက်၊ ဒုရာဇီဝတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မှတ်မှု=စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် သမ္မာဝါစာလဲ မည်၏။ သမ္မာကမ္မန္တလဲ မည်၏။ သမ္မာအာဇီဝလဲ မည်၏။ (ဤအနက်သည် နောက်၌ ထင်ရှားလတ်)။ ဤ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်တရားအပေါင်းသည် လောကီ မဂ္ဂသစ္စာမည်။ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ဤမဂ္ဂသစ္စာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်စေသောကြောင့် ဘာဝနာကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၂-၂၆)၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုလေ၏။

ယဉ္ဇဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ မဂ္ဂေါ ဝါ ယံ၊
လောကီကောတိ မဂ္ဂသစ္စံ ပါကဋံ ဟောတိ။

အဿ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ထိုယောဂီ၏။ ယဉ္ဇ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ၊ အကြင်အဖြစ်အပျက်ကို မြင်ခြင်း သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤသိမြင်ခြင်းသည်။ လောကီကော မဂ္ဂေါ၊ လောကီ မဂ်ပေတည်း။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ မဂ္ဂသစ္စံ၊ မဂ္ဂသစ္စာသည်။ အဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား။ ပါကဋံ ဟောတိ၊ ထင်ရှား၏။

ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် တကြိမ်တကြိမ် မှတ်မှု၌ ကိစ္စ ၄-ပါးလုံး ပါဝင် ပြီးစီးသောကြောင့် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း သစ္စာ ၄-ပါးလုံးကို သိသင့်သည့်အတိုင်း သိနေသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက် ပြီးစေသောမှတ်မှု=သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာကို ပြီးစေသောသူသည် အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်ပြည့်စုံ သောကာလ၌ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂသစ္စာသို့ ဆိုက်ရောက်၏။ ထိုအခါ၌ အရိယသစ္စာ ၄-ပါးကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိသင့်သည့် အတိုင်း တပြိုင်နက် သိမြင်၏။ ထို့ကြောင့် ဉာယဿ အဓိဂမာယ ဟူသော ပါဠိကို အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ဖွင့်ပြ၏ -

ဉာယော ဝုစ္စတိ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ တဿ အဓိဂမာယ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ၊ အယဉ္ဇိ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကီယော သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ ဘာဝိတော လောကုတ္တမဂ္ဂဿ
အဓိဂမာယ သံဝတ္တတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၄၂-စသည်)

အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ အင်္ဂါ ရှစ်ပါးသော အရိယာမဂ်ကို၊ ဉာယော၊ ဉာယဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ တဿ၊ ဉာယဟု ခေါ်သော ထိုအရိယာမဂ်ကို။ အဓိဂမာယ၊ ရခြင်းငှါ။ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ရောက်ခြင်းငှါဟု ဆိုလို၏။ ဟိ၊ မှန်ပေ၏။ ပုဗ္ဗဘာဂေမဂ်သို့ မရောက်သေးမီ ရှေးအဖို့၌။ လောကီယော၊ လောကီသာ ဖြစ်သော။ အယံ သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ၊ ဤမှတ်မှုဟူသော သတိပဋ္ဌာန်မဂ်သည်။ ဘာဝိတော၊ ပြီးစေအပ်သည် ရှိသော်။ လောကုတ္တမဂ္ဂဿ၊ လောကုတ္တရာမဂ်ကို။ အဓိဂမာယ၊ ရခြင်း၊ ရောက်ခြင်းငှါ။ သံဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပါ၏။

မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိပုံ။ ။ သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းအေးရာ နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် တွေ့မြင်လတ်သော် မှတ်သိခဲ့ရသော ရုပ်နာမ်နှင့် မှတ်သိမှု ဟူသမျှတို့ကို၎င်း၊ အလားတူ ရုပ်နာမ်တို့ကို၎င်း၊ “ဖြစ်မှုပျက်မှု ရှိနေသောကြောင့် ဆင်းရဲတွေ မကောင်းတာတွေချည်းဘဲ မငြိမ်းအေးတာတွေချည်းဘဲ၊ မြဲယောင် ချမ်းသာယောင် ငါကောင်ယောင် ငါ့ဥစ္စာယောင် ဆောင်၍ သက်သက်ညှင်းဆဲနေတာတွေချည်းဘဲ” ဟူ၍ မတွေ့မဝေသိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ခဏ၌ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံမပြု သော်လဲ “မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကိုလဲ သိမြင်သည်” ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏။ ဥပမာ-ဘယ်ဆီမှာ မြို့ရွာရှိသည်၊ ဘယ်ဆီမှာ လမ်းရှိသည်၊ ဘယ်ဆီမှာ ရေကန်ရှိသည်၊ ဘယ်အရပ်က အရှေ့အနောက် စသည်ဖြင့် မသိနိုင်အောင် မျက်စိလည်သောသူ သည် မျက်စိလည်ပြေသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘယ်ဆီမှာ မြို့ရွာရှိသည် စသည်ဖြင့် သိလိုရာကို မတွေ့မဝေ သိနိုင်သကဲ့သို့ပင် တည်း။ တနည်းကား-အလွန်ပူပြင်းသော အရပ်မှ အနည်းငယ်သာ ပူသောအရပ်သို့ ရောက်လျှင် “ယခင်နေခဲ့သော အရပ်က ပူသည်၊ ဤအရပ်က အေးမြပါပေသည်” ဟု ထင်မှတ်၏။ တဖန် အနည်းငယ် အေးသောအရပ်သို့ ရောက်ပြန်လျှင် ထိုအရပ်ကို သာ အေးမြသည်ဟု ထင်ပြန်၏။ အအေးဆုံးအရပ်သို့ ရောက်သောအခါ၌ကား ထိုအရပ်ကိုသာ အအေးဆုံးဟု အမှန်အတိုင်း သိ၍ ရှေးကနေခဲ့ရာ အရပ်များကို ပူသည်ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်၏။ ဤဥပမာ၌ ဝိပဿနာကင်းသောသူမှာ “ဒုက္ခဝေဒနာမှ တပါးသော ရုပ်နာမ်ဟူသမျှကို အကောင်းချည်း” ဟူ၍ ထင်ခြင်းသည် အပူသက်သာသော အရပ်ကိုပင် “အေးမြပါပေသည်” ဟု ထင်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ဝိပဿနာယောဂီမှာ ရှုအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မကောင်းဟု သိသော်လဲ ရှုမှု ဝိပဿနာကိုကား ကောင်းသည်ဟု ထင်ခြင်းသည် အနည်းငယ်အေးသော အရပ်ကိုပင် အေးမြသည်ဟု ထင်ခြင်းနှင့်တူ၏။ မဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်

အစစ်ကိုသိရ၍ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ အလုံးစုံကို “မငြိမ်းအေးသော တရား”ဟု သိနိုင်ခြင်းသည် အအေးဆုံး အရပ်ကို အမှန်အတိုင်း သိရ၍ တပါးသော အရပ်တို့ကို ပူသည်ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ဤသို့ နှီးနှောအပ်၏။ အလှဆုံး အဆင်း၊ အမွှေးဆုံး အနံ့၊ အကောင်းဆုံး အသံ၊ အရသာ၊ အတွေ့၊ အကောင်းဆုံး မိတ်ဆွေ၊ လမ်း၊ မြို့ အရပ်တို့ကို သိရသည်နှင့် တပြိုင်နက် တပါးသော အဆင်းစသည်တို့ကို မကောင်းဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်နှင့်လဲ တူ၏။ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံမပြုပါဘဲလျက် သိမှုကိစ္စပြီးသော အားဖြင့် ဤမဂ်ဉာဏ်၏ သိခြင်းသည် **ပရိညာပဋိဝေဓ**၊ **ပရိညာဘိသမယ** မည်၏။ “ဆင်းရဲ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော အဆီးအတား မရှိ ထုတ်ချင်းခတ် ဖောက်ထွင်း သိမြင်ခြင်း၊ ဆင်းရဲ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော မချွတ် မယွင်း တဲ့တဲ့ မတ်မတ် သိမြင်ခြင်း”ဟု ဆိုလို၏။

ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာတို့၏အသိ ထူးခြားကြောင်း

ဘာဝနာဉာဏ်ကင်းသော ပုထုဇဉ်တို့သည် အထက်ပါ မဂ်ပရိညာကို မရသေးသောကြောင့် သုတမယ စိန္တာမယဖြင့် ဆင်ခြင်လျှင် ရုပ်နာမ်တို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် မဆုံးဖြတ်နိုင်ကုန်။ ဝိစိကိစ္ဆာဖြင့် သို့လောသို့လော တွေးတော ယုံမှားမှု မကင်းဘဲ ရှိကုန်၏။ စဉ်းစား ဆင်ခြင်ဖန် များလေလေ၊ ယုံမှားမှု များလေလေ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ သောတာပန် စသော အရိယာတို့သည်ကား အထက်ပါ မဂ်ပရိညာကို ရပြီးဖြစ်သောကြောင့် စဉ်းစား ဆင်ခြင်လျှင် ပုထုဇဉ် စသည်တို့ကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်တို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု မထင်မှတ်၊ မစွဲလမ်းနိုင်ကြပြီ။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟူ၍သာလျှင် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြ၏။ အဖန်ဖန် စဉ်းစားလေလေ အနိစ္စဒုက္ခ အနတ္တအဖြစ်ကို ထင်ရှားစွာ သိလေလေသာဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် အညံ့ဆုံး သောတာပန်သည်လည်း “ထိုရုပ်နာမ်တို့၌ သာယာ စွဲလမ်း၍ ကောင်းစား ချမ်းသာအောင် အားထုတ်မှု မကင်းသေးသော်လဲ” အပါယ်သို့ ကျစေနိုင်သော မကောင်းမှုမျိုး ကိုကား မပြုလိုဘဲသာ ရှိပေသည်။ ဤသည်ကား ဒုက္ခကို သိပုံတည်း။

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မတွေ့မဝေသိနိုင်သော ကြောင့်ပင်လျှင် ရုပ်နာမ်တို့၌ သာယာတောင့်တမှု တဏှာသည် မဖြစ်နိုင်ပြီ။ မဖြစ်ပုံကား-အပါယ်သို့လားကြောင်း ကံကို ဖြစ်စေတတ်၊ အားပေးတတ်သော တဏှာနှင့် သုကတိ၌လဲ (၇) ဘဝထက် အလွန်ဖြစ်စေနိုင်သော တဏှာများသည် ပဌမမဂ်ကြောင့် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြပြီ။ ကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂနှင့် (၂) ဘဝထက် အလွန် ဖြစ်စေနိုင်သော တဏှာများသည် ဒုတိယမဂ်ကြောင့် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြပြီ။ သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂ ကာမတဏှာသည် တတိယမဂ်ကြောင့် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီ။ ရူပ အရူပ ဘဝတို့ကို သာယာ တောင့်တမှု တဏှာသည် စတုတ္ထမဂ်ကြောင့် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီ။ ဥပမာ-ဆင်းရဲသား အဖြစ်မှ သူဌေးအဖြစ်၊ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်လျက် ရှိသောသူသည် ယခင် ဆင်းရဲသားအဖြစ်မျိုးကို မသာယာ မတောင့်တသကဲ့သို့ပင်တည်း။

တနည်းကား-ဆိုးဝါး၍ အပြစ်များသော မယားနှင့်အတူ နေရသောသူသည် လိမ္မာ၍ အပြစ်ကင်းသော မယားကို ရပြန်လျှင် ထိုမယားအသစ်၏ ကောင်းသောဂုဏ်ကို သိရသည်နှင့် တပြိုင်နက် မယားဟောင်း၏ အပြစ်များကို ကောင်းစွာ မြင်နိုင်သောကြောင့် ထိုအခါမှစ၍ မယားဟောင်းကို မချစ်နိုင်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ မဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ဤသာယာ တောင့်တမှု၏ မဖြစ်ထိုက်ခြင်းသည် **ပဟာနုပဋိဝေဓ**၊ **ပဟာနာဘိသမယ** မည်၏။ တဏှာကို ပယ်ခြင်းဟူသော ထုတ်ချင်းခတ် ဖောက်ထွင်း သိမြင်ခြင်း၊ တဲ့တဲ့မတ်မတ် သိမြင်ခြင်းဟု ဆိုလို၏။ ဤသမုဒယကိုလဲ မဂ်ဉာဏ်က အာရုံပြု၍ သိသည်မဟုတ်ပေ။ သိမှုကိစ္စ ပြီးသောကြောင့်ပယ်ခြင်း-မဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကိုပင် ပဋိဝေဓ၊ အဘိသမယဟု ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာတို့၌ “ပဟာနုပဋိဝေဓ ပုတ္တနယေန ပဋိဝေဓောတိ ပဟာနုပဋိဝေဓော” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြကြလေပြီ။ မဂ်ဉာဏ်ပင် ဤ ပဟာနုပဋိဝေဓ ပြီးခဲ့သော ကြောင့် သောတာပန် စသော အရိယာတို့သည် စဉ်းစား ဆင်ခြင်ကြည့်လျှင် ရုပ်နာမ်တို့၌ သာယာ တောင့်တသော တဏှာကို “ဆင်းရဲ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း တရား” ဟူ၍သာ သိကုန်၏။ ပုထုဇဉ် စသည်တို့ကဲ့သို့ “ချမ်းသာ ကောင်းစားကြောင်း” ဟူ၍ကား မထင်မှတ်ကုန်ပြီ။ ဥပမာ-ဆေးလိပ်သောက်မှုမှ ကောင်းစွာ ပြတ်စဲပြီးသော သူသည် ဆေးလိပ်သောက်လိုမှု၊ သောက်မှုများကို ကောင်းသည်ဟု ရှေးက ထင်သကဲ့သို့ မထင်မှတ်မှု၍ “အလုပ်ပို ဒုက္ခပိုကို ဖြစ်စေသည်” ဟူ၍သာ သိနိုင်သကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤကား သမုဒယကို သိပုံတည်း။

ဝိပဿနာ ဖြစ်ခိုက်၌ မှတ်သိအပ်သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရလဲ ထင်ရှား၏။ မှတ်မှု သင်္ခါရလဲ ထင်ရှား၏။ ဖြစ်မှု ပျက်မှု အားဖြင့် ထိုသင်္ခါရတို့၏ ရွေ့လျော့ပျက်စီးခြင်းလဲ ထင်ရှား၏။ ထိုသင်္ခါရတို့သည် အသီးအသီးသော ကိစ္စအပိုင်းအခြားအား ဖြင့် အထည် ကိုယ် နိမိတ် ရှိကုန်သကဲ့သို့လဲ ထင်ရှားကုန်၏။ မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခိုက်၌ကား ထိုသင်္ခါရ ဒုက္ခတို့ ချုပ်ပြတ်၍ ငြိမ်းအေးသော သဘောသာ ထင်ရှား၏။ ထို ငြိမ်းအေးသော သဘောသည်လည်း အစအဆုံး ဖြစ်မှု ပျက်မှု ကင်းလျက် ရွေ့လျော့ပျက်စီးခြင်းကင်းသည့် အနေအားဖြင့်သာထင်ရှား၏။ အထည်ကိုယ် ပုံသဏ္ဍာန် နိမိတ်ကင်းသည့် အနေအားဖြင့်သာ ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ဉာဏ်၌ နိရောဓသစ္စာ မည်သော နိဗ္ဗာန်ကို **သန္တိလက္ခဏာ**၊ **အစ္စတိရသ**၊ **အနိမိတ္တ**၊ **ပစ္စုပ္ပန်**တို့ အလိုအားဖြင့် မျက်မှောက် အာရုံပြုလျက်ပင်သိ၏။ ဤအသိသည် **သန္တိကိရိယာ**၊ **ပဋိဝေဓ**၊ **သန္တိကိရိယာဘိသမယ** မည်၏။ မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော အဆီးအတားမရှိ ထုတ်ချင်းခတ် ဖောက်ထွင်း သိမြင်ခြင်း၊ မချွတ်မယွင်း တဲ့တဲ့မတ်မတ် သိမြင်ခြင်းဟုဆိုလို၏။ ကြံဆ၍သိခြင်းမျိုး မဟုတ်မှု၍ လက်ဝါးပေါ်၌ရှိသော ကျောက်ပဒမ္မားကို သေသေချာချာကြည့်၍ သိမြင်ရ

ခြင်းကဲ့သို့ပင် သင်္ခါရ ဒုက္ခ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘောသို့ ဆိုက်ရောက်လျက် သိခြင်းကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟု ဆိုသည်။ ဤသို့ မဂ်ခဏက မျက်မှောက် ပြုခဲ့ပြီးသောကြောင့် ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်ဖြင့်ပြန်၍ ဆင်ခြင်သောအခါ၌ ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို “သင်္ခါရတို့မှ ကင်းဆိတ်လျက် ငြိမ်းအေးသောတရား” ဟူ၍၎င်း၊ “ဖြစ်မှုပျက်မှုကင်း၍ ရွှေလျော့ပျက်စီးခြင်း မရှိဘဲမြဲသောတရား” ဟူ၍၎င်း “အထည်ကိုယ်ခြင် ပုံသဏ္ဍာန်နိမိတ် ကင်းသောတရား” ဟူ၍၎င်း၊ အရိယာတို့ သိနိုင်ကြလေသည်။ နေပူထဲမှ နေရိပ် အေးမြရာ သို့ ရောက်ပြီးသောသူသည် ထိုအရပ်ကို အေးမြသည်ဟု သိနိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ ကြာမြင့်စွာ ခံစားနေရသောရောဂါမှ ပျောက်ငြိမ်း သွားသော သူသည် ထိုရောဂါကင်းငြိမ်းမှုကို ကောင်းသည်ဟု သိနိုင်သကဲ့သို့၎င်းပင်တည်း။ ဤကား နိရောဓကို သိပုံတည်း။

မဂ္ဂသစ္စာမည်သော မဂ္ဂင်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရန် ဝိပဿနာ ရှုခဲ့ပြီးသောကြောင့် ထိုမဂ္ဂင်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုလျက် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းသည်ပင် ဘာဝနာပဋိဝေဓ၊ ဘာဝနာဘိသမယ မည်၏။ မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းဟူသော ထုတ်ချင်းခတ် ဖောက်ထွင်း သိမြင်ခြင်း၊ တဲ့တဲ့မတ်မတ် သိမြင်ခြင်းဟု ဆိုလို၏။ ဤသိခြင်း သည်လည်း “လက်ညှိုး၏အဖျားဖြင့် ယင်းလက်ညှိုး၏အဖျားကိုပင် ထိခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ယင်းမဂ်ဉာဏ် ကိုပင်သိခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သောကြောင့်” အာရုံပြု၍သိခြင်းကား မဟုတ်။ သိမှု ပြီးခြင်းမျှသာတည်း။ ဥပမာ-ခက်ခဲသော အနက် အဓိပ္ပါယ် စသည်ကို ကြံစည်သော သူအား ယင်းကို သဘောကျနားလည်သော အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် “အသိဉာဏ်ကို ရသွားပြီး သိသွားပြီး”ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ပင်တည်း။ ဤသို့ သိမှု ပြီးခဲ့သောကြောင့် ပြန်၍ ဆင်ခြင်သောအခါ၌ “ငြိမ်းအေးသော နိဗ္ဗာန်ကို သိမှုမဖြစ်သေးမီက ဖြစ်ပျက်သော သင်္ခါရဒုက္ခတို့ မငြိမ်းကြသေး၊ သိမှု ဖြစ်ပေါ်မှသာလျှင် ၎င်းဒုက္ခ တို့သည် ကင်းပြတ်ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤသိမြင်မှုသည် သင်္ခါရ ဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက်တတ်၊ ရောက်စေတတ်သော အကျင့်လမ်းမှန် ပင်တည်း”ဟု အရိယာတို့ သိနိုင်ကြလေသည်။ ဤသည်ကား မဂ္ဂသစ္စာကို သိပုံတည်း။

ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း နိရောဓကို အာရုံပြုသောအားဖြင့်၎င်း၊ ကြွင်းသော သစ္စာ ၃-ပါးကို သိမှုကိစ္စ ပြီးသောအားဖြင့် ၎င်း၊ သိသောမဂ်ဉာဏ်ကိုပင် “သစ္စာ ၄-ပါးကို တပြိုင်နက် သိသည်”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ပြဆိုလေသည်။ အဋ္ဌကထာစကားကို ပြန်၍ ဖတ်ကြည့်ပါ။

မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးကို ပွားစေပုံ

သစ္စာ ၄-ပါးကို တပြိုင်နက်သိ၍၊ အရိယာဖြစ်လိုလျှင် မဂ္ဂသစ္စာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်၏။ ထိုလောကုတ္တရာမဂ် ကိုဖြစ်စေလိုလျှင် ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ခိုက်ရပ်နာမ်ကိုမှတ်လျက် သမ္မာဒိဋ္ဌိအစရှိသော လောကီဝိပဿနာမဂ်ကို ပွားစေအပ် ၏။ အကြောင်းမူကား-ဝိပဿနာမဂ်သည် ဥပနိဿယပစ္စည်း အကြောင်းတရားပေတည်း။ လောကုတ္တရာမဂ်သည် ဥပနိဿယ ပစ္စယုပ္ပန် အကျိုးတရားပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာမဂ် မပြည့်စုံလျှင် လောကုတ္တရာမဂ်သည် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဝိပဿနာမဂ် ကို အနုလောမဉာဏ် တိုင်အောင် ပြည့်စုံစွာ ပွားစေပြီးလျှင်ကား လောကုတ္တရာ မဂ်သည် အသီးအခြား အားမထုတ်ရတော့ဘဲ အလိုလိုပင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုလေပြီ -

တတ္ထ ပဌမ မဂ္ဂ ဉာဏ် တာဝ သမ္မာဒေတုကာမေန အညံ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗ နာမ နတ္ထိ၊
ယဉ္စိ အနေန ကာတဗ္ဗံ၊ တံ အနုလောမာဝသာနံ ဝိပဿနံ ဥပ္ပါဒေန္နေန ကတမေဝ။ (၂-၃၁၂)

တတ္ထ၊ ထိုမဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးတို့တွင်။ တာဝ၊ ရှေးဦးစွာ။ ပဌမ-မဂ္ဂ ဉာဏ် သမ္မာဒေတုကာမေန၊ ပဌမ မဂ်ဉာဏ်ကို ပြီးစေလိုသော သူသည်။ အညံ၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်မှုမှ တပါးသော။ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗ နာမ၊ တစုံတခုသော ပြုဖွယ်မည်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ ဟိ၊ အကြောင်းကား။ အနေန၊ ဤ ဝိပဿနာယောဂီသည်။ ယံ၊ အကြင်မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ကြောင်းအမှုကို။ ကာတဗ္ဗ သိယာ၊ ပြုထိုက်သည် ဖြစ်ရာ၏။ တံ၊ ထိုပြုထိုက်သော မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ဟူသမျှကို။ အနုလောမာဝသာနံ ဝိပဿနံ ဥပ္ပါဒေန္နေန၊ အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေလျက်။ ကတမေဝ၊ ပြုအပ်ပြီးသည်သာတည်း။

မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေလိုလျှင် ဝိပဿနာကိုသာ ပွားစေအပ်သောကြောင့်ပင် ဝိပဿနာမဂ်ကိုလဲ ဘာဝေတဗ္ဗမဂ္ဂသစ္စာ၌ ထည့်သွင်းအပ်ကြောင်းကို သမ္မောဟဝိနောဒနီ (၁၁၄)၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုအပ်၏။

ဧသ လောကုတ္တရာ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ ယော သဟ လောကိယေန မဂ္ဂေန ဒုက္ခနိရောဓဂေါမိနိ ပဋိပဒါတိ သင်္ချံ ဂတော။

ဧသ၊ ဤသည်ကား။ အဋ္ဌဂီကော၊ အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော။ လောကုတ္တရာ၊ လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော။ အရိယော မဂ္ဂေါ၊ အရိယာမဂ်တည်း။ ယော၊ ယင်းအရိယာမဂ်သည်။ သဟ လောကိယေန မဂ္ဂေန၊ လောကီ ဝိပဿနာမဂ်နှင့်တကွ။ ဒုက္ခနိရောဓ ဂေါမိနိ ပဋိပဒါတိသင်္ချံ၊ ဆင်းရဲငြိမ်းရာသို့ ဆိုက်ရောက်သော အကျင့်ဟု ရေတွက်ခြင်းသို့။ ဂတော၊ ရောက်၏။

မဂ်စိတ္တပျိုဒ်၌ ပါဝင်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် လောကုတ္တရာ မဂ်မည်၏။ ၎င်းမဂ်သည် အကြောင်းဝိပဿနာနှင့်ကင်း၍ နိရောဓဂါမိနီ မဖြစ်နိုင်။ “ဝိပဿနာကို မပွားစေဘဲ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် သူချည်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်”ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်၊ လောကီဝိပဿနာမဂ်နှင့်တကွ တပေါင်းတည်းပင် ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါဟု ခေါ်သော မဂ္ဂသစ္စာ မည်သည်ဟု ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့်၊ မဟာဋီကာ၌-

နာနာန္တရိယဘာဝေန ပနေတ္ထ လောကီယာပိ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ၊ လောကီယ သမထ ဝိပဿနာယ ဝိနာ တဒဘာဝတောဟု မိန့်ဆိုလေပြီ။ (၁-၁၅)

အနက်ကား။ ။ပန၊ လောကုတ္တရာ သမာဓိ ပညာကိုသာလျှင် ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ (အလွန် အမြတ်ဆုံးကို ညွှန်ပြခြင်း) အားဖြင့် ဘာဝေတဗ္ဗဟု ဆိုအပ်သော်လဲ။ နာနာန္တရိယဘာဝေန၊ အသီးအခြား ဖြစ်ကုန်လျက် အတွင်းဝင်ကြသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်။ (အန္တရေ ဘဝါ၊ နာနာ စ တာ အန္တရိယာ စ၊ တာသံ ဘာဝေါ၊ တေနဟု ဝစနတ္ထပြ) လောကီယာပိ၊ လောကီသမာဓိ၊ ပညာတို့ကိုလဲ။ ဧတ္ထ၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံဟူသော ဤပါဠိ၌။ ဂဟိတာဝ၊ ဘာဝေတဗ္ဗအဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သည်သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း ဟူမူ။ လောကီယ သမထ ဝိပဿနာယ ဝိနာ၊ လောကီ သမာဓိ ပညာနှင့် ကင်း၍။ တဒဘာဝတော၊ ထို လောကုတ္တရာ သမာဓိ ပညာတို့၏ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ” စသော ဂါထာ၌ ပွားစေအပ်သော သမာဓိ၊ ပညာတို့ ဟူသည်မှာ အလွန်အမြတ်ဆုံး အားဖြင့် လောကုတ္တရာ တို့သာတည်း။ သို့သော်လဲ လောကီ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို မပွားစေဘဲ ထိုလောကုတ္တရာတို့ကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် “လောကုတ္တရာ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပွားစေသည်”ဟု ဆိုရာ၌ “လောကီ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကိုလဲ ပွားစေခဲ့ပြီ” ဟူသော အနက်သည် အတွင်းဝင်လျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်၊ လောကီ သမာဓိ၊ ပညာတို့သည် လောကုတ္တရာမှ အသီးအခြား ဖြစ်ကုန်သော်လဲ၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ ဟူသောပါဠိ၌ ဘာဝေတဗ္ဗတရား မည်ကြသေး၏။ ၎င်းတို့ကိုလဲ ပွားစေရမည်ဟု ဆိုလို၏။

(နည်းလေးဆယ်ကျမ်း၌ ဌာန၊ အကြောင်းကိုဆိုရာတွင် ဌာနီ၊ အကျိုးကိုလဲယူရလျှင် နာနာန္တရိကနည်းဟုဆို၏။ ဤဋီကာ၌ကား ထိုသို့သော အဓိပ္ပါယ်ကို ယူ၍ မဖြစ်နိုင်ချေ။ မဂ်သမာဓိ၊ ပညာကလဲ ဌာန၊ အကြောင်းမဟုတ်။ လောကီ သမာဓိ၊ ပညာကလဲ ဌာနီ၊ အကျိုးမဟုတ်သောကြောင့်တည်း။ သို့ဖြစ်၍ ထိုကျမ်း၌ ပြအပ်သော ဗတတ္ထိကဿ ဗဒ္ဓမ္မနယ ဟူရာ၌လဲ ထောပတ်သည် အိုးမဟုတ်။ အိုးသည်လည်း ထောပတ်မဟုတ်။ ဤသို့ အသီးအခြား ဖြစ်ကြသော်လဲ “ထောပတ် လိုချင်သူ အတွက် ထောပတ်အိုးကိုယူခဲ့ပါ” ဟု ဆိုရာတွင်၊ အိုးကိုသာ ယူခဲ့ရန် တိုက်ရိုက်ဆိုသော်လဲ၊ အိုးအထဲ၌ အတွင်းဝင်လျက်ရှိသော ထောပတ်ကိုလဲ ယူခဲ့ပါဟု ဆိုရာရောက်သည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုသာယူလျှင်၊ ဤဋီကာနှင့် တသားတည်း ညီညွတ်ရာ၏။ စပ်လျဉ်း၍ သုတအလိုငှါ ပြလိုက်သည်။)

မဂ္ဂင်ကို ပွားစေပုံ

ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရောဓနိဿိတံ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပံ ဘာဝေတိ။ ပ။ သမ္မာဝါစံ။ ပ။ သမ္မာကမ္မန္တံ။ ပ။ သမ္မာအာဇီဝံ။ ပ။ သမ္မာဝါယာမံ။ ပ။ သမ္မာသတိံ သမ္မာသမာဓိံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရောဓနိဿိတံ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ။ ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု၊ ကလျာဏမိတ္တော ကလျာဏသဟာယော ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကော အရိယံ အဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ အရိယံ အဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ ဗဟုလီ ကရေတိ။ (ကောသလ သံယုတ် ၈၈-စသည်)။

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဣဓ၊ ဤသာသနာ၌။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ကိလေသာ ဆိတ်ခြင်းကိုလဲ မှီသော။ ဝိရာဂနိဿိတံ၊ ကိလေသာ ပျက်ပြယ်ခြင်းကိုလဲ မှီသော။ နိရောဓနိဿိတံ၊ ကိလေသာ ချုပ်ခြင်းကိုလဲမှီသော။ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ၊ ကိလေသာကို လွှတ်ရန်၊ မိမိကိုယ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ လွှတ်ရန်၊ ရင့်ကျက်ဆဲ ရင့်ကျက်ပြီးဖြစ်သော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ် ဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိကို။ ဘာဝေတိ၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေ၏။ သမ္မာသင်္ကပ္ပံ၊ ဝိပဿနာစိတ်၊ မဂ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော အမှန်အတိုင်းကြံမှု=သမ္မာသင်္ကပ္ပကို။ သမ္မာဝါစံ၊ အမှန်အတိုင်း ပြောဆိုမှု=သမ္မာဝါစာကို။ (ဝိပဿနာရှုစဉ်၊ မဂ်ဖြစ်စဉ်၌ စကားပြောခြင်းကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ဝစီဒုစရိုက် ဖြစ်စေနိုင်သော အနုသယ၊ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝီတိက္ကမတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍၊ ၎င်းတို့ကို ပယ်တတ်၊ ကင်းငြိမ်းစေတတ်သော သဘောကိုသာ ဆိုလိုသည်။ ကမ္မန္တ၊ အာဇီဝတို့၌လဲ နည်းတူပင် တည်း)။ သမ္မာကမ္မန္တံ၊ အမှန်အတိုင်း ပြုမှုကို။ သမ္မာအာဇီဝံ၊ အမှန်အတိုင်း အသက်မွေးမှုကို။ သမ္မာဝါယာမံ၊ အမှန်အတိုင်း အားထုတ်မှုကို။ သမ္မာသတိံ၊ အမှန်အတိုင်း အမှတ်ရမှုကို။ သမ္မာသမာဓိံ၊ အမှန်အတိုင်း စူးစိုက် တည်ကြည်မှုကို။ ဘာဝေတိ၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေ၏။ အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ကလျာဏမိတ္တော၊ ဘုရားအစရှိသော မိတ်ဆွေကောင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ကလျာဏသဟာယော၊ ဘုရားအစရှိသော အဖော်ကောင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကော၊ ဘုရားအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကောင်း

တို့၌ ညွတ်ကိုင်သော စိတ်ရှိသော။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ၊ အင်္ဂါရစ်ပါးရှိသော အရိယာမဂ်ကို။ ဧဝံခေါ၊ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့်။ ဘာဝေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ ဗဟုလီကရေတိ၊ အကြိမ်များစွာ ပြု၏။ ဝါ၊ ပွားစေ၏။

ဝိဝေက နိဿိတန္တိ တဒဂံ ဝိဝေက နိဿိတံ၊ သမုဇ္ဈေဒဝိဝေက နိဿိတံ၊ နိဿရဏ ဝိဝေက နိဿိတဉ္စ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဘာဝေတိတိ အယ မတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တထာ ဟိ အယံ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနယုတ္တော ယောဂီ ဝိပဿနာက္ခန္ဓာ ကိစ္စတော တဒဂံ ဝိဝေက နိဿိတံ၊ အဇ္ဈာသယတော နိဿရဏဝိဝေက နိဿိတံ၊ မဂ္ဂကာလေ ပန ကိစ္စတော သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ အာရမ္မဏတော နိဿရဏ ဝိဝေက နိဿိတံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဘာဝေတိ။ ဧသ နယော ဝိရာဂ နိဿိတာဒိသု။ ဝိဝေကတ္ထာ ဧဝ ဟိ ဝိရာဂါဒယော။ ကေဝလဥတ္တ ဝေါသဂ္ဂေါ ဒုဝိဓော ပရိစ္စာဂ ဝေါသဂ္ဂေါ စ ပက္ခန္ဓန ဝေါသဂ္ဂေါ စာတိ၊ တတ္ထံ ပရိစ္စာဂ ဝေါသဂ္ဂေါတိ ဝိပဿနာက္ခန္ဓာ စ တဒဂံဝေသန၊ မဂ္ဂက္ခန္ဓာ စ သမုဇ္ဈေဒဝေသန ကိလေသပ္ပဟာနံ။ ပက္ခန္ဓနဝေါသဂ္ဂေါတိ ဝိပဿနာက္ခန္ဓာ တန္တိန္ဒာဘဝေန၊ မဂ္ဂက္ခန္ဓာ ပန အာရမ္မဏ ကရဏေန နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနံ။ တဒဘယမ္ပိ ဣမသ္မိံ လောကီယ လောကုတ္တရ မိဿကေ အတ္တသံဝဏ္ဏနာနယေ ဝဋ္ဋတိ။ တထာ ဟိ အယံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ယထာဝုတ္တေန ပကာရေန ကိလေသေ စ ပရိစ္စတေ၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပက္ခန္ဓတိ။ ဝေါသဂ္ဂ ပရိဏာမိန္ဒိ ဣမိနာ ပန သကလဝစနေန နိဗ္ဗာနပရိဏာမန္တံ ပရိဏာတဉ္စ၊ ပရိပစ္စန္တံ ပရိပက္ခန္ဓာတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ အယံ ဟိ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနယုတ္တော ဘိက္ခု ယထာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကိလေသ ပရိစ္စာဂ ဝေါသဂ္ဂတ္ထံ၊ နိဗ္ဗာန ပက္ခန္ဓန ဝေါသဂ္ဂတ္ထု ပရိပစ္စတိ၊ ယထာ စ ပရိပက္ခန္ဓာ ဟောတိ၊ တထာ နံ ဘာဝေတိတိ။ ဧသ နယော သေသမဂ္ဂင်္ဂေသု။ (၎င်း၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာ)

မြန်မာပြန်။ ။ဝိဝေကနိဿိတံဟူရာ၌ ဝိပဿနာအကြောင်း တစိတ်ဖြင့် ကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်းဟူသော တဒဂံဝိဝေက ကိုလဲမိသော၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာ အကြွင်းမဲ့ဆိတ်ခြင်းဟူသော သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကကိုလဲမိသော၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိဿရဏ ဝိဝေကကိုလဲ မိသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ် ဟူသော သမာဒိဋ္ဌိကို ပွားစေ၏ဟူ၍ ဤအနက်ကို သိအပ်၏။ ထိုစကားကို ချဲ့၍ပြရလျှင်-အရိယာမဂ်ကို ပွားစေမှု၌ အားထုတ်သော ဤယောဂီသည် ဝိပဿနာရှုနည်း၌ “ကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကိစ္စ ပြီးသောအားဖြင့် တဒဂံဝိဝေကကိုမိသော” ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပွားစေ၏။ “လိုလားမှုအားဖြင့် နိဿရဏဝိဝေကကို မိသော” ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပွားစေ၏။ မဂ်ဖြစ်ဆဲကာလ၌ကား “ကိလေသာကင်းဆိတ်ခြင်းကိစ္စ ပြီးသောအားဖြင့် သမုဇ္ဈေဒ =ဝိဝေကကို မိသော” မဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပွားစေ၏။ “အာရုံပြုသောအားဖြင့် နိဿရဏဝိဝေကကို မိသော” မဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပွားစေ ၏။ ဝိရာဂနိဿိတ စသည်တို့၌လဲ ဤနည်းပင်တည်း။ မှန်ပေ၏။ ဝိရာဂစသော သဒ္ဓါတို့သည် ဝိဝေကသဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့်တူ သောအနက် ရှိကြသည်သာတည်း။ (ဝိဝေက-ဆိတ်ခြင်း၊ ဝိရာဂ-ပျက်ပြယ်ခြင်း၊ နိရောဓ-ချုပ်ခြင်း ဤသဒ္ဓါတို့သည် ဝေါဟာရအားဖြင့်သာ ထူးကုန်၏။ လိုရင်းအနက်အားဖြင့်ကား မထူးကြပြီ ဟူလို)။ ထူးရာကို ဆိုဦးအံ့။ သက်သက် ဝေါသဂ္ဂ ၏အနက်သည် စွန့်ခြင်းဟူသော လွှတ်ခြင်း၊ ပြေးဝင်ခြင်း=မိမိကိုယ်ကို စေခြင်းဟူသော လွှတ်ခြင်းဟူ၍ ၂-မျိုးပြား၏။ ၎င်း တို့တွင် ပရိစ္စာဂ ဝေါသဂ္ဂ=စွန့်လွှတ်ခြင်း ဟူသည်မှာ ရှုမှတ်ခိုက်၌ တဒဂံပဟာနံအလိုအားဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းနှင့်၊ မဂ်ခဏ၌ သမုဇ္ဈေဒပဟာနံ အလိုအားဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းပင်တည်း။ ပက္ခန္ဓနဝေါသဂ္ဂ=ပြေးဝင်စေလွှတ်ခြင်း ဟူသည် မှာ ရှုမှတ်ခိုက်၌ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို လိုလားကိုင်းညွတ်ခြင်းအားဖြင့် မဂ်ခဏ၌ကား အာရုံပြုခြင်းအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်ခြင်းပင် တည်း။ လောကီ လောကုတ္တရာ ရောနှောသော ဤအနက်အဖွင့်နည်း၌ ထိုအနက် ၂-မျိုးလုံးပင် သင့်လျော်၏။ ထိုစကား သင့်ပါ၏။ ဤဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် “တဒဂံ၊ သမုဇ္ဈေဒပဟာနံအားဖြင့် ပယ်စွန့်သည်၊ ညွတ်ခြင်း၊ အာရုံပြု ခြင်းအားဖြင့် ပြေးဝင်သည်”ဟု ဆိုခဲ့သော အပြားအားဖြင့် ကိလေသာတို့ကိုလဲ စွန့်ပယ်တတ်၏။ နိဗ္ဗာန်သို့လဲ ပြေးဝင်တတ် ၏။ ထို့ပြင်၊ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ ဟူသော ဤတပုဒ်လုံးဖြင့် (သံယုတ်အဋ္ဌကထာစာအုပ်၌ **သင်္ခေပဝစနေ**ဟု ရှိ၏။ **ဤ သမာသံပုဒ်ဖြင့်** ဟူ၍ ပြန်ရာ၏)။ စွန့်ခြင်း၊ ပြေးဝင်ခြင်းငှါ ရင့်ကျက်ဆဲလဲဖြစ်သော ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိကို၊ ရင့်ကျက်ပြီးလဲ ဖြစ်သော မဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိကို-ဤသို့သောအနက်ကို သိအပ်၏။ ဆိုလိုရင်းကား-အရိယာမဂ်ကို ပွားစေမှု၌ အားထုတ်သော ဤ ရဟန်းသည် (ပွားစေ၏-၌ စပံ) “သင်္ခါရအာရုံကို မှတ်သိသော အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ပွားစေအပ်လျှင် ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိ သည် ကိလေသာတို့ကို တဒဂံအားဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သောအားဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်း စေလွှတ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ရင့်ကျက်ဆဲဖြစ်၏။ သင်္ခါရချုပ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပွားစေအပ်လျှင် ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ကိလေသာတို့ကို သမုဇ္ဈေဒအားဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုလျက် ပြေးဝင်ခြင်း စေလွှတ်ခြင်းငှါ၎င်း ရင့်ကျက် ပြီးလဲဖြစ်၏။ ထို ၂-မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ယင်းဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိကို **ပွားစေ၏**ဟု ဆိုလိုသည်။ ကြွင်းသော မဂ္ဂင် (၇)ပါး တို့၌လဲ ဤဆိုခဲ့သော နည်းပင်တည်း။

ဝိဝေကနိဿိတ စသည်ဖြစ်ပုံ

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဝိဝေကည် တဒင်္ဂ ဝိဝေက၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက၊ သမုတ္တဒ ဝိဝေက၊ နိဿရဏ ဝိဝေက၊ ပဋိပဿဒ္ဓိ ဝိဝေက ဟူ၍ ငါးပါးအပြားရှိ၏။ ဝိရာဂ၊ နိရောဓတို့သည်လည်း တဒင်္ဂဝိရာဂ၊ တဒင်္ဂနိရောဓ စသည်ဖြင့် နည်းတူပင် ငါးပါးစီ အပြား ရှိကြကုန်၏။ ၎င်းတို့တွင် ဘင်္ဂဉာဏ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ မှတ်အပ်သော အာရုံ၌ အာရမ္မဏာနုဿယ မကိန်းသော ကြောင့် ထိုအာရုံနှင့်စပ်၍ ပရိယုဋ္ဌာန်၊ ဝီတိက္ကမတို့လဲ မဖြစ်ထိုက်ကုန်ပြီ။ ဤကိလေသာ သုံးမျိုး၏ မဖြစ်ထိုက်ခြင်းသည် ဝိပဿနာ ဟူသော အကြောင်းတစ်တံဖြင့် ကိလေသာ ကင်းဆိတ်မှု ဖြစ်သောကြောင့် **တဒင်္ဂဝိဝေက** မည်၏။ ကိလေသာ ပျက်ပြယ်မှု ဖြစ်သောကြောင့် **တဒင်္ဂဝိရာဂလဲ** မည်၏။ ကိလေသာ ချုပ်ငြိမ်းမှု ဖြစ်သောကြောင့် **တဒင်္ဂနိရောဓလဲ** မည်၏။ မှတ်မှု တကြိမ် တကြိမ်၌ မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်ကို အမှန်အတိုင်း သိမှုသည် ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ မည်၏။ ၎င်းနှင့် ယှဉ်တွဲလျက် တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသော အမှန်အတိုင်း ကြံမှု၊ အားထုတ်မှု၊ အမှတ်ရမှု၊ တည်ကြည်မှုတို့သည် ဝိပဿနာ သမ္မာ သင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့ မည်ကုန်၏။ မှတ်သိနိုင်အောင် စေ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု စေတနာနှင့် ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် သိက္ခာပဒဝိဘင်း စသည်၌ ဟောအပ်သော ပရိယာယ်အားဖြင့် သမ္မာဝါစာလဲ မည်၏။ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝတို့လဲ မည်၏။ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသော ဤ ဝိပဿနာမဂ္ဂင် ရှစ်ပါးတို့သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော တဒင်္ဂဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ တို့ကို မှီသောကြောင့် **ဝိဝေက နိဿိတ၊ ဝိရာဂ နိဿိတ၊ နိရောဓနိဿိတ** မည်ကုန်၏။ ဤအရာ၌ **မှီ** ဟူသည်မှာ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း ကိလေသာ ၃-မျိုး၏ ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ပျက်ပြယ်ခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို ပြီးစေခြင်းမျှသာတည်း။ ထို ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓတို့ကို အာရုံပြုလျက် သိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာ၌ **အာရမ္မဏတော**ဟု မဆိုမူ၍၊ **ကိစ္စတော** ဟူ၍သာ ဆိုပေသည်။

နိဗ္ဗာန်သည် ကိလေသာ၊ ကံ၊ ဝိပါကိန္ဒာဟူသော ဝဋ်ဆင်းရဲ ဟူသမျှတို့၏ ထွက်သွားရာ=ကုန်ပျောက်ရာ ဖြစ်သော ကြောင့် **နိဿရဏ** မည်၏။ “ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် ကျွတ်လွတ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် နိဿရဏ မည်သည်” ဟူ၍လဲ ဆိုကြ၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်သည်လည်း ကိလေသာတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ၊ ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် **နိဿရဏ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ** မည်၏။ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိပဿနာမဂ္ဂင်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို ရလိုမှု သိလိုမှု=အဇ္ဈာသယရှိ၍ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်သော သူအားသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို မရလိုဘဲ၊ ဘဝ၌သာ ပျော်မွေ့နေသူအားမူကား မှတ်မှုမျှပင် မရှိသောကြောင့် ယင်း ဝိပဿနာမဂ္ဂင်တို့ မဖြစ်ကုန်ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း တပေါင်းတည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသော ထိုမဂ္ဂင်တို့သည် ရှေးအဖို့က လိုလားခဲ့သော အဇ္ဈာသယအလိုအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်မည်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့်လဲ **ဝိဝေက နိဿိတ၊ ဝိရာဂ နိဿိတ၊ နိရောဓ နိဿိတ** မည်ကုန်၏။ ဤအရာ၌လဲ မှတ်ခိုက်မှာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်ကား မဟုတ်ပေ။ နိဗ္ဗာန်ကိုသိရအောင် အားထုတ်မည်ဟု ရှေးအဖို့က လိုလားမှု အဇ္ဈာသယ ရှိခြင်းကြောင့်သာလျှင် ‘နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်’ဟု ဆိုရ ပေသည်။ ဥပမာ-နိဗ္ဗာန်ကို ရည်သန်၍ လှူဒါန်းသော သူအားလှူဆဲ၌ဖြစ်သော မဇ္ဈစေတနာသည် ဒါနဝတ္ထုကိုသာ အာရုံပြု၏။ နိဗ္ဗာန်ကိုကား အာရုံမပြု။ သို့သော်လဲ ရှေးအဖို့ကပင် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်သွတ်၍ ပြုသောကြောင့် ဝိဝေကနိဿိတ=ဝဋ်ကင်းသည့် နိဗ္ဗာန်ကို မှီသော ကုသိုလ်မည်သကဲ့သို့ ထို့အတူပင်၊ ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကိုသာ အာရုံပြုသော်လဲ ရှေးအဖို့ကပင် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်သန်လိုလားမှု အဇ္ဈာသယရှိ၍ ရှုမှတ်ခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာသည် နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်မည်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာ၌ **အဇ္ဈာသယတော** ဟူ၍သာ ဆိုပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဝိပဿနာယောဂီသည် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကို မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း တဒင်္ဂ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ၊ နိဿရဏ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓတို့ကို မှီသော ဝိပဿနာမဂ္ဂင်ကို ပွားစေသည်မည်၏။ ဤ၌ ဆိုအပ်သော **တဒင်္ဂနိရောဓ**ကိုပင် ဝိပဿနာဖြင့် မျက်မှောက် ပြုအပ်သော **တဒင်္ဂနိရောဓသစ္စာ**ဟု ရေး၌ ပြဆိုခဲ့ပေသည်။

လောကုတ္တရာမဂ် ၄-ပါးဖြင့် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ပြတ်ခြင်းဟူသော ဆိတ်ခြင်း၊ ပြယ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်းသည် **သမုတ္တဒ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ** မည်၏။ လောကုတ္တရာမဂ္ဂင်တို့သည် ထိုကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ပြတ် လျက် ဆိတ်ခြင်း၊ ပြတ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်းကို ပြီးစေသောကြောင့် **ဝိဝေက နိဿိတ၊ ဝိရာဂ နိဿိတ၊ နိရောဓ နိဿိတ** မည်ကုန် ၏။ ထို့ပြင် နိဿရဏ ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ မည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့်လဲ ဝိဝေက နိဿိတ၊ ဝိရာဂ နိဿိတ၊ နိရောဓ နိဿိတ မည်ကုန်၏။ မဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသို့သော အရိယာ မဂ္ဂင်တို့ကို ပွားစေသည် မည်၏။

ဝေါသဂ္ဂ ပရိဏာမိ ဖြစ်ပုံ။ ။ဝိပဿနာ မဂ္ဂင်တို့သည် တဒင်္ဂပဟာန် အလိုအားဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်စွန့်ခြင်းငှါလဲ ရင့်ကျက်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားသော သူအားသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်ကြခြင်းကြောင့် သွတ်ကိုင်းသည့် အလိုအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ မိမိကိုယ်ကို စေလွှတ်ခြင်း=ပြေးဝင်ခြင်းငှါလဲ ရင့်ကျက်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် **ဝေါသဂ္ဂ ပရိဏာမိ** မည်ကုန် ၏။ ယောဂီသည် ဖြစ်ခိုက်ရုပ်နာမ်ကို မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ထိုသို့သောမဂ္ဂင်တို့ကို ပွားစေသည်မည်၏။ အရိယာမဂ္ဂင်တို့သည် ကား ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ စွန့်ပယ်ခြင်းငှါလဲ ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ အာရုံပြုလျက် နိဗ္ဗာန်ဆီသို့ မိမိကိုယ်ကို စေလွှတ်ခြင်း=ပြေးဝင်ခြင်းငှါလဲ ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် **ဝေါသဂ္ဂ ပရိဏာမိ** မည်ကုန်၏။ မဂ္ဂဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသို့သော မဂ္ဂင်တို့ကို ပွားစေသည် မည်၏။ ဤအရာ၌ **ရင့်ကျက်ပြီး** ဟူသည်မှာ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူဉာဏ် တိုင်အောင် ပုဗ္ဗဘာဂ ဝိပဿနာမဂ်ကို ပွားစေခဲ့ပြီး၊ ရင့်စေခဲ့ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ထို မဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုမိရန်လဲ

ကြောင့်ကြ မစိုက်ရပြီ။ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ရန်လဲ ကြောင့်ကြမစိုက်ရပြီ။ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်၏ အဟုန်ဖြင့် အလိုလိုပင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်လဲဖြစ်၏။ ကိလေသာကိုလဲ ကင်းပြတ်စေ၏။ ဤသို့ ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ- မြောင်းငယ်ကို ခုန်ကျော်လိုသော သူသည် ခတ်လှမ်းလှမ်းမှ ပြေးဝင်ခဲ့ပြီးလျှင် ကမ်းနဖူးမှ ခုန်ကြွပြီးသည်၏ နောက်၌ အထူး အားမထုတ်ရတော့ဘဲ အလိုလိုပင် လွင့်စင်လျက် လိုရာ တဖက်ကမ်းသို့ ကျရောက်သွား သကဲ့သို့ပင်တည်း။ သိနိုင်ခဲ့စွဲ!! အဋ္ဌကထာနှင့် ပြခဲ့သော အဓိပ္ပါယ်များကို အဖန်ဖန်ဆင်ခြင်၍ သက်ဝင်နိုင်ကြပါစေ။

ဝိပဿနာ၌ သီလမဂ္ဂင် ပါဝင်ကြောင်း

ဝိပဿနာ ရှုခိုက်၌ ဝိရတီ မဂ္ဂင်တို့ကို ထုတ်ပြခြင်း၏ မှီရာတို့ကား သိက္ခာပဒဝိဘင်းနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၊ ဥဒါန်း ဗာဟိယသုတ် အဋ္ဌကထာနှင့် “**ဧသ နယော သေသမဂ္ဂင်ေသု** ဟူ၍၎င်း၊ သမ္မာဝါစာဒယော တယော ဝိရတီယောပိ ဟောန္တိ စေတနာဒယောပိ၊ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဝိရတီယောဝ ဟူ၍၎င်း” ပြဆိုသော ဤသုတ်၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာတို့ပင်တည်း။

ဤအဋ္ဌကထာ၏ အနက်ကား - သမ္မာဝါစာဒယော၊ သမ္မာဝါစာ အစရှိကုန်သော။ တယော၊ သုံးပါးသော မဂ္ဂင်တို့ သည်။ ဝိရတီယောပိ၊ ဝိရတီတို့သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ စေတနာဒယောပိ၊ စေတနာစသော တရားတို့သည်လည်း။ ဝါ၊ စေတနာနှင့် ကြွင်းသော ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တို့သည်လည်း။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန၊ မဂ်ဖြစ်ခိုက်၌ကား။ ဝိရတီယောဝ၊ ဝိရတီတို့သည်သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။ဝစီဒုစရိုက်၊ ကာယဒုစရိုက်၊ မိစ္ဆာဇီဝတို့မှ ကြဉ်ရှောင်ဆဲ သီလ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ သမ္မာဝါစာ၊ ကမ္မန္တ၊ အာဇီဝ တို့သည် ဝိရတီ စေတသိက်တို့သာတည်း။ ဝစီ၊ ကာယ၊ မနော သုစရိုက်တို့ ဖြစ်ဆဲ၌ကား စေတနာသည်၎င်း၊ ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၎င်း၊ သမ္မာဝါစာ စသည်မည်၏။ မဂ်ခဏ၌ကား ဝိရတီ စေတသိက်တို့သည်သာလျှင် သမ္မာဝါစာ စသည် မည်ကုန်၏ ဟူလို။ သို့ဖြစ်၍ မနောသုစရိုက် ဝိပဿနာအရာ၌ စေတနာနှင့် ကြွင်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် သမ္မာဝါစာ စသည်မည်၏။ ဝိဝေက နိဿိတဖြစ်ပုံ စသည်ကို ဝိပဿနာ ခဏ၊ မဂ်ခဏတို့၌သာ ပြသောကြောင့်၎င်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ ကဲ့သို့ပင်ကြွင်းသော မဂ္ဂင်တို့၌သိရန် ညွှန်ပြခြင်းကြောင့်၎င်း သီလ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌သာ ယှဉ်သော ဝိရတီ စေတသိက်တို့ကိုကား ဤ သုတ်၌ မယူသင့်ပြီ။

သိက္ခာပဒ ဝိဘင်္ဂေ ဝိရတီ၊ စေတနာ၊ သဗ္ဗေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ၊ သိက္ခာပဒါနီတိ ဝုတ္တာတိ တတ္ထ ပဓာနာနံ ဝိရတီ စေတနာနံ ဝသေန “ဝိရတီယောပိ ဟောန္တိ စေတနာယောပိ”တိ အာဟာ၊ မုသာဝါဒါဒီဟိ ဝိရမဏကာလေ ဝါ ဝိရတီယော၊ သုဘာသိတာဒိဝါစာဘာသနာဒိကာလေ စ စေတနာယော ယောဇေတဗ္ဗာ။ (မူလ-ဋီ ၂-၇၁)

သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေ၊ သိက္ခာပဒဝိဘင်း၌။ ဝိရတီ စ၊ ဝိရတီကို၎င်း။ စေတနာ စ၊ စေတနာကို၎င်း။ သဗ္ဗေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ စ၊ အလုံးစုံသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို၎င်း။ သိက္ခာပဒါနီတိ၊ သိက္ခာပုဒ်တို့ဟူ၍။ ဝုတ္တာ၊ ဟောအပ်ကုန်၏။ တတ္ထ၊ ထို့ကြောင့်။ တတ္ထ၊ ထို ၃-မျိုးတို့တွင်။ ပဓာနာနံ၊ ပြဓာန်းကုန်သော။ ဝိရတီ စေတနာနံ ဝသေန၊ ဝိရတီနှင့်၊ စေတနာတို့၏ အလိုအားဖြင့်။ ဝိရတီယောပိ ဟောန္တိ စေတနာယောပိတိ၊ ဟူ၍။ အာဟာ၊ အဋ္ဌကထာ ဆရာဆို၏။

(ဤအလိုအားဖြင့် စေတနာဒယောပိဟု ရှိသော သံယုတ်အဋ္ဌကထာ၌ အာဒိ သဒ္ဓါပိုနေသကဲ့သို့ရှိ၏။ သို့သော်လဲ အာဒိသဒ္ဓါ ပါရှိသော ပါဠိသည် သိက္ခာပဒဝိဘင်း ပါဠိနှင့် ညီညွတ်သောကြောင့်၎င်း၊ အာဒိဝန် ယူရာ၌ မသင့်ဖွယ်ကား မရှိ။ သင့်ဖွယ်သာရှိသောကြောင့်၎င်း၊ ဋီကာဆရာ ကြည့်ရှုသော အဋ္ဌကထာ ပေစာတို့၌ ရှိသည့် အတိုင်းသာ မူလပါဠိမှန်ဟု ဧကန် မဆုံးဖြတ်နိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာစာအုပ်၌ တွေ့ရသည့်အတိုင်းသာ ထုတ်ပြ၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြဆိုလိုက် ပေသည်။)

ဝါ၊ တနည်းကား။ မုသာဝါဒါဒီဟိ ဝိရမဏကာလေ၊ မုသာဝါဒ စသည်တို့မှ ကြဉ်သောအခါ၌။ ဝိရတီယော၊ ဝိရတီ တို့ကို။ ယောဇေတဗ္ဗာ၊ ယှဉ်စေ အပ်ကုန်၏။ သုဘာသိတာဒိဝါစာဘာသနာဒိကာလေ စ၊ စကားကောင်း အစရှိသော စကားကို ပြောဆိုသောကာလ အစရှိသည်၌လဲ။ စေတနာယော၊ စေတနာတို့ကို။ ယောဇေတဗ္ဗာ၊ ယှဉ်စေအပ်ကုန်၏။

ဤဋီကာတွင် **ဘာသနာဒိ**၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ကာယသုစရိုက်၊ မနောသုစရိုက် ဖြစ်ရာ ကာလတို့ကို ယူအပ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အနဋီကာ၌-သုဘာသိတာဒိတိ အသမ္ပပ္ပလာပါဒိ၊ အာဒိသဒ္ဓေန အပိသုဏာဒိ သင်္ဂဟိတာ၊ ဘာသနာဒိတိ ဧတ္ထ ပန ကာယသုစရိတာဒိ ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူ၏။ ဤအနဋီကာ ကာယသုစရိတာဒိပုဒ်၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့်ကား ကြွင်းကျန်သော မနောသု စရိုက်ကိုသာ ယူအပ်၏။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာသည် မနောသုစရိုက်၌ ဝင်၏။ ထို့ကြောင့်၊ ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ စေတနာနှင့် ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပင် ပရိယာယ်အားဖြင့် သမ္မာဝါစာ၊ ကမ္မန္တ၊ အာဇီဝ မဂ္ဂင်ဟု မှတ်အပ်၏။

စတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်း

သစ္စာ ၄-ပါးကို ရှုပုံအရာ၌ ထုတ်ပြခဲ့ပြီးသော တတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဇ္ဇံ စသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ၊ နိဗ္ဗာန် တရား၊ မဂ်တရားတို့ကို ကောင်းမြတ်သည်ဟု ကြားဘူးသော သုတမ္မဖြင့် စိတ်ညွတ် လိုလားမှု ရှိသည်ဖြစ်၍ ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာထိုက်သော တရားတို့ကိုသာ ရှုမှတ်မှု=ဝိပဿနာသည် သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိသော မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကြောင့်၎င်း၊ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိရန်ရည်၍ ပွားစေအပ်သော ဘာဝနာအမှု ဖြစ်သည့်ပြင် မဂ်၊ ဖိုလ်ချမ်းသာထူးတို့၏ အကြောင်းလဲ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ **စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း** မည်၏။

စတုသစ္စပုဋိဝေဓာဝဟံ ကမ္မဋ္ဌာန် စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်၊ စတုသစ္စံ ဝါ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တံ ဘာဝနာကမ္မံ ယောဂီနော သုခ ဝိသေသာနံ ဌာနဘူတံ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်။ (ဒီ-ဋီ ၂-၃၄၂)

စတုသစ္စပုဋိဝေဓာဝဟံ၊ သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိသော မဂ်ဉာဏ်ကို ဆောင်တတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သော။ ကမ္မဋ္ဌာန်၊ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်၊ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း မည်၏။ ဝါ၊ တနည်းကား။ စတုသစ္စံ၊ သစ္စာ ၄-ပါးကို။ ဥဒ္ဓိဿ၊ သိမြင်ရန် ရည်စူး၍။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်စေအပ်သော။ ဘာဝနာကမ္မံ၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ အမှုသည်။ ယောဂီနော သုခဝိသေသာနံ၊ ယောဂီ၏ မဂ် ဖိုလ်ချမ်းသာ အထူးတို့၏။ ဌာနဘူတံ၊ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်၊ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏။

သတိပဋ္ဌာနသုတ်၌ ဟောအပ်သော ၂၁-ပိုင်းတို့တွင် တပါးပါးသော အပိုင်းဒေသနာနှင့်အညီ အားထုတ်သော သူအား စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၍၊ အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် ရောက်နိုင်ပုံကို၊ အဋ္ဌကထာ၌ ပြဆိုတော်မူ၏။ အောက်ပါမှာ အာနာပါန ပိုင်း၌ ပြသော အဋ္ဌကထာပင်တည်း။

တတ္ထ အဿာသ ပဿာသ ပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ၊ ဥဘိန္တံ အပပတ္တိ နိရောဓသစ္စံ၊ ဒုက္ခပရိဇာနနော သမုဒယပပဇာနော နိရောဓာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ၊ ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗတိံ ပါပုဏာတိတိ ဣဒမေကဿ အဿာသပဿာသဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌဿ ဘိက္ခူနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခံ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၅၆)

တတ္ထ၊ ထိုအာနာပါနပိုင်း၌။ အဿာသပဿာသ ပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ၊ ဝင်သက်၊ ထွက်သက်ကို သိမ်းဆည်း ရှုမှတ် သောသတိသည်။ ဒုက္ခသစ္စံ၊ ဒုက္ခသစ္စာတည်း။ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ၊ ထိုသတိကို ထကြွဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော။ ပုရိမတဏှာ၊ ကုသိုလ်ကံကို ပြုခဲ့ရာ ရှေးဘဝကာလက ပြီးခဲ့သော တဏှာသည်။ သမုဒယသစ္စံ၊ သမုဒယ သစ္စာတည်း။ ဥဘိန္တံ အပပတ္တိ၊ ဒုက္ခနှင့်၊ သမုဒယ ၂-ပါးတို့၏ မဖြစ်ရာ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်။ နိရောဓသစ္စံ၊ နိရောဓသစ္စာတည်း။ ဒုက္ခပရိဇာနနော၊ ဒုက္ခကိုလဲ ပိုင်းခြား၍သိသော။ သမုဒယပပဇာနော၊ သမုဒယကိုလဲ ပယ်သော။ နိရောဓာရမ္မဏော၊ နိဗ္ဗာန်ကိုလဲ အာရုံပြုသော။ အရိယမဂ္ဂေါ၊ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်ပေါ်သော အရိယာမဂ်သည်။ မဂ္ဂသစ္စံ၊ မဂ္ဂသစ္စာတည်း။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ စတုသစ္စဝသေန၊ စတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်းအလိုအားဖြင့်။ (စတုသစ္စဝသေနာတိ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဝသေန-ဋီကာဖွင့်)။ ဥဿက္ကိတွာ၊ ဝိသုဒ္ဓိအဆင့်ဆင့်အားဖြင့် တက်၍။ နိဗ္ဗတိံ၊ ကိလေသာငြိမ်းခြင်းသို့။ ပါပုဏာတိ၊ ရောက်၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ ရောက်နိုင်သောကြောင့်။ ဣဒံ၊ ဤ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ အဿာသပဿာသဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌဿ၊ ဝင်သက် ထွက်သက် အလိုအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသော။ (ဝင်သက်၊ ထွက်သက်ကို ရှုမှတ်သောဟု ဆိုလို၏)။ ဧကဿ ဘိက္ခူနော၊ တဦးသောရဟန်း၏။ ယာဝ အရဟတ္တာ၊ အရဟတ္တ ဖိုလ်တိုင်အောင်။ နိယျာနမုခံ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းပေတည်း။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။အာနာပါနပိုင်း ဒေသနာနှင့်အညီ အားထုတ်သော ဝိပဿနာယောဂီအား ဝင်သက် ထွက်သက်တို့ကို 'ဝင်တယ်၊ ထွက်တယ်'ဟု မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း၊ ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တို့ကို အမှတ်ရသော သတိဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသတိသည် ပုဗ္ဗဘာဂ ဝိပဿနာမဂ် ဖြစ်သောကြောင့် နာနာန္တရိယနည်း အရအားဖြင့် **ဘာဝေတဗ္ဗ မဂ္ဂသစ္စာ** ပင်တည်း။ သို့သော်လဲ အရိယာမဂ်နှင့်ယှဉ်သော လောကုတ္တရာသတိ မဟုတ်သောကြောင့် မုချအားဖြင့်ကား **အရိယမဂ္ဂသစ္စာမမည်**။ လောကီတရားမျှ သာဖြစ်၍ ဒုက္ခအရိယသစ္စာ၌သာဝင်၏။ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း ဟူသည်မှာလဲ မုချအရိယသစ္စာတို့ကိုသာရည်၍ အားထုတ်အပ် သော ဝိပဿနာပေတည်း။ သို့ဖြစ်၍ ဤစတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်ပုံကိုပြရာ၌ ယင်းသတိကို ဒုက္ခသစ္စာ ဟူ၍သာ အဋ္ဌကထာ ဆရာ ဆိုပေသည်။ သတိကိုသာ ဒုက္ခသစ္စာဟု ပြဆိုခြင်းသည်ကား ပဓာနနည်းဖြင့် ပြဆိုခြင်းပေတည်း။ ထို့ကြောင့် "ယင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော စိတ်၊ စေတသိက်၊ ယင်းသတိ၏ မှီရာဖြစ်သော ရုပ်၊ အာရုံဖြစ်သော ဝင်သက် ထွက်သက် ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်" ဟူသော ဤမပြဓာန်းသော တရားတို့ကိုလဲ ဒုက္ခသစ္စာ ဟူ၍သာ သိအပ်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍၊ သတိကိုသာ ပဓာန ပြု၍ဆိုသော 'သတိ ဒုက္ခသစ္စံ' ဟူသော စကားဖြင့် ဤသို့ပြ၏။ စတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်သော ဝိပဿနာကို အာနာပါနပိုင်း ဒေသနာနှင့်အညီ ပွားစေသော ယောဂီသည် ဝင်သက် ထွက်သက်တို့ကို၎င်း၊ ယင်းတို့၌ဖြစ်သော သတိကို၎င်း၊ ထိုသတိနှင့် ယှဉ်သော စိတ် စေတသိက်တို့ကို၎င်း၊ ထိုသတိ၏မှီရာ ရုပ်ကို၎င်း-ဤဒုက္ခသစ္စာ တရားတို့ကို ရှေးအဖို့၌ ရှုမှတ်သည်ဖြစ်၍

နောက်အဖို့ မဂ်ဇာန် ယင်းတရားတို့ကို ဒုက္ခသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် မတွေ့မဝေပိုင်းခြား၍ သိသည်ဟုပြု၏။ ထိုတွင် သတိနှင့်ယှဉ် ဘက် စိတ်စေတသိက်တို့ကို ရှေးအဖို့၌ မှတ်ခြင်းသည် **ဝိပဿနာ ပဋိဝိပဿနာ** မည်၏။ မှတ်မှု ဝိပဿနာကို တဖန်မှတ်သော ဝိပဿနာဟု ဆိုလို၏။

သာ ပန သတိ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ၊ တဿ သမုဋ္ဌာပိကာ တဏှာ တဿာပိ တမုဋ္ဌာပိကာ ဧဝ နာမ ဟောတိ၊ တဒဘာဝေ အဘာဝတောတိ အာဟာ “တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ”တိ၊ ယထာ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ တံဝိညာဏဗိဇ-တံသန္တတိ-သမ္ပူတော သဗ္ဗောပိ လောကီယော ဝိညာဏပုဗန္ဓော သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္ဓေဝ ဝုစ္စတိ သုတ္တန္တနယေန။ (၎င်း၏ အဖွင့်ဋီကာ-၃၀၃)

သာ ပန သတိ၊ ဝင်သက် ထွက်သက်ကို မှတ်သော ထို သတိသည်။ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ၊ အကြင် အတ္တဘော၌ ဖြစ်၏။ တဿ သမုဋ္ဌာပိကာ တဏှာ၊ ထို အတ္တဘောကို ဖြစ်စေသော တဏှာသည်။ တဿာပိ သမုဋ္ဌာပိကာ ဧဝ နာမ၊ ထိုမှတ်မှု သတိကိုလဲ ဖြစ်စေသည်သာ မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ကသ္မာ၊ အဘယ့်ကြောင့် နည်းဟူမူ။ တဒဘာဝေ၊ ထိုတဏှာ မရှိခဲ့သော်။ အဘာဝတော၊ တည်ရာ အတ္တဘောနှင့်တကွ မှတ်မှု သတိ၏ မရှိခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ မှတ်မှုသတိကိုလဲ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်။ တဿာ သမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာတိ၊ ဟူ၍။ အာဟာ၊ အဋ္ဌကထာဆရာ ဆို၏။ ကံ ယထာ၊ အဘယ့်သို့နည်းဟူမူ။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်သည်ဟုရာ၌။ တံဝိညာဏဗိဇ - တံ သန္တတိသမ္ပူတော၊ ထို ဝိညာဏ်လျှင် မျိုးစေ့ရှိ၍၊ ထိုဝိညာဏ်အစဉ်၌ ဖြစ်သော။ သဗ္ဗောပိ လောကီယော ဝိညာဏပုဗန္ဓော၊ လောကီဝိညာဏ်အစဉ်အဆက် အလုံးစုံကိုပင်။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္ဓေဝ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဖြစ်သော ဝိညာဏ်ဟူ၍သာ လျှင်။ သုတ္တန္တနယေန၊ သုတ္တန်နည်းအားဖြင့်။ ဝုစ္စတိ ယထာ၊ ခေါ်ဆိုအပ်သကဲ့သို့တည်း။

ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ယခုဘဝ ရုပ်နာမ်အလုံးစုံသည် ရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ တခုခုကြောင့်ဖြစ်၏ ထိုကံသည် လည်း “ဘဝနှင့် ကံ၏အကျိုးကို တောင့်တသာယာမှု=တဏှာရှိခြင်းကြောင့်သာလျှင်” ဖြစ်လဲဖြစ်ခဲ့၏။ အကျိုးကိုလဲ ဖြစ်စေ နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ယခုဘဝရုပ်နာမ် အလုံးစုံ၏ အကြောင်းရင်းကား ထိုတဏှာသာ ဖြစ်၏။ မှတ်မှုသတိကိုလဲ ထိုတဏှာက ဖြစ်စေသည်သာမည်၏။ ဥပမာ-သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ဝိပါကံစိတ်များသာလျှင် မချအားဖြင့် သင်္ခါရ ကြောင့် ဖြစ်ကြ၏။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့သည်ကား မချအားဖြင့် သင်္ခါရ၏ အကျိုးမဟုတ်ကုန်။ သို့သော်လဲ ထိုစိတ်တို့သည် ဝိပါကံစိတ်မှ ဆက်လက်၍ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဝိပါကံစိတ်လျှင် အကြောင်းမျိုးစေ့ ရှိကုန်၏။ ဝိပါကံစိတ် အစဉ်၌သာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့်၊ လောကီစိတ် ဟူသမျှကို သုတ္တန်နည်းအရအားဖြင့် “သင်္ခါရကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်” ဟူ၍သာ ခေါ်ဆိုရသကဲ့သို့၊ ထို့အတူပင်၊ ရှေးဘဝက ပြီးခဲ့သော တဏှာကြောင့် ယခုဘဝ၌ ကံ၏အကျိုး ရုပ်နာမ် အစဉ်ဖြစ်၏။ ၎င်းရုပ်နာမ် အစဉ်၌ဖြစ်သော မှတ်မှုသတိကိုလဲ ထိုတဏှာကပင် ဖြစ်စေသည်သာ မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခ သစ္စာမည်သော သတိ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ထိုရှေးဘဝက တဏှာသည် **သမုဒယသစ္စာ** မည်၏ဟု ဆိုလို၏။ ရှေးဘဝ က ပြီးခဲ့သော ဤသမုဒယကိုကား ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် မသိနိုင်ချေ။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ယခုလောလောဆယ် ဖြစ်ပေါ်သော တဏှာကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် မှတ်သိပြီး၍ အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင် ယင်း အတိတ် တဏှာကို ရှုနိုင်ပေသည်။ သို့သော်လဲ အတိတ်တဏှာနှင့် ပစ္စုပ္ပန်တဏှာသည် သဘောအားဖြင့် တူသည့်ပြင် တဦးတည်း၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဧကတ္တနည်း အားဖြင့် တခုတည်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စုပ္ပန် တဏှာကို မှတ်မိတိုင်း၊ မှတ်မိတိုင်း၊ သမုဒယသစ္စာကို မျက်မှောက် သိမြင်သည်သာ မည်၏။

သတိစသော ဒုက္ခသစ္စာနှင့်၊ သမုဒယတဏှာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာ မည်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်၊ သတိ စသော ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၌ ဆင်းရဲဟု သိခြင်းကိစ္စကိုလဲ ပြီးစေသော၊ သမုဒယတဏှာကိုလဲ ကင်းစေ သော အရိယာမဂ္ဂင် ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။ ဤနိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့၌ကား ‘ကောင်းမြတ်သည်’ဟု နာကြားဘူး၍၊ စိတ်ညွတ် ရုံ၊ လိုလားရုံမျှသာ ရှေးအဖို့၌ လိုကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ။ သို့ဖြစ်၍ အဒ္ဓါဣမာယ ပဋိပဒါယ ဧရာမရဏမှာ ပရိမုစ္စိဿာမိ ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့်အညီ၊ “ဤဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့် အိုခြင်း၊ သေခြင်းမှ ဧကန်ပင် ကျွတ်လွတ်ထွက်မြောက်ရ ပေတော့မည်၊ ဆင်းရဲ ဟူသမျှမှ ကင်းလွတ်ရ ပေတော့မည်၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ဧကန်သိမြင်ရပေတော့မည်”ဟု နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့ကို ရှေးအဖို့၌ စိတ်ညွတ်မြော်လင့်လျက်၊ ဝင်သက်ထွက်သက်စသော ဖြစ်ဆဲရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာတို့ကို ရှုမှတ်သောသူသည် **စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း**ဟု ခေါ်သော **ဝိပဿနာ ဘာဝနာ**ကို ပွားများ အားထုတ်နေသည်မည်၏။ ထိုသို့သောသူသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ စသော ဝိသုဒ္ဓိ အစဉ်အားဖြင့်၎င်း၊ ပဌမမဂ်ဉာဏ် စသော ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ၄-ပါး အစဉ်အားဖြင့်၎င်း၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်၍ ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ ရောက်သည်ကို ပြလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ “ဧဝံ စတုသစ္စဝသေန ဥဿက္ကိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပဏာတိ”ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။ ဋီကာ၌လဲ “စတုသစ္စဝသေနာတိ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဝသေန။ ဥဿက္ကိတွာတိ ဝိသုဒ္ဓိပရုဇ္ဈရာယ အာရူဟိတွာ၊ ဘာဝနံ ဥပရိ နေတွာတိ အတ္ထော”ဟု ဖွင့်ပြလေ သည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးသို့ ရောက်ဆဲ ခဏတို့၌ သစ္စာ ၄-ပါးကို တပြိုင်နက် သိမြင်၏။ သိပုံကို ရှေး၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း အနည်းငယ် ထူးသောကြောင့် အကျဉ်းမျှ ပြဆိုဦးအံ့။

ဒုက္ခကိုသိပုံ။ ။ဖြစ်ပျက်မှု ရှိသော ဝင်သက် ထွက်သက်နှင့်၊ မှတ်မှု သတိစသော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းပြတ်ခြင်း သဘောဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်တွေ့မြင်ရသောကြောင့် မှတ်သိရသော ဝင်သက်ထွက်သက် ရုပ်တို့ကို ၎င်း၊ မှတ်မှု သတိစသော ဝိပဿနာကို၎င်း၊ မှီရာဖြစ်သော ရုပ်တို့ကို၎င်း၊ ဖြစ်ပျက်မှု မကင်းသောအားဖြင့် အလားတူဖြစ်သော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို၎င်း၊ “ဆင်းရဲသော တရား = မငြိမ်းအေးသော တရား”ဟု မတွေ့မဝေသိမှု ပြီး၏။

သမုဒယကို သိပုံ။ ။ထို သင်္ခါရတို့ကို ဆင်းရဲဟု မတွေ့မဝေ သိမှု ပြီးသောကြောင့် ဝင်သက် ထွက်သက်နှင့်၊ မှတ်မှု သတိစသော ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၌ သာယာတောင့်တမှု မဖြစ်ထိုက်တော့ပြီ။ ဤ မဖြစ်ထိုက်ခြင်းသည်ပင် **ပဟာနပ္ပဋိဝေခ**၊ **ပဟာနာဘိသမယ** မည်၏။

နိရောဓ၊ **မဂ္ဂတို့ကို သိပုံ။** ။မှတ်အပ်သော ဝင်သက်ထွက်သက်နှင့်၊ မှတ်မှုသတိစသော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်ခြင်းသဘော=နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် အမှန်အတိုင်းသိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော မဂ္ဂင်တရားတို့သည် မိမိသန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ရာ၌ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်သိခြင်းသည် **သစ္စိကိရိယာ ပဋိဝေခ**၊ **အဘိသမယ** မည်၏။ မိမိသန္တာန်၌ မဂ္ဂင်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်စေရန် ဝင်သက် ထွက်သက် စသည်ကို ရှေးအဖို့က ရှုမှတ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ယင်းမဂ္ဂင်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် **ဘာဝနာ ပဋိဝေခ**၊ **အဘိသမယ** မည်၏။ အကျယ်ကို ရှေး၌ ပြန်၍ ကြည့်ပါလေ။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား ဝင်သက် ထွက်သက်ကို အရင်းခံထား၍ မှတ်သော ဝိပဿနာယောဂီ၏ အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်ပုံ အကျဉ်းတည်း။ ဣရိယာပထ စသော အပိုင်း ၂၀-တို့၌လဲ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် ရောက်ပုံကို အဋ္ဌကထာ၌ နည်းတူပင် ပြ၏။ သတိ၏ အာရုံမျှသာ ထူး၏။ ထိုအထူးကိုမျှကိုသာ ထုတ်ပြဦးအံ့။

ဣရိယာပထပိုင်း၌ သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းဟု ခေါ်သော ဣရိယာပုထ် ရုပ်တို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။ **သမ္ပဉာဉ်ပိုင်း**၌ သွားခြင်း၊ ပြန်ခြင်း၊ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်း စသည်ဖြင့် ခေါ်အပ်သော ရုပ်တို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

ပဋိကူလမနသိကာရပိုင်း၌ ဆံပင်၊ အမွေး၊ ခြေသည်း၊ လက်သည်း၊ သွား၊ အရေ စသော ၃၂-တို့တို့ကို ရှုသော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။ ဤသတိသည်ကား သမထနှင့်ယှဉ်သော သတိသာတည်း။ ဝိပဿနာ သတိမဟုတ်။ ဆံပင် စသော အာရုံသည်လည်း ပရမတ်မဟုတ်။ ပညတ်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဤအပိုင်း၌ သတိ၏အာရုံကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ မထည့်မသွင်းအပ်။

ဓာတုပနသိကာရပိုင်း၌ ဓာတ် ၄-ပါးကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

သိဝထိက ၉-ပိုင်း၌ ဖူးဖူးရောင်သော သူသေကောင်စသည်ကဲ့သို့ ထင်သည့် ရုပ်အပေါင်းကို ရှုမှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

ဝေဒနာနုပဿနာ၌ ဝေဒနာတို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။

စိတ္တာနုပဿနာ၌ စိတ်တို့ကိုမှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

နီဝရဏပိုင်း၌ နီဝရဏတို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာပိုင်း၌ ခန္ဓာတို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

အာယတနပိုင်း၌ အာယတန၊ သံယောဇဉ်တို့ကို မှတ်သောသတိသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏။

ဗောဇ္ဈင်ပိုင်း၌ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို မှတ်သော သတိသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

သစ္စာပိုင်း၌ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတို့ကို မှတ်သောသတိသည်၎င်း၊ နိရောဓ မဂ္ဂတို့၌ ညွတ်ကိုင်းသော သတိသည်၎င်း ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

ဤအပိုင်း ၂၀-တို့၌လဲ သတိကိုသာ ဒုက္ခဟု ဆိုခြင်းသည် ပဓာန နည်းဖြင့် ပြဆိုခြင်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် သတိ၏ ယှဉ်ဘက် စိတ်၊ စေတသိက်၊ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်နာမ်၊ မှီရာ ရုပ်-ဤတရားတို့ကိုလဲ “ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ဒုက္ခသစ္စာ” ဟူ၍သာ မှတ်ရာ၏။ သို့ဖြစ်၍ မဂ်တရား နိဗ္ဗာန်တို့ကို ကောင်းမြတ်သည်ဟု နာကြားဘူးသည် အားလျော်စွာ ထိုမဂ် နိဗ္ဗာန်တို့၌ ညွတ်ကင်းလိုလားခြင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ ဣရိယာပထပိုင်း စသော ထိုထိုအပိုင်းဒေသနာနှင့်အညီ၊ ဝိပဿနာရှုလိုသော သူသည် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက် ပြအပ်သော ဣရိယာပထစသည်ကိုလဲ မှတ်အပ်၏။ မှတ်မှုသတိနှင့် ယှဉ်ဘက် စိတ် စေတသိက်များကိုလဲ မှတ်အပ်၏။ ထင်ရှားလျှင် ၎င်းတို့၏ မှီရာရုပ်ကိုလဲ မှတ်အပ်၏။ သတိ၏ အကြောင်းရင်း အတိတ်တဏှာနှင့် တမျိုးတည်းပင်ဖြစ်သော လောလောဆယ် သာယာတောင့်တမှုကိုလဲ မှတ်အပ်၏။ အတိတ် သမုဒယကို မှန်းဆ၍ ရှုခြင်းသည်ကား ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ အလိုလိုပင် ဖြစ်လေတုံ၊ ကြောင့်ကြစိုက်၍ ဆင်ခြင်ရန် မလိုပြီ။ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် နိရောဓ၊ မဂ္ဂတို့၌ စိတ်ညွတ်ခြင်း၊ လိုလားခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ဆဲ ဣရိယာပထ စသော ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ တရားတို့ကို မှတ်သောသူသည် စတုသစ္စ ကမ္မဋ္ဌာန်းဟု ခေါ်သော ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်နေသည် မည်၏။ ထိုသို့သော သူသည် ဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်ဆင့်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်းတက်၍ ကိလေသာ ကင်းငြိမ်းသော ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လေ၏။ ဤသည်ကား သတိပဋ္ဌာနသုတ်၌ ဟောအပ်သော ၂၁-ပိုင်းတို့တွင် တပါးပါးသော အပိုင်းနှင့်အညီ အားထုတ်သော သူအား စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၍ အရဟတ္တဖိုလ် တိုင်အောင် ရောက်နိုင်ပုံကို အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ အကျဉ်းပြဆိုခြင်းပေတည်း။

သတိပဋ္ဌာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး

သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်နှင့်အညီ အားထုတ်၍ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါးသို့ ရောက်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ရာဂဒေါသမောဟအစရှိသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးဟူသမျှလဲ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်၏။ စိုးရိမ်ပူဆွေးမှုဟူသော သောက၊ ငိုကြွေးတမ်းတမှုဟူသော ပရိဒေဝတို့ကိုလဲ လွန်မြောက်၏။ ကိုယ်ထဲ၌ ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းဟူသော ဒုက္ခ၊ စိတ်ထဲ၌ ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းဟူသော ဒေါမနဿတို့လဲ ချုပ်ငြိမ်း ကင်းပျောက်ကုန်၏။ “ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိမှ နောက်၌ ကိုယ်ဆင်းရဲ မဖြစ်ထိုက်ပြီ၊ အရဟတ္တမဂ်သို့ ရောက်သည်မှစ၍ စိတ်ဆင်းရဲ မဖြစ်ထိုက်ပြီ” ဟု ဆိုလို၏။ ဉာယမည်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးကိုလဲ သိမြင်ပြီ၊ ရပြီး ဖြစ်၏။ ဆင်းရဲဟူသမျှတို့၏ ကင်းပြတ်ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန် တရားကိုလဲ မျက်မှောက် ထင်ထင်သိမြင်ရ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်က သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးကို အောက်ပါအတိုင်း ချီးမွမ်းတော်မူလေပြီ -

ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယ၊ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာယ၊ ဉာယဿ အဓိဂမာယ၊ နိဗ္ဗာနဿ သတ္ထိကိရိယာ၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ယဒိဒံ = ယေ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာန၊ အကြင်လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန် တို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ အယံ မဂ္ဂေါ၊ သတိပဋ္ဌာန်တည်းဟူသော ဤခရီးလမ်းသည်။ သတ္တာနံ၊ ဘုရား၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ၊ သာဝက အလောင်းဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့၏။ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ စိတ်၏အညစ်အကြေးဖြစ်သော ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။ သောက ပရိဒေဝါနံ၊ စိုးရိမ် ပူဆွေးမှု၊ ငိုကြွေးတမ်းတမှုတို့ကို။ သမတိက္ကမာယ၊ လွန်မြောက်ခြင်း=ပယ်စွန့်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်းသော၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။ ဒုက္ခ ဒေါမနဿနံ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲ၊ စိတ်ဆင်းရဲတို့၏။ အတ္ထင်္ဂမာယ၊ ချုပ်ငြိမ်းကွယ်ပျောက်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။ ဉာယဿ အဓိဂမာယ၊ လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်ကို သိခြင်း ရခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာနဿ သတ္ထိကိရိယာ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ထင်ထင် သိမြင်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။

ဤမိန့်ခွန်းတော်၌ သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာကို “ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ရန်၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသိမြင်ရန် တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသောခရီး”ဟု တိုက်ရိုက်ပြတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်အစစ်ဖြစ်သော ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့ကို မှတ်သိလျက် ပွားစေအပ်သော သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာကို သာလျှင် “စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း ဟူ၍၎င်း၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာဟူ၍၎င်း၊ (ဧကာယနမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာန မဂ္ဂေါ-ဤပါဠိနှင့်အညီ) ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် ဟူ၍၎င်း ခေါ်သည်”ဟု ယုံမှားမရှိမှတ်အပ်၏။ ထို့ပြင်-သမ္မပ္ပဓနဘာဝနာ၊ ဣန္ဒြိယဘာဝနာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနာ၊ မဂ္ဂင်္ဂဘာဝနာ-ဤသို့အစရှိသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ဘာဝနာဟူသမျှလဲ ဤသတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာ၌ အတွင်းဝင်သည် ဟူ၍သာ မှတ်အပ်၏။ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့ကို မှတ်သိမှုဟူသော သတိပဋ္ဌာန်မှ ကင်း၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော အသီးအခြား ဘာဝနာ ရှိသေးသည် ဟူ၍ကား မထင်မှတ်အပ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ ဖွင့်ပြ၏။

ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါတိ ဧတ္ထ ဧကမဂ္ဂေါ အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ။ န ဒ္ဒိဓာ ပထဘူတောတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၃၅)

ဧကောယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါတိ ဧတ္ထိ၊ မဂ္ဂေါဟူသော ဤစကား၌။ “ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အယံ မဂ္ဂေါ၊ ဤ သတိပဋ္ဌာန် ခရီးလမ်းသည်။ ဧကမဂ္ဂေါ၊ တခုတည်းသော ခရီး၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးပေတည်း။ န ခွိဓာ ပထဘူတော၊ နှစ်သွယ် နှစ်ခွတ်သော ခရီးလမ်းမဟုတ်”။ ဣတိ ဧဝံ၊ ဤသို့။ အတ္ထော၊ အနက်ကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မှတ်အပ်၏။

ဧကမဂ္ဂေါတိ ဧကော ဧဝ မဂ္ဂေါ၊ န ဟိ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂေါ အညော အတ္ထိတိ၊ နန သတိပဋ္ဌာန် ဣဓ မဂ္ဂေါတိ အဓိပေတံ၊ တဒညေ စ ဗဟူ မဂ္ဂဓမ္မာ အတ္ထိတိ၊ သစ္စံ အတ္ထိ၊ တေ ပန သတိပဋ္ဌာနဂုဟဏေနေဝ ဂဟိတာ၊ တဒဝိနာဘာဝ တော။ တထာ ဟိ ဉာဏဝီရိယာဒယော နိဒ္ဒေသေ ဂဟိတာ။ ဥဒ္ဒေသေ ပန သတိယာ ဧဝ ဂဟဏံ ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝသေနာ တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န ခွိဓာပထဘူတောတိ ဣမိနာ ဣမဿ မဂ္ဂဿ အနေကမဂ္ဂဘာဝါဘာဝံ ဝိယ အနိဗ္ဗာနဂါမိဘာဝါဘာဝဉ္စ ဒဿတိ။ (၎င်း၏ အဖွင့် ဋီကာ-၂၇၉)

ဧကမဂ္ဂေါတိ၊ ဧကမဂ္ဂေါ ဟူသည်ကား။ ဧကော ဧဝ၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသာ ဖြစ်သော။ မဂ္ဂေါ ခရီးတည်း။ ဟိ သစ္စံ၊ မှန်၏။ အညော၊ သတိပဋ္ဌာန်မှ တပါးသော။ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂေါ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်း ခရီးသည်။ န အတ္ထိ၊ မရှိချေ။ ဣတိ၊ ဤသို့ ဆိုလို၏။ နန၊ စောဒနာဦးအံ့။ ဣဓ၊ ဤသုတ်၌။ သတိပဋ္ဌာန်၊ သတိပဋ္ဌာန်ကို။ မဂ္ဂေါတိ၊ မဂ်ဟူ၍။ အဓိပေတံ၊ အလိုရှိအပ်၏။ တဒညေ၊ ထိုသတိမှ တပါးကုန်သော။ ဗဟူ မဂ္ဂဓမ္မာ စ၊ များစွာသော မဂ်တရားတို့သည် လည်း။ အတ္ထိ နန၊ ရှိကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ဣတိ၊ ဤသို့ စောဒနာငြားအံ့။ သစ္စံ အတ္ထိ၊ ရှိကြသည်ကား မှန်ပေ၏။ ပန၊ သို့သော်လဲ။ တဒဝိနာဘာဝတော၊ ထိုသတိနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ကြသောကြောင့်။ တေ၊ ထိုတပါးသော မဂ်တရားတို့ကို။ သတိ ပဋ္ဌာနဂုဟဏေနေဝ၊ သတိပဋ္ဌာန်ကို ဆိုခြင်းဖြင့်လျှင်။ ဂဟိတာ၊ ယူအပ်ကုန်ပြီ။ တထာ ဟိ၊ ထိုသို့သတိကိုဆိုရာ၌ အတွင်းဝင် ကြသောကြောင့်ပင်လျှင်။ နိဒ္ဒေသေ၊ အကျယ်ဝေဘန်ရာပါဋ်၌။ ဉာဏဝီရိယာဒယော၊ ဉာဏ်၊ ဝီရိယစသော မဂ်တရားတို့ကို။ ဂဟိတာ၊ ယူအပ် ဟောပြောအပ်ကုန်၏။ ဥဒ္ဒေသေ၊ အကျဉ်းပြုရာပါဋ်၌။ သတိယာ ဧဝ ဂဟဏံ ပန၊ သတိကိုသာ ဟောခြင်းကို ကား။ ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝသေနာတိ၊ ဝေနေယျတို့၏ အလို၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဟောခြင်းဟူ၍။ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ မှတ်အပ်၏။ န ခွိဓာပထဘူတောတိ ဣမိနာ၊ န ခွိဓာပထဘူတောဟူသော ဤဗျုတ်ရေက သံဝဏ္ဏနာစကားဖြင့်။ ဣမဿ မဂ္ဂဿ၊ ဤ သတိပဋ္ဌာန်ခရီး၏။ အနေကမဂ္ဂဘာဝါဘာဝံ ဝိယ၊ တပါးမက များသောခရီး၏ အဖြစ်မရှိခြင်းကို ပြသကဲ့သို့။ အနိဗ္ဗာနဂါမိ ဘာဝါဘာဝဉ္စ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်စေတတ်သည့် အဖြစ်မရှိခြင်းကိုလဲ။ ဒဿတိ၊ ပြ၏။

(နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ခရီးသည် သတိပဋ္ဌာန်တမျိုးတည်းသာ ရှိသည်။ ထိုသတိပဋ္ဌာန် ခရီးသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ဧကန် ရောက်စေတတ်သည်သာ၊ မရောက်စေတတ်သည်ကား မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏)။

ထို့ပြင်-“ကပ္ပါပေါင်း လေးအသင်္ချေနှင့်၊ တသိန်းအတွင်း၌ ပွင့်တော်မူကြပြီးသော များစွာသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ=မြတ်စွာ ဘုရားများ၊ ရာပေါင်းများစွာသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါများ၊ မရေမတွက်နိုင်အောင် များစွာသော အရိယာသာဝကများဟူသော ဤ ပုဂ္ဂိုလ် အလုံးစုံတို့သည် ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့ကို သတိပဋ္ဌာန်မဂ်ဖြင့်သာလျှင် လျှော်ဆေးသုတ်သင်၍ စင်စစ် စင်ကြယ်ခြင်းသို့ ရောက်တော်မူကြသည် ဟူ၍၎င်း၊ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့တွင် တစုံတခုကိုမျှ မရှုမှတ်၍ ပညာဘာဝနာ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့်၊ ဂါထာတပုဒ်ကို နာကြားရ၍ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်သော သူတို့သည်လည်း သတိပဋ္ဌာန် မဂ်ဖြင့်သာလျှင် အရိယာဖိုလ်သို့ ရောက်၍ သောကပရိဒေဝတို့ကို လွန်မြောက်ကြသည် ဟူ၍၎င်း” အဋ္ဌကထာတို့၌ မိန့်ဆို၏။ ထို့ကြောင့်၊ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟူသည်မှာ သတိပဋ္ဌာန် ဒေသနာတော်နှင့်အညီ ပရမတ် အစစ်ဖြစ် သော ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့ကို ရှုမှတ်လျက် ပွားစေအပ်သော သတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာသာလျှင်တည်း။ ၎င်းသတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာမှတစ်ပါး၊ အသီးအခြားဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ဝိပဿနာဘာဝနာမည်သည် မရှိပြီဟူ၍ မြဲမြံစွာ မှတ်အပ်၏။

ဤသတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာကို ၂၁-ပိုင်းတို့တွင် တခုခုသော အပိုင်း ဒေသနာနှင့်အညီ ပွားစေလျှင် မဇ္ဈိမနေယျ ပုဂ္ဂိုလ် သည် အနှေးဆုံး ၇-နှစ်၊ အမြန်ဆုံး ၇-ရက် အတွင်း၌ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု မြတ်စွာဘုရားက ဝန်ခံတော်မူ၏။ အောက်ပါမှာ အမြန်ဆုံး ဖြစ်နိုင်ပုံကို ဝန်ခံသော စကားတော် ပေတည်း။

ဝန်ခံတော်မူချက်

ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဧဝံ ဘာဝေယျ သတ္တာဟံ၊ တဿဒိန္ဒံ ဖလာနံ သညတရံ ဖလံ ပါဠိကံခံ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ အညာ၊ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ အနာဂါမိတာ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ယောဟိ ကောစိ၊ အမှတ်မရှိ တစ်စုံတယောက်သော ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သည်။ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ၊ ဤလေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို။ ဧဝံ၊ အာနာပါနပိုင်းစသော ၂၁-ပိုင်းတို့၌ ဟောတော်မူခဲ့သော ဤနည်းဖြင့်။ သတ္တာဟံ၊ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး။ ဘာဝေယျ၊ ပွားစေခြားအံ့။ တဿ၊ ထိုပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ် အား။ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပင်လျှင်။ အညာ ဝါ၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ။ သတိ ဥပါဒိသေသေ၊ စွဲလမ်းမှု ကြွင်းကျန်သေးလျှင်။ အနာဂါမိတာ ဝါ၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ။ ဒိန္ဒံ ဖလာနံ၊ ၂-ပါးသော ဖိုလ်တို့တွင်။ အညတရံ ဖလံ၊ တပါးပါးသော ဖိုလ်ကို။ ပါဠိကံခံ၊ အလိုရှိအပ်၏။ ဝါ၊ မချွတ်ဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်အပ်၏။

မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ-ဗောဓိရာဇေကုမာရသုတ်၌ကား တိက္ခပညာနေယျ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုရည်၍ တည၌အတွင်း၊ တနေ့အတွင်းမှာ ပင် တရားထူးကို ရနိုင်သည်ဟူ၍လဲ ဝန်ခံတော်မူသေး၏။ ဝန်ခံပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်း ပင်တည်း။

ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ပဓာနိယင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခူ၊ တထာဂတံ နာယကံ လဘမာနော သာယာမနုသိဋ္ဌော ပါတော ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ။ ပါတော အနုသိဋ္ဌော သာယံ ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ။ (မ ၂-၃၀၀)

ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ပဓာနိယင်္ဂေဟိ၊ ဤငါးပါးသော တရားအားထုတ်ကြောင်း အင်္ဂါတို့နှင့်။ သမန္နာဂတော ဘိက္ခူ၊ ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည်။ တထာဂတံ နာယကံ၊ မြတ်စွာဘုရားတည်း ဟူသော နည်းပေးညွှန်ပြသော ဆရာကို။ လဘမာနော၊ ရပါမူ။ သာယံ အနုသိဋ္ဌော၊ ညနေချမ်း၌ ဆုံးမခံ၍ အားထုတ်လျှင်။ ပါတော၊ နံနက်လင်းသော အခါ၌။ ဝိသေသံ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရားထူးကို။ အဓိဂမိဿတိ၊ သိလတုံ=ရလတုံ။ ပါတော အနုသိဋ္ဌော၊ နံနက်ကာလ၌ ဆုံးမခံ၍ အားထုတ်လျှင်။ သာယံ၊ ညနေချမ်းအခါ၌။ ဝိသေသံ၊ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားထူးကို။ အဓိဂမိဿတိ၊ သိလတုံ = ရလတုံ။

ပဓာနိယင်္ဂါးပါး-ဟူသည်မှာ (၁) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးသောဆရာ၊ ရှုမှတ်နည်းတို့ကို ကောင်းစွာ သက်ဝင်လျက် ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား။ (၂) စားသောက်သမျှ အစာကို အညီအမျှ ကြေစေနိုင်သော ပါစကဝမ်းမီးနှင့် ပြည့်စုံ၍ ကောင်းစွာကျန်းမာခြင်း။ (၃) မိမိ၌မရှိသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မဖော်ပြတတ်သည့်ပြင်၊ ရှိသောအပြစ်ကိုလဲ မဖုံးကွယ် မူ၍ ဖြစ်ပေါ်သည့်အတိုင်း အမှန်ကိုသာ ဆရာသမား သီတင်းသုံးဘော်တို့အား ပြောပြတတ်ခြင်း။ (၄) အသားအသွေးခန်း ခြောက်လိုက ခန်းခြောက်ပျက်စီးပေစေ၊ အရေး၊ အကြော၊ အရိုးမျှသာ ကျန်လိုက ကျန်ပေစေ တရားထူးကို မရမခြင်း မပြတ် အားထုတ်မည်ဟု ဆောက်တည်လျက် စတုရင်္ဂ ဝီရိယဖြင့် ပြင်းထန်စွာ အားထုတ်ခြင်း။ (၅) ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်အပျက် ကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဤအင်္ဂါငါးပါးတို့ပင်တည်း။

၇-နှစ် စသည်အတွင်း၊ ၇-ရက်အတွင်း၊ တည၌အတွင်း၊ တနေ့အတွင်း၌ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားထူးကို သိနိုင်သည် - ရနိုင်သည်ဟု ဆိုသော စကားများသည် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားမဟုတ်ကုန်၊ တရားအလုံးစုံကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် အမှန် အတိုင်း သိပြီးသောကြောင့် **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ** မည်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်များသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဟုတ်မှန်၍ အကျိုးရှိသော စကားကိုသာ ဆိုတော်မူသောကြောင့် **သုဂတ** မည်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်များသာ ဖြစ်ကုန် ၏။ သို့ဖြစ်၍ ယုံကြည်မှု=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံကြသည့်ပြင်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လိုသော သမ္မာဆန္ဒနှင့်လဲ ပြည့်စုံ ကြသော သူတော်ကောင်းတို့သည် -

“အဒ္ဓေဇ္ဈ ဝစနာ ဗုဒ္ဓါ၊ အမောဃ ဝစနာ ဇိနာ=ဗုဒ္ဓါ၊ ဘုရားရှင်တို့သည်။ အဒ္ဓေဇ္ဈ ဝစနာ၊ နှစ်သွယ် နှစ်ခွဖြစ်သော စကား မရှိကုန်။ ဝါ၊ နှစ်သွယ် နှစ်ခွမဟုတ်မူ၍ မချွတ်ဧကန် မှန်သော စကားကိုသာ မိန့်ဆိုလေ့ ရှိကုန်၏။ ဇိနာ၊ ငါးမာရ်အောင်မြင် ဘုရားရှင်တို့သည်။ အမောဃ ဝစနာ၊ အချည်းနီး မဟုတ်သော စကားရှိကုန်၏။ ဝါ၊ အချည်းနီး မဟုတ်မူ၍ ဧကန် အကျိုးများသော စကားကိုသာ မိန့်ဆိုလေ့ ရှိကုန်၏။”

ဟူသော-ဤဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော်နှင့်အညီ ပြခဲ့သော ဝန်ခံတော် မူချက်စကား ၂-ရပ်ကို မချွတ်ဧကန် မှန်သောစကား၊ မချွတ် ဧကန် အကျိုးများသော စကားဟု ယုံကြည်ကြပြီးလျှင် -

“ငါသည် တိက္ခပညာ နေယျပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လျှင်၊ တညဉ့်အတွင်း၊ တနေ့အတွင်းမှာပင် တရားထူးကို သိရပေလိမ့်မည်။ မဇ္ဈိမပညာ နေယျပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင်၊ အမြန်ဆုံးအားဖြင့် ၇-ရက် အတွင်းမှာ၊ အလတ်စားအားဖြင့် ၁၅-ရက် စသည်အတွင်းမှာ၊ အနှေးဆုံးအားဖြင့် ၇-ရက် အတွင်းမှာ တရားထူးကို သိရပေလိမ့်မည်” ဟု မြော်လင့်လျက် သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်နိုင်ကုန်ရာ၏။ အားထုတ်နိုင်ကြပါစေ။

အထူးမှာထားချက်။ ။သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ အာနာပါနပိုင်းစသော ၂၁-ပိုင်းတို့တွင် တခုခုသော အပိုင်းဖြင့်ပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်ကြောင်းကို ပြတော်မူကြ၏။ သို့သော်လဲ “အပိုင်း တခုခုဖြင့်သာလျှင် အားထုတ်မှ မဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်သည်။ အပိုင်းများစွာ ရောပြုမ်း၍ အားထုတ်လျှင်ကား မဂ်ဖိုလ်သို့ မရောက်နိုင်” ဟူ၍ကား မဆိုလိုသည်သာတည်း။ မဆိုလိုသောကြောင့်ပင်လျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းသော ဥတ္တိယရဟန်း စသည်တို့အား မြတ်စွာဘုရားသခင် ကိုယ်တော်တိုင်ပင် စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဘာဝေယျာသိ စသည်ဖြင့် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးလုံး ရောပြုမ်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးတော်မူပေသည်။ ပေးသည့်အတိုင်း အားထုတ်ကြ၍လဲ ရဟန္တာ ဖြစ်တော်မူကြပေသည်။ ထို့ပြင်-“တခုခုသော အပိုင်းဖြင့်ပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်နိုင်သည်” ဟူရာ၌လဲ ထိုအပိုင်း တခုခုကို အမြဲတမ်း နှလုံးသွင်းသော မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအဖြစ် ယူထားခြင်းကိုသာ ဆိုလို ပေသည်။ “တပါးသော အပိုင်းများနှင့် ဆိုင်သော ရုပ်နာမ်များ ထင်ရှားပါလျက်၊ ထိုရုပ် နာမ်များကို မရှုရ” ဟူ၍ကား မဆိုလို ပေ။ အကယ်၍ ထင်ရှားသော ထိုရုပ်နာမ်များကို မရှုငြားအံ့၊ သို့ဖြစ်လျှင်၊ ထို ရုပ်နာမ်များအပေါ်၌ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘဟု စွဲလမ်းလျက် ကိလေသာများ ဖြစ်ပေါ်လေရာ၏။

ထို့ပြင်-ယခု ကာလ၌ အားထုတ်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် “မည်သူသည် မည်သည့် အပိုင်းနှင့်သာ သင့်လျော်သည်” ဟု ဧကန် တပ်အပ် မဆုံးဖြတ်နိုင်ချေ။ သို့သော်လဲ၊ လက်တွေ့အားဖြင့်ကား ကာယာနုပဿနာကို အရင်းခံပြု၍ ရှုလျှင်၊ ယခုကာလ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အများအားဖြင့် သင့်လျော်သည် ကိုသာလျှင်တွေ့ရပေသည်။ သို့ဖြစ်၍၊ ဤဝိပဿနာ ရှုနည်းကျမ်း **အခန်း (၅)**၌ ပဋိကူလမနသိကာရပိုင်း၊ သိဝထိကပိုင်းတို့မှ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဆိုင်ရာ အဖို့များကို ချန်လှပ်ထားပြီးလျှင် ကာယာနုပဿနာကိုပင် အရင်းခံပြု၍ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးလုံး၊ ၂၁-ပိုင်းလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ရှုမှတ်ပုံများကို ဒေသနာစဉ် မဖက်၊ **သက်သကကျင့်စဉ်အတိုင်း** ညွှန်ပြပေအံ့။ ထိုသို့ ညွှန်ပြခြင်းကြောင့် ညွှန်ပြသည့်အတိုင်း လိုက်နာ၍ အားထုတ်ကုန် သော ယောဂီတို့သည် မိမိ မိမိ၏ အဇ္ဈာသယ၊ စရိယအားလျော်စွာ တခုခုသော အနုပဿနာအပိုင်းနှင့် ဖြစ်စေ၊ များစွာသော အနုပဿနာ အပိုင်းတို့နှင့်ဖြစ်စေ၊ သက်ဆိုင်ကြသော ရုပ် နာမ်တို့ကို ကောင်းစွာ ရှုမှတ်နိုင်၊ သိနိုင်ကြသည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာ ဉာဏ် အစဉ်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ လျင်မြန်စွာ ဆိုက်ရောက် နိုင်ကြပေလိမ့်မည်ဟု ရည်ရွယ် မြော်လင့်ပါသတည်း။

အခန်း (၄) ပြီး၏။

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း ပဌမတွဲ ဤတွင်ပြီး၏။

မှတ်ချက်

၁-ဓမ္မပဒ ၂၁-ဂါထာ။

မှတ်ချက်

၂-ဒီ ၂-၁၂၈-မျက်နှာ။

မှတ်ချက်

၃-သံ ၃-၁၅၇-မျက်နှာ။

မှတ်ချက်

၁-သံ ၃-၁၅၁။

မှတ်ချက်

သေသီး သီးသည်၊ သေပန်းပွင့်သည်ဟု ဆိုလို၏။

မှတ်ချက်

ဤမျှဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပုံကို ပြ၏။ ဥဒါန်းပါဠိ ဗာဟိယသုတ်၌ကား၊ ဤအရာတွင် “ဧဝံ ဟိ ဗာဟိယ သိက္ခိတဗ္ဗံ = အို-ဗာဟိယ! သင်သည် ဤဆိုခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ကျင့်ရမည်” ဟူ၍ တိုက်ရိုက် ညွှန်ပြလျက် ရှိ၏။ ၎င်း၏ အဋ္ဌကထာ၌လဲ “သိက္ခိတဗ္ဗံ အဓိသီလသိက္ခာဒီနံ တိဿန္တမ္ပိ သိက္ခာနံ ဝသေန သိက္ခာနံ ကာတဗ္ဗံ = ကျင့်ရမည် ဟူသည်မှာ အဓိသီလသိက္ခာ အစရှိသော သိက္ခာသုံးပါးလုံးတို့၏ အလိုအားဖြင့် ကျင့်ခြင်းကို ပြရမည် ဟူ၍၎င်း၊ ဧဝံ ဣမာယ ပဋိပဒါယ တယာ ဗာဟိယ တိဿန္တံ သိက္ခာနံ အနုပဝတ္တနဝသေန သိက္ခိတဗ္ဗံ = အို-ဗာဟိယ! သင်သည် ဤဆိုခဲ့သော အကျင့်ဖြင့် သုံးပါးသော သိက္ခာ တို့ကို မပြတ်ဖြစ်စေသည့် အလိုအားဖြင့် ကျင့်ရမည်ဟူလို” ဤသို့ ဖွင့်ပြလျက်ရှိ၏။

မှတ်ချက်

ကြီးမြင့်သော ရဟန်းက ငယ်နိမ့်သူ၌ ပဉ္စ ပတိဋ္ဌိတဝန္တနာ = တည်ခြင်းငါးပါး ရှိသော ရှိခိုးခြင်းကို မပြုအပ်သော်လဲ ဒေသနာ ပြောကြားခြင်း၊ အဆုံးအမကိုခံခြင်း၊ ကန်တော့ တောင်းပန်ခြင်း၊ တရားတောင်းခြင်း စသည်ကို ပြုသောအခါ၌ အဉ္စလီကမ္မ = လက်အုပ်ချီမှုကိုကား ပြုကောင်းသည်ဟု မှတ်။

မှတ်ချက်

သမ္ပဋ္ဌိစွန်းသည် သန္တီရဏ ဝုဋ္ဌော စော တဒရုံ ဘဝင်ဟူသော မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ ရှေး၌ဖြစ်၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း သည် ၎င်းတို့၏နောက်၌ဖြစ်သောကြောင့် ဤအရာ၌ သမ္ပဋ္ဌိစွန်းကို ‘မနောဝိညာဏဓာတ်၏ ရှေး’ ဟူ၍၎င်း၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကို ‘၎င်းဓာတ်၏ နောက်’ ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။

သမ္မောဟဝိနောနီ အဋ္ဌကထာ၊ ဓာတုဝိဘင်းအဖွင့်၌ ဝိညာဏဓာတုဂ္ဂဟဏေန တဿာ ပုရေစာရိက ပစ္စာစာရိကတ္တာ မနောဓာတု ဂဟိတာဝ ဟောတိ-ဟု ရှိသည်နှင့်အညီ ဤအဋ္ဌကထာ၌လဲ ပဉ္စဝိညာဏဓာတုယာ ပန ပရိဂ္ဂဟိတာယ တဿာ ပုရိမာပစ္စိမ ဝသေန မနောဓာတု၊ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ ပရိဂ္ဂဟိတာယ တဿာ အာရမ္မဏဝသေန ဓမ္မာဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ပရိဂ္ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ-ဟု ရှိလျှင် အနက်၊ အဓိပ္ပါယ် သာ၍ ဖြောင့်မတ်ပေါ်လွင်၏။

မှတ်ချက်

ဝမ်းဗိုက်၏ ဖောင်းမှု ပိန်မှုဟု ခေါ်သော တောင့်တင်းလှုပ်ရှားမှုသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝါယောဓာတ်ပင် ဖြစ်သောကြောင့်၊ ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ ဗောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ ဒုက္ခသစ္စာတို့၌ အတွင်းဝင်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကို ရှုမှတ်၍ မှန်စွာသိခြင်းသည် ခန္ဓဒေသနာ၊ အာယတန-ဓာတု-သစ္စသေသနာ တို့နှင့်လဲ ညီညွတ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဘုရားအလိုတော်ကျ ဝိပဿနာ ရှုအပ်သောတရား၊ ဝိပဿနာ ရှုကောင်းသော တရားအစစ် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပေ၏။ “ယထာ ယထာ ဝါပန” အစချီသော အထက်ပါ ဣရိယာပထဒေသနာ၌ ယထာ ယထာ၊ တထာ တထာ ဟူသော ဝိစ္စာပုဒ်တို့ဖြင့် ကိုယ်အမူအရာ ဟူသမျှကို အကြွင်းမဲ့ သိမ်းယူနိုင်ကြောင်းလည်း ထင်ရှား၏။ ထိုသို့ သိမ်းယူခြင်းဖြင့်လည်း အပြစ်တစုံတရာမျှ မရှိသည့်ပြင်၊ ဘုရားအလိုတော်ကျ ရှုသင့်သောတရားကိုပင် ရှု၍ ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ခြင်း၊ ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း၊ အဝိဇ္ဇာစသော ကိလေသာကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊ ဒုက္ခကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်းစသော အကျိုးကျေးဇူးများသာ ရှိပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါ ပါဠိ၌ ထည့်သွင်း၍ ပြအပ်ပေသည်။ အာနာပါန မှတ်ပုံနှင့် တစပ်တည်းဆက်၍ ပြခြင်းမှာ ဖောင်းမှု ပိန်မှုသည် ဝင်သက် ထွက်သက်၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်၍ အလျဉ်းသင့်သောကြောင့် ပြခြင်းသာတည်း။ “အာနာပါနမှတ်ပုံ၌ အတွင်းဝင်သည်” ဟု သိစေလို၍ ပြခြင်းကား မဟုတ်ပေ။ အမှန်အားဖြင့်မူကား “ယထာ ယထာ ဝါ ပန” အစချီသော ဒေသနာ သည် ဣရိယာပထပိုင်း ဒေသနာ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဖောင်းမှု ပိန်မှုသည် ရူပက္ခန္ဓာ စသည်၌ အတွင်းဝင်သောကြောင့်၎င်း၊ ဣရိယာပထကာယာနုပဿနာ၊ ဓာတုမနသိကာရကာယာနုပဿနာ၊ ခန္ဓဓမ္မာနုပဿနာ၊ အာယတနဓမ္မာနုပဿနာ၊ အရိယသစ္စ ဓမ္မာနုပဿနာတို့၌သာ အတွင်းဝင်ပေသည်။ ဆိုင်ရာသာဓကပါဠိများကို ဤကျမ်းဒုတိယတွဲ (ဆဋ္ဌမပုံနှိပ်ခြင်း) စာမျက်နှာ (၃-၄-၅) တို့တွင် အောက်ခြေ မှတ်ချက်၌ ကြည့်ပါလေ။

+မှတ်ချက်

ပထဝီ ၂၀၊ အာပေါ ၁၂၊ တေဇော ၄၊ ဝါယော ၆၊ ဤ ၄၂-ပါးကို ၄၂-ကောဋ္ဌာသဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်

လိုရာဘက်သို့ တွန်းကန်သော အမူအရာသတ္တိ အထူးနှင့်တကွ ထောက်ကန်ရွေ့ရှားမှု ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုပင် ရှင်းလင်း စွာ နားလည်စေရန် “ဝါယောက ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေသည်” ဟု ခွဲခြား၍ ဆိုပေသည်။ ဝိညတ်သည် စိတ္တဇရုပ်သာတည်း။ ဝါယောဇရုပ်ဟူ၍ကား မရှိပြီ။

မှတ်ချက်

ဤဋီကာဖြင့် ဒုဒ္ဓိပနာပုဒ်၌ “ပြနိုင်ခဲ၏၊ သိနိုင်ခဲ၏” ဟူသော အနက်ကို မယူရ။ “ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် ထင်လင်း စေနိုင်ခဲ၏၊ သိနိုင်ခဲ၏” ဟူသော အနက်ကို ယူလေဟု ပြ၏။

မှတ်ချက်

၁-ဥဂ္ဂဟ၊ ပရိပုစ္ဆာ၊ သဝန၊ ဓာရဏတို့အလိုအားဖြင့် သိခြင်းသည် ပရိယတ် အသိမျှသာတည်း။ ဝိပဿနာပဋိပတ်သိ မဟုတ်သေး။ သမ္မသန အလိုအားဖြင့် သိခြင်းသည်သာလျှင် ဝိပဿနာအသိဖြစ်၏။ ဤအရာ၌၊ ဝိပဿနာအလုံးစုံကို သမ္မ သနပုဋိဝေဓဟု ဆိုသည်။ သမ္မသနဉာဏ်ကိုသာ ဆိုသည်မဟုတ်။

မှတ်ချက်

၂-နိရောဓကိုသာလျှင် မဂ်ဉာဏ်က အာရုံပြုလျက် သိသည်။ ကြွင်းသော သစ္စာ ၃-ပါး တို့၌ကား ပရိညာ၊ ပဟာန၊ ဘာဝနာ ကိစ္စပြီးသောကြောင့် သိသည်ဟု ဆိုရသည်။ ၎င်းတို့ကို အာရုံပြုလျက် သိသည်ကား မဟုတ်ဟု ဆိုလို၏။